LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Casus longi super quinqz libros decre talium a domno bernardo eorūdez pre clarissimo glosatore vtiliter cōpilati.

Rex pacificus. Premissa salutatione. Sic ponet casū. In ista cōstitutione. Rex pacificus idest dñs noster Iesus xp̄s pia sua miseratione ab initio mūdi disposuit seu preuidit subditos suos esse pudicos. pacificos et modestos. Sed ex adūso surrexit effrenata cupiditas sui prodiga. pacis emula. mater litiū. magna iurgiorū. que q̄tidie tot litigia generat q̄ nisi iustitia reprimeret conatus ipsius sua virtute z explicaret mltiplices q̄ones ipsius. abusus litigatorū extingueret fedus humani generis z concordia exularet dato sibi libello repudij extra mūdi terminos. Et ideo cōtra istas cupiditatē lex prodita ē. vt noxius appetitus ipsius restringeretur sub regula iuriū per quā hūanum genus informat vt honeste viuat. alterū nō ledat. ius suum vnicuiqz tribuat. sedo in versu illo

Sane. Ponit dñs gregorius cāz huius cōpilationis dicēs q̄ per magistrū raymundū cappellanū suū ad cōmunem vtilitatē studentiū fecit redigi in vnū volumen diuersas cōstitutōes. et decretales epl̄as suorū pdecessorū z que dispērse erant per plura volumina z diffuse q̄ q̄liq̄ appē nimiā sititudinē. q̄dam propter cōtrarietatē. quedā propter sui prolixitatē cōfusionē inducere videbant. Quedā etiā vagabant extra volumina supradicta de quibus tanq̄ de incertis frequēter in iudicijs dubitabatur. Adijciens insuper quasdā constitutiones z decretales epistolas suas p quas quedā que in prioribus erant dubia declarantur. In fine precipit dñs gregorius papa. vt hac tm̄ cōpilatione vniuersi vtantur in iudicijs z in scolis et districte prohibens ne aliquis presumat aliā facere cōpilationez sine licentia sedis apostolice speciali. // Nota formam salutationis hic quā generaliter ommbus facit dñs papa. / Nota q̄ subditi z ecclesiarū prelati pudice. honeste sobrie. et modeste viuere debent. / Nota q̄ cupiditas ē mater litiū. et magistra iurgiorum. / Nota q̄ per iustitiam reprimuntur conatus cupiditatis. / Nota q̄ per iustitiā questiones implicite terminantur. / Nota q̄ effectus iustitie est remouere lites. et sic per cōsequens tollit cupiditatē. / Nota q̄ tria sūt precepta iustitie. / nota q̄ tribus de causis iura corriguntur. scilicz propter nimiā similitudinē. contrarietatē. et prolixitatē z sic vnū ius corrigit aliud. et reddenda ē ratio quare corrigitur. // Nota q̄ princeps nō tantum per se potest iura statuere. sed per alium. / Nota q̄ cōmunis vtilitas attendi debet. tamen studentiū diligentius attendenda. / Nota q̄ licet par in parem nō habeat imperiū. tamē successor statutū antecessoris corrigere potest z declarare. et sic nota q̄ posteriora priora declarantur. // Nota q̄ ista cōpilatio est canonica z in isto prohemio approbata et ideo in iudicijs fidem facit

Nota q̄ nemo post illā cōpilationez decretales alias facere p̄sumat sine licentia sedis apo. spāli.

De sūma trinitate z fide catholica.

Firmiter credimus. Nota q̄ post symboliū apostolorū quod dicitur credo in deus quatuor cōcilia con

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

dicta fuerunt a sanctis patribus de summa trinitate ⁊ fide catholica contra ꝗsdam hereticos. de quibus quatuor c̄alis legitur xv. di. c. i. in quibꝫ c̄demnati sunt quidā hereticī qui de fide catholica ⁊ sūma trinitate prepraꝫ sentiebāt quia de hac fide catholica legitur .xxiij. di. c. ij. Est ⁊ aliud symbolū maius quod cantatur ī missa in nicena synodo factū propter grecos qui nō credebant ꝙ spūs sanctus procederet ab vtroqꝫ. pꝰ modū aliud symbolū anastasij secutum est illud. quicūqꝫ vult istud c̄aliū posset appellari quartū symbolū. in quo illud quod de fide catholica ⁊ sūma trinitate in p̄dictis conciliꝭ ⁊ symbolis cōtinetur. cōfirmatur ⁊ recipitur. vt ergo melius intelligas casum divide c. istud in v. partes sūmandū que sunt signate ¶ In prima parte dicit ꝙ firmiter credere debemus ⁊ simpliciter cōfiteri. ꝙ vnus solus verus ē deus eternus. et īmēsus. et incōmutabilis. omnipotens. ineffabilis scilꝫ pater ⁊ filius ⁊ spūs scūs tres psone in vna essentia simplex ō nimo pater a nullo. filius a patre. spūs sanctus ab vtroqꝫ procedens. absqꝫ initio semper ⁊ fine fine. creator omnium visibilium ⁊ invisibilium. spiritualiū ⁊ corporaliuꝫ. Qui ab initio tpis vtranqꝫ de nihilo condidit creaturā spiritualē ⁊ corporalē. angelicā ⁊ mundanam ⁊ postmodū humanā quasi cōmunem ex corpore ⁊ spiritu constitutā. diabolꝰ ät ⁊ alij demones a deo creati sūt boni sed ipsi per se facti sūt mali. homo vero peccauit diaboli suggestione. // In secunda parte. scilꝫ. Hec sancta. Dicit ꝙ hec sancta trinitas de qua premissuꝫ ē iuxta ordinatissimā dispositionē tpm per moysen ⁊ prophetas. et alios famulos suos hūano generi doctrinā tribuit salutarē et tandē vnigenitus filius dei a tota trinitate cōuenit incarnatus ex maria virgine spūs sancti cooperatiōe cōceptus verus homo factus ē. ex aīa rationali ⁊ hūana carne cōpositus vna persona in duabus naturis. viā vite demonstrans scdm diuinitatē īmortalis. scdm humanitatem passibilis ⁊ mortalis subīciendo sex articulos fidei in persona ipsius domini redditurus in fine seculi. tā reprobis ꝙ electis scdm merita sua. // In tertia parte. Dicit ꝙ ē vna vniuersal ecclesia. extra quā nullus oīo saluatur. in qua ipse qui est sacerdos sacrificiū hiesus xp̄s. cuiꝰ corpus ⁊ sanguis in sacramēto altaris veraciter cōtinetur sub speciebus panis et vini trāsmutatis pane in corpus ⁊ vino in sanguinē ptāte diuina vt nos accipiamus de suo quod accepit de nr̄o. et hoc sacramentū nemo pōt cōficere nisi sacerdos sit. q̄ spm claues eccē rite fuerit ordinatus. quas dñs cōcessit apīis et eoꝝ successoribus. // In parte quarta videlicet Sacrim ⁊c. dicit ꝙ baptismus qui ē secūdus articulus fidei. ī nomine patris. et filij ⁊ spūs sancti conseceatur ī aqua. et si in forma cōdatur ecclesie a quocūqꝫ cōferatur tā pueris ꝙ adultis pficit ad salutē. et si pꝰ baptismū quis per peccatū plapsus fuerit per veram poterit penitentiā reparari. Vltimo dicit ꝙ virgines cōtinentes et etiā cōiugati p fidē rectā ⁊ etiā p opationē bonā ad eternā beatitudinē merētur puenire. // nota istā decretalē ī examinatione hereticī. // Item nota ex hac lra ꝙ simpliciter hō debeat fidē cōfiteri. Item nota ꝙ pater ⁊ f. et s. s. idē sunt ꝑ substantiā. // Item nota ꝙ diaboli creati sunt boni. sed p liberū arbitriū fā sunt mali. // Item notā ꝙ xp̄s descēdit in aīa

rexurexit in carne.ascēdit in vtroqz.
Item nota q vna tantū ecclesia ē extra quā nullus potest salvari. // Item nota q sacerdos rite ordinatus verū confiat corpus xpi. // Item nota q sacramentū baptismi a quocunqz collatū p̄fiat ad salutē. // Item nota q si aliquis lapsus fuerit in peccatū.potest per veram penitētiam reparari. // Item nota contra hereticos.q cōiugati possunt salvari.

¶ Damnamus Sic pone casū Magister petrus lombardus dixit i sententijs suis q quedā summa res ē pat z filius z s.s. et illa ssima res nō ē generans nec genita nec procedens. Sz est pater qui generat. filius q genitus spūs sanctus q procedit ab vtroqz. cōtra istū magistrū p̄. abbas ioachim cōposuit quēdam libellū i quo appellauit magistrū p̄. hereticū z insanum propt̄ hanc suā ssiām.dicens q magister p̄. nō tam trinitatē q̄ quaternitatē astruebat in deo. videlicet istas tres psonas. et illā cōmunē essentiā quasi quartaz asserens ille ioachim q nulla res ē q̄ sit pater z f. z s.s. nec essentia.nec substantia.nec natura.tamē dicebat q pater z f. z s.s. sūt vna essentia z vna substantia z vna natura. Vex tamē istaz vnitatē nō veram z propriā eē dicebat quasi collectiuā z similitudinariā. sicut multi homines sunt vnus populus. et multi fideles vna ecclesia. ad hoc probādum inducebat plures auctoritates. Primo illā de actibus apostoloz. multitudinis autē credentiū erat cor vnū et aīa vna. Secūdo inducebat illā auctoritatē apli. et qui plvit z q rigat vnuz sunt. et oēs vnū corpus sumus in xpo. Tertio illā de libro regū. populus meus z populus tuus vnū sunt. Vltimo inducebat auctoritatē euāgelij ioannis volo pater vt sint vnuz in nobis sicut nos vnū sumus. Sententiam istius ioachim d̄nat z reprobat cōciliū istud generale. et hoc vsqz ad verbū. Non ei ꝛc. hic incipit respondere auctoritatibus illius abbatis quas inducebat p̄ sua ssiā dicēs q fideles xpi nō sunt vnū id ē quedam vna res: cōi omnibus. vt dicebat ioachim. sed mō sunt vnū id est vna ecclesia. propter vnitatē fidei catholice. et tandē vnum regnū propt̄ vnionem indissolubilis caritatis z ad hoc probādum īducit cōciliū auctoritatē ioānis apostoli in epistola sua tres sūt q dant testimoniū mcelo. pater verbū. et spūs sanctus. et hi tres vnū sunt. statiz subiungens / tres sunt qui testimoniū dant in terra spiritus aqua. et sanguis / et hi tres vnū sunt. Cōfitet ergo cōciliū cū magistro p̄. q vna quedaz res ē q veraciter ē pater z f. et s.s. et quelibet psona ē illa res et ideo trinitas est in deo. q̄ non quaternitas est in deo. q quelibet triū personarū ē vna res. s. substātia. essentia. seu natura diuina. et illa nō ē generans nec genita. nec procedens. sed ē pater qui generat. filius qui gignit. spūs sanctus q procedit ab vtroqz. vt p hoc denotetur distinctio i psonis. s. vnitas in natura. et licet hic dicat. alius ē pater. alius filius. alius spūs sanctus. nō tamē aliud. sed id quod ē pater ē filius et spiritus sanctus idem omnino sicut ipa lra p̄bat ab illo loco. Licet ꝛc. Vsqz ad verbū illud

¶ Cū ergo ꝛc. Et ibi respō det auctoritati. volo pater vt sit vnuz ꝛc. dicēs q hoc nomē vnū aliē accipit p̄ personis diuinis. et aliē pro fidelibus ꝑm q hoc nomē diuersimode accipitur i auct. illa. estote p̄fecti p̄fectione gratie. sicut pater vester p̄fectus ē p̄fectōe

nature dicēs q̄ si quis sm̄ām vel doctri
nam prefati ioachim seruare voluerit
vel defendere. tanq̄ hereticus cēs. atur.
z ab omnibꝫ euitet p hoc tamē nullus
p̄iudiciū florentino monasterio genere
tur cuius ipe ioachim existit īstitutor
q̄ ibi z regularis ē mstitutio z obser
uantia salutaris. maxime cū idem ioa
chim oīa scripta sua mandauit apostо
lice sedis iudicio corrigenda. dictās epi
stolā in qua firmatur se illā fidē cōfite
tur tenē. quā ro. eccā tenz. In fine p
bat sententiā z doctrinā peruersissimā
cuiusdā hereticī nomine impij almarici
cuius mentē patet mendacij ideſt dia
bolus ita excecauit. q̄ eius doctrina nō
tā hereticа q̄ insana sit censenda. /No
ta q̄ sine vlla diminutione filius nasce
do substantiā patris assumpsit. // Item
nota q̄ vbi simlitudo ē pōt eē dissimi
litudo. /Item nota vnū generale. q̄ de
lictum psone in damnū ecclesie nō redū
dat. /Item nota q̄ licet persona reproba
tur nō tamē eius acta. et sic nota q̄ re
probato originali nō reprobatur quod
sequit ex eo. // Nota q̄ licet aliquis er
ret in fide. si tamen ē paratus corrigi.
nō est censendus hereticus

¶ De constitutionibus

Canonuz Casus. Precipit cō
aliū meldēn. q̄ ista statuta cano
num custodiantur ab oībus. et in acti
onibus vel iudicijs ecclesiasticis nemo
ducatur suo sensu. sed iudicet sēm ca
nones z leges. Nota q̄ canones ab ō
nibus debent obseruari. /Nota q̄ in iu
dicijs nemo suo sensu debeat duci.

¶ Cognoscentes Casus. Pri
mo ponitur regula generalis. videlicet
q̄ nullus punirī debet sine culpa. secūdo
dicit q̄ si cōstitutio aliqua de nouo pro
mulgatur extēditur ad futura tm̄ pu
nienda. que cōtra ipsam cōstitutionez
cōmittuntur. ita q̄ preterita dispendi
is nō puniat ne detrimentū aīm prohibi
tionē sustineant ignorantes. q̄ eos si
postea derelinquerit dignū ē sustinere.
nota regulā. Res que culpa caret. īdā
num vocari nō conuenit. // Nota q̄ le
ges dāt formā futuris negocijs. Nota
q̄ decretū non ligat ignorantes

¶ Translato Ca. sic ponitur.
quidā hebrei licet facti xp̄iani seruare
voletant. l. ad litterā. q̄ dicebat p̄cep
tum de sabbato seruandū eē z circūcisi
onez eē seruandā. que hodie ad litterā
seruari nō debent. Hos reprehendit apos
tolus dicēs q̄ postq̄ sacerdotiū transla
tum ē ad xp̄ianos. necesse est vt legis
trāslatio fiat. Augustinus super illo lo
co probat q̄ hoc facere nō debent. quia
lex z sacerdotiū simul data fuerūt. et ab
eodē et sub eadē sponsione z ideo simul
seruanda sūt. q̄ quod de vno cōnexorū
dicit de alio debet ītelligi. /Nota q̄ trās
lato aliquo transfertur lex et senten
tia seu cōdicio. // Item nota q̄ connex
orum idem est iudicium

¶ Nam cōcupiscentiā. Casus.
sic ponitur. Legitur ī epistola pauli ad
romanos. peccatū non cognoui nisi p le
gem. nā cōcupiscentiā nesciebā. nisi lex
diceret. nō cōcupisces. augustī. exponit
hec verba apostoli. s. nā cōcupiscentiā
nesciebā dicens. hoc enī eligit apostolꝫ
generalius. s. cōcupiscentie vicīū vnde
oīa mala oriuntur concludit augstinꝫ
ergo lex illa bonaēque dū hoc prohibet
omnia mala prohibet Nota q̄ licet ali
quid nō noceat. si tamē nocere possit p
hiberi debet. /Item nota oriuntur ideſt
oriri possunt. sic potest dicere in dictis
testiū. Item nota q̄ aliquo prohibito
vel cōcesso et oīa concedi vel phiberi de

lent que ex eo sequuntur.

¶ Ne inuitaris. Casus sic ponitur in parabolis salomonis ponũtur. ista verba: fili mi habe fiduciã in domino ex toto corde tuo. et ne inuitaris prudẽtie tue. et ne sis sapiens apud temetipsum. Hieronimꝰ exponit verba ista ne inuitaris prudẽtie tue dicẽs illuꝫ inuiti prudentie sue. q̃ ea que sibi videnꝫ agẽda vel dicenda preponit statutis sanctorũ patrum vel etiã legibus. Itẽ nota q̃ proprium intellectũ nõ debet aliquis pferre dictis sctõꝝ patrꝫ. Cũoẽs

¶ Ca. ẽ canonici trecenses tale fecerũt in ecclesia trecensi constitutũ q̃ tam in absentia q̃ in presentia redditus suos perciperent integraliter. Qui vero post illã cõstõnem instituerentur nihil perciperent in absentia sed tũc tantũ cũ fuerint residentes cũ tamẽ cõsuetudo eccẽ trecensis erat. q̃ oẽs in hoc eẽnt pares Insup cũ singule pbende vineas haberent annexas. statuerũt q̃ ipi dũ viuerent suas vineas possiderent et vinee succedentium non transirent ad successores sed puentus eaꝝ inter singulos diuidant. Peruenit ad noticiaꝫ dñi pape. pa. scribit archiepo senonẽsi dicens q̃ quisq; iuris in alterũ statuerit. ipse debet vti eodẽ. et sapiẽtis dicat auctoritate patere legẽ. quaz ipe tulerispa mandat ipsi archiepo q̃ oẽs canonicos antiquos et iuniores in pceptione prebendaꝝ ⁊ vineaꝝ faciat eẽ pares ꝑz priorẽ cõsuetudinẽ seruatã vsq; ad tẽpus cõstitutionis pte fate. vel ꝑm rõabilẽ cõstitutionẽ in posterũ obseruandã // Nota q̃ cõstitutio facta in prẽiudicium absentiũ et futuroꝝ nõ vz. // Nota q̃ quisq; iuris ⁊c. nota q̃ in prebẽdis papiẽdis eq̃liter vel lequalit consuetudo attenditꝰ. nota q̃ si cõsuetudo fuit q̃ oẽs canonici equales haberẽt prebẽdas ⁊ imutata ẽ dz ad statũ pstimũ rforri.

¶ Que in ecclesiaꝝ ⁊c. Ca. sic ponitur. Ciues creuesmi cõstituerũt. q̃ si aliqs ad mopiam vergere sepbabiliter allegauerit liberã habeat facultatem alienãdi seu. quod ab eccã tenet. Peruenit hoc ad noticiã dñi pape papa scribit super hoc epo tridentino volens ecclesiaꝝ indemnitati ꝓuidere decreuit hmõi cõstitutionẽ ⁊ venditiones feudoꝝ ecclesiasticoꝝ factas sine ltimo clericoꝝ cõsensu vires aliquas nõ habere / nota q̃ cõstitutio facta in rebus eccẽ per laicos nõ valet. Nota q̃ feudũ nõ potest vẽdi sine volũtate dñi a q̃ tenet

¶ Cũ accessissent ⁊c. Casus Quidã canonici tulen. olim significaverũt dño pape. q̃ primicerius tulen tanto tpe vacauerat. q̃ ipsius collatio ad dominũ papam fuerat deuoluta. Vnde papa mandauit quibusdã vt sup hꝫ inq; reret veritatẽ. et si vacauisset ⁊ tãto tpe q̃ ꝑz latere. con aliũ ad dominũ papã collatio fuisset deuoluta. ipsi personam ydoneã de psonatu ipsius inuestirẽt. cũ ãt sup hoc executores ꝓcedere vellẽt ex parte capti fuit propositũ corã ipsis q̃ rescriptũ nõ valebat veritate tacita impetratũ qz de cõi cõsensu canonicorũ tulen. fuerat cõstitutũ ne dignitas illa esset vlterius in tulen. eccã et ipsa cõstõ fuerat per sedẽ ap. cõfirmata. propter quod euidẽt ꝑz q̃ primicerius tanto tpe nõ vacauit sicut fuit false dño pape suggestũ propter qđ negociũ delatũ est ad dñz pa. corã quo ista ola fuerũt proposita. Vnde mandat pa. quibusdã. vt si cõstiterit canonicos tulen. cõiter statuisse ne primicerius eẽt vlterius in eccã tulen ⁊ statutũ ipsum auctoritate apostolica cõfirmatũ fuisse. illud

faciãt in suo robore pmanere. nisi post modum dicti canonici cõtrauenerint aliquẽ in primicerium eligendo. Nota q primicerius dicit habere officiũ. nota q qui facit cõtra priuilegiũ amittit vires priuilegij. et sic nota q ius perdit per abusum. Nota q facilius aliquid ĩ mutatum reducitur ad pristinũ statuz q̃ q immutetur

Cũ martinus ꝛc. Ca. Canonici ferrarien. vt maioribus redditibꝰ abũdarent statuerũt xiij. prebendarũ numerũ in eccã ferrarien. preter illud quod cõmuni mense cõmuniter deputatum cõtra antiq̃ cõsuetudinẽ eccẽ post modũ quadã prebenda vacante in ipsa eccã canonici contra cõsuetudinẽ ipsaz voluntarie veniẽtes. M. et quatuor socios suos receperunt nullis prebendis assignatis eisdez. et quãuis redditus illorũ essent q̃plurimũ augmentati noluerunt eisdẽ tamẽ de superexcrescentibus redditibus prouidere. ꝛ ideo inter dictos quinqz et capitulũ questio suphoc mota fuit coram ferrarien. episcopo. tandem ad sedẽ apostolicã questio ẽ delata corã domino papa oĩa ista fuerũt ex parte illorũ quinqz proposita. ꝛ ex aduerso ex parte capituli fuit ꝓpositũ q̃ in ferrarien. ecclesia quatuordecim prebendarũ numerus fuerat cõstitutꝰ ꝛ a sede apostolica cõfirmatus. tandẽ cũ vna prebẽda in eadẽ eccã vacaret ad instantiã quorundã receperũt duos in eãdẽ prebendam ꝛ postmodũ ad preces epi dictũ. M. et quendã aliũ sine p̃iudicio cõstitutionis predicte in canonicos receperũt ita tñ q̃ ipsi de canonicatu nil reciperẽt donec primi duo eẽnt p̃bendas integre assecuti. et redditus qui per eorũ industriã excreuerũt cõmuni mense que minus sufficiens erat quos quinqz canonici sibi cõtra predictã constitutionẽ preterant in beneficiũ assignari Istis ꝛ aliis allegatis mãdat papa iudici vt cũ in cõstitutione predicta etiã cõfirmatione apostolica vel fuerit vel eẽ debuerit fiat cõsuetum expressuz nisi in tantũ excreuerint eccẽ facultates q̃ pluribus possint sufficere cõpetenter et ipsi canonici contra cõsuetudinẽ suã receperũt quatuor ad vacaturas p̃bendas vltra numerũ cõstitutũ. faciat superexcrescentes redditus predictis v. canonicis assignari. ita q̃ si ex eis equales cũ aliis possunt habere preben. qđ superfluũ fuerit in cões vsus cõuertat Antiquis canonicis prebendas suas p̃cipientibus cõsuetas. reuocato in pristinũ statũ quicqđ ab alterutra partiuz in preiudiciũ alterius post motã questionem corã epo ferrarien. circa prebendas vel possessiões fuerit attemptatũ Nota quedã notabilia in hac decretali. primo q̃ protestatio nõ p̃dest illi q̃ facit cõtra ipsam protestationem. Itẽ vbi certus canonicorũ numerus cõstituitur ꝛ cõfirmatur cõditio illa nisi in tantũ excreuerit ꝛc. subintelligitur etiam si nõ apponat. Itẽ lite mota nihil ẽ ab alterutra partium innouandum ĩ preiudiciũ alterius.

Ecclesia sancte marie ꝛc. Casus sic ponitur. Eccã sancte marie in via lata nouit q̃stionẽ cõtra io. de atheia sup quibusdã possessionibus corã iudice lite pendente. Idẽ io. possessiones illas trãstulit in monasteriuz sancti fiuestri tandẽ absolutꝰ fuit. Idẽ io. appellatũ fuit ad senatorẽ corã quo idez io. dicebat se nõ eẽ cõueniendũ q; nõ possidebat illas possessiones. Demum senator romanus occasiõe cuiusdã statuti. in q̃ cõtinebat. q̃ si q̃s rem litigiosaz

lite pendente trãsferret in aliuz illa pos
sessio dz auferri possessori. ꝛ detur pti
tori qui spoliauit monasteriũ possessio
nib9 illis ꝛ restituit illas ecclesie san
cte marie monasterio ñ citato vel cõfes
so vel cõuicto. Vnde monasteriũ conq̃
stum fuit dño pape. papa ꝫ cõsiderans
q̃ laicus quãtumcũq3 religiosis sup ec
clesiis ꝛ psonis ecclesiasticis nulla ẽ
attributa facultas. et si ab illis propo
motu statutũ fuerit q̃ ecclesiarũ vali
tatẽ respiciant ꝛ fauorez nullius debet
eẽ momenti nisi p romanã ecclesiã fue
rit approbatũ. ¶ Vnde statutũ basilij de
nõ alienãdis predijs rusticis vel vrba
nis misterijs ꝛ ornamentis eccl̃ie. licz
in se bonũ fuerit illa rõe reprobatũ fuit
quĩa per sedẽ apo. nõ fuit roboratũ. iõqđ a
senatore fuerat factũ in preiudiciũ mo
nasterij nõ cõuenti. nõ cõfessi. nõ convi
cti dñs papa in irritũ revocauit ꝛ eas dẽ
possessiones restituit monasterio sup̃
dicto. ¶ Nota q̃ laici de rebus eccl̃ie vel p
sonis ecclesiasticis nihil disponere pos
sunt in preiudiciũ eccl̃ie. ¶ Itẽ q̃ sniã la
ta contra absentez nõ citatũ. nõ confes
sum. nõ convictum nihil valet. ¶ Itez
nota q̃ iudex ecclesiasticus põt retrac
tare sententiã in quã iudicis secularis

Ex litteris Casus. Magis
tri artiũ liberaliũ parisius cõmorantes
a cõsuetudine antiqua in quibusdã ar
ticulis deuiauerant. Vnde ipsi volẽtes
cõsuetudinẽ pristinã reformare iuramẽ
to interposito statuerũt q̃ si q̃s magis
trorũ ordinationi vniuersitatis ipsorũ
duceret resistendũ ꝛ tertio cõmonitus
vniuersitati eoz parere cõtemneret ex
tũc consortio magistrorũ priuaret. pp
ter qđ mgr̃ g. cõione ipsorũ fuit priua
tus tandẽ voluit obedire vniuersitati ꝫ
vtrũ debeat recipi dubitatur quidaz di
cebant q̃ sic debeat remanere priuatꝰ
Alij dicebant q̃ sic recipiendus erat ex
quo volebat satisfacere. Alij dicebãt q̃
nõ posset recipi propt iuramentũ absq3
licentia dñi pape. ¶ Vnde papa cõsultus
respondet q̃ cõstitutũ nõ fuit vt hmõi
priuatio in perpetuũ duraret. cũ tã de iur̃
communi q̃ de cõsuetudine eccl̃ie expressũ
alias existat. vt q̃ propter cõtumaciã
aliorũ cõmunione priuatur cũ satisfa
cere voluerit. restitui debeat. mãdat do
minus papa q̃ dictũ magistrũ obedire
volentẽ admittãt in magistralibus ad
cõsortiũ vniuersitatis. ¶ Nota q̃ q̃ sim
pliciter a cõmunione aliorũ excludit
propter cõtumaciã debet recipi cũ satis
facere voluerit. ¶ Itẽ nota q̃ iuramen
tum ẽbenigne interpretandum

Ex parte epi. Casus sic po
nitur Eduen. canonici vt maioribꝰ red
dit̃ibus abũdarent numerũ prebenda
rum in eccl̃ia eduen. ab antiq̃ restrinxe
runt. licet reddit9 ipsoz non fuerunt di
minuti. significauit hĩ epũs eduen. dño
pape. nolens igit̃ cultũ diuini nois dimi
nui. sed potius augmentari mãdat qui
busdã vt antiquũ numerũ faciãt in ec
clesia eduen seruari ꝛ si quas pbẽdas
tpe vltimi statuti vacasse muenerint
psonis idoneis illas cõferant de consi
lio epi nõ obstante aliqua cõstitutione
sup hoc a canonicis ipsis facta. aut con
firmatione a sede apostolica obtenta.
Nota q̃ numerus clericoz per solos ca
nonicos nõ potest diminui nec valet sta
tutũ sup hoc factũ nisi pa. ex certa sciã
illud cõfirmaret.

Quoniam ꝛc. Sic pone ca
sum Dñs gregorius papa fecerat quã
dam cõstitutionẽ in eccl̃ia sancte marie
maioris de vrbe. que cõstitutio ẽ infra.
de maio. et obe. que incipit statuimus. i

qui dicit q̃ p̃sbiteri primũ locũ obti
nent. diaconi sẽm. subdiaconi tertiuz
et sic de reliquis ordinatim. etiã si poste
riius admittant. et qui maior ẽ ordine
in portione percipienda sit potior etiã si
posteriius sit receptus. sup ista cõstitu
tione dubitatur vtr cõstitutio ista tra
hatur ad preterita vel ad futura tan
tũ. Dicit papa q̃ cõstitutio ista sedis
ap. oẽs astringit et nihil dz obscurũ z
ambiguũ cõtinere. et ideo declarat cõsti
tutionẽ p̃dictã dicens q̃ cõstitutio ista
nõ ad p̃terita. sed ad futura tm̃ dz ex
tendi. quia leges z cõstitutiones dant
formã futuris negociis et nõ preteritis
nisi nominatim in eis dicatur de p̃teritis
negociis Nota q̃ cõstitutio pape gene
ralis ẽ et oẽs ligat cũ sit iudex oim.
Itẽ qui ius cõstituit dz ipm̃ declarare.
Itẽ cõstitutio debet eẽ aperta z clara.
Itẽ cõstitutio futura tm̃ respicit nisi a
liud caueatur ibidem.

De rescriptis.

Sicut romana ꝛc. Sic pone
casum vt oĩs tollatur dubitatio
Quidã propter suã culpam q̃ sepe dĩ
querat in appellando priuatus fuit bñ
ficio appellationis vt puniretur in eo ĩ
quo peccauit. impetrauit indulgentiam
vt sibi liceret appellare et sic restitutꝰ
fuit iuri cõmuni vt possit appellare vt
prius. Quidã alius ipetrauit litteras
cõtra istũ qui habebat indulgentiã su
per aliqua cã. appellatione remota vo
catus fuit iste ad iudiciũ cõfisus iste de
indulgentia sua appellauit ad pa. queri
tur an tali appellationi sit deferendũ.
Respondet papa q̃ tali appellationi nõ
est deferendũ postq̃ appellatione remo
ta cãm iudici est cõmissa. q̃ speciale man
datũ derogat generali. Nota q̃ specia
le mandatũ derogat generali.

Ex parte ꝛc. Casus. Quí
dam clericus nomine g. impetrauit lit
teras ad ep̃m cõuentrẽ cõtra quẽdã ali
ũ nomine f. sup prebẽ. de nouali sub
hac forma. q̃ si cõstaret ipsũ fide peniu
rio eẽ cõuictum z ꝓpterea illi renũciasse
p̃bẽ. remoueret ab ea iudex in cã pẽ
dens. q̃ ei cõstitit de premissis ipsũ f. e
adẽ prebenda priuauit. a qua sniã dictꝰ
f. appellauit z ad archiep̃m cãtuarien
litteras ipetrauit sub hac forma vt eidẽ
prebendã z absq̃ cognitione p̃cedẽ
stitueret. eẽs cõuentrẽn. hoc intelligẽs
significat dño pape qualit ĩ negocio ip
so p̃cesserat. super hĩ negocio rescribit
pa. eidẽ archiepiscopo dicẽs q̃ nõ credit
ita precise scripsisse et in hmõi lr̃is hec
condicio dz intelligi si preces veritate
mitant etiã si nõ apponatur. Vnde man
dat pa. eidem archiepiscopo vt inspiciat
litteras cõuentrẽ episcopo directas. et si
inuenerit qđ p̃m predictũ modũ eidem
scripsisset et in litteris ipsius f. nõ fue
rit habita mentio priuz litterarꝫ sentẽ
tiam episcopi cõuentrẽn debeat cõfirma
re z ipsũ f cũ litteris quas impetrauit
ad sedẽ ap. venire cõpellat. Ex hac de
cretali nota q̃ periuriũ repellit ab ob
tento beneficio. Itẽ renũciatio priuet
aliquẽ iure suo. // Nota q̃ pa. nõ scri
bit sine cãe cõgnitione et si scribit litte
re surrepticie sũt z debent ad eũ remit
ti. Nota q̃ in litteris apostolicis intelli
gitur ista cõditio si preces veritate m
tantur etiã si nõ apponat et sic nota q̃
licet rescripta sint stricti iuris quedaz
tamẽ in eis tacite intelligũtur. Nota
q̃ iurisdictio delegati prius cõsideratur
p̃m precũ veritatẽ q̃ p̃m formã scrip
ture et sic nota q̃ rescriptũ potius ĩter
pretandũ est valere p̃m rei veritatez
q̃ p̃m ordinẽ scripture. Nota q̃ q̃ iudex

vltimo datur formā ille q3 inspicere

¶ Ceterū ꝛc. Casus Aliquis impetrauit litteras cōtra aduersarium suū super aliqua cā. aduersari9 ille p9 modū obtinuit cām illā aliꝰ iudicib9 cōmitti nulla mentione habita de priori cōmissione. Dicit hic q prime littere valēt nō sēde. Si vero in secūdis fiat mentio de primis tūc secūde valēt et nō prime. Vltimo dicit q si de assensu ptiū cā cōmittitur. et pars altera p9 ea alta nesciente tacito de cōmissione priori cām alteri obtinuerit delegari ire nō valēt et is qui tali dolo aduersariū suū laborare coegit in expensis debet pti alteri cōdemnari. / Nota pnā illius qui litteras falsas impetrauit q caret commodo illaꝝ litterarū. Nota q littere posteriores debent facere mentionē de prioribus alias priores nō reuocentur. / Nota q post litteras impetratas de cōsensu partiū alie littere nō pñt impetrari nisi de eis faciāt mētionē. Nota q nō refert vtrū fraus cōmittatur in principio vel pcessu tpis. Nota q ille q̄ per falsas litteras grauat aduersariū ē sibi in expensis cōdemnādus.

¶ Inter ceteras Casus sic ponitur pa. mandat aliqua sub distinctione quorū vnū est verū. alterū vero falsū. ḃ mō si cōstiterit q talis sit filius sacerdotes ī sacerdotio genitus q̄ primo in tali eccā ministrauit vel q illicite occupauit eandē eccliam qd iustū fuerit exequaris. Queritur quid iudex facere debeat. papa respondet q quodcūqz istorū iudicū cōstiterit eadē eccliam ipsum priuet et idē in similibus ē seruandū. / Nota q si aliqua mandantur sub disiūctione vnū sufficit adimpleri. Nota q in similibus simle ē iudicū.

¶ Si aliquando Casus. Ecce aliquis habens plura beneficia impetrauit litteras cōtra archiepiscopū rauennat. super obtinēdo beneficio in eccā rauennat. tacito de beneficiis suis. archiepūs multū miratus fuit q papa scribebat q habenti sufficiens beneficiū ꝛ super hoc scripsit papa. Rescribit sibi padicens frater si aliquādo dirigimus tibi scripta nostra que animū tuū exasperare videāt turbari nō debes nec moueri. sed debes cōsiderare qualitatē negocij pro quo scribimus diligenter et aut mandatū nostrū reuerenter adimpleas. aut per litteras tuas cām rationabilē ostendas quare illud adimplere nō possis. quia nos patienter sustinebimus. si nō feceris qd̄ praua nobis fuit insinuatione suggestū. Nota q propt verborū asperitatē superioris nō debet īferior moueri. Itē q mandatū superioris debet adimpleri vel ē reddenda ratio quare nō adimpletur. et sic nota q per litteras monitorias ius cōfertur. Itē nota q ea que per sollicitudinē minimā elicita sunt nō valent. / Itē nota q de ommibus ē reddenda rō

¶ Cū ordinē. Casus. Cisterci ēn. monachi vel alij religiosi habēt priuilegia super decimis vel aliis reb9. Dicitur hic q si alicui litteras impetrauit cōtra istos religiosos sup his in quib9 sūt priuilegiati de ipsoꝝ priuilegijs mētionē nō habita per tales litteras nō tenent eis respondere. // Itē nota q rescriptū impetratū contra regulares sup his q̄ sūt eis cōcessa per priuilegiū nō vz nisi in rescripto de priuilegio vel de ordine mentio habeatur

¶ Eam te. Casus. Quidā iudeus de nouo cōuersus ad fidē eccā tornacē vacante impetrauit litteras cōtra decanū. et capi. eccē tornacēn. vt ipsum

reciperent in canonicū et in fratrē ꝛ pre
ben. cōferrēt eidē. ipse vero lrās suas p
sentauit decano ꝛ capitulo. ipsi respon
derunt q ad ipsos nō pertinebat collati
o prebendaꝝ. sed ad epm tonē. ipse pre
sentauit litteras postmodū epo requirē
do ipsū vt qđ papa mādauerꝫ adimplerē
Eps rūdit q nullū sup hꝫ dño pa. rece
perat mādatū. ꝛ sic īfecto negocio redīt
ad pa. mō rescribit pa. epo tonē. dicēs
q si datā litteratū diligentius attēdis
set nullatenus repulisset eundē. qz tpe
illo quo lrē date fuerunt ipse erat de ca
pitulo tanq̄ qui erat archidiaconus e
iusdē ecclē nec erat adhuc in epm conse
cratꝰ. Vñ nō poterāt allegare q nō rece
pisset mandatū. In fine dicit qđ non de
buit dedignari ipsū recipere. qz iudex e
rat. Ex hac decretali nota q data lit
teraꝝ debet cōsiderari. Itē quod mādat
capitulo intelligitur mandari cuilibet
de capitulo.

¶ Ad aurē. Casus Quidā p
lati tacito nomine suarū dignitatū lit
teras impetrauerunt sup maioribus be
neficijs simplici nomine se appellātes
Queritur an tales litterē valeāt. rñ.
pa. q nō est sue īntentionis vt per tales
litteras debeant inquietari tales pau
peres clerici in quibꝰ actor nomen sup
premt sue dignitatis. Vnde tales litte
re nō valent. Ex hac decretali nota
qđ ad intentionē mandātis recurrendū
est. Itē nota de q q litteras sup bene
ficio impetrat si habeat debet facere mē
tionem de eodem.

¶ Si autē Casus. Aliquis im
petrauit litteras cōtra aduersariū suuꝫ
sup aliqua cā. postmodū aduersarius
suus sup eadē cā ad alios iudices lrās
impetrauit in quibus de prioribus mē
tio nō fiebat et cepit cōuenire aduersa
riū suū qui priores litteras impetrauit
ille corā iudicibus excepit se litteras p
ores habere de quibus in posterioribꝰ
mentio nō habetur. queritꝰ quid iuris
sit dicitur q si prior impetrās dolo vel
negligentia lrīs suis vsus nō fuerit p
posteriores lrās potuit cōueniri. Si ve
ro copiā iudicis delegati habē nō potu
it per posteriores lrās nō poterit cōueni
ri. Nota q dolus ꝛ negligentia impu
tantur. Itē si per me nō stat quo mins
faciā sed per iudicē mihi nō īputatur.

¶ Ad hoc Casus Quidā impe
trabāt litteras a sede ap. per quas oīa
negocia ipsoꝝ cōmitte bātur arbitrio
vnius iudicis vel pluriū quos sibi elige
re voluerant. vt si aliquos cōuenire vo
lebāt trahere bāt illos ad iudices sibi p
picios ꝛ parti aduerse suspectos nō re
rentes iudicū sui ordinarij. Dicit pa.
nos volentes huic morbo celeri obuiare
remedio. mandat dio. epo. vt si tales
lrās inuenerit in pūncia sua decernat
illas lrās vires aliquas nō habere. alij
ponūt casum. et dicūt q iudices certi da
ti erāt. et qz oīa negocia illa impetrātiū
cōmittebant per litteras illas nō vale
rant. Hic nota q secm primū casū iu
dex certus debet eē et q oīa negocia ali
cuius vni delegato cōmitti nō debent.
quia per hoc tollitur iurisdictio ordina
rij quod esse non debet.

¶ Ad audientiā ꝛc. Ca. Qui
dam erat excōmunicatus forte ab ordi
nario. Iste accessit ad curiā dñi papē ꝛ
obtinuit lrās super sua absolutione or
dinarius cui lre presentate fuerunt in
uenit in eis peccatū i cōstructione. Du
bitauit ordinarius vtrū fides illis litte
ris eēt adhibenda cōsuluit papā sup hꝫ
et papa respondet q talibus litteris fi
dem adhibere nō debet. Dicemus hic

vnā intelligere q̄ in litteris dñi pape nō debet eē vicīū latimitatis.

¶ Ex parte ꝛc. Casus Capel la de empētona subest eccē matrici de tarente. Quidam .O. diaconus cepit cō uenire capellanū ipsius capelle ministrā tem in ea nomine .s. rectoris matricis ecclesie. Ipse .o. appellauit ad sedē ap. et post appellationē a se factā ab ipsa ca pella expulit capellanū rector matricis eccē est p̄secutus illā appellationē quā ille .o. fecerat. sed ille .o. suā appellatio nem p̄sequi nō curauit. et cū ille .o. fuis set ad iudiciū euocatus obiecit se habe re priores lrās de quibus in posteriori bus mentio nō fiebat. quas suppressit vsq; ad tertiā citationē ꝛ dolo vel negli gentia eis vti post posuit. q̄ ex diutur mitate tpis apparebit ex eo q̄ biennuz a tpe impetratiōis erat elapsū. et de ap pellatione ipsius in suis litteris mentio non fiebat. Cōsultus pa. super hoc man dat quatenus si ita eē cōstiterit quicq̄d factū est post appellationē ipsius .o. dz in statū pristinū reuocari. et illā capel lamiam restituet matrici eccē. eūdē .o. m expensis cōdemnando. si constiterit ip sum .o. appellationē suā p̄secutū nō fu isse. ¶ Nota q̄ maior eccā matrix pōt de fendere ꝛ agere p̄ capellis suis. Nota sic aliquis debet deferre sue appellationi sicut sui aduersarii. Item ex diuturnita te tpis vel negligentia probat dolus. Item qui litteras impetrat sup eo sup quo appellauit de appellatione sua debet fa cere mentionē. Item quicq̄d fit post ap pellationē suā vel alterius debet in sta tū pristinum reuocari. Item qui nō pro sequitur appellationē debet cōdemnari i expensis alteri parti

¶ Salscitatus. Casus. aliquā do pa. cōmittit causam duob9 vel trib9 iudicibus cū illa clausula. q̄ si ambo vel tres in causa procedere nō potestis alt eor̄ in cā procedat. Si oēs interesse ne quiuerint duo eor̄ in cā procedant. Quereb atur de qua impotentia intelligatur. Respondet pa. q̄ illa impotē tia intelligitur tā de iure q̄ de facto. de iure si aliquis illor̄ sit seruus vel infa mis vel alio cōsimili impedimento detē tus puta si esset excōmunicatus vel re motus vel suspectus de facto vt si aliq̄s eor̄ mortuus fuerit aut ineuitabili im pedimento detentus et tūc debet cām su is cōiudicibus significare. vt in negocio sibi cōmisso procedant. Sed si aliq̄s il lorū solūmodo noluerit interesse prop ter hoc nō excusatur quo minus debeat tū alijs interesse nisi in rescripto dicere tur si oēs simul ī cā procedere nō poteri tis ā noluerit interē. Nō tū q̄ p̄us ꝛ infa mis nō p̄nt eē iudices infamis tamē p̄t esse arbiter. Item nota q̄ iudices nō pos sunt procedere sine cōiudice suo si ille se nō excusat. Item verbū impossibilitatis nō cōtinet verbū voluntatis

¶ Pastoralis In prima parte ponitur talis ca. Aliquis impetrauit lit teras cōtra aduersariū suū sup aliqua cā ad aliquos iudices. facta citatione vel saltē p̄sentatione altera pars post modū obtinuit eandē cāz alijs iudicib9 delegari. ꝛ in secūdis litteris fiebat mē tio de primis. opponebatur q̄ per falsi suggestionem ꝛ veri suppressionē erat impetrate. Dubitatur vtrū prime litte re per secūdas sint reuocate. et queritur vtrū priores iudices an posteriores de beant cognoscere de hac reuocatione. Respondetur q̄ si priores iudices nolūt deferre posterioribus. vel posteriores prioribus. tūc oēs simul cognoscāt. et si forte oēs simul nequiuerint in vnam

cōcordare ſm̃am q̄uis plures ſint iudi
ces in vna cōmiſſione q̄ in alia. hmōi
dubitatio per arbitros cōmuniter eloōs
determinatur. Secūdo formatur talis
queſtio. quādocunq; impetrant littere
ſub hac forma. Cōqueritur ticius de pe
tro ꝛ quibuſdā aliis ſuper decimis et re
bus aliis. Queritur vtrū iudex ex ta
li delegatione habeat iuriſdictionē ſup
perſonis vel rebus nō cōprehenſis per
clauſulā illā. quib ſdā aliis ꝛ rebus a
liis anteq̄ perſone vel res in iudicio ſint
expreſſe. Anteq̄ ſoluat illā queſtionē
ſubiūgat alia q̄ oritur ex ſecūda. que ta
lis eſt. aliquis de perſonis illis que. po
terant cōuenīri per clauſulā illā. quib9
dam aliis ꝛ rebus aliis expreſſo ꝓprio
nomine impetrauit litteras contra pri
mum impetrantē lr̄as generales deſig
nando aliquā rem certā que includeba
tur per illam clauſulam. et rebus aliis
nullā mentionē de priori cōmiſſione fa
cta. queritur vtrū ſecūde littere valeāt
cū de primis nullā fecerunt mentionez
nec perſona aut res fuerūt adhuc iudi
cio expreſſe. Reſpondet papa ad iſta du
o ꝛ primo ad ſecundū dicēs. q̄ cū ſpeci
ale mandatū derogat generali. iuriſdic
tio attributa per litteras generales. p
ſpeciales litteras quantū ad ea que in
ſecūdis litteris ſpecialiter ſūt expreſſa
penitus enervatur. licet de prioribus
nō faciat mentionem. Vnde quantū ad
hanc cauſam ſpecialiter cōmiſſam. ſup
flua relinquitur prima queſtio. q; non
habet poteſtatē. Poſtea reſpondet prie
queſtioni dicens. q̄ iudex bene habet
iuriſdictionē ſup perſonis vel rebus ex
primendis. ſed illā exercere nō poteſt
anteq̄ perſone vel res fuerūt expreſſe.
Nota q̄ quādo dubitabatur de iuriſdicti
one cuius ſit oēs debent cognoſcere an
ſua interſit. Itē vbi ē pariuriſdictio.
maior numerus nō prefertur. // Itē no
ta q̄ ſpeciale mandatū derogat genera
li. Nota q̄ iudex habet iuriſdictionē ſed
illā exercere nō poteſt ante expreſſio
nem rerū vel perſonarū.

¶ Sedes apoſtolica Ca. Cau
ſa cōmiſſa eſt ſub hac forma. conque
ritur ticius de petro ꝛ quibuſdā aliis ſu
per decimis ꝛ rebus aliis. taliter impe
trantes deſignabant. ꝛ minora negocia
vt facilius litteras impetrarent p clau
ſulā generalē cōuenīebant digniores p
ſonas. et ſup maioribus negociis quē
tur vtrū poſſent. papa volēs maliciis
ho īm obuiare ſtatuit q̄ ſi minores ꝛ vi
liores pſone in cōmiſſionib9 ſolūmodo
exprimūtur maiores ꝛ digniores ſub
clauſula generali nō intelligūtur inclu
di ſic ꝛ nō poſſunt cōuenīri ſed nec p ta
lem generalitatē multitudo effrenata
poterit in iudicio conueniri. qui vero de
minoribus et leuioribus negociis. tm̄
fecerunt mentionē ſup maioribus ꝛ gra
uioribus nullatenus audiantur. poſtea
dicit q̄ ſi aliquis perſonas aliquas ex
preſſerit in cōmiſſione nō vt velit eas
cōuenire ſed vt ad partes trāſire valeat
vel ad minores. Quia fraus vel dolus
ei patrocinari nō debent tanq̄ mendax
precator careat penitus impetratis. de
hemus notare q̄ perſone expreſſe in re
ſcriptis digniores eē debent vel ſaltem
equales q̄ ſint perſone in clauſula ge
nerali incluſe. idem intelligitur de reb9
ſpecialiter expreſſis ꝛ generaliter ex
primēdis. Itē per reſcriptum plures
cauſe vnius cōmittūtur ſed nō omnes.
Itē nō debet aliqs exprimi principalit
niſi debeat cōuenīri. Itē littere per ma
liciā vel mendaciū obtēte nō valent

¶ Ex tenore. Caſus. Quidā

sacerdos de colleuellis impetrauit lras ad quosdam iudices contra abbatē de fxo. Judices illi citauerūt abbatē. corā quibus pbr̄ noluit respondere. postmo dū impetrauit alias litteras cōtra ab batem ad alios iudices qui in supscriptione nominātur. de prioribus nō habēta mētione. qui cū citassent abbatē. abbas proposuit corā eis. q̄ p lras illas nō tenebatur respondere dicto presbitero. quia pr alias lras ad iudiciū fuerat euocatus. q̄ per posteriores nō fuerāt reuocate. iudices quesiuerūt a dño pa. q̄d iuris. ipse attendēs q̄ fraus z dolus aliqui patrocinari nō debent. Respondet q̄ sacerdos cauere debet cōmodo vtrarū q3 litterarū q2 fraudulēter sup eodem negocio ad diuersos iudices lras impetrauit. Nota q̄ per solā citationē perpetuatur rescriptū. et q̄ eadē cā diuersis iudiabus cōmitti nō dz. Itē in quo q̄s peccauit in eo punietur.

Cū adeo Ca. Quidā clericus p. nomie impetrauit lras a dño pa. vt p̄ positus z clerici de gongrossa reciperēt ipm in canonicū et in fratrē prepositus lras istas oñdit mediolan. archiepo archi. multū miratus fuit cū ipse haberet sufficiens beneficiū in eccā modicēn. q̄ mādauit dñs pa. preciperetur in p̄dicta eccā de gongrossa. scribens sup hoc domino papa. archiepo dicēs q̄ si litterar̄ seriē attēdisset iste arc. nō inuemisset i eis qđ ipsius aīm offendisset. cū in lris illis de p̄ben. ipsius nulla mētio haberētur nec dicebat modicē. canonicus nec etiā clericus nominabat. et in lris talis erat condicio. si dignus existeret ad ecclesiasticū beneficiū obtinendum. Ex his ommbus poterat archi. intelligere qualiter litter̄ ille fuerāt impetrate. s. veritate tacita. et sic nō valebant. Nota hic q̄ diligenter forma mandati ē attēdenda et intelligenda aīi cōtradictionez Itē in lris q̄ beneficio obtinendo fieri debet sp mentio de beneficio alio si qđ habet ille qui impetrat. et si dignus est et si hoc nō dicatur. tamē debet subintelligi. Itē qui nō ē clericus nō reputatur idoneus ad beneficiū ecclesiasticū obtinendū. Itē si ē clericus dz se clericū dicere si nō est clericus nō dz se clericum appellare sed scolarē.

Causamq3 Casus inter ecclesiam premōstratē. ex vna parte. et eccām cameracē. ex altera vertebatur cōtrouersia. super quibusdaz possessionibus. cā fuit quibusdā iudiabus commissa in hac forma si alterutra partiū citata nō venerit. vel iudicio cōparere cōtempserit recipiāt partis p̄sentis p̄lationes. et quantū de iure poterit̄ i cāe cognitione ac decisione p̄cedatis. Orta fuit dubitatio super forma huius rescripti ex eo q̄ dicebatur q̄ si aliq̄ pars citata fuerit ꝛc: recipiatis p̄lationes alterius partis et causam terminetis. dicebatur q̄ etiā lite nō cōtestata poterant recipi testes et sententia ferri. ppt cōtumaciā alterius partis. quesiuerūt iudices a domino papa quid iuris eēt. Dicit q̄ clausula illa quantū de iure poterit̄ procedere. debet precedere clausulā illā de p̄lationū receptione z aīi illā fuerat mserendum. Unde mandat papa qđ illā clausulā intelligāt ibidem vbi ab inicio debuerat poni i cā ista iuxta tenorē lrāz illarū procedant ita tamen qđ si alit̄ auctoritate illaz litterarum itime in illo negocio ē processum stabile perseueret. si vero occasione illius clausule quid in p̄iudiciū partis alterius ē p̄sumptum. illud decreuit pa. nō valere. Nota q̄ nō sp ē forma seqn

da sicut hic. ⁊ hoc intelligē cū illa forma sit contra ius cōe vt hic. Itē propter formā rescripti nō est recedendū a iure cō muni nisi cōstet papam aliter voluisse Itē solum illud reuocatur qđ ē illegitimae factū. Itē sicut causa principalis potest cōmitti ita et incidens.

¶ Constitutus Ca. Quidā clericus p. nomine obtinuit litteras a dño papa ad decanū ⁊ capitulū bituricēn. vt ipsū reciperent in canonicū et in fratrem ⁊ prebendā si qua vacaret vel proximo vacaturā eidē cōferrent sibi super hoc executoribus deputatis. Sed tamē ex aduerso bituricē. capitulum se opponens negocium ad sedē apostolicā ē delatum corā domino pa. dcūs clericus allegauit predicta. Capitulū ecōtra respōdit. quod cū in bituricēn. eccā certus esset numerus canonicor et iuramēto firmatus per sedē apo. et de hoc dictus p. in suis lr̄is nō fecisset mentionē. pz qđ veritate tacita fuerūt impetrate. Auditis hinc et inde propositis mandat papa qp si lr̄ime cōstiterit numerus canonicor qui nūc ē in bituricensi eccā per decanū et capitulū iuramento firmatā antequ dictus p. litteras executorias impetrasset quicqđ factū est per litteras suas decernatur irritū ⁊ inane. alioquin si qua prebenda vacat in ipa eccā sublato appellationis obstaculo eidē assignetur. Nota qp nō valent littere ipetrate nisi fiat mentio de certo numero iuramēto firmato ⁊ cōfirmatione apostolica. Itē cōsiderandū est tempus date litterarū

¶ Super litteris. Casus. quidam impetrāt litteras a dño pa. per malicā. Alij per simplicitatē seu ignorantiam tacita veritate vel suggesta falsitate quidā dicebāt qp tales littere non valēt. cū mendax precator carē debeat impetratis. Alij dicebant qp et si forma litterarū careat debeat. nihilominus tamē iudex procedere debet ꝑz ius cōmune Dominus papa distinguit inter illos q̄ per fraudē vel qui per malicā et illos q̄ per simplicitatē vel ignorantiā lr̄as impetrant tacita veritate vel suggesta falsitate. Illi qui per malicā vel fraudez falsitatē exprimūt et suppriūt veritatem nullū cōmodum de hmōi litteris cōsequātur ita tamē qp postq̄ delegato fides sup hoc facta fuerit. de cā vlterius nō cognoscat. Inter alios qui lr̄as impetrant expressa falsitate distinguitur. nā si talis veritas sit suppressa vel falsitas suggesta. q̄ si fuisset tacita. scz falsitas. vel expressa. s. veritas papa saltē in forma cōmuni cōcessisset lr̄as delegatus ꝑm ordinē iuris procedat ⁊ nō ꝑm formā litterarū. Si vero talis falsitas sit suppressa vel veritas occultata. q̄ si illa fuisset tacita vel expressa qp pa. nullas litteras cōcessisset delegatus nō procedat per illas lr̄as nisi i hoc vt partes cōuocet ad p̄sentiā suam. ⁊ de qualitate precū cognoscat vt sic in vtroq; casu ex aduerso ratio que delegantē moueret moueat et delegatus. et vbi delegans suas litteras denegaret. delegatus suū officium nullatenus interponat. Nota qp qui per malicā et fraudē lr̄as impetrat tacita veritate ⁊ suggesta falsitate litteras indistincte nō valent propter fraudē et ita dolus seu malicia facit qp nulla distinctio hic ē adhibenda. Itē qui fraudē allegat fraudē probare debet. Itē q̄ simplicitatē fecerit nō imputat. Item ꝑm qđ papa in iudicijs facit. ita et inferiores iudices facere debent.

¶ Edoceri Ca. Aliquis ipetrauit lr̄as applicas appellatione remota contra abbatē quendā nulla facta mē

tione de ipsius cōuentu. quereban vtrū abbas teneatur respondere per lras suas super cā que cōmuniter pertinet ad abbatē et monachos. et si abbas appellauerit ne cōpellatur respondē sup cā illa vtrum valeat appellatio. Respondetur q̄ per appellationē abbas se tueri nō p̄t quo minus auctoritate hmōi litterarū respondere teneatur. nisi alia cā rationabili inuetur. quia abbas ex officio suo negocia sui cōuentus tenet procurare nisi forte abbatis & cōuētus negocia eēnt otio discreta. Nota q̄ prelatus officiū adimplere tenet. & nō valet appellatio cōtra vtilitatē ecclē interposita. Itē nota q̄ p lras cōtra abbatē tm̄ impetratas et sup cā cōuentus pōt abbas cōueniri. Itē qui cām hz cū monasterio abbatē cōueniat et non monachos et nota q̄ prelatus officiū suū ad implere tenet & negocia fue cōgregationis procurare. Itē nota q̄ nisi res abbatis & cōuentus sint diuerse. nō cōuentus sed abbas poterit cōueniri.

Cū dilecta. Casus. vacāte monasterio hesien: due electiones ibidē fuerūt celebrate. vna de custode illius monasterij. et alia de q. moniali ipsius monasterij. super istis electionib9 causa fuit cōmissa primo hildesen. scolastico et cōiudicib9 suis sub hac forma ut personaliter ad monasteriū accedentes persone idonee cōmitterēt administrationē abbatie cui fieret restitutio quorūdam subtractor abvtraq3 parte. Judices isti contra formā mandati processerūt. postmodū cā fuit cōmissa abbati more. et cōiudicibus suis per surrep tionē q̄ i lris preter cōsciaz dñi pape fuit articulus inser⁹ de resignatione subtractorū qui in litteris prioribus cōtinentur. et isti iudices ceperūt procedere i cā tandem negocii ad se. ap. ē delatū pa. sciens de processibus iudicū p̄dictorum inuenit lras iudicū secūdo⁹ per surreptionē obtētas. q̄ articulus de resignatione subtractor⁹ p̄ter cōscientiā dñi pa. insertus in sedis litteris nō fuerat qui in prioribus positus erat de quib9 in sedis litteris mētio nō fiebat. & ideo pa. cassauit quicq̄d factū fuit occasiōe litterar⁹ sedarum p̄terea primi iudices processerūt cōtra formā mādati. qui cū deberēt accedere ad locū. et psone idonee administrationē cōmittere abbatie cui fieret resignatio subtractor⁹ hinc inde. Ipsi hoc capitulo pretermisso de alijs i ordinate cognouerūt. propt̄ q̄ dñs pa. processum eorū denunciauit irritū & inanem. q̄ cōtra formā mandati & iuris ordinē processerūt. Mandat ergo dñs papa tertijs iudicib9 q̄ primo isti iudices restituant quasdā moniales q̄ spoliate fuerūt & postea mādati forma diligent obseruata in negocio ipso prout ratōe procedant. Nota q̄ lre per surrepti onem obtente nō valēt. et opposita exceptione cassat quicq̄d fit p eas. Item secūde lre nō valent nisi de primis fecerunt mentionē. Itē que primo fieri mādāt prio expedienda sūt hz forma mādati Itē for mādati diligētissime p̄uāda ē. itē p̄cess9 cōtra formā mādati friuol9 ē

Volentiqz. Casus. quidā impetrabant lras cōtra aduersarios suos. sed eis nō vtebant. postea aduersarij eorū impetrauerūt alias lras super eadē cā ad alios iudices. et tūc primo primi impetrātes exhibebant suas lras cū p secūdas cōuenebantur dicentes secundas litteras nō valere nō facientes de prioribus mentionē. Quereban quidā rie pa. dicit q̄ malicijs hoiz nō ē idulgē dū statuimus q̄ si q̄s lras impetrauerit

et eis pr malicia vel negligentia nō fuit vsus infra annū postq̄ habuit copiā iudicū auctoritate secundarū poterit cōuenīri. licet de prioribus nullaz fecerit mentionē. Nota q̄ malicijs hoīm nō est indulgendū. Itē per lapsū tpis probat malicia vel negligentia. Itē nō currit ei tempus qui copiā iudicis hēre nō pt

¶ Cum cōtingat. Ca. Quidaz impetrauit lras ad iudices cōtra aduersarios suos pars altera impetrat cām eandē alijs iudicibus cōmitti. quidā obtenti a parte altera mandant alicui vt partē aduersam denūciet excōmunicatā Alij iudices postmodū mandant eidem vt eandē denunciet absolutā. queritur quid super hoc sit faciendū. pa. dicit hic eē distinguendū cū primū recipit mandatū ille cui hoc mandatur videat an si innotuerit inter illos qui primo mandant et alios sup iurisdictione discordiam suscitatā an mihil oīo sciuit. et si mihil intellexit cū primū mandatum recipit illud exequat. si postea ab alijs cōtrariū demandetur tūc petere debet copiam vtriusqz rescripti. et si euidenter apparat. ita q̄nō sit dubitādū aliquatenus q̄ littere illorū a quibus recepit. secundū mandatū reuocent primas. tūc mandatū illud adimpleat quod secūdo loco mandatur. Si vero cōstet q̄ litterē illorū qui dederūt primū mandatū non reuocentur per lras alioz illud nullatenus exequatur. donec inter illos cōcertatio sopiatur. et illud idē facere dz si p̄mo mandato recepto z nondū executioni mandato ei notuit q̄ inter eos sup iurisdictione hmōi cōcertatio eēt subor ta in istis oībus mādatis discretus dz eē qui ea recipit ne dicat se dubitare vbi dubitandū nō est. nec dicat se certū vbi certus nō est. In fine dicit q̄ licet certa in his detur doctrina qualiter in his procedendū est. nulla potestas datur huic executori inter delegatos aut partes q̄ iudicare debeat de iurisdictione. Nota q̄ in hac decretali statuitur propter cōtraria mādata que frequēter occurrunt. Nota q̄ per cōtemptionē iurisdictionis res fit dubia vt executor hic non procedat

¶ Olim Ca. p. clericus sancti remigij detinebat parrochiam de salice quā r. de cliuo dicebat se canonice adeptam fuisse. vnde idē r. impetrauit cāz super hoc cōmitti quibusdā abbatibus. ipsi abbates partes ad suā p̄sentiam primo secūdo et tertio citauerūt. et quia dictus p. per se vel per aliū corā eis cōparere noluit excōmunicarūt eundē facientes fructus illius prochie sequestrari. postmodū idē p. accedēs ad eos promisit iuri parere. et sic fuit absolutus z lras absolutionis eidē cōtulerunt assignātes locū z diē in quo faceret quod promisit et ipse vero locū z diē de litteris radēs in loco rasuē scripsit q̄ sequestrati fructus restituerent eidē. et hoc idē p. cōfessus fuit corā duobus iudicibus tertio se excusante iudices ipsi hec oīa assignauerunt dño pa. et ipse mandauit iudicibus presentibus vt si esset ita ipsi p. super ipsa prochia p̄petuum silentiū imponerēt et p̄fato r. p̄fatam prochiā restituerent cū fructibus sequestratis sed predictus r. plenius bene falsitatez predictā vnde petebat parrochiā illā sibi assignari. Judices illi dubitauerūt super clausula illa si eēt ita vtrū ad omnia p̄dicta debeat referri. aut tm̄ ad vltimum falsitatis. cōsuluerūt dīm pa. et ipse respondet q̄ clausula illa ad oīa debz superiora referri. ad hoc vt ipsi roberto eccīe cōferatur. quia licet propter illaz

falsitatē eēt priuandus ecclā supradicta prefatus p. qui falsitatē hmōi pretrauit. tamē propt hoc nō ē illa ecclā aduersario cōferenda. nisi prius super aliis fuerit facta plena fides. Nota propt cōtumaciam pōt quis excōicari. licet agatur actione reali. ordinariū tamē est iudicū in possessionē mitti. Itē clausula. si ē ita. oia precedentia respicit. Itē qui falsat lras iudicis debet priuari eo sup quo litigatur. propter hoc tamen nō acquiritur ius alteri parti.

¶ Dilectus filius. Ca. abbas sancti stephani bononien. dctus fuit vicator a se ap. i ciuitate ac diocesi bon. abbas iste b. et a. presbiteros propter suos excessus manifestos remouit ab ecclesijs suis et excōmunicauit et idē ps biteri lras impetrauerūt a se ap. in forma cōi sup restitutione eorū de cā remotionis sue z excōicatione qua tenebantur astricti nullā facientes mentionez Opponebat eis corā ep̄o imolensi negocij executore q lrē iste nō valent. eo q nō faciebant mentionē de cā suaz remotionū. nec de excōicatione eorūdem. cōsultus pa. respondet dicens. q si ē ita lrē nō valēt tanq̄ per surreptionē obtē te z q episcop9 iste decernat iuribus cas rere. Nota q excōicatus nō potest impetrare lras ad agendū. qz isti presbiteri simpliciter impetrauerūt tanq̄ essent spoliati ad petendā restitutionē vñ dicitur in forma cōmuni.

¶ Postulasti. Ca. Quidā erat per primus vicarius in quadā ecclā hñs insup bona pñna de quibus poterat commode sustentari iste vicarius impetrauit cōtra ep̄m qui ipm ordinauit scdm illā formā cōem cū scdm apostolū quesiuit iste eps a papa vtrū teneretur ei scdm illā formā in beneficio ecclāstico puidē

rūt q per illā formā cū ꝑm ap. se. ap. cōsuenit pauperibus clericis qui nullū beneficiū habēt puidere. et ideo ppetuus vicarius de talibus lrīe cōmodo carebit nisi de vicaria sua fecerit mētionem vt pote veritate tacita ipetratis. nō enī dicitur carere beneficio cui de vicarie ppetue prouentibus ē prouisum. z q habenti beneficiū cōpetens ex certa sciētia super obtinēdo alio beneficio papa nō scribit de eui quin de ipso faciat mentionē Nota q perpetuus vicarius beneficiatus reputatur. Itē sp ē facienda mentio de priori bñficio alit nō valēt lre vt h dē

¶ Nōnulli Ca. Quidaz abbates tantum grā sedis aplice lras impetrantes ad iudices remotos. vt sic reuefati gatus laboribus et expensis liti cedēt vel saltē vexationē suā redimeret z quia per iudicū iniuria fieri nō dz. statuit cō ciliū generale ne quis vltra duas dietas extra suā diocesim per lras apostolicas trahi possit. nisi de assensu partiū fuerint impetrate. vel nisi de hac cōstitutione fecerint mentionē in secunda parte dicitur q alij erāt qui nouuz genus mercimonij circa lras apostolicas exercebant vt finitas litre suscitarēt. vel nouas fingerent questiones. fingunt enī cās et super illis impetrāt lras sine mādato dñoz. et illas exponūt venales qñ qz vro ne ab actore fatigetur. quādoqz actori. vt indebite reū molestet. Sed q litres potius sunt restringendē q ampliande. statuit cōciliū generale vt si quis sup aliqua questione decretro litteras impetrauerit sine speciali mādato dñi lrē ille nō valent et ille de iure tā q falsarius puniatur nisi forte sit de illis personis a quibus nō exigit impetrator mandatū. Nota q in iure nulli ē facienda iniuria in iure suo. Item vltra

duas dietas extra suã dioc̃esim p lr̃as apostolicas nullus trahi potest. Itẽ lr̃e sine mandato nõ valent ip̃trare.

¶ Dilectus filius Ca. Jordanus clericus dunelien. impetrauit lr̃as cõtra ioannẽ saraceñ. sup ecc̃a sancti nicolai dunelien. dictus ior. ad iudicium euocatus excipiẽdo proposuit q̃ auctoritate illar̃ lr̃arum nõ poterat cõueniri. ex eo q̃ vltra duas dietas a dioc̃esi vbi sita erat ecc̃a predicta trahebatur contra con aliũ generale. de quo in lr̃is mẽtio nõ fiebat. ipsi iudices hanc exceptionem noluerũt admittere pro eo q̃ idez ior. in roseñ. et hely en. dioc̃esibus obtinz beneficia q̃si exh̃ dotalia habẽt ibidẽ q̃ dictus ior. se. ap. appellauit appellatõis cui fuit cõmissa archiepõ eboracen. et eius cõiudicibus. sed prinn iudices nihil ominus in negocio procedentes inhibebant iudicibus appellationis. ne in negocio sibi cõmisso p̃cederẽt. Vnde mandat pa. primis iudicibus. q̃ si ita ẽ in ipso negocio nõ procedant. q̃ nõ ipsi. sed iudices appellationis cognoscere debent ad quos iurisdictio debeat pertinere. Nota q̃ inter iudices datos in principali cã et iudices datos in cã appellationis nõ reuocatur in dubiũ quoz̃ sit iurisdictio Judices enĩ appellationis cognoscẽ debẽt an sit ltime appellatũ. q̃ nemo cognoscere habet de appellatione ab eo ad superiorẽ interposita. vt hic patet. sed superior ad quẽ appellatur

¶ Capitulũ. Ca. Calimacus clericus impetrauit lr̃as monitorias cõtra capitulũ sancte crucis cameracen. sup obtinẽdo beneficio in eadẽ ecc̃a. et deinde p̃ceptorias obtinuit cõtra eosdez b. clericus cõtra capitulũ idẽ sup cõsimili beneficio in eadẽ ecc̃a sibi cõferẽdo ad archidiaconũ tornacen. et ad eius colle gas lr̃as executorias impetrauit. q̃ monuerũt capitulũ sancte crucis vt dictũ b. reciperẽt in canonicũ et in fratrẽ. a q̃ bus iudicibus capitulũ appellauit. sed iudices nõ obstante appellatiõe tulerũt sententiã suspensionis in eosdẽ postmodum dictus calimacus literas executorias sup executione mandati p ipso facti ad alios iudices impetrauit qui tulerunt sentẽtias suspensionis et excõmunicationis in eosdẽ capitulũ sancte crucis factũ istud signauit dño pape. papa mãdat epõ et archi. legion. vt illuz in canonicũ recipiant et beneficiũ assignent eidẽ qui prius mandatũ apostolicũ predicto capitulo reportauit. relaxantes sententias predictas iuxta formã ecc̃e sup prebendali beneficio alteri silentiũ imponendo. Nota qui primo mandatũ apostolicũ repr̃sentat super beneficio d̃bet beneficiũ obtinere. sicut seruatur in lr̃is super cõtrouers̃ijs impetratis

¶ Ad audientiã Ca. quidã impetrauit lr̃as a se. apo. vt audiatur eis in eccles̃ijs aliarũ dioc̃esano subiectis tãdem recipiunt ãnuas pensiones seu alia beneficia ab illis eccles̃ijs et desistũt ab earz impetitione et renũciant beneficio lr̃arum postea impetrãt alias lr̃as sup sua prouisione nõ facientes mẽtionem de alijs vel de pensione vel renũciatione. significatũ fuit hoc dño pa. mãdat pa. archiepõ bituricẽ. cõtra illos qui tales lr̃as prius venditas alias ip̃etrãt nõ facientes mentionẽ de prioribus ac etiã impetrabũt decetero decernatur ca rere oi cõmodo lr̃arum. nec permittat ecclesias per tales lr̃as vexari. revocãdo in irritũ quicq̃d illar̃. auctoritate muenitur factũ eẽ Nota q̃ tenet facere q̃s mentionẽ de litteris quibus renũciauit sed illud contingit. quia vendidit illas

et ita quasi beneficiati reputãtur ꝙ tũ ad impetrandũ q; grãm sibi cõcessam tendere non debeant.

¶ In nostra Ca. Quidã impetrant plures lrãs vt in pluribus ecclesijs admittãtur nõ facientes de alijs i alijs lris mentionẽ. et sic quasi recepti in ecclesijs ꝙuis nõdum habeãt beneficiũ. alias tamẽ eccãs sup receptiõe sua siue promissione impetũt et molestant. Ista proposita fuerũt in presentia dñi pa. vnde mandat archiepõ mediolanẽ. vt faciat istos eẽ cõtentos ecclesijs in q̃bus taliter sũt recepti. nec ꝑmittat ab eis occasione hmõi lrãrum molestari nisi de receptione sua faciãt mentionez Nota q; receptus in canonicũ et in fratrem licet adhuc nõ sit beneficiũ assecutus ꝛputatur beneficiatus. ita ꝙ de hoc tenetur facere mentionem.

¶ Ex parte. Ca. Capkm laudunen. habebat indulgentias a se. ap. vt possit excõicare. eũ quicũq; in eorũ offensam maderit manifestã occasione hꝰ indulgentie. Decanus ⁊ capkm laudunen. tulerũt sniam excõicationis i nobilẽ virũ io. propter quod orta fuit cõtroversia inter eos super ipa snia ⁊ quibusdã alijs articulis. Vñ procuratores vtriusq; partis ad sedẽ ap. accesserũt et sup ipa snia ⁊ diuersis alijs articulis litẽ sunt cõtestati. et q; de his in pñtia dñi pa. nõ poterat fieri plena fides cõmisit pa. cãz iudicibus istis fine debito terminandã hoc adiecto in cõmissione vt nõ obstaret lre ꝓter assensum partiuz impetrate dictus nobilis citatus ꝓposuit ꝙ lrãs illas nõ erat ꝓcedẽdũ ex eo ꝙ g. qui lrãs impetrauerat falsus extiterat procurator. quia ante impetrationẽ lrarum mandatũ fuerat reuocatum Vnde per tales lrãs respondere nõ tenetur ex aduerso ex parte capki dicebatur ꝙ ad pa. vel capkm talis reuocatio nõ peruenit iudices interlocuti sũt se de lite procedere per litteras illas. tandez petebat procurator capituli vt iudices inspicerent predictã indulgentiã. procurator illius nobilis ex aduerso respõdit ꝙ per lrãs illas procedendũ nõ erat ostendẽs alias lrãs posteriꝰ impetratas cõtinẽtes vt si de partiũ procederet volũtate cãm terminarẽt eandẽ. Alio quin cãm sufficienter instructã remitterent ad sedẽ ap. ex parte capki fuit allegatũ illas lrãs nõ valere. q; impetrate fuerãt per eundẽ g. post reuocationẽ mãdati. vnde lre nõ valebãt. Judices dubitauerũt. vtrũ per primas vel scdas litteras debuerũt procedere. pa. rñdet ꝙ ꝑm statutũ cõalij generale sp lre ap. ipetrate sine speciali mãdato dñi nõ valent. nisi eẽnt de illis psonis a quibꝰ nõ exigitur mandatũ de iure. Vnde mandat ꝙ si reuocatio mandati ad procuratorẽ illius nobilis puenit. procedant in negotio iuxta cõtinentiã priorꝫ lrãrum non obstantibus posterioribus lris. q; multominus valẽt lre q̃ impetrantur ab illo quo reuocatũ ẽ mandatũ. ꝙ si nullũ mandatũ habuisset. Nota ꝙ reuocatio procuratoris dati ad lites peruenire debet ad iudicẽ ⁊ aduersariũ aliter nõ tenet reuocatio. et valẽt ea que cũ tali procuratore facta sũt in iudicio. Ire reuocatio procuratoris dati ad impetrandũ siue ad negocia debet peruenire ad ipsum procuratorẽ tantũ. ¶ Ire nõ valẽt lre impetrate sine spali mandato dñi hꝰ ẽ vtrũ nisi fuerit de ill pson a q̃bus de iure nõ exigit mandatũ.

¶ Significãte Ca. Quidã nomine r. impetrauit lrãs cõtra g. sub hac forma cõqueritur r. de g. remẽsis diocesꝫ

sup quibus dã pannis g. ciues corã iudicibus excipiendo proposuit q̃ cũ non eẽt remensis diocesis. sed leodien. p huiusmõi lras nõ poterat cõuenire. cũ de diocesi leodien. nullã fecerit mentionẽ. et ea iudex hãc exceptionẽ admittere denegauit g. ad se. ap. appellauit. Vñ pa. mãdat q̃ si ita ẽ reuocetur in irritũ quicqd fuit post appellationẽ attemptatũ. Nota q̃ significatio vnius noĩs nõ extenditur ad aliud. Itẽ error noĩs viciat rescriptũ. et idẽ in sequenti capitulo.

¶ Radulfus Ca. Magister radulphus impetrauit lrãs a se. ap. i hac forma. cõquerit r. q̃ epũs sagien. et quidã alij sagien. dio. super redditibus et rebus alijs iniuriantur eidẽ. Iudices per clausulã generalẽ. et quidã alij r. clericum rectorẽ eccẽ sancti xpofori sup ecclesia ipa citauerũt idẽ r. excipiendo proposuit corã eis q̃ cũ ipse r. cẽt de ciuitate sagien. et sub illa clausula. et quidaz alij dio. sagien. nullus de ciuitate sagien. mẽligatur includi per clausulã illam nõ poterat cõuenire. Et q̃ iudices exceptionẽ hm admittere noluerũt. ad se. ap. appellauit. pa. mandat vt si ita ẽ in irritũ reuocetur. quicqd post appellationẽ inuenerit eẽ factũ. Nota q̃ ciuitatis appellatione dio. nõ continetur nec econtra.

¶ Significauit Ca. B. et g. laici impetrauerunt lrãs a se. ap. sub hac forma cõgsti sũt nobis B. et g. q̃ epũs turonen: z quidã alij clerici et laici super talibus et rebus alijs eisdẽ iniuriant'. Iudices per clausulã generalẽ. et quidã alij citauerũt comitissam nauicen. pro eoq̃ ipsa successerat fratri suo in comitatu. cui quandã summam pecunie dicti B. z g. mutuauerãt et sic eã tanq̃ hẽrdẽ cõuenerant Ipsa vero per procuratorẽ suũ fecit excipi corã ipsis iudicibus q̃ cũ ad huc frater ipsius mulieris viueret qñ eedẽ lre fuerũt impetrate. nec per lras frater eius fuit ad iudiciũ euocatus dũ viueret. per lras illas nõ potuit cõuenri. et quia iudices hanc exceptionez admittere noluerũt ad se. ap. appellauit. pa. mandat q̃ si ita est totũ quod post appellationẽ factũ ẽ in irritũ reuocetur Nota q̃ successores debitor̃ qui per clausulam generalẽ possunt cõueniri eis defunctis re integra cõueniri nõ possunt. ꝑ facta citatiõe hẽredes illorũ per tales litteras bene potuerũt cõueniri. et ita per citationẽ rescriptũ extenditur ad hẽredes lz rescripta stricti iuris cẽseãtur

¶ Ex insinuatione Ca. Quidam clericus noĩe io. impetrauit lras ꝓceptorias sup prouisione ipsi9 ad epũz ambian. et postmoduz ad iudices istos lras executorias impetrauit cõtra epũz supradictũ in quibus cũ de monitorijs fiet mẽtio. epũs proposuit corã iudicibz q̃ sup hoc nullas monitorias receperat et cõsuetudo ẽ eccẽ vel curie ro. q̃ ꝓceptorie nõ dentur nisi monitorie precesserunt. Vnde p eas veritate tacita ipetratas prouidere nõ tenebatur eidẽ cõsul9 papa respondet q̃ si sup hoc nulle monitorie precesserũt supersedět executoris dũmodo executorie de monitorijs fecerint mentionẽ. alioq̃n procedãt p executorias iuxta traditã sibi formã. Nota q̃ si rescriptũ faciat mentionẽ alterius rescripti. primũ rescriptũ exhibẽdũ est. Itẽ ex hac decretali colligitur consuetudo ro. ec. in beneficijs cõferendis vt primo dentur monitorie postmoduz preceptorie vltimo executorie. et tunc debet fieri mentio de monitorijs et preceptorijs. Aliquãdo tñ dat pa. monitorias lras et executorias simul.

¶ Mandatū. Ca. Pa. mandauit epō nauionēsi. vt mgrm s. faceret recipi in canonicū et in fratrē eccē sue si pro alio ibidē nō scripserit q̄ hmōi gratiā cōsequatur. sed epūsiam aliū ad mādatū papē receperat qui beneficiū in eadem eccā obtinuerat. dubitauit epūs vtrum teneretur exeq̄ mandatū papē. ex eo q̄ dicebatur in mādato. si p alio nō scripserimus qui hꝫ grām cōsequatur cū nullus p̄sequeretur hanc grām. sed iā eēt prosecuta. Consultus pa. dicit q̄ exquo aliū iā receperit ad mandatū suū. mandatū illud p̄sequi nō debet. q̄ non ē intentio papē grauare eccās sup receptione duorū. Nota q̄ papa per suas litteras nō intendit aliquos grauare sup pluriū receptione nisi in lr̄is hꝫ dicat.

¶ Litteris. Ca. Honorius tertius mandauit quibusdā canonicis per lr̄as monitorias vt. i. subdiaconū recipient in canonicū et i fratrē demū mortuus ē dñs honorius preterea dñs gregorius ix. successor honorij mandauit p lr̄as executorias eisdē canonicis vt dictū subdiaconū reciperent in canonicū. ⁊ sic fuit receptus. postea vero idē grē. mādauit eisdē vt p. clericū reciperēt in canonicū nisi pro aliquo per ipsū eorū eccā esset grauata. Dicebant canonici q̄ nō tenebantur ipsū recipere. cū aliū ad mādatum gregō. eiusdē recepissent. ¶ Mandat gregō. pa. vt illū g. clericū recipiāt nō obstante q̄. i. subdiaconū per lr̄as executorias ipsius grē. recepissent. cū factū honorij potius q̄ suū fuerit prosecutus. Nota q̄ successor factū sui antecessoris dꝫ sp in effectum ducere saltez de honestate.

¶ Abbatem Ca. Dñs pa. mandauit abbati sancti pauli vt. s. clericō in aliqua eccā sui monasterij prouideret postea mādauit epō bononien. per lr̄as generales vt cuidā alij clericō faceret prouideri in suadio. vbi pro alio scriptū nō eēt. episcopus cōpellebat abbatē vt illū clericū i aliqua eccā faceret recipi Abbas dicebat q̄ iā receperat mādatū pro alio. Vnde episcopus per lr̄as generales ipsū ad prouisionē illius nō potrāt cōpellere. pa. rñdet q̄ abbas ad hoc cogi nō dꝫ nec potest illū episcopꝫ aggrauare super cōferendis beneficijs vel ecclesiis etiā si episcopus habeat facultatem clericō p eas dē lr̄as prouidendi. Nota q̄ q̄ primo presentauit lr̄as suas et p̄uideri debet / nec pōt cōpelli ut alij prouideat per alias lr̄as vt pꝫ hic.

¶ Ab excōmunicato Ca. Quidam prelatus excōicauit quendā subditum suū cōtra formā cōalij generalis quod ē. i. de sen. ex sacro. s. nulla monitione premissa. Iste cōquestus fuit dño pa. vnde mādat illi excōicatori q̄ si ita est ipsū sine difficultate absoluat. alio quin mandat alijs vt ipsū absoluant. si excōicator ipsū nō duxerit absoluendum. Super verbis istis si ē ita. orta ē dubitatio vtrū cognitio ista pertineat excōicatori an alijs quibus hoc mādat dicitur hic q̄ ista cognitio nondū mandatur excōicatori q̄ de facto suo certus ē dꝫ. licet deferatur eidē. sed alijs mandatur. Nota q̄ contra cōaliū excōicatur si ne difficultate dꝫ absolui. ¶ Item nemo debet propriū factū ignorare.

¶ Si proponente Ca. Aliquis haberet modicū beneficiū de quo cōmode nō poterat sustentari. et impetrauit lr̄as sup beneficio obtinendo. proponēs se nondū beneficiū assecutū nullā facē dō mentionē de beneficio. ꝫ modico qō haberet. pa. cōsultus dicit q̄ lr̄e ille nō valēt. qm̄a fraudulenter sunt obtē te

Nota quantūcunqz modicū sit beneficium semp de ipso ē mentio faciēda si aliud beneficiū voluerit impetrare.

¶ Quia nōnulli. Ca. Sex vicia in hoc capitulo reprobant. Primo ꝛ prehenduntur illi qui lrās sub suo noīe impetratas alīs eiusdē noīs tradūt. et q eas tali modo recipiunt. Itē scdo ꝛ illi qui alios trahūt ad iudiciū. cōtra qs nihil habēt questionis. Itē tertio illi qui lrās tradunt ad futura negocia. q nondū erant cōta tpe impetrati rescripti. Itē quarto qui sup vno negocio rēū trahunt ad diuersos iudices. Itē quinto qui trahunt rēū sup pluribus psonalibus actionib9 corā diuersis iudicibus. qui sub vno cōmodius tractarētur Itē sexto reprehenditur rcus qui eodē tpe trahit actorem ad diuersa loca vel indeterminate ad villā que hz cōmune nomē cū pluribus villis. oēs iste psone que malicā hanc exercēt carere dēnt cōmodo lrārum. et in expensis debent alteri parte cōdemnari.

¶ De consuetudine.

Consuetudines Casus stat. it gregorig q consuetudines q ecclesīs grauamē inducūt penitus sūt extirpande.

¶ Ex lrīs Ca. Talis erat cōsuetudo in dacia q si aliqs in sanitate seu in vltima volūtate vellet pro remedio peccatorū suorū conferre locis religiosis aliquas possessiones accipiebat modicū terre in extremitati pallij. qd palliū manu prelati sustinetur. et ponitur sup altare sub testimonio videntiū hs donatio vulgariter dicitur scotatio Quidā maliciose nitebantur hmōi donationes infringere pro eo q solēnitas testimonioꝝ in hmōi vltimis voluntatibus nō seruabat. Significatū fuit hō papē. Vnde mandat q hmōi donationes que p̄textu cōsuetudinis talis cōferunt locis religiosis vel etiā sūt collate faciant inuiolabiliter obseruare: q hmōi signū qd scotatio dicit nō ē solū argumentū donationis facte sed etiam tradite possessionis. Nota cōsuetudinē seruandā etiā in donationibus in vltima volūtate factis locis religiosis. Itē no. q possessio transfertur per aliū actū q̄ p traditionē ipsius rei trāslate

¶ Ad nostrā. Ca. In dio. pictauiēn. talis erat cōsuetudo etiā in causis ecclesiasticis q cū aliqua cā tractabatur ibidē auditis allegationibus vtriusqz partis ab his qui presentes erant sapientibus ꝛ insipientib9 queritꝰ qd iuris. et qd illi vel aliquis eoꝝ de cōsilio pītū dictarunt pro sētia habeatur. peruenit hoc ad noticiā papē. scribit pa. epō pictauiensi dicens q talis consuetudo obuiat canonicis institutis. et iō nullig debet eē momenti. q sētia a nō suo iudice lata nō tenet. Vnde mandat eidē epō ut in causis subditoꝝ suoꝝ postq̄ sibi de meritis ipsaꝝ constiterit sūmā p̄ferat sicut postulat ratio iuris p̄missa cōsuetudine nō obstante. Nota cōsuetudo contra canones introducta. et nō rationabilis nō vz. Itē sētia a nō suo iudice lata non tenet.

¶ Quanto. Ca. Quidā sacerdotes apud cōstantinopolim cōferebāt sacramentū cōfirmationis crismando i fronte baptisatos qd a tpe apostolorū soli epi cōferebant per manus impositionē. sed ipsi ad suā excusationē solā cōsuetudinē allegabant. Vnde mandat papa vicario suo apud costantinopolz cōstituto vt oibus presbiteris suis districte prohibeat ne decetero talia sacramēta cōferre p̄sumant. q licet non sint a

fidelibus cõtemnenda. tamẽ tutius est ea dimittere sine periculo ex necessitate que legẽ nõ habet. q̃ ea recipere ab his qui cõferre nõ possunt. q̃ vmbra q̃dam ostenditur imponere. veritas aũt ĩ effectũ nõ subest. Nota cõsuetudo nõ excusat aliquẽ in dlictis. Itẽ nihil cõfertur a sacerdotibus si crismant in frõte baptisatos. et ita p nõ dato habetur qđ datur ab illo qui dare nõ potest de iure.

Cũ inter vos. Ca. Canonici sancti petri de curia habent exprivilegio. vt tpe interdicti possunt celebrare diuina occasione huius privilegij tpe interdicti positi in ciuitate cenomañ. celebrabant diuina pulsatis campanis ⁊ alta voce ac si nullũ eẽt interdictũ. Vnde orta est cõtentio inter ipsos et canonicos cenomañ. sed canonici sancti p. allegabant q̃ ecclesia sua libera ⁊ exempta erat ⁊ tpe generalis interdicti de cõsuetudine celebrabant diuina pulsatis campanis interdictis ⁊ excõicatis exclusis papa cõsiderans q̃ ex tali cõsuetudine si qua foret frangeretur nervus ecclesiastice discipline. decernit illã cõsuetudinẽ decetero nõ seruandã. Nota cõsuetudinẽ nõ valere que ẽ contra statum et disciplinã ecclesie.

Cũ olim. Casus ẽ. londoniẽn. petijt a dño pa. licentiã vt posset in eccã sua cõstituere pcentorẽ. papa sibi petitã licentiam cõcessit dũmodo in conferendis sibi redditibus nulli faceret pjudiciũ. ita q̃ pcentor ille in sessionibꝰ pcessionibus et aliis illã haberet dignitatẽ in illa eccã londoniẽn. quã habent alij pcentores in aliis ecclesijs anglicanis. et sic eps cõstituit precentorẽ. precentor ille taliter institutꝰ occasione litterarũ dñi pa. quedã ĩ preiudiciũ aliarũ dignitatũ nitebatur vsurpare. Vnde aliqui psonatũ habentes in eccã londoneñ. cõquesti sũt dño pape. pa. mandat epo hely. quatinus ꝑm diuersas consuetudines locorũ pcentores illi diuersas habent dignitates in ecclesijs ãglicanis faciat illũ pcentorẽ cõtentum eẽ illa dignitate quaz potest habere sine preiudicio aliorz saluis rõnabilibus et approbatis cõsuetudinibus eccẽ londo. Nota q̃ noua dignitas sine licẽtia dñi pape cõstitui nõ debet. Itẽ in dignitatibus diuersa pôt eẽ cõsuetudo in eadem ꝓuincia. Itẽ in preiudiciũ aliarz dignitatũ. noua dignitas cõstitui nõ debet. Itẽ cõsuetudines approbate ipsius eccẽ nihilominus remanẽt in sua firmitate.

Cũ venerabilis Ca. Episcopus hostieñ. et l. sancte crucis presbiter cardinalis erãt legati in alemania. inuenerũt isti q̃ qdã abbas monasterij quod ad ro. ec. ꝑtinet nullo medio trãsiuerat ad monasteriũ corbieñ. quod ẽ similiter sedi ap. spãle sine licentia pape vel eius legati. nec petita nec habita cõfirmatione abbatis in sui defensione allegabat generalẽ cõsuetudinẽ illius terre cõsultus pa. respondet q̃ talis cõsuetudo inimica canonibus corruptela potius dici debet et ideo pa. mandat eandem decetero nõ seruari. Nota cõsuetudo contra canones obtenta nõ valet. Itẽ nullus sine licen. sui prelati dz eccãm suã dimittere vel aliã accipere.

Cũ dilectus. Ca. vacante monasterio andren. electus fuit quidã monachus eiusdẽ monasterij Vuil. nomine ĩ abbatẽ monachi karofen. monasterij huic electioni se opponẽtes. dicebant electionẽ abbatis andren. cenobij de suo monasterio faciendã. propter quod questio tã sup electione predicta q̃ iure eligendi abbatẽ delata ẽ ad sedẽ

ap. In pñtia pa. opponebat dictus dñs .V. monachus q̃ tã de iure cõmuni q̃ ꝺ priuilegio ſpeciali ad capitulũ andren. monaſterij pertinebat electio. vnde petebat electionẽ de ſe factã cõfirmari p̃ curatorẽ monaſterij karoferẽ. propoſuit ex aduerſo q̃ oliz ad petitionẽ patronorum monaſterij andren. fuit a dio. epõ cõſtitutũ vt ſi locus ipſe in tantũ creſceret vt abbas cõſtitueretur ibidẽ electõ ipſius abbatie penes fratres eiuſdẽ loci ꝛ capitulũ karoferẽ. penderet et obtinuiſſet ſtatuti ſic fuit longis tpibus obſeruatũ. ita q̃ monaſterio andren. vacan. monachi eiuſdẽ loci de gremio karoferen. monaſterij ſibi eligebant aliquẽ in abbatẽ. vnde cũ electio ipſa fuerit cõtra predictũ ſtatutũ ꝛ cõſuetudinẽ que eſt optima legũ interpres celebrata merito caſſari debeat. et mandari fratribꝰ andren. vt deinceps ſibi eligant abbatẽ de monaſterio karoferen. Inſuper allegauit q̃ electio ipſa facta erat de ſuſpenſo et a ſuſpenſis. et ideo electio nõ tenebat dñs pa. auditis hincinde propoſitis quia ei cõſtitit q̃ electio facta fuit ꝺ ſuſpenſo. et a ſuſpenſis eã caſſauit iuſticia exigente. i. caſſam ꝛ irritã nunciauit. veruntamẽ q; predictũ ſtatutũ ita poſſz intelligi q̃ per illud nõ derogetur iuri cõmuni. nec priuilegio hoc modo vt electio pertineat ad capitulũ andren. ꝛ cõfirmatio ad capitulũ karoferen. Mandat pa. quibuſdã q̃ ſi monachi karoferen. talẽ cõſuetudinez probauerint per quã iuri cõmuni preiudicetur videlicet vt monachi andrẽ. elegerint ſibi abbatem de monaſterio karoferen. ſm illaz cõſuetudinẽ debeant iudicare electionẽ monaſterij andren. deinceps faciendam q̃ ſi talẽ cõſuetudinẽ non probauerint adiudicẽt monachis andren. ius eligendi abbatẽ vt liberã habeãt poteſtatem vel de gremio ſui monaſterij vel aliunde eligendi ſibi abbatẽ preſentando ipſuz karoſe. capko. ut ſi fuerit canonica electio per capitulũ karoferen. cõfirmetur. Nota q̃ electio facta de ſuſpenſo nõ vz. et intellige de ſuſpenſione hoĩs ꝛ nõ canonis. Itẽ cõſuetudo interpretatur legẽ ſiue ſtatutũ epi vt per ipſaz cõſuetudinẽ declaratur ſtatutũ quod poterat dubiũ eſſe. Itẽ q̃ diu ius cõmune ſeruari põtnõ dz recedi ab ipſo. Itẽ conſuetudo preſcripta preiudicat iuri cõmuni. ut de eccã aliena tñi eligant. quod ẽ cõtra ius cõe. Itẽ per ſtatutũ predictũ preiudicatur epõ dioceſano ꝛ non capko andren. ceſſante cõſuetudine. q; epõs de iure cõi ipſam electionẽ deberet cõfirmare.

¶ Cũ cõſuetudinis. Ca. Canonici pariſien. irrequiſito epõ ſuo ꝛ ſine ſuo cõſenſu quaſdã cõſuetudines eccẽ ſue immutauerũt et quaſdã fecerũt de nouo propt̃ qđ dicit papa q̃ auctoritas cõſuetudinis nõ eſt leuis. et nouitates q̃ñqz diſcordiã inducũt. Vnde precipit q̃ ſine cõſenſu epiſcopi canonica cõſuetudines nõ immutẽt eccẽ. nec nouas inducãt. quod ſi fecerint decernit illas irritas ꝛ inanes. Nota q̃ oĩa facienda ſũt in eccã de cõſenſu epiſcopi ꝛ canonicoꝝ niſi cõſuetudo ſit in contrariũ.

¶ Ex parte. Ca. In quadam terra ſeruabantur due cõſuetudines. Prima erat q̃ ſi aliquis deuenret ad inopiam quocũq; caſu ſiue aliq̃ modo amitteret bona ſua. poſſet alienare bona vxoris ſue prolvolũtate ſua. Alia fuit q̃ ſi vxor alicuius fidẽ violaret cõiugij et ipſe eã propt̃ hoc dimitteret accipiebat dimidiã partẽ bonoꝝ viri ſui. cũ potius eẽt priuanda oĩbus bonis mariti ac etiã dotez ſuã perdere deberet. mãdat

pa. q̃ decreto tales cõsuetudines non seruentur. Nota q̃ turpes cõsuetudines nõ debent obseruari.

¶ Cũ tanto Ca. In prima parte dicitur q̃ quãto amplius quis in peccato perseuerat. tãto grauius peccat. Vnde cõtra ius naturale nulla cõsuetudo excusat. quia transgressio iuris naturalis inducit periculũ salutis. Secũdo dicitur q̃ cõsuetudo longeua nõ ẽ vilis tamẽ non valet vt preiudicet iuri cõi siue positiuo. nisi illa cõsuetudo sit rõnabilis et prescripta. q̃ tũc preiudicat iuri cõi in loco vbi cõsuetudo seruatur. Nota q̃ cõtra ius naturale nulla consuetudo valet. Itẽ contra ius positiuũ preualz cõsuetudo rõnabilis ⁊ prescripta.

¶ De postulatione prelatorum.

AD hoc in textu. Ca. ecclesia senonensi vacante canonici senonenses licet ab initio in discordia fuissẽt tãdem cõuenientes in vnũ epm altisiodorẽ. in suũ archiepm postulauerunt. postmodũ per mgrm R. precentorẽ suũ petierũt a dño papa vt postulationẽ suã admittere et eidẽ epo daret licentiã trãsfundi ad eccãm senoñ. sed dñus pa. an trãsq̃ dictus magister ad ipsũ accederet intellexit pro certo q̃ dcũs epus interdicti sententiã quã dñus pa. protulerat in terram regis frãcie nõ seruauerat. qđ idẽ mgr nõ negauit in pñtia dñi pape requisitus allegãs q̃ sententiam ipsam seruare nõ tenebat. eo q̃ nõ peruenerat ad noticiã ipsius epi per lras pa. nec p lras legati. qui sententiã publicauit. nec p aliquius executoris mandatũ. insuper allegauit. q̃ dictus rex in altisiodoren. dio. terrã propriã nõ habebat. Vnde in interdictũ nõ extẽdebatur ad altisiodorẽ. dio. sup hoc scribit papa senoñ. capitulo dicẽs q̃ prima allegatio nõ sufficit. nec proficit ad excusationẽ epi altisiodoren. eo q̃ cardinalis sententiã interdicti publice ꝓmulgauit multis presentibus. et sniã illa a multis in regno francie publice seruabatur. et qñ aliqua cõstitutio publice ꝓmulgatur nõ ẽ necesse q̃ singulorũ auribus intimetur. sed sufficit ad hoc q̃ quilibet eã seruare teneatur. q̃ ẽ publice ꝓmulgata. et q̃ ita sit probatur per cõalũ sardinen. cuius verba hic ponũtur. Ad aliã allegatiõez respondet q̃ nõ valet. q̃ dictus rex in altisiodoren. dio. terrã propriã dicitur nõ habere. q̃ ipse mandauit terram regis frãcie subiici interdicto. et cardinalis interpretatus fuit mandatũ pa. et sniam interdicti ꝓmulgauit in terrã illã que regi tũc tpis adherebat ⁊ terra illa altisiodoren. adherebat tũc ipsi regi. preterea ex alia cã excusari non potuit. ex eo q̃ nouit metropolitanã eccãm suã seruare sniam interdicti et ipse eã seruare debeat. Dñus pa. his premissis qui ꝑm apostolũ omnẽ inobedientiã dz punire cõsideras inobediẽtiã ipsi9 epi predictã postulationẽ repulit vt indignã. nõ ꝓpt postulãtẽ eccãz ꝑ ꝓpt postulatã psonã cũ obediẽtia nõ prodesset humilib9 si cõtẽptus cõtumacibus nõ obesset. In fine dicit q̃ cũ hoiez postulassent indignũ potestatẽ amiserũt eligendi. de grã tamẽ cõcedit eisdẽ vt de persona idonea eccẽ senoneñ. debeant prouidere. Nota ea que publice fiunt nulli licet ignorare. Item qđ metropolitana eccã seruat sufftranei debent obseruare. Itẽ oĩs contumacia ẽ puniẽda. Itẽ q̃ nõ seruauerit interdictũ ineligibilis efficit.

¶ Gratũ. Ca. Canonici senonen. receptis lris cassationis postulationi predicte fraudulẽter suppresserunt lras ipsas legatus tũ ap. se. qui super

hoc mandatū apostolicū recepterat mandauit canonicis predictis vt ad electionem procederent canonice celebrandaz quidam canonici senoñ. postulationem cassatā a dño pa. iterū inouarunt. qdā alij canonici licet eēnt numero pauciores postulauerunt epm cameracēn. cardinalis intelligens qp illi qui postulationē cassatā innouarūt eēnt eligēdi seu postulandi ptātē primati et iō ad alios licet pauciores numero eēnt postulādi auctoritas ē deuoluta postulationē factā de epo cameracen. penitus admisit. et pa. predictū epm cameracen. a vinculo absoluit quo tenebat ecclē camera. et cōfirmauit factū legati. Nota qui personā indignam eligit vel postulat amittit ptātem eligendi. et potestas ad alios licet pauciores numero tūc deuolvit

Bone memorie. Ca. vacante ecclā rauēnatur. canonici illius ecclē epm imolen. postularūt. quidā vero postulauerunt sancte praxedis presbiterū cardinalē. postulationes iste delate sūt ad se. ap. pa. auditis allegationibꝫ hīc inde tam de iure qp de facto etiaz allegatis pleniꝰ pro vtraqz parte. cōsideratis qp presentia cardinalis eēt vtilior non solū ecclē romane. vrbi etiā tā generali ecclē qp rauennaten. z ideo papa volēs preferre cōmunē vtilitatē primate z maiorē minori postulationez cardinalium nō admisit. ex alia parte cōsiderans qp epūs imolen. a minori qp a tertia parte fuit postulatus et hmōi postulatiōnes in discordia factas romana ecclā admittere nō cōsueuit. quia qñ etiā i cōcordia fiunt nō tā ex iure qp ex grā moueatur postulationē imolen. epi nō admisit.

Mandans capto rauennaten. vt in personā idoneā cōuenire procurēt. Nota qp iudex potest] supplere de iure z de facto qđ aduocati emittūt. Item cōmunis vtilitas preferri debet priuate. Item postulatio z iuri z gratie innititur.

Bone memorie. Ca. Eccā strigonen. vacante canonici strigonē. postularūt archiepm coloceñ. quidam suffraganei strigonen. eccē. s. quinclesien. epūs z quidā alij episcopi huic postulationi se opposuerūt dicētes qp eis contemptis et exclusis qui ius in electione habebant hmōi postulatio fuit facta pter qđ nuncij vtriusqz partis ad sedem ap. accesserūt sed nuncij capti econtra respondērūt qp suffraganei de grā solū modo fuerāt requisiti sed ipsi suū cōsilium denegauerūt. et alia etiā aduersarij vicz episcopus quinclesien. et alij proponebant cōtra ipsam postulationē. et qz de his nō constitit dño papę. ita supē hoc duxit respondendū si suffraganei persistere voluerint in cōtradictione sua z canonici strigoñ. voluerūt instar postulationi sue vtraqz pars procuratores idoneos ad se. ap. deberet destinare. Si vero suffraganei voluerīt desistere a sua cōtradictione z canonici volūt in suo proposito permanere mittant personas idoneas que dñm pa. reddant certiorē super negocio postulatiōis. Si aūt suffraganei in cōtradictione persistere voluerīt et canonici diffidant de iure suo. tūc aliā personā sibi quiderant in pastorē canonice. Istud fuit primū mandatū sed an ꝛc illud mandatū ad capitulū peruenerit quidā canonici temere recedentes a postulatōe quaz dño pa. presentauerant aliis persistentibꝫ in sua postulatione predictū quinclesien. episcopum postulauerūt suā postulationē dño pa. pñtantes. sed dominus pa. eā nō admisit cū facta fuisset in maiori cōtradictione qp prima. et cōtra formā predicti man

dati mandans capłm vt psonā idoneā sibi prouideant in pastorē requisito assensu suffraganeorū. si de cōsuetudine antiqua eēt requirendus alioquin prouideret ecclē de pastore. Istud fuit secundū mandatū qđ cū ad capitulū peruenisset canonici inuitētes mandato pōri suffraganeos ad cōcordiā reuocauerunt preter epm quinclesien. quo facto recesserūt scđm mandatū. et illi qui colocen. archiepm postularūt eandē postulationē innouarūt. conuersis ad eos quibusdā qui dictū epm postulauerūt illi volentes procedere iuxta tenorem scđi mandati ad capłm ceteros cōuocauerūt. et illi noluerūt cōuenire cū illis. illi credentes penes se remansisse potestatē eligendi dictū epm postularūt propter quod vtraqz pars ad se appellacionis fit auditis allegationibꝫ hinc inde scribit papa super hoc capło strigoñ. dicēs qđ nō nocet discordia illoz q̄ predictū epz postularunt. qz primo in postulatione colocē fi. oēs cōsēserūt et cōsensuz suū ppriis subscriptionibus roboratam ad se. apostolicā transmiserunt. Vnde nō potuerūt poste a suū cōsensum mutare. si enī postqđ postulatio presentatur dño pape possent ab ea recedere postulantes sibi frequēter illuderent. et ipsius iudiciū ab illoz arbitrio pendere videretur. et ideo licet papa neutrā postulationē admittere teneretur. tamē qz oēs licet diuersis tpibus cōuenerint in colocen. postulationē ipsius admisit. absoluens ipsū a vinculo quo teneretur ecclē colocen. et dat ei licentiā transeundi ad strigonē. ecclām sibi postmodū palliū transmissurus. Nota postqđ postulatio presentata ē superiori nō possunt ab ea recedere postulantes nec mutare cōsensū sicut nec pꝫ electionē. Item si cōtempti volūt postea cōsentire. Item postulatio siue electō dūmodo i forma ł in psona nō sit vicīū

¶ Postulationē Ca. Dicit papa. qđ per hmōi postulationē nullū ius acquiritur postulato. et ideo sine prēiudicio alicuius poterat predictā postulationē repellere. tamē de grā mandauit qđ partes mittant procuratores suos ad ipsum vt vtraqz pars qđ iustuz fuerit decernatur.

¶ Et si vnanimiter. Ca. Canonici calaritani cōcorditer elegerūt in archiepm suū episcopū futrinū petentes ipsū cōsecrari a dño papa. respōdet. qđ is cōcorditer sit electus cū ipse alligatus sue ecclē sine permissione dñi papa. ecclām ipsam dimittere nō possit. electionē ipsam irritauit. qz nullo mō debuit eligi sed tm postulari. Nota qđ episcopi semper sūt postulandi et nō eligendi qñ ad aliā ecclām trāsitur. totū in lrā patet. qz nō pñt cōsentire sine licētia dñi pape.

¶ De electione et elā potestate.

Nullus in ecclā. Ca. Dicitur in capitulo isto qđ vbicūqz sunt duo vel tres in ecclā tanqđ collegiū ad ipsum collegiū pertinet electio. aliter vero electio nō vz. Nota hic de iure cōi ad collegiū pertinet electio prelati.

¶ Osius episcopus. Ca. Osius episcopus in cōcilio generali sardicen. dixit si quis lrās populi acceperit. per quas populus ipsū petat in suū prelatū. qz presumptio ē cōtra ipsū qđ populū premio corruperit et mercede dixit qđ fraudes damnarentur ita qđ laicaz cōmunionē in fine nō accipiat nisi peniterit. et sinodus sententiā ipsis approbauit. Nota qđ laici ab electione sunt repellendi

¶ Postqđ Ca. Dicitur in capitulo isto qđ quādo cōfirmatio electionis

petitur a suo superiori. superior inquire re debet de vita & moribus electi in loco in quo conuersatur vt si dignus inueniatur et electio sit canonica sine dilatõe debet cõfirmari.

¶ Significasti Ca. Dñs papa per nuncios suos misit pallium archiepo panormitano tali cõditiõe si ipse sacramentum prestaret ꝑm formã quaz illi pa. transmiserat per apocrisarios suos hoc ẽ nuncios vel secretarios. propter quod mirati sũt reges et maiores regni q̃ pa. hoc iuramentũ exegit dicentes q̃ nõ est iurandũ auctoritate euãgelij. nolite iurare oĩo qđ amplius ẽ. a malo est nec a b apostolis nec in cõcilijs inuenit q̃ sit iurandũ. Archiepus significauit hĩ dño pa. et ipse rescribit ei dicẽs. miretur isti principes sup hoc dñm hiesum cristũ qui eandẽ cõditionẽ apposuit. dũ dixit simon petre si diligis me pasce oues meas. argumentũ pa. ex facto dñi si ergo qui cõscientias hoĩm nouit hac cõditione vsus fuit multo fortius & pa pa potest apponere hanc cõditionẽ qui hoĩm cõscientias nõ nouit. postea respõdet auctoritate euangelij nolite iurare &c. qđ ãplius ẽ &c. dicit q̃ incredulitas eox qui nolũt credere nisi iuretur facit vt hoc malũ idest iuramentũ exigatur dño ꝑmittente. multi etiã post iuramẽtum prestitũ ab vnitate ecclẽ ab obediẽtia sedis ap. recesserũt quod malũ ẽ. & propt̃ hoc malũ iuramentũ pro fide ꝑ obedientia pro vnitate dz prestari dicunt enĩ q̃ in concil. nõ inuenitur q̃ sit iurandũ. sed hoc nõ obstat q̃ romana eccl̃a prestat auctoritatẽ cõcilijs. et per eius auctoritatẽ robur accipiunt. et in cõcilijs sp̃ excipitur eius auctoritas. In fine dicit iustũ est vt qi se ap. exigitis vestre insignia dignitatis illi debite subiectionis signa persoluatis. que insignia subiectionis exhibita declarant vos seruare catholici capitis vnitatez Nota q̃ in spãlibus honeste cõditiones possunt apponi. Itẽ qui petit sibi ab alio iusticiã exhiberi ei nõ debet illud qđ iustum ẽ denegare.

¶ Qđ diligentia. Ca. Quidã scismaticus reuersus ad catholicã vnitatẽ electus fuit in epm suffraganeuz aquilegen̄. eccl̃e que tũc scismatica erat quidã cardinalis legatus ap. se. quesiuit an ipsius electionẽ debeat cõfirmare respondet pa. q̃ si a scismatico nullũ ordinẽ receperit et ipsius electio facta fuit ꝑm formã canonũ. dũmodo nihil aliud sit qđ impediat. permittit pa. dispensatione ipsius electionẽ cõfirmari. mãdans vt ipsum faciat a catholicis epis suffraganeis aquilegẽ. eccl̃e consecrari salua debita iusticia & reuerentia eiusdẽ eccl̃e. Nota qui scindit se ab vnitate eccl̃e de iure cõi nõ põt ꝓmoueri. Itẽ licet ꝑlatus eccl̃e scismaticus sit. eccl̃e tamẽ nõ preiudicat cũ re dicrit ad vnitatẽ.

¶ Licet de euitanda Ca. In ordinatione ro. pontificis eccl̃a sepe passa ẽ scissurã propter multorũ ambitiones ad malũ. tandẽ in posterũ statuit alexãder in cõcilio lateranen. q̃ si in ordinatione ro. pon. plena oĩm cardinaliũ non potuit eẽ cõcordia. et due partes concordauerint et tertia noluerit cõcordarẽ cũ duabus vel aliũ nominare presũpserit ille qui a duabus partibus electus sine oĩ exceptione romanus pon. habeatur Si quis vero de tertia parte cõfisus ipsam vsurpare ꝑsumpserit excõmunicationi subiaceat. ita etiã vt viaticũ sibi denegetur in fine nisi respuerit. Preterea si a pauciorib9 q̃ duabus partib9 alijs fuerit electus nisi maior cõcordia

interuenit nullatenus assumatur. & predicte pene subiacerat. eo q̄ de ordinatione vo. pon. statuitur. nullū p̄iudiciū fiat canonicis instituris & aliis ecclesiis in quibus suā maioris et sanioris p̄tis debet prevalere. q̄ quod in eis in dubiū venerit. per suū superiorem poterit diffiniri. sed in vo. ec. spāle q̄d statuit. q̄ ibi nullus superior reperitur. ¶ Nota q̄ ad cautelā futuroꝝ multa statuūtur et futuris casibus obuiandū est. Item no. electio. pa. a duabus partibus facta tertia discordante rata dz cē.

¶ Cū in cunctis. Ca. Quia aliqui eligebant in eōm qui nō erāt scientia moribus et etate idonei. statuit conciliū laterā. quales debeant cē qui in eōs eligūtur ostendens hoc per locū minori dicēs q̄ in cunctis sacris ordinibus ministeriis requiruntur tria precipue. s. etatis maturitas. grauitas morū. et lr̄ārum sciā. ergo multo fortius in eō hec sūt inquirenda. q̄ cū eōs ad curā aiaꝝ sit positus aliorꝝ in seipso dz ostendere qualiter alij se debeant habere. ne igitur qd̄ pro necessitate tpis q̄ndoq̄ factum est trahatur a posteris in exemplū. statuit cōciliū laterā. ut nullus decetero eligatur in eōm nisi triesimū sue etatis annū p̄tegerit. et de legitimo sit matrimonio natus. et q̄ vita & sciā laudabilis demonstretur. et cū electus fuerit et habuerit cōfirmationē & possessionem ecclesiasticoꝝ bonorū transacto tpe de cōsecrandis epis a canonibus diffinito. ille ad quē spectat collatio beneficiorū ipsius libertā habeat cōferendi ptātem. Secūdo dicitur q̄ inferiora ministeria puta de canatū. archidiaconatū. et talia que curā animarū habēt annexā nullus recipiat nisi qui viceſimūquintū annū sue etatis attigerit. & scientia & moribus laudabilis demōstretur. cui aut aliqs de predictis assumptus fuerit et monitus ad ordinē debitū promotus nō fuerit statuto tpe diffinito a canonibus ab illo removeatur officio. & alij cōferatur qui velit & possit ea adimplere. et si sup hoc appellauerit. nullatenus audiat. et hoc statutū de promouēdis nō solū. sed et de promotis precipit observari. Tertio dicit q̄ clerici qui cōtra formā istā quēcūq̄ elegerint eligēdi potestatē primatos & beneficijs ecclesiasticis nouerint se suspensos per triēnium. et eōs qui cōtra hoc fecit aut fieri cōsenserit cōsecrendi predicta officia potestatē amittat. et per capitulū aut per metropolitanū si capitulū negligēs fuerit ordinēt̄. Nota q̄ tria requiruntur circa eos qui ad sacros p̄mouent̄ scilz etatis maturitas. morū grauitas et lr̄ārum sciā. Item requirit q̄ de legitimo matrimonio sit natus. Item quicquid hic dicitur notabile cē.

¶ Causamq̄ Ca. Vacāte monasterio sancte margarete. monales eiusdē monasterij cōtulerūt potestatem eligendi abbatissam in epiſcopū bono. p̄mittentes eā recipere in abbatissam quā epiſcopus eis duxerit p̄uidendū. Monales postmodū de nō integra voluntatē suā mutare voluerunt. mandat pa. quatenus si hoc verū est illā quam epiſcopus eis prouiderit in suaz faciat recipi abbatissaz si idonea fuerit. Nota q̄ potestas eligendi bene potest p̄sonis idoneis cōferri. Item per hāc decretalem videtur q̄ potestas talit̄ data nō pōt revocari.

¶ Nosti quomodo. Ca. Quidā electus fuit in epiſcopū limoñ. iste sic electus antēq̄ haberet cōfirmationem cepit administrare ac cōferre prebēdas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝛ dignitatꝛ. quꝛꝛtatur a dño pa. vtꝝ sic electus ante suã cõfirmationẽ cõsecꝛare põt ꝓbẽdas. Respondet pa. q cũ istis electio cõfirmata nõ fuerit. predicta facere nõ potest. Vnde mandat epõ vingorẽñ. ut ei precipiat q si quã fecit cõfessionẽ de predictis eã studeat reuocare. Nota q nullus electus ante suã cõfirmationẽ potest aliquid administrare. qõ si fecerit hocipso repellatur. Itẽ nota q cõtra factũ suũ potest quis venire

¶ Considerauimus. Ca. Dacãtre quadã eccã quidã canonici appellauerunt q alij nõ procederẽt ad electionez sine illis ꝛ cõtra priuilegia eccẽ sue. illi nõ obstante illa appellatione elegerunt io. frõtinũ appellantes statiz ne alij cõtra suã electionẽ aliquid attẽptarent. illi videntes q nõ detulerãt sue appellationi et cõtra tenorẽ priuilegiorũ eccẽ sue ad electionẽ ꝓcesserant quendã aliũ B. noie elegerũt. Delata ẽ sup istis electionib9 cã ad dñm pa. auditis allegationibus partiũ. pa. cõsiderans q electio io. frõtim facta fuit post appellationem et cõtra priuilegia eccẽ. videns etiã q electio B. post illã talẽ qualẽ nõ cassatã et post ap. per quã oĩa ad suum statum debent reduci facta fuit. vtrãqz cassauit et cõtulit canonicis vt aliã personaz idoneã sibi eligant in rectorẽ. ita tamẽ q vterqz predictorũ non minus fama ipsoꝝ integra conseruetur. et q ĩ alijs ecclesijs possunt ꝓmoueri. et liceat eis in alterũ ipsorũ cõsentire preter q in ista ordinatione. Nota q nõ debet fieri sed a electio prima nõ cassata. Itẽ que fiunt post appellationẽ debent ĩ statuz primũ reuocari. Itẽ lz cassetur electio alicuius ꝓpter modũ electionis nõ preiudicatur elcõ q̃n possit iterꝝ eligi.

¶ Suffraganeis. Ca. Quidã electus ẽ ꝛ confirmatus fuit in archie piscopũ. queritur vtrũ suffraganei sui possint ad mandatũ ipsius aliquẽ suffraganeũ suũ electũ in epm consecrare cũ adhuc palliũ nõ receperit in quo confertur plenitudo officij pontificalis. respondet dicens q suffraganei sui bñ possunt et debent ad mandatũ ipsiꝰ metropolitani electũ illum in epm cõsecrare licet palliũ nõ receperit. Nota q tale mandatũ de iurisdictione sit nõ de ministerio cõsecrationis. Itẽ nota q per confirmationẽ cõceduntur ea q̃ sunt iurisdictionis.

¶ Super eo. Ca. Aliquis electus fuit in aliquã prelaturã cassata ẽ eius electio idẽ electus fuit postmodum ad regimẽ alterius eccẽ. q̃ritur an electio eius debeat cõfirmari. respondet pa. q si prior electio nõ fuit cassata vicio psone sed protepr modũ electionis illa cassatio ꝓmotionẽ eius in eadẽ eccã et in alia nõ poterit impedire. nisi forte aliquid simoniace prauitatis interfuit Nota q cũ cassatur electio propter modũ electionis ml imputatur electo. nec in alicuius notã infamie incidit. et sic poterit eligi iterũ. sed secus ẽ si propt vicium psone cassatur.

¶ Cũ monasteriũ. Ca. Monasteriũ de pellicia ad tantã dissolutionẽ deuenerat. q frẽs eiusdẽ loci obseruantiam religionis ꝛ ordinẽ penitus abiecerant. tandẽ vteorũ monasteriũ possent in statũ pristinũ reformare. conueniunt vnanimiter ĩ quendã fratrẽ de heremo qui laudabiliter fuerat cõuersatus cũ fratribus suis ipm in abbatẽ totis desideriis a suo epo postulantes. qui eorũz petitioni prebuit assensum. petens eandem postulationẽ a se. ap. cõfirmari. et pa. electionẽ illã seu postulationẽ cano

mce confirmat.

¶ Cū terra. Ca. in terra hierosolimitana talis cōsuetudo in electionibus seruabatur. cū electio alicuius prelati deberet celebrari cōuentus illius ecclesie duas psonas latenter nominabat auribus patriarche vel principis. vt si eēt in ptāte patriarche vel principi sealterū preficeret vel vtrumq; repelleret. qui ergo talis cōsuetudo redundabat in prmiaē ecclesiastice libertatis. precepit pa. illā cōsuetudinē penitus aboleri statuens vt in ōnibus cōuentualibus ecclesiis forma electionis canonice obseruetur vt electores cōueniant in vnū locum vbi debeat electio celebrar. et inuocato spiritu sancti gratiā psonā idoneam sibi eligāt in prelatū et si in persona quā intendūt eligere eēt peccatū vel si modū canonicū nō seruarūt tādiu deliberent et in persona et in mō quousq; psonam idoneā inueniāt et modus canonicus cōseruetur. et vacanti ecclē cōsulatur. quo facto persona electa presentet patriarche vel principi vt suū prestat assensū. sed propt̄ hoc nō dz electio impediri. Nota q; ius eligendi in collegiata eccā pertinet ad ipsū collegiū. Item laici nō dēnt interesse. nec vocē habere in electione prelati. Item cōsuetudo cōtra ecclesiasticā libertatē extirpanda ē. et mala cōsuetudo ē resecanda.

¶ Transmissam. Ca. Quidā clerici p excessibus suis excōicabantur interdicebantur et etiā suspendebantur a quodā electo ēpo et cōfirmato. ipsi sētentiā eius cōtemnentes trāsferebant se ad cōmercia laicoz dicētes. q; ipse electus eos nō poterat excōicare vel suspendere vel interdicere. cū nōdum eēt in ēpm cōsecratus. nisi specialiter eēt ei a se. ap. hoc indultū cōsultus pa. respōdet q; ex quo cōfirmationē electionis accepit de talibus et cōsimilibus liberā habeat ptātez. s. excōicandi. suspendendi vel interdicendi. preter illa que cōsecrationis ministeriū desiderāt. vnde iurisdictionem suā in ipsos libere poterit exercere. Nota q; electus et cōfirmatus est ad ep̄tus oīa illa que cōsistūt in iurisdictione sed in cōsecratione cōsequitur oīa que pertinēt ad episcopalē dignitatē.

¶ Cū inter R. Ca. Vacā. abbatia stafuen. electus fuit in abbatē r. seniorem cui electioni monachi quidā se opponere curauerūt. s. r. iuniorem et quidā alij super hoc fuit cā cōmissa diuersis iudicibus. demū cā ad se. ap. ē delata cuz dictus r. senior cū instantia sūmam postulasset. celestinus pa. ipm r. ad cōponēdū coegit mutuū. et sic abbatie renuncians de manu celestini custodiā et prioratuz eiusdē monasterij recepit dū viueret possidendo et idē r. tali ordinationi cōsentit et sic domū reuersus cōpositionē illam aduersarij sui noluerūt habere ratā et sic obtinere nō potuit que sibi per celestinū cōcessa fuerūt. imo aduersarij ipsius in eū manus iniecerūt temere violētas et euadēs manus illorū ad se. ap. appellauit. Legatus quidē qui erat in partibus illis propter illos aliosq; excessus suspendit monachos ac monasterium interdixit. ipsi tamē nō obstāte sūmā ipsius diuina promptiq; q̄ ante celebrabāt. et post appellationē ab ipso r. seniore ad se. ap. interpositā dictuz r. minorē in abbatē elegerūt. cui ep̄s illius diocesis munus benedictionis cōtulit et sic iterū r. senior. et r. minor pro eā ista ad se. ap. accesserūt corā innocētio. Petebat dictus r. senior electionē factā de r. minorē cassari. vtpote factā post ipāz appellationē ab ipso seniore ad se ap. in

terpositā et electionē primo de ipso fac
tam cōfirmari. cū monachi cōpositionē
quā celestinus fecerat noluerūt appro
bare. pa. dicebat electionē factā de r. iu
niore nō tenere. quia facta fuerat a sus
pensis et de suspensa persona. dūs papa
his z alijs allegatis cōsiderans. q ex
cōsensu cōpositiones recepte ab ipso se
niore ius quod sibi ab illa electione cō
petebat amisisset. et ideo appellare non
poterat ne monachi ad electionē pce
derent q nō solent audiri appellantes
nisi quorū interest. Decreuit papa ap
pellationē illā legittimā nō fuisse. vnde
nō potuit impediri electio per eā prete
rea prepositus et capitulū constā. signi
ficauerūt per lrās suas dño pa. de inter
dicto posito a legato et eps signauit q
eidem munus benedictionis impendit.
Jsta duo videntur cōtraria. q vel scrip
tura capituli cōtradicit facto epō vel fa
ctum epi obuiat scripture capituli. pre
terea probatū nō fuit q r. iunior electꝰ
fuerit ab interdictis. et ideo papa nō po
tuit electionē irritare. Vnō pa. cōmittit
cām quibusdā abbatibus. vt si cōstite
rit q a suspnō electio facta fuerit ea
cassata oīo z condigna satisfactione re
cepta et sūā suspensionis et interdicti
relaxata. monasterio de persona idonea
cōsulatur. Nota q per cōpositionē renūci
at quis suo iuri. / Jtez qui semel renun
ciat suo iuri. postea nō potest redire ad
illud. Jtē nō auditur appellās nisi cuiꝰ
interest. Jtē hic habes q vna p̄sumpt
tio aliā nō elidit. Jtē electio de suspnō
et a suspensis facta nō tenet.

¶ Qualiter post obitū. Ca. ec
clesia petunen. vacan. canonici quēdā
in suū epm elegerūt. ille electus confir
mationē nōdū habita cepit adminstra
re electio ista fuit presentata dño pa. ut
eā cōfirmaret. pa. examinato electionis
processum precepit q predictus electus
adminstrauit nō habita cōfirmatione
recipiendo a clericis et laicis iuramen
ta fidelitatis. nō attendens q nemo dz
sibi honorē assumere. sed qui vocatur a
dño tanq̄ aron. Vnde pa. electionē de
ipso factā penitus cassauit. Nota q nul
lus dz adminstrare ante cōfirmationē
Jtē cassato principali et oīa accessoria
cassata intelligūtur. Jtē propt defectū
scientie repellitur quis a dignitate.

¶ Cū inter vniuersas. Ca. ar
chiepūs capuanus apud pnormū diem
clausit extremū. Decanus capuanus
et quidā alij cū ipō archiepō apud pr
normū manentes intimauerūt capitu
lo capua. de morte sui pastoris mādan
tes capitulo q sine ipsis ad electionē
nō procederent. capꝰ hoc intellecto mi
serunt suū nunciū ad decanū z alios qui
erāt parnorm xij. diez eis terminū as
signantes. infraquē post lrārum recep
tionē iter arriperēt redeundi hoc totum
significauit capi. capu. dño pa. et sup h
pa. scribit capło capua. dicēs. q̄uis ec
clesiastica cōstitutio nō exigat vt cano
nici tā remoti ad electionē pastoris vo
centur. et illi precipue qui mortē pasto
ris anteq̄ capitulū presciuerūt. q̄ re
ro mora periculosa ē in electionibus et
sepe damnosa. scribit pa. capitulo capu.
vt inuocata spūs san. grā personā ido
neā per electionē canonicā sibi prouide
ant in pastorē trāsmittentes ad se. ap.
nūcios quibus vice regia prestant assen
sum et grām cōfirmationis apl̄ice req̄
rant. Nota q illi canonici qui sūt multū
remoti z qui sciunt mortē sui prelati nō
debent vocari ad electionē. q̄ et ipsi re
mire tenētur ad eccām suā ordinandaz
Jtē no. mora in electionibꝰ ē damnosa

Itē no. q aliqs exercet duplex officiū.

¶ Cū nobis olim. Ca. recepto capitulo capua. mādato predicto canonici cōuenerūt in capto ad tractandū ō electiōe pastoris. archid. cū quibus dā suis socijs appellauit ne fieret elcō nisi canonica ꝑm tenorem mādati ap. et statim recessit. Alij qui remanserūt in capitulo archidiaconū ⁊ alios ad capitulū reuocauerunt vt ꝑm tenorē mandati apostolici procederent ad electionē. ⁊ cuz nollent redire credentes ptātem eligendi ad se deuolutā fuisse quendā subdiaconū dñi. pa. m archiepm elegerūt cuz ista eēnt ad papam delegata. Pa. audi tis allegationibus vtriusqz partis sup hoc scripsit capitulo capuano dicēs. cū aūt constat appellationē fuisse interpositam ne fieret elcō nisi canonica videri poterat q medio tpe nihil potuit nec debuit innouari. et ideo talis electio erat iudicanda penitus irrita ⁊ inanis post appellationē ltīme factam. Sed contra hoc sic poterat respondēri. cū appellatū fuisset nō vt nulla fieret electio sed vt fieret canonica si canonica electio fuit postmodū subsecuta nihil cōtra formā appellationis. sed potius ꝑm ipsam processum fuisse. et ideo nō erat electio aliquatinus irritanda. Preterea cū post appellationē archid. recessisset et alij eum reuocassent. ipsi aūt noluerūt accedere alienos ab electione se fecisse videbantur. propter quod cōtra electionē nihil posse opponere videbatur. His igitur ⁊ alijs allegatis q̄uis cōtra psonā elā nihil obiectū fuisset q tamē vt dicit apostolus. nemini manū cito imponas. diligenter dz inquiri que circa psonā elā sūt recipienda. Vnde de trātura eiꝰ precepit dñs pa. inquirere. et licet non eminentis scientie virū sufficiētis inuētus sicut didicit ab his qui eū cognouerunt de etate. cū veritas nō potuit scire q annū. xxx. attigisset. Vnde volens psone ⁊ ecclē pariter prouidere et rationes ac canones obseruaī prefatū subdiaconū cōcessit in procuratorē ecclē cantuane. cōmittēs eidē liberā administrationē. tā in tpalibus q̄ in spūalibus. Nota q si talis appellatio interponat ne fieret electio nisi canonica electio canonica nō impeditur. Itē qui vocati ad electionē nolūt venire. eligendi potestatē amittunt. et ad alios deuoluitur. Itē superior habet ex officio q debet inquirere de impedimēto electi et de oībꝰ per que electus ⁊ electio reprobentur. licet cōtra electū et formā electionis nihil obiciatur. Itē q̄ nō implenit xxx. annū nō potest eligi in epz sed dari procuratoꝛ.

¶ Innotuit. Ca. Ecclē vigorinen. destituta pastore canonici eiusdem ecclē cōcorditer magistrū in archid. eboracē. in suū epm elegerunt. tandē petierunt electionē cōfirmari ab archiepo cantua. metropolitano ipsorū. sed q electus ille absens erat electionē illaz distulerit cōfirmare. qui tandē veniens secrete fuit et sponte confessus q de legittimo matrimonio nō fuerat procreatus. postmodū capitulū a se. ap. petijt eandē cōfirmari electionē. quidā autez suffraganei significauerūt dño pa. q fuit filius cuiusdā militis ex quadā ingenua ⁊ nō coniugata susceptus et idē ingē idipm est cōfessꝰ. super hoc scribit pa. archiepo cātuarien. q licet canon later. concil. ab alexandro editus nō legittime genitos ad ordines prosequatur q electionē taliū canit nullā eē. tamē nō potuit legē imponere successori. vt cū talibꝰ dispensare nō possit. cū par ī parē

nō habet imperiū nec potestatē. multa
enī ī hoc casu dispensationē inducere ui
dentur morū honestas. īrārum scien
tiaz fama persone multipliciter appro
batę. a quibusdā etiā de fratribus dñi
pa. qui eū in scolis cognouerant et ele
ctio cōcorditer factaz humilis cōfessio
cōfitentis. habito igitur diligenti trac
tatu. papa super hoc intelligens q capi
tulū vigorē eundē magistrz nō postula
uerat. sed improuide eū elegerat electi
onem predictā canonice predicti aucto
ritate cassatā denūciauit irritāz manē
parendo capko vigorū. q ei nō imponit
penā expressam in canone supradicto
non cōpellit eos probare ignorātiā quā
allegant post cassationē electionis pre
dicte supplicatuz fuit hoc dño pa. vt dis
pensaret cū eo. sed talis supplicatio no
mine capituli nō fiebat eā nō admisit.
cū nunciꝰ capituli ad hoc non fuerūt de
putati. decernens irritū et inane quicqd
ante receptionē presentiū sup ordinati
one vigorē. eccē fuerit attemptatū. et
si vigorē. capitulū dictū magistrū dux
erit postulandū postulationē suaz. pcu
ret dispensare. Nota q illegittime gemi
ti eligi nō pnt. sed tantū postulari et e
lectio irrita ē ipso iure. et eligentes sci
enter sua prātę eligendi priuati sunt.
Jtē nota nuncius missus ad vnā rem
prendam. aliā petere nō potest.

¶ Cū inter canonicos Casus.
Vacante eccā salo. canonici cōuenerūt
ad electionē simul celebrandā. et singu
li requisiti cōi cōsensu prepositū astan.
elegerunt excepto. s. subdiacono qui p
us appellauit ne dictū prepositū eligāt
morbo epilentico laborantē. pro quo ali
a vice tanq̄ inabilis recusatus fuerat
nec ad eccām dz fieri transitus donec
nō reperiatur idoneus in eccā sanonen.
postmodū archipbē pro parte sua et di
ctus e. pro se sup questione ista in me
diolanen. archiepm cōpromiserunt. ar
chiepꝰ mgrm C. modicen. canonicū e
is dedit in epm et etiā cōfirmauit. demū
super his cā ē ad se. ap. delata. hec et a
lia in pntia dñi pape fuerāt allegata.
mandat pa. quibusdā. q constat electio
nem de prepositō predicto a maiori z sa
niori parte capituli celebratam fuisse
publicatā et etiā subscriptā electionez
ipsam debeāt cōfirmare dūmodo dictus
prepositus electioni de se facte consense
rit. cū per mutuū cōsensum eligentiū et
electi quasi cōiugale vinculū sit cōtrac
tum nisi sufficienter sit ostensum eum
prepositū morbo epilentico laborare. su
per hoc appellatiū extitit cōtra ipsū. nō
ob appellatione si qua ex aliꝰ causis
supradictis memoratis fuerit interposita
que frivole sūt non obstante eo q post
talē electionē ab archiepō dicte factū
q̄ ipse a partibus cōpromissum fuerit ī
eundē cū electores ab electione nō pote
runt resilire. et idē est ac si nō cōpromi
serint. etiā si dictus prepositus nondū e
lectioni facte cōsenserit dū tamē velit cō
sentire electionē illius debeant cōfirma
re dūmodo morbo nō laboret obiecto.
Nota q electio bene pōt fieri de aliena
eccā. nō obstante appellatione si propt
hoc interponatur. Jtē nota q vnus so
lus auditur contra factū alioz instan
cūm allegās. Jtē per cōsensum eligenti
um et electi quasi cōiugale vinculū est
cōtractū. Jtē electores post factā electio
nem variare nō possunt. et idē ē publi
cato scrutinio ante electionē.

¶ Dudum. Ca. Vacā. prepositura colonie. eccē. xiiij. de canonicis ele
gerūt prepositū sanctoz apostoloz. sed
xxiij. prepositū sancti georgij elegerūt

fuper iſtis electionibus fuit cā cōmiſſa quibuſdā iudicibus ſub iſta forma. vt ſi de partiū procederet volūtate cāz terminarent eandē alioqn eā ſufficienter inſtructā remittant ad ſedē apoſtolicaz Judices vero citauerūt partes ad p̄ſentiam ſuā lite cōteſtata receperūt teſtes examinauerūt eligentiū cōſaētias z audierunt allegationes vtriuſqz partis eandē prepoſitus ſancti georgij dixit qp nolebat ſtare eorū ſententie. vnde iudices proceſſum cāe ad ſe. ap. deſtimauerunt partibus terminū ſtatuendo quo deberent in p̄ſtia dñi pa. cōparere z termino cōſtituto nuncius ſanctoz apoſtolorū accēſſit ad preſentiā dñi pa. prepoſitus ſancti georgij nō iuit nec p ſe miſit aliū reſponſalē dñs pa. diligenter inſpexit acta iudicum et inuenit qp prepoſitus ſanctoz apoſtolorū faciebat auctoritas. Sed prepoſito ſancti georgij numerus cū primus a. xiiij. ſecūdis vero a xxiiij. fuiſſet electus cōtra prepoſituz ſancti georgij fuit propoſitū. qp patiebatur in ordinibus ſciā. et etate defectū. ꝓ qi allegationes ipſius quas coram iudicibus allegauit dño pa. preſentare nō fuerunt. nō potuit intelligere qd reſponderit ad obiecta. et ſic nō fuit cā ſufficienter inſtructa remiſſa. et ideo ad diffinitiuā ſmām procedē nō potuit. cōmittit ergo cām ſub hac forma. vt ſi notoriū eēt vel cōteſtaret per ea que iā dicta erant qp prepoſitus ſancti georgij electionis tpe pateretur defectū in ordinib9 vel in ſciā. vel etate imponerēt ei ſilentium ſuper ipā prepoſitura nō obſtāte ipſius abſentia corporali. et prepoſito ſanctorū apoſtolorū prepoſituā adiudicarent. alioquin cū quaſi a duabus partibus ſit electo. et propter hoc appareat qp bono zelo ipm elegerint impedimentis aſſantibus ipſius prepoſiti ſancti georgij electionē cōfirment alterius electione caſſata. Nota qp numerus qui multū excedit p̄fertur auctoritati. Itē cā nō dicitur ſufficienter inſtructa niſi allegationes vtriuſqz partis iudices audierint. Itē tps electionis debz ſpici an tūc debet de electis reputari idoneo. Itē ad hoc qp valet electio tria ſūt cōſideranda in electo. ſ. ordo. ſciā. et etiā tps. et quartū additur vt ſit ltīmus.

Bone memorie maguntino.

Ca. Vacante eccā magunti. prepoſitus ſancti petri maguntini. et quidā alij qui tūc erāt abſentes. nec ad eandē eccleſiā accedere poterant mādauerūt capitulo magū. vt ſine ipſis nō procederēt ad electionē paſtoris et ne ſecus facēt appellauerūt. capitulū magū. nō obſtā appellatione poſtulauit epm vormacē. appellans ne prepoſitus et alij cōtra ſuam appellationē attemptarēt. et licētia pa. nec petita nec habita tranſiuit dictus vormacien. epūs ad eccām magun. et canonici auctoritate propria receperunt eundē. quo facto prepoſitus et alij qui tūc erāt abſentes videntes qp capitulū appellationi de ipſis facte nō detulerant. et dictā vormacien. epm ſine licentia pa. receperant. illi qui cū prepoſito erant. licet pauciores numero intelligentes ius eligendi propter aliorū delictum ad ipſos deuolutū fuiſſe. dictū prepoſitū in archiepm elegerūt. iſtud negociū per partes delatū ad ſe. ap. fuit. Auditis q̄ partes proponere voluerūt qi de allegatis a partib9 dño pa. plene nō cōſtitit mandauit epo preueſtino. vt ſi dictus varmacen. epūs recepiſſet eccām magū. quo ad tpalia vel ſpiritualia vel miniſtrare in ea poſtulationez de ipſo factā irritā nunciaret. de gratia

cōcedens eidē eccām var. cū de iure eēt vtraqz priuandus. qđ si parere cōtem nere priuaretur vtraqz postmodū re uo inquireret vel requireret de ipsius p positi electione veritatē. et si constaret ei de vi q̄ ipse prepositus z sui metu tant electionē cōfirmaret ipsius. nō ob stante q̄ post appellationē fuisset elec tus. quia alij qui appellationi nō detule rant ipsius cōtra ap. ipsaz opponere nō valebant. cū frustra implorat leg. aux iliū qui cōmittit in legē. Preterea non poterat ei opponi q̄ eēt a pauciorib9 ele ctus. qz cū ipsi appellationē interpositā cōtempsissēt et p retē licentiā pa. rece pissent dictū ver. epōz se reddiderūt īdig nos. Si vero nō recepisset quo ad tēpo ralia vel spiritualia eccāz magunt. tūc legatus requireret tā de electione q̄ de postulatione et inquisitiōe. et ad se ap. destimaret. Legatus vero licet oīa eēnt notoria que cōtra ver. epm opponebān tur ad maiorē tamē cautelā multos te stes ex parte prepositi inductos recepit Vnde ipse ꝑm mandatū pa. postulatio nē de epo ver. factā penitus cassauit et electionē prepositi cōfirmauit et ipsū cō secrauit. quo facto nunch vtriusqz par tis ad se. ap. accesserunt. ex parte ver. epi proponebatur cōtra factū legati. q eo nō citato et suis sequacibus ꝓcessis set. Respondet pa. q̄ excessus notorius examinatione nō indiget. qz factū istud notoriū erat et oīa presumuntur ītime facta que facta fūt a legato. nec posset probare q̄ citati nō fuerūt. qz negātis factū nulla ē probatio ꝑm verū naturā qz et si quilibet de se diceret q̄ nō fuit ci tatus singuli eēnt in suis testimonijs singulares z sicut ad ipsū legatū secrē nuncū transmiserunt ita potuerūt pro curatorē idoneū destimare dōs pa. quib9 cunqz auditis q̄ partes proponere volu erūt quis propter auctoritatē iudica riā presumantur que a legato facta fūt eē legittime acta. plus tamē illā ratio nem aduertit q̄ aduersarij ipsius pro positi ex tribus causis premissis in tā tum se reddiderūt indignos q̄ contra ip sum prepositū nō deberent audiri. et iō quod factū est de ipso preposito per eos nō potest impediri. immo et si electores prepositi similiter deliquissēt vt se red didissent indignos. ad papaz fuisset eli gendi potestas devoluta. quare potuis set predictū prepositū prefice re eidē ec clesie in pastorē. Super his igitur habi to tractatu diligenti cassationē postula tionis de ver. episcopo facte ratā habu it pa. et electionē prepositi cōfirmauit. Nota q̄ episcopus qui sine licentia pa. transit ad aliā eccām hocipso debet eā perdere z etiā propriā. Item canonici qui sine licentia pa. ipsū recipiunt priuati sunt potestate eligendi. et potestas ad alios devolvitur. licet sint numero pau ciores. Item qui nō defert appellatiōi ad uersarij sui cōtra ipsam appellationez nō debet opponere. qz frustra implorat legis auxiliū qui cōmittit in legē. Itez que a iudice fūt presumūtur ītime ac ta q̄diu i cōtrariū nō ostendat. Item ne gatiua directe probari nō pōt. Item tes tes singulares nō valēt. Item sicut quis mittit nunciū. ita pōt mittere procura torē et sic per nunciū nō excusatur quo minus cōtumax iudicetur. Item cū oēs canonici in electione deliquūt ad supe riorē devolvitur eligendi ptās. Item ele ctio sive postulatio que nulla ēnō impe dit electionē secundā.

¶ Querelā. Ca. Populo ecē sancti saluatoris cū eēt in quasi posses sione presentandi rectorē in ipsa eccā.

p. presbiterū elegit in rectorem eccle sie sancti saluatoris et per cardi. sancte susanne in ipsa fuit institutus G. titu li sancti vitalis pbr̄ card. p iconomū eccā sancte agates cuius cardinalis ip se ē gubernator mouit questionē cōtra dictū presbiterū sup eccā sancti saluato ris. cā ista fuit cōmissa dño innocētio p celestinū dū erat card. coraz q̄ petebat iconomus sancte agates dictū p. presbiterū ab eccā sancti saluatoris remo ueri q̄ occupauerat in preiudiciū eccē sancte agates. et iniuriā car. cū ipsa ec clesia pertineat ad eccāz sancte agates pleno iure. insuper petebat pensionē. xvi. denariorū papiē. eccē sancte agates debitā p eccā sancti saluatoris sibi re stitui de nouo subtractā ex aduerso res pondet p. presbiter predictus. q ipse nr̄ lam iniuriā fecit card. nec in preiudici ū eccē sc̄ē agates recepterat eccāz sc̄i sal uatoris cū eccā sā salua. nr̄lo iure peni at ad eccām sc̄e agates. nec sibi dz red dere aliquā pensionē sed per electionez populi ad quē pertinet de antiqua cōsue tudine per cardinalē sancte susanne ad quā ipsa pertinet eccā fuerat institut9 iure cōtestata. et receptis plationibus hinc inde mortuo celestino successit ei i nocentius ipse rationibus vtriusqz in spectis absoluit ipm̄ presbiterū ab ipe titione iconomi sancte agates sup elec tione et institutione facta de eccā sancti saluatoris imponendo silētiū super his iconomo sancte agates q̄ cōstitit q̄ po pulus sancti saluatoris erat in quasi possessione presentandi clericū quādo ipsū presbiterū elegit ad illā. et q̄ eccā ipsa spectat ad titulū sancte susanne in spiritualibus pleno iure salua questio ne super iure patronatus inter ecclesiā sancte agates et populum sancti salu

toris. Itē q̄ cōstitit q̄ pensio xvi. den a riorū papien. monete fuit soluta eccle sie sancte agates annuatim p eccā sā cti saluatoris in terminis per multa tē pora. sed de nouo subtracta restituit ec clesiā sancte agates in eundē statū per tipiendi predictā pensionē ab eccā sanc ti saluatoris interminis z cōdemnauit predictū presbiterū ad solutionē pensi onis predicte subtracte salua questiōe proprietatis inter ipsas ecclesias. Nota q̄ per solā presentationē factā ab eo qui ē i quieta possessiōe presentandi. lz dñs nō sit acquiritur ius in eccā. ita q̄ postea nō remoueretur si ius pñtandi alij adiudicaretur. Itē sm̄ā lata super possessione nō preiudicat proprietati. Itē spoliatus restitui debet ante questi onem proprietatis.

¶ Cū vintonensis. Ca. eccā vintoñ. vacante archid. cū suis sequa cibus elegit salubre. decanū illegitime natū scienter. priorz cōplices sui elege runt precentorē linco. pro istis duab9 electionib9 partes venerūt ad sedē ap. pa. auditis probationibus vtriusqz ele ctionis inuenit electionē vtrāqz cōtra formā electionis celebratā. Prima ele ctio per archidi. de salubre. decano per i ordinatā p̄sumptionē facta fuit d̄ homi ne illegitime nato. Secūda de precen tore linco. per violentā impressionē. Vnde pa. habito cōsilio fratrū vtrāqz cassauit. postea vero aliquibus diebus elapsis pars illa que precentorē elege rat ad dñm papam accessit. et quoddaz exhibuit instrumentū sigillatū cū sigil lo cōuentus in quo continebatur. q vin tonē. cōuentus vices suas cōmserat p ori et quibusdā de fratribus super electi one facienda in p̄sentia dñi pa. Vnde pe tebat prior et complices sui licentiam

eligendi pa. istud instrumentū fecit exhiberi alteri parti q̄ ab oībus extitit approbatū papa quesiuit ab illo priore et socijs eius vtrū vellent admittere alios ad electionē celebrandaz. et ipsi respōderunt q̄ saluis exceptionibꝫ quas cōtra illos habebant illos admittere volebant. et sic protestatione premissa ōnes simul in cōmuni fuerūt ad tractandū de electione. sed nō potuerūt concordare de aliqua persona eligenda cōiter. et sic infecto negocio habuerūt recursū ad papā. et illi qui precentatorē vel p̄centorē elegerant dicebant illos qui salubriē decanū elegerāt iure eligendi ipso iure priuatos. q̄ hominē illegitime natū scienter elegerāt. vnde ꝑz cōaliū latera eligendi p̄tāz perdiderāt. et beneficijs ecclesiasticis triēnio carere debeant petentes a papa vt super hoc iterloqui dignaret. Alij vero ad h̄ respondebant q̄ ille decanus. salubriē. per se. apparet legitimari p̄meruit. dñs pa. super hoc cōsiderans q̄ prior et sui post primā electionē suā admiserat alios ad celebrandam sc̄dam. et latera cōaliuz vna vice tantū punit huius p̄sūptores interloquendo p̄nunciauit illos eē admittendos. q̄ electio quā mō facere volebant nō ideo secūda. sed potius tertia cōcurrere dat. Nota q̄ qui scienter indignū eligit amittit p̄tāz eligendi. et deuoluit ad illos qui nō petierūt. Itē per hoc p̄batur q̄ ille canon. cū in canctis. ē canō late sententie. Itē illi qui amiserūt potestatē eligendi possunt admitti ad electionē ab illis ad quos eligēdi potestas fuerit deuoluta.

¶ Per inquisitionē. Ca. Cum eccā tolosana infamata fuisset super q̄busdā excessibus. mandauit pa. quibusdā vt inquirerēt super hoc veritatē tam in capite q̄ in membris inquisitores ad tolosa. eccām accedentes acceperūt iuramenta canonicorū. et in illa inquisitiōe quidā mastarō cancellarius iuratus asseruit se scimisse pro certo R. oliz tolo. eēm et amicos ipsius anteqū ipse robertus eligeretur habuisse colloquiū cum quibusdā canonicis noīatim expressis ac eos precibus sollicitasse vt ipm R. in eēm eligerēt. et vidit et audiuit q̄ eēs ipse cōfessus fuit in presentia quorūdam canonicoz̄ prestitisse iuramētū quibusdā canonicis. qui sue prime electioni fuerāt aduersati. credens pro certo q̄ iuramentū illud prestitū fuit vt eligeretur ex pacto. Itē dixit idē mastro quod ipsemet post electionē r. cassatā domū epalem nole ipsius r. detinebat z recipiebat redditus epales quos expendebat in negocijs ipsius r. Judices dubitauerūt qualiter dictus mastarō puniri deberet. pa. sup hoc cōsultus respondet cū ergo dictus mastaron dictū r. simoniacū scienter elegerit in eēm sicut ipse suo iuramento asserit. et sic beneficijs ecclesiasticis se reddidit indignū in prepositū tolo. postea eligi nō potuit Vnde mandat pa. inquisitoribus ipsis vt ipm ab officio prepositure amouentes virū idoneū faciant assumi ad ipaz Nota qui scienter indignū eligit. indignus efficitur beneficijs ecclesiasticis. ita q̄ interim de iure nō pōt eligi.

¶ Cū causam. Ca. Quidā prioratus in eccā sancti petri lucani vacauit. maior pars canonicoz̄ in priorē elegit presbiterū bonū. quidā alij cōtradicebant dicentes. q̄ talis electio nō valebat. eo q̄ dictus presbiter bonus non erat professꝰ ordinē regularē. cū fuit cōmissa iudicibus cōtra quibus allegatur q̄ cū dictus presbiter bonus nō fuisset

professus ordinē regulariē eligi nō potuit in priorē. in contrariū proponebat q̄ multi priores cōtinue vnus post alium fuerāt in eccl̄a ipsa p̄r multa ꝛ lōga tpa qui nō fuerāt professi. Dubitauerunt iudices an talis cōsuetudo excusaret quominus talis electio valeret. cōsultus pa. respondet. q̄ nō debemus solūmodo attendere quid sit factū. sed q̄d sit faciendū. et ꝑm legē diuinā nō ē arāre dum in boue et asino. nec aliquis debet induere vestē de lana et lino cōtextam. Vnde mandat papa vt ipsam electionē debeant irritare et predictū presbiterū et alios cōpellant vt beati benedicti regulaz in eadē eccl̄a cōstitutā profiteatur et seruent aut eccl̄am ipsam oīo dimittāt. Nota q̄ nō debet cōsiderari quid factū sit. sed quid faciendum. q̄ in hoc consuetudo nō excusat. Itē oēs qui in vno eodē officio deseruiunt eiusdem ꝓfessionis debent eē.

¶ Quod sicut. Ca. Vacante ecclesia armacana quidā abbas electus fuit in archiepm ecc̄e armacane. ꝛ ꝓmodū cōfirmatus ꝛ cōsecratus. Quidā epi ꝛ abbas quidā opponebant se huic electioni. Legatus ap. se. cora quo predicti se opponebant inq̄siuit de modo electionis ꝛ de ꝑsona electi. q̄ multa ꝓponebantur tam cōtra ꝑsonā electi. q̄ cōtra formaz electionis. et inquisitione facta inuent plura. vaz contra ꝑsonā electi. quā contra formā electiōis. Dubitauit cardinalis. quid sibi eēt faciēd ū cōsuluit papam. et ipse respondet ad illa que cōtra electionē ꝓponebantur primo quidē electio dicebatur facta de tribus sed illa videtur potius nominatio q̄ electio vnde nihil iuris acquisituz fuit nominatis. et ideo licite potuit procedi ad electionē celebrandā i eccl̄a armacana Secōm fuit appellatio a rege interposita et pa. dicit q̄ appellatio illa electionez nō potuit impedire. q̄ nihil attemptatū fuit in preiudiciū regis. q̄ nō nominatō sed electio solemnis debet principi ꝓnūtiari ꝛ suū prestet assensū tanq̄ patronus licet quādoq; ꝑ vsurpationē in cōtrariū fiat. Tertiuz fuit q̄ dicti epi et abbas cōtempti fuerūt. vt dicebant. dicit pa. si electioni interesse debuerint et ipsi nō cōtempti sed vocati fuerūt dūmodo sine periculo potuerūt vocari siue nec̄ uerunt siue noluerūt ad electionē venire celebrandā ipsoz sua electionē non potuit impedire. Si vero nō fuerūt vocati ꝑ cōtempti cassari debz electio. nisi postea pro bono pacis voluerit cōsentire. Super eo vero q̄ in die cōsecrationis sue anteqū missa finiretur acolitū ordinauit ꝓ tanto excessu castigetur. q̄ solus romanus pontifex. qui cōsecratur ante himnū angelicū. et postmodū missam incipit ꝛ perficit. cōsecratus in die sue cōsecrationis pōt ordines celebrare. Alii vero qui inter epistolā et euangeliū cōsecrantur q̄ ipsi cōsecrati celebrant principali ter celebranti nō debent tūc ordines celebrare. ne diuidatur ministeriū vnitatis Preterea nō liz archiepō sine pallio cōuocare cōcilia. conficere crisma. dedicare basilicas. ordinare clericos. et episcopos cōsecrare. et iō multū presumit qui anteqū impetret palliū predicta facere presumit. cū nō tanq̄ episcopus sed tanq̄ archiepiscopus ea facere videatur. Super eo vero q̄ tabulā argentā alienauit dūmodo eccl̄am reddat indemnē et quanimiter poterit pretermisit cū hoc protestetur de cleri et populi voluntate. Nota q̄ ꝑ nominationē nullū ius acquiritur nominato. Itē appellatio ꝑ laicum patronū interposita ne fiat electio

in ecclesia collegiata nō valet. Itē si quis cōtemptus in electione. nisi cōsentire voluerit cassari dz electio. Aliaue que cōtra psonā proponebant. dispensatiue intelliguntur.

Auditis Ca. vacā. eccā traiecten. canonici traiecten. ad electionē cōuenientes. pars vna elegit. vuil. archid. alia pars elegit r. subdiaconū. Electiones iste delate fūt ad dñm pa. Ipse pa. exaīnatis nunciis vtriusqz electiōis inuenit vtrāqz cōtra formā iuris attē ptatā hoc modo. Cū enī canonici in capło cōuenissēt. et volūtates singulor inquisite fuissent. decanus cū pauciorib9 cōuenit. in r. subdiaconū nō ipīm eligendo sed nominādo. cātor cū pluribus nominauit vuil. archidi. tandē solus cātor nominauit magistrū r. de ablegās appellans ne decanus qui primā vocē in electione habebat ad electionē procederet sine cōsensu totius capituli r maioris partis. Decanus nō obstante appellatione illa nō habito cōsensu maioris partis capituli ꝫ lōge minoris dictū vuil archidiacō. elegit statim appellās ne quis cōtra electionē aliqd attemptaret decanus tamē allegabat qp electiōi fue plures cōsenserūt. sed hec allegatio nō valebat. qz electio q̄ fuit irrita ipo iure per subsequentē cōsensū nō potuāt eē rata. Post electionē cātor et alij qui remanserūt in capitulo post illā electionem decani nondū cassatā. et post ap. ad se. ap. interpositā recedentes a nominatione dicti vuil. archd. dictū subdiaconū elegerūt. dñs pa. qz vtrāqz electionē cōtra formā canonicā attemptatā vt dictū ē. vtranqz cassauit. Nota qp secūda electio attemptari non dz prima nō cassata. quod intellige cū prima electio nō est in illa ratione electi. Nota qp electio que nulla ē. ex postfacto nō conualescit. Itē quod fit post legitimā appellationē nō valet.

In causis. Ca. eccā tolos. vacante capitulū ad tractandū de electioue insimul cōuenerūt et duos de capitulo elegerūt. vt. v. de eodē capitulo eligerēt electores qui prestito iuramento tractarent de electiōe pastoris. et statutū fuit a capitulo vt ille quē illi q̄n qz eligerēt vel tres ex illis dūmodo persona eēt idonea pro epō haberetur. p9 modū cū illi duo quinqz electores eligissent et illi ad tractandū de electione secessissent in partē. et nō possent oēs concordare in vnā psonā. tres ex illis postulauerūt epz de cōuēnatus reliqui duo tertia die cū paucis de capitulo reliquis absentib9 arch. ageneñ. elegerūt Demū cū super istis. electionib9 ad se. ap. est delata in presentia dñi pa. omia ista ex parte illor qui postulatāt epm cōuenuarū proposita fuerūt. ecōtrario nunciꝫ predā archd. respondērūt. qp cuz predicti quinqz de electione tractarent et inter se discordassent. ita qp cōtentiose voces eorū a fratribus qui remanserant ī capitulo audite fuerūt a capitulo. capitulū p duos de canonicis phibuit ne vlterius in negocio ipse procederēt reuocando sibi traditā ptātem mandantes eisdē vt ad capitulū redirēt ad tractandū de electione cū alys quorū duo ad capitulū sunt reuersi. subsequēti die capitulū vt moris ē fecit pulsari cāpanas ad capitulū cōgregandū. et cū predicti tres cū quibusdā alys ad capitulū nō remissent. prior cū maiori parte capituli predictū archid. elegit. Auditis his et alys pa. super hoc scribit quibusdam abbatibus in hunc modū. qz postulatio facta de epō cōuenuarū. facta fuit

per illos in quos totū capitulū eligēdi transtulerat potestatē propter qđ de cōsensu totius capituli intelligitur eē facta. cū res nō eēt integra. ex eo q̄ electores in tractatu processerāt ptātez illā capitulū nō potuit reuocare. ideo electionē ipsius archid. cassauit. Vnde mandat pa. quidā epō et duobus abbatibus quatinus si psonā illius epi inuenīāt vtilē z necessariā ad regimē eccē tolosane z idoneā ad hereticoz̄ perfidiā extirpandū ei tribuant licentiā transeundi ad eccām tolosa. Nota q̄ re nō integra potestas alij cōcessa nō potest reuocari Itē quod fit per illos quibus totū capitulū cōtulit potestatē per ipm capitulū intelligitur eē factū. Itē qui per aliū facit. per seipm facere videtur.

¶ Cū eccā vulterana Ca. Ecclesia vulterana canonicorū obsequio longo tpe fuerat destituta. vnde vulteranus epūs quosdā elegit z instituit in eadē. sed canonici eos recipere noluerūt dicentes q̄ electio talis fuerat in eoz̄ preiudiciū attemptata propter quod episcopus contra canonicas lras ap. ad florē. epm impetrauit. corā quo petebat epūs vt canonicos phiberet ab iniuria. quā faciebant eidē super electione dictoz̄ canonicorū. Secūdo petebat vt canonici ipsū epm iure electionis libē vti deceto paterent. Florentinus episcop9 lite sup dictis articulis cōtestata et receptis probationibus vtriusqz partis dubitans qualiter super predās deberet procedere cōsuluit dñm pa. cām instructā remittendo ad ipsū. et ipse pa. eidem respondet vt super hoc primo articulo in quo petebat episcopus vt canonicos phiberet ab iniuria quā faciebāt eidē sup electiōe pdictoz̄ canonicoz̄ absoluat canonicos vulteranos ab impetitione episcopi q̄ nō videtur facere q̄ vtitur suo iure. cū per testes longe melius sit probatū q̄ canonici illo iure sunt vsi anteqū episcopus vulteranus. In secundo articulo quo idē episcopus petebat vt canonici paterentur episcopuz libere vti decreto iure electionis absoluat similiter canonicos sepedictos. cum sit notoriū q̄ in tuscia cōsuetudo generalis seruetur. vt canonici in cathedralibus ecclesijs capkm solūmodo irrequisito episcopo eligendi canonicos habeant ptātem. Nota q̄ nō facit alicui iniuriam qui vtitur suo iure. Nō. q̄ in ecclesijs cathedralibus circa electiones consuetudo seruatur. cū de iure cōi pertineat sit ad capitulā z episcopū illig eccē.

¶ Cū dilecti. Ca. Eccā mortuo. destituta pastore archid. eiusdē ecclesie electus fuit in pastorē. super ista electione iā cōfirmata. orta fuit postmodū cōtrouersia inter episcopū electū et eius sequaces. et quosdā alios canonicos eiusdē eccē. tandē delata ē questio ad se. ap. ex parte electi fuit propositū corā pa. q̄ cū eccā ipsa vacaret canonici eiusdē eccē in tres canonicos mormē. ptātem eligendi episcopū cōtulerunt. pmittentes vt illū reciperēt in rectorē quē de gremio eccē ducerent eligendū. qui examinatis voluntatibus singulorum archid. eiusdē eccē elegerūt. metropolitanus electionē examnās ac psonā eleā. z de ipsius. et de defectu cuig fuerat ab aliquibus dubitatū veritatē inquirens pronūciauit ipsū in etate nō sustinere defectū et electionē ipsius confirmauit. Vnde petebatur impoi silentiū parti aduerse. que se huic electioni opponebat maliciose. Verū quidā b. nomine ppposuit ex aduerso sub pena beneficij sui se obligans. q̄ supradictis

tribus sub hac forma data fuit ptās eligendi. vt examinatis singulorū voluntatibus illū in qnē oēs vel maior et sanior pars capituli de gremio eccē cōsentiret. eligēr tenerētur sed ipsi electores ptātem sibi traditā nō seruantes. dcm archid. quē pauci de capitulo nominarant eligere p̄sumpserūt. Vnde canonici moriñ. postmodū mirabantur qualit archid. fuerat electus et cū plures eēnt in eccā digniores. vnde cepērunt fere pblice proficeri ꝙ ipsū archid. nullatenꝰ nominarēt. et reputantes se in hac parte deluſos et sic talē surreptionem dño pa. retulerūt petens dictū b. dictū archidia. remoueri ab eccā morinē. dñs pa. his auditis. qꝝ reserat pernitiosa exemplo si per surreptionis astutiā quis ascenderet ad apicē dignitatis. ita duxit prouidendū vt cōtra dictores prestēt iuramentū quod malicioſe nō ꝓponāt hmōi questionē. et predicti tres electores iuramento astringantur dicere veritatē. ꝙ ex canonicis examinationis tē pore i dictū archid. cōuenerūt. et si tres vel duo illoꝝ dixerint ꝙ maior pars canonicorū cōsenserit in dictū archid. cōtradictoribus silentiū imponatur cū illoꝝ probatio insufficiens esset eo ipꝙ essent in suis testimonijs singulares. Si vero dixerint ꝙ a pauciorib⁹ predictus fuerit nominatus. tūc si fuerit sufficienter probatū. ꝙ illū de gremio eccē ꝑm formā sibi datā eligere tenent. et illū in quē oēs vel maior et sanior pars capituli cōsentirēt. electio ipſius cassetur alioquin quod de archid. factū sit ratū habeatur. et contra dictores cōpescant ab ipſius molestatione. et iudices predictū b. priuent preben. morinē. eccē ꝙ se hanc pnā si in probatione deficeret obligauit. nō obstan. ꝙ super etatis defectū fuit obꝫ cōtra ipm cū idem b. nō multū institerit huic obiectioni ꝛ super hoc a metropolitano iudicatum fuit cuius sniā in rem trāsit iudicatā. a qua infra decendiū nō fuerat appellatū. Nō. ea que per surreptionē fiunt cassari dñt. Itē nota ꝙ iuramentū dz exigi ꝙ exceptiones malicioſe nō opponātur vbi ē presumptio cōtra obijcientes. Itē ꝙd defectū probationis testes recipiūtur ꝙ vel de facto suo recipi nō deberent. Item testes singulares nō valent. Itē aliqs pōt se obligare ad pnā beneficij sui. Itē interlocutoria sniā a qua infra x. dies nō appellatur trāsit in rē iudicatā sicut diffinitiua.

¶ Cū in iure. Ca. Defuncto d cano cuiusdā eccē capitulū eiusdē eccē cōpromisit in vij. canonicos eiusdē eccē sub hac forma vt illū quē ex se vel alijs de gremio ipſius eccē oēs ipſi septez vel maior pars eorū eligerēt. capkm ipſum reciperet in decanū. tamē vnus ex illis septē electus fuit a tribus ipſorū. et alius qui nō erat de numero illorū septem a tribus alijs electus fuit in decanū cōſultus pa. quis eoꝝ eēt potior decanus. respondet ꝙ ille qui de numero septē a tribus illoꝝ ē electus ꝑm formaz cōpromiſſi. debet in decanū dūmodo electioni de se facte voluerit cōsentire et ꝙd aliquod canonicū nō obſistat. Ex hac decretali cōſuevit dici ꝙ persona electa auget numerū eligentiū. cōtrarium tamen verū ē ꝙ persona electi nō cōputatur in numero eligentiū. qd ꝓbatur in fra eodē cumana eccā Itē forma mādati est sequenda.

¶ Venerabilē Ca. vt melius ista intelligatur prenotandū ē. Frederi⁹ imperator habuit duos filios. Henricū ꝛ philippū. mortuo frederico succes

fit ei henricus eius filius in imperio hoc facto henricus imperator procurauit q̄ principes alemanie eligerēt in regez z imperatorē promouendū post mortē ipsius henrici fredericū filiū istius hen. imperatoris. et sic fuit electus philippus frater hen. et alij principes iurauerunt dicto frederico fidelitatē tanq̄ regi. qui fredericus postmodū ꝓmotus in imperatorē fuit depositus per innocentiū. iiij. in cōcilio lugdū. postmodū vero mortuo hen. imperatore fratre phi. ac patre dicti fr. principes in discordia elegerunt quidā elegerūt ottonē. quidā vero philippū fratrē hen. Cū ergo electiones iste in discordia facte fuissent. papa. misit queudā legatū in alemania. vt alterāz electionē predictarū quā canonicā inueniret cōfirmaret. Legatus vero diligenti examinatione premissa in dictis electionibus electionē ottonis cōfirmauit electionē alterius reprobata. propter quod principes illi qui phi. elegerūt. cōquerebantur de facto legati. et miserūt nuncios suos cū litteris suis ad papam et inter cetera principes hac obiectione vsi sunt dicētes. Legatus iste aut electoris aut cognitoris gessit personā. si electoris falcem misit in messem alienā qđ facere nō debuit. si cognitoris absente altera parte perperā ꝓcessit. cū ciuta nō fuerit. et iō nō debuit cōtumax reputari. scribit pa. super hoc negocio ducatu zaringie dicēs q̄ bene cōfitetur et recognoscit ius eligendi regē i imperatorem postea ꝓmouendū ad principes pertinere. et de iure z antiqua cōsuetudine qi sedes ap. transtulit imperiū ro. nuper a grecis in persona magnifici karoli ad theutonicos. sed principes bene recognoscunt q̄ potestas examinādi personam electā spectat ad pa. qui eū inungit. consecrat et coronat / qi illud regulariter verū est q̄ ad eū pertinet examinatio psone ad quē manꝰ impositio spectat. nūquid enī si principes i discordia personā eligerēt indignā deberet pa. illā cōfirmare aut coronare absit hoc oīo. hiis p̄missis pa. respondet obiectioni principū dicēs q̄ legatus approbando et reprobando. nec electoris gessit personā qi nec aliquē fecit eligi nec elegit. nec cognitoris qi quantū ad eligentes neutrius electionē cōfirmauit nec etiā infirmauit. sed exercuit denūciatoris officiū. qi personā philippi reputauit indignā personā vero ottonis denūciauit idoneā ad imperiū obtinendū. nō tam propter studia eligentiū q̄ propter merita electoꝝ. q̄uis maior pars illorū ad quos pertinet electio cōsenserit in ottonē. ex eo q̄ electores phi. alijs absentibus et cōtēptis ipsū eligere presumpserūt patet eos peccasse processisse. Verū qi in electionibꝰ plus nocet cōtemptus vnius q̄ multorū contradictio in p̄iudicium. Hiis ergo premissis reputauit pa. ottonē idoneū z phi. indignū ad imperiū obtinendū. cū enī vota principū in electionē diuidunt post ammonitionē et expectationē pōt pa. alteri parti fauere maxime postq̄ ab ipo nuncio et coronatio postulatur. et hoc probatur iure et exēplo. Jure hoc modo nunqđ si principes ammoniti z expectati nō potuerūt vel noluerūt eligere aliquē se. ap. faciet defensor. quasi dicat nō Exemplo hoc modo. sicut enī principes q̄ cū lotharius et conradus in discordia fuissent electi. pa. lotharium coronauit. et imperiū obtinuit coronatus dicto conrardo ad eius gratiā redeunte. Postea monet principes vt a phi. reprobato recedant et ottoni adhereant. misit cūc demū quando cōtra personā vel fcm

ipsius aliquid obiectū fuerit et ꝓbatū
His dictis ostendit multa licet phil. es
set ab oībus electus cōcordi tex per que
electio sua nō teneret. hoc modo impedi
menta phi. sūt notoria. excōicatio pub
lica. periurii manifestū. et persecutio di
uulgata. quā ipe et eius antecessores i
romana eccīa et alias ecclesias exercue
runt. Nā ipse a predecessoꝝ nostro excō
municationis vinculo mnodatus quod
postmodū recognouit dū per eius nun
cīū absolutionis beneficiū postulauit.
Vnde patet q fuit excōicatus electus
Ipse vero cōtra propriū iuramentū reg
nū sibi vsurpare presumit. cū super illo
iuramento se. ap. primo cōsulere debuis
set nec prodest ad suā excusationē. si di
cat q iuramentū illud fuisset illicitū q
nihilominus se. ap. prius super eo req
rere debuit antequ cōtra ipsum propria
temeritate veniret. et hoc probat exem
plo gabaonitarū. qui cū a filiis israel
per fraudē surripuerūt iuramentū. ipsi
tamē filii israhel cognita fraude cōtra
illud venire noluerūt. nisi prius cōsule
rent dīm vtrū dictū iuramentū sit lici
tum aut illicitū et vtrū seruandū sit ā
nō seruandū. nullus sane mentis igno
rat ad iudicīū papē permittere. Preter
ea si philip. imperium obtineret ptās
principū deperiret in electione et imperi
um obtinendi de cetero ceteris fiducia
tolleretur. si enī phi. succederet lhen. fra
tri suo sicut lhen. successit fre patri suo
videretur imperiū nō per electionē ꝫ po
tiꝰ successionē pdē. et i pīudiciū prī
cipū redundaret si nō nisi de domo phi.
ducis suevie videretur aliquis assumē
dus. Vltimo monet pa. istū ducē vt oīo
a phi. recedat nō obstante iuramento si
quod ei fecit rōe regni. q̄ eo reproba
to hmōi iuramentū obseruari nō debet

Nota hic multa notabilia elicīūtur. ꝑ
mum ē q̄ ius eligendi regē in imperato
rē promouendū de iure cōmuni pertinet
ad principes. Item ad eū pertinet exami
natio ad quē pertinet cōfirmatio. Item
ad officiū illius q̄ cōfirmat electū etiā
si nihil ei obiciatur pertinet inquirere
an sit idoneus. Item quādoq̄ reprobat
electio potius propter psonā electi in
dignā q̄ propter eligentes. Item in elec
tionibus plus nocet cōtemptus vnius
q̄ si multi pīncipes cōtradicāt. Item inde
pōt alteri parti fauere. Item publice ex
cōmunicatus repellitur ab electione.

Item periurium manifestū repellit a
liquē a dignitate. Item psecutores eccīa
rum ab ecclesiastico honore dīnt repelli
vt puniantur in quo precauerūt. Item
cū dubitatur an iuramentū sit licitū vel
illicitū. recurrēdū ad se. ap. Item in ho
noribus nō debet sp successio attendi.
Item in fine notaq̄ sublato principali ac
cessoriū nō tenet

Coram. Ca. in quadā eccīa
due electiones fuerūt celebrate. cū su
per his electionibus fuit delata ad se.
ap. sed quia nō potuit costare dīno pa.
de meritis illarū electionū. mādat qui
busdā vt si electio vtriusq̄ partis cas
sata fuerit vocatis fratribus qui sunt
in prouincia quod maiori et saniori par
ti illorū placuerit. faciant per censuraz
ecclesiasticā firmiter obseruari. Nota
q̄ vbi electio debeat celebrari. ibi oēs
canonici de eccīa qui sūt in ꝓuincia sunt
vocandi. Item qui sūt in ꝓuincia dicūtur
presentes. Item inuiolabiliter obserua
ri debet q̄d fit a maiori ⁊ saniori parte.

Bone memorie. Ca. Epō
cremonen. in extremis agente cū despe
raretur de vita ipsius. capīm ipsius ec
clesie tenuit quendā canonicū suum in

ciuitate regia in studio cõmorantẽ vt ad certũ terminũ veniret p futuri pastoris electione faciẽda. dicto canonico nõ veniente ad terminũ sibi prefixũ. et ẽpo elapso termino viaz vniuerse carnis ingressio antrẽp corpus sepulture traderetur absente predicto canonico capitulum cõtulit potestatem eligendi quibusdã canonicis ecclẽ suez ipsi canonici post mortẽ epi et ante sepulturã ceperũt tractare de electione pastoris. z quidã ex illis maior pars cõuenerũt in archipresbiterũ ipsius ecclẽ. alij ĩ archidia. suũ. eo vero sepulto minor pars cõsensit maiori. et sic dcũs archipresbiter post sepulturã ab oĩbus ẽ electus. cui electioni dictus archid. et capitulũ cõsenserũt. postmodum vero supervenit dictus canonicus asserens se fuisse contemptor. propter quod vt dicebat electio nõ valebat. Vnde credens prãtem eligendi ad se eẽ devolutã predictũ archidia. elegit vnde propter electiõem istam dictus canonicus pro se et quidã alijs N. nomine p archid. ad se. ap. accesserunt. pa. vero de meritis istarũ electionũ cognito. electionẽ archid. celebratã post electionẽ archipresbiteri nõ cassatam cassauit. q nõ debuit h. canonicus procedere ad electionẽ secũdam ãte cassationẽ prioris in pnã incidens dicto h. canonico vocẽ cõtradictionis in prio cõsensu capto perdurante. et simliter electionẽ archipresbiteri iustitia exigente cassauit. tamẽ q corpore dicti epi nõdum tradito sepulturi habuerũt de ista electione tractatũ cõtra canonicas sanctiones tũ q dictus h. canonicus cõceptus fuit. lz vnus solus fuerit. q in talibus plus nocet cõtemptus vnius q̃ mltorũ cõtradictio in pñti. nec valuit predicta citatio. q cũ mortẽ epi preveniret nõ potuit arcere citatũ. Nota q̃ secũda electio nõ ẽ facienda prima nõ cassata. Itẽ vnius solius cõtemptus põt cassare electionẽ. Itẽ ẽpo defuncto nondũ sepulto nõ debet fieri electio. Itẽ citatio nõ ĩtime facta nõ tenet.

Cũ ad nostrã. Ca. Qui dã simul factus fuit monachus et abbas. cũ prius debuerit eẽ monachus q̃ abbas preveniet hoc ad noticiã dñi pa. pa. videns q̃ cõtra regulares traditõees fuerit attemptatũ. electionẽ de facto factam cassauit q nullus dz monachari spem habens vel promissionẽ q̃ fiat abbas. Nota sola spes vel promissio simoniã inducit. et iõ ille qui sic monachat vel eligitur. de iure ẽ repellendus. Itẽ nota quis prius dz monachari q̃ in abbatem assumi.

Officij tui Ca. Vacãte quodam monasterio posito in medio nationis perverse. monachi cũ nõ possent sui ordinis personã idoneã invenire. p quã monasteriũ posset gubernari in quendam nobilẽ et discretũ oculos extẽderũt per quẽ poterãt melius defensari. Vnde accesserũt ad patrẽ ipsis humiliter postulãtes ab ipso ut filiũ suũ induceret. quatinus habitũ susciperet monachalẽ nullã spem patri dantes de ipsius promotione. et pater ad hoc filiũ suũ induxit. qui monachus factus statim in abbatẽ est electus. cuius electio cõfirmata fuit per rectorẽ massanũ legatũ ap. se. mortuo illo rectore qui cõfirmauit suã electionẽ succesit sibi quidã alius legatus ap. se. qui dubitauit an talis electio valuerit. cũ dictus paratus sit se purgare q̃ ad h̃ fuit nulla ãbitione inductus petens a pa. vtrũ dictus electionẽ potuit cõfirmare vel dispensare cũ ipso. et si electio illa sit cassãda an iterũ possit eligi

in abbatē. Respondit pa. q ex his que i cōtinēti sūt acta ostenditur q taliter eligi nō potuit in abbatē. et ideo pa. electionē illā decreuit irritā et manē. quia prius voluit eē magister q discipulus sed postq fuerit in regula cōperierit instructus si necessitas et vtilitas monasterij postulauerit. poterit in abbatē assumi. ne monasterium opprimatur iniquis malignorū prius tamen ab ipso purgatione recepta. Nota q ex his q in cōtinenti fiūt presumitur cōtra aliqz Item prius debet eē quis discipul9 q magister. vt in p̄cedenti capitulo dicebat.

¶ Illa quotidiana. Casus. quidam electus fuit in epm vel in aliū prelatū. In hac electione quidā interfuerunt qui per solā participationē incidebant in minorē excōicationē. dubitabit an propter hoc electio viciaretur. cōsultus papa respondit q pro certo inuenit electionē illā canonicā fuisse. et iō eam cōfirmauit. Veruntamē si quis defectus fuit in ea propter hoc q illi excōmunicati minori excōicatione interfuerunt. pa. supplet hoc de plenitudine ptātis. Nota q excōicatus minori excōicatiōe potest eligere. quia nō est separatus nisi a sacramentis.

¶ Scriptū est. Ca. Vacante cōstantinopolitana eccā duo vocati sūt ad eā pars vna postulauit archiepm electum. alia vero elegit plebanū sancti pauli de venetijs. procuratores vtriusq partis ad se. ap. propter hoc accesserūt hec et talia in presentia dñi pa. proponentes ex parte postulantiū archiepz propponebatur q due partes z amplius postulauerāt archiepz. ad hoc probandū inducebatur quodda publicū instrumētū cui cōputatis septē p̄positis z prelatis conuentualiū eccārū. q de eoī cōsēsu ad electionē fuerūt vocati. et procuratores partis aduerse illud idē fuit cōfessus in iudicio. sed eius cōfessio extitit reuocata Vnde pars postulantiū proponebat suam intentionē probatā. quia d̄ his que partes in iudicio deducerāt. nō potuit fieri dño pa. plena fides. mandat papa cuidā notario suo ut super his inquirat diligentissime veritatē de meritis electi z postulati apud venetias vbi oriundus natus fuit z diutius cōuersatus. et de studijs eligentiū et postulantiū et de oībus qui cām possunt instruere apud cōstantinopolim vbi electio et postulatio facte fuerūt. et si partes cōcordauerint. procedat hoc modo. vt si cōstiterit q de eoī cōsensu patriarchz admittentur vij. proposite siue per se siue per alios. z duo alij ex parte vniuersitatis p omnibus prelatis cōuentualiū ecclesiarum. et tūc tpis tot eēnt prelati quot erāt eccē cōuentuales ita q cū septem p̄positis. et nouē canonicis facerēt duplo maiorē numerū q̄. xvi. electores plenarie tūc postulationē admittat. nisi postulatus indignus reperius fuerit z electione plenarie cassata absoluat illum ab eccā eraclien. et det sibi licentiam transeundi ad eccām cōstantinopolim. Si vero oēs predicti non fecerūt duplo maiorē numerū sine dignus sine indignus fuerit postulatus eo repulso electionem plenarie cōfirmet nisi et ipse plenarie reperius fuerit indignus Si vero numerus postulantiū fuerit duplo maior q eligentiū et persona postulata fuerit indigna. et electio et postulatio reprobetur. nisi fortasse oēs vel maior pars postulantiū ex certa scientia indignum postulassent. et illa vice postulādi seu eligendi eēt potestate priuati. z in hoc casu electionē plenarie cōfirmet.

si eâ ꝺ ꝑsona idonea cõstiterit celebra tam ¶ Nota ꝙ inquirendũ est de cõ uersatione electi apud illos cuꝫ quibus fuit conuersatus / Nota ꝙ qui scienter eligit indignũ ea vice postulãdi vel eligendi potestate priuatur. Qui vero ignoranter eligit vel postulat indignũ nõ punitur // Item si maior pars ignorat vitium minoris partis non imputatur maiori parti que hoc ignorauit. hec decretalis continet ius in fine. Alia vero ꝓcedentia ex cõmuni cõcordantia partiũ et ꝓuisione pa. dicta sunt.

¶ Ne ꝙ defectu. Casus quia propt defectuꝫ pastoris ecclesia viduata tam in temporalibus ꝙ in spiritualibus frequenter sustinet lesionẽ. et ideo cõsiliuꝫ volens periculis animarũ ꝛ ecclesiarumꝫ indemnitatibus prouidere. statuit vt ecclesia cathedralis vel regularis vltra tres menses non vacet ita ꝙ impedimẽto iusto cessante electõ celebrata nõ fuerit. electores eligendi potestate careãt ea vice ꝛ potestas ad primũ superiorẽ transferatur. et ille ad quẽ fuerit deuoluta potestas infra alios tres mẽses de cõsilio capituli et religiosoꝝ de ꝑsona idonea ipsiꝫ ecclesie viduate. vel si ibi idoneus nõ reperitur. de alia nõ differat ecclesiam ordinare si ipse canonicã voluerit effugere vltionem. ¶ Nota ꝙ ecclesia cathedralis vel regularis nõ ꝺꝫ vacare vltra tres menses. // Item illi qui nõ potest agere non currit ꝓscriptõ // Nota ꝙ ꝑ negligentiã quis amittit ius eligendi. // Item regularis ecclesia ꝙtum ad tempus eligẽdi equiparatur ecclesie cathedrali. // Item nota ꝙ ꝙdiu reperitur ī ecclesia idonea ꝑsona nõ debet eligi de aliena.

¶ Quia propt. Ca. quidã malicioſe fraudulenter nitebãtur diuersas formas electionũ inuenire. ꝓpter qõ pericula multa et impedimẽta ꝓuenebant ecclesiis viduatis. et ideo ad hec pericula euitãda statuit cõsiliũ generale tres formas circa electões cathedraliũ et regulariũ ecclesiarũ. Prima forma ẽ hec vt vocatis oĩbus qui volunt debent et ꝓnt cõmode interesse. eligantur tres de capitulo fide digni. qui sigillatim ꝛ secreto vota oĩm diligenter inquirant et in scriptis redigant quo facto incontinenti anteꝙ ad alia diuertant vota illa publicent ī cõmuni in ꝓntia capituli. ꝛ si plures electi sũt fiat hinc et inde collatio numeri ad numerũ. meriti ad meritum. zeli ad zelũ. et sic collatione habita. nõ obstante appellatiõe alicuius is eligatur in quẽ oẽs vel maior et sanior pars cõsentit. Secunda forma ẽ vt eligẽdi potestas aliquibus viris idoneis cõmittatur qui vice oĩm ꝓuideant ecclie viduate de pastore. Aliter vero ꝙ dictũ ẽ duobus modis prędictis electio facta nõ valeat. Tertia vero forma ẽ si quasi ꝙ inspirationẽ diuinã cõiter ab omnibus absqꝫ vicio electio fuerit celebrata. Qui vero cõtra predictas formas eligere attemptauerint eligendi ea vice potestate priuentur. Postmodũ dicitur ꝙ nullus in electionis negocio ꝓcuratorẽ cõstituat nisi sit absens in eo loco vnde debeat aduocari. et si iusto sit impedimẽto detentus vt venire nõ possit sup hoc si opus fuerit fidẽ faciat iuramento et cui sibi voluerit cõmittat alicui de capitulo vices suas. et in fine ꝛprobat pa. clã destinas electiones statuens vt ꝙdcõ electio facta fuerit solemniter publicet Nota hic tres formas canonice eligẽdi Item vbi sũt plures in electione vocẽ habentes ꝺꝫ fieri collatio numeri ad numerũ. meriti ad meritũ. zeli ad zelum.

Itē appellatione fiat electio ꝑz formā canonicam nō valet. Itē absens in loco de quo debet vocari potest cōstituere procuratorē in electione. Itē clandestine electiones in iure sūt ꝛprobate. Itē quicqd hic dicitur pro notabili habeat

¶ Quisquis. Ca. Frequenter eligebantur multi ꝑ impressionē siue ꝑ abusū secularis ptātis ⁊ electi cōsentiebant quod erat cōtra eccē libertatē nec de cetero talia fierent. statuit concilium generale q si quis electioni taliter de se facte cōsenserit cōtra canonicā libertatem careat cōmodo electionis et fiat meligibilis. et sine dispensatione ad aliq̄ eligi nō possit dignitatē. hec ē pena illi qui cōsentit. Secūdo imponit penā electoribus dicēs q qui electionē taliter celebrare presūpserit q̄ dicit. pa. irritam ipso iure ab officijs et beneficijs p triēnū suspendat. et sint tūc ptāte eligēdi priuati. Nota q in electionibus dz esse liber cōsensus eligentiū. si vero coactus nō valet. immo irrita ē electio et cōtra ecclesiasticā libertatē. Itē electores q taliter eligūt de iure illa vice potestatē eligendi amittunt. et ipse electus cōsentiens fit meligibilis.

¶ Nihil est. Ca. Quidā nō idonei tā ſcā q̄ etate aut inhoneste vite eligebant ad regimē aiaꝝ. propter qd ecclesijs multa pricula imminebāt. volens cōcilium generale huic morbo cōgruam adhibere medelā. statuit vt cuz aliquis fuerit ad regimē aiaꝝ electus ille ad quē ptinet cōfirmatio diligēter examinent electionis processum ⁊ psonā electā. et si electio fuerit canonica ⁊ persona idonea. electionē cōfirmet. et si in cōtrariū fecerit. repellatur electus et cōfirmator puniatur hoc modo. vt si cōstiterit q ꝑ negligentiā ꝓmouerit hoīez insufficientis ſcē. vel inhoneste vite ut illegittime etatis ptātez cōfirmādi sue cessorē ipsius amittat. et a perceptione proprij beneficij suspendatur quousqz fuerit restitutus. Si vero hoc ꝑ malitiam fecerit. grauius puniatur. Secūdo dicit q epi tales ad sacros ordines promoueant q̄ cōmissum sibi officiū valeant exercere digne si voluerint effugere canonicā vltionē. Tertio dicit q illi qui nullo mediante pertinent ad romanū pon. ad ipsū psonaliter pñtentur. aut nuncios transmittāt idoneos. ꝑ quos diligenter inquiratur de electionibus et electis ⁊ sic postmodū cōfirmentur si nullū obstiterit impedimentū. ita tamē q si aliqui sint valde ēmoti vltra italiā ⁊ electi sint in cōcordia dispensatine interim administrent ne eccē ex mora aliquod damnū incurrat. sed de rebꝰ eccē nihil alienent. munus benedictōis siue cōsecrationis recipiant sicut cōsueuerūt. Nota diligenter q tria sunt necessaria illi qui ad regimē eligitur aiarum. s. vite honestas. ſcā. et etas legitima. et quartū q sit ltime natus ⁊ pena hec statuta est illis qui promouent indignos. ad aliq̄s eccās gubernādas Nota q quādo quis indignus promouetur nō solū promotus sed promouēs remittit puniendus. Itē plus punitur delinquens ex certa ſcā. q̄ ex ignorantia. Itē quis pōt petere cōfirmationē ꝑ interpositā psonā. Itē nota vnū ſpeciale q illi qui sūt vltra italiā possunt ante cōfirmationē administrare ⁊ hoc si electio eorū fuerit facta i concordia. et sint sine medio subiecta romane eccē. Itē qui ē vltra italiā censetur eē remotus. Itē in cōsecratione recipienda seruanda ē consuetudo.

¶ Vt preterite. Ca. statuit pa.

in capitulo isto vt expense necessarie q̄ fiunt vacā. eccā per capitulū p negocio electionis de bonis epatus siue patriarchatus integraliter restituantur. dummodo canonici occupent bona epatus p9 decessum prelati. hoc ē quod dicit. Nota q̄ de bonis vacātis eccē expense que fiunt ad vtilitatē successoris solui debēt dūmodo canonici nō occupauerint bona epi decedentis.

¶ Cū post petitā. Cas. archiepūs lugd. postulauit licētiam cedendi z obtinuit. post renunciationē ipsius canonici lugd. premisso scrutinio publicatione z collatiōe secuta proposituī suū concorditer elegerūt in archiepm. electio pñtata fuit dño pape. examinato electionis processu muenit papa. q̄ post publicationē cōsensuū z electionis tractatū electio nō fuit statiz facta. sed aliq̄diu ptracta. et consensus electi prius fuit requisitus q̄ electus. z ideo papa electionē cassauit iusticia exigente. solūmodo propter inordinatū processuz qz nō fuit forma obseruata. Nota q̄ in cōtinenti electio facienda ē post publicationē z cōsensuū collationē factā. alias cassat electio. Itē eligendus nō debet requirante electionē. ne tanq̄ ambitiosus repellatur. Itē forma ſuari dz ī electōe.

¶ Constitutis. Ca. Vacante monasterio fistanensi electus fuit quidam in abbatē huic electioni se opponentes quidā abbates. propter quod p curatores ipsoz et ipsius electi ad dñm pa. habuerūt recursū. procuratores abbatū petebant electionē illā cassari. dicētes. abbates predictos se debere electionem interesse abbatis fiscanē. et fuisse contemptos. ex parte aduersa fuit petitum vt illi procuratores exprimerēt quo iure abbates deberent electioni fiscanē. interesse. et iussu fuerunt exprimere ius. et respondērūt cū olim assumpti fuerūt in abbates suoz monasterioz cōcessuz fuit eis ab abbate et cōuentu monasteriī fiscan. ut haberent vocē in capitulo eorū dz pa. probationē illā friuolā reputās super hoc imposuit perpetuū silentiū abbatibus supradictis. ¶ Nota monachus translatus nō habet vocē in capitulo a quo translatus ē. Nota q̄ q̄cūq; vult se opponere electioni qui nō sit d capitulo quo iure se opponat dz dicere cuz ius cōe p se nō habeat. et si sit laicus debet dicere quo iure. qz forte patronus. ¶ Itē nota q̄ regulariter ad illos de capitulo solū pertinet electio prelati.

¶ Eccā vestra. Ca. Eccā vo thomo. vacāte canonici ad electionē cōgregati premisso scrutinio p̄m formaz cōalij. Quidā cōsenserunt in thomā. q̄dam in cancel. et quidā alij singulares in singulares personas eiusdē eccē cōsenserunt. electiones iste delate fūt ad pa. pa. vero auditis super his z alijs que ī pñtia z fratrū suoz proposita muenit q̄ illi qui cōsenserant in thomā maiorē partē facerent respectu aliorū qui in alios cōsenserūt. p̄ ad maiorē partē totius capituli nō peruenierant. preterea cōsiderauit pa. q̄ post publicationē consensuū et collatiōis tractatū nulla subsecuta fuit electio. sed deportatio ad sedem facta post appellationē ltīmaz. sed talis deportatio pro electione haberi nō dz. vnde quicq̄d factū fuit de thoma pa. cassauit. i. cassam et irritā nūciauit petitione cācellarij nō admissa. ¶ Nota q̄ nō tenet electio nisi fit facta a maiori parte totius capituli. vt hic probatur expresse. Itē publicatio z collatio z maxime electio fūt de forma electionis siue de suba. ita q̄ si aliquod eorū defecerit.

nō tenet electio. Itē quādo electio coelecti irritatur nō tamē propter hoc alteri coelecto ius acquiratur.

Cū in magistrū Ca. In quibusdā ecclesijs regularibus quidā eligebantur in abbates qui nō erant professi ordimē regularem. hec intelligens papa scribit diocesano epo dicēs. q̄ in magistrū assumi nō dz qui nōdū fuit discipulus nec dz prefici qui nō nouit subeē vnde mandat vt quoscūq; tales inuenerit qui professi nō fuerint. ab hmōi remoueat abbatijs. Nota q̄ prius quis eē dz discipulus q̄ magister. Itē monachus nō professus nō dz eligi in abbatē. et si electus fuerit dz ab eccā rmoueī

Cumana eccā. Ca. Vacāte eccā cumana statuta die ad celebrādā electionē canonici z tres abbates q̄ vocem in electione habere dicūtur cepērūt de electione tractare capellani z clerici ciuitatis eiusdem dicebant se debere electoni intereē. et quod sine ipsis electio fieri nō deberet. tandem ne propter huiusmodi cōtradictionē differetur electio capellani et clerici admissi fuerūt sub hmōi protestatione. ita q̄ vox eoz qui nō deberent intereē de iure vel de cōsuetudine nō valeret. et sic p̄missō scrutinio septē canonici z vnus abbas. xi. capellani. et ix. clerici in archipres. eiusdem eccē cōuenerūt ix. canonici vnq; abbas vnus capellanus. et nouē clerici in archidiaconū eiusdē eccē cōsenserunt. z publicato scrutinio a parte sua extitit electus vterq; electiones iste ad sedez ap. sunt delate. dñs pa. meritis auditis vtriusq; electionis z auditis alijs que partes proponere curauerūt inuenit q̄ xviij. sunt canonici z xiiij. capellani xx. clerici. et tres abbates. sed neutra electio peruenit ad maiorē partē totius capituli q̄ nō fuit p̄batū q̄ clerici admitti debuerint. nec q̄ capellani admissi fuissent de iure vel cōsuetudine. q̄ et si capellani interfuissent vterq; electoz episcoporū z scrutatores dederint voluntatum nō tamē vota illorū inquisita fuerunt nec aliquos elegerūt. Sed datoq̄ vota illorū inquisita fuissent vel aliās elegissent. per hoc tamē nō fuit probatum q̄ illud eis cōpeteret de iure vel cōsuetudine prescripta. et iō dñs pa. electiones predictas factas etiā cōtra formā cōalij generalis. quia collatio in cōi fuit omissa que statim post publicationē scrutinij fieri debuisset cassauit et electores hac vice ptāte eligendi priuauit. Nota q̄ in electionibus faciendis valz p̄testatio. lz cōtra p̄testationē fieri videatur. Itē nō valet electio nisi sit facta a maiori parte totius capituli. Itē hic p̄batur q̄ persona electi nō cōputatur in numero eligētiū. nec auget numez q̄ si archid. fuisset computatus obtinuisset. si forma seruata fuisset. et ītā hoc p̄bat vbi dicit neutrā electionē inuenimus ad maiorē partē capituli peruenisse. Itē cōsuetudo in hoc nō p̄est nisi sit p̄scripta. Itē qui peccant in forma cōalij per sniām priuandi sunt ptāte eligēdi hic fuit omissa collatio. et sic fuit peccatum in forma.

Sacrosancta Ca. Quidā comes de varenna. patronus monasterij sancti pancracij pertinentis ad monasteriū cluniac. cōtendebat cū abbate cluniacen. super ordinatione prioris ipsius monasterij sancti pancracij. tandē dictus comes cū abbate cluniacen. de cōsensu capituli sui fecit quandā cōpositionē vt vicz eēt in arbitrio ipsius comitis recipere ad prioratū dicti monasterij vnuz de duobus melioribus totius ordinis clu

niacē. quos abbas duceret nominādos exceptis prioribus cluniacen. et de caritate abbis cluniacen. successoꝛ illius q̄ fecit cōpositionē istā. videns illā cōpositionem monasterio dānosam. accessit ad dñm pa. ostendendo cōpositionē sibi in preiudiciū sui monasterij factā pa. cōsiderans q̄ ius eligendi nō cadit in laicuz in eccīa collegiata. et iō illud erat p nitiosum. exemplo ꝛ redundabat in dispendiuz ecclesiasticē libertatis. statuit vt abbas cluniacen. dictū prioratū possit libere ordinare. non obstante ipsa cōpositione iuri cōtraria. denunciando p9 modū ordinationē factā patrono. vt si voluerit suū prestat assensū. Nota q̄ cōpositio in spiritualibus cū laico facta arcta ecclesiasticā libertatē ꝛ iuri cōtraria nō tenet. etiā si facta sit a toto capitulo. Itē ius eligendi nō cadit in laicū in eccīa collegiata eē patronum. Itē electio a toto collegio facta presentari dz patrono vt assentiat.

¶ Cū in veteri Ca. Vacan. Bisuntina ecclesia. mādauit pa. c. Bisuntino vt infra xl. dies post receptionē littere ꝛ psonā idoneā sibi eligerēt ī pastorē cū cōalio sci benigni ꝛ morismondi abbatū ꝛ fratris g. de ordine fratrū predicatorū. alioquin dicti cōsiliarij prouderent eccē visū. de pastore. Recepto mandato die ad eligendū prefixa canonici potestatem eligendi archiepm sex ex canonicis suis contulerūt vsqz ad consumptionē cuiusdā candele duraturā q̄ extitit cora eis accensa. tandē electores cperunt tractare de electione pastoris et cōuenerūt in predictū abbatez sancti benigni. et cū super hoc cōsiliū sociorū requisissent vnus eoꝛ respondit q̄ habito inter se cōsilio responderēt. cū illi differrent. dare responsū et candela defice ret electores ipsi nō expectato responso ipso dictuz abbatē bisuntinuz archiepm elegerunt. p̄cessus h9 electionis ad se. ap. est delatus. Sed q̄ de hmōi p cessu nō cōstitit dño pa. archiepo vienen. et abbati de firmitate iniunxit. vt si constaret q̄ electores predicti sup electione tractatū habuissent. et in tractatu electionis requisitū fuisset cōsiliū p dictorū electionē ipsius abbatis si persona eēt idonea cōfirmarent. et si in tractatu electionis nō fuisset aliorū cōsiliū requisitū q̄uis postea requisitū fuerit tpe nō cōperenti. nec eī fuit expectatuz responsum ipsoꝛ. vel si idē abbas nō eēt idoneus quod de ipso factū erat cassaretur inquisitores ipsi p̄m mandatū domini pa. p̄decessoꝛ inquisitionē suaz dño pa. remiserunt. pa. super hoc rescribit q̄ busdā dicens. cū āt nō fuerit cōpertum tpe cōperti requisitū cōaliū de persona predicti abbatis. ꝛ quādo fuit responsū nō fuit expectatū misi modico tpe. ꝛ cuz nō debeat alijs obesse q̄ electores in tantum se artarent electionē ipsius abbatis nō propter vitiū persone. sed propē vitiū electionis cassauit. No. q̄ forma mandati diligenter ē obseruanda. ꝛ q̄ isti nō seruauerūt formā sibi datā. cassatū fuit factū illorū. Nota cū dicatur d cōsilio taliū procedas. q̄to magis de h tractare debes requirere ipsoꝛ cōsiliuz nec expectare q̄diu iā fixisti aīm tuum Itē negligentia siue factū vnius. alijs de iure nō dz obeē.

¶ Congregato. Ca. Eccī mūnensi vacan. capitulū eiusdē die prefixa ad celebrandā electionē cōuenerunt premisso scrutinio p̄m formā cōalij generalis. xviij. cōputato quodā procuratore absentis cōuenerūt in cantorē eiusdem eccē. xiij. vero in decanū eiusdē eccē

xiij. vero in decanum eiusdem ecclesie cōsenserunt. illi qui cantorez scrutinio nominauerūt videntes q eēnt numero plures q illi qui in decanū cōuenerant ipm cantorē in pastorē elegerunt. Post modū pars decani videns q alij plurimū deelim quissent eligendo psonā scientie lrātum exprem. propter quod illi erant ipso iure eligendi potestate priuati ꝑm statuta lateranē. cōcilij. et ad eos potestatē eligendi deuolutā decanū i suum epm elegit ad sedem apost. appellāte et sic negociū istud ad se. apost. est delatum. Petebat pars decani electionē ipsius cōfirmari. reliqua infirmata cū facta eēt de persona indigna. Pars altera petebat electionē cantoris a maiori parte capituli canonice factā reliqua īfirmata cōfirmari. Mandat pa. epō filuanecten. vt si dictus cantor defectum in lrātura nō patitur. et alias ē idoneꝰ ipsius electō cōfirmetur reliqua infirmata. alioquin cantoris electione irrita nunciata decanū ipsum si alias idoneus est preficiat in pastorē ecē miuernē. Nota q si aliquis defectū in litteratura patitur. electio de ipso facta nō valet. et ad alios licet pauciores numero deuolui tur potestas eligendi. Itē nota q nescientia promouendū impedit z promotū dēnat.

Dudū ecā. Ca. Vacāte rothomag. ecā. canonici cōuenerūt ad celebrandū electionē. decanus ipsius ecē electus fuit in pastorē. cōtra istam electionē se opponebat a. archidia. ipsius ecclesie et quidā alij canonici dicto archidi. pro se et pro parte sua et g. archid. procuratore eorū qui electionē celebrauerant in pntia pa. cōstitutis inter alia que cōtra electū obiecta fuerūt. propposuit archid. predictus q idē electus post concl. generale adeptus fuerat archidiaconatū ambiā. et ipm cū pluribus parrochialibus ecās quas ipse habuerat ante ipsū concl. retinere psumpsit et dimisso illo archidiaconatu ecās ipsas retinuit. Sed in cōcl. illo. dicitur quicunqꝫ receperit beneficiū habens curā animarū annexā si prius tale beneficium obtinebat ipso iure sit isto beneficio puatus et si illud retinere cōtenderit etiā alio spolietur. Sed idē electus cōtra pdictum concl. veniens notā cupiditatis incurrit quā in alijs debuit reprobare. z retinendo beneficia que nō spectabant ad ipm rem cotrectauit alienā. et sic furtum cōmisit. quodā modo vel rapinā preterea in sue salutis periculū et multaꝝ animaꝝ dispendiū illas ecās retinebat cū earū cura nullatenus ad eū pertineret cū illis eēt ipso iure priuatus. z sic per ipm parrochiani damnabiliter sūt decepti. Ex aduerso respondit procurator alterius partis. q etsi dictus electꝰ plura beneficia obtinebat per cōcessionem rothomagen. archiepi excusabat eund dño pa. exhibitā. dñs pa. excusationē illā friuolā reputauit. mandās quibusdā vt si cōstaret q idem electus post receptū archidiaconat. pdictū curā animarum habentē prefatas ecās electionis tpe tenuisset. nec ostenderet secū super hoc per se. ap. dispensatū fuisse electionē cassarent ipsius ecē. et de psona idonea prouiderēt. Partibus igit in iudiciū presentia cōstitutis z pstito iuramento de veritate dicenda et factis positionibus et responsionibus hinc z inde tandē idem decanus electus ex quibusdam grauaminibus ad sedē apostolicā appellauit iudices nō obstante appellatione cassauerūt electionē eiusdem decani. et eidē ecē de canonicn. episcopo pro

nderūt ꝓ Postmodū vo cā ad sedē apostolicā ē dlata pa. examinato ꝓcessu iudicium predictorū. licet positiones et respōsiones facte fuissent sup quibusdā articulis corā predictis iudicibus. qz cū papa nō inueniatur litē cōtestatā fuisse. quia per positiones et respōsiones non fit cōtest. li. sed per petitionē in iure posita et respōsionē secutā contest. li. fiat processum eorūdem iudicū denūciauit irritū et inane. post ista oīa archid. ex eā premissa petijt electionē irritari. electus predictus respondit ꝙ electio eius nō erat irritanda. sed potius cōfirmanda lite corā pa. ltīme contest. et prestito a ptibus iuramento de veritate dicēda electus ipse cōfessus fuit electionis tē pore se beneficia tenuisse predicta. sed excusabat se dicendo ꝙ nō credebat dictū archidiaconatū curā aiarum habēr sed tamē ipse cōfessus fuit in iure. ꝙ archid. ambian. de cōsuetudine fuspendit. excōicat. et absoluit pbros et priores ꝛ prochiales eccās interdicit visitat. inquirit. et procuratores recipit. ex hȳ pz ꝙ curā aiarum hz annexā. et si etiā nō haberet curā aiarum psona cuius tn extitit. sed ideꝛ ē iudicū de psonatib9 et beneficijs curā habentibus. Itē idulgentiā quā super hoc se dicebat habere pa. friuolā reputauit. qz fuit impetrata veritate tacita et falsitate suppressa. q̄ tacita vel expressa. s. veritate eā nulla tenus habuisset. expressit enī ꝙ pdcās eccās canonice fuit assecutus tanꝙ archidiaconatū habuisset. cū nullus prochiales eccās plures habere. nisi vna pendeat ab altera. vel nisi vnā intitulatam et aliā cōmendatā haberet. sed tn ipse vtrangz intitulataz habuit. illas canonice nō potuit obtinere. Itē dixit ꝙ reddit9 sui psonatus erāt tenues et exiles suppressit etiaz ꝙ plures prochiales eccās cū alijs beneficijs in diuīsis ecclesijs obtinerat. et nō fuit intētio pa. secū in tot beneficijs dispensare. nec de nouo sibi aliquid cōferre. Adultimū cū nō restaret nisi sniā pferenda renunciauit iuri si quod ei cōpetebat ꝛ lite spōtanea voluntate cessit. et pa. eius renūciationē admisit. Ex hac decretali plura notabilia colligūtur. Primo ꝙ q̄ habet curā aiarum vel psonatum si recipit cōsimile beneficiū ipso iure vacat primū. Itē dū retinet beneficia cū cura aiarum vel plures psonatus. ineligibilis efficitur dū illa retinet. Itē solus pa. super hoc potest dispensare vt quis habeat plura beneficia vel psonatus. Itē tpe electionis spectandū est an quis sit idoneus. Itē per petitionē in iure propositā et respōsionē secutā fit litis cōtestatio et nō per positiones ꝛ respōsiones. Itē vbi litis cōtestatio nō ꝓcessit. nullus ē processus. nec iuramentum in cā illa factū. sed iterū litis contestatio facienda est ꝛ iterū iurandum est. Itē cōfessio ī iure facta preiudicat Itē si quis prelatus excōicat absoluit. inquirit ꝛ visitat. ex hoc curā hz aiarū Itē beneficia cū cura aiarū et psonatus equiparantur. Itē indulgentia īpetrata veritate tacita vel falsitate suppōsa non vz.

¶ In genesi Ca. Vacāte quadā eccā cathedrali cū canonica statuta die ad celebrandā electionē cōuenisset Quidā canonicus g. noīe fuit admiss9 cū protestatiōe quidā canonicus h. nomine cum eēt in regno francie nō fuit ad electionem vocatus. cum de consuetudine vocari debuit. ¶ Premisso scrutinio ꝓm formā cōalē generalis. quidā cōsenserunt in vnū. quidā vero in alias

rsonas singulares. ita q̄ in ipso scrutinio plures nūciati ⁊ electi fuerūt publicato scrutinio illi qui in eundē vuil. i scrutinio singulariter cōsenserunt eundē vuil. singulr elegerunt. demū cā super istis electionibus ad se. ap. est delata. examinatis istis electionibus pa. super his ita processit. dicit pa. in cōi. generali cauetur vt in collatione habita eligatur in quē oēs vel maior ⁊ sanior pars cōsenserit. sed in vuil. maior pars totius capituli nō cōsensit. q̄uis habuit maiorē partē cōparatione minorum nec fuit plene collatio facta numeri ad numerū. qz in collatione tractatū nō exiſtit nec discussum vtr predicti duo g. et h. vocē in electione habuerūt. nec fuit collatio zeli ad zelum. nec meriti ad meritū. preterea electio nō fuit cōiter celebrata. qz ix in decē vuil. singuli singulariter cōcessissent. nō tamē publicato scrutinio debuit subsequi singularis electio sed cōis ne idē repeti videret vt tot essent electiōes quot eēnt numero electores quod ē absurdū. qz ex singularibus cōsensibus electio nō appareret vlis nec cōis. q̄uis quilibet singularis veritatē exprimat sue partis. et hoc probatur p quoddā simile ex singularibus propositionib9. licet sint vere non appareat vlis propositio nisi p signum vle exprimatur. Preterea predicti duo nō debebant sic excludi qz g. erat in possessione canonicatus vel qz habēdo stallum in choro et locū in capitulo legendo et cantando. et in tractatu electionū tan q̄ canonicus sit vocatus. q̄uis fuerit cū protestatione admissus. Alius vero erat in tali loco de quo debuit vocari cū de toto regno francie vocētur absentes de cōsuetudine ecc̄ gallicane. His igit̄ plenius examinatis pa. electionē p̄miſſam cōtra formā cōcilij generalis i pluribus attemptatā decreuit irritā et inanem. No. que sūt de forma electionis q̄ si admittantur vel aliquod ex istis nō valet electio. Primū est q̄ maior et sanior pars totius capli dz eē in electiōe aliter nō valet electio. Itē collatio necessaria ē numeri ad numerū. zeli ad zelum. meriti ad meritū. Itē cōis debet eē electio siue vniuersalis. i. oēs qui in scrutinio cōsenserūt publicato eoꝝ oēs vna voce debent ipsū eligere. vel vnus de mandato aliorū. Itē oēs qui requisiti fuerūt in scrutinio. debent eē in collatione. Itē absentes vocandi sunt in loco vnde cōsueuerūt vocari. sed istud vltimū nō est de forma q̄ si absens postea vellet cōsentire nō cassatur electio propterea. sed potius cōfirmatur.

¶ Massana ecc̄ Ca. in ecclesia massana cōsuetudo moleuit. q̄ eadem ecc̄ vacante. quidā laici cū canonicis eiusdē ecc̄ admittebantur ad electionē pastoris. significatū hoc fuit dño pa. ipse attendens talē cōsuetudinē eē cōtra canonicas sanctiones edō perpetuo p hibebat ne per laicos cū canonicis fiat electio pontificalis. et si forte facta fuerit nullā obtineat firmitatē nō obstā. cōtraria cōsuetudine que dici debet potius corrupterla q̄ cōsuetudo. Nota laici ad electionē non debent aliquo modo admitti.

¶ Ecc̄ nostra Ca. Vacante ecc̄ catelanen. canonici cōuenientes in vnū terminū statuentes ad electionez celebrandā absente vuil. canonico suo qui noluit interē eē cū eis aduenientē termino vuil. predicto absente. et eo nō vocato premisso scrutinio p̄m formā concilij xiij. ex canonicis elegerunt b. magistrum cardinalē canonicuz suum xvij.

elegerunt r. canonicū remensem. p3 modum vero supruenit dictus vuil. et electioni dicti r. cōsensit pro istis duabus electionibus procuratores vtriusq3 partis ad sedē ap. accesserūt ex parte dicti r. pro electione ipsius allegabatur q̄ cū in quatuor excederēt aliā vuil. prefato cōputato. maior et sanior pars reputari debet. et vbi ē maior numerus ibi maior zelus reputatur. allegabatur etiam q̄ dictus vuil. fuerat ab eis cōtemptus. et q̄ postea cōsenserat predictus vuil. in predictū r. Ex aduerso respondebatur q̄ dictus r. in etate patiebatur defectū. nec erat sufficientis sāe ad eccās supradictā. Suus aūt electus erat eminentis sāe. et etatis matur. et electorēs ipsius precellebāt alios meritis et auctoritate et iō meliorē zelū eos cōstabat habere. Preterea ex parte B. dicebatur q̄ cōsensus predicti vuil. quē pars r. debat eē cōtemptū asserēbat parte B. potius ab eo capitulū cōtemptum fuisse cū non fuerit prestitus in scrutinio et lz post accessionē accesserit nihil adūcere poterat allegabatur etiā ex parte r. q̄ pars B. precauerat cōtra formā concilij generalis quo cauetur p oībus presentibus ⁊c. Sed vuil. non fuit pñs ergo ⁊c. Sed cōtra hoc dicebat pars B. q̄ cōcilium quod dicit electionē non valere qñ cōtra formā peccatur. nō debet referri ad cōtemptū nec ad alia que nō sunt de forma. vnde dicit q̄ in cōcilio electio aliter facta nō valeat. ea tantū respicit que cōtra formā cōcilij attemptent et nō alia que ibi cōtinentur quale ē illud qđ presentibus oībus qui volūt dicent ⁊ possunt cōmode iterē electio sit facienda. ne alia iura que super hoc statuta sunt vnico verbo tollantur nec est credendū q̄ dñs pa. qui iura tuetur q̄ illud qđ ē alias excogitatū et multis vigilijs inuentū vnico verbo alia iura subuertere voluisset. pa. auditis hic et in propositis cū ex concil. lata. ita de his q̄ fiunt a maiori p. ca. i. in ordinationibus ecclesiarū maior et sanior pars c. exigatur. et in generali cōcilio caueatur vt is in quem maior et sanior pars capituli nō cōsenserit in eundē cassauit. et electionē supple cardinalis cōfirmauit. Nota q̄ nō sp stat maiori numero nisi numerus maior sit sanior. Item auctoritas preferetur numero.

¶ Publicato Ca. Vacā. aliqua eccā canonica procedūt ad electionē per formā scrutinij in ipso scrutinio quilibz cōsentit ꝑmq sibi placz publicato scrutinio ipsi volunt variare et eligere alium. quereb atur vtrū possit Respondet q̄ nō. cū fieri debet collatio ⁊ electio facienda. et si hoc facere noluerit. per superiorē cōpellatur. Nota ex isto capitulo ex quo qui semel cōsenserit. suū propositū variare nō potest.

¶ Si alicuius. Ca. aliqs electus ē in prelatū alicuius eccē p simoniam eo tamē ignorante nec ratū habente talis electio propterea reprobata ē. queritur vtrū eps cū illo poterit dispensare sed iterū ad eandē prelaturā eligatur. Respondetur q̄ eps illa vice cū illo dispensare nō potest. sed cū illo qui ignorāter simplex beneficiū per simoniā ē adeptus post liberā resignationē potest eps dispensare. Nota q̄ in simonia ratihabitio retrahitur a cōtrario. Item mitius ⁊ leuius agitur. cū sponte renunciante. q̄ cū illo qui sniām expectauit.

¶ Eis quibus Ca. Dū vacant aliqua eccā pa. vel eius legatus interdicit canonicis vt absq3 eius licentia eligere nō ꝑsumant. quereb atur vtrū tps

statuū a canone si triū vel sex mensiū currat illis. et respondetur q bene currit. exquo in mora sunt postulandi licē tiam eligendi. Nota q hic currit tpsei qui nō potest agē sed hoc ē propt neg ligentiā. qi infra tps debent petere licē tiaz. Itē mora nocet. nec potest hic pur gari. et hoc sufficiat de electione.

¶ De translatione prelatorum.

Qvm ex illo. Ca. Anthiochē nus patriarcha quendā L. nomi ne electū in appamē. archiepm. et cōfir matū auctoritate propria sine licentia dñi pa. transtulit se in tripolitanā eccle siā. peruenit hoc ad noticiā dñi pa. vnde scribit pa. ipsi patriarchę dicēs. q ex il lo generali priuilegio quod dñs cōcessit beato petro dū dixit. tu es petrus et sup hanc petrā ꝛc. et per eū ec. ro. est indul tum. vnde postmodū constituta emana runt cōtinentia maiores eccē cās ad se. ap. referendas vnde translatores eporꝫ et sediū mutationes ad se. ap. de iure p tinere noscūtur. nec aliquid super his mutari dz preter licentiā se. ap. et ideo multū miratur pa. quare patriarcha dictū l electū de maioī eccā trāstulit ad minorē ipsū de archiepatu presumens cū quis nōdum fuisset in archiepm conse cratus. cōfirmandus tamen erat et ar chiepalia ministrauerat cū tuz sibi licu erat qui sicut ipse asserit dño pa. se cō firmasse valinē. electū. ne ergo auda cia perpetrandi similia ceteris tribuat dñs pa. suspendit istū patriarchā a con firmatione epoꝫ. Nota illa que se. ap. reseruauit. ab alienō debent attempta ri. Itē cōfirmatus in archiepm potest bene suos suffraganeos cōfirmare. Itē merito debet quis puniri in quem ipse met peccauit.

¶ Inter corporalia. Ca. sume

ctū in illo versu sane. quoniaz archie piscopus turo. ꝛc. sic ergo pone casum. Eboracen. eccā subest rothomagen. ec clesie. et eccā andegauen. subest turoñ. archiepō. ebroicē. electus ꝛ cōfirmatus postulatus fuit ad eccām andegauen. quod turoñ. epūs transtulit propria au ctoritate ad eccām andegauen. et ipsum in epm cōsecrauit et absoluit eū. rotho mag. archiepiscopus ab eccā ebroicen. hec oīa facta fuerūt sine licētia dñi pa. pa. hoc audiens mandauit archiepisco po bituricen. vt si rectaliter se haberet suspēderet archiepiscopos a cōfirmatio ne et cōsecratione epiſcoporꝫ ꝛ suspende ret episcopū illū ab executione offici pontificalis. super quo archiepiscopus veritatē inquirens mandatū apostolicū adimpleuit. lz ipse archiepiscopi tanq maiores plus excesserāt in premissis. Episcopus vero prefatus secutus erro rem illoꝝ minus delinquerit. pa. intelle ctam illoꝝ cōfessionē spontaneā peper cit eisdē. qi nō ex malicia sed ex simplici tate peccauerūt et episcopus iste q mi nus peccauerat plus cū fuerat punitus misericordiā postulās nō iudicū. pa. in telligens q munus cōsecrationis sibi impensum. nec prioris eccē nec secunde ipsū fecerit episcopū cū ad primā nō fu erit cōsecratus. ad secundā vero primo vinculo perdurāte nō poterit cōsecrari absoluit eū a suspensione predicta et a vinculo quo tenebatur priori eccē dās ei licentiā trāseundi ad eccām andega uen. capitulo in priori consensu adhuc durante. hoc ē factū qđ contingit occa sione huius negocij. Premittuntur pre cedentia per que probatur q archiepis copi nō potuerūt qđ facē presūpserūt dicit ergo pa. q inter corporalia et spi ritualia illa ē differentia corporalia ei

facali⁹ deſtruūt ꝙ cōſtruūt ſpūa⁹ vero facalius cōſtruunturꝙ deſtruūtur. qz epiſcopus ſolus honorē dare poteſt. ſed ſolus auferre nō poteſt. Itē epiſcopi a metropolitanis ſuis cōſecrantur. ſed dāri nō pñt niſi a pa. Itē probat ſecundo ꝙ archiepiſcopi nō poterāt illi eṕo dare liām trāſeundi ad aliā eccāz hoc modo. ſpirituale vinculū dignius eſt ꝙ carnale. ſed dñs diſſolutionē carnalis matrimonij ſuo tantū iudicio reſeruauit diſſoluendū quod eſt iter virum et vxorē. ergo multo fortius reſeruauit diſſolutionē matrimonij ſpūalis qđ ē inter eṕm et eccām poſtea reſpondet tacte queſtioni diceret aliquis dño pa. multū frequenter tranſferūtur epi de vna eccā ad aliā. et deponūt et renunciant. et ipſe reſpondet. iſtud nō fit humano iudicio. ymo poteſt tacte diuina auctoritate ro. pon. qui ē vicarius ihēſu criſti et ideo illa tria. ſ. tranſlatio. depoſitio ceſſio ſiue renunciatio ſoli ro. pon. ſunt reſeruata. Tertio probatur reſpondēdo tacte queſtioni ꝙ idē eſt in electo cōfirmato qđ dictū eſt de eṕo cōſecrato. ſicut enī epiſcopus cōſecratus ſine licentia ro. pon. eccām ſu ām relinqueē nō poteſt ſic et electus cōfirmatus. qz poſt electionem et cōfirmationē inter pſonas eligētium et electi ſpūale cōiugiū ē contractum. cui cōiugio epiſcopalis dignitas nil addit qz aliquis bene pōt eē epiſcopus ⁊ nullius eccē epiſcopus exit. ſicut cōtingit in illo. qui renunciat loco ⁊ nō dignitati. vnde cū idem ſit vinculū epiſcopi ad eccām et electi maxime cōfirmati iđē iuris obtinet in vtroqz. Sicut ergo trāſlatio epiſcoporū. depoſitio. et ceſſio. ſic et electoꝝ poſt cōfirmationē ſoli ſūt ro. pon. reſeruata. ꝙuis vſqz ad tē pora iſta ꝙ cautū fuerat de epiſcopis ñ fuerat expreſſum de electis propter ſimilitudinē vel potius ꝙemptitatē alte indemnitatē nulli poterat videri dubiū et de ſimilibus idē dz eē iudicū. Vltimo reſpondet tacte queſtionem que poſſet fieri per canonē vbi cauetur de electiōe vt ſi vltra vi. mēſes eccām ētinuerit viduatā nec ibi nec alibi domū ꝙſecratōis accipiat. ymo cedat iudicio ſui metropolitani. per qđ decretū videbatur ꝙ archiepiſcopi predicti bene fecaſſent. Reſpōdit pa. ꝙ nō obſtat decretū illud ⁊ aliter intelligentibus ꝙ dixerimus decretum ſuffragari non poteſt. qz eccā non ītelligitur viduata qz ſponſū nō habeat ꝙ quia quedā ſunt que nō poteſt facere. cū nondū ſit cōſecratus. et qđ ſequitur a canone iudicio metropolitani cedat illud fuit ſtatutū ad pnā. vnde nō debet trahi ad gratiā. vt ſicut deiicitur propter ſuā negligētiā a metropolitano. ita poſſit ab eođē ad aliā eccām trāſferri. qz et illud auctoritate pa. dicitur fieri ꝙ per canonē illō cōceſſit archiepiſcopis Vnde qđ iā dixit de ceſſione poterat dicere de tranſlatione ſi fieri hoc voluiſſet qz intelligitur prohibitū quod nō eſt aliquādo mi iure expreſſum. Nota ꝙ idz ē iudicū de electo ⁊ cōfirmato ſicut de epiſcopo cōſecrato. Itē de ſimilibus idz eſt iudicū. Itē eccā illa dicitur vidua ta que iutilē habet epiſcopū. Itē pena nō debet trahi ad grām. Itē quod nō ē expreſſū aliqñ intelligitur ꝓhibitū

¶ Quanto. La. epiſcopus hil defimē. a ſe. ap. indulgentiam obtinuit ſub hac forma. ſi ad maiorē dignitatē forſitan vocaretur eā ſibi liceret aſſumere dūmodo ei nihil obſiſteret de canonicis inſtitutis. ipſe de hac indulgentia cōfiſus vocatus ad ſcrbipolen. eccāz ad eā propria temeritate trāſiuit. non

attendens quod in euãgelio dicitur. q̃s deus cõiunxit homo nõ separet. potestate transferendi pontifices dñs sibi reꝑuauit ita q̃ soli beato petro vicario suo et successoribus suis suo priuilegio prebuit ꝛ cõcessit. nõ enĩ homo sed deꝰ separat. quos vo. pon. qui vicẽ veri dei gerit ĩ terris auctoritate diuina dissoluit. ne ergo facti peruersitas transeat presumptoribus in exemplũ qđ nõ põt nõ eẽ notoriũ precipit illi epõ vt administrationẽ illius eccl̃e penitus derelinq̃t et q̃ canonici vota sua prorsus illicite cõtulerunt in epm. vt in eo puniãtur ĩ quo peccauerũt ipsos eligendi potestate hac vice suspensos denũciat qua vero hildesemen. eccã. improbe dereliquit precipit ei pa. ne vlterius ad ipsam vsurpet ꝛ careat propria nec illis presideat quos per superbiã sprẽuit nec illis quos per auariciã cõcupiuit

¶ Licet. Ca. De predicto negocio adhuc scribit pa. in capitulo isto sicut vinculũ matrimonij qđ est inẽ virum ꝛ vxorẽ homo dissoluere nequit. ꝺ quo dicitur in euangelio. q̃s deus cõiunxit homo nõ separet. sic vinculum istud quod eẽ inter epm ꝛ eccãz sine illius auctoritate dissolui nõ ꝺz qui ẽ vicarius hiesu xpi. hoc nõ considerauit hildemẽ. epõ qui propria auctoritate ad herbipolẽ. eccãm transiuit. et illa indulgẽtia quã sup hꝫ se hr̃e ꝓponit nõ excusat presumptionẽ illius in qua dicitur q̃ si ad maiorẽ dignitatẽ vocaretur eã sibi liceret assumere. dũmodo nihil obstaret ꝺ canonicis instituti. Vnde licet videreẽ aliquibus q̃ si ad maiorẽ dignitatẽ vocaretur eã sibi licꝛet assumere. ad partem tamẽ sibi transiũ nõ licuit. cũ ĩ maiori dignitate propter maiorẽ vtilitatẽ facilius soleat dispensari. Preterea postulatio sicut electio examinari debꝫ diligenter. qđ quidẽ in eadẽ indulgentia reseruabatur. dum dixit. dũmodo nihil obstaret de canonicis institutis. Vnde anteq̃ postulatio per pa. examinata fuisset. debuit nulla ratione trãsire in primo. Nota q̃ epõs sine licentia pa. ad aliam eccãm trãsire nõ ꝺz. qđ si fecerit p dere debet vtrunq̃z. Itẽ canonici qui ipsũ auctoritate propria recipiunt ea vice eligendi ptãte sunt priuati. Itẽ punitur quis in eo in quo peccauit. Itẽ ĩ capitulo licet. Nota sikitudinẽ ĩter matrimoniũ spũale ꝛ carnale. Itẽ facilig̃ dispensatur cũ aliquo vt ad maiorẽ transeat dignitatẽ q̃ ad parẽ vel minorẽ propter maiorẽ vtilitatẽ. Itẽ et postulatio ꝛ persona postulata debent examinari.

¶ De auctoritate et vsu pallij.

Quom super Ca. In traditõe pallij forma hec seruatur. tradig tibi palliũ vt vtaris eo infra eccãm tuã. ꝺz. Quesitũ fuit a dño pa. qualiter hoc verbũ infra eccãm tuã sit intelligendũ Respondet q̃ ita debet intelligi infra eccãm tuã. i: infra quãlibet eccãm prouincie tue. Si vero in ꝓcessione vel aliquo alio mõ exiuerit eccãm tũc vti pallio nõ potest.

¶ Ad hoc. Ca. quesitũ fuit a papa. vtrũ archiepus possit palliũ suuz alij archiepo accõmodare pa. dicit q̃ nõ cũ persona palliũ nõ trãseat. sed cũ pallio archiepus sepelitur.

¶ Nisi forte alias. Ca. Troiang epõs postulatus fuit ad panormitãn. ecclesiã legatus pa. qui erat in partibus illis dedit ei licentiã transeundi sine auctoritate dñi pa. ille statiz se appellauit archiepiscopũ anteq̃ palliũ recepisset peruenit hoc ad noticiã pa. sup hoc scribit illi card. dicens. q̃ si postulatio illig

archiepiscopi per pa. eet approbata. nõ tamẽ se debuit archiepiscopũ appellare anteqũ palliũ recepisset in quo cõfertur plenitudo officij pontificalis postea mãdat illi card̃. vt sic quod factũ est studeat palliare. vt in cõfusionẽ se ap. nõ redundet q; potius illũ pa. eligit cõfundi q̃ velit ledi se ap. dignitatẽ. Nota q; legatus card̃. nõ potest dare licentiã episcopis transeundi ad alias eccãs. Item in pallio cõplet auctoritas et potestas archiepãlis dignitatis. Itẽ quilibet tenetur se magis diligere q̃ aliũ.

¶ Ad honorẽ. Ca. quesitũ fuit a pa. quãdo et vbi archiepus suo pallio vtatur. et quãdo et vbi alij archiepi eodem pallio vti debeãt pa. respondet q; roma. pon. solũ infra missas solemnia spargitur z vbicunqz pallio. q; assumptus est in ecclesiastice prãtis plenitudinem. Alij vero. s. archiepiscopi nec sp nec vbiqz. sed solũ in eccã sua in qua acceperunt iurisdictionẽ certis diebus dñi vti qui vocati sũt in partẽ sollicitudinis. et nõ in plenitudine potestatis.

¶ Ex tuaz Ca. archiepo cõpostellano in traditione sui pallij dictũ fuit accipe palliũ et vtaris eo infra ecclesiam tuã. ipse archiepiscopus p negocijs eccẽ sue frequenter exibat. prouinciã suam vnde reputabat sibi ad verecundiã q; pallio nõ vteretur. cũ alij archiepiscopi de hispania vltra prouinciã suã de cõsuetudine generali suo pallio vterẽt quare petebat a pa. q; extra prouinciã suã posset eo vti. Ad quod pa. respondz q; illa cõsuetudo sit potius dicẽda corruptela. cũ de speciali grã eisdẽ cõcedit. vt si alia necessitate fuerit impeditus. ita vt ad eccãm sibi subiectã accedẽ nõ possit pro cõsecrandis suffraganeis suis vel clericis ordinãdis z ad eccãm alienam necesse habeat declinare vtendi pallio habeat facultatẽ. et iã dictis cautelis dũmodo ad quẽ eccã pertinet id permittat Nota lz pa. alicui priuilegiũ cõcedat. nõ tamẽ ipse papa vult q; ille cui cõcessit eo in preiudiciũ alterius vtatur.

¶ Cũ sis. Ca. quesitũ fuit a pa. quãdo z quibus diebus archiepiscopus vti debeat pallio. respondet q; vbicunqz fuerit archiepiscopus intra suã prouinciam in celebrationibus missarũ solẽnibus diebus pallio suo vti pôt.

¶ Quia nos Ca. Quidã archiepiscopus quesiuit a pa. vtrũ cã in sua dioecesi q; in aliena possit celebrare absqz pallio z sandalijs. respondit pa. q; potest. nõ tamẽ sp̃ in sua dio. debet celebrare cũ pallio. sed certis diebus qui sunt in suo priuilegio expressi et per hoc solutur alia questio qua quesiuit vtrũ p defunctis cũ pallio debeat celebrare.

De renunciatione.

Litteras. Ca. episcopus lodonien. sepe petijt sibi licentiam cedendi a dominio pa. rescribit ei pa. dicẽs q; quia ipse cõsiderans senectutẽ suã aut insufficientiã suã petat renunciandi sibi licentiam sciat q; pa. credit q; tutius sit ei illã eccãm subumbra sui nois gubernari. q; alicui noue incognite qz persone in tãto discrimine cõmitti. q; in ipso vigor deuotiõis et fidei etiã corpore senectutis nõ deficit sed vergentis deorsum cõditione corporis feruor spũs ad sublimiora cõscendit monet ergo illũ vt super hoc diebus istis in nulla importunitate faciat se molestum: q; indecens est prius soluere milicie cingulũ q; cedat victoribus aduersitas preliorũ. Nota q; nõ statim danda est cedendi licentia lz quis dicat se senẽ et insufficientẽ: maxime cũ bene administraverit. Itẽ indecẽs est prius milicie soluere.

Cū inter p. Ca. iste. p. gan fredi abiurauit beneficiū suū postea ob tinuit litteras a dño pa. vt in eadē eccā reciperetur. et sic auctoritate lr̄arū dñi pape a maiori parte capituli fuit receptus. Quidā canonici cōtradicebant eidē opponendo sibi iuramentū. et iō contra iuramentū nō erat recipiendus. cū sup hoc fuisset questio diutius agitata. Mandat pa. quibus dā quatinus si predictū p. inuenerint de cōsensu maioris partis capituli fuisse de predicto beneficio auctoritate ap. inuestitū eū faciant beneficij possessiōe pacifica gaudere. nō obstan. iuramento q nō de reprehendo vlterius eodē beneficio preponitur prestitisse. in quo cōsensus maioris et sanioris partis capituli intercessit. Nota q iuramentū nō extenditur ad ea de q̄b9 vel super quibus nō est iuramentū faciendū. Itē ius semel amissuz nō renascitur Itē sm̄ā maioris z sanioris partē debet prevalere.

Ex transmissa Ca. p. rubeg iācti nicolai clericus de ceperano infirmitate laborās apud sancti saluatoris monasteriū petijt sibi habitū monastici mdulgeri. tandē sanitate recuperata transiuit ad monasteriū predictum grā cōplendi votū suū. et aliqua mora facta in monasterio fecit sibi restitui illa que cōtulerat eccē sancti nicolai. p9 modū nihilominus iste p. volebat vt restitueretur in eccā predicta voluntate mutata. sed abbas de ceperano z quidam clerici eū recipere nolebant vnde significauit hoc dño pa. idem abbas super hoc scribit pa. epō veruntamē. q dicta eccā ab eo soluta ē exquo ea que sibi cōtulit ad petitionē eius restituit. mandat pa. quatinus si res ita se habet predictū abbatē et socios eius ad receptionē illius p. nulla rōe cōpellat. nec cōpelli permittat. tamē rogare poterit illos vt illum recipiant. nō tamē vnū de eccā. ß quasi de nouo recipiant eū in socium z in fratrē Nota q suo iuri quis tacite renūciat. Itē nō potest quis redire ad illud cui renunciauit. Itē actio semel extincta nō reuiuiscit.

Admonet. Ca. epūs torn̄. significauit dño pa. q quidā intrabant ecclesias sue dioc. que pertinebant ad suam iurisdictionē et detinebant z dimittebant eas absq; suo assensu z propria auctoritate pa. mandat sibi vt ipse p hibeat oībus personis sui epātus vt nullus auctoritate sua audeat intrare ecclesiam vel eā dimittere sine auctoritate sui superioris. et qui cōtra h̄ fecerit. merito puniet̄.

Super hoc. Ca. quidā rep̄ tebat beneficiū suū obijcebat ei excipiendo. q nō poterat ipsū reprehendere / quia dū quiete possidebat. sponte illud abiurauit replicabat actor q nō sponte renūciauit. querit̄ cuius testes prius recipiendi sint vtrū illius qui dixit q sponte renunciauit. hoc est rei an illius qui dixit q nō sponte renunciauit. hoc ē actoris. Respondit pa. q nō est verisimile. vt aliquis sponte renunciat beneficio multis forte laboribus acquisito sine magna cā. et q̄uis hoc sit vrū. s. q nō est verisimile. cū testes illius qui dicit q sponte renunciauit. s. rei sint recipiendi. et index debet inquirere cām renūciationis. et si inuenerit illā plenibilem. i. nō vi. nec metu nec oppressione neq; interuentu pecunie neq; promissione extortā. maxime si nō interuenit iuramētum quod vix fieri de propria auctoritate creditur q̄d fere sp male est eā admittat. et imponat actori silentium nisi

ipse replicando probauerit quod sponte renunciauit in fine rñ. pa. quasi tacite questioni. Diceret aliquis quō pōt hoc eē. q illa negatiua q sponte nō renunciauit. et ipse respondet q̄ videatur negatiua. tamē talis negatiua habet implicitā affirmatiuā s. q̄ coactus ēnūciauit. et ideo sup illa assertione implicita probationes actoris sūt admittende et sniā proferenda p eo q̄ melius p tanit habito respectu ad opinionē et dignitatē testiū. No. nō est verisimile q aliquis renunciet sponte iuri suo cū cōtra talem p̄sumptionē admittatur probatio. Itē licitū est vnicuiq̄ suo iuri renunciare. Itē negatiua habens in se affirmatiuā probatur. Itē dignitas ꝛ testium opinio de iure ē cōsideranda.

¶ In presentia. Ca. duo electi fuerunt in quandā abbatiā. s. n. et quidam alius. cā cōmissa fuit quibusdā iudicibus vel corā ordinario cā tractata fuit. sniā fuit lata cōtra ip̄m. n. ip̄e. n. appel. appellationis cā cōmissa fuit epō dunelien. et eius coniudicibus coram quibus dicebat. n. sniām nō valere. q̄ in ea nō exprimebatur cā q̄ contra ipsum sniā lata fuisset. Preterea pars aduersa probare debeat sniāz iustā fuisse In cōtrariū respondebatur q̄ ista non sunt necessaria et pro sniā iudicis sp̄ p̄sumitur q̄ rite fuerit lata. tandem delata est ad papam pa. auditis propositis hinc et inde dixit q̄ iudex nō semper ad vnā spēm probationis dz animū āplia re. sed oia cōsiderare que fiūt in sua presentia. ex his vero motū sui animi informare ꝛ ferre sniām. et pro sniā iudicis p̄sumitur donec cōtrariū ostendatur propter iudicis auctoritatē. et si nihil probatū fuisset corā dunelien. epō ꝛ suo cōiudice. tamē standū sniē fuerit nisi dictus n. eā ostenderet irritandaz q̄ tamen cōstitit dño pa. p̄ ir̄as quorūdam episcoporū et per cōfessionē ipsius n. de renunciatione sua spontaneā imposuit ei silentiū sup ipsa abbatia. Nota q̄ iudex nō dz se applicare ad vnā spēm probationis. Itē sp̄ presumitur pro sniā donec in contrariū ostendatur. // Itē litteris epōz creditur in preiudiciū alterius. Itē ex cōfessione quis cōdemnatur. Itē periculosū ē q̄ aliq̄s renūciet suo iuri.

¶ Sane dilecte. Ca. dñs pa. mandauit cuidā elegato ap. se. q̄ h. sb dia. in pictauī. ecc̄ā canonicū instituere procuraret qui mādatis pa. obtēpās ipsū instituit canonicū in eadē sed cū canonici ipsū super ipso beneficio molestarent de cōcilio quorūdam canonicorū illius ecc̄e sniē capituli se subiecit eis litteras suas reddēs sed ipsū postea recipere nō curabant. Vnd̄ mandat eis pa. cū ipse apud eos debuerit gratiaz obtinere apud quos diſpendiū dinoscitur fustinere. Mādat capitulo q̄tinus ipsū. h. recipiant in canonicū et in fratrē eo nō obstante q̄ eis ir̄as suas reddidit. Nota q̄ qui restituit instrumēta iuris sui renunciare videtur iuri quod sibi ex litteris cōpetebat Itē vnde grām q̄s meretur damnū fustinere nō dz. Itē decepti ꝛ nō decipientibus merito subuenit

¶ Quod indubijs. Ca. quid ē nunciauit beneficio suo in manu laici ꝛ illud postea recepit ab ipso. queritur an talis renunciatio valeat rñ. q̄ tal resignatio nulla ē. veritamen spoliari debet illo beneficio. Nota illud q̄d nō tenet inducere priuationē beneficij. Itez spiritualia a laico recipienda nō sunt nec sibi renunciāda.

¶ Ad supplicationē. Ca. archiepiscopus ragusinus petijt licentiam

cedendi a dño pa. quia secure ibi nõ po
terat cõmunicari. et ipse obtenta licẽ
tia cessit. archiepiscopus eboracen. de
cõsensu regis anglie cõcessit eidẽ quod
dam beneficiũ in quadã eccã in episco
patu carleoli pa. mandat archiepõ ebo
racen. ne in vituperiũ ordinis clericalis
mendicare cogatur. quatinus beneficiũ
illud ad sustentationẽ cõseruat ipsius
ita vt sine vsu pallij in epatu illo offici
ũ epale valeat exercẽ. eidẽ archiepis
copo tanq̃ metropolitano obedientiã ꝛ
reuerentiã impensurus. Nota q̃ cũ quis
timet interfici in eccã sua potest petere
cessionẽ. Itẽ nota q̃ superior clericis
prouidere tenetur ne in obprobriũ ordi
nis clericalis mendicent. et sic per hoc
videtur necessitas vnius tangere oẽs.
Itẽ nota casus q̃n archiepõs subest ar
chiepõ nõ vtitur pallio.

¶ Nisi cũ prioẽ. Ca. calarita
nus archiepõs sepe petijt licentiã renun
ciandi a dño pa. sup hoc pa. rescribit ei
dem dicẽs. q̃ si propt hmõi cessionẽ pro
mittit sibi fructũ melioris vite facere dz
q̃ ipse nõ ẽ sanctior quã fuerit ieremi
as. et ideo nõ dz deserẽ officiũ predica
tionis cũ ꝛ ipse ieremias predicãdo cẽ
perit verbũ dei. lz renũciauerit predicã
di officio. si enĩ propter humilitatem
vult cedere eo ipso videtur in superbiaz
se erigere q̃ in proposito resignandi se
exhibet pertinacem q̃ tunc verã obedi
tiam ostenderet cũ per ipsũ locũ regimi
nis nõ dimittet. ¶ Intueri itaq̃z in. §.
isto ponũtur cause propt q̃s põt quis
petere cedendi licentiã primo cõscientia
criminis debilitas corporis defectus sci
entie malicia plebis graue scandalum
et irregularitas persone. Sed in his õ
nibus diligens ẽ adhibenda cautela.
propter cõscientiã criminis potest quis
petere licentiã renunciandi sed nõ propt
er cõscientiã cuiuslibet criminis. sed il
lius propter qđ executio officij etiam
post peractã penitentiã impeditur q̃ si
pro quolibet crimine quis cederet pauci
vel nulli remanerẽt. Alia vero debilitas
corporis ẽ cã cedendi que precedit vel ex i
firmitate vel senectute. per quã ipotẽs
redditur ad exequendũ officiũ pastora
le nõ enĩ pro qualibet debilitate corpo
rali debet quis deserere officiũ suũ ꝛ hꝰ
ostẽdit exẽplo apli. ¶ Pro defectu. pdefe
ctu sciẽtie põt q̃s petere cessionẽ sciã ei
circa ãministrationẽ spũalium ꝛ corpo
raliũ ẽ valde necessaria ꝛ ideo pvtriusꝫ
q̃z scientie defectu vel ignorantia licite
renunciatur. vnde dicit dñs pa. Tu sciẽ
tiam repulisti et ego repellã te et licet
eminens sciã desideranda sit in prelato.
cõpetens tamẽ tollerat. q̃ multa sciẽ
tia vt dicit apostolus inflat imperfectũ
cuius caritas supplet. ¶ Propt malitiã.
propter maliciã plebis aliq̃n cedere dz
lat9. videlicet q̃n plebs adeo mala exis
tit vt proficere nequeat apud ipsam. ꝛ
quanto prelatus magis laborat. tanto
deterior fit. Vnde dixit dñs per prophetã
linguã tuã adherere faciã palato tuo. ꝛ
apli dixerũt: iudeis ecce cõuertimur ad
gentes q̃ verbi dei vos fecistis indig
nos. nõ tamẽ propter quãlibet culpam
subditorũ pastor dimittere debet gregẽ
suũ ne mercenario cõparet qui dimittit
oues et fugit. sed tũc demũ dz fugere
cũ oues cõuertũtur in lupos ꝛ tamẽ ta
les sũt aliquãdo tolerandi q̃ sanguinẽ
elicit qui nimis emungit. ¶ Pro graui
pro scandalo licitũ sit episcopo petere
licentiã cedendi cũ aliter scandalũ sedа
ri nõ potest ne plus corporalez honorẽ
videatur affectare q̃ salutem eternam
Sed inter scandalũ ꝛ scandalũ ẽ distin

guendum sicut dñs distinxit dū dixit apłis. simite illos qui cęci sūt ⁊ ducęs cęcoꝝ. et alibi dixit. qui scādalizauerit vnū de istis pusillis qui in me credunt expedit ei vt suspendatur mola in collo eius ⁊ demergatur in profundū maris

¶ Persone vestre. propter irregularitatē dꝫ prestre cessionē vt si sit bigamꝰ maritus vidue. vnde dixit apostolus. oportet epm eē vnius vxoris virū. non tamē propter quālibet irregularitatē dari dꝫ licentia cēdi ei qui bene administrauerit vt si nō sit natus de legitimo matrimonio. qz lz nō debuerit tacas isse impedimentū si occultū est factum potest cū eo misericorditer dispensari. ħ adhibito moderamine vt inter naturales ⁊ spurios distiguatur nothos ⁊ mās cętes. Verū. si vero propter alias cās petat aliquis cessionē nō est audiendus. cū talis postulatio nō videatur discreta quia propter laboris angustias vel p secutiones nō dꝫ quis dimittere sponsā suā cui per manū se fide media copulauit quōꝫ beati sūt q̄ persecutionē patiū tur propter iustitiā. Sed diceret aliqs spiritus vbi vult spirat ⁊ nescitis vnde veniat aut quo vadat. et qui spiritu dei ducatur nō est sub lege et ideo si cedendi licentia ei denegetur tamē cedet. sed potest ei responderi quō spū dei agit qui cōtra veritatē aliquid agit. i. quia contra spiritū dei agit qui cōtra veritatē aliqd attemptat. Porro sed si dicat q̄ forsan alia cā latens ē propter quā cedendi licentia diuinitus inspirat pōt ei responderi. Et tu quō scis q̄ talis inspiratio sit diuina. et subiecit exemplū de beato martino ostendens illius exemplo q̄ renūciare nō debeat.

¶ Quippe dicit pa. in. § . isto quantocūqz quis virtutibus fulgeat caritatē aūt nō habeat nihil habere videtur ¶ Sed nulla ē maior caritas q̄ vt ponat aliaꝝ suā pro subditis suis vel amicis suis dū modo possit proficere ipsis et si nō oībꝰ tamē multis. vnde ab eorum regimine propter laborē se excusare nō debet exē plo apli. quia et si nō sp laborē sequit effectus vel ois labor meritorius est apud deū. iuxta illud. reddet deus mercedem laborꝫ sanctorꝫ suorū. Nec putes dicit pa. in. § . isto q̄ nō dꝫ credere q̄ ideo marta malā partē elegerit que circa plurima in actiua vita multū laborat q̄ maria optimā partē cōtemplatiuaꝫ vitā videlicet elegit. que nō auferetur ab ea. qz lz cōtemplatiua vita sit magis secura. actiua ē magis fructuosa. Vnde lippitudo lee propter sobolis fecū ditatē preferetur pulchritudini rachelis et preterea simul potest quis eē actiuꝰ et contēplatiuus exēplo moysi qui quādoqz ascendebat in montē vt ibi gloriā dñi cū maiori cerneret libertate quādoqz descēdebat in castra vt populo predicaret propter ħ inducat illū dñs pa. ne cedat. Monet ergo ipm ad laborē regiminis nō recuset. verūtamē. qz in postulando cedendi licentiā instituit dñs pa. re liquid illud cōscientie sue vt si propter aliquā cām valē ⁊ honestā distinctis sibi causis predictis in suo proposito p seueret de licentia sua cedat alioquin cedendi licentiā nouerit sibi interdictam. quia licet habeat pennas quibus in solitudine auolare desideret ligati sunt sibi tamen nexibus preceptorum. Per hāc decretalē nota causas per quas potest quis petere licentiā renūciandi ¶ Item nota q̄ in oībus factis discretio est adhibenda. Item quedā sunt crimina que etiam post penitentiā peractā impediunt vt simonia in ordine et homicidium.

Itē scientia inflat caritas edificat. Itē distinguitur inter irregularitatē propter cōscientiā sui crimīis ⁊ aliā. Itē cōis vtilitas preferetur priuate si in cōmuni includitur priuata. Itē licet laborem nō sequatur effectus ē tamē labor remunerandus. / Itē tpalia ⁊ spūalia possunt simul exerceri sine peccato. Itē in iudicio voluntario relinquitur quis cōscientie sue nō in cōtentioso.

¶ Post translationē. Ca. Vacante eccā fauenter. canonici cōtulerūt liberā potestatē eligendi in. i. eoz canonicū ipē vero postulauit io. canonicū sancti fridani olim epm sarxenaten prepositus ⁊ capitulū fauent. postulationez illā petierūt approbari a dño pa. sed huic postulationi videbatur obstare capitulū cōstantinopo. cōcil. in quo dicitur vt quicūqz de pontificali dignitate ad monasticā vitā et penitentie locū descēdit ad pontificatū vlteriusnō resurgat vnde cōtra illud cōciliū quod ē vnū de quatuor cōcil. que seruat eccā sicut q̄tuor euangelia nō videbatur eadē postulatio admittenda. verū tamē in quibusdam casibus nō obstante illo concilio is qui monasticā vitā elegit potest iterum ad episcopatū assumi. primo si ppē persecutionē vel propter corporis infirmitatē ad monasticā vitā descēderit de superioris licentia his cessantibus ad eqalem poterit resurgere dignitatem. Itē si quis propter cupiditatē parentū eo ignorante fuerit epatum adeptus et hoc cōperto ad monasteriū de licentia superioris trāsiuit q̄uis ad illū redire nō possit ad aliū tamē licite poterit reassumi. In istis casibus nihil dicit attemptari cōtra concilium predictū qđ loquitur i eo casu cū aliqs dimittit episcopatū propter aliquod crimē ⁊ ad monasticā vitā penitentie cā descendit aliis opinionibus reiectis que in hac parte ponūtur quia nō constitit pape propter quā cām predictus. i. cesserit epatui. mādat papa. cauēati electio. quibus si constiterit ei q̄ propter aliqualē de premissis causis vel cōsimilibus predictis. i. renūciauerit episcopatui dūmodo necessitas vel vtilitas id exposcat det ei licentiam transeundi ad eccām fauen. maxime si verū est quod asseritur q̄ ille loco tantum cesserit et nō dignitati vel ordini. q; tūc presumendum ē q̄ nō propter aliquod crimen a se cōmissum cā penitētie transiuit ad vitā regularē. alioquin cū durū eēt nimis contra tā solemne cōciliū huius postulationem admittere iungat capitulo fauent. vt de alia persona idonea sibi prouideant in pastorē Nota hic quatuor casus in quibus ille qui renunciauit epatui transiēs ad monasticā vitā potest iterū in epm reassumi. Itē nota q̄ ius ⁊ potestas eligendi epm i vnū tantū potest transferri. Itē eligi potest postulandus ad hoc vt postuletur. Itē nota regulā q̄ cessante cā cessat effectus. Itē necessitas ⁊ vtilitas parificantur. / Itē prelatus cōtra ius scriptū petitionē admittere nō dz.

¶ Quidā credendi. Casus Quidam impetrant credendi licentiā et ea obtenta licentia credere nolunt. dicit pa. q̄ cōpellendi sūt vt credant. Nota q̄ si quis licentiā credendi a papa obtinuerit compellendus ē vt credat. / Itē q̄ semel placuit amplius displicere nō potest. Itez quod primo sit voluntariū postea sit necessariū.

¶ Veniens. Ca. Joānes subdiaconus impetrauit lras ad quosdā iudices vt ei prebendā vacantē in eccā sancti florentini in cōfluentia assignarent

et cū ipsi vellent mandatū apostolicum adimplere. quidā canonici illius eccle sie se opposuerūt dicentes q ipse renun ciauerat iuri qđ sibi ex ipsis litteris cō petebat. sed ipse subdiaconus hoc nega uit. canonici testes induxerūt ad hoc p tendū per quos videbatur plenum qđ ipse gratia capti se cōmisisset. duo iudi cū sententiauerūt eūdē subdiaconū nō posse vti litteris supradictis pro eo q gratie capituli se cōmisit quaē iuri suo renunciare visus fuit. a qua sententia ipse appellauit sue appellationi vigiliā epiphanie terminū prefigeneille accēs sit ad terminū. sed aduersarius post ter minū per duos menses z amplius expe ctatus. tandē nuncius aduersarij cū lit teris ad cōtradicendū et ad impetrāduz tātum cōparuit corā auditore dicto io. cōcesso. sed cū sufficiēs ad cām tractādā nō eēt. idē auditor sententiā iudicū predi ctor cassauit iusticia exigente.

Nota q licet quiscōmittat se gratie ad uersarij nō renunciādo litteris impetra tis cōtra ipsū nō intellr propter h renū ciasse iuri quod sibi ex lris cōpetebat.

Item cū aliquis statuit terminū sue ap pellationi vtraqz pars appellationis cām prosequi debet per sufficientē pro curatorē ad totā cāz cū peremptore ad hec citata intelligatur. Item nō statī p terminū peremptoriū dz iudex procedē

Recte corā. Ca. Quidā ab bas adeo grauī egritudine laborat q de vita desperabatur ipsius ad cōsiliū cu iusdā emuli sui quē emulū nō credebat absoluit monachos ab obedientia sua ad epm suū vocauit vt in manibus su is renunciaret nō tamē renunciauit p modū recuperata sanitate monachi obe dientiā z reuerentiā fecerūt eidē. dubi tauit abbas an ex tali facto renūciasse intelligatur abbatie. respondet pa. q ñ Nota q nō intelligitur quis renunciaē regimini suo licet absoluat subditos aß obedientia sua quia illa non est forma renunciandi.

Dilectꝰ filius. Ca. Quidā abbas ad romanā eccām nullo medio p tinens z sentiens se insufficientē renun ciauit in manibus monachorū regimini abbatie sine licentia pa. et monachi ali um elegerūt. peruenit hoc ad pa. cuz er go dictus abbas sine licentia pape renū ciare nequiuerit abbatie. ipse tā renun ciationem q electionē denunciauit irri tas z inanes mādans quibusdā quati. abbatem ipm faciant restitui loco suo. quo restituto recipiant vice pa. renunci ationē ipsius. Nota q resignatio fieri dz in manu sui prelati aliter nō valet Nota abbas imediate subiectus ro. ec. nō pōt cedere sine licentia pa

De supplenda negligentia plator.

Statuimus. Ca. Cistercien ses aliquando remouent abbates de monasteriis suis vel moriuntur z ali os in locū illoz substituunt. epi dioc. no lūt benedicere substitutos abbates sta tuit pa. hic q si epūs tertio requisitus eos benedicere renuerit liceat ipsis ab batibus proprios monachos benedice re z alia exercere que ad officiū perti nent. donec epi illos benedicat. Nota negligentiā prelatoz puniendā circa officiū suū. Item nota q quis dat q nō habet.

Sicut nobis. Ca. quidā re gulares habent eccās ad eoz presenta tionē pertinētes quas vsibus propriis appropriare nituntur nolunt ad eas dū vacant alios presentare sed instituunt p sua voluntate. et ita grauāt eos pē sionibus vt nequeāt cōpetenter in pau

pertate nīa ec·deseruire nec epō in ep̄a libus respondere nec hospitalitatē ꝑua re. Significatū fuit hoc dño pa. nolens igitur pa. vt antiquus statuse ecē propter hoc subuertatur mandat quatinus nisi sint exempte ecē supradicte a iurisdictione epī excessus illos studeat rationabiliter emendare. et nisi infra tps conalīy lat. statutū prediti monachi p̄sentauerint ei psonas ad vacātes ecclesias extunc liceat sibi ap. re. in eis ordinare rectores. ita tamen q̄ per hoc nullū patronis impostex preiudiciū generetur. Nota q̄ exempti a diocesano puniri nō possunt. Itē nota cōcessionē ecc̄ax ab epīs factā sine iurie solemnitate nō valere. Itē propter negligentiam amittit quis ius p̄sentandi illa vice sine preiudicio in futurū.

¶ Licet. Ca. Magister ho. et rogerius. diutius litigarunt corā papa super archidiaconatu richimundie. q̄ dicebatur q̄ collatio archidiaconatus infra tps cōalīy facta nō fuerat. ne igit̄ papa ius suū negligere videatur. Mandat quibusdā quatinus si cōstiterit archidiaconatū richimundie vacasse per annū tpe semestri quo vel ad archiepz vel ad capitulū donatio p̄tinebat computato nō a tpe vacationis sed a noticia. cū ex tunc ad pa. fuerat illius donatio deuoluta vtriqz super eo silentiū imponatur. Nota tps sex mensiū currere a tpe noticie non a vacationis. Itē tps nō currit ignoranti. Itē post tpe illud elapsum nō possunt eligere qui fuerant negligentes.

¶ Litteras. Ca. in quibusdam ecclesiys quedā beneficia et dignitates tanto tpe vacauerant q̄ donatio illoꝝ scdm lateranen̄ concil. ad sedē apostolicam fuerat deuoluta. illi ad quos collatio pertinebat intelligentes legatū ap. se. ad partes illas accedere. instituerūt in beneficiys illis psonas minus idoneas. legati inuenerunt illa beneficia taliter collata dubitauerūt an deberēt illos institutos remouere mandat illis pa. quatinus si beneficia et dignitates psonis idoneis sunt collata p̄mittāt illos de patientia pacifice possidere alioquin remoueātur et de psonis idoneis illa nō differūt ordinare. Nota q̄ collatio que nō tenet de patiētia superioris tenet alias nō valeret.

¶ Dilecto. Ca. Vacan. sala mantina ec. decanus cū quibusdā sequacibus suis quendā. p. nomine mercatorē elegit appellans ne cōtra suā electionē aliquid attemptetur. archiepūs ad quē vt dicebatur electio cantoris fuerat deuoluta. aliū g. nomine in cantorem elegit. propter hmōi electiones p curatores vtriusqz partis ad ro. ec. accesserunt. q̄ cōstitit pa. q̄ electio a decano z eius sequacibus facta post elapsū sex mensiū spaciū extitit celebrata infra q̄ epūs z capitulū cōiter eligere debuerūt electionē d̄ dicto p. factā decreuit irritā et inanē z appellationez a decano interposita factū archiepiscopi ad quē erat eligēdi auctoritate deuoluta nō potuisse aliquatinus impedire. vnde mandat q̄tinus electionē de predicto g. debeat confirmare nisi ei aliquod canonicū obuiaret. Nota q̄ propter negligentiā amittit quis ius eligendi. Itē mora in talibus nō purgatur.

¶ De temporalibus ordinationū et q̄litate ordinandorū.

¶ Subdiaconus Ca. hic duo dicuntur. primū ē q̄ licet alicui misi ro. pon. aliquē diebus dñicis in subdiaconū ordinare. q̄uis deo dicatis virgib9

rūm cōsecratorūm ponendi ꝛ minores ordines cōferendi diebus dñicis habe at potestatē. Sedz ēp nō lz aliqui vi gilia pntecostes sacros ordies celebra re qm in sequenti septimana tcepta spi ritussancti flamine celebrātur. Nota virgines possunt cōsecrari diebus dñi cis ꝛ minores cōferri.

Sane super. Ca. cōsuetudo erat in quibusdā ecclesiis scotie ꝛ val lie q in dedicationibus ecclesiarū vel al tariū extra iiij. tpa clerici ad sacros or dines promouebantur respondet pa. q illa cōsuetudo ē ecclesiastice institutio mimica. et iō improbranda. et si multi tudo et antiqua cōsuetudo nō eēt tale ordinari nō deberent in susceptis ordini bus ministrare. sed in ro. ec. sic ordina ri deponerentur et ordinatores auctori tate ordinādi priuarētur. Nota q mul titudo inducit dispensationē. vnde versꝫ Ob populū multū crimē pertransit in ultum. Nota q multitudo et cōsuetudo antiqua excusat.

De eo aūt Ca. quesitū fuit a pa. an liceat extra ieiunia iiij. tempo rū promoueri aliquos in hostiarios et ad alios mnores ordines aut in subdi aconos. respondit pa. q licitꝫ ē episco pis dominicis ꝛ aliis diebus festiuis v nū vel duos promouere ad mnores or dines. sed ad subdiaconatū nō licet ni si in quatuor tēporibus aut sabato san cto. aut in sabato de passione. preter ēp romano pontifici. Nota quo tpe debent sacri ordines conferri. scilz in quatuor tpibus in sabbato sancto ātē dominicā de passione.

Ex tenore. Ca. quidā cleri cus n. nomine volebat promoueri ad maiores ordines tamē in tantū delique rat q si peccatū eius publicū eēt degra daretur ab ordine quē susceperit nec pos set ad superiores promoueri quesitū fu it a papa quid obseruari deberet. qi pec catū istius occultū ē. Mandat pa. quati nus ei pnitentiā cōdignam imponat ꝛ ei suadeat vt p te pnitentie practꝫ or dine susceptо vtatur. sed ad superio res nō ascēdat. verū tamē qi peccatū occul tum ē si promoueri voluerit eū prohi bere nō debet. Nota q occulta peccata vindictā nō habent et licz epūs peccatū occultū nouerit p cōfessionē nō potest prohibere illū ab ordinibus.

Ad aures. Ca. quidā religi osi volunt ad ordinē promoueri prela ti eorū nolūt eos promoueri querit qd iuris sit rndet pa. q tutius ē eis minis trare in inferioribus ordinibus suis p latis obedientiā imponendo quā cū scā dalo suorū prelatorū ad ordines superi ores promoueri nec sūt in hō audiendi. qi potest eē q prelati eoꝝ aliqua sua se creta cōmissa nouerint propter que sal na cōscientia nequeant promoueri. qi nō in sublimitate gradū sed amplitudi ne caritatis acquiritur regnū dei. Nota q regulares cōtra volūtatemꝫ suorū prelatorꝫ promoueri nō debent. Itē ni hil cū scandalo est faciendū.

Si archiepūs Ca. quādo ar chiepusdz cōsecrari oēs suffraganei cō uenant ad sedē metropolitanā vt ab ō nibus cōsecretur. epi vero cōprouincia les si necesse fuerit. iussu archiepisco pi a tribus epīs pnt cōsecrari aliis con sentientibus sed melius ē si archiepūs cū aliis oībus pontificē cōsecrauerit. No. q oēs tangit ab oībus approbari dz. Itē licz quis aliqd possit per aliū gere re melius tamē ē si per seipsū gerat.

Nec episcopi. Ca. querebat in cōcilio vtr episcopi possent cōsecrā

cõsuffraganeũ suũ respondetur q epis copi sine prmissu archiepiscopi non p sumãt epm cõsecrare nec archiepus ali qz cõsecrãt presũat sine duobus aut trib9 epis ita vt alii cõprouiciales epi p suas ltras cõsentiãt. q si iter illos discordia fuerit archiepiscopus maiori numero cõsentiat. No. standũ est maiori parti.

¶ Cũ quidã. Ca. Quidã epus cõtulit sacros ordines extra iij. tpa die quo nõ debuit dicitur q epus puniri dz canonica disciplina. salz vt priuetur potestate cõferendi ordines quos illicite cõtulit. et ordinatis interdicatur exe cutio ordiũ susceptorũ donec apud se. ap. restitutionis grãm cõsequantur. Nota q quis dz puniri in eo in quo deli quit. Itẽ nota q ab homine nõ potest restitui per eundem.

¶ Cũ secundũ. Ca. in partib9 calabrie episcopi latini in ordinib9 cõ ferẽdis suabãt institutiones grecoz ordines cõferendo extra quatuor tpa. et episco pi greci similiter in ordinibus cõferẽdis seruabant institutiones latinoz. et ita pmixtim se adinuicẽ ordinabant. preci pit pa hic q latini talẽ ritũ z cõmixtio nem de cetero nõ seruent in ordinibus cõferendis. Nota ceteris tpibus sunt or dines cõferendi. Itẽ nota q in collatio ne ordiũ nõ est facienda proximioritas

¶ Ex parte. Ca. quidã monach9 kariloci transtulit se ad nigros mo nachos. et habitũ illoz assumens et in presbiterũ est promotus. dubitabant isti monachi vtrũ in ordine sic susceptο debeat ministrare. mandat eis pa. quati nus monachũ illũ permittant officiuz sacerdotis exequi libere nisi aliud cano nicũ obstiterit. Nota q ordo sacer. in a postasia irregularitatẽ nõ inducit.

¶ Quod translationẽ. Ca. quidã clerici greci existentes in dioc̃sibus la tinorũ ab episcopis grecis extra iij. tẽ pora ordinãtur. postmodũ a latinis epi scopis celebrare prohibentur. quesituz fuit a pa. quid de talibus sit agendum respondet pa. q cũ clericus grecus epo latino subiectus a greco pontifice ordi natur. interdicenda ẽ ei executio ordis sic susceptι tanq̃ ab alieno episcopo or dinationi si de mandato vel licentia sui episcopi illud fiat. Sed si de licentia sui episcopi id factũ sit. licet culpandus sit episcopus qui clericos suos a greco epi scopo facit ordinari quãdiu ab ecclã tal mos tolleratur. impediri nõ debet execu tio ordiũ taliter susceptorũ. Nota q or dinatus a nõ episcopo suo ordinis exe cutionẽ nõ hz. Itẽ nota q ratione con suetudinis tolleratur in executione or dinis quẽ male accepit.

¶ Cũ in distribuendis. Ca. si aliquis ordinatus fuerit in subdiaconũ a dño pa. ab alio ad superiores ordines sine licentia pape ordinari nõ dz. Nota q ordinati a pa. ab alio sine eius man dato ordinari nõ debent. Itẽ nota q col latio ordinis potest delegari.

¶ Litteras. Ca. Quidã cano nicus bon. A. noie eccle ro. subdiaconus e lectus fuit i episcopũ imolen. episcopus bon. recepto mandato precedentis capi tuli ordinauit ipsũ die sabati i diaconũ z die dominico continuato ieiunio i pres bitrũ. peruenit hoc ad noticiã dñi pa. vnde mandauit inquiri veritatẽ super hꝫ per episcopũ mutinen. et magistrꝫ hꝫ sb diaconũ suũ ipsi factũ scdm quod ẽ dic tum significauerũt dño pa. et ipse ẽscri bit eis dicens q ipse recepit ltras suas super inordinata ordinatione imolen. e lecti in qua ordinatione quantũ ordina tor z ordinatus deliquerit euidenter in

telligit qui prudenter attẽdit quod ꝓ tat hoc modo. Si enĩ nõ licuit bonoñ. e piscopo vtriqz ordinẽ illi cõferre eodẽ die eadẽ ratione nõ licuit ei vnũ ordinẽ cõferre vno die ꝛ aliũ alio die cõtinuato ieiunio cũ propter cõtinuationẽ ieiunij fictione canonica siue mane diei dominice trahatur ad sabatũ siue vesperas sabati ad diẽ dominicã referatur illa duo ad eandẽ diẽ pertinere dicũtur. Si ei dicatur ꝙ mane diei dominice ad vnaz diẽ et vesperã sabati ad diẽ aliã referantur nõ eẽt cõtinuatio ieiunij necessaria qz sabato ãte cenã ꝛ dominica ante prãdium ieiunũ intelligũtur ideoqz papa bonoñ. epm vt puniatur in quo peccauit suspendit a collatione ordinũ diacon. ſ. et pbri. alterũ vero ab executione sacer dotalis officij suspendit donec de ipsis aliter duxerit disponendũ. Nota ꝙ nullus duos sacros ordines recipere dz nec aliquis illos cõferre eodẽ die qui cõtra fecerit punitur vt hic dicit. Itẽ nota hic regulã ꝙ quis debet puniri in eo in quo deliquit.

¶ Vel nõ est. Ca. Epõs ouete reñ. quendã puez (M. nomine xiij. annos habentẽ inordinate et sine certo titulo in diaconũ ordinauit i ludibriũ ordinis clericalis. puer hoc significauit dño pa. ꝛ ꝙ nõ prouideat eidẽ. Vnde mãdat quibusdã quatinus si res taliter se habet predictũ epm suspendant a collatione ordinũ et cõpellant eundẽ vt eidez (M. prouideat in ecclesiastico beneficio cõpetenti suspendentes eundẽ (M. ab executione ordinis diaconatus. donec ad etatẽ legitimã peruenerit in iniuriã ordinantis. Nota ꝙ aliquis punitur odio alterius. Itẽ qui ordinat aliquos ante legitimã etatẽ puitur prout hic dicit Itẽ q̃ ordinat aliquẽ ad sacros ordines tenetur ei prouidere.

¶ Dilectus filius. Ca. ecclesia immicen. vacante canonica immicen. vul. eoz canonicũ ni minoribus ordinibus cõstitutũ i epm elegerũt archiepiscopus casalañ. metropolitanus eorum mãdauit episcopo trecen. vt ipsũ vno ꝛ eodẽ die ad tres sacros ordines promoueret quod nõ ausu proprio sed de mandato archiepiscopi nõ distulit adimplere qõ totũ dictus vul. dño. pa. refera uit. Super his dñs pa. inquisiuit veritatem et qz cõstitit ei ipsũ episcopũ trecẽ. in pluribus deliquisse. tũ qz cõfessus fuit sine mandato archiepi hoc fecisse. tũ qz ꝛ si de mandato archiepiscopi cõstaret ei obtpare nõ debuit in hac parte cũ hmõi dispensatio illi a canone nõ sit permissa ꝛ qz sepe ẽatũ periurij variauit pus iurando ꝙ archiepiscopus id precepserat et postea fuit in iure confessus ꝙ archiepiscopus id nõ mãdauerat ipsũ tamdiu ab ordinandi potestate suspendit donec suã meruerit gratiã obtinere Nota hic argumentũ ꝙ episcopi dispensare ñ possunt nisi in casibus a iure permissis. Itẽ in iniusto mandato prelato nõ est obediendũ. Itẽ auctoritas superioris nõ excusat. Itẽ qui in iure variat est in dicto suo siue contrarius piurus reputatur.

¶ Cõsultationẽ. Ca. Aliqui ordines sacros receperunt extra tpa cõstituta. queritur vtrũ caracterẽ receperunt respondet pa. ꝙ sic. quibus ꝓ trãsgressione hmõi pnia cõpetenẽ imponẽda ꝛ postmodũ fustineri potuerũt in susceptis ordinibus ministrare. Nota ꝙ ordo quocũqz tpe cõfertur. dz cõferri non debeat nisi certis diebus.

¶ Quesitũ. Ca. Sacerdotes ꝛ alij clerici cõmittũt quãdoqz adulteriũ

periurio homicidio et falsi testimonio
Queritur an permitti debeant in susceptis ordinibus ministrare. respondet pa. q si crimina predicta ordine iudiciario probata vel alias notoria nō fuerūt nō debent predicti preter reos homicidij in susceptis vel in suscipiendis ordinibus impediri post penitentiā peractā. Si vero nō penituerūt monendi sūt sub obtestatione diuini iudicij vt in periculū sue damnationis in susceptis ordinibus nō ministrent. Nota oēs criminosos preter reos homicidij cōculcatos post peractaz pmām i susceptis ordinib9 posse ministrare.

De scrutinio in ordine faciendo.

Aparte. Ca. Cū alique epūs debeāt cōsecrari. metropolitanus conuocat alios suffraganeos ad faciēdā cōsecrationē epi presentant cōsecrandum archiepiscopo dicentes. Reuerende pater postulat mater ec. hūc electū i epm cōsecrari. et ipse illos interrogat si sciūt illū eē dignū. epūs quidā in hmōi responsione ne hominē offenderet deū existimat offendisse qñq preter qñq contra cōscientiā respondendo cū electi conuersatio ē illis minus bene cognita vel penitus ignota quesiuit qualiter in huiusmodi interrogationibus salua cōscientia debeat respondere. respondet pa. cū nos aliquē pmouemus in diaconū vel pbiterū prior diaconor dicit postulat sancta ma. ec. hunc diaconum ad onus presbiteratus vel hunc subdiaconū ad onus diaconatus assumi et pa. interrogat. Scis illū eē dignū z ipse respondz scio z testificor illū eē dignū ad hoc ong quantū humana fragilitas nosse sinit Vnde in tali responsione nō credit papa aliquē peccare dūmodo cōtra cōscientiā nō loquatur q nō simpliciter dicat illū eē dignū sed in quantū humana fragilitas permittit q quē indignū nō nouit dignū dz estimare. Hac ergo responsione secure poterit vti nisi forte sibi constet q sit indignus. Si vero scit illū indignū significet hoc metropolitano antequ veniat ad scrutiniū. Sed pa. hāc interrogationē nō facit in cōsecratione epi sed in ordinatione presbiteri vel diaconi. Nota q qui facit cōtra cōscientiam peccat mortaliter. Item quilibet pōt debet dignus qui ne sciatur indignus Item hic scia p credulitate accipitur.

De ordinatis ab epo qui resignauit epatui vel excōicato.

Requisiuit. Ca. archiepiscopus coletanus renunciauit archiepiscopatui post illā renūciationē quosdā clericos ordinauit successor illius q fuit vtrū illi in ordinibus ipsis debent remanere. respondit pa. distinguendo vtrum ille renūciauit loco tantū an loco simul et dignitati. In primo casu cū loco tantū renunciauit potest ordines conferre sicut ante inuicatus ab episcopo aliquo. In secūdo casu cū simul renunciauit loco z dignitati distinguitur vtrū contulit sacros an minores. Si enim a liquis ordines minores a tali recepit z i illis poterit ministrare et ad maiores promoueri. q hmōi ordines quandoq a nō episcopis cōferuntur Si vero sacros a tali sacros ordines quis recipit executionē officij nō habebit q eā nō habebat. Si vero ignoranter. episcopus cū tali poterit dispensare. nisi crassa et suppina fuerit ignorātia. Nota q minores ordines possunt cōferri a nō episcopis. Item qui nō habet executionez ordinis eā dare nō potest. Item ignorantia crassa z suppina nō inducit dispensationem.

Cū clericis. Ca. Queritur quid sit faciendū de clericis qui ignorāt ordinantur ab excōicato. Et respondet q̄ potest per suos epōs cū talibus dispensari. Nota q̄ epūs dispensāt potest cū ignoranter ordinatis ab excōicato.

De etate ⁊ qualitate ⁊ ordine prefaciendorū.

Ut abbates. Ca. q̄ dicitur hic abbates decani prepositi fiāt presbiteri. archidiaconi fiant diaconi. Secūdo dicitur q̄ si aliqua cā nō potuerunt promoueri dimittāt prelationes Ex hac decre. nota q̄ si aliqua iusta cā prelatus ad sacros ordines pmoueri n̄ potest prelaturā dz amittere.

Ex ratione Ca. Episcopus cōuentren. cōcessit eccās in archidiaconatu R. aſteraen. pueris infra decennium cōstitutis que nō per clericos sed p laicos disponūtur. Mandat pa. cantuarien. archiepō quatinus episcopū illū corrigat super his. et custodiā illarū ecclesiarū cōmittat psonis idoneis donec pueri ad cōgruā etatē puenerint laicis inde āmotis. et q̄ de cetero talia nō presumat. Idē precipit pa. in sequēti capitulo. Nota q̄ regimē ecclesiarū psonis idoneis scientia ⁊ etate tm̄ cōmitti debet et nō pueris.

Indecorū Ca. primo dicitur q̄ indecorū ē vt regant eccās qui seipos regere nō nouerūt cū discreti ⁊ litterati ad regimē eccārū debeant pmoueri. Secūdo dicitur q̄ āmodo minoribus xiiij. annis regimen eccē nō cōmittatur. et si secus fuerit irritabitur. et episcopus punietur. Hec decretalis nō cōtinet iuscō. s. de elec. cū in cunctis. Nota qui se ipsū regere nescit aliis prefici nō dz.

Eam te. Ca. prohibet pa. ne aliquis instituatur in ecclesie cura habentibus aiarum aliqua occasione vel etiā obtētu litterarū apostolice se. quia scientia moribus ⁊ etate cōaliis nō congruat institutis. Secūdo dicit q̄ si aliquis habet plures eccās quarū vna nō dependeat ab altera dimittat vnā quā voluerit nisi ita sint tenues in substantia q̄ proprios prelatos nō possint congrue sustentare. Nota q̄ qui ad curā animarū eligitur. tria precipue dz habere scientiā trāctum etatē legitimā ⁊ mores. Item nullus potest habere plures ecclesias quarū vna sufficiat.

Preterea Ca. Dicitur i hac decretali q̄ nulli dz ad regimē animarū admitti nisi adminus sit subdiaconus tamē dispensatiue in minoribus ordinibus cōstituti possunt admitti dūmodo tales sint qui infra breue tps possint i presbiteros ordinari. Nota q̄ nō potest eligi ad curā animarū in minoribus ordinibus cōstitutus dispensatiue potest postulari.

Queris Ca. clerici beneficiis ecclesiasticis habūdāces moniti a p̄lato suo. vt ad maiores ordines pmoueantur nolūt promoueri dicētes secreto se tale quid cōmisisse q̄ eos saltua cō scientia ordinari nō sinit. queritur qd de talibus sit agendū. Respondet pa. q̄ in casu isto vident canones discordare cū quidā dicant eos nō cōpellendos. alii vero cōtrariū asseuerent hāc cōtrarietatē volens amputare statuit vt si clerici dicant indignos propter occulta sua peccata preceptioni maiorū ordinū inferiores clerici de ecclesia plebilis vite ⁊ opinionis preferantur eis de beneficia sibi auferantur ⁊ aliis cōferant nisi forte qui ordinare recusant in aliis seruicijs eccē fuerint vtiles. Si vero sola voluntate ordinari recusant et vtili

tas ecc̃e vel necessitas suaserit si idonei fuerint cōpellendi sūt ad maiores ordines recipiendos per amissionē locorꝝ et beneficiorū subtractionē. Nota ꝙ clerici qui nolūt ꝓmoueri si propter occulta peccata hoc faciūt ab ecc̃a remoueri possunt si sola volūtate cōpelluntur per amissionē beneficiorū suorū. Itē utilitas ⁊ necessitas parificantur.

¶ Ad aures. Quidā canonicꝰ colonien. eruditus in phisica ⁊ cū pluribus secūdum artē suā medicinā cum diligentia exhibuisset pluribus in contrariū successit medicime ꝓpter mortis periculū incurrerent. Iste voletat ꝓ moueri ad sacros ordines cōsuluit dñz pa. pa. super hoc respondit. ꝙ si super p̄missis cōscientia ipsi remordeat ad maiores ordines de suo cōsilio nō ascendat Nota ꝙ cōtra cōscientiā nullus debet ꝓmoueri.

¶ Cū bone. Ca. clemens papa vocauit quosdā clericos tarcen. ad presentiā suā vt satis facerent archidiacono suo quē grauiter leserāt qꝝ ipsi venire cōtempserunt fecit in eos suspensiōis sententiā ꝓmulgari in qua triennio ꝓ manētes quidā ex illis suspensi aliqua beneficia ecclesiastica sūt adepti. quesitū fuit a pa. vtruz beneficia sic recepta possint licite retinere. et ipse respondet ꝙ nō licet que habuerāt vel que ꝓmodum sunt adepti. aliquatenus retinere Vnde mādant archiepō tarcen. vt eos pro tāta cōtumacia et cōtempto apostolico beneficijs que habent nō differat spoliare. Nota ꝙ suspensi ab homine beneficia ecclesiastica adipisci nō possūt Itē qui p triēniū steterit suspensus pertinaciter dz suis beneficijs spoliari.

¶ A multis Ca. Dubitabatur a multis an subdiaconus possit in epm eligi per decretū vrbani pa. primi qui decreuit ꝙ nullus in epm eligatur nisi fuerit in sacris ordinibus cōstitutus. sacros appellans diaconatū ⁊ presbiteratum referendo sed statū primitiue ecclesie in quo subdiaconatus sacer minime dicebatur. postea ostendit per decretum vrbani secūdi ꝙ hodie ordo subdiaconatus inter sacros ordines reputat sacros appellans presbiteratū diaconatum ⁊ subdiaconatū et hoc idē ostendit per plura decreta dicēs vt subdiaconus in epm libere possit eligi sicut diaconꝰ vel sacerdos. Nota ꝙ hodie subdiaconꝰ eodē gaudet priuilegio cū diacono

¶ Tuā. Ca. monasterio sancti quirici vacante cardinalis quidā volens ipsū de persona idonea ordinare. et cū super hꝫ diligentiam adhibuisset nec posset ꝑsonā idoneā inuenire per quaz posset status monasterij in melig reformari. Tandē inuenit quendā monachū discretū ⁊ vtilē monasterio qui aliaꝰ de iure nō poterat eligi in abbatē pro quo quidā laici apud cardinalē ꝛecepe debāt cōsuluit papam. qd sup hoc eēt agendū pa. cōmendat diligentiā cardinalis mādans eidē quatinus si nō posset eidē monasterio de persona magna idonea prouidere monachū illū quē sibi cōmendauit per quē status monasterij crederet reformandus ibi preficiat in abbatem nullū habens respectū ad petitionē illi citā laicorū sed ex officio suo tantū ad hꝫ procedat ita tñ qd ad sacros ordines nō ascendat cū necessitate ista ē possit in abbatē assum in moribus ordinibus cōstitutus ⁊ laici ipsi nō sit illi aliqua cōsanguinitate vel affinitate cōiuncti vt propter hoc cōtra ipsū aliqua suspicio possit oriri. Ex decretali nota ꝙ lices preces sint illicite tamē si nō habeatur

respectus ad illas nō cōmittitur simoni a. Nota q̄ ex necessitate dispensatur cū aliquo vt in abbatē assumatur. et i minoribus ordinibus ministret. Item officium abbatis in āministratione cōsistit.

¶ Cū contingat. Ca. laici aliquando transeunt ad monasteria ꝛ ibi a suis abbatibus tonsurantur. quesitū fuit a pa. an clericalis ordo in tonsura hmōi cōferatur. et ipse respondet. q̄ cū in septima sinodo sit statutū vt liceat abbatibus in proprio monasterio solū modo facere lectores per manus impositionē. dūmodo ex ipsis abbatibus ab episcopo manus impositio facta nosc̄at et sacerdotes existant per primā tonsurā in forma ecclē datā clericalis ordo cōfertur. Nota q̄ abbates pñt cōferre ordines vt hic dicitur.

¶ Intellexim⁹. Ca. quidam monachus sine licentia sui abbatis letitatis cā transiuit ad monasteriū sancti vincētij. et cū ibi in ordine illo aliq̄ diu permansisset de cōsilio quorundā rediit ad domū priorē ꝛ ibi meritis exigētibus electus fuit in abbatē. q̄ in secundo monasterio morā fecerit dubitabat ministrare in officio abbatie cōsiderans q̄ legitur in canone ne quis canonicus regularis efficiatur monachus nisi forte. quod absit. publice lapsus fuerit et si factus fuerit ad canonicatus ordinem reuertatur. vltimus in choro manendo cōsuluit papam sup hoc mandat ei papa. quatinus circa curā sibi cōmissam sollicitudinē adhibeat diligentē sequentia bona cōtinuando prioribus. Nota q̄ canonicus regularis factus monachus potest perfici in abbatē.

¶ Accepim⁹. Ca. episcopus zamorēn. quosdā clericos promouit ad sacros ordines sine certo titulo. clerici isti impetrauerūt lrās sup sua prouisione cōtra epm zamorēn. ad quosdā executores. eos q̄n citabatur ab eis exceptiōes proponebat cōtra ipsos clericos sed ipsi eas admittē nolebant. vnde petūt sibi super hoc prouideri. vnde papa rescribit ei dicens. licet i ordinatiōb⁹ clericorū tā ipse q̄ antecessores ipsius eā diligentiā debuerint adhibere vt minus idoneos nō ordinarent. vnde secundū hoc cōtra illos exceptionē opponere nō possent. nisi forte post promotionem reddiderūt se indignos tamē pa. ex abūdanti q̄n scribit pro talibus fac̄t apponi in litteris suis si ordinatus pro quo scribit sit ecclesiastico beneficio nō idignus. Vnde pa. sine aliqua examinatiōe posset illū cōpellē ad prouisionē illorū quos ipse vel antecessores sui ad ordines promouerūt cū illos ad beneficiū obtinendū debeat idoneos reputare q̄s ad ordines recepit. vnde nō debet grauiter sustinere si illos facit per alios examinari quos nō credit sine examinatione ordinatos fuisse antecēp ipsū compellat ad prouisionē illor⁹. Mandat pa. eidem quatinus prouideat illis pro quib⁹ lrās suas recepit in forma cōi. in maiori eccā vel in alijs dioc. Bracharen. et exceptiones quas cōtra ipsos duxerit proponendas precipit audiēdas. Nota ar. quod semel examinatus amplius examinari nō debet nisi de his que postea cōtingunt. Item qui dignus reputatur ad ordinē dignus reputari dz ad beneficiū. Item semel examinatus iterū examinatur. Item per formā cōmunē potuerit executor prouidere in maiori eccā. Item quantūcunq⁹ absolute scribatur exceptiones legittime sūt admittende.

¶ Cū sit. Ca. precipit pa. vt e piscopi diligenter instruant ꝛ iformēt

illos quos promouent ad sacerdotiū p se vel per alios viros idoneos super diuinis officijs et ecclesiasticis sacramentis. q si de cetero rudes et ignaros promouerit et ordinatores et ordinati grauiter puniantur. quōz melius ē paucos bonos. q multos malos habere ministros. Hoc vltimū verbū notandū est.

¶ Quamuis. Ca. Quidā electus fuit in epm calmen. et cōsecratus. postmodū corā papa multa fuerūt ppo sita cōtra ipsū vt tanq indignus amoueretur. ipse tamē fuit cōfessus coram papa. q nunq audiuit gramaticā nec etiā legisse donatū. et qz per euidentiaz facti cōstitit adeo de ipsius illitteratura q cōtra deū erat tantū in epo fustie re defectū ipsū remouit ab executione pontificalis officij et ab administratione ecē calmen. Nota propter defectum scientie remouetur quis ab epatu multo fortius dz repelli ab obtinendo

¶ De sacra vnctione.

¶ Quom remisset. Ca. quidam epūs greccus ad se. ap. accedēs cōfessus fuit dño pa. q in cōsecratione sua sacrā nō receperat vnctionem. Vnde pa. qđ illi defuit fecit in illo suppleri. scribens super hoc patriarche constantinopoli. ostendens q due sunt vnctiones exterior et interior. exteriori vnctione vngitur corpus. interiori iungitur cor. et vngitur quis oleoz crisma re. ostendens quare de vno z quare de alio z ostendit q epūs iungitur in capite et princeps in humero. et quilibet fidelis iungitur in scapulis z in pectore oleo sancto ante baptismuz. post baptismū vero vngitur crismate in vertice et fronte. et ostendit quid significent ista et a quibus debent cōferri. dicit etiā q cōsecratur altare et calix exemplo sancti siluestri papē. z auctoritate dñi qui precepit moysi vt faceret oleū vnctionis de quo vngeret tabernaculū. dicit etiā q sacramentū vnctionis aliud figurat in nouo testamento q in veteri. vnde non iudaisat ecā cū vnctionis celebrat sacramentū sicut quidā mētiūtur qui diuinas scripturas nō intelligunt. in fine dicit q ro pon. nō vtit baculo pastorali tū ppt misterium tū propt misticā rationē iste tamē patriarcha ad similitudinē alioz pontificū potest vti baculo pastorali. Nota q per sacramēti collectionē infunditur grā. Itē nota seriem de cetalis de cōsecratione epoz et regū et sacerdotū qualiter cōsecrantur et inunguntur. quō z quibus mēbris z de q vnctione quilibet eorum inungatur et de signatione vnctorū ¶ Itē nota q sūmus sacerdos dicit episcopus.

¶ De sacramētis iterandis vel nō.

¶ Pastoralis Ca. quidā fuit promotus ad ordinē subdiaconatus sine manus ipositione. quesitū fuit an permitti debeat ministrare in tali ordine. Itē quidā fuit per errorem vnctionis oleo cum deberet inungi crismate. queritur vtrū sacramentum cōfirmationis debeat in eo iterari. Respondet pa. q in talibus nō est aliqd iterandū. sed supplendū. qz in cauta fuerat pcermissum. Nota q nō dicitur iterari quod prius factū nō fuit. ¶ Itē que obmittuntur in ordinibus cōferendis supplere debent.

¶ A nobis. Ca. quedā corpora defunctorū sepulta sūt a sasmaticis per cuiusdā sasmatici valdēarij. Queritur vtrū debeant exhumari. Itē quidā presbiteri degradati celebrauerūt cum mdu mentis sacerdotalibus super altaribus querit vtrū altaria debeāt recōsecrari

et vestes benedici. ‖ Respondet papa. q̄ corpora defunctorū predictor nō sunt exhumanda nec vestes benedicende nec altaria supradicta reconsideranda. Nota q̄ vtile per inutile nō vitiatur. Itē nota q̄ propter defectū persone ornamenta ecclesiastica nō polluūtur.

¶ Presbiter ⁊ diaconus. Ca. dicitur in hoc ca. q̄ quādo presbiter ⁊ diaconus ordmātur ⁊ recipiunt tactū corporalē per manus impositionē ritu ītroducto ab apīis qđ si fuerit obmissū statuto tpe ad hmōi ordines cōferendos debet caute suppleri quod per errorē extiti prētermissum. nec dicit propterea alit d iterari. suspensio manuū tūc debz fieri cū oratio supinfunditur ordmandi Nota q̄ pbr̄ et diaconus per manus impositionē debēt ordmari. Itē nota q̄ ordinatio sacerdotis ⁊ diaconi inducta est exemplo apostolor. Itē nota q̄ licet in cōferendo sacramento sit defectus nō tamen reiteratur quod legittime factū ē sed suppletur defectus. Itē nota q̄ suppletio ordinis nō dz fieri nisi in diebus cōstitutis ad ordines faciēdos. et sic nota q̄ idē est in parte qđ i toto. Itē nota q̄ duo imperfecta faciunt vnū pfectū.

¶ De filiis presbiterorum ordmādis vel non.

¶ Et filii. Ca. Primo dicit q̄ filii presbiterorū nō promoueātur ad sacros ordines nisi fuerint monachi vel in cōuersatione canonica regulari laudabiliter cōuersati Secūdo dicitur q̄ prelationez nullatenus habere possunt. Tertio dicitur q̄ serui nō sint ordmandi nisi a dñis suis prius donentur plenarie libertati. Ex hac decretali nota q̄ ingressū monasterii tollit irregularitatē puenientē ex alterius delicto. Itē filii presbiterorum prelationē habere nō possunt. Itē serui ordinari nō debēt nisi fuerit manumissi

¶ Ad presentiā. Ca. pbr̄ R. accessit ad pa. tacito q̄ eēt filius sacerdotis. impetrauit vt cappellanus existeret in ecclā in qua pater suus ministrauit. significatū fuit dño pa. q̄ cū eēt in sacerdotio genitus veritate tacita litteras impetrauit. vnde mādat limitōi. ejo quatinus si constiterit ei q̄ dictus R. pbr̄ sit in sacerdotio genitus ⁊ q̄ pater eius in eadē ecclā ministrauit. remoueat illū ab illa ecclā nō obstātibus lr̄is predictis. Nota q̄ litterē veritate tacita impetrate nō valent.

¶ Presentiū. Ca. prohibet hic pa. ne filii sacerdotū debeant ministrare in ecclesiis paternis vel eas aliqua occasione detinere. sed inde prōtinus āmoueantur. Nota filiū in paterna ecclā non posse ministrare.

¶ Conquerente. Ca. Mortuo presbitero ecclē sancte marie. M. clericus fuit presentatus ad eā a patrono. R. filius dicti presbiteri impedebat eius institutionē vnde dictus M cōquestus fuit pa. mandat pa. si publicū est ⁊ notoriū patrē dicti R. habuisse psona rū in dicta ecclā filius eis nullomodo instituatur ibidē et si institutus remoueatur. No. q̄ filius portat iniquitatē patris. quod verū ē tēporaliter nō autez eternaliter.

¶ Veniens. Ca. Epūs londōn. ordinauit n. clericū in presbiterū ad capellā sancti laurentii quā cōcessit eidez postmodū vero ipsū spoliauit eadē pro eo q̄ pater eius in ipsa ecclā ministrauit. Sacerdos ille significauit hoc dño pa. vnde mandat pa. eidē ejo quatinus si cōstitit ei quādo ecclām ei cōcessit q̄ pater eius pbr̄ in ipsa ecclā ministrass

ipsam sibi restituat et in pace dimittat
amoto alio si quē in ea instituit. Sed
si hoc ignorauit ex quo eū ad ipsam or
dinauit eā sibi restituat donec sibi de a
lia prouideat. vnde honeste valeat sus
tentari. Nota in oībus decretalibꝫ istis
qꝫ filius nō dz succedere patri in eccle si
is paternis. Itē qui scienter ordinat in
dignū cōpellitur ei prouidere.

Proposuit. Ca. R. clericus
a patrono presentatus fuit ad eccām ꝺ
salab. epūs dioc. noluit curā aiarum com
mittere pro eo qꝫ eēt filius sacerdotis
propter qꝫ accessit ad pa. dicens qꝫ eēt
m subdiaconū ordinatus. rescribit pa. e
piscopo dicens. qꝫ indignuz ē ut curat
beneficio ecclesiastico. qui ī subdiaconū
ē ordinatus. Mandat quatinus aliquē
honestū presbiterū cū assensu illiꝰ cle
rici debeat inuenire qui eccē ipsi deseruī
at. ita qꝫ prefatus R. habeat medieta
tem oīm beneficiorū ipsius eccē. quōqz
solus pbr̄ missaz solemnia vel alia of
ficia sine clerico nō potest celebrare.
Nota qꝫ in sacris ordinibus cōstitutus
nō dz curare beneficio. Itē sacerdos so
lus sine clerico nō dz eē.

Ex transmissa. Ca. abbas
de casi. presentauit vnū. clericū archie
piscopo cant. ad eccām de n. sed archie
piscopus eū recipere noluit. eo qꝫ pater
eius ī ipsa eccā ministrauit. ipse ad pa.
accedens significauit ei qualiter fuerat
repulsus addens qꝫ pater eius in ipsa ec
clesia ministrauerat media interuenīē
te persona. mandat pa. eidem cantuar.
archiepo quatinus si est ita. predictuz
vnū. ad eccām predictā admittat. non
ideo minus obseruato apostolici rescrip
ti decreto qꝫ in eccā dei per successionem
hereditariā detestatur. Nota qꝫ in eccā
nō habet locū successio. Itē nota qꝫ me
dia sponsa tollit vitiū successionis.

Constitutus Ca. Quidā cle
ricus g. nomine quandā capellā canoni
ce fuerit adeptus vt dicebat et eā pluri
bus annis possedit quieter. tandē R. mi
les ipsū spoliauit eadē propt̄ quod cle
ricus apud ordinariū deposuit questio
nem. obiectū fuit ei qꝫ pater eius in ca
pella ministrauit eadē propter quod ca
pellam nō potuit retinere. ipse cōques
tus est dño pa. dicēs qꝫ pater eiꝰ nec p
sona nec vicarius perpetuus fuit in ipa
capella. aliquādo tamē stetit ibi sed nul
lum ius habeat in ea. Mandat papa e
piscopo vigornien. quatinus si constite
rit ei qꝫ dictus clericus a predicta capel
la fuerit per potentiā laicalē eiectus. et
qꝫ pater eius nō fuerit persona vel pre
tuus vicarius in ipsa. licet qñqz minis
trasset ibidē nomine predicti g. faciat
eam sibi restitui cū fructibus inde perce
ptis. Nota qꝫ spoliatus restitui debet cū
fructibus perceptis a tpe spoliationis.
Itē perpetuus vicarius ius dicitur ha
bere in eccā vnde filius eiꝰ succedē nō
potest.

Ex tua. Ca. archiepūs ebo
racen. obtinuit indulgentias a dño pa.
vt possit dispensare cū filiis sacerdotuz
vt remanere possent in ecclesiis quas
patres eoz nullo medio habuerūt dū
modo eēnt bone vite et opinionis vel lō
go tpe eccās tenuissent. archiepūs dissi
mauit cū aliquibus taliū post istā dispē
sationē quidā ad iudices impetrauerūt
litteras a pa. vt si cōstaret predictos
cū quibꝰ dispensatū fuerat eē filios sa
cerdotū vel clericorū qui proximo ante
illos eccās tenuerunt īponerent illis si
lentiū. et eccās illas ipsis impetrantibꝰ
assignent tacita veritate. de premissa
dispensatione archiepūs consuluit dūm

papam vtrūz per lras illas dispensatio sua debeat reuocari. Respōdet pa. q̄ sup priores litteras cū aliquibus dispensauit. dispensationē illā nō vult per posteriores lras irritari. In fine ¶capit pa. clericos laicē donationis intuitu in ecclesiis sine auctoritate episcopi instituī et instituros precepit remoueri. Nota q̄ dispensatio semel cōcessa reuocatur. Itē littere veritate tacita impetrate nō valent. Itē nullus debet instituī in ecclesiis sine auctoritate episcopi.

Quoniā sacris. Ca. mādat pa. cantuarien̄ archiepō ⁊ eius suffraganeis quatinus si publicū fuerit p̄es personatū in ecclesiis habuisse filios eorū ab ecclesiis illis excludant nec ad eas vlterius assumātur. et sic hoc publicū est. nec cū in iudicio deducatur nec testes admittantur. Nota q̄ in notoriis ordo iuris nō requiritur.

Ad extirpandas. Ca. dicit hic q̄ filij presbiteroz qui eccās tenēt in quibus patres eoz nulla persona media ministrarūt tanq̄ persone vel vicarij perpetui remoueant ab illis. / Nota q̄ filij presbiteroz nō possunt succedē patribus in ecclesiis in quibus patres eoz persone vel vicarij fuerūt perpetui Itē media persona purgat vitium successionis.

Ad hec. Ca. quesitum fuit a pa. vtrū filij episcoporum possint ad sacros ordines p̄moueri si alias digni sit Respondet pa. si de legittimo matrimonio sunt geniti nec aliud impediat p̄nt ad sacros ordines licite p̄moueri ⁊ in eisdem ecclesiis in quibus presunt p̄es eoz beneficium obtinere. Nota q̄ pater et filius legittimus simul p̄nt eē in eadem eccā. Itē no. hanc dec. generaliter pro oibus filijs clericorū de legittimo matrimonio genitis q̄ possūt ad sacros ordines p̄moueri et ecclesiastica beneficia habere nō solū in ecclesiis alijs ꝙ etiā in paternis patribus eorū viuis ℓ mortuis.

Michael. Ca. michael pbēr proposuit coram pa. q̄ eccām sancti io. canonice fuit adeptus. Sed n. filius anthonij pbēri. qui proximo ante habuit personatū ipsius eccē asserit ad se pertinere vicariā eisdē eccē mandat papa quatinus si cōstiterit dictū n. filiū fuisse ipsius anthonij qui proximo habuit personatū illius eccē super vicaria ipsius ei silentiū perpetuū imponatur. Nota q̄ filius sacerdotis patri succedere nō pōt tanq̄ persona vel tanq̄ vicarius in ecclesia permanere.

Litteras. Ca quidā vir ⁊ eius vxor cōi cōsensu p̄miserūt castitatē se seruaturos. qui promissa in facie ecclesie vir p̄motus fuit postmodū vsq; ad sacerdotiū. Tandē in sacerdotio cōstitutus habuit accessum ad vxorē et ex ea filiū genuit h. nomine. iste h. desiderauit a puericia ministrare dño in officio clericali dicat pa. licet a filijs paterna incōtinentia sit propellēda si dignus est alias permittit eū in clericū ordinari. et ad ecclesiasticū beneficiū promoueri vnde valeat sustētari. Nota q̄ natus de vxore legittima habet pro nō legittimo et hoc ideo. quia natus ē post cōtinentiā cōi voluntate promissam ⁊ ita de illicito coitu dici potest.

Cū decorē Ca. filij canonicorum de illegittimo matrimonio nati nō debēt canonici fieri ℓ prebendas habē in ecclesiis in quibus patres eorū sunt instituti quia impudicū ē vt nō legittimus filius impudico patri in altaris officio ministret. Nota q̄ illegittimus filius

nō dz ministrar parti in officio altaris

¶ Ad abolendā. Ca. In pluribus quoq; ecclesijs quedaz inolevit corrupt̄ela q̄ filij canonicoz fiebant canonici in ecclesijs secularibus in quibus p̄ses erant eoz instituti canonici. precipit cō cilium q̄ canonicorū filij maxime spurij nō fiant canonici in ecclesijs secularibus in quibus patres eorū sūt instituti. et si cōtra factū fuerit. nō valeat eo rum institutio et q̄ tales canonicatū p̄sumpserint a beneficijs suis suspendā tur. Nota q̄ qui canonicant idignos suspendi debent a beneficijs suis et instituti remouēt̄ur.

¶ Dilectus filius. Ca. Virgilius pb̄r habebat quandā eccl̄iam curaz aiarum habentē quā nullo medio habuit pater eius p̄positus sancte marie ipsum monuit vt eccl̄iam ipsaz dimitteret ipse vero dicebat q̄ remensis archiep̄s apl̄ice sedis legatus cū eo dispensauerat et ideo eā dimittere noleba t p̄positus significauit h̄ dño papę mandat pa. q̄tinus nō obstante aliqua dispensatione que a se. ap. nō manauit statuat q̄ canonicū fuerit ap. re. ipsū ab eccl̄ia remouendo. Nota q̄ solus pa. cū filijs sacerdotū potest dispensare vt p̄sint in ecclesijs in quibus patres eorū habuerūt p̄sonatū siue curā aiarum nūllo medio

¶ Nimis. Ca. In prouincia turon. filij sacerdotū z alij nō legitime nati p̄mouebantur ad dignitates et p̄sonatus z ad alia beneficia curā aiarū habentia sine dispensatione apostolice sedis vnde mandat pa. archiep̄o turon̄ quatinus predictos oēs remoueat a dignitatibus p̄sonatibus z hmōi beneficijs curā animarū habentibus et illa p̄sonis idoneis cōferri faciat per illos ad quos collatio ipsorū noscit̄ pertinere p̄cipiens ne id deinceps attemptare p̄sumant. Nota q̄ solus pa. potest dispensare cū filijs sacerdotū vt ad dignitates z curā aiarum possint p̄moueri

¶ De seruis nō ordinandis z eorū manumissionibus.

¶ Instruendi. Ca. dicit q̄ nō dz ordinari seruus nisi prius fuerit absolute manumissus q̄ quod vituperari potest p̄cauendū est hoc habes infra liū. di. p̄r totū. nota verbū illud qđ infirmari vel vituperari potest p̄cauere dz.

¶ De seruorū. Ca. statuit cō filiā toletanū. vt nullus p̄sbiterorū de cetero promoueat seruos ad sacros ordines nec etiā ad minores. nisi prius a dominis libertatē fuerint cōsecuti z si aliquis seruus fugiat dn̄m suū z fraudulenter ad gradus ecclesiasticos promotus fuerit deponatur. et dñs eius eū recipiat. nota q̄ serui p̄moueri nō debent sine licentia dn̄orum suorū. Item q̄ ordinatur sine manumissione ignorāte dño vel cōtra dicente deponendus est. Item licet aliquis fuerit in possessione libertatis eam amittit.

¶ De famulis. Ca. Statuit conc. toletanū. q̄ eccl̄ia possit cōstituere p̄sbiteros z diaconos p̄r parrochias de seruis suis. ita tamē q̄ primo accipiant libertatē et quicq̄d illi postmodum acquisierunt vel eis datū fuerit ad extraneas p̄sonas nō trāsmittant. sed ōnia post obitū suū ad iusecclesiā a qua manumissi sūt debeant pertinere. quoniaz accusandi vel testificandi aduersus ecclesiā oīs aditus p̄cludatur sicut z ceteris libertis. ad quod si aspirauerint et libertatē mittāt z honorē ordinis qđ nō dignitate nature sed tpis necessitate meruerūt. nota q̄ liberti dominum

suã accusare nõ possunt vel cõtra ipsuz testificari sine venia.

¶ Nullus. Ca. si aliquis seruũ suum donauerit libertati. et eũ fecerit ĩ presbiterũ ordinari. et ille postea m superbiã elatus dño suo noluerit canonicas horas celebrare. accusetur ad epm suũ ꝛ degradetur. Nota in manumisso opas spirituales posse retinere. Ĩ tẽ nota aliquã ingratitudinẽ ad pristinũ statum reducendũ.

¶ Cõsuluit. Ca. dicitur in hoc canone q epõs nõ ordinet seruos ł spurios quoniã in cõsecratione cuilibet epõ dicitur. vide ne quẽlibet seruilis cõditionis presumas ad ordines promouere. Nota q seruus vel spurius ordinari nõ debet.

¶ Eo libentius. Ca. Aliquis seruus eccẽ filiũ suũ obtulit ipsi ecclesie a qua libertatẽ fuit assecutus vt ĩ ipsa eccã dño deberet deseruire m ordine clericali. Queritur vtrũ post aliquod tps possint eccãm illã dimittere ꝛ ad aliaz se transferre. Papa hic distinguit vtrũ eo tenore fuerint manumissi ꝛ oblatio ordini clericali vt in ea dũ vixerint deberent deseruire in diuinis officijs ꝛ tũc ad aliã eccãm se transferre nõ pñt vel vtrũ absolute fuerũt manumissi. ꝛ tũc possunt licite ad aliã se transferre. Nota q libertas datur sub cõditione vel tenor et tunc ille cõpellitur cõditionẽ seruare

¶ Miramur. Ca. Aliquãdo ꝑsona ordinatur sine licentia dñoꝝ suorũ q̃ suũ fuit a pa. qualiter ist i sic ordinati deberãt in seruitutẽ vel nõ deberent reuocari. papa miratur ꝺ hac questione cũ certum sit in canonibꝰ quõ deberent vel nõ deberent in seruitutẽ reuocari. verũtamẽ de ordine subdiaconali. cũ de eo nulla fiat mentio in decretis. dicit q ille ordo eodem priuilegio gaudet cũ diaconali qa licet olim nõ reputaretur sacer in eccã primitiua. cũ a tpe greg. et vrbani secũdum moderna tpa sacer reputatur. Nota q subdiaconatus ꝛ diaconatus simili priuilegio gaudent.

¶ Dilectus. Ca. Joãnes miles impedichat g. diaconũ ne ordinaret in presbiterũ ea occasiõe q dicebat patrem ipsius diaconi hominẽ suũ esse quãdam matrem ipsius liberã esse. vnde ille diaconus hoc proposuit corã pa. vnde mãdat pa. archiepõ neapol. quatinꝰ si ꝑ dicta vera sũt ipsũ militem cõpescat ab hmõi impedimento. Nota q filius sequitur cõditionẽ libere matris.

¶ De obligatis ꝛ ratiocinia ordinandis vel nõ

Agnus epõs. Ca. episcopus augustẽn. quesiuit in concilio vtrũ procuratores actores executores pupillorũ seu curatores debeant ordinari. gratus episcopus rñ. q post officia sua deposita ꝛ reddita ratione sui officij possunt ordinari dũmodo ad. digni inuenti fuerint ꝑ nõ antea ꝑ literati sint ab officijs suis. q eccã infamatur cũ postea cõuenitur super officijs suis oẽs dixerũt. recte respondit sanctitas vestra et ita ẽ nostra sniã. Nota q ordinãdi liberi debent esse nõ solũ a ꝑ uitute ꝑ etiã ab officijs secularibus.

¶ De corpore viciatis ordinandis vel non.

De pbro. Ca. Quidam presbiter obtulit duellũ cuidã aduersario suo ꝛ oblatiõ ab eo fuscepit pbr̃ in illo duello partẽ digiti amisit. queritur vtrũ possit celebrare in ordine sacerdotis. rñ. pa. q cũ ipse nõ amisit tantũ de digito quin bene possit sine scandalo celebrare vnde post per

actã pnitentiã satis poterit cũ eo mi sericorditer dispensari vt in ordine suo mmistret· Nota casũ in quo epc̃s potest dispensare.

¶ Cũ de tua. Ca· Quidã electus fuit ī episcopũ opponebatur sibi q̃ habebat maculã in oculo et q̃ nõ erat legittimus.mandat pa· q̃ dispenset cũ eo in vtroq3. Nota q̃ enorme dãnũ corporis impedit pmouendũ.

¶ Ex parte Ca.quidã monachus tarthõ.nomine in cunabulis sectus fuit postmodũ fuit ordinatus in diaconũ· querit an possit vlterius ad maiores ordines pmoueri rñ. pa. q̃ mc̃m num cõcilium prohibet illos ad ordines pmoueri.et si promoti sũt debent dẽpoi qui seipsos absciderũt vel affectauerũt vt ab alijs absciderẽtur dũ tamen sani erant.sed qui in cunabilis facti sũt bñ possunt pmoueri q1 cũ iudicaũ aī nõ habeant affectare nõ possunt vt ab alijs abscidantur.et ī canombus apl'or legitur q̃ si quis per insidias enuchus factus sit vel ita natus vel in persecutione ei virilia ãputata sũt.si aliasdignus ẽ pôt fieri epc̃s.No. q̃ nõ pôt pmoueri q̃ se abscidit· Jt̃ qui nolens vel ignorant abscinditur pmoueri potest·

¶ Significauit· Ca.Quidam presbiter credens se obsequiũ prestare deo fecit sibi amputari virilia · dicitur q̃ si dignus ẽ alias dispensari pôt vt ī officio sacerdotis preter officiuz misse mmistret.Nota qui se abscidit pmoueri nõ potest.

¶ Ex parte· Ca· Quidã presbiter sentiẽs sibi lepre periculũ immine re fecit sibi precidi virilia· Querit an possit in officio suo mmistrare·rñdet pa pa q̃ si ita ẽ et alias idoneus ẽ exequẽ di officiũ suũ liberã habeat potestatez

Nota q̃ si aliquis abscinderit seipsũ iustã de cã nõ efficitur irregularis.nec eg pmotio vel officiũ impeditur·

¶ Exposuisti Ca· Quidã promotus fuit ī abbatẽ qui carebat altera manu·cõsultus pa.rñ ·q̃ cũ ipse propter defectu nõ possit ad sacros ordines pmoueri.et si ipse hoc tacuerit ī sua promotione ab officio abbatie dz perpetuo remoueri· nota q̃ abbas ad sacros ordines promoueri dz.

¶ Thomas· Ca. Thomas monachus dũ eẽt in annis puerilibus constitutus.quedã tarra ferrea casu fortuitu cecidit super pollicẽ dextre manus ipsius.ita q̃ vngulã aunlsit ab eõ.dubitabatur vtrũ possit ad sacerdotiũ promoueri· rñ.pa.q̃ si potens ẽ mipso pollice ad frangendũ eukaristiã et aliud canonicũ nõ obsistat propt̃ talez deformitatẽ nõ dz impediri quominus possit ad sacerdotiũ promoueri. nota q̃ pua deformitas nõ impedit promotionẽ·

¶ De bigamis nõ ordinandis·

¶ Bigami. Ca. Bigami z solemniter penitentes z matricati repudiatarũ ad sacerdotiũ promoueri nõ possunt vt hic dicit nota q̃ bigam et solemnis pnã impediunt promotionẽ.

¶ Super eo. Ca.Quidã bigamni promotus fuerũt ad sacros ordines q̃ petitur an debent in suis ordinibus mmistrare.Respondet pa. q̃ ordinatores eorũ priuandi sũt potestate ordinandi z ordinati ad sacros ordines nõ debent in ipsis ordinibus remanere q1 contra apostolũ cũ bigamis dispensare nõ licet tamẽ cũ ordinatoribꝰ dispensari potest vt potestate ordinandi nõ priuentur. nota q̃ episcopus cũ bigamis dispensare nõ potest·

De bigamis Ca. De presbiteris bigamis ⁊ viduarū maritis idem iuris ē quantum ad promotionē . q3 cōtra apl̄m ordinari nō debent. Nota q3 bigamus ē ipso iure suspensus a diuinis officijs.

Nupr. Ca. Quidā dū erāt in laicali ordine cōstituti cōtraxerunt matrimoniū. postmodū. mortuis vxoribus facti sunt clerici promoti sūt ad sacros ordines. deinū cōtraxerūt secunda matrimonia. queritur vtrū cū talibus clericis qui taliter cōtraxerūt possit dispensari vt in ordibꝫ suis remaneant vel ad superiores possunt promoueri. et primo ostendit q3 tales bigami sint iudicandi in matrimonijs enī cōtrahendis nō attenditur iuris effectus sed animi estimatio. vnde qui duas habet simul vxores infamia notatur q3 partiz ad factum cōuenit retorqueri. sicut legitur d̄ presbitero qui cōtraxit matrimoniū q̄ propt̄ hoc nō legalibꝫ nuptijs d̄z deteneri. qd ad factū refertur nō ad iuris eadtatione tales de quibus est quesitū debent inter bigamos reputari. In cōtrariū videtur q3 nō sint bigami reputādi cū opinioni sit veritas preferenda . si dicamus istos bigamos secdm hoc sequitur q3 ille qui nullā habuit in vxorē eēt bigamus reputandus vt si quis de facto cōtraheret cū diuersis cū quibus de iure nō posset contrahere. Rn̄. pa. q3 cum hmōi clericis tanq̄ cū bigamis dispensari nō potest licet in veritate bigami nō existant nō propter sacramenti defectum. sed propter affectū intētionis cū ope subsecuto. q3 quantū in ipsis fuerit secunda matrimonia cōtraxerūt. Nota q3 infamis . dicitur qui simul habet duas vxores. Itē nota q3 opinioni veritas preferatur. Itē reputatur bigamus ꝙa bigamus nō ē quo ad promotionē. Itē voluntas sine effectu punitur. q3 pōsit ad effectū.

Debitū. Mulier aliqua cōtraxit matrimoniū cū aliquo et ab eo fuit traducta tandē incognita mortuus est quidā alius cōtraxit cū illa que post modū mortua ē quesitū fuit an vir iste possit ad sacerdotiū promoueri . et videtur q3 nō quia fuit maritus vidue ⁊ tales promoueri nō possunt . rn̄. pa. q3 duo sunt in cōiugio carnali copula consūmato . scilz cōsensus aiorum ⁊ cōmixtio corpoꝝ . cōiunctio aiorum significat caritatē que consistit in spiritu inter dm et iustam aiam. Vnde dicit apl̄s. q̄ adhęret deo vnus spē est cū illo. cōmixtio corpoꝝ figmficat cōformitatez diuine ⁊ humane nature que cōsistit i carne inter xp̄m et eccām. Vnde dicit euā ge. verbū caro factū ē sed illud cōiugiū quod nō est carnali copula cōsūmatum nō pertinet ad illud cōiugiū designāduz qd inter matrimoniū et eccām ē cōtractum per incarnationis ministeriū. secūdum q3 apostolus exponēs verba illa p̄ mi parentis. hoc nunc oe ex ossibꝫ meis ⁊ caro de carne mea. et statz subiūxit . hoc aūt dico magnū sacramentuz in xp̄o et eccā . His premissis dicit pa. q3 propter sacramētū defectū inhibitū est ne bigamus aut vidue maritus possit ad sacros ordines promoueri. quia illa nec est vna vnius nec iste ē vnus vnius. sic ergo patet q3 inter cōiuges deficit cōmixtio corpoꝝ . ibi nō d̄z esse signaculum hꝫ sacramenta. vnde soluo tibi questionē propositā ille qui mulierē ab alio viro ductā. sed nō cognitā duxit vxorem propter hoc impedire non dz quin possit ad sacramentū promoueri. quia nec ille nec illa diuisit carnem suam in

plures. Nota q defectus sacramenti est cū quare bigamus vel maritus vidue corrupte ad sacros ordines nō possit p moueri. et ita nō crimen sed irregularitas hoc facit.

Quia circa. Ca. presbiteri habent plures cōcubinas. queritur vtrū bigami sint censendi. Rn. q propter hoc nō incurrunt irregularitatē bigamie. Vnde cū talibus tanq̄ cū fornicarijs poterit epūs dispensare vt suū officiū exequātur. Nota q plures habens concubinas irregularitatē nō incurrit. Itē nota mirabile q cū eo qui peccat dispē satur et cū illo qui nō peccat nō dispensatur.

A nobis. Ca. Quidā subdiaconus quandā viduā de facto duxit i vxorē. q de iure nō potuit queritur vtrū bigamus reputetur quo ad legez promotionis. rn. pa. q in veritate nō ē bigamus nec maritus vidue. cū inter ipsos nō fuerit matrimoniū. Verūtamen cū eo tanq̄ cū marito vidue nō poterit dispensari. nō propt sacramēti defectuz sed propter affectū intentionis cū operē subsecuto. Ex hac dec. nota q bigamus reputatur quo ad promotionē qui bigamus nō est. Itē nota q volūtas sine effectu punitur. q. pcessit ad actum.

De clericis peregrinis.

t Vanos Ca. clerici quā dogz se transferunt ad rēmotas partes z dicūt se ordinatos nec ostendūt lras eoz a quibus se ordinatos dicūt. queritur quid de talibus sit agendū respondet pa. q tutius ē in hac statuta patrū sequi q̄ nouū aliud statuatur. De trās marinis statutū ē vt ad nnus v. epōz testimonio sup ordinatione sua numā tur qđ de alijs incognitis fieri ē seruandum ita vt aliquanto tpe habeātur in suspenso in quo de ipsoz actibus inquirantur illi cū quibus morant et inquirē dum ē etiam de inferioribus ordinibus q̄ possit eē q aliquid pretermisissent. His cōsideratis poterunt admitti ad diuina si alias digni inuenti fuerūt. Nota q nō statim credendū ē alicui sup ordinatione sua. Itē nota q inquirendū ē de cōuersatione alicuius ab illis cū quibus morat.

Inter quatuor. Ca. clerici aliquando transferunt se ad partes constantinopolitanas accedūt ad patriarcham sine litteris suorū ordinatorū tū offerunt iuramentū q̄ sūt in certis ordinibus cōstituti z petunt ad superiores ordines pmoueri. queritur quid iuris sit. respondet q nisi primo cōstiterit patriarche per idonea argumenta de ipsorum ordinatione canonica non dz illos suscipere in illis ordinibus nec ad superiores promouere anteqū eoz cōuersatio fuerit approbata. Nota q iuramentū ignoti nō admittitur sup sua ordinatione sed hoc ideo. ne illi quibus celebrant decipiantur.

Tue fraternitati. Ca. Clerici aliquādo accedunt ad partes hierosol. sine cōmendaticijs litteris suoz epōrum quesiuit patriarcha an pmittere debeat illos celebrare diuina. Respondet pa. qđ nisi cōstiterit ei siue per lras siue per testes de canonica ordinatione ipsoz qui ignoti sūt nō permittat illos suis plebibus celebrare. sed si secreto voluerint celebrare permittantur Nota q alicui licz in secreto quod nō licet in publico z hoc est ne decipiatur populus.

De nobis Ca. Quidā prelati ecclesiarū de iurisdictione epi regimine conscientie ipsius epi clericos de

alienis episcopatibus instituebant in ecclesijs sibi cõmissis. quesiuit epõs a papa quid iuris eẽt de illis clericis. Rñ. papa. quod illud eis nõ liceat cũ sit contrariũ honestati et contra institutiones sanctorũ patrum. et iõ poterit inde eos remouere nisi ex dispensatione eos duxerit dimittendos. Nota clericos instituendos in ecclesijs de eodẽ loco vel de eadẽ dioc. et nõ extraneos.

¶ De officio archidiaconi.

Quat archidiaconus. Tasg Dicat hic quod archid. ẽ vicarius epi in oibus que ad eũ pertinẽt similiter et cãe clericoꝝ et in vrbe et extra vrbẽ ad ipsũ pertinent et cõuersatõ eorũ et honor et restauratõ ecclesiarum et doctrina ecclesiasticoꝝ et correctio excessuũ. Itẽ de triennio in triennũ cum episcopus fuerit impeditus dz totã visitare diocesiz et ad vicẽ sui episcopi corrigere corrigenda. Nota quod archid. est vicarius epi. et potest corrigere. Vnde infertur quod habet coertionẽ quod verũ ẽ de cõsuetudine prescripta.

¶ Officiũ. Dicitur hic quod ad officiũ archid. pertinet legere euangeliũ quod voluerit. vel precipere alicui diacono quod legat. et quãdo episcopus dz missam celebrare precipere dz sacerdotibus vt induãt se vestibus sacris vt episcopo ministrent. Itẽ in matrici eccã nullus dz legere responsoriũ ante epistolã aut lectionẽ ante responsoriũ cantare. donec primo ab ipso auscultetur. debet etiã ordinare accolitos quis eorũ debeat deferre candelabrũ et quis thuribulũ. Nota quod officiũ archid. pertinet euangeliũ legere et ad officia eccẽ ordiãt et illos qui legere vel cantare debent in matrici eccã auscultare.

¶ Ea que. Ea. archid. salernitanus habuit custodiã vasorũ et aliorum ornamentorũ eccẽ archiepiscopꝰ salernitanus significauit dño pa. quod archid. negligens erat circa predicta custodienda. Super hoc scribit pa. archid. dicens quod districte inquirat ab ipso de vasis eccẽ que illic collecta sũt. qualit custodiuntur si aliquid ex negligentia vel fraude ipsius perierit ipse in hoc puniet̃ur. et tenebitur ad restitutionẽ ipsorũ cũ ipse ad hoc ex officio teneatur Nota in prelato negligentiaz et fraudẽ cõparari.

¶ Rñ satis. Ea. archid. alienen. sine licentia episcopi sui cõmittebat curam aliarum dicens hoc ex cõsuetudine sibi licere. episcopus cõquestus fuit pape de hoc dicat pa. quod obtentu alicuius cõsuetudinis nõ dz facere cõtra institutiones sanctorũ patrũz. Vnde precipit ei quod nulli cõmittat curaz animarũ sine licentia et mandato sui epi. Nota quod episcopũ pertinet cõmittere curã animarum nõ obstante cõsuetudine que prescripta nõ sit.

¶ Archidiaconis. Archidi. de iure cõi nõ possunt in aliquos sententiã promulgare nisi auctoritate episcoporũ secus tamẽ ẽ de cõsuetudine. Nota quod archid. de iure cõi nõ possunt excõicare nisi auctoritate episcoporũ.

¶ Mandamus. Ea. Dicitur hic quod semel tantũ in anno dz archid. visitare nisi necessitas exigat quod pluries visitet Nota quod archid. nõ habet pluries in anno visitare nisi ex cã rationabili.

¶ Ad hoc. Ea. quesitum fuit a pa. quid pertineat ad officiũ archid. et in quibus per ipsũ cura episcopalis solitudinis releuetur. Rñ. pa. secũdum statuta ysidori imperat subdiaconibus et leuitis solicitudo parrochiarum et ordi

natio earū dem pertinet ad ipsum audi re debet iurgia singulor archipresbite ri rurales qui decani vocant subiacere debent eidē. Itē secundū cōstitutionē ro mani ordinis maior post epm et eius vi carius reperitur. ‖ Itē in epla beati cle mentis pape oculus epi nominatur et loco ipsius per episcopū corrigit corri genda ⁊ emendanda emendat nisi adeo ardua fuerit negocia⁹ absq3 maioris sui presentia nequeant terminari. ‖ Itē in quadā cōstitutiōe innocēn. cōtinetur q⁹ ad ipsū pertinet institutio corporalis tam in beneficijs q⁹ in dignitatibus et examinatio clericorū qui ad ordines p mouentur ad ipsū pertinet et ipse debet eos episcopo presentare. Quesitū fuit ī super vtrū decani rurales qui pro tpe ī stituuntur debeant ad mandatū episco pi vel archid. vel etiā vtriusq3 institui vel destitui si fuerint āmouendi. ‖ Ad h respondet pa. quod oēs tangit ab oībus debet approbari. et ipsi decani cōe offici um vtriusq3 exerent. et ideo cōiter eli gendi sūt vel etiā āmouendi. Nota in q bus de iure cōi cōsistit officiū archidia. Itē nota q⁹ imperat subdiaconib9 et le ctis. Itē solicitudo et ordinatio prochi arum ptinet ad ipsū. Itē audire dz cau sas singulor. Itē decani rurales subsūt ei. Itē maior est post epm et eius vica rius. ‖ Itē dicitur oculus episcopi et lo co ipsius corrigit excessus subditorū. ‖ Itē institutio corporalis in beneficijs ⁊ dignitatibus ad ipsū pertinet. ‖ Itē exa minatio clericorū qui ad ordines ꝓmo uentur ad ipsū pertinet et eos dz episco po presentare. Itē nota q⁹ oēs tangit. ab ommibus approbari debet.

Significasti. Ca. Archid. sine cōscientia episcopi sui ⁊ auctorita te lras suas ꝓmouendis nō cōcedat et ordinandi per lras archidi. promoueri nō dēt. quod si fecerit episcopus inter dicat eis execūtionē ordinū taliter sus ceptorū. Nota q⁹ archid. nō potest dare lras cōmendaticias ꝓmouendas.

Vt matrimoniū. ‖ Ca. de iure cōi ad archid. ptinet ꝛpresentar ordinā dos episcopo ⁊ illos examinare ponere abbates ⁊ abbatissas in sede. ‖ Nota de iure cōi presentatio ordinandor ⁊ eorū examinatio ⁊ abbatū ⁊ abbatissarū in stallatio pertinet ad archidiaconū.

Dilecto filio. Ca. archidia. senon. cōquerebatur q⁹ abbas ⁊ cōuen tus monasterij sancti petri senon. cōque rebatur sibi exhiberi annuā procuratōez et alia quedā ratione sui archidiacona tus ad ipsū spectantia. cā ad ipsius ar chid. petitionē cōmissa fuit abbati sanc ti crispini et quibusdā aliis coram quib9 petijt idē archid. vt abbas ⁊ monachi sibi obedirent in his que pertinēt ad iu risdictionē. correctionē et visitationem spectantes ad ius archid. cū monasteri um ipsū sit situm infra terminos sui arc. videlicet vt coram se responderent con querentibus de ipsis et citati venirent ad presentiā suam. et eius mandata ho nesta audituri salua ꝛgula sua ⁊ abba tis sui disciplina. petijt insuper ne de ce tero facerent aliquos de senon. tallia eo pretermisso coram officiali archiepis copi senon. cōuenīri dicens q⁹ primo cō uenīri debent sub ipso q⁹ coram officiali archiepi exceptis spiritualibus causis ip sius archiepiscopi ⁊ hominū ⁊ familie sue. lite vero super predictis cōtest. iudi ces de cōsensu vtriusq3 partis remiserūt cām ad se. ap. Sed q⁹ pa. nescirebat con suetudinē qua vtitur archidia. senon. in aliis abbatijs senon. ordinis prefati monasterij nō poterit proferre suam

cõmisit cãm in dictibus pñtibus mãdãs eisq; quatinus super his veritatẽ inq̃rant per canonicos senoñ. qui de hmõi cõsuetudine debent habeẽ notiã plenior̃ z nisi cõstiterit eis predictum archidia. vel eius antecessores de cõsuetudine pacifica sic obtenta iurisdictionẽ aliq̃ in ipso monasterio vel in hmõi abbatijs hactenus habuisse prefatũ monasteriũ absoluant ab impetitione archidiacon. sibi super hoc perpetuũ silentiũ imponendo. Si vero per eos dẽ canonicos cõstiterit de premissis eandẽ iurisdictionẽ adiudicant archidia. in monasterio vel in alijs abbatijs constiterit habuisse super alijs silentiũ imponentes eidẽ. Nota q̃ iurisdictio archidia. ex cõsuetudine in multis cõsistit vt hic patet. de iurĩ cõi cõsistit in his que dicunt .s. e. ad hoc et c. vt nostrũ. Itẽ veritas sp est inquirenda per illos de quibus magis verisimle ẽ q̃ eã debeant scire. Itẽ recurrendũ est ad cõsuetudinẽ aliarum ecclesiarũ. Itẽ cõsuetudo dz obseruari in una ecclã que obseruatur in alijs e iusdẽ ordinis.

¶ De officio archipresbiteri.

¶ Si archipresbiteri. Ca. Dicitur hic q̃ archipresbiter dz subesse archid. et ei sicut episcopo obedire z aliorũ presbiterorum curam agere debz z in absentia episcopi missam curare debet aut ille cui ipse iniunxerit. ¶ Nota q̃ archipbr̃ subest archid. Itẽ curã aliorũ presbiterorũ agere debet. Itẽ vice epi missã celebrat.

¶ Ministeriũ. Ca. Dicit hic q̃ archipresbiter. dz habere curã et solicitudinẽ de oĩbus sacerdotibus vt epi sui mandatis obediant. in absentia aũt episcopi dz omnia officia epi supplere exceptis his que ei sũt prohibita. Nominis tros ecclesie sibi adiuncz suffragari debere.

¶ Officiũ. Ca. in hoc c. ponuntur multa que spectãt ad officiũ archipresbiteri que expresse patent in lris. Nota ex hoc. c. multa que pertinent ad officium archipresbiteri.

¶ Vt singule. Ca. hoc c. loquitur de curalibus archipsbiteris. z dividitur in duas partes. Primo dicitur q̃ singule plebes habeant singulos archipresbiteros qui nõ solũ laicos corrigãt sed etiã capellanos sub ipsis cõstitutos. Secũdo dicitur q̃ nõ putet eps nõ egere plebẽ archipresbitero quasi ipse solus sit ad oĩa sufficiens q̃ si valde ẽ̃ doneus sit. decet tamẽ vt sua onera partiatur. et sicut matria ecclã presest episcopus ita plebibus archipbr̃. vt eccã in nullo titubare videatur. cuncta tamen episcopo referre debet et nihil cõtra eius preceptũ ordinare presumat. Nota q̃ solus episcopus ẽ ordinarius in sua dioc. Itẽ onera z officia ecclesiastica sũt parcienda.

¶ De officio primicerij.

¶ primicerius. Ca. in h c. dicitur q̃ primicerius sbest archid. pertinet tamẽ ad eius curã pre esse diacombus z alijs minoribus. et debet dare lectoribus lectiones et cantoribus responsoria ita q̃ oẽs instruer̃ debet et castigare. Nota ex hoc c. multa que pertinent ad officiũ primicerij.

¶ De officio sacriste.

¶ Sciat. Ca. Dicitur in hoc c. q̃ sacrista subest archi. et custodia vasorũ et vestimentorũ spectat ad ipsũ. et cura totius thesauri. et luminaria. et mensum. Nota ex h c. multa que pertinent ad officiũ sacriste.

De officio custodis.

Custos. Ca. Dicitur in h c. q custos ecc̃e dz obedire archid. et ad eius mandatū canonicas horas pulsare et ornamenta altaris ⁊ cuncta vtensilia ecc̃e custodire. ⁊ circa lampades ⁊ lanternas in accendendo ⁊ extinguẽdo. prouigil eẽ debet. ne nimis ardendo oleū depereat nec minus incendendo obscurior fiat ecc̃a. ¶ Si aũt custos circa hoc negligẽs fuerit per archidia. corrigi dz. Nota q discretio est mater ommiũ virtutū. ¶ Itẽ ineptus minister ab ecc̃a eici dz

Custos. Ca. primo dicit q custos dz eẽ sollicitus de ornamentis ecclesie luminariis et incenso. et de pane et vino ad sacrificiū ⁊ de pulsatione cāpanarū ⁊ de elemosinis decimis ⁊ oblationibus colligendis ⁊ cū consensu archid. diuidendis. ¶ Secũdo dicit q i his tribus cōsistit sancta mater ecc̃a. archidiacono. archipresbitero ⁊ custode id circo debent eẽ boni ⁊ cōcordes. Nota ex hac dc. multa que pertinẽt ad officium custodis. Itẽ nota q ecc̃a cōsistit in tribus columnis scilz archidia. archipresbitero et custode.

De officio vicariis.

In audientiã. Ca. Quidam pbr̃ vuil. noie molestabat monachos de rameſia petendo ab eis vicariã ecc̃e debur. a qua recesserat xx. annis elapsis ⁊ in diuersis ecc̃is personatus postea fuerat adeptus. conquesti sunt monachi dño pa. Rñdit pa pa. nõ est canonicū vt qui curã habet animarū in diuersis ecclesiis vicarius fiat in alienis. Vnde mandat pa. quatinus si ẽ ita predictus presbiter cōpellatur desistere a petitione vicarie predicte. Nota q qui recipit curã aiarum in alia ecc̃a vicarie renunciare intelligitur. colligitur hic. quod si nõ recepisset curã in aliis ecclesiis q adhuc possz petere vicariã q̃uis xx. anni elapsi eẽnt.

Prouideas. Ca. Precipit pa pa q nullus habeat plures vicarias q vicariis tenentur deseruire ecclesiis ⁊ personis ecclesiarū. et ideo alienus ẽ ab ordine iuris vt aliquis habeat vicarias preter vnã. Nota q sicut nullus potest habere plures. ecc̃as. ita nec plures vicarias. vtrũq; eni cōtra ius est.

Ad hoc. Ca. prelatus ecc̃e d auctoritate ⁊ assensu epi instituit vicarium in ecc̃a sua et eidẽ instituit certaz portionẽ. decessit prelatus iste alter substitutus ẽ illi. queritur vtrũ possit illũ vicariũ remouere vel portionẽ assignatam diminuere. et respondet. q neutrũ facere potest nisi aliquid cōmittat propter quod per iudicẽ sit in vicaria vel beneficio cōdemnandus. ¶ Nota q vicarius perpetuus equiparatur prelato vt eo mi uente nõ possit a vicaria expelli. licet titulũ nõ habeat nisi propter culpaz suam sicut nec prelatus.

Clericus. Ca. Prelati ecclesiarū in quibus habent curã animarum vel aliã dignitatẽ in propria persona debent deseruire ecc̃e ⁊ nõ debent substituere sibi vicarios i vicariis ecc̃arũ q̃s ecc̃as sunt adepti. Aliter poni cõsueuit aliquis adeptus ẽ vicariã in aliqua ecclesia vicarius iste nõ potest aliũ vicarium sibi substituere in vicaria sua. Nota q vicarius nõ potest vicariũ sibi substituere.

Sua nobis. Ca. Clerici ciuitatis plebis episcopi vulteram iurauerunt sibi eligere prelatũ ad voluntatem laicorũ. et sic elegerũt sibi prelatũ et electionẽ suã epiſcopo p̃sentauerũt.

alia ecc̃a vicarie renunciare intelligitur. colligitur hic. quod si nõ recepisset curã in aliis ecclesiis q adhuc possz petere vicariã q̃uis xx. anni elapsi eẽnt.

episcopus cassauit illã electionẽ. et excõmunicauit laicos illos qui clericos cõpulerant. et ipsos etiã clericos pro isto ꝛ alijs excessibus excõmunicauit. et impetrauit lrãs ad archiepm pisanũ et suos cõiudices ut eos tanq excõmunicatos facerẽt euitari vsqz ad debitã satisfactionẽ post hoc pars aduersa litteras impetrauit ab epo portuen. vicario dñi pa. ad episcopũ lucanũ ꝛ suos cõiudices qui auctoritate illarũ laicos et clericos absoluerunt excõmunicãtes episcopũ vulteranũ. epm vulteranũ fignificauit hoc totũ dño papæ. prius tamẽ ex abundanti appellauit licz sua illa nõ teneret. super hoc scribit pa iudicibꝰ dicens. lrãs vicarij per surreptionẽ obtentas. qi iurisdictio vicarij quẽ re. põ. reliquit in vrbe nõ extenditur extra vrbem nisi specialiter sit cõcessũ precipue cũ ipse moretur in sua prouincia specialiter videlicet inter capuanã puincã ꝛ pisanã. Vnde mandat q. quicqd occasione illarũ lrãrum factum ẽ denuncietur irritum et inane. Nota q littere per surreptionẽ obtente. nõ cõfirmãt iurisdictionẽ vt hic patet. Item vicarius vel legatus causas alterius prouincie vel iurisdictionis cõmittere nõ potest.

Ex parte. Ca. vicarij perpetui tenentur facere residentiã in ecclesiis in quibus obtinẽt vicarias. et cũ habeant curã aiarum debent eẽ in ordine sacerdotis qõ si facere noluerint cõpelli debent per subtractionẽ puentuũ ipsarum vicariarũ. Nota q perpetuus vicarius debet eẽ sacerdos et in vicaria residere.

De officio ꝛ potestate iudicis delegati.

Quia quesitũ. Quidã impetrauit lrãs cõtra aduersarios suos. ꝛ cũ ipsi eos facerent ad iudicium vocari. potestas ꝛ alij potentes nimis ꝛ terroribus cõpellunt cõquerentes silẽ et sic mandatũ dñi pa. eluditur. queritur quid iudex facere debeat. Rñ. pa. q sicut agentes ꝛ cõsentientes pari pena puniri debent. sic eoẽ modo tam illi qui trahuntur in cãm quã principales fautores eoz si iustiã impediunt per censurã ecclesiasticã sunt coherendi. Nota q iurisdictio iudicis extenditur ad oẽs illos qui iurisdictionẽ illius impediunt lz de illis in lris nõ fiat mentio.

Sane. Ca. Aliquis impetrauit lrãs super aliqua cã cõtra aduersarium suũ ad aliquos iudices. ille aduersarius alias lrãs impetrauit ad eosdez iudices in alia forma dubitabant iudices quid facere deberent. Rñdet pa. q iudices supersedere debent executiõi vtrarumq lrãrum donec romanũ pontificẽ cõsulant. ne propter variatates lrãrũ cã valeat retardari. Nota q ignorãtia iudicũ circa formã diuersarũ litterarũ facit executionẽ iurisdictionis suspendi quousqz cõsolatur superior super hoc. Nota q pro varietate litterarũ fines causarũ nõ debent impediri.

Si pro debilitate. Ca. Aliquis ẽ delegatus a pa. super aliqua cã iudex impeditus nõ poterat in cã procedere queritur vtrũ possit alij cõmittere vices suas. Rñdet pa. q si pro debilitate vel alia iusta cã impeditus fuerit bene potest vices suas cõmittere personis idoneis ꝛ discretis ita q si cã esset dubia iudicẽ ipz cõsulant. et si forte cã eẽt ita grauis q sine ipsius presentia terminari nõ posset tunc nõ cõmittat. Nota q delegatus pa. põt cõmittere alij cãm sibi cõmissam iusta de cã impedit. Item nota q delegatus graues causas com

mittere non debet.

¶ De causis. Ca. Aliqua causa cōmissa fuit decidenda infra certū tē pus puta infra duos menses. queritur vtrū iudex termino sibi prefixo elapso possz vlterius de cā illa se intromittere si infra tps prefixū nō fuerit terminata. Respondet pa. q nisi dies apostolico prefixus de cōi cōsensu partiū infra tps statutū in litteris fuerit prorogatus. eo transacto mandatū apostolicū expirauit. Secundo queritur ecce iudex delegatus citat partes vt veniant ad presentiā suā. nolunt venire vel stare iudicio suo. queritur qualiter puniri debeant. rñdet pa. si tale negociū fuerit q certa pena in canonibus expriматur. illā imponat alioquin puñat eos secundū arbitriū suū cōsiderata qualitate delicti et etiā cāe. Nota q iurisdictio delegati potest ad maius tps de cōsensu partium prorogari. Item delegatus penam statutā in iure imponere pōt z nō aliam. Item si nulla pena statuta est super negocio de quo iudex cognoscit penā contumacibus imponat secundū arbitrium suum.

¶ Preterea. Alicui delegato cā cōmissa fuit simpliciter sub hac forma cām que vertitur inter tales tibi cōmittimus terminandā quod iustuz fuerit exequaris. iudex iste q in rescripto nō continebatur q posset punire cōtumacem vel q posset citare partes quesiuit vtrū posset cōtumacē cogere vt veniat aut possit eū punire si nō veniat. respondet papa. q postquā cā iudici ē commissa licet bene simpliciter potest partes cōpellere vt veniant. et punire cōtumaces ecclesiastica seueritate q̄uis in litteris nō contineatur. aut partes mādatum nō habeant vt adinuicem accedāt q̄ ex quo cā sibi cōmittit̄ super oībus que ad cām pertinent plenariā recipit potestatē. Nota q delegatus potest punire cōtumaces. Item exquo cā cōmittit alicui oīa commissa intelliguntur sine quibus cā comperire nō potest z sic extenditur iurisdictio ad oīa accessoria.

¶ Quānis. Ca. Causa cōmissa fuit sub hac forma cām que inter tales vertitur vobis cōmittimꝰ terminādam. faciatis q dc. zc. nulla alia clausula adiecta que aliquādo adiūgitur hec scilz q si ambo nō poteritis zc. credebatur siue dubitabat vt si alter nō possz interesse. vtrū posset cōmittere vices suas. Rñ. pa. si duobus cā cōmittitur lz in litteris nō apponatur si ambo interesse nō poterit̄ alteri nihilominꝰ exequatur. bene potest alter cōmittere vices suas siue cōiudici suo siue alij. No. q iudex delegatus sp cōmittere vices suas potest qualiscunqz forma sit nisi ei prohibeatur.

¶ Significasti Ca. dubitabat iudex iste an delegatus potest sniām suam mandare executioni si ordinarius ad mandatū suū eā exequi nollet ā nō posset. rñdet pa. cōsultus siue iudex ordinarius ad mandatū delegati a pa. non vult aut nō potest alijs rēsistentibꝰ sententiā a delegato latā executioni mandare delegatꝰ nihilominus sniāz ab eo latā potest executioni mandare z punire resistentes. Nota q ex ista dc. videt innui q executio sniē spectet primo loco ad ordinariū. Item nota q delegatus papē potest punire oēs impedientes officium suū tā in cognoscendo q̄ in exequēdo et suā sniām potest exequi et mādare alij vt eā exequatur.

¶ Si quando. Ca. Aliquis clericus ptraxit trāsad aliquē delegatū

cõtra prelatũ eccẽ super ipsa eccã. prelatus corã iudice tractus ẽ in cãm. tandẽ pre cõpositionẽ vel alio modo clericꝰ ille ecclesiã obtinuit corã illo iudice. et certũ est ꝙ clericus nec canonicã institutionẽ nec possessionẽ in ipsa eccã habuit corporalẽ. delegatus mãdat alicui vt illũ clericũ mittat in possessionẽ ipsius eccẽ queritur vtrũ eps debeat resistere mãdato huiusmodi delegati cũ. pa. ꝙ ordinarius nõ dꝫ violenter resistere delegato. sed ipsũ dꝫ instare vt differat illũ mittere in possessionem donec papa super hoc negocio veritas innotescat. Nota ꝙ ordinarius nõ debet violenter resistere delegato nec impedire officium suũ.

¶ In litteris. Ca. iudex delegatus tulit sententiã super aliqua cã sibi cõmissa querebatur vsqꝫ ad quod tps iudex iste delegatus se interponere possit vt steterit sẽtẽ fue. cũ. pa. ꝙ ex quo ꝑ se vel aliũ sententiã mandauit executioni expirat iurisdictio illa qꝛ semel est officio suo functus. ‖ Nota ꝙ delegatus papæ et ꝑ se ꝛ ꝑ aliũ potest exequi sententiã suã. ‖ Itẽ nota ꝙ qui semel officio functus ẽ deincepsnõ habet iurisdictionẽ quod vtrũ est cũ sententiã mandauerit executioni vel mãdari præcepit cũ effectu.

¶ Consolationibus. Ca. Aliquis fuit spoliatꝰ eccã sua seu alia possessione sine iudicio eccẽ ꝛ absqꝫ rationabili cã accessit ad pa. ꝛ cõquestꝰ fuit ei ꝙ taliter fuerat spoliatus et obtinuit lrãs ad iudices sub hac forma. vt infra certũ tempus restituatur sibi possessio si cõstiterit iudicibus eũ taliter fuisse spoliatũ. ille ꝙ ipsũ spoliauit absens erat antequã aliqua mentio fiet de litteris illis cã peregrinationis vel cã studioꝝ vel alia cõsimili nec infra tps cõprehensũ in lrãs poterat se iudici presentare. quereretur vtꝝ possessio debꝫ illi restitui cũ paratus sit suã possessionẽ ꝛ spoliationẽ probare cũ. pa. ꝙ nec potest nec debet habere restitutionẽ ꝙ nis paratus sit probare corã delegato possessionẽ et deiectionẽ. veritamẽ si ille qui possidet lite contest. se cõtumacit absentasset. tũc debet ei possessio ablata restitui si probauerint se possedisse ꝛ spoliatũ fuisse. Nota ꝙ spoliatus ad hoc vt restituatur duo debꝫ probare. scilicꝫ possessionẽ et deiectionẽ. ‖ Itẽ cõtra absentẽ cã peregrinationis vel studij vel alia cõsimili nõ est procedendũ diffimtiue. nec cõtumax reputatur.

¶ Sane. Ca. Aliquis clericꝰ vel laicus cãꝫ habet cũ episcopo. cã ipa cõmissa fuit alicui iudici delegato cõtra episcopũ qui delegato nõ subest. alias queritur qualiter delegatus episcopus punire debeat ad aliqd faciendũ vel dãdum. cum rebellis fuerit ipsi delegato Cũ. pa. ꝙ iudex delegatus ab ipso vices ipsius gerit. et ideo maior et superior ẽ illis quoꝝ cãm fuscepit terminandam. Vnde sic episcopus vel alia persona q̃ nõ sit de iurisdictione ordinaria iudicis delegati in cã que sibi a sede aplica delegatur rebellis et cõtumax fuerit iudex delegatus potest ipsũ interdicere vel suspendere. ita ꝙ secundũ qualitatẽ negocij temperate procedens ep̃o interdicat ingressum eccẽ vel sacerdotale officiuꝫ vel terrã ipsius epi interdicto suppoat Nota ꝙ delegatus vices gerit delegãtis Itẽ maior ẽ illis quorũ cãꝫ suscipit terminandã. Itẽ cõtra maiores partes ab initio tpate delegatus procedere debet Itẽ terra potest interdici ꝑ delicto dñi

¶ Ex parte. H. Ca. Quidaꝫ

clericatus n. nomine impetrauit lras ad
episcopū cōuentren. vt archidiaconatū
quem in eccā ipsius primo vacante cō
tingeret assignaret eidē litteris istis p̄
sentatis. quidā alius R. nomine lras a
lias ad eboracen. archiepz impetrauit
sub hac forma. vt si auunculus eig ar
chidiaconatū quē habebat in terra con
uentren. oio dimittere vellet ipsū assig
naret eidē nulla de prioribz litteris ha
bita mentione episcopus cōuentren. h
intellecto significauit negociū dño pa.
per eundē. M. super negocio isto scribit
pa. archiepo et episcopo predictis dicēs
q̄ si memor fuisset pro dicto n. scripsis
se p̄ aduersario suo nullas lras direxis
set. vnde mandat eisdē q̄tī. prefato M. ar
chidiaconatū ipsius eccē si vacet assig
net nō obstantibus litteris posterius i
petratis. Nota q̄ si lre super beneficio i
petrarentur et presententur. littere pos
terius impetrate sup cōsimili beneficio
in eadē eccā nō facientes de prioribus
mentionē nō valent.

¶ Ex parte. Ca. dñs pa. com
mittit cāz aliquā sub certa forma. que
retatur vtrū ille sequi ita debeat formā
sibi datā q̄ exceptiones legittimas nō
admittat rñ. pa. q̄ licet delegatus seq̄
debeat formā sibi datā tamen exceptio
nes rationabiles admittere dz et secun
dū equitatē in cā procedē nisi exprima
tur in litteris q̄ nulle debeant exceptio
nes admitti. quod nō credit nec ipsum
nec antecessores ipsius expressisse.
Nota qualiscūqz forma detur delegato
exceptiones legittimas recipere dz q̄a
illud nō est contra formā. Item iudicijs
seruanda ē equitas.

¶ Quoniā abbas. Ca. Causa
cōmissa fuit duobus abbatibus. scilicz
abbati leicestrie et abbati vincestri nō
expressis nominibz abbatū cum illa
clausula q̄ si ambo in cā procedere non
possent alter solus i cā procederet mor
tuo abbate vincestrie abbas leicestrie
solus citauit partes. tandē substitutus
fuit abbas abbati pro mortuo vicestrie
abbas leicestrie sibi adiunxit in cause
cognitionē abbatez vincestrie de nouo
substituū z cū ipse tulit sententiā q̄a
dubitabatur vtr̄ sententia valeret sig
nificatū fuit hoc papē. et ipse eā confir
mauit cū fuit recte lata. Nota per hanc
dec. q̄ cā cōmittitur dignitati nō expres
so nomine prelati eo mortuo succesor
in eadē cā procedere dz

¶ Super eo. Ca. Questio ver
titur inter aliquos super presentatiōe
pretoris in aliqua eccā cōmittitur. cā
super hoc alicui sub hac forma. vt si cō
stiterit ius de quo agitur ad alterutrā
partē pertinere ad presentationē illius
iudex ordinet eccām ap. re. Primo que
ritur vtrū liceat iudici delegato ignorā
te episcopo archidiacono vel archipres
bitero ad quē pertinz institutio presen
tatiz sibi clericum in possessionem ec
clesie mittere et si aliquis illoz ad quē
pertinet institutio appellauerit vtrum
sit eorū appellationibus deferendū pa.
cōsultz rñ. q̄lz questionē cōmittat de p̄
sentatione ap're. nō tamē est eius mē
tionis facere preiudiciū dioc. epo archi
dia. vel archipresbitero. vnde clericus
instituendus presentari dz illi ad quez
de iure ptinet institutio et si cōtra factū
fuerit eorū appellatio valebit quia ap
pellatio solūmodo inhibita ē illis inter
quos cā vertitur et nō predictis. Nota
q̄ forma rescripti nō est sp seruanda.
vt hic patet sed hoc fit q̄ per hoc fieret
preiudicium illi ad quem pertinet insti
tutio. nec nocet illi qui obtinuit. Item

licet cā cōmissa sit inter aliquos alīs tamen quos negociū tangit admittitur ad defensionē suā. Item ap. re. intelligit illis inter quos cōmittitur et nō alios. Item res inter alios acta alīs nō nocet.

¶ Causam Ca. Quidā cā matrimonialis vertebatur. inter. i. mulierem et B. virū illius. Illa fuit cōmissa duobus epīs corā quibus mulier petīt restitui sibi virū suum qui spoliauerat ipsam. q cū de spoliatione cōstitisset eisdem mandauerūt virovt eā rest itueret vir adeo flagellis ⁊ cruciatibus ipsam afflixit q inuita et coacta confessa fuit parentelā eē inter ipsam et virū suū propter qđ alter de predictis epūs tulit sententiā diuorcij inter ipsos. Super hīs delata fuit questio ad papam. vnde mādat pa. quibusdā q si inuenerint q dictus B. vxorē suā dimserit ad iudiciuz alterius iudicū predictorū monitione p̄missa cōpellant eundē vt ipsaz recipiat et maritali affectu pertractēt. q cū cā duobus cōmitti tur sm̄ā vni us nō tenz Si vero aliqui apparuerint postq ab ipso recepta fuerit qui velint ⁊ possint ipsoz matrimoniū accusare. cām audiant ⁊ fine canonico deadant eandē. No. q cōfessio per metū extorta nō preiudicat. Item confessio contra matrimoniū facta non tenet. Item cū plures sint iudices alter o absente nec se excusante nec cōmittente vices suas sententia alteri us vel alioz nō valet. Item restitutio prius fieri dz q̄ principalis questio agitet.

¶ Cām q. Ca. Inter. F. et r. de ardenna questio vertebatur sup nullitate agate matris dicte r. cā. sup hīs cōmissa fuit epīs eroñ. mutiñ. et londonen. ad petitionē ipsius r. Sed q dictus londoñ. episcopus. dñs erat dicti R. prefatus. F. habebat eū suspectū. vnde pa. ad petitionē ipsius F. amouit ipsū ⁊ loco ipsius subrogauit abbatē herfordensem. Nota cū iudex ē dominus impetrantis pōt legittime recusari.

¶ Cumte. Ca. Queritur si delegatus a principe subdelegauerit vices suas alteri si appellatur a subdelegato vtrū delegatus debeat dimittere cām indiscussam. Et rñ. q nō sed potest q̄ credere saltez si aliquid sibi de iurisdictione retinuit. Nota q ab auditore nō potest appellari qđ verū est secundū distinctionē illius dec. super questionū infra e. §. tertio.

¶ Relatū. Ca. Hec dec. correcta ē. queritur si mortuo mandatorē post fit procedi per lras ab eodē impetratas ante mortē eius. et respondet. q si lis ē contest. potest procedi aliasnō. hodie potest si ante citantur. infra de of. lega. c. vlt. Nota q per mortē mandatoris re existente integra expirat mandatum. Item per litis cōtestationē perpetuat iurisdictio.

¶ Gratū. Ca. Quedā cā fuit cōmissa iudici delegato. ipse statim citauit partes. lis vero contest. fuit post mortem delegantis. queretur vtr possit postea in cā procedere delegatus. Secundo ponitur alia questio. ecce aliquis appellauit a iudice postmodū petīt terminū ad procedendū testes et attestationes receptas petīt postmodū publiari. queritur an per hoc appellationi renunciasse intelligatur. Ad primā questionem rñ. pa. q citatione facta negociū ē quasi ceptum. et precipue si delegatus nō sit certus de obitu delegātis. vnde legitime potest ni cā procedere. In secunda questione rñ. Si vera sunt premissa appellationi renunciasse videtur. Nota q p̄ solā citationē perpetuat iurisdictō

delegati. Item tacite per contrariū factū renunciat quis iuri suo siue appellatōi

Prudentiā. Ca. In prima p te ponitur talis questio. ecce cā committitur tribus iudicibus cū illa clausula q si oēs interesse nequiuerint duo nihilominus in cā procedant. duo illoz citātium. queritur vtrū ille teneatur venire post istā questionē statim facta alia questionē. Tres iudices citant reū in termino cōstituto cōparuit cora duobus tertio absente nec se excusante ut cōmittere vices suas. queritur vtrum duo presentes possint in cā procedere z eā per sententiā diffinire. Ad primam questionē nō rñ. pa. dicit de sed rñdē do ad secundā intelligitur prima solutra dicit pa. q cū aliquis nō ostenderit legitime se cū alijs interesse nō posse. z aliās de hoc cōstare canonice nō poterit Alij in cause cognitionē procedere nō dñt quod si fecerint nō valebit q integrum est iudiciū quod plurimorū sententijs cōfirmatur z papa libentius cōmittit cām duobus. quā vni et tribus quā duobus. qi si cōtra facerēt. formā rescripti nō seruarent. per hoc intelligitur qō prima soluta qi si tres citant partes et duo illorū tertio absente procedere nō possunt ergo z si duo tantū citant reus ad ipsorū citationē venire nō tenetur. Adiciatur postea q vbi in cōmissione apponitur si oēs interesse nequiuerint duo nihilominus exequantur. Si aliquis illorū cū possit noluerit interesse alij nihilomnus procedere possunt quāuis ille sit de hoc arguendus q mandatū apostolicū exequi cōtemnit. et idē dicendū est per ola quādo scribitur duobus cum illa cla q si ambo zc. Sexta in. §. isto talis ē casus. petrus impetrauit cām cōmitti cōtra martinū iudicibus sup aliq questionē pendente. istā cōmissiōe martinus fecit citari petrū predictū pro alia cā cora ordinario vel cora delegato. qi petrus iure nō parebat fuit excōmunicatus ab ordinario vel delegato dum sic eēt excōmunicatus. cepit conuenire martinū cora suis iudicibus delegatis. martinus reus obiecit petro actori q i iudicio stare nō potest cū sit excōicatus queritur si reus nō velit statim probare ipsū excōicatum aut nō possit vtrū actor actori debeat donec reus probauerit ipsū excōicatum. Ad hoc rñ. pa. q si reus statim vel infra terminus cōpetentē nō probauerit qđ obiecit actor postmodum audiatur. verūtamen si cōstiterit vel p cōfessionē actoris vel alio legitimo modo actorē excōmunicatū eē tunc ab ipsis iudicibus delegati secundum formā ecclē dz absolui tamen si ordinario vel delegato propē aliaz cām fuerit excōmunicatus ad suum excōmunicatorem debet remitti absoluendus. et si ille malicioſe ipsū nō absoluerit. iudex delegatus ipsum absoluat. dūmodo non sit tale genus excōmunicatōis cuius absolutiō sedi apostolice reseruat. quia ex q principali sibi cōmittit et accessorium cōmissus intelligit ex solutione predē questionis orit alia que talis est Iste actor excōmunicatus absolutus est pstito iuramento q stabit mandatis ecclē querit coram quibus debeat stare iuri de cā illa pro qua fuit excōmunicatus an coram suo excōmunicatore an coram istis delegatis. respondet. q cora suis excōmunicatoribus debz iuri parere pro causa illa pro qua fuit excōmunicatus ab eis nisi causa illa specialit alijs iudicibus fuerit delegata Sed si excōmunicatores i cā illa malicioſe procedere distulerūt tūc delegati isti i cā illa pro

cedere poterunt et suã iurisdictionẽ tan
q̃ in accessorio exercebunt. Nota plura
notabilia in hac dec. primo cuz plures
sint iudices cũ cla illa q̃ si nõ cões ꝛc.
duo sine alijs procedere nõ possunt nisi
si primo cõstet legittime q̃ tertius in
esse nõ potest. Itẽ forma mãdati di
ligenter ẽ seruanda. Itẽ delegatus si ĩ
teresse nõ vult cũ alijs alij procedere
possunt. cũ de volũtate ipsius cõstiterit
Itẽ exceptio excõicationis repellit agẽ
tem. ¶ Itẽ ordinarius vel delegatus per
negligentiã vel maliciã amittit iurisdi
ctionẽ. Itẽ delegatus eandẽ habet iuris
dictionẽ in accessorio quã in principali
Itẽ cũ reconuentionis accessoria cense
tur propter maliciã priorũ iudicũ.

¶ Cũ cã. Ca. Inter archiepis
copos montis regalis. et vsan. vertebã
tur questio super quibusdã decimis. cã
super his fuerat cõmissa archiepis ca
puanoꝛ panormitano et epõ regino du
o iudices. s. archiepiscopi citauerũt ar
chiepm montis regalis ad certũ termi
nũ ipse cõparuit in termino corã archie
piscopis duobus tertio falz regino ab
sente in quorũ presentia proposuit exci
piendo q̃ duabus de causis eoꝛ nõ debe
at stare iudicio. q; cũ cã tribus cõmis
sa fuisse et ipse a duobus fuerat tantũ
ad iudicũ euocatus. tertio nec commit
tere vices suas ne se excusante corã du
obus respondere nõ debebat. Itẽ ante ip
sorũ citationẽ ꝛ noticiã litterarũ illarũ
pro cũ illa nunciũ suũ ad se. ap. destina
uerat allegando super hoc quandã dec.
alexã. sed archiepi has exceptiones ad
mittere noluerunt pronunciãtes vt co
ram eis responderet. propter quod ad
se. ap. appellauit. iudices illi nõ obstan
te appellatione illius aduersariũ induxe
runt in possessionẽ illarũ decimarum.
Mandat pa. quibusdã quati. si constite
rit dictos archiepos exceptiones predi
ctas nullatenus admisisse decimas ip
sas quibus archiepe mõtis regalis as
serit se spoliatũ postquã nuncius suus
ad ap. se. accesserat faciãt ei restitui cũ
fructibus inde perceptis nõ obstãte eo
q̃ per dictos archiepos siue per laicalẽ
potentiã factũ fuit. postea vero audiãt
si quid fuerit questionis. Nota quicqd
fit post legittimã appellationẽ debet re
uocari. Itẽ cũ legittima proponitur ex
ceptio vt hic fuit et iudex eã non admit
tit. et propter hoc appellatur in cã ap
pellationis nõ est necesse probare q̃ ex
ceptio proposita vera fuisset si hoc solũ
probare debet q̃ nõ fuit admissa hodie
ad hoc vt illud sufficiat debet appellãs
in exceptione proposita adiũcere q̃ para
tus ẽ illam probare. infra de appellatio
ne interposita.

¶ Cũ super Ca. istũ sic colligẽ
questio vertebatur inter cõuentum de
chois ex vna parte et. S. quondã abba
tem ipsoꝛ ex altera super abbatia ipsi
us monasterij qua dictus. S. se expoli
atum iniuste dicebat. pq multas et va
rias cõmissiones obtinuit ist. S. cãm
cõmitti epõ lexoniẽ. et abbati de becco
sub hac forma. vt si ambo ĩteresse nol
lent vel nõ possent alter solus in cã q̃
cederet partibus in pñtia iudicũ cõstitu
tis. pars aduersa quã dictus. s. dicebat
intrusum in preiudiciũ ipsius recusauit
predictũ episcopũ lexoniẽ trib9 de cau
sis. cũ quia idẽ episcopus cãm habebat
cũ monasterio suo super quadã eccã. cũ
quia ipsũ r. redeuntez a curia romana
nõ admisit ad osculũ pacis. cũ et q; dic
to R. dixerat q̃ si posset ei nocere et
hoc probare volebat cũ dicto abbate ꝛ
corã arbitris dicto episcopo admittẽ

hoc nolentē ante ingressuz cūie fuit ps
modū ab ipso epō appellatum. sed ipsi
duo nihilominus interloquentes appel
lationē nō tenuisse dictū. s. decreuerūt
ad predictā abbatiaz restituendū pre
dictū R. super ipsa abbatia perpetuū si
lentium imponentes appellatione prio
ab ipso abbate de hecco interposita ne
cū dicto episcopo ex causis legitimis ī
causato procederet. Vnde cū demū ad se.
ap. est delata. dicitur hic q talis sentē
tia nulla fuit q licet abbas antequam
appellaretur ab eo solus procedere potu
isset q tamē interlocutus fuit cū ipso
ep iscopo qui iā iudex eē desierat. appel
lationē propter hoc interpositā nō tenu
isse per cōsequentiā cōfessus ē se nō pos
se in cā procedere nec erat sue intentio
nis vt solus aliqui diffiniret. et ideo cū
eo qui iā iudex eē desierat disponere ali
quid nō valebat potestate z volūtate
sua mutuo aduersantibus. quia qđ po
tuit noluit et quod voluit nō potuit et i
ta. q a duobus factum ē nō valet. No
ta q si iudex excusationē legitimā nō
admittit desinit eē iudex appellatiōe pp
ter hoc ī terposita. Itē tacite ipso facto
admittit quis iurisdictionē et ipso facto
aliquis cōfitetur. Itē vtile vitiatur p
inutile. Itē iudex nihil facere debet con
tra potestatem sue iurisdictionis.

¶ Consuluit. Ca. Iudex pemp
torie citat partes ad testes recipiendos
vel ad publicandas attestationes eoz
vel sniām pferendā. sed pars altera cō
tumaciter se absentat in termino cōsti
tuto. queritur an saltē circa vltimā par
tem diei iudex in negocio sibi cōmisso
procedere debeat vel expectare in sequē
tē diez. Itē si expectauerit. querit vtz
cōtumax iterū sit citandus q nō fuit
processum in termino cōstituto. pa. sup
hac questione distinguit vtrū iurisdic
tio delegati duret post terminū preremp
toriū aut expiret in illo si duret in diē
sequentē equitate suadente debet expe
tare nec cōtumax amplius ē citandus
nisi iudex ei gratiā facere voluerit. Si
vero expiret in termino dato tūc si par
tes hoc sciuerint et non presentauerint
se cōrā iudice ea hora qua posset cōgrue
perficere quod incumbit extunc procē
dat ad faciendū id propt quod terminū
assignauit ne instācia iudicij euanescat
iudicū vero in tenebris exerceri nō dz
quia qui male agit odit lucē licet enim
secundū leges more romano dies ī me
dietate noctis incipiat z in medio seqn
tis noctis desinat. Vnde quicqđ fit ī du
abus dimidiatis noctibus perinde habe
tur ac si fieret in die tamē pa. illā horā
congruā ītelligit ex qua possit ante no
ctis tenebras perficere qđ incūbit. In
fine dicit q discretus iudex nō dz in as
signando preremptorio iurisdictionē su
am taliter coartare nisi magna necessi
tas exposcat. Nota q per principiuz ca
pituli post litis contesta. in his que oc
currunt debet terminus preremptorius
assignari. itē ī sequentē diē debet iudex
spectare. itē iudex potest facere gratiaz
post terminū preremptorium alium as
signando.

¶ Insinuante. Ca. R. rector
ecē sancti saldati habebat q̄stionē cū
quodam alio Tho. nomine rectore alte
rius ecē super iure parrochiali. cā fuit
cōmissa episcopo vigorien. et officiali ip
sius et cuidā alteri ad petitionē rectoris
sancti saldati sub hac forma. quod si nō
oēs tu frater episcope cū altero illoz
procedas. Iudices processerunt in cau
sa lite contes. tractu tpis ante diffmi
uā sententiā. dictus episcopus prefatū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

R. in suã familiarem assumpsit. vnde cũ tam epẽ q officialis ipsius quos dictus R. impetrauerat postmodũ familiaris eorum eẽt effectus ab aduersa parte merito possent recusari. cãm ipaz alys iudicib9 pt̃yt cõmitti. qb9 mãdat pa. quati. super his veritatẽ inquirãt. z si ita inuenerint procedant in cã iuxta cõtinentiã priorũ litterarum. nisi pars aduersa corã primis iudicibus litigar cõsenserit postq dictus. r. familiaris ipsorum factus fuit. alioquin partes ad examen priox iudicũ reuertantur.

Nota q ex noua cã lite cõtes. potest iudex recusari. Itẽ si consentio in illũ quẽ possum legittime recusare illum postea nõ possum recusare.

Querenti. Ca. iudex delegatus a papa tulit sententiã diffinitiuaz et q̃ cõdemnatus nõ parebat sententie ipsum excõmunicauit. quereb̃atur vsqz ad quod tẽpus iudex possit ipm excommunicatũ parere volentẽ absoluere. q̃dam dicebant q cuz functus sit officio suo vlterius nõ potest ipsũ absoluere. Alij dicẽbãt q iurisdictio illig durat q̃ usqz pareatur sententie vt sp possit illum absoluere volentẽ pa. nec primaz sententiã nec secundam sequitur statuit q iudex dele. ab ipso nõ solum vsqz ad quatuor menses qui dãtur cõdemnatis ad soluendũ debituz sed etiam vsqz ad annũ iurisdictionem suã poterit exercere. sicut seruatur in illo qui ante litem cõtes. cõtumax inuenitur. Nota q del. a pa. vsqz ad annũ potest exequi sẽtentiã suam et nõ vltra. Itẽ in pcuniarijs causis dantur quatuor menses condemnatis ad soluendũ debitũ.

Super questionũ. Ca. huig dec. colligit ex vltimo. §. eius ergo ꝛc. hoc modo. Quidam impetrauit cãm cõmitti a dño pa. cuidã iudici delegato. dele. iste reseruata sibi diffinitiua sniã cõmisit audiãm cause quibusdam reo absente et ignorante. Isti subdelegati citauerũt reum ipse cõparuit corã eis quia ipsi dati erant sine cõsensu ipsius appellauit ad se. ap. occasione cuiusdã dec. innocen. in qua dicit. licet delegatus cãm sibi cõmissam ap. re. nõ possit alij committere sine prouocationis obstaculo tñ si del. pa. vel alius iudex quicunqz ad aliquẽ certũ articulũ aliquẽ deputauerit auditorẽ ab illo nõ poterit appellari dũmodo de partiũ detur assensu colligebatur a contrario sensu. ergo si nõ sit datus de assensu partiũ potest appellari. Vnde appellauit iste q illi nõ erant dati de ipsius assensu cuius tenor ponitur in. §. nos igitur vsqz ad. §. intentionis. Ex parte aduersa dicebatur q talis appellatio nõ valebat per dec. alex. in qua dicit q si dele. a pa. cõmittit alicui audiãm cause sibi cõmisse vt testium examinationẽ sibi diffinitiua sniã reseruata z ab illo appellari cõtingat. delega. pretextu huig appellatõnis cãz indiffinitiuã reliquere nõ tenetur. cuius tenor ponitur in principio ca. versu q si super. vsqz ad. §. nos igitur. Iste dec. videbantur cõtrarie. Dubitatio istius cõtrarietatis delata ẽ ad cantuarien. archiepm. vnde ipse super hoc duas questiones fecit dño papa. Prima ẽ vtr̃ per dec. innocen. derogatũ sit dec. alex. Secunda fuit vtrũ appellationi illius qui appellauerat occasione constõtionis innocen. sit deferendũ. Super his duob9 articulis R̃n. pa. et primo ad primũ dicens q per constitutionez innocen. nõ derogatur dec. alex. ĩmo m constitutiõe innocen. supplentur que in dec. alex. fuerant pretermissa. Et subiicit statim

tenorē illius vsqz ad .§. nos aūt. et ibi ponit verba cōstitutionis innoc. dicēs. q licet is cui cā cōmitti etur appellroe re. nō possit eā alij sine prouocationis obstaculo delegare. tamē si aliquē articulum deputauerint alicui audiendū ab illo nō poterit appellari dūmodo de partium detur vel recipiatur assensu sed si delegatus ipse cōmittit exordiū litis & finē cause vel totū negociū ab illo tāq̄ a iudice poterit prouocari. Postea vero i .§. mentionis declarat innocen. intentionē quā habuit in constitutione illa. lz is cui. dicēs q del. ab ipso pōt cōmittere principiū et finē et mediū cause sibi cōmisse. cōiunctim vel diuisim sēm q ei visū fuerit expedire. vt iudicialis auctoritas valeat liberius expediri. nō obstante quod dicitur in lege scilicz q iudex dz cognoscere per seipm in principio in medio z in fine. q ipse del. anteqū ferat sententiam videre dz oīa que acta sunt diligenter. et hoc vsqz ad .§. Verū quē. §. ita cōtinuabis ad precedentem. dixerat ibi q iudex delegatus pōt cōmittere principiū mediū z finē. z cōiunctim et diuisim sed nō dixerat q posset appellari. vnde in. §. verūz dicit q si totā cām cōmittit alicui. vel principiuz vel finē ab eo tanq̄ a iudice licite puocatur. cū aūt mediū cāe cōmittit ab ipso tanq̄ a iudice appellari nō lz nec potest nisi mandati fines exceat vel merito sit suspectus. et ideo bene statuit in constitutione sua. licet ijs cui ze. q tal auditor detur de partiuz voluntate. ne valeat postea recusari. et hoc vsqz ad .§. porro.

Porro. Dictū est in. §. verū q quādo iudex cōmittit totā cām. vel pncipiū vel finē ipsius ab ipso potest appellari cū vero cōmittit mediū appellari nō potest nisi mandati fines exceat. in .§. isto ostendit ad quē fit appellanduz z primo quādo cōmittit totā cām dz appellari ad pa. z nō ad delegatū. q cōmittendo totā cām desinit eē iudex. Si vero aliquid sibi de iurisdictiōe reseruat. tūc ad delegatū z nō ad delegantē dz appellari. q tunc remanet iudex. Si vero cōmittit mediū cause alicui puta testiuz examinationē vel aliū articulū z ab illo appelletur ad pa. eo q mādati fines exceat vel sit suspectus. del. nōobstante tali appellatione vt parcat laboribz partiū et expensis cām inde finitam secundū dec. alex. relinquere nō tenetur. et sic intelligitur dece. alex. quādo cōmittitur mediū cause et sic apparet q innocen. supplenit de principio fine z toto negocio. et hoc vsqz ad .§. quē vero.

Quē vero. In primo. §. vel su pro eo q mandati fines exceat vel merito sit suspectus et ī illo. §. verū dixit nisi mandati fines exceat vel merito sit suspectus. vnde ne valeat recusari proinde statuimus vt de partiū detur & recipiatur assensu. per hoc videtur q simpliciter posset recusari nisi datus eēt de assensu partiū sed hoc nō est verū et ideo dicit Si del. aliquē deputauerit auditorē etiā sine assensu partiuz neutra partiū poterit recusare nisi cōtā delegato iustam recusationis cām ostendit. Si vero dictū ē. s. in. §. nos aūt. q delegatus a pa. cui cā cōmissa est ap. re. potest cōmittere alij vices suas. et pōt cognoscere In. §. isto ostendit q istud nō est generaliter verum hoc modo duo sunt a principe delegati ap. re. vnus cōmittit alteri vices suas. iste qui recepit iurisdictionē a socio suo delegatus est a pa. ap. re. nō tamē potest alij committere vices suas nec procedere ap. re.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quãuis dicatur in litteris q alter in cã prædat sine aliquo ap. re. si nõ possũt ambo pariter interesse. et redditur rõ quia quod potest ex iurisdictione sibi a principe delegato. nõ potest cũ iurisdictione a condelegato cõmissa. vnde in hoc casu si appelletur ab isto ad papam est appellandũ nõ ad delegatũ. propter rationẽ superius assignatã in. §. porro. qz tota iurisdictionẽ cõsocius sibi cõmisit. ¶ Eius ergo. Hic respondet. scdõ ide questioni. ex his que dicta sũt concludit pa. dicens. q appellatio illius qui appellauit ad pa. occasione cõstitutionis innocen. pro eo q subdelegati isti dati nõ fuerant. de cõsensu illius nõ valuit. nec debuit impedire quominus procederent a dicto re nisi primo corã ipso delegato iustã cãm recusationis ostenderet. et si tanq̃ suspecti fuissent merito recusati delegatus pape nihilominus debuit in cã procedere ac eã terminare. sed si delegatus iustam cãm recusationis nollet admittere allegatã cõtra subdelegatos sed cõpellebat illũ audire corã suspectis a tali grauamine licite potuit appellare et quicq̃d factũ est post illaz appellationem dz irritũ reuocari. Hanc cõclusionem sumit ex tribz. §. proximis. §. porro in principio vbi dicit q si appellet ab eo cui mediũ cause ꝛc. et. §. si vero. vbi idẽ dicit a contrario sensu. versu nobis tamẽ videtur q ad delegantẽ. ergo a contrario sensu si nõ cõmisisset vices in totũ appellandũ eẽt ad condelegantẽ et ex. §. quẽ vero. vbi dicit si delegatus ꝛc. Nota q iudex delegatus de consensu partiũ datus recusari nõ potest nisi forte ex noua cã. s. e. insinuante. Item cum delegatus aliquid sibi de iurisdictione reseruat ad ipsũ est appellandũ quãdo totũ committit ad pa. est appellandum

Item recusatio subdelegati probari debet corã delegato. Item quicq̃d fit post legitimã appellationẽ. reuocandũ est.

¶ Pastoralis. ¶ Ca. Aliquis ẽ delegatus a principe et ipse cõmittit alicui vices suas. ille nõ vult suscipere sb delegationẽ. quesiuit eps elien. vtrum illum possit cõpellere. Rñ. pa. a lege cõcessum ẽ delegato a principe q ipse possit cãm sibi cõmissam cõmittere alicui dũmodo malitiose hoc nõ faciat. et ideo potest cõpellere illũ vt suscipiat. qz tale iurisdictio nulla videretur si coherentionẽ aliq̃ nõ haberet tamẽ iudex debet diligenter videre vt si personis superioribz ex cã negotiũ duxerit cõmittendũ in cõpulsione dignitati deferat et persone. Item queritur vtr delegatus possit cõmittere alicui vt citet partes respondet pa. cũ totũ negotiũ cõmittere possit vt dictũ est. e. citationis officiũ cõmittere potest et punire cõtemptorẽ.

¶ Preterea ¶ In. §. isto ponitur talis questio. Cã cõmissa ẽ alicui ap. re. iudex tulit sniam diffinitiuã. appellatum fuit ab illa sententia. cã appellationis commissa est. prim iudices mandauerunt alicui vt sententiã ab ipsis latam mandarent executioni. Iudices appellationis mandant prioribus iudicibus quati. nec per se nec per aliũ sniaz illam mandent executioni. queritr quid iuris sit. respondet pa. q cũ ex certa scientia appellationis cãm cõmittit alijs cognoscendã appellationẽ illã recipit et reuocat priorũ iurisdictionẽ vt interim illoꝝ iurisdictio suspendat quousq̃z de cã appellationis plenius cognoscat. Quia vero delegatus papa tulit sniam diffinitiuã a qua nõ est appellatũ. mãdat iudici ordinario vt sententiam illaz exequatur. ordinarius scit sententiam

illã iniustam. queritur vtrũ debeat illã executioni mandare vel nõ. Respondet pa. q̃ per talez demandationẽ nõ cognitio sed tantũ executio demandatur. et ordinarius tenetur obsequi delegato. Vnde tenetur sententiã illã executioni mandare etiã si sciat illã iniustã nisi aliud illũ efficere possit vt ab illo mandato eũ absoluat. ¶ Cũ aũt. Iudex delegatus statuit terminũ partibus in quo deberent se presentare corã ipso ad procedendũ in cã. pars altera procurauit in diẽ ipsũ euocari a rege vel archiepõ ĩ termino illo vt negociũ progetum pavolens obuiare malicijs preuersorum statuit vt si cõstiterit hoc procuratum fuisse maliciose ab aliqua partiũ iudex illã puniat debita pena. et ne aliquid lucri de malicia sua reportet. iudex cõmittat negociũ persone neutri parti suspecte quantũ ad diẽ illũ que in negocio ipso procedat ap. re. nisi partes cõsenserit terminũ prorogari. In quolibet. §. est proprium nota. Nota q̃ dele. a principe habet a lege facultatẽ dandi iudicem. Itẽ del. potest cõpelleꝛ quẽlibet ad suscipiendũ subdelegationẽ. nisi maliciose se exoneret. Itẽ del. potest iungere cui libet vt dicat partes. Itẽ potest summa gula qui potest totũ facere multo fortius et eius partẽ. Itẽ nota q̃ certa sciẽtia prmcipis equiualet reuocationi. Itẽ nota mirabile q̃ ordinarius sm̃az del. etiã nõ iustam tenetur exequi. Itẽ nota casũ vnum in quo del. potest cõmittere cãm alĩ ap. re. aliũ casũ habuisti. s. c. proximo qñ. s. media cõmictit.

C Ex litteris. L. Inter. a. pbiterũ z canonicos sancte iustine vertebatur questio super canonicatu ipsius ecclẽ. primo ad petitionẽ canonicoꝝ sancte iustine fuit cã cõmissa primacerio grandẽ. et pletano scẽ sophie. postea vo ad petitionẽ pbri eadẽ cã fuit cõmissa archipresbitero paduano de priori cõmissione nõ habita mentione tãdem archipresbiter paduanus q̃ clerici sancte iustine nõ recipiant illũ presbiterũ in socium z fratrẽ fecit illos excõmunicatos publice nunciari. postea primicerius et pletanus mandauerũt patriarche grandẽ. vt denunciaret dictos canonicos nõ eẽ excõmunicatos. cũ in secũdis litteris de prime mentõ nõ fiebat. sed eũ patriarcha vellet exequi mãdatum sibi iniunctũ archidiaconus castellanus impedit ipsũ. Vnde patriarcha archid. illũ suppositi interdicto. propter quod discordia orta fuit inter ipõs et ita questio delata ẽ ad papam. Sed q̃ nõ potuit pape de facto ipso plene cõstare. mandat quibusdã vt super litteris veritatẽ inquirant et si cõstiterit euidenter q̃ secũde litteꝛe nõ reuocent primas. sententiã latã in archidia. castellanũ vsqz ad debitã satisfactionẽ facant obseruari. Si aũt cõstiterit euidẽter q̃ secunde litteꝛe reuocent primas. sententiã patriarche denũciant irritã et inanẽ cũ nullã receperit a primis iudicibus iurisd. que per secundas fuerat reuocata. Nota q̃ in secũdis litteris debet fieri expressa mentio priorũ. Itez nota q̃ executoꝛ habet iurisdictionẽ fiue coꝛrectionẽ. Itẽ sententia lata ab eo qui nõ hz iurisdictionẽ nulla est.

C Licet vndiqz. Ca. Causa cõmissa ẽ tribus iudicibus a dño pa. sb hac forma. q̃ si nõ oẽs ꝛc. vnus cõmisit quidã de socijs suis vices suas e tãdem mortuus ẽ. tertius tanq̃ suspectus fuerat recusatus. queritur an supstes nomine suoꝝ defuncti possit negociũ diffinire respondet q̃ si iudex iste nõcepit

vti iurisdictione sibi a cōsocio delegata eo viuēte iurisdictio expirauit per mortem auditoris re integra. Si vero ante mortem illius cepit vti iurisdictione sibi cōmissa vices suas et illius poterit adimplere. Nota q re integra morte mandatoris finitur mandatū. Item p solam citationē perpetuatur iurisdictio delegati.

¶ Cū in iure. ¶ Ca. Aliquis delegatus mandat alicui auctoritate qua fungor tibi iniungo vt ticiū denuncies excōmunicatū. Iste cui hoc mandatur de iurisdictione illius dubitat nec sup hoc fidē faciat eidē. queritur an teneatur exequi mandatū illius. respondetur q nō nisi de mandato apostolico fiat fides nō teneatur exequi mandatū illius. Hoc solus nota q nisi delegatus ostendat iurisdictionē suā nō est ei credendū si dicat se delegatū.

¶ Cū olim. ¶ Ca. Comes altisiodorē. quoddā stagnū. molendinuz. et domū voluit cōstruere in preiudicium et grauamē monachorū virgilia cū monachi cām super hoc epō et tḥsaurario muerneñ obtinuere cōmitti lit. contesta. super petitionibus monachoz receptis vtriusq3 partis testibus z publicatis. et cū super illis fuisset a partibus disputatū. comes proposuit q damnatt in nemoribus et rebus aliis datis. sup quibus testes deposuerunt. cognoscere nō debebant iudices. cū de his in rescripto nulla mentio haberetur. iudices ī terloquti fuerunt q super dampnis datis a cōite ad eos iurisdictio pertinebat. quo audito comes statim ad se. ap. appellauit sed iudices nō obstante appellatiōe reuocauerūt ipsū et q nō venit nec misit excōmunicauerūt eundē et p lras suas negotiū dño pape intimauerūt. sup hoc rescribit pa. quibusdā iudicibus dicens. q super dāpnis datis ante litis cōtest. cognitio ad dictos iudices nō pertinebat cū de dampnis in rescripto nulla mētio haberetur. nec procurator potuit super his ad iudices prorogare iurisdictionem cū ad illa solūmodo cōstitutus intelligatur que in rescripto cōtinentur. et quācto comes intellexit super dampnis fuisse depositū statim cōtraxit. vnde pa. pronunciauit iudices illos perperaz processisse z sepedictū comitē qui propter hoc appellauit excōmunicationis sētentia nō fuisse ligatū. Nota q progatio iurisdictionis fieri nō potest per procuratorē dño ignorante. ¶ Item procurator datus ad cām certā ad aliā nō pōt extendere suū officiū. Item fines mandati diligenter seruandi sunt. Item si dñs nō contradicat facto procuratoris extendentis fines mandati ratū habere intelligitur. Item sniā excōmunicationis lata post legittimā appellatonē nulla ē

¶ Cū olim. ¶ Ca. Magister archidiaconus et B. prepositus admuicē permutauerūt dignitates suas occasione huiusmodi permutationis orta fuit questio inter ipsos. cā super hoc commissa fuit quibusdā iudicibus. tandem cū processissent in cām ad se. ap. transmiserant acta ipsius cāe per dictū B. q nō erubuit aperire lras iudicū quas domino pa. debuit fideliter presentare. ipse in presentia pape se excusabat dicēs q iudices perperā processerunt cōtra ipsuz vnde timēs ne lras portaret et iure scripta illoz aperuitet quod suspicatus fuerat adimuenit. Super hoc dicit pa. si iste B. cōsiderasset quod melius expediret. vel nō recepisset scripta suspecta vel ea recepta sibi fideliter presentasset z ostendisset corā ipso cām suspitionis

preterea nō cōquerebatur de iudice quē pa. et cōcessit ꝑ de illo quē ipse duxeāt eligendū. et iudices cōquerebant de ipso vnde pa. verbis illius fidē voluit adhibere. sed vt puniatur in quo peccauerat pa. contra acta iudicū que violauerat ipsū noluit exaudire. ne de dolo suo cōmodū reportaret. Nota q̄ trās iudicū nullus dz aperire iudicibus ignorantibus. Itē punitur quis in eo in quo peccauit. Itē dolus suus nemini pōdest.

¶ Torā dilecto. Ca. Archipbiter de pastino cepit edificare in parochia sancte marie de porta rauennatē. eccām ad honorē sancte agate. post ap. a rectore sancte ma. mcerpositā sed ipe nihilominus eccām cōstruxit. Vnde rector sancte marie impetrauit sup hoc cām cōmitti abbati sancti stepha. et priori sancti ioannis in monte qui postmodū tulerūt sententiā p eccām sancte marie sed cappellanus sancte agate sententiam illā noluit obseruare. vnde super eadem cā siue cōfirmatione secunde littere impetrate fuerūt ad epm ferrarien. ad petitionē eccē. s. ma. Quāq̄ super cā ipsa lit. cōtes. et testibus receptis per annū et amplius disceptatū fuisset pars eccē. s. aga. de his oib9 mentione non habita fecit adiungi epo ferrarien. magrm L. bonon. canonicū sub hac forma. q̄ si ambo interesse nō possent. Tu fraccr epe i cā procedas. magister L. cōmsit alij vices suas. sed eps ipsū admittere noluit. sed solus in cā procedens sentētiam a primis iudicibus latā cōfirmauit. et cū dictus cappellanus sententiā illā contemneret obseruare partes ad sedē ap. habuere recursū. sed quia nuncio sancte aga. nō habebat trās de rato cauit per fideiussores q̄ dñs ratū non haberet. offerens petitionē in qua petebat ferrarien. ipsi sententiā cassari. Nūcius vero. s. ma. coram auditore vtriq̄ parti cōcesso oia predicta proposuit pretens sententiā ferrarien. epi cōfirmari. pars aduersa. s. aga proposuit ex aduerso q̄ dictus magister vices suas alij cōmisisset epe subdelegatū admittere noluit. sed post appellationē solus i causa processit. vnde petebat sententiā episcopi infirmari. responsū fuit econtra q̄ solus episcopus procedere potuit q̄ in litteris secūdis cōtinebatur q̄ si ambo interesse nō possent episcop9 solus procederet que clausula vt allegabatur locū non habet vt si per se vel p aliū interesse nō posset q̄ id raro cōtingeret vnde petijt sūāz episcopi cōfirmari. Quis ex alijs intellectis cardinalis sēntiā ferrarien. episcopi confirmauit parti alteri perpetuū silentiū imponēs et dñs pa. sententiā eius auctoritate apostolica cōfirmauit. Nota quādo quis nō habet mandatū si est cōiuncta persona admittitur ad agendū si caueat de rato. sed cautiorati tunc regulariter prestatur cū de mandato dubitatur. Itē littere veritate tacita impetrate nō valent et ideo hic nō valuerūt illius magistri. q̄ nō fecerant mentionē de lit. contes. et de testibus iaz receptis. et sic pars sancte aga. cōsenserat in episcopū

¶ Cū R. Ca. Quedā cōtrouertebatur inter istū r' canonicū ianuen et p. curie ianuen. ad petitionē ipsius R. fuit cā cōmissa preposito sancti dñi qui cū partē citasset aduersam pars citata in eius presentia fecit proponi q̄ propter graues iniurias ciuitatis sue in eius presentia nō poterat cōparere. dictus R. significauit dño pape. vndemā dat pa. dicto preposito quatinus presato r. relinquat hāc optionē vt in cūrate

ianuen. vel dioceſi eligat aliquē virum diſcretū exceptis canonicis ianuen. qui cū ſint eius ſocij merito eſſēt parti ad uerſe ſuſpecti coram quo queſtio terminetur. et dictus prepoſitus precipiat ei vt eandē cauſam ſecundū cōtinentiam priox litterarū ſine debito terminare procuret. Nota q canonicus datus iudex pro ſuo cōcanonico poteſt legitime recuſari. Item nota. q ad voluntatem impetrantis iudex delegatus debet committere cūm quando ad eū partes ſecum re nō poſſunt accedere.

¶ Cū contingat. ¶ Ca. Aliquis cōqueritur dño pa. q poſt appellationē legittimā fuit excōmunicatus ab epiſcopo ſuo vel alias iniuſte excōicauit eundem. vnde mandat pa. iudicibus q̄ſ ſi ē ita abſoluatis eundē iuxta formam ecclē vel ſententiā denuncietis nullā. eps paratus ē probare ſe illū excōicaſſe ante ap. eius vel ſententiā iuſtam eē queritur vtrū liceat iudicibus illū abſolvere vel denunciare ſententiā nullā eē. nō admiſſis probationibus epiſcopi Rñ. pa. q cū aliquis cōqueritur ſe poſt ap. legittimā excōicatum. probationes vtriuſq partis ſunt admittende anteqū abſoluatur per quas probationes apparebit vtrū abſolui debeat vel denunciari potius nō ligatus. ſed cū quis dicit ſe iniuſte excōmunicatū fuiſſe anteqū fuerit abſolutus vix ē eius probatio admittenda. niſi tunc tantū quādo dicit ī tollerabilem errorē in ſententia fuiſſe expreſſus. et ad hoc probandū debet admitti anteqū abſoluatur ſed ſi ſimpliciter dicat ſe excōmunicatū iniuſte. et epiſcopus dicat q̄ iuſte excōmunicauit eundē. et ſuper hoc poſtulat probationes admitti. nō ē epiſcopus audiendus anteqū fuerit abſolutus. quia et ſi conſtaret ipſū iuſte excommunicatum fuiſſe. nihilominus debet abſolui.

¶ Vnde in hoc caſu ſtatim iuxta formam eccē debet abſolui. et poſtea probationes vtriuſq partis ſunt admittende. vt ſi appareat vtrū iuſte vel iniuſte fuerat excōicatus. Nota q ī duobus caſibus nō tenet excōmunicatio vt ſi poſt ap. legittimā ſniā excōicationis lata ſit. vel ſi intollerabilis error in ſniā ſit expreſſus. in quibus caſibus añ abſolutionē dz admitti ad probandū. in aliis dz ſtatim abſolui. Item nō debet q̄s admitti ad probandū quo probato non prodeſt.

¶ Venerabili. ¶ Ca. Fredericus quondā imperator ſpoliauerat cephalu dēn. epiſcopum eccā et aliis bonis ſuis pa. rogauit eū vt dictū epiſcopū reſtituere. quod idē promiſit ſe facturū ſed nō adimpleuit promiſſus vnde pa. mādat archiepiſcopo cuſentinen. quatinus predictū epiſcopū faceret reſtitui ad epiſcopatū et alia quibus fuerat ſpoliatus quo reſtituto plenarie et corporalē poſſeſſionē et pacificā adepto ſi epiſcopus ipſe de dilapidatione ſuſpectus eēt vix prouidū coadiutorē prouideret eidē ſine cuius cōſilio nihil diſponeret de his q̄ pertinent ad tēporalē adminiſtrationē quouſq̄ pa. de ipſo aliter duceret prouidendum veritate cōperta. et interim vtriq̄ illox interdiceret oē genus alienatōis. Sed archiepiſcopus infirmitate corporis grauatus cōmiſit vices ſuas abbati ſancti ſpiritus de pauorino. qui cū deberet epiſcopū facere reſtitui cepit inquirere vtrū epiſcopus eēt de dilapidatione ſuſpectus contra formā mandati. eo nō reſtituto. poſtmodū archiepiſcopus cū iam eēt officio ſuo functus committendo in integrum vices ſuas idem

negocii cõmisit thesaurario cuisentino tandem processus illorũ iudicũ dño pa. fuit exhibitus. quos dñs pa. iustitia exigente cassauit. i. cassas et irritas nunciauit. quia abbas cõtra formã mandati processit ad inquirendũ de dilapidatione nõ restituto epõ. et qr archiepõ postea thesaurario negocii nõ potuit delegare. et ideo quicqd fecit nullius fuit momenti. Nota qp spoliatus restituẽdus est antrqp aliquid sibi obiciatur. / Itẽ forma mandati seruanda ẽ alioquin nihil agitur. Itẽ suspectus de lapidatiõe nõ statiz remouetur. sed datur ei coadiutor. et oĩs alienatio prohibetur eis interim. Itẽ cõmittens vices suas postea reuocare nõ potest nec alĩ cõmittere qui contra facit nil agit.

¶ Significantibus. Ca. Juliana vidua impetrauit lrãs contra mulierẽ et J. filiũ eius sub hac forma Signficauit vobis iuliana vidua et pauper qp mulier et J. filius eius super terris ꝛ rebus alĩs iniuriantur eidem. Judices citauerunt dictã m. et J. filiũ eius. ipsi in presentia iudicũ cõstituti exipiendo proposuerunt qp litterę ille impetratę fuerunt suggesto mandatio. quia dicta iuliana nobilis ẽ ꝛ diues et ipsa mentita ẽ se paupẽrẽ quare per easdẽ lrãs nõ poterant cõueniri. nisi requisito prius dño sub cuius iurisdictione cõsistunt corã quo parati erant de iustitia respondere. Vnde iudices interloquẽdo pronunciauerunt se nõ debere procedere per easdẽ lrãs postea partes cõpromiserũt in quosdam arbitros sub hac forma. qp si infra certũ terminũ in compromisso appositũ cãm nõ determinarẽt ad examẽ eorũdem iudicũ redirent. arbitri infra tẽpus statutũ cãm nõ determinauerunt. Vnde iudices per formam cõpromissi iurisdictionẽ resumpserunt et cũ vellent in cã procedere dicta m. et J. filius eius sentientes se pregrauari se. ap. appellauerunt. vnde mandat pa. quati. si ita ẽ. reuocetur in irritũ quicqd per dictos iudices factũ fuit. Nota qp cũ iudex pronunciat se nõ habẽ iurisdictionẽ siue se nõ posse procedere statim amittit iurisdictionẽ etiã si iuste pnũciat. vnde in cã illa vlterius non procedet ex primo rescripto. Itẽ cõpromissũ infra certũ tempus potest fieri. / Item quicqd fit post legittimã appellationẽ nõ tenet.

¶ Suspicionis. Ca. Reus coram iudice cõstitutus assignauit iustã cãm suspicionis cõtra iudicẽ dicẽs qp paratus erat arbitros eligere super hac suspicione cognoscenda electi sunt arbitri a partibus. queritur vtruz iudex debeat ipsis arbitris terminũ assignare infra quẽ suspicionis cãz debeat terminare. rñdet. pa. qp iudex qui propter hoc forsitan prouocatus obesset nõ dz ad hoc terminũ assignare. sed arbiter potius corã quibus prolatio est facienda et omnia facere debent que ad hunc articulũ pertinere noscuntur. Istud hodie correctũ est. qr iudex hoc facere debet per dec. inno. iiij. que incipit legittima suspicionis cã. Ab ipso dicitur i. §. isto qp si arbitri discordes fuerint iudex compellere dz ipsos vt in vnã sententiã cõueniant. vel certiũ aduocent cũ quo ipsi duo vel alter eorũ in vnã sententiã cõueniant ne huius occasione principale negocii̇ progetur ꝛ hoc quidẽ facẽ debet iudex. quia sicut iurisdictio ẽ commissa eis sic et oĩa alia sine quibus iurisdictio explicari nõ potest. Nota illa omnia pertinẽ ad iurisdictionẽ iudicis sine quibus principalis questio nõ põt

exerceri. et si sint accessoria ad cām prī cipalem. Jtē nota q̄ suspensa iurisdicti one iudex nihilomnus suā exercet iu risdictionē quod ē mirabile. Sed hoc ideo ē vt per hoc sua iurisdictio declare tur sed in oībus alīs nihil facere pōt q̄diu pronunciatū sit super cā suspicio nis.

P. et G. Ca. P. z G. mercatores trās apostolicae impetrauerūt ad abbatē sancte genouefe cōtra epm laudunen. mercatores isti corā abbate isto cōquerebantur de epo laudun. q̄ quandaz summā pecunie quā ipsi epo mutuauerunt promiserant illis restituere certo loco et termino. sed ipse dictā pecuniam nō persoluit pendente iudicio coram abbate. i. laicus qui nō erat de iurisdictione abbatis in quadā summa pecuniae dictis mercatoribus tenebatur ī se voluit prorogare iurisdictionē dēlegatā ipsius abbatis. et terrā suā supponeret īterdicto quodz factum ē. qm termino pecuniā nō psoluit. reuocatū fuit in dubiū an tales sententie tenerēt. dicit pa. q̄ sententie iste nō tenent. q̄ si aliae abbas iurisdictioni preesse dicatur. iurisdictionis prorogatio nulla fuit. cū in dictū J. nullā abbas iurisdictionē habeat et iurisdictio delegata ad alias personas q̄ in rescripto nō continentur prorogari nō potest. Nota abbates iurisdictioni preesse. Jtē iurisdictio delegata ad personas de quibus in rescripto non fit mentio prorogari nō potest. Jtē sententia illius qui iurisdictionē nō habet nulla est.

Cū vicesimū Ca. quidā. xx. annū habens quesiuit a pa. vtrū possz dari delegatus in cā Rñ. pa. ex quo vicesimū annū pregit bene potuit dari dele. m tali etate. Sed si eēt infra. xx. annum nō tenet delegatio ab alio quam a principe facta. nisi partes scienter cōsentiant in illū qui annū xviij. trāsgressus esset. Nota q̄. xx. ānus dz eē cōpletus in eo qui datur iudex ab alio quā a prīcipe.

Vno delegato. Ca. Si plures iudices dati sūt simpliciter sine ea illa q̄ si nō oēs &c. vno mortuo vel recusato aliorū officiū expirauit z idē est in arbitrio. Nota q̄ arbitriū nō trāsit ad successorez. Jtē nota q̄ mortuo delegato finitur iurisdictio.

Quoniā. Ca. Tres iudices dati sunt sup aliqua cā. tertius datus fuit ex officio pape vel de assensu partium. queritur an ille possit alī cōmittere vices suas. Et respondet q̄ sic cū sit ei a iure cōcessum. Jdēqz idem dicitur ī hoc. §. q̄ cū mandatur episcopo sub hac forma. tu frater epe cū altero iudicū mandatū apostolicū exequaris epūs bñ potest alteri cōmittere vices suas sine quo alī procedere nō possunt. Js autē mandat papa. sub hac forma alicui. Mandamus tibi vt personaliter tale negocū exequaris. queritur vtrum iudex possit alī cōmittere vices suas. et rñ. q̄ bene potest dūmodo partes cōsentiant nisi in tribus casibus in quibus cōmittere nō potest. etiā volentibus partibus. primus est cū pa. mandat fieri inquisitionē vel mandat promoueri ecclesīs de prelatis vel alīs ministris quia in his casibus pa. eligit fidē et industriam eorū quibus negocia cōmittit Ceterū. ecce cōmissuz est alicui predicare crucē excōicare vel absoluere aliquos dispensare cū irregularibus vel ī iungere penitentias. queritur an liceat illi cōmittere alī hoc officiū suū rñ. q̄ nulli licet h cōmittere. q̄ iurisdictio nō

est ei cōmissa. sed potius certū ministe
rium Nota q dñs pa. prouidere incēdit
negocijs tractandis et terminandis
nō iudicibus quibus eadē cōmittuntur
Itē nota q rebus & nō verbis lex ē im
ponenda. Itē nota q iudex del. a pa. iz
cōmuniter a partibus sit electus nihil
ominus etiā eis inuitis potest alijs cō
mittere vices suas. Itē si cā cōmittitur
pluribꝫ inter quos aliquis sit ep̄s ad
iecta cla. q si nō oēs &c. tu frater ep̄e
cū altero eorū mandatū apostolicū exe
quaris. episcopus potest cōmittere alij
vices suas. et alijs sine ep̄o vel delega
to ab ipso procedere nō possunt. Itē si
iniungitur alicui vt negociū personali
ter exequatur potest de cōsensu partiū
alijs delegare vices suas nisi in duobꝫ
casibus. scz cū personaliter inquisitio
mandatur aut de prelatis eccē proside
ri. Itē quando eligitur industria perso
ne ad aliq̄d faciendū nō potest illud p
aliū adimplere. Itē si cōmittitur alicui
q predicet crucem excōmunicet aliq̄s
vel absoluat dispenset cū irregularibꝫ
iniungat penitentias nō potest hoc of
ficiū alijs demandare nisi a se. ap. fue
rit delegatus. Itē ar. q epi auctoritate
propria cū regularibus nō possit dispē
sare. cū hoc ex cōmissione summi ponti
ficis cōcedatur.

¶ De officio legati.

Cum nō igno. Ca. archie
piscopus cantuar. ē del. in pro
uincia sua. quidā tamē suffra
ganei sui dicebant q cās subditorū su
orum audire nō poterat nec debebat nisi
eū per appellationē deferūtur ad eum et
sic non permittebant clericos ire ad ar
chiepiscopū per simplicē querimoniam
Archiepiscopus significauit hoc dño
pa. super hoc scribit pa. suffraganeis cān
tuar. dicens q ipsi ignorare nō debent
archiepiscopū suū sibi presse iure me
tropol. et iure legationis. et licet archi
episcopus iure metropol. nō debeat au
dire cās de episcopatibus ipsorum nisi per
appellationē deferantur ad ipsū tamen
iure legationis vniuersas cās que per
ap. vel querimoniā ad suam audienti
am perferuntur audire potest et debet
sicut qui vices pape gerit in prouincia
sua. Nota q archiepiscopus non potest
audire cās de episcopatibꝫ suffraganeo
rū suorū nisi per appellationē.

¶ Studuisti. ¶ Ca. Legatus do
mini pa. generalis ē in aliqua prouin
cia dominus pa. cōmittit specialiter ali
q̄ cām alicui del. querit vtrū deleg.
iste possit impedire processum hmōi
delegati vel cognoscere de cā illa aū cog
nitionē ipsius del. vel postea respondit
papa q cū mandatū speciale derogat ge
nerali legatus cōmissionē alij factā spe
cialiter impedire nō potest et si del. se
cundū formaz mandati suiam tulerit
legatus nō poterit eā aliquatenus ir
ritare. tamē si rationabiliter latuerit e
am poterit cōfirmare & executioni mā
dare. Nota q delegatus generalis pote
statē nō habet de cā alij specialiter dele
gata. q speciale mandatū derogat gene
rali.

¶ Nisi specialis. ¶ Ca. Quidam
cardinalis apostolice sedis legatꝰ auc
toritate propria transtulit troianuz e
piscopū ad panormitanū eccām contra
canonica īstituta. dñs pa. hoc intelligēs
scribit eidē dicens. q nisi eēt specialis
dilectio quā habet ad psonā illius pe
na docere cognoscent q̄ntū ipse deliquit
cōtra cōstitutiones canonicas & cōsue
tudinē generalē i trāslatione troiani
episcopi. Nota q iudex propt amicitiā

potest alicui remittere pnã. // Item legatus nõ põt transferre epõm ad aliũ episcopatum.

¶ Quod translationẽ. Ca. cardinalis de quo dicitur in capitulo precedenti. Legatus in regno sicilie auctoritate propria subiecit panormitanam eccãm mesanẽ. cõcesso sibi priuilegio p matie credens hoc sibi licere ex officio legationis ex eo q ex eodẽ officio põt absoluere illos qui violentas manus mittunt in clericos q de speciali cõcessione sepe indulgebatur legatis. papa hẽ audiens scribit eidẽ legato dicens. q licet generalis legatio in regno sicilie sit ei cõmissa tamẽ ad ea nõ debuit manus extendere que in signũ priuilegij generalis soli ro. pon. sunt reseruata. licet enim ex officio legationis legati possint absoluere illos qui violentas manus mittunt in clericos nõ debent propterea estimare q possit panormitanã eccãz subiacere masanẽ. vel q ex eadẽ possit duos epatus vnire & vnũ diuidere sine licentia speciali. Nota q nullus legatus ex generali legatione potest ad illa manus extendere que soli sunt ro. pon. reseruata excepta illorũ absolutione q manus violentas in clericos iecerũt.

¶ Licet tranensem. Ca. Vacãte traneñ. eccã canonica vnanimiter elegerunt in archiepõm G. fratrẽ cassinẽsis abbatis. Epõs portuen. in partibus illis legatus examinari fecit electionẽ ipsius. et examinationẽ illã per nũcios suos ad se. ap. trasmisit. quo facto legatus electionẽ eandẽ iterũ examinari õcepit propter quod abbas predictus cõquestus fuit dño pa. q postq̃ electionẽ examinauerat & eã ad pa. direxerat. maliciose electionẽ eandem examinare presumpsit. dñs pa. de cõsilio fratrũ examinationẽ secundã tanq̃ a non suo iudice factam postq̃ negociũ ad pa. direxerat denunciauit irritã et inanem. Nota q sicut sententia a non suo iudice lata nõ tenet sic nec examinatio. // Item nota q iudex amittit iurisdictionez postq̃ remisit negociũ ad suã superiorẽ. & si quid postea fecerit nihil valet.

¶ Dilectus filius. Episcopus predestinus ap. se. legatus concessit ecclesiã sancti trudonis R. canonico metinen. archidia. metrẽ. molestabat ipsũ super dicta eccã nec permittebat ipsum pacifica possessione gaudere dicẽs. q eo inconsulto ad quẽ presentatio illius ecclesie pertinebat eccãm illã ei conferre nõ potuit dictus R. significauit hoc dño pa. super hoc scribit pa. quibusdã dicẽs q plus iuris habet in concessione prelatus quã in presentatione patronus. nec preiudicatur patrono si quãdo per legatũ ap. se. eo inconsulto eccã cõceditur vnde mandat pa. quati. dictũ archid. cõpellant desistere ab inquietatione dicti R. super ipsa eccã. Nota regulã q plus iuris habet in cõcessione prelatus quã in presentatiõe patronus. Item nota ex hac regula q ex presentatione acquiritur ius presentato. Item nota q legatus potest eccãm conferre inconsulto patrono.

¶ Nouit ille. Ca. Dñs pa. mãdauit cuidã legato in francia legationis officio exercenti quati in terraz regis francie promulgaret sententiã merediã quod legatus nõ distulit adimplere. sup hoc scripsit rex francie dño pa. dicẽs q legatus cũ eẽt certa ratione suspectus eidẽ fines regni francorũ exiens i terrã regis sententiã interdicti protulit. vnde dicebat sententiã valere. pa. super hoc scribit eidem dicens. q et si

legatus fines francorū exierat quādo sententiā promulgauit nō tamē terminos sue legationis egressus fuerat. q̄ nō solum in regno francie sed etiaz in maneñ. ludun̄. et bisuntina prouincijs legationis officiū exercebat. Nota q̄ legatus existens extra terminos sue legationis officiū sue legationis exercere nō potest. idē intellige de alijs iudicibus. Itē legatus ad plures prouincias in vna existens de alia iudicare potest.

Venientes. Ca. Dñs pa. officiū legationis cōmisit patriarchę hierosolomitano i prouincia sua. ita tamē q̄ si legatus d latere dñi pa. ad partes illas accesserit officiū legationis quādiu ibi fuerit legatus pa. oio dimittat Nota q̄ iurisdictio minoris iudicis imperitur presente maiore. Itē nota q̄ licet duplicetur iurisd. tamē maiorē effectum habet secunda q̄ prima. Itē nota q̄ vbi equalis ē iurisdictio secunda derogat prime.

Excōmunicatis. Ca. In capitulo isto fit mentio de duplici genere legatorū. Primo dicit q̄ legati illi quibus ratione persone ad tps legationis officiū miungitur extra prouinciā sibi cōmissam vel etiā existentes in prouincia sua nō possit absoluere excōicatos propter iniectionē manuū violentam sed isti iniectores manuū ad ipsū legatum aliunde accedant. Scdo dicit q̄ illi legati q̄ habent officiū legatiōis p̄ter tu ecclesiarū suarū quāuis existant in prouincia sua excōmunicatos predcōs etiā subditos nō possunt absoluere nisi et istis et illis a se. ap. de speciali grā amplius cōcedatur et isti legati nō mittuntur de latere pape. Nota q̄ legatus ex priuilegio nō habet iurisdictionē ex ipsa legatione nisi in sua prouincia et circa illos de prouincia sua.

Nemini Ca. primo dicit q̄ legati ap. se. possunt facere statuta in prouincia sibi cōmissa. et durant perpetuo. licet postmodū prouinciā exeant. Secundo dicit q̄ si legatus committit cām alicui iurisdictio illius expirat nisi ante q̄ exeāt prouinciā citatio processit. Nota q̄ licet legatorū iurisdictio sit tpalis tamē statuta ipsorū sunt perpetua. et sic nota q̄ sublato principali nō destruitur accessoriū. Itē ex hoc nota q̄ cā sublata nō remouetur effectus. Itē nota q̄ iurisdictio legati nō durat nisi eo in prouincia existente aliquis experit ea vti. et sic nota q̄ non tantuz morte naturali finitur mandatum sed ciuili.

De officio iudicis ordinarij.

Perniciosam. Ca. statuit Ioannes pa. in sinodo ista q̄ episcopi singulariū ciuitatū habeant potestatem inquirendi crimina et punire crimnosos secundū q̄ canones dicunt sine impedimento alicuius. et si opus fuerit inuocent brachiū seculare ita tamē q̄ per hoc nullū preiudiciū fiat epis vt hocipso ius sibi acquirat. Nota q̄ vbi eccā per se nō sufficit inuocare dz aliū sēcare.

Si sacerdos. Ca. Sacerdos scit aliquē pro certo reū alicuius criminis vel ipse criminosus ei cōfessus fuit. dicitur q̄ si ille admonitus noluerit satisfacere sacerdos nō debet eū arguere nominatim nisi ordine iudiciario crimē fuerit ei probatū. sed in genere admoneat illū exemplo dñi qui dixit. vnus vestrum me traditurus ē. Sed si ille qui damnū fuistimuit petat iusticiā sacerdos

potest excõmunicare illũ qui damnũ dedit h mõ excõico q̃cunq; fecit tale factum sed nomine proprio nõ dz eũ excõmunicare. quãuis ei cõfessus fuerit. q; non vt iudex sit. sed vt deus. et debet illũ admonere ne ingerat se cõmunioni ipsius sacerdotis. q; nec xps iudã remouit. Nota q; iudex nõ dz iudicare secũdũ cõscientiam sed secũdũ ea que probãt. Itẽ in genere aliquis potest excõmunicari.

¶ Cũ ab ecclesiar. Ca. Pletanus sancti pancracij aliqñ excõmunicabat aliquos processibus suis epõs florẽtinus absoluebat eosdẽ irrequisito dõ pletano. puenit h ad dñz pa. pa. sup h scribit epõ florentino dicens q; prelati ecclesiarũ proferunt sententiã ecclesiasticã in aliquos malefactores illa debz firma et rata cõsistere z obseruari vsq; ad debitã satisfactionẽ. Vnde mãdat pa. epõ florentino quati. si predictꝰ pletanus sententiã excõicationis vel ĩterdicti in aliquos vel laicos parrochiãos suos ipsam fecit inuiolabiliter obseruari. nec eã relaxet sine conscientia dicti pletani. Nota q; pletani habent iurisdictionẽ excõicandi. Itẽ episcopus debz seruare sententias subditor; suor;.

¶ Cũ nos. Ca. Patroni ecclesiarũ cantuar. prouincie presentabant ad vacantes eccãs personas minus idoneas propter quod ordinatio ecclesiar; deferebatur. vel etiã ĩter presentatores et prelatos alia discordia emergebat. quesitũ fuit a pa. quid super hoc eẽt istis prelatis faciendũ. mandat pa. quatinus si aliquãdo in vacantibꝰ ecclesijs in quibus ecclesiasticã persona presentationẽ nõ habet vel q; minus idonei presentantur vel alia de cã nõ possint personas idoneas ordinare ponãt in ecclesijs iconomos qui debeant percipere frũctus et eos expendere in vtilitatẽ ecclesiarũ vel cõseruandã quousq; persone idonee fuerint institute. Nota q; minus idoneus nõ est in eccã recipiendus. Itẽ nota q; si questio ẽ super eccã vacante ordinarius ex officio suo in ea preficiet iconomum. Itẽ nota q; bona vacantis ecclesie successori sũt seruanda.

¶ Ex parte Ca. Quidã subditi cantuarien. archiepiscopi excõicati fuerant iusta de cã isti excõicati accesserunt ad pa. supplicantes cãs pro quibꝰ fuerant excõmunicati et aliã pretendẽtes absolutionis beneficiũ meruerũt q̃ritur an sit habendi pro absolutis. respondet pa. q; si cõstiterit ita eẽ cõpellendi sũt ad apostolicã sedem rõdere cũ litteris rei veritatẽ cõtinentibus. et si de hoc nõ constiterit et suspecti fuerint q; dño pa. veritatẽ confessi nõ fuerint cõpellendi sunt purgationẽ prestare q; veritatẽ cõfessi fuerũt in absolutione sua imperanda. Nota q; excõicatus in absolutione obtinenda debet exprimere cãm p; qua fuit excõicatus. alias nõ est habẽdus p; absoluto.

¶ Significauit Ca. Duobus modis potest poni casus. primo sic. aliqui contraxerũt matrimoniũ publica fama erat q; erant cõsanguinei vel affines z scandalũ hoc denunciatũ fuit epõ siue accusatũ matrimoniũ. Vnde episcopus vocauit illos ipsi fuerunt cõtumaces nõ venerunt. propter quod episcopus illos excõicauit. ipsi appellauerũt aut eẽ per simplicẽ querelã significauerunt dño pa. q; ipsi nõ erant consanguinei vel affines. et sic lrãs super h obtinuerunt ad iudices del. iudices absoluerũt illos ẽc. prout sequitur et cũ isti fuerũt absoluti iudices delegati nõ accesserũt ad

loeū vbi testes ad probandam consanguinitatē vel affinitatē debent produci nec aliquos pro receptione testiū illuc transmittunt et sic illic remanent in copula iniqua et cū vlteriusnō procedit queratur quid iuris eēt. respondet papa q dolus z fraus nō debent illis patrocinari. et pro malicia et desidia iudicis delegati nō debet quis remanere in copula cōiunctionis inique. et ideo quotiens ea que dicta sunt cōtigerit euenire. licite potest ordinarius taliter absolutos in pristinā excōicationis sentētiam reuocare. et tamdiu eos taliter retinere ligatos quousqz cā in testiū receptione et in aliis cāis legittimū incipiat habere progressuz. Nota q qui illicite sūt cōiuncti excōmunicandi sunt vt ab inuicem discedant. Item ordinarius supplet maliciā seu desidiā iudicis delegati Secūdo ponitur casus. Isti cōtraxerūt matrimoniū. accusatū fuit matrimonium sup consanguinitate aut affinitate. tandem lata fuit sententia diuorcij. sed quia abinuicem nō recedebant fuerunt excōicati. Tandez significauerūt dño pape q sententia lata ē per falsos testes hoc probare volebant. Vnde papa cām cōmisit super hoc. iudices absoluerunt illos zc. put sequitur in alio casu et iste casus bonus ē. quia sententia lata contra matrimoniū nō transit in rē iudicatā. quin possit reuocari veritate ē uelata qñcunqz.

Quanto. Ca. Quidam monachi canonici et alij regulares cū debent in clausstro diuinis obsequijs vigilare de redditibus ecclesiarū quarum curā gesserunt cōgregant pecuniam. et postea per curias principuz discurrere nō verētur. Factū istoz peruenit ad noticiā dñi papa. vnde mandat pa. archiepō dioc. ipsorū quati. moneat prelatos pdictorū regulariū vt ipsi corrigant illos z claustrū propriū. et si hoc negligenter obmiserint. tūc archiepiscopus moneat illos vt propriū si quod habēt resignent in manibus prelatoz suorum et vitā regularē obseruent qd si nō fecerint cōpellat eos ad hoc per suspensioēz officij et beneficij apo. se. Nota q correctio regulariū primo pertinet ad prelatos ipsoz. et si prelati sūt negligētes tunc episcopi eos corrigant secūdū q hic dicitur.

Ad reprimendā. Ca. episcopus lexoñ in quosdā subditos suos tulerat sententias excōicationis aut suspensionis. archiepūs rothomageñ. z alij suffraganei eius nō seruabant sententias illas peruenit hoc ad pa. vnde scribit archiepiscopo et eius suffraganeis dicens. q propter maliciā pruersorū pene certe statute sūt. et iō sicut volūt suas sententias latas in subditos ab alijs obseruari ita debent ipsi seruare sententias alioz quare mandat eis q tenus sententias quas lexoñ. episcopus canonice tulit in suos subditos obseruēt et faciant a suis subditis obseruari. Tandem loquitur archiepiscopo dicēs q sniā excōicationis nō suspenditur per appellationē et ideo si quis excōicatus ab episcopo lexoñ. eidē archiepiscopo cōquestus fuerit de iniusta excōicatiōe remittit illū ad episcopū absoluendus secundū formā eccē. et si ille eū absolue re noluerit archiepiscopus eū absoluat recepta prius iuratoria cautiōe. z precipiat ei ex debito iuramenti q satisfaciat eidē episcopo super eo pro quo fuit excōicatus nisi cōstiterit q in iure fuit excōicatus quod si nō fecerint in eādem sententiā reducat eundē. Nota q

sententiã archiepiscopi alĳ episcopi ꝑ quare tenentur. Itẽ quod tibi vis fieri alteri facere debes. Itẽ sententia excõmunicationis nõ suspenditur per appellationẽ. Itẽ si aliquis cõquerit archiepiscopo de iniusta excõicatione nõ debeũ statĩ absoluere nisi excõicator hoc voluerit adimplere.

¶ Duo simul Ca. patriarcha hierosolomitanus cõpellebat clericos tirẽn. archiepiscopi tirẽn. archiepi respondere corã ipso cõquerentibus de ipis cũ ipsi parati essent respondere corã archiepiscopo tirẽn. ordinario suo super hĳ cõquestus fuit tirẽn. archiepiscopꝰ domino pa. et ipse respondet eidẽ dicẽs ꝙ in canonibus diffinitũ est ꝙ primates vel patriarchæ nihil iuris præ ceteris debent habere nisi quantũ canones illis permittunt ⁊ cõsuetudo illis cõtulit ab antiquo nisi fuerit hoc ap. se. aliquid illorũ priuilegio speciali duxerit honorãdũ et ideo quãdiu clerici tirẽn. corã ipso voluerint stare iuri coraꝫ patriarcha respondere nõ debent. nisi cã per appellationẽ deferatur ad ipsũ aut aliquid a sede ap. sit indultũ. Nota ꝙ patriarcha vel primas id solũ potest habere in subdito archiepiscoporũ suoꝝ quod ẽ in canonibus diffinitũ et idẽ intelligẽdũ de archiepõ in subditos suffraganeoꝝ suoꝝ vel cõsuetudo illis cõtulit ab antiquo. Itẽ nota ꝙ cõsuetudo dat iurisdictõẽ Itẽ actor forũ rei debet sequi.

¶ Quod sedẽ Ca. Archiepiscopus propter infirmitatẽ vel aliã iustã cãm nõ potest cõsecrare suffraganeũ suum. quesitũ fuit a pa. vtrũ possit super hoc alicui cõmittere vices suas. respondit pa. ꝙ archiepiscopus taliter impeditus potest alicui episcopo vices cõmittere et cõsecrandus dꝫ ab illo munus cõsecrationis accipere dũmodo catholicus habeatur et impedimentũ ei ex subtractione gratie se. ap. nõ obsistat. Nota ꝙ cõsecratio potest delegari. Itẽ suffraganei delegationẽ factã a suo archiepõ tenentur suscipere. Itẽ electus tenetur suscipere cõsecrationẽ a quo metropolitanus voluerit.

¶ Pastoralis. Ca. Aliquis appellauit ab episcopo ad archiepiscopũ. queritur vtrũ archiepiscopus cãz istã sibi delegatã per appellationẽ possit cõmittere alicui subdito sui suffraganei iure metropolitano. et si nollet cãm suscipere vtrũ possit ipsũ ad suscipiendã delegationẽ cõpellere. respondet ꝙ archiepiscopus ipsũ ad suscipiendã delegationem cõpellere nõ potest multũ quia eũ nullã habet potestatẽ nisi in quibusdã certis articulis. quãuis episcopus suus eidẽ sit metropolitico iure subiectus. Postea in. §. isto ponitur talis casus. Causa cõmissa ẽ alicui ꝙ se. ap. delegatus citauit reũ nõ venit cõtumax fuit propter cõtumaciã suã manifestã fuit excõmunicatus. vel iudex actorẽ duxit in possessionẽ rei petite cã rei seruãde Tandẽ mortuus delegatus reus vult absolui vel recuperare possessionẽ amissam prestita cautione ꝙ iure parebit queritur an liceat alicui ordinario ipz absoluere vel possessionẽ sibi restituere infra annũ sufficienti cautione recepta sine speciali mandato ap. se. respõdet ꝙ cũ delegatus quantũ ad illã cãz maior sit ordinario sine speciali mãdato dñi pa. excõicatus ab hmõi delegato beneficiũ absolutionis per aliũ nõ potuit obtinere preter in mortis articulo nisi talis fuerit ille delegatus cui alius succedat in onere et honore nec possessionem amissam poterit recuperare per

aliū quam per se. ap. In fine dat pa. tale cōsiliū ne actor post annū efficiatur verus possessor reus cōtra ordinario ut si ordinariū habere nō potest cōtra publicis & honestis psonis offerat & prestat cautionē q̄ iure parebit interrupē do per hoc prescriptionē annalez. vt sic post annū recuperare possit possessiōez amissam. Nota q̄ archiepūs nō habet iurisdictionē in subditos suffraganeoz suorū nisi in certis articulis. Item del. papr maior ē ordinario quantū ad cāz illam que ē ei cōmissa. Item ordinarius nō potest se intromittere de bis que fiunt a delegato papr. Item si aliquis non potest habere copiam iudicis illud protestatur cōtra ordinario vel cōtra publicis psonis si ordinarius haberi nō potest quod per eū nō stat quominus faciat quod facere intendebat et sic postea nō currit ei tēpus quousq; copiā iudicis habere poterit.

Licet in cor. Ca. epūs parisi eñ. receptis mandatis a dño pa. vt tā circa regulares quā seculares clericos sue iurisdictionis qui multa & grauia cōmittere dicebant īquirat et corrigat ap. re. que viderit corrigenda et statuat ad reformationē eorū quod iustū fuerit et honestū Occasione huius mādati dicebat episcopus parisien. q̄ nullus subditus suus a correctione sua ad metropol. poterat appellare cū i mandato suo appellationis remediū sit inhibitū. archiepūs senon. metropolitanus eius significauit ꝟ dño pa. & ipse rescribit ei dicens q̄ licet in corrigendis excessib9 appellationis remediū sit inhibitū non tamē fuit intentionis pa. nec ipse debuit iurisdictionē archiepiscopi per mādatum hmōi derogare. Unde si aliquis excessus emerserit in inquisitionibus faciendis a dicto episcopo nō tanq̄ delegato sed tanq̄ ordinario in quo licitū sit appellare nō vult pa. derogari auctoritati ipsius archiepiscopi occasione dicti mandati quominus licitū sit cuilibz ad ipsū archiepiscopū tanq̄ ad metropolitanū libere appellare. Nota q̄ a correctione nō est appellandū nisi modus excedatur. Item nō intendit pa. alicui p̄ iudicium generare.

Irrefragabili. Ca. in primo statuit cōcilium q̄ prelati ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionē et reformationē subditorū suorum & precipue clericorū ne sanguis eoz de prelatorū manibus requiratur. vt aūt liberius correctionis officium valeant exercere decernit q̄ nulla consuetudo vel appellatio ipsorū officiū valeat impedire. nisi modus canonicus in talibus excedatur. tamē excessus canonicorū cathedralis eccē qui cōsueuerint corrigi p̄ capitulū adcōmonitionē episcopi infra certū terminū prefigendū. a ipso per ipsū capitulū corrigantur in illis in quibus talis fuit consuetudo. et si capitulū negligens fuerit episcopus extunc ꝟ habens pre oculis ipsos corrigat appellatione remota.

Certū in. §. isto dicatur q̄ si canonici absq; manifesta et rationabili cā i cōtemptu episcopi cessauerūt adminus episcopus nihilominus celebret in eccā cathedrali. et metropolitanus tanq̄ delegatus a pa. super hoc ad querelā epi cognita veritate eos taliter corrigat q̄ metu pene talia de cetero nō presumant. In fine dicit q̄ prelati ecclesiar hoc statutū ad questū pecunie vel grauamē aliud nō cōuertant sed diligenter obseruent si canonicā voluerint effugere vltionē. Nota q̄ prelatus tenetur

corrigere subditos alias imputabitur ei. ¶ Itē a correctione nō appellatur nisi modus excedatur. Itē cōsuetudo dat iurisdictionē in excessibus corrigendis. Itē hic ē casus in quo metropolitanus est iudex subditorū suffraganeorū sed nō iurē metropolitico. sed auctoritate hmōi cōstitutionis.

¶ Quoniā. Ca. In multis partibus intra vnā dioc. vel ciuitatē permixti sunt spiritu diuersarum linguarum q̄ sub vna fide varios habent ritus & mores statuit cōcilium q̄ epi hmōi ciuitatū eligant viros idoneos qui secundū diuersitatē linguarū diuina illis officia celebrent et ecclesiastica sacramenta ministrent. instruendo eos verbo et exēplo preterea prohibet cōcilium quod vna ciuitas nō habeat plures epōs tāq̄ vnū corpus habens plura capita quasi mōstrum. sed si necessitas propter cās p̄dictas postulauerit eps loci catholicū presulem nationibus illis cōformē constituat sibi vicariū qui sit ei per omnia obediens et subiectus. et si aliquis alit se ingerat nouerit se excōicatū. et si nō recesserit ab omni ecclesiastico ministerio deponatur adhibito si necesse fuerit auxilio brachij secularis. Nota q̄ vnaquaq; ciuitas vnū tantū debet habere pontificē. Itē eccā inuocare potest & eoz auxilium seculare si necesse fuerit.

¶ Inter cetera. Ca. inter alia que pertinēt ad salutē populi cristiani predicatio verbi dei q̄plurimū ē necessaria quia sicut corpus materiali cibo nutritur. ita et aīa spirituali cibo reficitur. sed epi quādoq; propter mltas accurationes et multas cās nō sufficiunt ministrare populo verbū dei. vnum statuit cōcilium q̄ episcopi assumant viros idoneos ad officiū predicationis qui plebes sibi cōmissas eorūvice istruant et edificent verbo & exēplo quibus cū necesse fuerit ministrentur ne propter necessitatē ab officio predicatiōis desistent. Vnde precepit cōcilium tam in cathedralibus ecclesijs q̄ in alijs cōuētualibus viros idoneos debeant ordinare quos habeant coadiutores tā in officio predicationis q̄ in audiendis cōfessionibus et alijs que ad salutē pertinēt animaꝝ. qui aūt hoc adimplere neglexerit districte subiacerat vltioni. Nota q̄ episcopi debent habere coadiutores non solum in officio predicationis. sed in audiendis confessionibus et penitentijs iniungendis.

¶ Conquerente. Ca. procuratoꝝ monasterij sancti benedicti montis suasij cōquerebatur q̄ episcopus de assisio diocesanus ipsius nō cōtentus iuribus episcopalibus in ecclesijs et capellis ipsius monasterij que debet habē a quibusdā ecclesijs exigebat pcurationes que ad eas prestandas nō sufficiebant. Vnde petebat procurator ipsius monasterij q̄ episcopus spēificaret illa que cōpetebant eidē in eisdē ecclesijs ratione iuris episcopalis. quibusdā vero spēificatis lis fuit legitime cōtestata dēs pa. visis et intellectis probationibus et rationibus vtriusq; partis decreuit q̄ episcopus habeat canonicaꝝ obedientiā subiectionē et reuerentiam et alia que in lrā enumerātur in ecclesijs seu capellis dioc. ipsius ad monasterij ipsū spectantibus. ita q̄ cū ad ecclesias illas visitandas accesserit. nō plus requirit ab illis ecclesijs nomine procurationis nisi quantū ei poterunt exhibere pensatis facultatibus earundem ne amplius aggrauētur in procurationibus quā cetere capelle eiusdē

dioc.et istis iuribus in predictis eccle
sijs epūs sit cōtentus.nec āplius exigat
preter moderatū auxiliū qđ iuxta for
mā lateranē.cōcilij duxerit postulandū
si manifesta ꝛ rationabilis cā extiterit
Nota ꝙ generalitas specificanda ē. Itē
procuratio que debetur ratione visitati
onis secundū facultates eccē dz dari.
Itē nō amplius dz exigi ab vna eccā
quā exigatur ab alijs in procurationi
bus faciendis ꝛ eodē iure quantū ab ꝟ
eccē censeri debent.

Vt iuxta. Ca. Precepit hic
pa.ꝙ cū prelati exercent officiū visita
tionis seculares secū nō habeant ꝙ qđ
possit in claustris dissolutionis materi
a proueniꝛe sed duos vel tres de canoni
cis suis habeat epūs idecenti habitu ad
iunctis sibi aliquot religiosis. Nota ꝙ
in visitatoribus quas epi faciunt nō de
bent mereresse seculares sed potiꝰ regu
lares.

Dilectus filius. Ca. Inter
abbatē monasterij rothomagen. ex una
parte.et epm venetē. ex altera āstio
super quibusdā questionibꝰ vertebat
dicebat abbas ꝙ tertia pars emēdarum
quas homines.v. parrochiarū ꝙ suis
excessibus solueē cōpellūtur ad suū spe
ctat monasteriū ab antiquo ꝛ ꝙ orta
questione ecclesiastica merē hoīes dic
tarū prochiarū citatio pertinebat ad ip
sum abbatē. Sed examinatio ꝛ decisio
questionis ad epm venetē.et ad ipsum
abbatē cōiter pertinebat.sed episcopus
super his ꝛ sup emēdis inquietabat ab
batē super his de cōsensu partiū lre fue
runt impetrate a dño mnocē. ad istos
iudices per quas mādatur eisdē vt audi
tis hinc ꝛ inde propositis cām sufficiē
ter instructā remitterent ad ap.se.cui
quibus dictus epūs processum istorū iu
dicū impediebat occasiōe cuiusdā sentē
tie late super quibusdā ecclesijs q ad
legē diocesanā pro ipso epo.sed qi iudi
ces nō procedebant.supplicauit prefatꝰ
abbas dño pa.ho.vt cū citatio causaꝝ
examinatio decisio ꝛ emende ad legē iu
risdictionis pertineant.occasione sentē
tie supradicte nō permitteret impediri
pcessum iudicū predictoruꝫ. super his
scribit.ho.predictis iudicibus mādare
ꝙ cū predicta de lege iurisdictionis exi
stant quati.nō obstante huiusmodi sē
tentia procedant in negocio iuxta tra
ditā sibi formā. Nota ꝙ a
lia est sententia lata quo ad legē dio
cesanam et alia lata quo ad legeꝫ iuris
dictionis cū vna alij nō obstat.

Graue. Ca. Quidaꝫ episco
pus recipit mandatū a dño pa.grego.
super correctione clericorū sue dioc.et
ciuitatis occasione istius mādati epis
copus tulit sententiā interdicti in eccās
scē marie de orbitello et q̄sdā alias exi
stēces ī dioc.ipsiꝰ epi pmentes ad mo
nasteriuꝫ sā anastasij de vrbe et suspē
sionis sententiā in clericos earūdē ab
bas conquestus fuit super hoc dño pa.
cū ipse paratus eēt corrigere cunctos
dictarū ecclesiaꝝ mandat pa.dicto epis
copo ꝙ cū ī dictas ecclesias nullā habe
at iurisdictionē ordinariā vel delegataꝫ
occasione predicti mandati quati.si ita
ē prudenter corrigat qui minus ꝓpide
attemptauit ꝛ predictas sentētias sine
difficultate ēlaxet.Nota ꝙ pa.per lrās
suas nō itendit.preiudiciū generare.

De officio iudicis.

Je quibus. Ca. Dicitur
in decre.ista.ꝙ illi qui ex offi
cio suo in certis casibus possūt
absolueē illos qui propter violētam
iniectionē manuū in clericos incidunt

in smãz excõmunicationis. absolutõez hmõi possunt alijs cõmittere cũ mouerit expedire. Nota q beneficiũ absolutõis potest delegari.

¶ Ex lris. Ca. inter abbatẽ z cõuentũ monasterij caueñ. ex vna parte. et cõuentũ fosse noue sup quibusdã possessionibus ex altera questio vertebatur corã archiepõ et abbate sancti leonardi salernitañ. corã quibus propositum fuit procuratoꝛ monasterij fosse noue q habẽ nõ poterat aduocatũ. Vnde super hoc eoꝝ officiũ imploranit. archiepiscopus dedit eidẽ R. clericũ suũ vt in cũ illa suũ patrocinũ exhiberet. sed q̃dam monachus caueñ. excipiendo q̃ posuit hoc cẽ factũ in preiudiciũ sui monasterij eo q̃ dictus R. eius clericus et domesticus existebat. iudices dubitantes quid iuris eẽt. significauerũt hoc domino pa. et ipse mandat eis dẽ quati. nõ obstante hmõi exceptione in negotio p̃ cedant eodem prouia ratione. Nota q̃ familiaris epi põt eẽ aduocatus in cã coram eo. Itẽ nota q̃ aduocatus dicat officio iudicis.

¶ Judicis. Ca. Eccã vel minor lesa ẽ in aliquo contractu in quo forma iuris seruata fuit vel in aliqua sñã a qua nõ fuit appellatũ z ita restituta sũt iure cõi recurrerunt ad officiũ iudicis per beneficiũ restitutionis. petut eccã minor principaliter restitui cõtra ipsuꝝ cõtractũ vel cõtra sententiã. queritur vtr in casu isto debeat litis cõtestatio fieri. dicit pa. q̃ vbicũq; officiũ iudicis locoactionis proponitur. puta cũ petitur restitutio in integrũ principaliter litis cõtestatio dꝛ fieri. Si vero incidenter siue ante ingressum litis siue post ingressũ cause hmõi officiũ postulet potest ad hoc habere recursum sine litis cõtestatione. Nota q̃ cũ restitutio principaliter postulatur ordo iuris seruari dꝛ sicut in quolibet alio iudicio ordinario nisi ẽ ta actio vel cã proponitur.

De maioritate z obedientia.

Quoꝝ ceterũ. Qui prius ordinatus ẽ maior et prior his qui posterius sunt ordinati debet haberi. Nota q̃ qui prior est tempore potior est iure.

¶ Si quis venerit. Ca. dicitur in hoc capitulo q̃ si quis fecerit cõtra ꝺ ceptum sui epi excõicandus ẽ. Nota q̃ episcopi pñt facere decretũ.

¶ Negetur. Ca. Quidã electus fuit in prelatũ alicuius eccẽ z confirmatus quidã frater atticus noñe absens erat hoc audiens statim venit et voluit ei facere obiaz. sed prelatus volebat q̃ ipse per scripturã obligaretur ad obiaz prestandam et fernandã z sic scripsit et spopondit frater atticus prelatus ipse significauit hoc dño pa. qualiter frater atticus scripserat ẽscribit ei pa. dicens q̃ in litteris illis signum prodebatur iniurie q̃ nõ fuit necesse vt obligaretur scripto qui obedientiã suã sponte exhibuit. Nota q̃ nõ est necessariũ vt aliq̃s se obligz scripto q̃ obiaz voluntarius impendit.

¶ Oẽs. Ca. Dicitur ĩ hoc ca. q̃ beatus petrus precipit q̃ oẽs primates terre et oẽs homines obedirẽt episcopis. Nota q̃ sacerdotiũ maius est imperio scz in spiritualibus.

¶ Illud dñs. Ca. Hildesemeñ episcopus transtulit se ad herbipoleñ. eccãm sine licentia dñi pa. munitiones et castra herbipoleñ. ec. retinuit ad vtilitatẽ illius ec. vt dicebat ne si ad alios deuenissent nõ eẽt qui eas postmoduꝝ

liberasset pa. super hic scribit capto hec bipor. dicens q spiritualia sūt tpalib9 digniora et obedientia melior ē quā victime. et potius dz homo auscultare .i. attendere quā adipe offerre ꝛ iō nō debebat epūs hildesemen. p tpali cōmodo inobedientie notā incurrere nec venire contra apostolicas iussiones. ¶ Nota q spiritualia sūt tpalibus digniora. Itē obīa prefertur oībus.

Soli te. Ca. Imperator constantinopolis. faciebat patriarchā constantinopolis. iuxta pedes suos in parte sinistraz sedere papa intelligēs hoc scribit ei q nō decebat eū taliter se habere erga patriarchā suū. cū alij reges ꝛ pncipes suis prelatis sicut debent. reuerenter assurgant et eis iuxta se venerabilem sedem assignent. ¶ Imperator scribit dño pa. q multū miraretur q propter hoc missus fuerat eū increpare dicēs q sacerdotiū subest imperio auctoritate beati petri dicentis. subditi estote oī humane creature propter deū sive regi tanq̄ precellenti sive ducibus tanq̄ ab eo missis ad vindictā malorū laudē vero bonoz. In decretali vero presenti scribit eidē imperatori dñs pa. respondēdo auctoritati petri exponens illā dictēs q si personā loquētis et personā ad quos loquebatur diligenter cōsiderasset non expressissz taliter intellectū illius auctoritatis. scribebat enī subditis suis ꝗs ad humilitatez inducebat. nec per hoc voluit sacerdotiū subesse quia sēm intellectū illius sequeretur q quilibet etiam seruus imperiū in sacerdotes accepisset ex eo q dicit oī humane creature sed nō negat quin imperator presit suis ꝛ illis qui ab eo tpalia recipiunt Tāde exposita p̄missa auctoritate petri ostēdit exēplo xpi sacerdotiū p̄emine re regibus dicentis per verbū ierim. Ecce ego cōstitui te sup gentes et regna ꝛc. Si enī imperator ista cōsiderasset nō fecisset taliter patriarchā suum sedere ad pedes suos et licet papa ipsum nō increpasset poterat tamē rationabiliter increpare cū ipse in personā petri super oēs recepit potestatē. cui dictū fuit a dño. quodcūqz ligaueris super terram ꝛc. In fine dicit q imperialis celsitudo discernat vtrū ad bonū ꝛ vtile inuitauerit imperatoriā excellentiā cuz ipse solūmodo ad vtilitatē ecclē et terre hierosolimitane subsidiū ipsū duxerit muitandū. Nota q persona loquens cōsiderāda ē et eorū ad quos aliquis loquitur vim locutionis dz quis considerare. Itē imperator preexcellit illiq̄ ab eo tpalia recipiunt et sacerdotes. sz in spūalibus pontifex antecellit ipsum Itē imperator ꝛ alij oēs laici inferiores in clericos nō habent potestatē qi non sunt eius iurisdictioni cōmissi.

Per tuas. Ca. Aliquis recepit ordinē subdiaconat9 a dño pa. quē sibi eſt a dño pa. vtrū pr ordinē subdiaconatus subtrahitur a debita reuerētia sui epi. respondet pa. q et si decens sit vt illi secundū q conuenit inter alios subditos a suo epo deferatur qui a se. ap. fuerit ordinatus. propterea tamen ab obedientia epi nō absoluitur. Nota q subdiaconi dñi pa. subsunt epis a q̄bus habent beneficiū. Itē fallit regula q quos ordinare quis nō potest nec in diuare potest. Itē qui honorē recipit et onus recepisse intelligitur.

Inter quatuor. Ca. Antecp̄ ciuitas constantinopolitana caperetur a cristianis erant quedā ecclē que patriarche constantinopolis. nō respondebāt post recuperationē petebat patriarcha

a dño pa. quatinus ecclesias illas sibi subiecerat. cū pa. q duplici cōe petitio illius nō fuit admittenda qz ratio iuris postulat vt in preiudiciū illoz quibus ille eccē sunt subiecte. nihil de ipsis debeat ordinari. cū citati nō sunt nec cō iuncti nec per cōtumaciā se absentent. Sup. preterea petebat patriarcha vt dñs pa. faceret sibi impendi obedientiaz ab archiepō et episcopis regni cipri. z pa. ferret idē rñ. in hac petitione secundū q i alia. cū z ipsi ante promotionē patriarchē exempti extiterant quādo cōstanti polis eccā erat inobediens et rebellis z in eorū absentia circa statū illoz nihil debeat imutari. si vero iusticiaz de illis postulauerit audiet ipsū. Nota q cōtra absentē nō citatum nō coniunctū vel cōfessum nō est procedendū.

Quo super. Ca. Abbates q dam quando vocabuntur ad sinodū ab episcopo diocesano dicebāt. q abbates nō tenētur ire ad sinodū. quesiuit episcopus a pa. quid iuris eēt. respondz q abbates et sacerdotes subiecti epō lege diocesana qui ad sinodum venire contemnūt per censurā ecclesiasticā ad sinodū venīre cogantur obedientiā z reuerentiā suo episcopo exhibentes. dūmodo nihil inquū statuatur in ipsa. Nota q abbates ad sinodū venire debent.

Cū in ecclesijs. Ca. Significatū fuit dño pa. q canonici ecclesiaz sanctorū victoris z ioannis in mōte in obedientes erant suo priori et in alijs quā plurimū excedebant pa. vero volēs intendere circa reformationē eorū. mandauit canonicis vniuersis vt priori suo in his que ad dēm pertinēt obedirent. literis dñi pa. receptis oēs respondērūt q parati erāt in oībus obedire exceptis q suos qui contra priorē se in superbiam exerebant. quāuis de obedientia prestāda prestitissent iuramentū z cū non possent ad obedientiā reuocari. dictus prior excōicauit eosdē. Tandē petierunt absolui ab ipso priore et ipse precepit eisdem vt iurarent parere mandatis ipsi9 quod ipsi facere noluerūt. vnde noluit eos absoluere. Postmoduz dicti quatuor ad se. ap. accesserūt. et cū cōstitisset pa. de ipsorū cōtumacia per lras multotum prelatorū receptis ab eis iuramento sēdm formaz eccē istos fecit absolui precipiens eis sub debito iuramenti vt ad claustrū rediret z suo priori humiliter obedirent. super negocio isto scribit pa. duobus abbatibus mandans eisdē quati. cōpellant prefatos canonicos redire ad obedientiā sui prioris et ne de sua malicia valeant gloriari cōpellant eosdē vt presteant eidē priori iuramentum quod de parendo mādatis prioris pro sua absolutiōe suprēe negauerūt si viderint expedire. quod si facere noluerint de monasterio cōpellātur. Nota q priores et abbates possunt excōmunicare. Item iuramentum de obedientia a cōtumacibus potest exigi. Item litteris prelatorū creditur i preiudiciū aliorū Item excōmunicati debent absolui prestito prius iuramento. Item a periurio iterum exigitur iuramentū. Item qui priori suo vel abbati suo nō vult obedire dz expelli de monasterio.

Hisqz. Ca. Inter eccām sācti laurentij in damasco ex parte vna. et capellas sibi subiectas ex parte altera. questio verteb[illegible] super scrutinio z alijs articulis corā pa. ipse audito q vtraqz pars coram ipso proponere voluerit sententiando decernit vt presbiteri et clerici earundē capellarum cardinali qui tunc erat in ecclesia ipsa. et

qui per tpa fuerit prestent manualem obedientiã et reuerentiã. et ad eccãz ip sam prosecutimo baptismo ec. capko cõ ueniant tẽporibus cõsuetis correctionẽ ipsius cardinalis recipiant ꝛ sentẽtias excõicationis interdicti vel suspensiõis quas in eas et eorũ ecclesias cõtulerit inuiolabiliter obseruẽt cũ vero eccã illa cardinali vacabit. cappellani ꝛ clerici supradicti capko ipsius eccẽ exhibeant oĩa supradicta excepto q dictũ ẽ de correctione excõicatione ac suspensione ip sorũ. quia dñs pa. p bono pacis sue prudentie reseruauit. Nota hic que debent cappellani ꝛ clerici suis plebibus. Itẽ vacante eccã capitulum exercet vicem prelati.

Dilecto Ca. Abbatissa que ẽ liburgen. cõquesta fuit dño pa. q cũ ipsa canonicos suos ꝛ clericos sue iurisdictioni subiectos suspenderet ab officio et beneficijs exigentibus suis culpis ipsi cõfisi ex eo q ipsa eos excõicare nõ possit suspensionẽ ipsius nõ seruabant. et sic eorũ excessus impuniti remanebant. mãdat pa. cuidã abbati quati. dictos canonicos ꝛ clericos cõpellat p censurã ecclesiasticã vt abbatisse prefate obedientiã ꝛ reuerentiã impendãt et eius salubria mandata obseruent. Nota q mulier excõmunicari nõ potest

Dilecti filij Ca. patriarcha grandẽn. occasione cuiusdã cõsuetudis exigit iuramentũ fidelitatis ab epõ castellano preter formã canonicã quam alij suffraganei cõsueuerũt prestare suis metropolitanis archid. ꝛ canonici castellani videntes ex hoc eccẽ sue preiudiciũ generari. ad se. ap. appellarũt ne occasione illius enihil exigent ab episcopo castellano vltra id quod facũt alij epi suis metropolitanis propter aliã cõsuetudinẽ. Vnde mandat pa. patriarche grandẽn. quati, cõtentus existat forma canonica quã ipse recipit ab eis sũbiectis sibi nullo medio nec amplius exigat a castellano epõ obtẽtu alicuius cõsuetudinis pretextu iuramenti prestiti sciens q pa. absoluit euz ab hmõi iuramento quantũ ad alios articulos imo ipsũ denunciat potius nõ tenere. Nota q vbicũqz videt aliquis sibi preiudiciuz generari potest appellare. Itẽ quod tibi fieri nõ vis alijs nõ facias. Itẽ iuramẽtũ nõ extenditur ad ea que de iure pẽtanda nõ sunt.

Cũ olim. Ca. Vacante monasterio sancti saluatoris messañ. monachi elegerũt quendã in abbatẽ psonam videlicet indignã. et sic ipso iure fuerunt eligendi potestate primati. mandat pa. priori fratrũ predicatorũ ꝛ archidia regimo quati. auctoritate ipsius de gracia speciali cõcedant dictis monachis eligendi in alia seu postulandi liberã facultatẽ. licet ipso iure hac vice sint eligendi potestate primati. et cum eccã messañ. vacet ad presens electionem fuã presentent capko messañ. confirmandã prout de iure fuerit vel etiaz infirmandã. Nota q eccã vacante capitulũ supplet vicẽ epi in cõfirmationibus prelatorum.

Statuimus. In eccã sancte marie maioris de vrbe talis erat cõsuetudo q illi qui primo recipiebatur ibidẽ preferebatur illi qui posterius recipiebatur in sessionibus et in portionibus percipiendis etiã si eẽt in maiori ordie cõstitutus. q istud inhonestũ erat statuit pa. q presbiteri primũ locũ tenerant diaconi secundũ. subdiaconi tertiũ et sic de reliquis obtineãt ordinati etiã si posterius sint recepti et in portione

prelpienda qui in maiori ordine fuerūt minoribus preferantur et minores cleric faciāt seruitia cōsueta. Nota q maiores ꝛ digniores reputantur in maioribus ordinibus cōstituti.

¶ Cū inferior. Ca. Archiepūs coloceñ. de licentia dñi pa. monasteriū de thuer cōstituēs in finieñ. archidiaconatu dioc. coloceñ. exerit eccīam cathedralem. et pa. eccīaz illā exemit a iurisdictione ipsius archid. Archid. predicens in tantū prorupit audaciaz vt in episcopū ibi cōsecratū et in ecclesiā suaz iurisdictionē exercere pūmpsit signifi catū fuit hoc dño pa. Vnde super hoc scribit ipsi coloceñ. dicens q inferior potiorem soluere nequit vel ligare. sed potius maior minorē regulariter absoluit. et inhonestū est et absurdū vt filius potestatē habeat in patrē et ideo mādat ipsi coloceñ. vt prefato archid. districte precipiat ne de cetero in dictuz epūm talia attemptare presumat. cū dñs pa. ab ipsius iurisdictione ipsū exemerit. ita tamē vt si propter hoc archidiaconatus iura leduntur in dioc. sua absqz iuris alieni preiudicio. recōpensationē faciat cōgruentē. Nota minor in maiorē potestatē habere nō debet. Itē sine alterius preiudicio eccīa cōstrui dz aut āpliari.

¶ Humilis Ca. inter archiepūz bituriceñ. et archiepūm burdegaleñ. cōtrouersia fuit diutius agitata sup iure primicie quis eoz deberet eē primas. dñs pa. greg. post diutinā cōcertationē quandā fecit prouisionem. inter ipsos. quā prouisionē misit quibusdam mandans eisdē quati. requirant assensū prelatorū burdegaleñ. prouincie in ea presentium ꝛ consensum capitulorum cathedralium ecclesiarum eiusdē prouincie et assensū bituriceñ. capti super ipsa prouisione. quo habito prouisionē illā solemniter publicauit ꝛ si aliqui cōsensuz prestare noluerint publicatiōi predicte supersedeant et eisdē precipiāt vt personaliter si prelati fuerint ad presētiam pape accedant. vel si capla fuerīt per procuratores idoneos cōpareant p secuti cortā pa. ius si quod habent satisfacturi parti alteri si succubuerint i expensis. Nota q oīes vel aliquos tangit eorū consensus requirendus ē. Itē qui succūbit in expensis cōdēnari debet in hoc ideo statuitur in casu isto. q quasi fundata erat intentio bituriceñ. per illā prouidentiā. ꝛ ideo si succūbant calūniari videntur.

¶ De treuga ꝛ pace.

Treugas. Ca. primo dicitur q treuge durare debent a quarta feria post occasū sol vsqz in diē lune in ortu solis ab aduentu dñi vsqz ad octauā pasche hoc tamen nō seruatur. Secundo dicit q qui treugas fregerit excōmunicet post tertiaz cōmonitionē ꝛ nullus excōicato cōicet. Tertio dicit q triplex funiculus difficile rumpitur. ideo mandatur q episcopi oēs sibi cōsilium et auxilium impendant et qui secus fecerit puniatur. Nota q trina āmonitio debet habere vindictaz Itē sententia ferenda ē i scriptis. Itē funiculus triplex difficile rumpitur.

¶ Innouamus. Ca. Dicit hic q presbiteri monachi conuersi viatores agricole ꝛ animalia que portāt ad agrū semina vel arant potiantur securitate. Nota que persone et q aīalia gaudent treugis.

¶ De pactis.

Antigonus Ca. Antigonus episcopus matureñ. in concil.

africano grauē deposuit querimoniā de optantio epō quia cū inter se pactū fe cissent q̄ alter nō subtraheret alteri9 populos. optantius epūs nō seruauit pa cta inita inter eos sed alliciebat popu los antigoni. vnde petebat vt pacta ini ta inter eos seruentur aut cōuentu esi se nō coercerit. ecclesiasticam sentiat disciplinam vniuersi dixerūt pax serue tur. pacta custodiantur. Nota q̄ pacta seruari debent.

¶ Quotiens. Ca. Si aliqua pactio vel cōuentio facta ē inter aliquos ne dubitatio sit in futurū super cōuēti one illa. pa. requisitus dz illā ratā ha bere pro securitate partiū. Nota q̄ rati habitio retrotrahitur. et mandato com paratur.

¶ Qualiter. Ca. dicitur q̄ stu diose est agendū vt que ore promittū tur opere cōpleantur. Nota q̄ ea que p̄ mittunt adimpleri debent. Itē nota q̄ verba accipienda sūt cū affectu.

¶ Cū pridē. Monachi de acra et p̄. clericus pro se et fratre suo habe bāt cōtroversiā inter se super eccā ⁊ cap pella de lant. quibus spoliati fuerant a monachis. s. clericus procurator mona sterij. et predictus p̄. pro se ⁊ fratre su o accesserunt ad dñm pa. procurator et p̄. clericus pro se et fratre suo cuius erat quandā fecerunt cōpositionē scz q̄ pre dicto p̄. pro expensis quas fecerat. tres marce argenti soluerentur a monachis eidē p̄. liti cederet ⁊ ab infestatiōe mo nachorū cessaret quā cōpositionē petie runt per dñm pa. cōfirmari. sed ipse no luit cōfirmare quia illicita erat. tandem pa. monuit illū p̄. vt pro se ⁊ fratre su o renunciaret liti quod ⁊ fecit. et instru mentaque super hoc habebat in mani bus dñi pa. resignauit que estimauit monachis mandans priori et fratribus vt eidē p̄. et fratri suo aliquod benefici um assignarent d̄ quo maius lucrū ha berent quā de illo illicita pactione. Sed prior ⁊ monachi acquiescere noluerūt propter quod dictus p̄. clericus ad do minū pa. redijt exponens ei oīa supra dicta. super hoc mandat papa quibusdā iudicibus quati. moneant priorē ⁊ mo nachos vt prefato p̄. et fratri suo com petens beneficiū cōferant et assignent. quod si nō fecerint si constiterit eis di ctos clericos a predicta eccā et capel la absq3 ordine iudiciario violenter eie ctos faciant illas sibi restitui nō obstā tibus litteris cōfirmationis quas dic ti monachi super hoc impetrasse dicūt. Nota q̄ nulla pactio illicita in spiritua libus facienda ē nec aliquid dandū eti am pro expensis. Itē qui renunciat in strumentis licē renunciare intelligit.

¶ Accepimus Quedā ecclesie cōcesse fuerūt quibusdā clericis tali mo do siue tenore q̄ illis defunctis. alij no minibus propriis designatis succedant eis designificatū fuit hoc dño papē. man dat pa. eberacen. archiepō cū hoc sit im quū et sacris cōstitutionibus cōtrariū quatinus hmōi successiones detestabi les et iniquas decernat omnino friuo las ⁊ manes. Nota q̄ in beneficijs ⁊ ec clesie successio locū nō habet.

¶ Cū clerici. In cantuarien. prouincia decedentibus prelatis eccle siarū clerici qui instituebantur in eis pa ctum facielant cū alijs quibus eccās ē cipiebant q̄ ipsi soluerent maiores pēn siones de ecclesijs illis quas solui cōsu euerant vt sic facilius possent eccās adipisci. Vnde pa. man dat archiepō cantuar. et eius suffraga neis quati. prohibeant clericis ne de

cetero id attemptare presumant. et si contra fecerint illos ecclesijs ipsis debeant spoliare et eos pro tanta presumptione ecclesiastica severitate punire. Nota q̄ pensio antiquitus cōstituta nō dz augeri. et qui contra fecūt punīr.

¶ Cleriq3. Ca. Quidā clerici regulares et seculares cū ipsi dom9 suas locant vel cōcedūt feuda. pactū adjūcūt in preiudiciū prochialiū ecclesiarū vt cōductores et feudatarij decimas soluant eis ⁊ apud eorū ecclesias eligant sepulturā. hoc peruenit ad noticiā dñi papē cū ergo id de auaricie radice procedat pa. tale pactū penit9 reprobauit statuens vt quicquid fuerit occasione huius pacti preceptum ecclesie prochiali reddatur. Nota q̄ pactū in preiudicium alterius factū ei nō nocet.

¶ Pactiones Dicit greg. q̄ pactiones p̄ spiritualibus optinēdis nullius sunt momenti. quia in talibus omnis pactio et omnis cōuentio cessare dz et idem dicendū ē est de alijs qui sine periculo anime obseruari nō possunt. q̄ vt dicūt leges pactū turpe vel rei turpis aut impossibilis nec de iure nec de facto obligationē inducit. Nota q̄ in spiritualibus oīs pactio vel cōductio cessare debet. Item pactū turpe vel impossibile non obligat.

¶ De transactionibus.

Licet graue. Ca. Quidā prelati eccl̄ie. habebant cōtrouersiā inter se super aliqua q̄stione et per transactionē illa cōtrouersia fuit decisa. sed ne aliqua dubitatio remaneret imposterū petierunt a papa vt eā cōfirmaret. super hac transactiōe statuit pa. vt oīa īstrumēta et quicq̄d aliud eēt quod opem alicui parti afferre posset vel ex prescriptione vel priuilegio sint cassa ⁊ vacua et sola pacta p̄ petuā obtineāt firmitatē. et si aliquid obmissum fuerit ex auctoritate dñi papē plenū ⁊ firmū vigorē ⁊ robur obtineat sola transactio siue pactū. Nota q̄ ea q̄ sunt infirma vel minus valida per cōfirmationē pa. recipiunt firmitatē.

¶ Statuimus. Ca. Aliquod collegiū questionē habet cū aliquibus super decimis dubitabatur vtrū cōpositio posset interuenire. Statuit pa. q̄ si super decimis inter collegiū illud ⁊ ecclesiasticā p̄sonā compositio facta fuerit de assensu epi sui rata et firma permanet. Nota q̄ transactio locū habet in decimis. quod verū est cum datur spirituale pro spirituali.

¶ Contingit. Ca. Abbas siue prior alicuius cōuentualis eccl̄ie habet cām cū aliquo clerico vel laico coram ordinario vel delegato. abbas vel prior super questione illa transactionē fecit cū aduersario sine cōsensu capituli vnde capitulū transactionē illā mittitur reuocare. queritur vtrū possit. Rñdet pa. q̄ si abbas vel prior habuit mandatū siue lr̄as de rato a capitulo suo. transactionem illā si aliquot annis seruata fuit nō poterit reuocare. ac si nō cōsenserit a principio. et si lr̄as de rato nō habuit reuocare nō poterit q̄ eā postea ratā habuit. Nota q̄ procurator ad agēdū vel defendendū datus nō potest trasigere nisi dñs postea ratū habeat.

¶ Constitutus Ca. Inter G. clericū ex vna parte. ⁊ A. clericū ex alia super quadā capella questio vertebatur tandē sopita fuit per trāsactionē et fide hinc et inde prestita confirmata tamē prefatus A. eam seruāre nolebat vnde G. clericus dño pa. fuit cōquest9

dicit papa· q huiusmodi transactiões speciem habent simonie· mandat q̃busdam quatu· transactione in irritũ revocata audiant cãm. Nota q transactio in spiritualibus intervenire nõ potest Itẽ nõ solũ a malo. sed etiã ab oi specie mali abstinendũ ẽ.

De cetero. Ca. Rector ecclẽ cuiusdã impetravit lrãs a dño pa. contra rectorẽ alterius ecclẽ. corã iudice cõposuit cũ aduersario ita q per cõpositionem in illa eccã ius aliquod eẽt puta aliquẽ censũ annuatim· queritur vtrũ talis cõpositio valeat· respondit pa· q si cõpositio nõ est iuri cõtraria nõ ẽ re probanda ab epõ. sed census sub hoc p̃ texru solutus siue soluendus illi ecclesie cui preest qui lrãs impetravit· vitã illius qui soluerit nõ excedit. Nota q cõpositio in spiritualibus secundũ ius fieri debet. Itẽ census intelligitur personalis eẽ nisi exprimatur q sit realis.

Ex litteris. Ca. inter R. z R. clericos q̃stio vertebatur sup eccã ministra corã vigorn̄ epõ a se. ap. delegato. in cuius presentia transactio inter predictos clericos facta fuit mediã re G. qui eidẽ R. in eadẽ cã patrocinũ prestabat. et testis etiã inscriptus fuit in illa transactiõe postmodũ dict9 G. mentiens se clericũ cum nõdum fuerit tonsuratus in clericũ super eccã illa tacito de transactione contra dictũ R. litteras impetravit ad archiepm ebroicẽ. et vigor episcopũ corã quibus proponebatur lrãs nõ valere pro eo q cũ nõdũ fuerit tonsuratus in clericuz ipse dixit se clericũ. et q nõ dixit in litteris q eo mediante z auctoritate ipsius transactio fuerit facta vnde iudices remiserũt cãz ad dñm pa. ipse examinato negocio cũ dictus G. cõfiteretur se interfuisse i illa transactione. et nõ fuisse tonsuratum in clericũ quãdo lrãs impetravit. idem q. super dicta eccã silentiũ imposuit. Nota q tacite renũciat quis iuri suo prestando aduocationẽ in cã in qua ius habet. Itẽ qui dicit se clericũ cũ nõ sit nõ valent littere impetrate cum hoc in fraudẽ dicat vt eas citius habeat.

Super eo. Ca. Aliquis corã iudice petebat beneficiũ ecclesiasticum in aliqua eccã. queretbatur vtrũ sup h̃ beneficio sic in iudiciũ deducto possit fieri transactio. Respondet q super re sacra litigiosa nõ potest fieri transactio. q res sacra dato aliquo vel retento aut promisso vt possideatur spẽm continet simonie. Si vero gratis et amicabiliter fiat cõpositio inter litigantes nõ obuiat sacris canonibus. Nota q in spiritualibus nõ habet locũ transactio.

Veniens. Monachi quidaz maioris monasterij excolũt terras in parochia sancte marie d̃ marco. et coloni ipsorũ monachorũ oĩa sacramenta tã voluntaria quã necessaria recipiũt ab eadem eccã monachi predicti talem fecerunt cõpositionẽ cũ rectore ipsius ecclesie sancte marie predecessore istius rectoris vt monachi de duabus carrutatis terre quas monachi tenent in dñio suo tertiã partẽ decimarũ tantũ soluãt eccã sancte marie z de omnibus alijs decimã integre soluant demũ mortuus ẽ sacerdos ille cũ quo talis transactio facta fuit successor illius integraliter petebat decimã de ommbus possessionibus q̃s ipsi monachi et coloni monachorũ excolũt in parochia sancte marie monachi volebant se defendere pretextu transactionis predicte. nec permittebant colonos suos soluere decimas p̃dicte eccã rector iste cõquestus ẽ a dño pa. vnde mãdat

pa. q̄busdā ēpinus cōpellant monachos et agricolas ipsorū soluere decimas ei dem eccē integraliter de oībus rebus de quibus decime debent solui et de subtractis satisfaciant cōpetenter. nisi prefati monachi docuerunt transactionē predictam super duabus carrucatis terre per se. ap. cōfirmatā fuisse. cū aliastrās actio illa super duabꝰ carrucatis fuerit psonalis. et pacta inter alios acta alijs obesse nō debeant. Nota q̄ factū antecessoris nō preiudicat successori i rebus eccē. Itē transactio facta inter psonas nisi cōfirmata fuerit per sed. ap. psonalis ē. Itē res inter alios acta alijs nō obest.

Preterea. Ca. Ecce vacat aliqua eccā contentio est inter laicos et aliquos religiosos sup presentatiōe rectoris veniunt ad talē transactionē vt laici habeant presentationē religiosi p̄piant ab eccā maiorē pensionē quam recipere cōsueuerunt vel nouā cū nihil āte perciebant queritur an talis trās actio teneat. respondet pa. q̄ talis transactio simoniaca videtur. et ideo de iure nō tenet nec monachi ex ea illū debent cōmode obtinere. Nota q̄ per transactionem noua pensio imponi nō potest nec redditus augeri partiū pactione sine vicio simonie.

Preterea. Ca. Quedā celle voluit eximi a subiectione qua tenebatur matrici eccē oblato libello et lite cōtest. fratres illius celle per sindicū suum cōfessi fuerūt in iure se olim fuisse subiectos matrici eccē et questionē de hac subiectione olim innotā fuisse et p trās actionē sopitā. ita q̄ quēdā censum solu erent ānuatim matrici eccē et eēnt a subiectione illius ecclesie exempti. prior matricis eccē proponebat q̄ ipsa q̄ de spirituali subiectione transigere nō licebat et ex cōfessione illorū factum apparet q̄ olim subiecti erant matrici ecclesie. ergo adhuc ad subiectionē tenētur. cū priuilegiū exemptionis nō ostendant. iudex dubitabat quid iuris esset. Respondet pa. q̄ ex cōfessione illorum fratrū defertur sententia contra eos cū illa transactio iniquitatē cōtineat licz nō constiterit dño pa. de illo q̄ celle determinate reddere tenebatur. Nota q̄ de subiectiōe transactio nō potest fieri Itē cōfessus in iure pro conuicto habet Itē cōfessio capituli preiudicatur. et sic videtur q̄ confessio prelati nō preiudicet nisi eēt sindicus in cā vel nisi confiteretur in animā suam et fratrū suorū se eundū q̄ intellexisset ab eis quod q̄dem verū est.

Ex parte. Ca. Quidā greci furtiue recipiebant ordines sacros a nō suis episcopis. quidā etiā celebrabāt i ecclesijs interdictis nec volebant obedire latinis et quidā alij greci et latini episcopi celebrabant cōsecrationes in episcopatibus aliorum et decimas percipiebant ibidem in eorū preiudiciū et grauamen. Itē quidaz laici greci propriās vxores dimittebant auctoritate sua et illis viuentibus alias accipiebant sup his et alijs excessibus plebus predicti excedebant. cardinalis legatus ibidem cōsuluit dñm pa. qualiter in his se deberet habere. respondet q̄ cardinalis sup his ad cōponendū interponat partes suas et poterit interdū aliquid detrahere seueritati. cōsiderata statu imperij et excedentiū multitudine deliberatione habita prout viderit expedire exceptis certis qui cōpositionē vel dispensationē nō recipiunt vt sacramentū cōiugij qd apud latinos et grecos et apud fideles

et infidelee existit in quo a seueritate canonica recedere nō licet. in his vero ī quibus ius nō inuenitur expressum. p̄ credat equitate pensata declinando in be migniorē partē secunduz p̄ personas et causas loca et tpa viderit postulare. Nota p̄ iudex primo ad cōponendum de bet laborare. Itē seueritati detrahendū est. Itē contra matrimoniū cōpositio ut dispensatio locū non habet. Itē vbi ius nō inuenitur equitas seruanda ē. Itē in humaniorē partē sp debet iudex decli nare. Itē psona cū loca tpa ꝛ status terre cōsideranda sūt.

De postulando.

Clerici. Ca. Statuit cō cilium lat. p̄ clerici in sacris or dinibus cōstituti et etiā in mi noribus qui stipendijs ecclesiasticis su stentantur corā secularibus iudicibus pro secularibus negocijs aduocati fie ri nō p̄sumant nisi propriā cām ut sue ecc̄e p̄sequantur. aut pro miserabili bus psonis. Nota p̄ clerici in maiori bus nec in minoribus cōstituti aduoca re nō debent. quod verū est in foro secu lari. nisi in propria cā vel ecc̄e vel misse vel psone.

Ex parte. Ca. Quidā cano nici regulares aduocabant in causis ec clesiasticis et forensibus. et cū eis obij ciatur p̄ aduocati eē nō debent nisi forte pro vtilitate monasterij ꝛ abbatie etiā monasterij imperantis. ad suā defensio nem allegabant p̄ capitm illud quo ta lia prohibentur de monachis tantū et nō de regularibus loquitur. consultus pa. respondet p̄ idē iudicū de canonicis regularibus ꝛ de monachis ē habendū licet de monachis in canone specialiter sit expressum. Nota p̄ regulares ꝛ mo nachi q̄ ad secularia eodē iure uti debēt

Cū sacerdotis. Ca. Primo dicitur p̄ sacerdos aduocare nō dz nisi pro seipso vel ecc̄a sua vel si necessitas imineat p̄ cōiunctis psonis aut mise rabilibus. Secūdo dicit p̄ clericus q̄ contra ecc̄am suam a qua beneficiū re cipit pro extranea psona aduocatus vel procurator extiterit tanq̄ ingratus beneficio illius ecc̄e poterit spoliari. Nota p̄ sacerdos in certis casibus tantum potest aduocare. Itē ingratus potest priuari beneficio quod recepit vel rece pit ab eo cōtra quē ingratus est.

De procuratoribus.

Alia quidē. Ca. Epūs salo nen. habebāt quadā cām cum quodā aduersario suo in curia dñi pa. p̄ cā illa quidā accesserunt ad papam. nō habentes mandatū ab epō ꝛ cū aduersario episcopi iudicū sunt ī gressi sententiā cōtrariam ēportantes epūs hoc intelligens scripsit quibusdaz de curia p̄ illos ad cām illā nō miserat que cū ipsis in preiudicū episcopi fac ta erant abstistere non debebant et ipse idē epūs dixit hoc cuidā. i. nomine qui di xit hoc papē. p̄ ab illo audierat p̄ illos nō miserat. Demū pro cū illa mīsit q̄s dam nuncios ad dñm pa. qui cū nō habe rent mandatū nō fuerūt auditi. Vnde pa. scribit huic epō dicens. p̄ presenti bus nunciis credere noluit sine manda to. ne idē diceret de istis quod dixerat de prioribus vnde si vult cām suā tracta ri mittat psonā instructā cū mandato legaliter facto cū subscriptionibus p̄s biterorū ꝛ diaconorū suorū roborato q̄c quid cū eo factū fuit iure subsistat. Nota p̄ factū falsi procuratoris dño nō pre iudicat. Itē sine cōsensu capituli nō admittat ad agendum.

Querelã. Ca. Inter epz salũmen. et A. clericũ super quadaz eccã questio vertebatur. cã cõmissa fuit episcopo vigorñ. eps citauit illũ clericũ. ipse in infirmitate impeditus ad terminũ venire nõ potuit. quod probare volut corã ipso episcopo per quendã presbiterũ z diaconũ quos ad hoc destinauit. episcopus hoc nõ obstante cõdemnauit eũ in restitutione expensarum quas nũcius epi fecerat ad terminũ illuz super hoc cõquestus fuit clericus ille dño pa. Vnde mandat quibusdã q si cõstiterit q vigorñ. eps prefatũ A. nõ cõdemnauerit in restitutione expensarz pro alia rationabili cã. nisi pro eo q in termino constituto infirmitate detentus ad eiz presentiã nõ accessit. et ipse ad probandam infirmitatẽ suã nuncios suos misit eundẽ a. ab eadẽ sententia absoluãt q nemo potest cõpelli nisi velit in grauibus causis cõstituere procuratorem. Nota q qui ad terminũ nõ venit potest in expensis parti alteri condemnari nisi iusta de cã fuerit impeditus et hoc cõstet Itẽ iusta cã probata reuocatur sententia. Itẽ in grauibus causis nõ cõpellit quis constituere procuratorẽ.

Ex insinuatione. Ca. Inter archid. sanguinen. et magistrũ G. sup prebenda lexoñ. eccẽ questio vertebat archid. pro cã illa quend. cõstituit procuratorẽ contra illũ magistz G. ad se. ap. accedentẽ sed cã postea idẽ archidi. de fide illiz procuratoris dubitaret presentibus duobus clericis eidẽ procuratori expresse prohibuit sciente aduersario suo ne iudicium ipsius cause susciperet nec litteris suis vteretur in iure. nec de ipsa se vlterius intromitteret. ipse nihilominus in cã. procedens cõtrariã sententiaz reprobauit. et ille G. in possessionẽ illius prebende fuit inductz archid. hoc intelligens his oĩbus cõtradixit. z significauit predicta dño pa. mãdat pa. quibusdã q super iuramentũ illius archid. et clerici superstitis cũ alter mortuus sit cõstiterit de premissis nõ obstante sniã contra archid. ita possessionem dicte prebende cũ fructibus perceptis restitui faciant eidẽ archid. si aliud canonicũ nõ obsistat facta restitutione. si archid. suã canonicam institutionem probauerit ipsam ratã habuit z firmam. Nota q factũ falsi procuratoris dño nõ preiudicat. iste procurator falsus fuit a quo mandatũ fuit legitime reuocatũ. Itẽ reuocatio mandati probatur per propriuz iuramentũ z per iuramentũ vnius testis // Itẽ spoliatus per iniquã sententiaz debet restitui. Itẽ probare debet quis suã institutionẽ si ꝛuertatur in dubiũ.

In nostra. Ca. Decanus iulien. denunciauit episcopũ suũ super dilapidatione excõicatione periurio z aliis quibusdã articulis dño pa. vnde pa. vocauit ipsũ vt veniret vel mitteret ad sui defensionẽ. episcopus ad cãm illam que inter ipsũ et decanũ sup predictis vertebatur. cõstituit B. z T. presbiteros procuratores ad se. ap. destinandos cũ postmodũ de ipsoz fide titubaret mandatũ eis factũ reuocauit facẽte parte aduersa. sed ipse licet lrãs reuocatorias recepissent nihilominus in negocio processerunt z cũ aduersario ingressi iudicũ ad parisien. archid. et eius collegas lrãs impetrauerũt in eius preiudiciũ et grauamẽ. episcopus h audiẽs accessit ad iudices petens ab eis terminũ ad probandũ q illi erant falsi procuratores ipsi exceptionẽ eius friuolã reputantes dilationẽ ad hoc concedere

noluerunt vnde ad se ap. appellauit. ℔ nihilominus liter nō contes. testes cōtra eū recepē presumpserūt ipsū atuleñ. ecclesia per suāz remouendo. Super his cībus eps dño pa. fuit cōquestus pa. vero licet vir fidē talibus adhibere ꝙ dicti iudices viri prouidi discreti taliter processissent cū in sua relatiōe quā papē fecerunt nullā de hmōi exceptione fecerint mentionē qz tamē eps per viros prouidos ⁊ honestos de quibus nō est verisimile ꝙ falsum tulerūt testimonium super premissis fecit plenam fidem. cōsiderans etiā ꝙ exceptio falsi procuratoris et ante smām et post potest oppom. qua probata iudicū nullū et cōtrouersia nulla processum predictoruz iudicū duxit irritandū. Nota ꝙ exceptio falsi procuratoris et ante smām et post obiici potest. et smā taliter lata domino nō nocet. Itē iudex qui differt negocia ad pa. debet facere mentionē de exceptionibus propositis et de toto processu

¶ Tue fraternitatis. Ca. Ali quis vult accusare vxorē suā de adulterio. queritur vtrū hoc possit facere per procuratorē. Rn. ꝙ si vir accusat vxorem de adulterio corā iudice seculari ad penā legitimā mfligendā nō per procuratorē sed per seipsū illud facere debz quia tunc debet inscribere ad penā talionis se astringere. Si vero accuset eā de adulterio corā ecclesiastico iudice ad separationē thori sustineri pōt vt per procuratorē accuset. quia et si accusatio sit de crimine. nō ē tamen criminalis ℔ mixta inter criminalē et ciuilē. qz si oporteat ipsū inscribere vt designet inscriptis nomē adulterij locū ⁊ tps ⁊ oīa que in lege ciuili cauētur ad talionē tamen se obligare nō debz ne forte cū in probatione deficeret intentionis sue cōsequeret effectū. Nota ꝙ in cā criminali pars non intervenit. Itē qui nō probat qđ intendit debz puniri sicut reus cōuictus punīr qz calūmose accusauit. Item vbi ciuiliter agit de crimine potest procurator intervenire. Itē si aliquis prohibetur vna via alia via ad id nō debz admitti.

¶ Cū pro cā Ca. Inter G. et F. archid. gabiloñ. ecclē questio vertebat procuratores vtriusqz accessērūt ad pa. procuratorē ipsius f. proposuit ꝙ f. archid. impetrauit a. c. p. innocen. literas cōfirmatōis super quibusdā īstitutionibus ecclē de cōsensu capituli facte ex qbus in obseruātia eccē debebāt pēdēs cāz cōmitti ⁊ cōfirmari cōstitōes predictas et ea sibi restitui que in vtilitatem eccē ipse expendat. mandat pa. quibusdā qui expensas fecerunt restitui archid. si legitime probare poterit de mādato capli se suscepisse predicta negocia promouenda et ꝓpter hoc ad se. ap. accessisse. Nota ꝙ si ꝙs fecit expensas in procuranda vtilitate eccē. nec res habuit effectū nisi hoc fecerit de māndato capituli nō recuperabit eas ⁊ sibi īputet ꝙ sine mandato capli hoc acceptabat. secus si res effectū habuisset etiam sine mandato.

¶ Quia in causis. Ca. Vniuersitas scolariū parisien. qñqz cās mouebant cōtra alios ⁊ alij contra ipsū quia vniuersitas in causis per se interesse nō poterat petebat a pa. vt super h̄ procuratorē sibi īstituere liceret respondetur ꝙ licet de iure cōi illud facē possit tamē indulget eis pa. facultatē procuratorē īstituendi super his. Nota ꝙ vniuersitas de iure cōi potest cōstituer procuratorem. Itē qđ iure cōi cōpetit idulget hic dñs papa.

Auditis Epõs egitañ. et epis
copus colubrien. habebant cãz inter se
super quibusdã iuribus. cã fuit cõmissa
diuersis iudicibus et tã primi q̃ secũ
di pœsserunt in cã tandẽ epõs colubri
en. procurauit totũ negociũ ad se. ap-
aduocari super hoc procuratores sup to
to negocio ad curiã dñi pa. accesserunt
ipsi vero examinatis processibus indi
cum predictorũ q̃ et tandẽ super proces
sibus fuit cõclusum hincinde ante q̃ pa-
ferret sniãm super processibus predãs
paurator episcopi colubrien. cœpit mã
datum ab ipso per quod mandatũ pcu
ratoriũ sibi datũ ad cãm reuocabat i to
tum pa. vero auditis allegationibus su
p̃ dãs processibus processus pfos z q̃
cunqz secuta sũt ex eis vel ob eos irrita
iudicauit nõ obstante predicta reuoca
tione cũ antea q̃ procurator reuocatori
as lras cœpisset fuerit in cã conclusũ
et epz colubrien. qui procurauerat ne
gociũ ad se. ap. euocari et postmodum
mandatũ procuratoriũ reuocauit in cõ
temptũ sedis ap. et in preiudicũ aduer
sarij cõdemnauit epõ egitañ. in expnß
quas fecit a tpe quo procurator ipsius
cœpit lras reuocatorias et quas fac
turus ẽ quousqz colubrien per se vel p
idoneũ procuratorez cõspectui dñi pa. se
presentabit in principali negocio legit
time procedendo. Nota q̃ cassato princi
pali et oia cõsecutiua cassata intelligũ
tur. Item qui in cõtemptũ se. ap. et i pre
iudicũ aduersarij reuocat mandatũ pu
nitur in expnsis propter hoc factis.

Petitio. Epõs mutin. de man
dato se. ap. in liuoniã pfectus constitu
it m. et r. canonicos mutin. suos vicari
os z procuratores generales pro ipso
episcopatu isti procuratores auctorita
te hmõi generalis mandati agebant cõ
tra detentores bonorũ episcopi mutinẽ.
et respondebant cũ conuenirentur pro
ipso objiciebatur eis q̃ ex illo mar da
to id facere nõ volebant pro eo q̃ i istru
mento vicarie siue hmõi procuratõis
nõ expmebat q̃ ipse cõstituerit eos sin
dicos l actorẽs z̃ pcuratores generales
iuxta tenorẽ hmõi istrumti cõsistit dño
pa. euidẽter q̃ icõtio fuit ipsius episco
pi dare illis potestatẽ liberã agendi et
respondẽdi pro ipso episcopatu vnde hu
iusmodi exceptionẽ friuolã reputauit.
Nota q̃ nõ refert an dicatur cõstitutus
ab vniuersitate vel collegio procurator
vel sindicus vel actor dũmodo appareat
q̃ ad agendũ vel rñspondendũ datus sit
per sequentia vel precedentia Item nota
q̃ nõ refert de verbis cum constat de in
tentione.

Accedens. Quedã nobilis
mulier D. nomie d̃ massa lucane dio.
nomine filij sui cõtraxit sponsalia cum
vbaldo siue pisano nomine filie ipsius
vbaldi filijs ipsis facentibus arra for
sitan hincinde apposita q̃ nobilis illa
forsitan nolebat verificare q̃ cõuenerat
cũ dicto vbaldo. Item vbaldus timebat
eã sub potestate sua significatũ fuit ij
dño pape vnde mandat dicto vbaldo q̃ti
nus illã nobilem restituat pristine li
bertati et ipsaz facias deduci secure ad
castrũ de massa lucane dioc. et ibi exi
stens libera procuratorẽ libere valeat
ordinare qui corã pa. suam iusticã con
sequatur et ipse eidem vbaldus super
sponsalibus que dicũtur contracta int
filiam suã et filiuz dicte nobilis procu
ratorem idoneũ ad presentiã pa. trans
mittat qui plenã habeat potestatẽ ad a
gendũ z defendendũ. Nota q̃ qui agere
vult vel respondere nõ dz ee in potesta
te alterius sed libertatẽ habere dz.

¶ Dilectus filius. Magister Iau. rector ecc̃e de anna volẽs remire bonoñ. cũ studij constituit quendã suũ p curatorẽ generalẽ ad oĩa sua negocia procuranda et sic venit bonoñ. quidam presbiter R. nomine cõtra ipsũ super dicta ecc̃a lr̃as impetrauit quibus fecit citari ipsũ apud ecc̃am ipsam. procurator ipsius generalis pro eo petijt sibi dari terminũ infra q dictũ magistrum cõsulere posset vtrũ debet cedere vel contendere q cũ facere iudices denegarent ad se. ap. appellauit. vnde mandat pa. quatinus si ita ẽ quicqd factum ẽ post appellationem debeat ĩ irritum revocari. Nota q dilationẽ dandaz procuratori ad nunciandũ dño.

¶ Constitutus Quidã prior sagũ H. nomine tenebatur in quadaz quantitate pecunie T. laico nomine vxoris sue eis in presentia pa. cõstitutis. D subdiaconũ suũ super cã illa concessit auditorẽ oblato libello dicto priori recessit sine licentia dimittens quendã procuratorẽ solũmodo ad agendũ cum eẽt reus auditor tamẽ insufficiens videbat mandatũ eius ad defendendũ priorem ipsũ priorẽ reputans cõtumacem cõdemnauit eũdẽ prefato T. ĩ vnã marcham sterlingoz in expensis prehabita taxatione z dñs pa. sententiã illam ratã habet z firmã mandans huic episcopo quatinus partibus cõuocatis audiat cãm. Nota q qui procuratorẽ idoneũ nõ dimittit z recedit sine licentia cõtumax reputatur et debet alteri parti in expensis cõdemnari.

¶ Mandato. Aliquis cõstituit aliquẽ procuratorẽ in cã q̃ habet coram iudice ordinario vel etiã delegato procurator iste cũ aduersario ingressus est iudicium dñs postmodũ revocauit mãdatũ a suo procuratore. Queritur vtz ea que cũ ipso procuratore postmodum fiunt valeãt respondet pa. q si revocatio ista ad iudicẽ vel ad aduersariũ nõ peruenit iudicium q ipse quasi procurator postea ẽ expertus ratũ eẽ debet. Nota q revocatio preuenire dz ad iudicez vel ad aduersariũ alias nihilominus valet q agitur per illũ procuratorez ne ex dolo quis cõmodũ sensiat.

¶ Non iniuste. Filiusfamilias fuit cõstitutus procurator in aliqua cã et etiã ad futuras cõtrouersias cũ quibusdã alijs z in solidũ et ipse prenemit alios obijcebatur ei q nõ poterat rẽ p curator cũ esset in potestate alterius z q ad futuras cãs cõstitui nõ poterat. Iudex nihilominus admisit. queritur quid iuris sit respondet pa. q iudex iuste fecit qui ipsũ admisit quãuis ad futuras cõtrouersias fuerit cõstitutus et licet cũ alijs sit datus procurator ipse tamen prius procurationis officiuz occupauit sed talis occupatio nõ habet locũ in procuratoribus diuersis temporibus cõstitutis q̃ dato posteriori prior procuratio eẽt revocata.

¶ Potuit. Contra procuratorem lata ẽ sñtia. Queritur vtrũ teneat appellare et prosequi appellationẽ respondet pa. q in eo q sñtia ẽ lata contra ipsũ potest z debet appellare vel si ex aliqua iusta cã appl. nõ potest hoc dz domino significare vt si voluerit appellet sed cũm ap. prosequi nõ tenetur iuitus Nota q plures possunt dari procuratores simul. Nota q filiusfamilias potest dari procurator. Nota q quisdando fm procura. revocat primũ. Nota q procurator nõ tenetur appellationẽ prosequi Nota q licitũ est alicui alit agere noie alterius et nõ suo.

¶ Consulti. Quedã cõmunitas cõstituit quendã procuratorẽ ad ĩ petrandũ maiorẽ de illa cõmunitate z iurati per quos eadẽ cõmunitas regitur erãt excõmunicati oẽs eo tpe quo iuramẽtũ fuit illi procuratiõis officiũ. queritꝰ vtrũ talis procurator propt̃ hoc ab ĩpetrando debeat repelli rñ.pa.q nõ ẽ procurator hmõi repellendus nisi illi excõmunicati expressi eẽnt in litteris procurationis vel nisi alias eoꝝ auctoritate procuratio facta fuisset vel nisi ipsa cõmunitas sciens eos eẽ tales simul cũ eis cõstituisset eundẽ. Nota q si maior pars scienter admittit indignũ nõ valet qđ agitur sed si ignoranter propter hoc nõ viciatur facta maioris partis. Itẽ vtile vitiatur per mutile. Itẽ expressa qñq nocent que nõ expressa nõ nocent.

¶ De sindico.

¶ Sciat. Hic dicit pa.q sicut ad eius officiũ pertinet monachos removere a forensibus litigijs eodẽ modo ad ipsũ pertinet qualiter eorũ negocia debeant ordinari. vnde mandat illi subdiacono defensori filicie quati. loquatur cũ quodã fausto z ei cõstituat salariũ de bonis monasterij euꝝ cõstituens sindicũ siue procuratorẽ generalẽ ad oĩa negocia monasterij in iudicio procuranda. expedit enĩ vt modicum dampnũ sustineant et ab hmõi litigijs cõquiescant et diuinis intendant. Nota q monachi nõ debent eẽ sindici vel procuratores etiã pro causis monasterij ꝑ illud ex honestate dictũ ẽ quia contrarium seruatur nec repelluntur propter hoc.

¶ De hiꝭ q vi metus vel cã fiunt.

¶ Perlatũ. Quidã nobilis cũ haberet vxorẽ suã suspectam ꝓcepit militibus suis vt eã ducerẽt ad quandã siluã et eã occiderent ipsi duxerunt illã ad siluã et gladio euaginato vt eã occiderent tamẽ pietate moti pepercerunt eidẽ sub tali cõditione q in monasterio monialiũ susciperet habitũ monachalẽ et sic ducta fuit ad monasteriũ miles maritus ipsius misit duos epõs ad monasteriũ vt ei velũ imponerent. episcopi vero quia iuuenis erat z filiuꝝ puerulũ habebat suspectã habuerunt mutationẽ vite sue traxerũt eã in partem querentes ab ipsa quare hoc faceret et illa cõ per ordinẽ exposuit illis dicens q timore mortis hoc faciebat et quãdocũqz posset indere rediret vel rederet. alter illorũ vt satisfacere videretur crudelitati viri illius velã sibi imponere simulauit postmodũ vir de medio est sublatus mulier statim de monasterio eximit et aliũ maritũ duxit vel accepit propter q epõs dioc. adinstantiã monũ aliuꝝ illos excõmunicauit. mulier fcm istud dño pa. insinuauit. vnde mandat quibusdã iudicibus quati. dictã mulierem et virũ eiusdẽ a sñia excõmunicationis absoluant recepto iuramento q eoꝝ stabunt mandato. deinde mulierem illam z abbatissam z moniales ad presentiã suam faciunt cõuocari et si legitime probatũ fuerit mulierem illã monasteriũ intrasse nõ timore mortis sed sponte vel si etiã timore illo intrauit et postmodũ mortuo viro ratũ habuit qđ prius fecit per cen. ec. ad monasteriũ redire cogatur. Nota q protestatio valz Itẽ votũ timore mortis emissum nõ valet. Itẽ quod ab initio nõ tenuit confirmatur ratihabitione sequẽti.

¶ Abbas sancti. Ca. Quidam clericus r. nomine habebat eccãz ab abbate sancti cadmũdi. ¶ Abbas milites

et burgenses suos misit ad clericū illū vt eū a domoꝝ vniuersa substantia sua expellerent nisi eccām suā i manu abbatis abiuraret. Qui tali modo coactus eam abiurauit et abbas eccāz illā alij cōcessit vnde iste r. cōquestus fuit dño pa. Mandat pa. epō vigorē si ē ita q̄ tinus predicto r. cū integritate restituat vniuersa q̄ que metu vel vi fiunt ō leant in irritū reuocari. Nota q̄ metus amissionis rerū excusat ꝛ iustū ē vt ea reuocentur que tali metu tradita sūt ꝛ iuramentū nō obstat.

Ad aures. Ca. Quidā electus fuit in pletanū alicuiusdā eccē cōcorditer vno excepto ipse ad terrorē laicoꝝ renūciauit electioni de se facte. Quereb atur vtrū nō obstante tali renunciatione p fici deberet eidē eccē. Rñ. pa. q̄ renunciatio facta ad terrorē laicorū nō impedit quo minus ille preficiatur eidē eccē nisi forte illa renūciatio cōfirmata sit iuramento vel fide interposita. Nota q̄ renūciatio ad terrorē laicorū nō tenet tamē si iuramentū interuenisset vel fides data fuisset cū tale iuramentū sine periculo anime seruari possit nō dz prefici ex illa electione. Item iuramentum ꝛ fides hic equiparantur.

Ad audientiā. Ca. Magist v. rector eccē de chyuellis grauissimo metu regis coactus iurauit q̄ eccām illam renunciaret in manibus illorū ad quos illa eccā pertinebat quod et factū est. Cōquestus fuit dño pa. et ipse respondet que vi vel metu fiunt carere debent robore firmitatis. ideo mādat pa. quibusdā quatinus si cōstiterit magistrum illū ad resignationē per talē metum fuisse coactū qui poterit cadere in cōstantem virū prefatā eccām faciant illi restitui nō obstante iuramento predicto quo solūmodo tenebatur ad resignādū sed nō tenebatur ad nō repetendū Nota q̄ iuramentū per metū prestitum seruandū ē dūmodo sine periculo anime seruari possit vt hic patet. Item iuramentum non extenditur ad illa sup quibus prestitum nō est.

Sacris. Ca. Aliquis multos participauit excōmunicatis. queritur si sit excōmunicatus. distinguit hoc papa vtrū ille qui cōmunicat excōmunicato inuitus sit attractus per coactionē an p metum coactus. In primo casu nō ē excōmunicatus cū pati magis q̄ agere videatur. In secundo casu ē excōmunicatus sed metus illatus culpā attenuat. quia pro nullo metu debuit peccatū incurrere.

Cū dilecti. Ca. Canonici insulatū volentes obseruare ordinez cisterciēn. emiserunt votū prestito iuramento q̄ regulā cister. ordinis obseruarent vel q̄ translationē sue eccē ad ordinē illoꝝ nullatenus impedirēt et hec facta fuerūt fratribus cister. postmodū vero predicti canonici voluntate mutata voluerūt reuocare quod fecerant. Petiuerūt restitutionē contra factū suum dicentes q̄ per metū et dolū cister. ad hoc fuerant inducti et ideo nō valet quod fecerāt. Recepte fuerūt probationes hinc inde. Papa examinato negocio q̄ constitit ei de voto emisso ꝛ de iuramento prestito a canonicis predictis q̄ regulā cister. obseruarent vel q̄ nō impedirent translatōz ipsius eccē ad ordinē illoꝝ imposuit illis silētiū sup restitutione petita cū vtriusq; seruatuz nō vergat in dispendiū salutis eterne ne velit viā priuriis aperire nō obstā te violētia que proponebatur illata cū nō contineat metū mortis vel cruciatū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corporis ꝛ nō obstante dolo quo se pro ponebant eē seductos cū talis dolus po tius ad fatuitatē ipsorū ꝙ ad circūuen tionē ister. debeat retorqueri. Nota ꝙ iuramentū sp ē seruandū dūmodo sine pricalo anime seruari possit. Itē met9 qui nō continet metū mortis vel crucia tum corporis nō excusat. Itē dolus quo quis inducitur ad bonū anime nō impu tatur nec impedit propositū melioris vite. Itē nemo dz viā piurijs aperire.

¶ Super eo. Ca. Quidā dice bat se spoliatū fuisse a quibusdā aduer sarijs suis per violentiā cōuenit illos in iudicio licē contest. ptauit solūmodo per ppriū iuramentū singula que ami serat sed de violentia sibi illata probā uit per testes et sic qui condemnati fue runt cōqueretantur ꝙ iniuste cōdemna ti fuerant dicit pa. ꝙ iniuste cōquerun tur qꝝ postꝙ de violentia cōstitit per te stes ꝛ de rebus amissis per iuramentū ipsius bene potuit iudex taxatione pre missa cōdemnare illos in estimationem rerū amissarū declarata per iuramentū actoris cōsiderata psonarū ac negocij qualitate. Nota ꝙ in casu isto cū quis dicat se spoliatū per violentiā illatā dz probare per testes de rebus amissis per iuramentū propriū. iudex tamē primo cōsiderabit qualitatē persone an sit tal ut cōtra ipsam non presumatur ꝙ ppt hoc deieraret et qualitate rerum amis sarum.

¶ De in integ. resti.

REquisiuit. Ca. Ecclasia quasdā possessiones alienauit pro modica pecunia quibusdā laicis seruata forma alienationis. que petatur quid agēdū sit huic ecclē rñ. pa. si eccā lesa ē ꝛ manifeste appareat detri mentū ipsius siue etiā probari possit qꝝ eccā fungitur iure minoris ꝛ sp debet illesa seruari que taliter alienata sunt ad proprietatē eccē debent redire cum nō licuerit epō conditionē eccē facē de teriorē ita tamē ꝙ si emptores possessi ones illas fecerint suis expensis melio res nō debent defraudari sumptibus bo na fide factis. Nota ꝙ quādocunqz ledi tur eccā enormiter debet restitui sicut minor.

¶ Cū venissent. Ca. Vacante monasterio rothomagēn. monachi ele gerunt quendā in abbatē. Epūs venetē. oppositi se contra istā electionē propt quod electus ipse ꝛ quidā alij monachi rothom. et magister a. pro epō venetēn. ad se. ap. accesserunt datus fuit quidā cardinalis auditor corā quo predictus magister a. ex parte epi proposuit ꝙ cū monasteriū predictū situm sit in di oce. venetēn. et eccē venetēn. subiectum dictus epūs possessione subiectionis ꝛ iu re eligendi abbatē vsus ē hactenus qui ete ac pacifice tandē occasione cuiusdā electionis que facta fuerat ibidē de cō muni assensu partiū littere impetrate fuerunt ad epm vanencēn. et collegas ipsius quorū duo ad monasteriū acces serunt ītrusus eorū aduentū intelligēs renunciauit electioni hmōi et de monas terio recessit. Judices preceperunt mo nachis vt sindicū facerēt qui in causis monasterij responderet prohibentes eis dem ne aliquē eligerēt in abbatē donec cognosceretur de iure ꝙ epūs dicebat se habere ī electione abbatis. Monachi fecerunt procuratorem ad mandatum iudicū. tamē abbatē cōtra eorū preceptum elegerūt cuius electionē epūs petit infirmari et se restitui ad possessionē vel quasi qua eū monachi spoliarant.

iudices diffinitiuã sniam pro epo pru
lerunt cassantes electionẽ predictã quã
sententiã petebat procurator episcopi
cõfirmari. Ad id fuit ex aduerso respõ
sum q̃ corã predictis iudicibus per pro
curatorẽ monasterij propositũ fuit q̃
monasteriũ ipsũ nullo medio ad roma
nam eccãm pertinebat. iudices tamẽ cõ
tra monachos animose nimis ceperunt
procedere et q̃ monasteriũ nõ fuerat de
fensũ nec priuilegia libertatis monaste
rij fuerunt exhibita corã eis q̃ priuile
gia exhibuit coraz auditore vnde pete
bat procurator monasterij p beneficiũ
restitutionis sed admitti cõtra predictã
sententiã et priuilegia libertatis inspi
ci dñs pa. inspectis priuilegijs q̃ decla
rabant monasteriũ ad ius z ad propri
etatẽ romane eccẽ pertinere. intelligẽs
mfuxer q̃ licet procurator monasterij
priuilegia corã primo iudicibus exhi
bere negligenter obmisit tamẽ ipse fu
it protestatus tam ius monasterij q̃ ec
clesie romane videlicet q̃ monasteriũ
ad romanã eccãm nullo medio pertine
bat. ¶ Vnde pa. restituit monasteriũ ro
thomagẽn. ad audientiã ne procurato
ris negligentia in damnũ tã monaste
rij q̃ romane ec. redundaret tamẽ elec
tionẽ ipam a monachis factã nec con
firmandã duxit nec infirmandã pendẽ
te controuersia ex qua pendet electio. ¶
Nota q̃ eccã propter negligentiã pcu
ratoris restituitur. ¶ Itẽ pendente primi
pali questione inris eligendi nõ debet
electio confirmari. ¶ Item protestatio
prodest.

Auditis. Ca. Inter epis co
pum vigorẽn. ex parte vna et abbatẽ d
eueseã. ex altera super quibusdã eccle
sijs in valle d eueseã cõstitutis questio
vertebatur quas dicebat episcopus ad
se spectare lege dio. abbas dicebat illas
eẽ exemptas ab episcopali iurisdictio
ne et si hoc nõ eẽt dicebat se in illis ec
clesijs episcopale ius legitime prescrip
sisse. Recepte fuerũt probationes hinc
inde corã iudicibus delegatis tandẽ dela
ta est ad sedem apostolicã. Videns epis
copus q̃ ecclesie predicte per priuilegi
a nõ erant exempte ab eius iurisdicti
one tamẽ abbas prescriptionẽ probaue
rat contra ipsũ allegauit q̃ vigorẽn. ec
clesia vacauerat tanto tpe q̃ illo d me
dio subducto prescriptio nõ eẽt comple
ta z ad hoc probandũ per beneficiũ res
titutiõis petijt se admitti abbas predi
ctus hoc audiens allegauit q̃ vallis de
uescan. est ille locus. qui fuit liber
tati donatus per duos reges z quẽ dele
stimus libertati donauit z ad hoc plan
dum petijt se admitti per id beneficiuz
pa. auditis z intellectis meritis huius
cause licet eẽt in cã conclusũ quia tamẽ
vtraqz pars necessariã probationem
omisit. et vtraqz pars fungitur iure mi
noris equitate pnfata vtramqz eccãz
admittit. ad probandã rationẽ omissaz
ne propter huiusmodi negligentiã gra
ui iactura ledatur. Nota q̃ eccã restitu
itur incidenter ad probandaz allegatio
nem omissam. Itẽ postq̃ est in cã cõclu
sum datur illud beneficiũ.

Ex litteris. Ca. Inter io. mi
nuz z l. mulierẽ cũ matrimonij vertebã
tur que cõmissa fuit duobus archipres
biteris qui cũ inter episcopos sententiã
diuortij protulissent mulier ad sedẽ apos
tolicã appellauit. appellationis cã com
missa fuit abbati de calueñ. z archipres
bitero paduano q̃ mulier ad terminũ
peremptoriũ nõ accessit. abbas cui alt
cõmiserat vices suas sententiã a priori
bus iudicibus latã cõfirmauit post octo

dies a tpe sententie pater mulieris ad abbtē accessit ⁊ intellecto q̄ sententiam protulisset iurauit q̄ quidā ad eū et filia eius accesserat ⁊ fraudulenter nomine ipsius abbatis falsas lr̄as presentauit cōtinentes ⁊ q̄ iudex in termino quē eis assignauerat nō poterat interesse post. viij. dies a termino ipsius se cōspectui presentaret ⁊ postmodū appellauit ⁊ etiā supplicauit q̄ totū abbti dño pape insinuaut super hoc scribit pa. quibusdā iudicibus dicens licet de fraude taliter perpetrata nō constet ad plenum tamē ad fauorē matrimonij de benignitate canonum cōtra fraudem predictam admisit supplicationē mulieris et eam restituit ad audientiā fauor̄ matrimonij vnde mandat quatinus de cā appellationis cognoscant ordine iudiciario cōfirmantes aut etiā infirmantes sicut iustū fuerit sententiā a primis iudicibus latā. Nota q̄ fauore matrimonij auditur qui tanq̄ cōtumax alias repellitur. Item argumentū q̄ sententia cōtra matrimoniū lata nō transit in rem iudicatā p̄ quidā contrariū sumūt ar. q̄ transeat ex eo q̄ per beneficiū restitutionis mulier ista audita fuit alias si nō transiret iure cōmuni deberet audiri. Item iudex appellationis cōfirmare debet sm̄ām vel infirmare.

Cum ex litteris. Ca. Inter eccl̄iam ostien. ex vna parte ⁊ eccl̄iam p̄lerden. ex altera coram eugenio pa. super q̄busdā eccl̄ie questio verteb̄atur ipse cognito de meritis cause prout sibi visū fuerat tulit sm̄ām pro eccl̄ia ostien. cōtra eccl̄iam p̄lerden. sup eccl̄ie deinde mortuo eugenio successit ei. Anastasius tē pore anastasij celestinus dū erat in minori officio cōstitutus legatus in hispania ex delegatione ipsius anastasij cepit cognoscere de illa controuersia sed eā nō determinauit. tandē mortuo anastasio successit ei alexāder qui eidē celestino delegato denuo in hispania cām cōmisit e andē postmodū mortuo alexādro successit ei celestinus q̄ dictā cōtrouersiā cōmisit g. sancti angeli diacono cardinali sub eo tenore vt inspectis priuilegijs p̄lerden eccl̄ie auditis etiā allegationibus partiū nō obstante sententia eugenij diffinitiua proferat sententiā et illā faciat obseruari veritamen per legatū illū aut etiā per alios quibꝰ cā sub eodē tenore cōmissa fuit licet quidā testes producti fuerint ex parte p̄lerden. eccl̄ie mandatū apostolicū adimplet̄ nō fuit postmodū tpe innoc. magister a. canonicus p̄lerden postulauit a domino innoc. per officiū suū dictā sententiā i melius reformari ⁊ cōtra eā restitui eccl̄iam p̄lerden. dño pa. cū fratribus de liberatione habita quidā dicebant q̄ celestinus videbatur eā restituisse ex eo q̄ nō obstante dicta sententia cōmisit negotiū illud vnde eadē ratione petitionē eiusdē eccl̄ie admittere debebat cū sm̄ā ratione sedis debeat in melius cōmutari quotiens cūq̄ per subreptionē aliquid factū fuerit et p̄m iura similia p̄cipiunt etiā contra res bis iudicatas examinari restitutionē in integrū permiserunt. papa cōsideratis ex data sententia in registro eugenij reperto q̄ primo mēse sui apostolatus tulit sm̄ām illam quando nō videbatur plene instructus de cā utens illi ratione precipue q̄ priuilegium vtrum secundi a parte ostien. eccl̄ie producti subiecti fuerat falsitati cuius tenor in registro ipsius inuentus fuit incorruptus oībus istis cōsideratis deliberatio dñi pape i hoc ēsedit p̄ vtra q̄ parte presente cognoscatur vtrum

restitutio data sit an danda contra predictam sententiã. vnde mandat capko et epõ ostenõ quatinus vsqz ad festuz beate lucie legittime cõparent coram ipso ostensuri si potuerũt qp dicta sentẽtia nõ debeat retractari vel si reuocãda fuerit apparent sufficienter instructi vt in principali negocio procedatur quẽ terminũ peremptoriũ assignauit propter locorũ distantiã qp si iniuncta cõplerint adimplẽ procedatur in causa nihilominus quantũ de iure fuerit procedendã. Nota qp sententia etiã pp quã do per subreptionẽ data fuerit debet melius reformari. In breui tpe nõ videtur quis plene instructus saltẽ in ardua cã. Item vtraqz parte presente cã restitutionis in integrũ dz examinari. Item cause partiũ assertione manifestantur Item in prima citatione potest proponi peremptoriũ edictũ propter distantiaz uiarũ z etiã ex alia iusta cã.

¶ Suscitata. Ca. Inter epz burgen. et monasteriũ omen. vertebat questio super quatuor articulis z super quibusdã decimis acquisitis monasterio p quandã transactionẽ que cõmissa fuit qbusdã iudicib9 corã quibus processũ fuit et concluſũ in cã tandem cũ super his delata fuit questio ad dñm papam auditis quecũqz partes proponere voluerunt papa cõdemnauit monasteriuz super quatuor articulis predictis lata sententia super predictis articulis dum pa. vellet super decimis ferre sententiaz super quibus corã iudicibus fuerat in cã concluſũ procurator monasterij petiit beneficiũ restitutionis in integrũ ad prolandam prescriptionẽ cã super quatuor articulis predictis qp etiã super decimis predictis acquisitis monasterio p transactionẽ z dñs pa. dicto procuratore restitutionis beneficiũ supra dictis articulis cõcessit ne vero per excogitatam maliciã sicut ex quibusdã presumptionibus videbatur effectũ sententie in dãnum epi contingeret impediri z ne monasteriũ per executionẽ sententie detrimentũ maereret propter diuersas presumptiones dñs pa. equitate pensata ita prouidit vt predicta sententia executioni mandetur ãte aliqua probationẽ ita tamẽ qp sufficientẽ prestz cautionẽ epõs burgen. qp si monasteriũ obtinuerit in cã omnia que precepit occasione ipsius sententie monasterio restituãtur Nota qp ecclã restituitur ad prolandam prescriptionẽ post sententiãz ante sententiã licet sit in cã cõclusum. Item propter presumptiones post sententiã mãdatur sententia executioi que alias mãdari nõ deberet et hoc de equitate et non de rigore.

¶ Corã felicis. Ca. Inn. archiepõm bracharen. et archiepõm tolletan coram innoc. super iure primacie vertebatur questio lite inter predictos archiepiscopos cõtestata corã ipso cãm commisit quibusdã iudicibus vt ipsi cãm sufficienter instructam remitterent ad apostolice sedis examẽ partibus terminum peremptoriũ assignãdo in quo cũ omnibus munimentis per que cã iusti posſit sedi ap. se presentent suiãm audituri. termino vero elapso post longã expectationẽ cõparuerunt procuratores archiepiscopi bracharen. sed qi nõ poterãt depositiones testiũ et alia munimẽta dilationẽ ad hoc postulauerũt pa. interlocutus fuit sup his qp audiendi nõ erant cũ ad hoc sibi terminus peremptorius assignatus fuisset ipsi pties tunt ad hoc admeti per officiũ restitutionis exhibentes super hoc speciale mã

datum vnde papa bono. dedit illi dilationē vsqz ad octauas penthecostes per beneficiū restitutionis. Nota dilationē dādam per beneficiū restitutionis ad deppositiones testiū ⁊ alia munimenta portanda que in termino cōstituto fuerūt omissa.

Constituus. Ca. Pater et mater magistri v. et ioānis fratris ipsius canonici ponen. habebāt quasdaz possessiones cōmunes. matre eoz defūcta cui succedere debent g. pater ipsorū eis in minori etate cōstitutis possessiones predictas vsqz cōmunes vendidit pro certa pecunie quantitate ⁊ qz venditio hmōi non valebat pro ea parte q̄ ex successiōe materna fratres cōtingebat predictos emācipauit eosdem ⁊ fecit eos cōtractui cōsentire preterea consuetudo est in ponen municipio. q̄ si qs vendat possessiones suas alicui extraneo a cōsanguinitate sua ille qui ē pximior vēditori vsqz ad annū ⁊ diē a tpe venditōis pōt offerre pciū ēptoribus ⁊ illi tenētur recipere pciū ⁊ restituē rē prestiuz offerenti magister v. pro se ac fratre suo accessit ad dōm pa. et exposuit ei predicta petens a dño pa. cuz adhuc eēt infra tempus ad obtinendū beneficium restitutionis in integrū vt venditionē predictā p ea portione que ex successione materna contingebat eosdē faceret nunciari nullā vel per beneficium restitutionis in integrū cōtra ipsaz vēditionē subueniret eisdē i alia portione paterna petebant sibi per idē beneficiuz subueniri tanq̄ proximioribus ad offerendū precū emptoribus iuxta cōsuetudinē municipij pon. q̄ hactenus omiserunt cū in hoc enormiter ledantur et ipsi parati sūt offerre precū emptoribus vel eoz heredibus. vnde mandat pa. quibus dā quatinus si premissa inuenerint eē vera venditionē predictā quoad partē que ipsos cōtingit ex successione materna denuncient eē nullā si i ea iuris solēnitas eē omissa vel si fuit seruata ⁊ eos cōstiterit eē lesos tam sup illa q̄ super alia portione paterna i integrum eos restituant dum tamen quod offerūt duxerint faciendū. Nota q̄ frater pro fratre sine mādato admittitur ad impetrandū. Item si iuris solēnitas in cōtractu minoris nō seruatur nullus eē cōtractus in preiudiciū minoris idem in cōtractu ecē Si vero iuris solemnitas interuenit et lesus sit minor vel eccā sūuenitur eis per beneficiū restitutōnis i integrum.

Causa. Ca. Quia beneficiū restitutionis extraordinariū ē nō dat nisi deficiente iure cōmuni dubitari poterat quis posset dare beneficiū restitutionis et ideo pa. ostendit in ca. isto qui iudices hoc facere possint hoc modo. Quidā sūt iudices ordinarij administrationē habentes isti possunt cām restitutionis in integrū examinar ac finire Item delegati ab eis hoc idez facere pōnt sine hoc ipsis delegatis commissum fuerit spāl aliter sine in ipso negocio mādat qō restitutionis. Item quidā sūt alij ordinarij nō habentes administrationē delegati ab istis nō habentibus administrationē et arbitri de hac cā cognoscere nō possunt nisi cōtrā eis mora fuerit incidenter. in fine dicit q̄ in cā matrimoniali l liberali criminali. arbiter assumi nō potest cū huiusmodi cause maiores iudices exigant. Nota q̄ arbitri incidenter cognoscant de cā restitutiōis Item in tribus casibus hic signatt arbiter assumi nō potest.

Beneficio. Ca. Iacta fuit

sentẽtia contra ecclesiam a qua sententia nõ fuit appellatũ eccã contra sentẽtiam illã petijt beneficiũ restitutionis in integrũ negata fuit restitutio petijt iterum in alio iudicio institutionẽ. queritur vtrũ debeat audiri. respondetur q̃ denegari dz eccẽ beneficiũ restitutionis preterq̃ ad appellandũ nisi nouis defensionibus ad hmõi beneficiũ sit admittenda sed restitui dz ad appellandũ.

¶ De alienatione iudicij mutandi causa facta.

Ex quorũ. Ca. Aliqui ipetrant lrãs contra aduersarios suos aduersarij illi antreq̃ lrẽ ad iudices perueniãt vel etiã postea vt mandatũ apostolicũ eludant antreq̃ detentur appellant aut cõmutationẽ faciunt de possessionibus super quibus cõtrouersia verti speratur. Significatuz fuit hoc dño pa. mandat pa. quibusdaz quatinus si aduersarij taliter appellauerint aut de possessionibus de quibus cõtrouersiã sperãt cõmutationẽ fecerũt & etiã si maliciose se absentauerũt illos qui in possessionibus se ingerũt cõpellant sub eoz examine respondere ap. ẽ mota. Nota q̃ rescriptũ extenditur ad eos de quibus in ipse mentio facta nõ sit vel fuit et cõueniũtur per illud sed hoc propter dolũ & fraudẽ ipsorũ & beneficio hmõi dec.

¶ Ex parte. Ca. Apud m. locum aliquãdo emergunt questiones inter laicos eiusdẽ loci que dirimi debent per iudicũ seculare quidã clerici faciũt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono vel precio vt aduersarios trahãt ad ecclesiasticũ forũ et sic predam ex tali cõmercio assecuntur. Scabin. i. officiales eiusdẽ loci significauerũt hoc domino pa. vnde super hoc scribit quibusdam dicens q̃ hmõi cessiones et emptiones litiũ prohibentur per leges ita q̃ iactura cause afficiant illos qui aduocant sibi patrocinũ potentiorũ & odio se sunt hmõi cessiones quia ex cupiditate procedunt vnde mandat quibusdã quatinus predictos clericos cõpescant ab hmõi presumptione per censurã ecclesiasticã. Nota hic q̃ clerici cõuenire possunt laicos corã ecclesiastico iudice si hoc ẽ de cõsuetudine illius loci.

¶ De arbitris.

Sane. Ca. Statuit cõciliũ africanũ q̃ si inter epos cãtur & ipsi super hoc voluerũt eligere arbitros aut vnũ eligãt â tres quorum trium sequantur sententiaz â duorum.

¶ Non sine. Ca. Alanus presbiter institutus fuit cappellanus in eccã sancti alfredi per archidiaconum de valle eodẽ archidiacono mortuo m. ne pos ipsius qui archidiacono in ipsa eccã successit eundẽ presbiterũ cappellanum iterũ instituit ibidẽ & illũ fecit postmodũ predicta eccã spoliari tandẽ per fraudem et dolũ ipsius m. exortũ fuit ab ipso a. iuramẽtũ vt arbitri ũ duorũ clericoz susciperẽt & quarẽt & illi arbitrati fuerũt q̃ ipse m. pdicto presbitero v. marcas persolueret & toti cederet questioni vnde presbiter iste significauit dño pa. et ipse scribit super hoc archiepõ ebora. dicens q̃ nõ decet aliquatinus sustinerẽ vt quod pceraz arbitrati sunt relinqui debeat in contrariũ mandans quatinus si prefati cõfessi fuerint se tam nequiter arbitratos fuisse vel alias de hoc cõstiterit dictũ presbiterũ ab illo iuramẽto absoluat & ipsũ restituat ad eccãz suã

vel si arbitriū ipsum fuerit equitate ſ̄b
mixtum vtrāmq; partē ad ipsius obſer
uantiā cōpellat. Nota q̄ arbitriū inique
latū nō valet. Itē ſuper re ſpirituali cō
promitti potest. in clericū.

¶ Peruenit. Ca. V. clericꝰ q̄n
dam ſororem ſuā tradidit in vxorē .g.
de cal. promittens eidē .g. q̄ annuatim
daret eidē .v. ſolidos ſterlingorū ſuper e
isdem .v. ſolidis orta fuit diſcordia int̄
ipſos vnde ſuper hoc promiſerunt i qua
tuor perſonas que taliter arbitrare fu
erunt q̄ idē .g. preciperet annuatim dec
mas quas .v. habebat i prochia de cal.
q̄ .v. ſolidis predictis. ſignificatū fuit
hoc dño pa. q̄ hmōi arbitriū in poſtex
ecc̄e poſſet eſſe damnoſum mandat pa.
cuidam quatinus ſi eſt ita prenomina
tum g. moneat et cōpellat vt predictas
decimas omnino liberas dimittat ne hu
iuſmodi occaſione vlterius aliq̄d ſibi
propter hoc vendicare preſumat et cle
ricū illū moneat vt cū eodē .g. amicabi
liter cōueniant. Nota q̄ factū prelati in
damnū ecc̄e valere ñ debet nec delictum
perſone in damnum eccleſie debet redū
dare.

¶ Dilecti filij. Ca. Inter ab
batem et cōuentū diſtardien. aſtercien
ordinis ex parte vna ⁊ hoſpitalarios
ex altera. vertebatur queſtio ſuper vſu
rariis cuiuſdā nemoris in regnā fran
corū fuit cōpromiſſum vtriq; ſub certa
pena. ipſa auditis cauſe meritis per dif
finitiuā ſententiā arbitrium promulga
uit de cōſilio quorūdam epiſcoporū hoſ
pitalarij hoc intelligentes q̄ femine ſe
cundū regulam iuris ciuilis a publicis
officijs ſint remote. etiā ſi fūme opinio
nis exiſtant ſi patrone iter libertos ſu
os audientiā fuſcepерint ex illarū ſentē
tia nec pena cōmittitur nec pacti exceꝑ
tio datur ipſius arbitriū obſeruare cō
temnebant propter quod monachi cō
queſti ſūt dño. pa. vnde ſuper hoc papa
ſcribit quibuſdā dicens licet femine vt
dictū eſt a publicis officijs ſint remote
quia tamē iuxta cōſuetudinē approba
tam que pro lege ſeruatur in partibꝰ
gallicanis hmōi femine preceſſēre ha
bent ordinariā iuriſdictionē in ſubditos
ſuos mādat pa. iſtis iudicibus quatinꝰ
cōpellant iſtos hoſpitalarios per penā
i cōpromiſſo appoſitā ap. re. vt arbitri
um ipſū ſicut prouide latū ē et ab vtra
q; parte ſponte recepтū obſeruent pre
cipue cū eōrum preſentia ⁊ cōſilio fue
rit roboratū. Nota q̄ cōſuetudo dat iuriſ
dictionē perſone que alr inhabilis ē ad
iudicandū. Itē ecc̄a ⁊ viri religioſi poſ
ſunt petere penam.

¶ Cū tpe. Ca. Abbas de piga
ma priuilegia et alias indulgentias a
ſe. ap. tpe. c. meruit obtinere propt̄ qd̄
epūs merſburgen. dioceſanus eius con
tra ipſū grauiter eſt cōmotus vnde ab
bas ſuper cōtrouerſijs que inter ipſum
ex parte vna ⁊ epm̄ ⁊ quoſdā mona
chos ipſius abbatis ex parte altera ver
tebantur promiſit ſe arbitriuꝫ archie
piſcopi magdeburgen. fide hinc inde da
ta ſeruaturū idē archiepūs arbitriū ſub
certa forma ſuper cōtrouerſijs illis p
mulgauit pronuncians q̄ abbas renū
ciaret priuilegijs ⁊ indulgentijs liber
tatis de mū orta eſt diſcordia inter ipſos
occaſione hmōi arbitrij propter qd̄ ip
ſe abbas ⁊ procuratores epi ad ſe. ap.
accęſſerunt pa. examinato cōpromiſſo
et arbitrio q̄ conſtitit ei legitime qd̄
fide hinc inde data cōpromiſſum fuit i
archiepm̄ predictū arbitriū ipſū decre
uit obſeruandū. exceptis capitulis illis
que contra libertatē ipſius monaſterij

et duarū capellarū eiusdē in arbitrio
sunt expressa q; et si sponte vellet ab
bas illis renunciare de iure tamē nō pos
set renunciare priuilegijs vel indulgen
tijs libertatis sine licentia romani pon
tificis que indicat monasteriū ad ius
proprietatis romane ecclē pertinere. No
ta q; iuramentū quod tāgit ius alteri
us nō tenet. Item arbitriū pro parte te
net et pro parte nō tenet. Item exempts
nō potest renunciare priuilegio libertā
tis sine licentia illius cui subest.

Cū dilectus. Ca. Reus con
uentus cōrā iudice potest reconuenire
actorē suum. querebatur vtrū coram ar
bitris locū haberet reconuentio sicut i
iudicio cū arbitrio adinstar iudiciorum
sunt redacta. Rñ. pa. q; licet in iudicio
cōuentus reconuenire valeat cōuenien
tem tamē corā arbitris reconuentio locū
nō habet quia arbitri iudicare nō pñt
nisi de his tantū super quibus in eos ex
titit cōpromissum. Nota q; reconuentio
corā arbitris fieri nō potest.

Cū olim. Ca. Inter priorē
sancti bartholomei lucañ. ex vna parte
et rectorē et fratres hospitalis sancti
bartholomei ex altera super eligendis
rectore & fratribus in ipso hospitali q̄
stio vertebatur super hoc cū cōmissa fu
it quibusdā iudicibus tandē vtraq; pe
in ipsos iudices cōpromisit et ipsi pro
tulerunt arbitriū super quo vtriq; dubi
tatio ē exorta quā petierunt per se. ap.
declarari. dñs pa. in secūdo instrumento
arbitriū cōtinente ac diligenter inspec
to inuenit q; prior sancti bartholomei
secundū formā arbitrij teneatur habē
cōsiliū cū familia hospitalis et tractare
cū ea de inueniendo rectore propter qđ
dicit pa. nisi prior tractauerit cū famili
a hospitalis & ipsius cōsilium requisie
rit super inueniendo rectorē nō habet po
testatē eligendi rectorē & si elegerit e
lectio irrita erit sed habito consilio et
tractatu super hoc cū familia prior pote
rit eligere rectorem siue concordet siue
discordet familia cū ipso rectore. Nota
q; forma arbitrij seruanda est. Item ali
quis tenetur requirere cōsiliū alterius
sed nō tenetur illud sequi.

Contingit Ca. Per se pter
per tuas. Ca. Inter hospi
talarios sancti ioannis et pletanum de
pisema super hospitale sancti. alluciū q̄
stio vertebatur cū super hoc fuit cōmis
sa ianuen. archiepō tandē procurator
pletani cū parte altera auctoritate ia
nuen archiepi iudicis delegati cōpromi
serunt de questione illa in vnū clericū
et duos laicos iuramento a procurato
re pletani interposito illi protulerunt
arbitriū hospitalarij impetrauerūt lit
teras ad archiepm pisanū super execu
tione arbitrij cū pletanus nollet arbi
triū obseruare. pletanus corā archie
piscopo proposuit q; ad cās tractandas
procuratori dedit generale mandatum
nō tamē ei mādauit vt sine speciali mā
dato cōpromittere posset vel transigere
et procurator ille de mandato capituli
sui nō fuerat cōstitutus & ideo dicebat
arbitriū nō valere cū procurator fines
mandati excesserit. & preterea illud arbi
triū erat per vnū clericū et duos laicos
pmulgatū et ideo etiā nō valebat ar
chiepiscopus super his consuluit dñs
pa. Rñ. papa q; si ex parte pletani arbi
triū receptū fuerit et indistincte ratus
debet haberi & executioni mandari ꝑm
formam mandati apostolici si vero non
fuit receptū distinguit vtrū fuit de ob
seruādo ipso pena statuta an nō si pena
fuit statuta potest agi ad penā si nulla

fuit statuta sed simpliciter cõpromissũ fuit q̃ staretur sententie arbitrorũ procuratoꝛ ad interesse poterit cõueniri qꝛ iuramento suo seipm̃ psonaliter obligauit et nõ eccãm. q̃ aũt a duobus laicis ꝫ ab vno clerico dicitur eẽ latũ nõ nocet cũ auctoritate dicti archiepi factum sit cui causa de qua cõpromissum est fuerat delegata. Nota q̃ procuratoꝛ generaliter datus ad agendũ vel defendendũ potest cõpromittere vel trãsigere sine speciali mandato. Itẽ procuratoꝛ ꝺ cõsensu capituli cõstitui ꝺz. Itẽ procuratoꝛ sinẽ mandati nõ ꝺz excedere qđ si fecerit etiã eccã vel dñs nõ tenetur nec ei nocet vt hic patet. Itẽ iuramentuz psonale eẽ ꝫ ideo nõ obligat aliũ q̃ iurantẽ. Itẽ in laicũ et clericũ de re spirituali auctoritate superioris põt cõpromitti vt hic dicit.

¶ Ex parte. Ca. Vacante prepositura sancti cuniberti i colonia. canonici illius eccẽ vota sua diuiserunt i duos. Quidã elegerũt .h. de iuliaco et quidam alij elegerunt .c. de lumbardia postmodũ cũ partes essent in presentia colonien. archiepi et tractarent sup hmõi electionibus in ipsũ super hoc fide prestita cõpromiserunt qui cause meritis diligenter auditis ꝫ intellectis diẽ ad ferendã diffinitiuã sententiã partibus assignauit pendente dilatione electus .h. de iuliaco ꝺ medio eẽ sublatus archiepus hoc audito canonicis phibuit ne pendẽte sua smã ad aliã electionẽ procederent sed quidã eoꝝ nihilominus .b. colonie. canonicũ in prepositũ elegerũt die quo ferri ꝺz smã ptibus corã epo cõstitutis dictus .b. allegauit q̃ archiepus vlteriꝰ procedere nõ debebat cũ per mortẽ alterius cõpromittentis videatur cõpromissum finitũ. archiepiscopus cõsuluit super hoc dñm papam. Rñ. pa. q̃ licet cõpromissum per mortẽ ipsius .b. sit finitum tamẽ prius de meritis prioris cogꝝ noscere debuit q̃ processus fieret ad secundã quia si dictus .c. superstes ius habet secundanõ tenet. Nota q̃ finitur cõpromissum per mortẽ alterius cõpromittentis secus in iudicio.

¶ Exposita. Ca. Inter episcopũ feltrẽn. et bellimẽn. ex vna parte ꝫ ciues tervisinos ex altera super districtu seu iurisdictionibus ꝫ rebus alijs q̃stio vertebatur que per smãm hostien. episcopi apostolice sedis legati fuit terminata tandem occasione ipsius smẽ q̃dam discordie orte fuerunt inẽ eos sup quibus discordys partes cõpromiserũt in ducẽ venetorũ et vt eius arbitriũ fieret obsides sup hoc ab vtraq; parte recepit pa. msuper illud duci mandauit vt ad cõponendũ interponeret partes suas idem dux cõtra smãm legati i iquum protulit arbitriũ. episcopus feltren. cõquestus fuit dño pa. et ipse scribit quibusdã iudicibus super hoc dicens q̃ licet eidẽ duci lrãs suas misisset vt ad cõponendũ interponeret partes suas nõ tamẽ fuit sue intẽtionis imutare sẽ tẽtiam legati vel suscitare questiones per eã sopitas. vnde mandat quatinus nõ obstantibus lris illis quicq̃d per dictũ ducem factum inuenerint cõtra dictam sententiam debeant in irritum reuocare districtius inhibentes eidẽ ne vltrius in cõpromisso procedat ꝫ cõpellentes eundem per censurã ecclesiasticam ad restitutionem obsidum in totũ et vt ipsi⁹ legati arbitrium obseruaret. No. q̃ recurrendũ esse ad itentionẽ scribẽtis. Itẽ arbiter de alio iudicare non debet nisi de quo cõpromissum est quod si fecerit nõ valet et ita forma cõpromissi

seruanda est.

Innotuit. Ca. Quidã laicꝰ .C. nomine impetrauit lrãs contra .v. laicũ sup quadã ſſima pecunie ad quoſ dam iudices delegatos corã quibus dictꝰ .v. tractꝰ fuit ĩ cãm tãdẽ fuit a partibꝫ l duos arbitros cõpromiſſũ ita ꝙ ſi illi duo adinicẽ diſcordarẽt. ttiũ addẽret iudices noiati rectꝫ ta pnes se potestate cõpellendi partes obſeruandũ arbitriũ per dictos arbitrios ꝓmulgandũ ꝑ cuꝫ dicti arbitri nõ poſſent eẽ cõcordes dicti iudices certiũ adiunxerunt qui cũ altero illorũ dictũ .v. cõdempnauit. idẽ .v. a dictis iudicibus cõpelebatur ſmãꝫ obſeruare inde sentiens se grauari ad ſedẽ ap. appellauit. ſed ipſi eius appellatiõe cõtempta tulerunt excõmunicationis ſntãm in eundẽ vnde mandat pr. quatinus ſi est ita dictã ſntãm denuncient eẽ nullã cum iure ſit ciuili ſtatutũ vt compromiſſum de incerta perſona in arbitriũ aſſumenda nõ teneat. Nota ꝙ cõpromiſſuꝫ de incerta perſona aſſumenda in arbitriũ nõ tenet. Idẽ ſmã excõicationis poſt legittimã appellationẽ lata nulla est.

Cũ a nobis. Ca. Inter abbatiſſam ⁊ conuentũ iotrẽ. monaſterij et archiepm̃ senoñ. vertebatur queſtio ſuper eo ꝙ idẽ archiepiſcopus dicebat monaſteriũ ipſũ metropolitano iure ſibi ſubeſſe petens ab ipſo monaſterio ꝓcurationes ⁊ res alias. tandẽ concord. ĩ a partibus cõpromiſſum fuit m. r. ſancti angeli diaconũ cardinalẽ ap. ſe. legatum ⁊ cõpromiſſuꝫ fuit ſub certa pena ꝙ preciſe pareret arbitrio ſeu ordinationi eiuſdẽ vel duorũ mediatorũ quos idẽ cardinalis ſuper hoc deputaret. legatus ſuper hoc deputauit magiſtrũ. p. capellanũ dñi. pa. et. J. archid. senoñ. mediatores ⁊ ipſi ordinando ⁊ diffiniẽdo cãm hmõi terminauerũt poſtmoduꝫ petiuerunt partes a domino pa. vt ordinationem et diffinitionem predictaꝫ cõfirmaret et ipſe ꝙ per dictos mediatores ſuper hoc factũ fuit cõfirmauit.

Cõpromiſſum. Lra de iſto capitulo per se patet.

Finit feliciter liber primus.

Incipit fōs liber decre.
Rubrica. De iudicijs.

Et quonultdeo. Ca. Quidā imperebat quouultdeū epz centurieñ. ptñt illū introducī cōcilio africano. Interrogatꝰ fuit an cū aduſario ſuo vellet in iudicio experiri. prīo io promiſit. altera die reſpondit. hoc ſibi nō placere atqz tedeſſit. petebat aduſarius vt remouereretur ab epatu. et cō alioz excōicauit ipſū. ſtatutū fuit in cōcilio q nullus eidē quouultdeo cōmunicet donec ſatiſfactione preſtita fuerit abſolutus. et ſic fuit excōicatus. epiſcopatus tamen ante cauſe exitū adimi ſibi nō debet. Nota q propter cōtumaciā aliquis eſt excōmunicandus. nec debet abſolui niſi ſatiſfecerit. ſed in prmcipali cauſa procedi nō debet. Itē ſine cauſe cognitione nullus deponi dz.

Decernimus. Ca. Statutū fuit i ſinodo eugenij pa. q laici negocia eccleſiaſtica tractare nō preſumant. Itē prelati eccārum de negocijs eccleſiaſticis nō diſponant iudicio laicorū. ꝛp̄ cipue de ſpiritualibus. et propter eorū prohibitionē nō dimittant eccleſiaſticā iuſticiā exercere. Nota q laici eccleſiaſtica negocia tractare nō debent maxime ſpiritualia. Itē eēs prelati ſunt iudices ordinarij. Itē abtus ē nomē dignitatis. Itē propter prohibitionē laicorū nō debet iudex eccleſiaſticus omittē exercere iuſticiā eccleſiaſticā.

Quanto. Ca. Dicit hic q cauſa iurisꝑ patronatus ita eſt annexa ſpiritualibus cauſis q nullꝰ niſi iudex eccleſiaſticus de ea iudicare debeat. Nota q cū mixta inter ſpirituale ꝛ ciuile magis ſequitur naturā ſpiritualis q̄ ciuilis. Itē idem iuris ē in cōnexis quo ad iuriſdictionē ſicut in mere ſpiritualibus. Itē ratione rei potius dicatur ſpiritualis q̄ ratione perſone. et ſic quod eſt minus dignū in ſui ſubſtantia maioris ē efficacie quo ad iuriſdictionē.

Et ſi clerici. Ca. Quidā clerici fuerunt inuiti corā iudice ſeculari conuicti vel confeſſi fuerunt ibi de crimine. quereretur an propter talē cōfeſſionē ſint a ſuo epo cōdemnandi. q̄ ſicut ſuiā a nō ſuo iudice lata nō tenet ita ꝛ cōfeſſio facta corā eodē. Si vero coram epo ſuo de crimimbus in iudicio cōuicti fuerint vel cōfeſſi dūmodo ſint talia crimina propter que ſuſpendi deberant vel deponi ſuſpendendi ſūt a ſuis ordinibus vel ab altaris miniſterio perpetuo rēmouendi. Secundo quereretur vtrū epiſcopi diſpenſare poſſint cū clericis q̄ ad ulteria cōmiſerunt. Rñ. pa. q epiſcopꝰ diſpenſare poteſt cū clericis poſt pactā penitentiā de adulterijs ꝛ alijs crimimibus que ſūt minora. Tertio queritur vtrū clericus depoſitus iudici tradēdus ſit ſeculari. Rñ. q clericum pro ſuis exceſſibus depoſitū epiſcopus nō debet iudici tradere ſeculari. quia cū ſuo ſit functus officio duplici afflictione nō debet ipſū affligere. Nota q cōfeſſio facta coram nō ſuo iudice nō preiudicat cōfitenti nec ſententia a nō ſuo iudice lata. Itē epiſcopus poteſt diſpenſare in adulterio. Itē nō eſt quis dupliciter puniendus. Itē depoſitus ſeculari iudici tradi non debet.

Ceterū quia. Ca. Quidam habebant poſſeſſiones in feudū ab eccleſia bonon. iſti vaſalli eccē tralxbāt in cām ſuper poſſeſſionibus illis coraz delegatis a quibuſdā alijs qui dicebant

se potiores in feudo illo isti excipiebant q parati erant respondere coram dño feudi. iudices hoc nō obstante sniam excōmunicationis seu etiā interdicti pmulgabant in ipsos. eps dñs feudi significauit hoc dño pa. vnde districtius id firmari prohibet quādiu illi parati fuerint super possessionibus illis in presentia episcopi dñi feudi iusticiā exhibere. Nota cū vertitur questio feudi inter vasallos coram dño feudi causa illa tractari debet.

¶ Dilecti filij. Ca. Prior & clerici de giseburna habebant questionē cōtra eboracēn. archiepz. cōquesti sunt dño pa. et ipse cām illā cōmisit quibusdam mandans eisdē vt attentius puiderent ne inquirant cuiusmodi actio intentetur sicut a multis fieri solet sed simpliciter factū & cām facti diligenter inquirant. et pm formā canonicā cāz terminare procurent. Nota q pm canones actionē nullus tenetur proponere p cāz sufficit dicere.

¶ Intelleximus Ca. queritur vtrū excōicatus in iudicio stare possit. rn. q cōueniri potest et per alium respondere ne de malicia sua videatur commodū reportare. Nota q excōicatus cōueniri pōt & per aliū dz respondere. Itē quis potest facere per aliū quod per se nō potest. Itē nemo debet ō sua malicia cōmodum reportare.

¶ Clerici. Ca. In archiepiscopatu strigoniēn. de cōsuetudine cōueniebantur clerici coraz iudice seculari de criminibus. questiuit strigoniēn. archiepiscopus a dñ. pa. qd sup hoc eēt seruādum et ipse rn. cū dicat imperator q leges nō dedignātur sacros canones imitari in quibus generaliter traditur vt clericus de omni crimine coram ecclesiastico iudice debeat conueniri. mandat pa. eidē q in hac parte nō permittat cū nouibus ex aliqua consuetudine preiudiciū generari. Nota q leges nō dedignantur sacros canones imitari. Itē clericus de omni crimine corā iudice ecclesiastico debet cōueniri. Itē cōsuetudo in hac parte nō preiudicat canonibus.

¶ Causam Ca. Fratres dimelmensis monasterij habebant cām cum monachis sancti albani pa. cōmisit causaz illam cuidam iudici delegato mandans eidem vt inter cetera puideat vt fratres dimelmensis monasterij ingrediantur cām cū assensu & voluntate episcopi sui. q si forte monachi sancti albani obtineant episcopus dimelmensis dicens se abbatem illorū litē sopitā valeat suscitare. Nota q capitulū sine consensu prelati ad agendū vel defendendū admitti nōdz. Itē. iudex prouidere debet an persona que agit vel defendit sit legittima.

¶ Cū nō ab hoie. Ca. clerici aliquando deprehendunt in furto homicidio vel periurio vel alijs quibuscunqz crimimbus. queritur vtrū liceat regi vel cuilibet iudici seculari eos iudicare rn. q si clericus in quocūqz ordine fuerit cōstitutus in furto vel alio quocunqz crimine deprehensus fuerit. et conuictus ab ecclesiastico iudice deponi debet Et si depositus incorrigibilis fuerit suspendi debet. Deinde crescēte cōtumacia excōmunicari debet. et si postmodū in p fundum malor veniens cōtempserit cū ecclā nō habeat qd vltra faciat tradēdus est curie seculari. ita q ei exiliū vel alia pena legittima inferatur. Nota q clerici in quocūqz crimine et quocunqz ordine deprehensi fuerint a suo iudice sūt cōdemnandi. Itē crescente contumacia

creſcere debet pena. Itē clericus incorrigibilis tradi debet curie ſeculari.

Quia vuil. Ca. Quidā nomine vuil. per violentiā occupauit ecclesiam. R. clerici ipſe. R. clericus ipetrauit lras contra dictū vuil. ſuper eccā illa. tandē ille. V. mortuus ē. R. clericus eandē eccāz poſtmodū eſt ingreſſus. dubitatur. vtrū ille R. per lras impetratas contra dictū vuil. ſuper eadē eccla poſſet cōueniri. cōſultus pa. precipit vt ſm formā priorū lrārum interdictus. r. p. coram eiſdem iudicibus procedatur ſicut inter eundē. p. et dictū vuil. ſi vinere procederetur. Nota q per reſcriptuz cōuenitur ſucceſſor qui ſuccedit in vicium nec poteſt hic allegare bonā fidem cū eccā ſine iuſto titulo poſſideri de iure nō poſſit.

Cū venissent. Ca. Dicitur hic q quādo oritur queſtio d priuilegiis romane eccē. nō dz de ipſis iudicare niſi ſolus pa. Nota q eius ē interpretari cuius ē concedere. Itē cū priuilegiorū ſe. ap. generali mandato nō delegatur.

Mouit ille. Ca. Rex francie et rex āglie ſuper quadā diſcordia quā inter ſe habebant occaſione feudi ſuper comitatu pictauie cōpoſuerūt admuicē et illa cōpoſitio iuramento interpoſito hinc et inde fuit cōfirmata. tandem rex francie iuramento illo nō obſtante venit contra illā cōpoſitionē occupando comitatū predictū rex anglie ſepe monuit ipſū vt cōpoſitionē illā ſeruaret et pacta inita inter eos. ſed cū ille d̄ſiſtere nollet rex anglie denunciauit hoc eccē. Vnō dñs pa. intellecta denunciatione illa q ille venichat contra pacē et pacis federa iuramēto firmata cū ad ipſū pertineat corrigere quēlibet xpianum de peccato ſcribit dñs pa. prelatis āglie. et primo inducit cōtra regē illā auctoritatē euāgelij ſi peccauerit in te frater tuus nec tamē propter hoc vult derogare iuriſdictioni ipſius m aliquo nec intendit iudicare de feudo ſed dcernere de peccato cuius cēnſura ad ipſū ſpectat niſi per priuilegiū vel cōtrariā cōſuetudinē iuri cōi aliquid ſit detractū. tamē oſtēdit q rex debet ſibi ad iniuriā reputare exēplo valentiani z aliorū imperatorūz oſtendendo q ad ipſū pertinet corrigere quēlibet de peccato z pacis federa reformare In fine precipit cuidā legato vt in negocio ipſo procedat ſm traditā ſibi formam niſi dictus rex vel ſolidā pacē ē formet vel treugas ineat cōpetētes vel ſaltem patiatur humliter vt quidaz abbas z archiepiſcopus bituricēn. quibꝫ negocū hoc cōmittit d̄ plano cognoſcāt vtrū iuſta ſit querimonia quā contra eū proponit rex anglie vel eius exceptio ſit legittima quā proponit cōtra ipſum. Nota q papa nō debet aliorū iura perturbare. nec econtra. cum iuriſdictio ſit diſtincta. Itē admonitio euangelica debet precedere cāz et denūciationē. Itē queſtio feudi ad dñz feudi pertinet niſi cōſuetudo preiudicet vel priuilegiū. et ita cōſuetudo derogat iuri. Itē ad pa. pertinet corrigere quēlibet de peccato. Itē in iudicio nō eſt perſonarum diſtinctio attēdenda ſed ita magnū iudicabis vt paruū. Itē ad eccāz ſpectat pacē ſeruare Itē contra denunciationē admittitur exceptio.

Pastoralis. Ca. Principales perſone ipſū factū per ſeipſas proponere debent niſi fuerint ita indiſtincte vt earū defectus per aliquos ſuppleatur. Nota q in iudicio principalis perſona debet per ſeipſū factū proponere. Item iudex poteſt ſupplere defectū partis.

Examinatā. Ca. Inter nobilem virū. M. de riuaria. et quosdam milites de cāpania vertebatur questio super iure patronatus eccē sancti angeli de cōi concordia. sequestrata fuit eccā illa apud vicedñm. sabinen. tandē idem M. intentauit actionē suā contra milites illos vendicando ab eisius patronatus ipsius eccē. lite cōtestata testes induxit ad probandū q ipse ius patronatus ipsius eccē possidebat quoniaz vicedñs sabin. eandē tanq̄ sequestratā accepit. cā ista delata fuit ad dñm pa. z ipse diligenter examinata cā predicta actionē quā intentauit cōtra milites predictos super iure patronatus ipsius eccīe in cōgruentem et ineptā inuenit. quia cū testes induxerit ad probandū q ipse ius patronatus ipsius eccē possidebat quando dictus vicedñs eandem tanq̄ sequestratā accepit. apparet q nec rei vendicationē intentare nec ipsius restitutionē poterit postulare. Vnde pa. pronunciauit intentionē ipsius nobilis nō tenere absoluendo milites ab eadem tamen si cōgruentē et aptā voluerit proponere actionem respondere sibi nihilominus teneant. Nota q cā iuris patronatus cora iudice ecclesiastico debet tractari. Itē ei qui possidet nō cōpetit rei vendicatio nec restitutio. et ideo quia iste possidebat ius patronatus qñ sequestrata fuit eccā nō cōpetebat ei rei vendicatio. Itē cū libellus ineptē concipitur reus ab instantia iudicij absoluitur z si postea cōgrue reformetur nihilominus reus tenetur respondere. Item ex hac dec. videt q actio fm canones sit proponenda.

Cū deputati Ca. Magister et fratres militie templi in italia cōstituti habent quosdā in domibus suis q̄s appellant preceptores. Iudices tā clerici q̄ seculares nō admittebant eos in causis p̄ sua iusticia p̄sequenda illud allegantes in repulsione ipsorū. q eius eoz generatio nō est nota. significatuz fuit hoc dño pa. Vnde prohibet auctoritate ap̄. ne aliquis huiusmodi preceptores in prosecutione causarū hac occasione ab agendo z respondendo repellat Nota q quilibet presumitur idoneus nisi probetur indignus.

Qualiter z qñ. Ca. Precipit pa. prelatis ecclesiarū vt laicis conquerentibus de clericis plenā iusticiaz faciant nō obstantibus appellationibus fraudatorijs quas clerici contra laicos frequenter opponunt ne pro defectu iusticie clerici trahantur a laicis ad iudicium seculare quod olim prohibet fieri. Nota q nemini ē iusticia deneganda. Itē appellationibus fraudatorijs non est deferendū. Itē ar. q in defectū iusticie clerici ad iudicū seculare trahi p̄nt sic econtra propter defectū iusticie iudicis secularis eccā potest se intromittere infra de foro cōpeten. licet. et. c. ex tenor.

Cāmqz. Ca. Inter abbatez et cōuentū vindonen. et archi. cartonē. super quibusdā procuratoribus questio vertebatur. causa sup hoc cōmissa fuit archid. parisien. et quibusdā alijs. Sz quia archid. parisien. similē fere cām habebat parti alteri nimis fauorabilis videbat. loco ipsius archid. surrogauit quendā decanū mandans vt nō obstantibus lr̄is procedat in cā preuia rōe. Nota q cū iudex habet similē cām cause sibi cōmisse potest z debet remouere z alter surrogari cū propter cām suam similem nimis fauorabilis videtur alteri parti.

Exhibita nobis. Ca. Pa

cante ecclesia virdunen. electus est q dam. R. nomine contra istū electū. h. archidia. et quidam alij canonici virdunen. se opponentes impetrauerunt lras contra ipsū ad epm parisien. et coniudices suos sub hac forma. vt vocatis qui forent vocandi veritatē inquirerent super his que proposita fuerant z alijs negociū cōtingentibus partibus coraz iudicibus cōstitutis predictus electus quibusdā ex illis qui contra ipsuz agebant in modū exceptionis obiecit conspirationē et quibusdam excōicationez se illa offerens probaturū. Judices inducti fuerunt q de hmōi exceptionibꝰ z negocio pncipali simul inquirerent volentes admittere ꝓbationes super dictis exceptionibus quasi nō eēnt iudices sed inquisitores z iuris ordinē peruertendo simul ceperunt inquirere de exceptionibus z negocio principali et testes super eodē receperunt lite nō cōtestata. vnde dictus electus ad se. ap. appellauit. omnia ista dictus electus dño pa. significauit vnde mādat quibusdā iudicibꝰ q cū nō in modū inquisitionis sed commissionis negociū extitit delegatū/ quatinus si ex dictis grauaminibus vel aliquo ipsorū constiterit appellatū reuocato m irritū quicqd post appellationē huius inuenerint eē factū in cā ipsa iuxta cōtimentiā priorū lrārum ꝓcedant prouia ratione. Nota q in cā electionis oēs vocandi sunt quos ipsū negocium tangit. et de oībus negocium cōtingētibus inquirendū est. / Itē cōspiratores nō admittūtur cōtra electum tanq̄ inimici vel excōicati quia ab agendo sunt excluſi. Itē exceptio peremptoria vt cōspiratio ante litis cōtestationē non dz admitti. q ē preiudicialis. Itē de exceptionibus et negocio principali cōtra iuris ordinē simul cognosci nō debet sed de illis primo cognoscendum ē que sui natura precedunt.

¶ Venerabilis. Ca. Inter archiepm rauennatē. ex vna parte z cōmunitatē cremen. ex altera super iurisdictione ciuitatis ipsius z quibusdam alijs articulis questio vertebatur. que cōmissa fuit magistro rancredo bonō. canonico sed per cauillationes cremēsiuz et subterfugia decisio huius cause per trienniū fuit protogata et tandē post litis cōtesta. z cōmissones varias dicti cremen. asserebant instantias iudicij p decursū tpis periisse. et ita nolebant vlterius sub examine iudicis respondere. Archiepus significauit hoc dño pa. vnde ipse mandat eidem iudici q exceptiōe hmōi nō obstante in negocio ipso procedat iuxta traditū sibi formā. Nota q instantia iudicij ꝑm canones per lapsum trienniū nō perit. q iurisdictio iudicis est perpetua et rescripta perpetua sunt.

¶ Significauerunt. Ca. Inter abbatē et cōuentū monasterij sancte marie de florentia ex vna parte in cōmunitatē castri de signo floren. dioc. ex altera super possessione vel quasi iuris eligendi ibidē rectorez corā potestate floren. questio vertebatur dicta potestas pro monasterio super possessione vel q̄si iuris eligendi rectorē in castro predicto diffinitiuā sententiā ꝓmulgauit. lata predicta smā monachi elegerunt ibi rectorē sed illi castellani nō recipiebāt illum rectorē. et insuper ptās floren. cōpellebat abbatē z conuentū super ꝓprietate vel quasi predicti iuris in seculari iudicio cōmunitati predicte respōdere. Significatū fuit hoc dño pa. vnd̄ mandat epō bonon. z coniudicibus suis

quati. si est ita cōpellant cōmunitatem predictā electū ab eisdem monachis admittēr in rectorē castri predicti. audituri postmodū super proprietate vel quasi dicti iuris quicqd partes dixerint ꝓponendū partibus in presentia iudicis cōstitutis ex parte cōitatis predicte fuit exapiendo propositū ꝙ tunc corā eis respondere nō tenebatur de iure cū tempus vindemiarū tunc existeret feriatū ex parte monasterij fuit responsum ꝙ malicioſe proponit videlicz cā protracta tempus electi predicti inutiliter laberetur. Cōsultus pa. mandat super hoc eisdem iudicibus quati. hoc nō obstante procedant in negocio premia ratione. Nota ꝙ hic diuiditur cōtinentia cause sed hoc fit propter diuersum forū. Itē ex cā procedit tpe feriato vindemiax altera parte muita.

De foro cōpetenti.

Si quis clericus Ca. Statuit cōcilium calcedonen. ꝙ si clericus cāz habeat aduersus aliū clericū vel laicus aduersus clericū nō deferat ep̄m clerici cōuenti. vel de cōsilio illius aliū iudicem eligant ecclesiastici. Nota ꝙ actor forum rei debet seq Itē sine licentia epi clerici aliū iudicez eligere nō possunt.

Nullus. Ca. Statuit cōcilium parisien. ꝙ nullus iudex secularis ecclesiasticā psonam presumat distrigere vel cōdemnare. quod si fecerit ab ecclā cui fecit iniuriā tamdiu maneat sequestratus quousqz satisfaciat. Nota ꝙ seculares iudices ecclesiasticas psonas iudicare vel cōdemnare nō debent Itē qui iniuriā facit eccē cōione ipsis p̄uari debet.

Sane Ca. Si duo epi diuersarum prouinciarū super aliqua possessione vel loco admiuicē cōtendant ille primas vel patriarcha vel archiepūs in cuius iurisdictione ē locus de quo contenditur cognoscat vel det iudices qui cām dirimant. Nota ꝙ ratione rei sortitur quis forum.

Si quis contra. Ca. Dicit hic ꝙ si aliquis cām habuit contra clericū corā epiſcopo suo eum conueniat. et si epiſcopꝰ tanq̄ suspectus fuerit recusatus cōmittat alij cām ipsam. sed si actor ē causauerit illū cui epiſcopus cām cōmisit. epiſcopus det aliquē ꝙ partes cōpellat vt cōcorditer iudices eligant ne possint postea recusari. et idē eēt si reus recusaret illū executorē. et quicqd p illos fuerit diffinitū ꝙ epiſcopū executioni mandatur lege seruata. Nota ꝙ ordinarius potest recusari. Itē delegatus epiſcopi suā sniām nō potest executioni mandare vt hic colligitur. contrarium notaui in glosa in hoc capitulo signata.

Si clericus. Ca. Si clericꝰ cōueniat laicū de rebus suis vel ecclesie et laicus dicat res illas suas. tūc actor forū rei sequatur. licet de cōsuetudine alicubi aliter obseruetur. Nota regulam generalē. Actorē forum rei sequi debere in quibusdam partibus alit de cōsuetudine seruatur.

Ex transmissa Ca. Quidā nomine. R. de casimille corā trecen. epiſcopo traxit in cām B. G. & Pūl. milites cuiusdā epiſcopi sup quadā possessione quidā nobilis vir de campis eorū dñs sub debito fidelitatis eis inhibuit ne de seculari feudo in ecclesiastico iudicio responderēt cū paratus eēt eidem. R. iusticiam exhibere. epiſcopus trecen. eos reputans cōtumaces tulit excōicatois

sniam in eosdem. propter quod milites conquesti sunt dño pa ¶ Vnde mandat episcopo istorũ militũ q ipse cãm illaz iubeat per dñm feudi terminari. et si ipse maliciose distulerit episcopus idẽ cãz ipsam terminare procuret. Nota causã feudi per dñm ipsius feudi terminari Itẽ propter negligentiã seu maliciaz amittit quis iurisdictionẽ.

¶ Verũ. //Ca. Vacante quadã eccã mota fuit questio a quodã super q busdam feudis aduersus prepositũ pertinentibus ad proprietatẽ vacantis ecclesie. dubitabatur quid fieri deberet de hmõi questione. Consultus pa. statuit q ad pñs supersedeatur huic questioni quousqz eps fuerit ibi electus et cõfirmatus. et si feudũ illud ad eccãm pertineat / episcopi beneplacito relinquatur sicut iustũ fuerit. q si ad eccãm nõ pertineat. imperiali beneplacito relinquat Nota ex hac decre. bonũ ar. q vacante eccã iurisdictio episcopi ad capitulum nõ pertineat. Itẽ cã feudi per ipsius dominũ dz expediri.

¶ Cũ sit. //Ca. Primo premittit papa regulã generalẽ salz q actusator forũ rei sequatur. quia iudices secularis remissi sunt et negligentes in reddẽda iustitia psonis ecclesiasticis statutũ fuit fauore ecclesie vt rectores ecclesia cũ malefactores suos qui sacrilegi fũt censendi. possint conuenire sub quo iudice voluerint ecclesiastico vel seculari. Nota regulã. actor forũ rei debet sequi. Itẽ propter negligentiã iudicis secularis deuolnitur iurisdictio ad ecclesiasticum. Itẽ sacrilegi corã eccã sunt cõuenidi. et in electione est prelatoz sub quo iudice eos velint cõuenire.

¶ Quod clericis. //Ca. Mãdat papa q si clerici parisius cõmorantes cãs pecuniarias habuerit cõtra alios et alij contra eos iure canonico decidant. Nota quod dicitur in ista decre. speciale est parisius et fauore vniuersitatis introductum.

Licet ex fusceptо.

¶ Casus Quidam laici nobilen. super questionibus que forũ ecclesiasticũ nõ contingunt lras impetrabant cõtra alios laicos fatigantes eos laboribus et expensis et iurisdictionẽ consulũ nobil len. eneruantes cũ ipsi parati eẽnt coram querentibus iusticiã exhibere. Vnde cõsules nobilen. significauerunt hoc dño pa. et ipse super hoc mandat epõ nobil len. quati. si aliquãdo a laicis nobilẽ. super rebus que forũ seculare cõtingũt lras contigerit a sede ap. impetrari illas decernat irritas et inanes dũmodo consules et cause nobilen. de se cõquerẽtibus iusticiã exhibeant et si aliqui corã cõsulibus fuerint aggrauati ad ipsuz epm sicut hactenus seruatũ est. vel ad se. ap. poterunt appellare hoc presertiz tempore quo imperio vacante ad superiorẽ secularẽ nõ possunt habere recursum. si vero consules iusticie tanq̃ suspecti fuerint recusati corã arbitris a partibus electis de cã suspicionis agatur. que si protrahi fuerit ad ipm episcopũ vel ad papam pro iusticia recurratur. Nota q littere apostolice impetrate sup his que ad forũ eccã non pertinẽt sunt inpendenti. nec procedit per eas quousqz secularis iudex negligẽs apparuerit in iusticia exhibenda. et sic propẽ negligentiã iudicis secularis eccã se de his intromittẽ põt. Itẽ vacante imperio eccã supplet vicẽ imperij. et ad eã appellatur vacante imperio. Itẽ iudex ordinarius potest recusari. quia isti consules ordinarij sunt. licz cõtra opinionẽ legistaz

vt. C. de iurisd. o. iudi. l. nemo.

Ex tenore. Ca. Inter nobilem mulierē. F. viduā. et. I. de meduano super hereditate ipsius mulieris questio vertebatur. cū super hoc fuit cōmissa archiepō et thesaurario turonē. Comes britannie sub cuius iurisdictione pertraqz cōsistit. mulieri predicte mādauit vt cām deferret ad ipsū promittēs eidem quod faceret ei iusticie plenitudinem exhiberi. et quia iudices nichilominus procedebant in cā. Comes hoc significauit dño pa. ipse vero cōsiderans q viduarū taliter debet iusticiā defensare q aliis nō debeat iniusticiā facere. mandat eisdem iudicibus q nisi talis causa que ad ecclesiasticū forum pertinet ei debeant supersedere. dūmodo per iudicē secularem suā possit iusticiā obtinere. alioquin nō obstante cōtradictione ipsius comitis cām ipsam prouia ratione terminare procurent. Nota q propter negligētiam iudicis secularis transfertur iurisdictio ad ecclesiasticū iudicē. Itē causa viduarū principaliter ad forū secularē pertinet. Itē littere que ab initio effectum nō habent. tractu tpis ītipiunt habere effectū.

Si diligenti. Ca. quidā clericus pisanus cōtraxit cū aliquo promittens eidē ad certū terminū soluere certā pecunie quantitatē. alioquin posset eum cōuenire coram iudice seculari et clericus promisit ei respondere sub illo iuramento interposito. dubitatū fuit an posset sic renunciare iuri suo saltez in temporalibus. et iudicē laicū sibi cōstituere et an iuramentū teneret. Sup hoc cōsultus fuit archiepūs pisanus qui fuerat doctor leg. Et ipse rñdit q vsqz ad tpa illa tenuerat q licitū sit clerico renunciare iuri suo saltē ī temporalibus et sibi laicū iudicez constituere. et iuramentū super hoc prestitū seruandum erat responsio z opinio archiepiscopi q uenit ad papam. vnde scribit eidē archiepiscopo referendo sibi opinionē suam qualiter asseruit q licitū erat clerico renunciare saltē in temporalibus iuri suo z laicū sibi iudicē constituere et q iuramentū super hoc prestitū erat seruandum obstante cōstitutionis illius q dicit q pacto priuatorum iuri publico nō derogatur. et q nō potuerit renunciare nec laicū iudicē sibi cōstituere ostendit per cōcilia milenitanē. et cartaginē. In cōcilio milenitan. cōtinetur q clerici nō protrahāt clericos ad iudicia publica relicto pontifice suo. quod si fecerūt cām perdant z a cōione habeantur extranei. Et in cōcilio cartaginē. dicitur q tres episcopi q diaconi z quilibet clericus in criminali seu ciuili negocio si derelicto iudicio ecclesiastico voluerit se purgare publicis iudicijs etiā si pro eis lata fuerit sentētia locum suū amittant. hoc in criminali vero perdant quod euincerint si locū suum optinere voluerint. Ex quibus cōcilijs manifeste apparet q clerici nec inuiti nec volentes possūt pacisci vt secularia iudicia subeant. q hoc nō ē beneficiū personale cui renunciari possit sed potius toti collegio et ecclesiastico publice ē cōcessum. cui pactum priuatoz derogari nō potest. et iuramētum super hoc prestitū licite seruari nō potest quod contra statuta canonica illicitis pactionibus informatur. Nota q ius publicum pacto priuatorum non tollitur. Itē clerici neqz ī criminali neqz in ciuili possunt laicum iudicem eligē suo derelicto. quod si fecerint punitur vt hic dicitur. Itē ius istud publicum est et ideo nullus ei renunciare potest.

Itẽ si principale nõ tenet nec accesso
riũ. Itẽ iuramentũ contra canones pſ
titum nõ tenet.

Cũ contingat. Ca. Aliqui
clerici deputati ſũt ſeruicio capituli be
luacẽn. aut ſeruicio alioꝝ clericoꝝ be
luacẽn. dioc. clerici iſti ſic ad ſeruiciuꝫ
deputati cõmittunt exceſſus aliquos
queſiuit epõs beluacẽn. vtrũ clerici iſti
cũ imperantur ſuper exceſſibus ſuis cõ
uenendi ſint corã ipſo vel potius corã
illis quibus ſeruiunt cũ quibus ſeruiũt
hmõi iuriſdictionẽ vendicare cõtendat
quãuis eos nõ poſſint excõicare vel ali
as coẽrcere. Ad hoc rñ. pa. q coram ip
ſo beluacẽ. tanq ordinario cõuenendi
ſunt maxime ſuper hiſque in ſua dioc.
cõmiſiſſe dicũtur. niſi forte illi quibus
ipſi delinquentes deſeruiunt ex idulgen
tia ſpeciali vel cõſuetudine vendicent ſi
bi hmõi iuriſdictionẽ. Nota q priuil. ẽ
cõſuetudo derogant iuri cõi etiaꝫ in cri
minibus. Itẽ ſolus epõs cognoſcat de cri
minibus in dioc. ſua cõmiſſis de iure cõ
muni niſi conſuetudo vel priuilegiũ ſit
in contrariũ. Itẽ epõs ſolus ẽ ordinarius
in dioc. ſua.

Poſtulaſti. Ca. Ecce aliꝫs
ſacerdos habet eccãm in dioc. bon. in q
reſidet domiciliũ vero ratione patrimo
nij ſui habet in dioc. mutiñ. et ibi delin
quit. queritur a quo epõ pro delicto ibi
cõmiſſo debeat iudicari precipue in cau
ſis que officij vel beneficij priuationeꝫ
inducunt Rñ. q per epm in cuius dioc.
deliquit. ſmã in eundem clericũ debet p
mulgari. ſed per illũ epiſcopũ in cuius
dioc. habet eccãm ſmã debet executioni
mandari. Nota q ratione delicti efficit
quis de foro alterius. Itẽ per aliuꝫ ſer
tur ſmã et p alium executioni mandat

Ex parte. Ca. V. regina aqn
dam anglie impetrauit lrãs ad iudices
delegatos cõtra nobilem virũ vuil. qui
contra iuſticiã ſpoliauerat eã caſtro ſe
greẏ pertinente ad eã ratione dotalicij
coram quibus dictus nobilis excipien
do propoſuit q lrẽ non valebant pro eo
q caſtrũ garchie vbi ẽ eius domiciliuꝫ
principale cõſiſtit in dioc. rodoñ que di
ſtat a turoñ. vltra duas dietas. Con
tra hoc ex parte regine fuit replicatum
q nobilis ille turoneñ. bene poterat cõ
ueniri quia et rodoñ. et andegaueñ. dio.
exiſtit. et caſtrũ de quo queſtio vertit
in dioc. andegaueñ. exiſtit que nõ diſtat
a turo. vltra duas leucas. preterea idẽ
adiecit q ipſe corã dño feudi debuit cõ
ueniri. et ideo littere apoſtolice nõ vale
bant. cũ nõ faciant mentionem q dñs
feudi fuerat requiſitus. et in exhibendo
iuſticiã fuerat negligens vel remiſſus.
Inſuper dicebat q lrẽ expreſſa falſita
te fuerant impetrate ex eoq ſuggeſtũ
fuerat caſtrũ illud ad reginam illã rati
one dotalicij pertinere. cũ nec ab initio
nec durante matrimonio ſibi a viro in
donationem propter nuptias fuerit aſ
ſignatum. Contra iſta ex parte regine
fuit reſponſuꝫ q uidua ſpoliata irrequi
ſito domio feudi ſpoliatorẽ ſeu detẽto
rem rei corã eccleſiaſtico iudice cuius in
terest uiduas defendere. bene poterat
cõuenire Judices ſuper propoſitis dubi
tarunt. vnde regina dño pa. predicta ſig
nificauit. vnde mandat iudicibus pdcis
quatin. ſi cõſtiterit dcm nobilem terrã
ẽ manſionem habere in andegauen. di
oce. in qua interduꝫ habitare cõſueuit
et ipſa dioc. a turoñ. nõ diſtat vltra du
as dietas et in eadem dioc. res litigio
ſa exiſtit inde ipſo negocio iuxta tenorẽ
priorum lrãruꝫ preuia rõne procedant
non obſtantibus aliꝫs exceptionibus

que in petitorio potius q̄ in possessorio q̄ regina contra dictū no bilem intenta uit locū habuit. / Nota q̄ cū viduar q̄ ad possessoriū pertinet ad eccām. / Itē nota. q̄ diete cōputātur a dioc. in qua res litigiosa existit. / Itē cū feudi q̄ ad petitorium iudiciū coram dño feudi tra ctari debet et ita tria requiruntur coraz delegato. q̄ habeat domiciliū īfra duas dietas a iudice delegato. z q̄ res litigi osa sit infra eandē dioc.

¶ Conquestus. Ca. Ptās et cōe bon. per uiolentiā vsurparunt iuris dictionē in quibusdā castris et villis ēporalē. que pertinet pleno iure ad bo non. eccām. et in cuius quasi possessiōe eccā ipsa erat. propter quod bon. epūs cōquestus fuit dño pa. Vnde cām cōmi sit cuidā iudici mandans eidē q̄ cū in quum sit ea que pro remedio peccator venerabilibus ecclesijs sunt relicta vel aliter iuste acquisita humanis vsibus applicari. inuasores ipsarū rerum tanq̄ sacrilegi sunt excōicandi vsqz ad debi tam satisfactionē. Vnde si cōstiterit ei d̄ premissis monitōe premissa per censu ram ecclesiasticā cōpellat inuasores p̄ dictos ab hmōi cessare. et de preteritis dampnis et iniurijs satisfacere cōpescāt. Nota q̄ eccā potest cōuenire malefacto res suos corā iudice ecclesiastico. cū sint sacrilegi. quod crimē ecclesiasticū est. Itē quod semel deo dedicatū est amplius ad humanos vsus applicari nō debet. Item monitio debet precedere vindictā.

¶ Dilecti filij. Ca. Ruidaz ci ues romani. J. et. A. quandam quanti tatē pecunie mutuauerant episcopo du nelien. qui promisit eisdē dictā pecuniā soluere certo loco uidelz citra mare. Vz quia dictus episcopus pecuniā vt pro misit nō persoluit. impetrauerunt lrās contra dcm̄ episcopū ad abbatē sancte genouefe parisien. abbas citauit succes sorem dā episcopi dunelien. qui mutuū contraxit. corā quo ex parte ipsius epi scopi fuit excipiendo proposituū q̄ omni bus anglicis a se. ap. est indultū vt su per causis pecuniarijs citra mare cōue niri nō possunt. propter quod abbas nō processit. Vnde illi mercatores signifi cauerunt hoc dño pape. et ipse scribit e piscopo dunelien. dicens q̄ z si fuisset tale priuilegiū cōcessum nō tamē pro desset illis q̄ aduersarijs certo loco sol uere promiserunt. qz z ibi vbi domiciliū habent possunt cōueniri. et ideo mādat eidem quati. dictis mercatoribus satis faciat de dicta pecunia cū iustis z mode ratis expensis et cōgrua satisfactione damnorū cessantibus vsuris. alioquin mandat dicto abbati ut in negocio sibi cōmisso procedat nō obstante dicta in dulgentia iuxta traditā sibi formā. No ta q̄ successor potest cōueniri per lrās ē petratas cōtra predecessorē. lz antecess sor citatus nō fuerit. Itē licitū est cuili bet renunciare iuri quod per se introdu ctum ē. et ita ista indulgentia nō conti net ius publicū.

¶ Significasti. Ca. Quidam clericus tenebatur. C. mercatori i qua dam pecunie quātitate. clericus iste sb iecit se iurisdictioni trecē. abbatis si in termino dato sibi a mercatore nō satis fecisset eidem terminus ille elapsus fuit nec satisfec. quereiatur vtrū abbas pos set exercere iurisdictionē in illū clericū et vtrū potuerit se subijcere iurisdictōi abbatis. Respondit pa. lz primatus cō sensus eum qui preest iuri possit suum iudicē constituere. tamē clerici in nō su um iudicē cōsentire nō possunt. nisi fo te sit persona ecclesiastica et voluntas

dioc. episcopi accesserit. Nota q̄ clerici nō possunt consentire in iudicē nō suum nisi in alīū clericū et de voluntate episcopi. alias nō possunt.

¶ Proposuisti. Ca. Quidā subdiaconus bonon. epi legittime citatus fuit ad causam ad petitionē aduersarij sui postmodū factus fuit alterius iurisdictionis propter quod intendebat eius iudicū declinare. queritur an possit. Rñ. q̄ ille in causa predicta ius reuocandi forū nō habet. quasi ab alio iā preuentus. Nota q̄ per solā citationē perpetuatur iurisdictio quantū ad cām illam p̄ qua quis citatus est.

¶ Licet ratione. Ca. Quidam epūs apud se. ap. cōstitutus. cōuentus fuit ab aduersario suo. ipse dicebat q̄ nō tenebatur respondēr. cū propter hoc vocatus nō fuerit nec ibi cōtraxerit vel domicilium habuerit. nec possessio de qua ipse conueniebatur erat ibi. ex quibus causis sortitur quis forū. super hoc scribit p. capko ipsius episcopi dicens. q̄ licet ex cā aliqua de predictis ex quibus quis sortitur forū. epūs illorū apud se. ap. cōuentus nō fuerit. quia tamen romana ec. oīm eccārum mater est ⁊ magistra. epūs predictus recte potuit cōueniri vt ibi aduersarius responderet. nisi pro alia iusta et necessaria causa remisset. quā si tunc allegasset ius reuocādi domū saluum fuisset eidem. Nota q̄ ex quatuor causis hic positis potest quis in foro alio cōueniri. Item dñs pa. ordinarius iudex est oīm ecclesiarū et clericorum. Item si quis ad romanā curiā p̄ cā iusta et necessaria sit vocatus nō tenetur tunc ibi respondere nisi voluerit sed habet ius reuocandi domū.

¶ De libelli oblatione.

IGnarus Ca. Quidā fratres in concilio cōquerebantur de quibusdā aduersarijs suis. Ignarus epūs dixit. habetis vos libellum reclamationis vel postulationis vestre. Fratres illi responderūt se nullum habere libellū. Ignarus epūs dixit. oportet vos habere reclamationē vestrā in serie libelli. et sinodo porrigere vt vobis possit canonice responderi. et tunc frēs illi cōscripserunt. et sinodo porrexerunt Nota q̄ libellus semp dandus est aduersario. et sic libellus videtur eē principium ordinis iudiciarij. vt sine eo nullum fiat iudicū.

¶ Significantibus. Ca. Duo fratres. J. et. R. corā iudicibus delegatis a quodā. V. nomine tracti fuerunt in cām. oblatus fuit eis libellus in quo petebatur ab eis quedā terra. ipsi cum plures terras haberent petierunt a iudicibus vt terrā illā super qua cōuenirentur facerent designari. quod ipsi facere denegarant. propter quod ad sedē apostolicā appellauerūt. mandat pa. q̄ti. si est ita. quicqd factum ē post appellationē debeat irritū reuocari. Nota q̄ cū agitur rei vendicatione. semp designanda ē res que petitur certo loco ⁊ etiam finibus certis.

¶ Dilecti filij. Ca. Prior ⁊ cōuentus sancte marie ad carceres petebant quandam quantitatem pecunie a fratribus sancte marie de ÿspida corā priore sancte trinitatis veron. auctoritate apostolica fratres sancte marie de ÿspida petierunt a iudice vt cām facere exprimi in libello ex quo dictā pecuniā soluere tenebantur. alias respondere non tenebantur. et quia dictus iudex hanc exceptionē admittere denegabat se. ap. appellauerunt. Vnde mandat pa.

quatinus si est ita reuocetur in statum pristinū quicqd post ap. hmōi fuerit attemptatū. Nota q̄ qui agit psonali actione sp̄ tenetur cām exprimere in libello ex qua cōpetat sibi quod petat.

De mutuis petitionibus.

Ex litteris. Ca. Plebanus clericī maturēn. corā epō vulterano & abbate de spongia a sede ap. de legatis abtē & cōuentū maturēn monasterij traxerunt in cām super quibusdam questionibus. abtis & cōuentus predicti corā eisdē iudicibus reconuenire volebant plebanū & clericos predictos super suis questionib9 quas cōtra eos habebant. dubitauerunt iudices. vtrūz super his haberent cognoscere cū de negocijs monachorū nihil eis cōmissum fuisset expresse. ¶. cōsultus rñ. q̄ ordo iuris exigit vt plebanus & clerici abbati et cōuentui predictis debeant respondere ō iustitia corā eis. cū ipsi petant ex ipsis de suis questionibus sibi iusticiaz exhiberi. mādans quatinus actione plebani & clericorū proposita & responsiōe facta cōpellant eosdē abbati et fratrib9 inhōtinenti de suis questionibus respondere. et vicissim rationes partiū audientes concordia vel iudicio vtriusq3 negociuz debeant terminare. Nota qui petit iusticiam ab alio tenetur eidē iusticiaz reddere. Itē reconuentio corā delegato potest fieri. Itē cōuentio et reconuentio simul procedere debent. Itē iudex prio ad concordiā si potest intendat. Itē iurisdictio delegata extenditur ad res de quibus in rescripto nō fit mentio alta parte inuita.

Prudentia Ca. Quidā impetrauit lrās contra aduersariū suuz reap'reus reconuenit actorē coram eodē iudice. actor appellat super reconuentione q̄r. an tali appellationi sit deferendū cōsultus pa. rñ. q̄ cū actoris et rei eadem sit cōdicio. et in vno et eodem iure circa appellationē censeri dz vterq3 sicut actor vult q̄ iusticia sibi fiat. ap. re. eodē modo debet reconuenienti respondere ō suaiusticia. Nota q̄ actor & reus eodē iure censentur et eadē est condicio vtriusq3. Itē eodem modo quo quis vult sibi iusticiā fieri sub eadē forma alij respondere tenetur.

De litis contestatione.

Olim inter Ca. Inter epz nouiomen. exparte vna et capitulū eccē sancti quintini ex altera vertebatur questio super quibusdam iurijs. sentētijs excōicationū et quibusdā alijs articulis super quibus cā cōmissa fuit quibusdā iudicibus. iudices factis solūmodo quibusdā positiōibus et responsionibus ad easdē et auditis que partes proponere voluerūt. cāz remiserunt ad ap. se. ꝓcuratoribus vtriusq3 partē in presentia pa. constitutis et examnato processu iudicū dñs pa. quia nō inuenit lit. cōtestat. factam fuisse. processum ipsorū iudicū irrituz nunciauit. q̄r3 positiones et responsiones hmōdē facte fuissent. sup articulis predictis. super hoc tamē nō fuit contestatio litis facta sed per petitionez in iure propositā et responsionē secutam fit cōtestatio litis. Nota q̄ vbi cōtestatio litis omissa fuit nullus ē processus Itē contestatio fit per petitionē apositam & responsionē secutā. et ꝫ in scriptis dz apparere.

Vt lite nō contestata non procedat ad diffinitiuā sn̄iām vel ad testium receptionem.

Ad hoc. Ca. Quedam cū matrimonialis vexaretur int̄ R. z. B. vxorem eius. cā cōmissa fuit abbati sancti pauli et eius cōiudici coram quibus dicta B. accusabat virum suū de adulterio ad thori separationem et vt dot̄ suā reciperet ab eod̄. oblato libello procurator viri noluit respondere pretextu aduocati quē nō habebat in duciasq; postulando candez dixit se paratum respondē libello. Sed die fixa cum crederetur q̄ responderet libello petit restitutionē vxoris primo faciendaz marito. et ne secus fieret appellauit mulier dicebat se virū habere suspectū. sed procurator noluit cauēr de impunitate psone nec vir postea voluit cōparēr iudices nō obstante appellatione illius testes mulieris receperunt. Attestatiōibus publicatis dubitabatur de ferenda siā quidam dicebant deferendū eē appolim. alij deferendū nō eē. cōsulto pa. quid iuris eēt. Rñ. q̄ iz ordo iudiciarius in alijs cōtrouersijs sit seruandus in matrimonialibus causis nō vsqzquaqz. Sed quia in presenti negocio non ē actum de federe matrimonij sed de crimine adulterij ad thori separationem testes lite nō cōtesta. recipi nō debuerunt vnde siue deferendū siue nō deferendum appellationi fuisset nō ē ad diffinitiuā siām procedendū tamē prefatus. R. si cōtumax fuit potuit excōicari vel p̄ter cōtumaciā procuratoris si saens nō purgauerit eandē. Nota q̄ in causa criminali cū similiter agitur potest intuenire procurator. Itē ar. q̄ pretextu aduocati dande sunt induciē. Itē in cā criminali cū agitur de federe matrimonij ordo iudiciarius per oia nō seruatur Itē lite nō contest. nō sunt testes recipiendi nec sententia diffinitiua ferēda Itē propter cōtumaciā procuratoris nō est dñs puniendus. sed cū sanauerit et nō purgauerit eaqz fuerit inutilē. potest excōicari.

Accedens. Ca. Inter archiepiscopū tirēn. ex vna parte et plebanū sancti marci in tiro ex altera super iure parrochiali ipsius ecc̄e questio vertebatur. Causa super hoc cōmissa fuit tribus episcopis in quorū presentia archiepūs tirēn. petijt restitutionem iuris parochialis in ecc̄a sancti marci quo dicebat se spoliatū. plebanus allegans q̄ cū notoriū eēt duos de predictis epīs suffraganeos eē archiepi tirēn. et propter hoc eēnt sibi suspecti nihil ad obiecta respōdens sedem ap. appellauit. Ipsi vero iudices cū plebanus sepe monitus vt iuri pareret in sua cōtumacia perduraret. receperunt testes ex parte archiepiscopi productos. mādantes postmodū plebano vt ad eos accederet contra testes obiecturus. qui cū ad eorū presentiā non accederet excōicauerunt eūdem adiudicantes possessionem iuris parrochialis archiepiscopo. et eū restituentes in integrum prohibuerunt ne aliquis dictā possessionē perturbaret. Negociū istud delatū fuit ad se. q̄. sup hoc scribit pa. patriarchē hierosolimitano. archiepō casañ. dicens q̄ lis coram prefatis iudicibus cōtest. nō fuit. et manifeste patebat lr̄as impetratas fuisse per iuris suppressionē. quia notoriū erat duos iudicum predictorū suffraganeos eē archiepiscopi tirēn. et idem plebanus legitime appellauit. et si etiā appellatio legitima nō fuisset iudices forte propter cōtumaciam potuerūt plebanuz excōicare. sed nō debuerunt lite nō contest. super negocio principali diffinitiuā proferre siāz Vnde dñs pa. sententias predictorum

iudicū cassauit· imo cassas ⁊ irritas nū ciauit dans in mandatis archiepō tirē. vt ecē sancti marci restituat mstrumē ta et alia vniuersa que occasione pre dicte sententie per se vel per alios occu pauit· Quidam intelligunt hanc decre. loqui q archiepiscopus agebat per be neficiū restitutionis in integrū iure mi noris· Nota q iudex subditus actoris potest legitime recusari· Item cū noto ria ē suspicio littere per iuris suppressi onem obtente dicuntur exquo in eis de illa nō fit mentio. Item litē· nō cōtest. te stes recipiendi nō sunt nec diffinitiua sententia proferenda qđ si fiat. smā nul la. Item cū sntā nulla ē nō debet cassari sed cassa et irrita nunciari· quia quod nihil est cassari nō potest. et oia resti tuenda sunt in pristinā causam per ta lem smām habita. Item sntā lata super possessione diffinitiua dicitur.

¶ Tue fraternitati. Ca. Ali quis citatus ē ad cām legitime litē nō contest. et ita cōtumax ē· queritur qua liter contra eum sit procedendū· Rn. si reus litē nō cōtestata cōtumax inuenit si talis ē cā q actor possit in possessio nem rei petite iudicii cā rei seruande idu cendus ē in eandem. q si nō sit talis cā q possit mitti in possessionē debet excō municari. Nota q in actione reali pena cōtumacie ordinaria est missio i possess sionem rei petite. Item vbi nō potest fie ri missio. reus dz excōicari.

¶ Accedens Ca. Vir vuil. vice comes cū vxore sua cām matrimonialē habebat que ad petitionē vxoris cōmis sa fuit epō corispitēn. et archidiacono cuidam. et magistro petro· Judices cita uerunt dictū nobilem· ipse coram eis fe cit propōi q erant sibi certa ratione suspecti· episcopus erat proxima lmea cōsanguinitatis cōiunctus comiti brita nie· qui erat eius aduersarius manifes tus qui vxorē suam publice detinebat et archid· erat cōmensalis eiusdz comi tis britanie. magister. p. erat oriundus de terra vxoris ipsius nimis fauensei dem et oēs existunt sub districtu ipsius comitis nec poterat ire ad eos nisi per t ram ipsius comitis. nec volebant eidē nobili terminū assignare nisi in terra inimicorū suorum ⁊ quia non admitte bant hmōi accusatiōes ad se. ap. appel lauit· Judices nihilominus litē nō con test. receperunt testes super cōsanguini tate inter dictū nobilem et vxorem ipsi us· dictus nobilis dño pa· ē cē q test9 re tens etiā vxorē suam et terrā eius sibi restitui. Vnde mandat pa· quibus dā iu dicibus quati· super predās veritatē in quirant et si cōstiterit q ante lit. cōtes ta· vel etiā post appel· ex causis premis sis interposita testes super cōsanguini tate contra matrimonium absq culpa cōtumacie recepti fuissent attestatōes illas decernant irritas ⁊ inanes· ⁊ mu lierem illā cōpellant ad virū suū redire Facta restitutōe plenaria tam terre q̄ vxoris cām audiant fine canonico ter minātes eādē. Nota tres cās recusatio nis q iudex cōsanguineus illius qui mo riatur cū aduersario meo et ei prestat cōcilium et auxilium potest recusari. Item iudex qui ortus ē de terra in qua ad uersarius meus habet iurisdictionem potest recusari. ¶ Item nullus debet ci ri ad locū non tutū. Item nō tenetur nec debet quis propt cautionē cōmittere se suis inimicis. Item testes recepti litē nō contesta· vel post legitimā appellatōez nō valent. Item in cām matrimonij ppt cōtumaciam etiā lite contest. testes re cipi possunt. Item restitutio prīo facīēda

eſt ante ingreſſum cauſe principalis.

¶ Quomā frequenter. Ca. qz dubitabatur frequenter vtrū lite non cōteſt. teſtes recipi valeant vt patet p precedentia iura. ſtatuit pa. regulariter verum eſſe quod lite nō conteſtata non eſt ad receptionē teſtiū procedendū. ab iſta generalitate excipiuntur quidā caſus in quibus lite nō conteſt. teſtes recipi poſſunt vt ſi de morte teſtiū timeatur vel abſentia diuturna. tūc ſi cā ſit ciuilis ne veritas occulteretur et copia probationis aliquibus caſibus fortuitis ſubtrahatur. Senes ⁊ valitudinarij et alij teſtes de quibus ex aliqua rationabili cā timetur recipiendi ſūt lite nō cōteſta. ſiue pars cōuenta ſit cōtumax ſiue ſit abſens abſqz malicia ut cōuenirinō poſſit. Sed ſi actor nō cōuenerit aduerſariū infra annū exquo poterit cōuenire vel ſaltē nō renunciauerit illi exceptioni hmōi teſtiū atteſtatiōes ille nō valent. ne forte hoc procuraz in fraudē vt proceſſu tēporis legittime defenſiones locū habere nō poſſint. Porro.

¶ In iſto. §. excipiuntur adhuc duo caſus a predcā regula in quibus teſtes recipi poſſunt lite nō cōteſtata. Primus eſt. ſi ſupelectione alicuius queſtio moueatur. Secundus ſi ſuper matrimonio ſiue copula maritali queſtio oriatur. In his duobus caſibus ne propt longā moram in ſpūalibus ⁊ tēporalibus patiatur eccā leſionem. et ne viro vel mulieri fornicationis occaſio prebeatur. ſi cōtumax fuerit ille contra quē actio fuerit proponenda. teſtes lite nō cōteſt. ſunt admittendi. et ſi liquet de cā ad diffinitiuā eſt procedendū. ¶ Si vero alit.

¶ In iſto. §. dicitur q ſi ille cōtra quē procēditur ſit abſens et nō per cōtumaciam. et agatur de ſpirituali cōiugio inter prelatū et eccām iaz cōtracto. illud obſeruetur quod ſuper expectatione talium ē in ſacris ordinibus cōſtitutis. ¶ Sed ſi agat de ſpūali cōiugio. cōtrahē do electus per ſpaciū ſex menſiū expectetur niſi ſuperior plus vel minus uiderit expectandum penſatis negocij circūſtancijs. Si vero de carnali coniugio ſit agendū tamdiu alterutrū cōiugum donec de ipſius obitu veriſimlit preſumatur. quia cū ſine culpa ſit abſens vt iuſto forſan impedimento detineat vel voluntate propria. ſed malicioſe in remotis partibus morā faciat ita q in breui citari nō poſſit. et ideo contra eū procedi nō debet cū ſi preſens eſſet forſitā legittimas defenſiones haberet. ex nō. obſtante q de lapſu carnis poſſet opponi quia in matrimonio multi caſus occurrunt in quibus coniuges cōtinere cogūtur ſine culpa. cā tamen ſubeſt. ¶ Sūt et alij ¶ In. §. iſto adhuc excipiuntur duo alij caſus in quibus teſtes recipiūtur lite nō cōteſt. puta cū prelatus ex officio ſuo procedit per inquiſitionē circa ſubditorū exceſſus. ¶ Item quādo teſtes ad perpetuā rei memoriā publicantur.

¶ In alijs vero Dicit in. §. iſto q in alijs caſibus a predcās ſex hoc modo eſt procedendum. Videndū ē vtrum agat actione reali an perſonali ſi agat reali actione et reus cōtumax fuerit/ mittendus eſt actor in poſſeſſionē rei petite vt tedio effectus reus veniet reſponſurus. ⁊ ſi infra annū venerit preſtita cautione iudicio ſiſti et ſatiſdatione accepta de reſtituendis expenſis poſſeſſionem ſuam recuperet. q ſi cautiōes offerre neglexerit infra annū. poſt annum actor rem eius erit poſſeſſor reſeruata defenſione legittima ſuper proprietate abſenti.

¶ Quod ſi. In. §. proximo dictū eſt

qñ quis conuenitur nomine suo. in isto .§. dicatur q si aliquis cõuenitur super rebus imobilibus quas possidet nomine alieno debet ille statim nominare dominũ in iudicio et iudex dz ei terminus assignare vt hoc denũciet dño vt ipse coram eo veniat vel idoneũ dirigat respõsalem vt actioni respondeat. Si vero dominus ad tẽpus statutũ nõ venerit tã q̃ lite cõtest. quantũ ad interrumpendã prescriptionẽ longi tẽporis ex eo die q̃ possessor ad iudiciũ vocatus fuit iudex vocabit dñm legittime edictie. et si nõ venerit iudex sũmatim examinabit negociũ et in possessionẽ rerũ petitarũ actorem mittere nõ tardabit oĩ allegatione absenti super principali questione p̃ uata. Sim ãt sup personali In. §. isto prosequitur aliud membrũ distinctionis. dicit hic q si aliquis cõueniatur super actione personali et cõtumax fuerit vel mittendus ẽ actor in possessionẽ mobiliũ bonorũ ipsius vel imobiliũ si forsan nõ habeat mobilia p̃ modo debiti in libello declarati. vel ipse contumax excõicetur ita scz q iudex a principio alterutra pena sit cõtentus quã magis viderit expedire ad alterã nihilominus processurus si hoc inuenerit propter uitas cõtumacie. et si venerit infra annũ vel etiam post annũ audietur scdm q auditur ille qui cõuenitur actione re ali qui infra annuz recuperat possessionem vt dictũ est supra. §. In alijs. Eodem mõ auditur iste ante annũ et post sicut ille auditur ante annũ. Nota q̃ad iudicẽ pertinet habere curam z diligentiã vt salua sit rerũ probatio. Itẽ nota regulã q̃ lite nõ contes. testes nõ sunt recipiendi nisi de morte eoz timeat' vel absentia diuturna. Itẽ propt defectuz ꝓbationis recipiunt testes lite nõ contestata. Itẽ nota annalem prescriptionem que currit contra illũ qui producit senes et valitudinarios et alios de quorum absentia timetur. Itẽ nõ est alicui artanda probandi facultas. Itẽ in matrimonio carnali et spũali recipiuntur testes lite nõ contestata. quãdo altera pars ẽ cõtumax. Itẽ nota hic q̃ tribus modis dicitur quis cõtumax. s. quando quis venire cõtemnit. vel quando malitiose seipsum occultat. vel quando impedit ne possit ad eũ citatio peruenire. Itẽ qui impedit ne citatio ad eũ perueniat habetur pro citato. Itẽ mulier debet mitum suũ expectare donec de ipsius morte sit certa z econuerso. Itẽ quandoq̃ priuatur quis iure suo sine culpa nõ tamẽ sine cã. Itẽ nota qualit agit cõtra contumacem. Itẽ reus possessionẽ contra se datam potest infra annũ recuperare. Itẽ missus in possessionem causa rei seruande ꝑm canones vere possessor est. Itẽ qui conuenit nomine alterius debet dñm in iudicio nominare. itẽ illa pena reo est infligenda que magis continet. itẽ diuersis penis potest iudex reum punire. Itẽ crescente cõtumacia crescere debet et pena.

De iuramento calũnie.

Illxrentes. Ca. in legibꝰ inuenit vt nullus clericus iura re presumat. Vbi reperitur? lege q̃dẽ principales psone i ꝓmo litis exordio subeãt calũnie iuramẽtũ ꝓpt hãc diuersitatẽ pleriq̃ dubitant vtr clericus iuramentũ hoc prestare debeat an alij officij illud cõmittere. quia constitutio diui marci vbi clerici iurare p̃hibentur. de clericis cõstantinopol. loq̃ videt z ideo ad alios nõ credit pertinẽ

Queſtū fuit ab imperatore henrico q̄ liter iſta cōtrarietas eēt intelligenda et ipſe henricus vt ipſa dubietas auferetur conſtitutōz diui marci ita interp̄tatur vt ad oēs clericos eccleſiaz generaliter pertinere iudicetur. Et honorij eius interpretationē cōfirmat. et illaz cōſtitutionē diui marci ita interpretari decreuit vt ad oēs clericos generaliter pertinere dicatur. Et imperator iuſtinianus decreuit vt canonēs vim legū optineant et in canonibus patrū reperiatur vt clerici iurare nō audeant. et ideo clericalis ordo a preſtando iuramento calūnie ſit īmunis. Vnde ſtatuit imperator henricus. nō epōs nō pbr̄ nō cuiuſcunq; ordinis clericus. nō abbas nō aliqs monachꝰ r moniał ī q̄cūq; cā criminali vel ciuili iuſiurādū calūnie ſubire cogatur. ſed alijs defenſoribus hoc officiū cōmittatur. Infine dicit pa. q̄ ſi iurare voluerint nullus epōs inconſulto romano pon. vel aliquis clericus in cōſulto ſuo epō iurare audeat. et quicūq; m hoc edictū cōmiſerit. veniā ſibi noluerit denegandā. Nota q̄ quelibet eccl̄a ſuū habere debet defenſorez et ad agendum r defendendū qui iuret de calūnia. Itē nota q̄ grauiores queſtiones per romanū pon. debent terminari. Itē canones vim legū obtinent. Itē nullus clericus taliter iurare debet ſine licētia ſui prelati.

¶ Interis. Ca. Quedā cā decī marū. cōmiſſa fuit quibuſdā iudicibus cōtentio erat inter partes de iuramēto calūnie. queſiuerunt iudices a papa. vtrum iuramentū illud deberet in hac cā preſtari. Rn̄. q̄ ro. ec. in his caſibus in quibus de eccl̄e decimis et rebus ſpūalibus tantū agitur iuramentū calūnia nec dare nec recipere cōſueuit. q; hmōi cauſe ſpūales tractari debent ex canonum equitate et nō ex legū diſtrictiōe cū canones i cauſis hmōi nulli iudicāt calūnie iuramentū. vnde dimiſſa cōtentione de iuramento calumnie in cā procedant. Nota q̄ in cauſis ſpiritualibus iuramentum calūnie nō eſt preſtandū nec rigor iuris ciuilis ſeruandus. ſed equitas canonica.

¶ In pertractandis. Ca. Que refertur vtrū in cauſis tractandis iuramentū calumnie indifferenter ſit preſtandū et ea quacunq; perſona. Rn̄. q̄ nō paſſim preſtandum eſt tale iuramentum ſed cōſiderari debet qualitas cauſe et principalium perſonarū. quādoq; p̄ſtatur per principales perſonas quandoq; per ſindicos qui m animā ſuam iurare debent. Nota q̄ principalis dīc cauſe et nō procurator de calumnia iurat. ſindicus vero in aīam ſuam.

¶ Imperator. Ca. Quidā iudices exigebant calūnie iuramentum ab abbate et fratribus clareuallis. Sed quia ipſi iurare nolebant pretextatur a pa. ut ad hoc eos cōpellerent. Rn̄. pa. q̄ eos ad hoc cōpellē nō debet. veritamē ne hac occaſione aliena iura illicite detinent. et ipſi etiam a cā ſua deadant ſi ex parte ipſorū hmōi nō fuerit preſtitum iuramentū. precipit eis pa. quat. in ſuo monaſterio iconomū ſtatuant qui p̄ eis agat et reſpondeat. et de calūnia iuret. et ſi hoc nō fecerit epōs neumaſen. dioc. illorum iconomū idoneum ſtatuat in ipſo monaſterio. Nota q̄ qui de calūnia iurare nō vult cadit a cauſa. Itez monachi nō cōpelluntur iuramentum de calūnia preſtare dūmodo per aliū preſtetur.

¶ Ceterum. Ca. Dicitur hic q̄ in cauſis ciuilibus iuramentum calū

nie prestari debet ad hoc vt veritas eli
ciatur nō obstante contraria cōsuetudi
ne. Nota q̄ que de dono emergunt no
uis auxiliys indigent. Item in causis simi
libus clerici iuramentū calumnie pres
tare debent. Item cōsuetudo iuri non p̄
judicat.

¶ Cū cām. Ca. Inter archie
piscopū raven. ex parte vna. et cōe fauē
tie ex altera/questio vertebatur super
villa luci et quibusdā aliys. que cōmis
sa fuit quibusdā judicibus. et quia ipsi
in negocio nō procedebant pa. dedit par
tibus in mandatis vt pro causa ipsa ad
sedem ap̄. procuratores idoneos destina
rent. Procuratoribus in presentia pa.
cōstitutis petitionē archiepi fecit exhi
beri. et ad eā partem altera rē respondere
factis quibusdā interrogationibus et
responsionibus redactis in scriptis z li
te legittime contestata. iuramentū ca
lumnie fecit a predictis procuratoribꝰ
vtrimq; prestari. Nota q̄ procurator
debet habere māz de rato. Item per petiti
onem in iure proposita et responsionez
ad eā factā fit litis cōtestatio. Item lite
contestata. iuramentū calumnie presta
ri debet. Item procurator vniuersitatis
jurat de calūnia.

¶ Cū in cā. Ca. Inter episco
pū belluneñ. et quendā .M. nomine q̄
dam causa pecuniaria vertebatur. que
finit episcopus vtrū in cā ipsa deberet
ipse de calūnia jurare. Rñ. q̄ si per sin
dicū vel actorem elegerit litigare per ip
sum prestandū erit iuramentū. si vero
per seipsū litigare voluerit ipse idē epis
copus prestare debet hmōi iuramentū
propositis ante ipsū euangelijs sed nō
tactis. sicut inferendo testimonio fieri
cōsuevit. In fine dicit/pena illius qui ꝯ
iuramentū prestare nō vult ē vt actor
cadat ab instituta actione. reus vero q̄
confesso habeatur. Nota quēs in pro
pria persona si vult potest tractare cāz
suam. et tunc jurat de calūnia. sed nō tā
git euangelia propter reuerentiā epis
copalem. Item qui nō vult jurare de calū
nia amittit cām.

¶ De dilationibus.

Dilecti filij. Ca. Inter ab
batem et monachos de lyn. ex
vna parte. et moniales de lesen ex alta
super eccā de alē. coraz decano et arch.
limonensi a se. ap. delegatis questio ver
tebatur. Judices predicti ad petitionem
monialiū citauerunt monachos et pem
potrie. et minis breuē terminū statue
runt. Abbas et monachi timentes se a
judicibus aggrauari. eo q̄ prima vice
terminū peremptoriū z minus breuem
statuerunt ad se. ap. appellauerunt. re
scribit pa. judicibus dicens quia nō spe
ctat ad juris ordinē diem peremptorium
taliter mutare. et precipue cū agitur
de rebus ecclesiasticis nisi necessitas i
mineret. Vnde mandat pa. quati. si est
ita quicqd factū est post illā appellatio
nem totum debeat in irritum revocari
et juxta priorū cōtinentiā litteraruz in
causam procedi. Nota q̄ prima vice p
emptoriū proponi nō debet nisi ex mag
na causa et appellatio propt hoc facta
valet. vt hic patet.

¶ Preterea Ca. Aliqua causa
cōmissa ē alicui judici delegato. ipse ci
tat reum et in līis citationis inserit te
norem rescripti. vt reus eo viso deliber
are valeat sup eo de q̄ cōuenitur reꝰ
in termino constituto et libello sibi ob
lato petit inducias ad deliberandum. ac
tor dicit q̄ nō est audiendus. quia bñ
potuit deliberare si voluit in spacio di

lationis queritur quid iuris sit. Rñ. q̃ si reus ad iudicũ vocatus potuit istrui super eo de quo cõuenitur ex rescripto sibi cõmisso inducie deliberatorie nõ sũt ei vltrius indulgende. sed procedẽ debz iudex in negocio sibi cõmisso. Nota q̃ iudex delegatus tenorẽ rescripti debet inserere in litteris citationis. et ille inducie tunc erunt deliberatorie ita q̃ reo ad ẽminũ veniente recepto libello statim debet respondere. nec habebit inducias ad deliberandũ si ex rescripto instrui plene potuit. q̃ nõ debet certiorari qui certus ẽ potuit et noluit.

¶ Littere tue Ca. Inter archi presbiterũ sanctarũ prisce et aquile de vrbe. et quosdã nobiles A. et. G. coraz epõ ferentino super possessione quarũ dam possessionũ questio vertebatur archipresbiter nomine ecclẽ sue obtulit libellum predictis nobilibus cõtinentez q̃ pensio de possessionibus quibusdã pertinentibus ad ecclãm suã ipsi ecclẽ soluta nõ fuerit iã tribus ãnis et vltra. ipsi nobiles petierunt explicari spacium quod per hanc dictionẽ et vltra significare voletat. et archipresbiter expressit q̃ septem ãnis elapsis fuerat in solutione predicte pensionis cessatum. ideõ nobiles dicentes libellũ ẽ per huiusmodi expressionẽ mutatũ vnde petebãt inducias ad deliberandũ. et q̃ iudex hoc denegauit appellauerũt. pa. vero appellationẽ hmõi frivolã reputans mãdat epõ quati. ea nõ obstante procedat in negocio ipso iuxta priorũ cõtinentiaz litterarũ. Nota q̃ propter levẽ expressionẽ in libello factã nõ debet quis habere novas inducias. cũ in prima dilatione deliberare potuit. Itẽ nota q̃ omẽ verbũ dubiũ in libello declarari debz.

¶ Expositum nobis. Ca. Inter biturien̄. et burdegalen̄. archiepõs vertebatur questio super iure p ri ce pactauit burdegalen̄. archiepm vt ad miciam quadragesime per se vel idoneum responsalem ad presentiã suã accederet quẽ terminũ sibi peremptoriũ assignauit biturien̄. archiepo superiuꝝ primacie responsurus. postmodũ vero dictus burdegalen̄. pro subsidio ro. ec. vocatus ad presentiã dñi pa. personaliter accessit. dictus biturien̄. in curia cõstitutus postulauit instanter vt pa. in negocio primacie procederet. burdegalen. ad p pria rediens quendã cõstituit procuratorẽ qui saluis exceptionibus sibi cõpetentibus in respondendo et defendendo oĩa faceret que ipsemet burdegalen̄. facere posset. biturien̄. archiepiscopus petijt vt dictus procurator responderet eidẽ. ille excipiendo proposuit se ad hoc nõ teneri. quia pro alia cã scilz p publica vtilitate dictus burdegalen̄. vocatus fuerat qualiter pro absente debuit reputari. et privilegiũ revocandi domũ habere et adhuc nõ deliberauerat cũ suffraganeis suis et alijs quorũ consiliũ causa ista requirit. nec habuerat tẽpus in quo ad vtrũq negociũ potuerit esse paratus ex aduerso fuit respõsum. q̃ cũ ipse prius vocatus fuisset super questione premissa nõ fuit intentionis pape primũ mandatũ per posteris revocare. et taneũ tẽpus habuit q̃ bene potuit deliberare super vtroq negocio dñs pa. de cõsilio fratrũ suorũ dilationem adhuc sibi cõcessit vsq ad festũ natiuitatis dñi. Nota q̃ qui ad curiam ro. vocatus est propter publicam vtilitatem ec ro. nõ tenetur tũc suis aduersarijs respondere. licet papa sit ordinarius omnium sed habet ius revocandi domum.

De feriis.

Omnes dies. Ca. Dicit hic q̄ oēs dies dominicā sūt a vespera in vesperā feriandi. et ab omni opere seruili obseruandi nec ei mercatū vel placitū fieri debet nec aliquis ad mortē vel ad pēnā sanguinis iudicari nec sacramenta prestari dēnt. nisi pro pace vel magna necessitate. Nota q̄ oēs dies dominicā sūt feriandi. itē iudicū mortis vel sanguinis die dñico exerceri nō debet. Itē multa in necessitate licēt que alias nō licerent.

Quomā Ca. Primo dicit q̄ in festis celebrandis dierū magnitudo et regionis cōsuetudo attendi debet. Secundo dicitur q̄ dñicis diebus et aliis precipuis festiuitatib9 ꝛ a pascha vsqz pentecosten nullus debet flectere genua nisi ex deuotione velit in secreto. Tertio dicitur q̄ in cōsecrationibus episcopoꝝ et ordinationibus clericorum cōsecrans et cōsecratus tantū genua flectere debent. Quarto dicitur q̄ festuz sancte trinitatis ꝑm diuersarū regionū cōsuetudines diuersis tpibus anni celebratur. eccā siquidē romana festum sancte trinitatis aliquo tpe specialiter nō celebrat cū singulis diebus gloria patri ꝛc. et similia dicantur ad laudē trinitatis. Nota q̄ cōsuetudo rēgionū in festis celebrandis dz attendi. Itē cōsuetudo ro. ec. non est semper in ommibus seruanda.

Licet. Ca. Dicitur hic q̄ lz tam in veteri q̄ in nouo testamento septima dies data fuit ad requiē et eccīa festa sanctorū martirū decreuit obseruanda indulget tamē dñs pa. quibusdā piscatoribus q̄ diebus dominicis ꝛ aliis festis ꝛmoribus ingruente necessitate possint capture piscū intendere. ita q̄ de captura illa ecclesie circūpositis et pauperibus cōgruam faciant portionē. Nota q̄ dies dñicus deputatus ē ad requiem. Itē necessitas facit licitū quod alias ē illicitū.

Capellanus. Ca. In canonibus dicitur q̄ nuptie celebrari nō debent in tribus ebdomadis ante festū beati ioannis baptiste. Quidā dicebant septimas illas sine aliqua interpellatione cōtinuandas ipsi festo. Alii volunt facere interuallū inter ipsū festū et illas ebdomadas. et ob reuerentiā festiuitatis pentecostes fuisse statutū que festiuitas pentecostes solet in septimanis ipsis interuenire quandoqz. et sic a tribus diebus rogationū ante ascēsionem dñi vsqz ad octauū diē post pentecosten cōputatis illis septimanis illo tanto tpis spacio nuptias celebrari nō permittūt. postea vero nullatenus nuptias impediunt celebrari. quesiuit q̄dam epūs per capellanū suū que istaz opinionum melior eēt. Rñ. pa. q̄ cōsuetudo ē ro. ec. vt quocunqz tpe matrimoniuz cōtrahatur per cōsensū legitimū de p̄senti. tamē a septuagesima vsqz ad octauū diē post pentecosten nuptie celebrari nō sinuntur. et postea sine differētia celebrātur siue sint tres septimane vel plures ante festū beati ioānis. et iō posteriorē sīā meliori et subtiliori ratione inuiatur. et siue ꝑm canones a septuagesima vsqz ad octauam pasce siue post vij. diē festi pentecostes nuptie suspendantur in dñica que sequitur ꝛ ō incepe licite celebrantur. Nota q̄ illa sīa semp dz obseruari que meliori ratione et subtiliori inuiatur. Itē consuetudo ro. ec. dz obseruari.

Conquestus. Ca. Quesitū

fuit qui eẽnt illi dies quibus ob reuerẽ
tiam dei iudiciorũ strepitus cõquiescere
debet. et vtrũ partes renunciare valeãt
feriis illorũ dierũ. Rñ. pa. q̃ licet nõ p
rogari sed expediri debeant questiones
tamẽ diebus illis qui ob reuerentiam
dei statuti sunt iudiciorũ strepitus con
quiescere debet. et enumerãtur hic dies
illi et illis vtiq; diebus solemnib9 vs
q; adeo ab huiusmodi cõuenit abstinẽ
vt etiã partib9 cõsentientibus nec pro
cessus tũc habitus nec sentẽtia dieb9
illis pmulgata valeat. nisi necessitas
vrgeat vel pietas suadeat. illis aũt fe
riis que gratia messium vel vindemiarũ
introducte sunt possunt partes renunci
are vt tunc iudicialis processus et sen
tentia valeat. Nota q̃ feriis introduc
tis ob reuerentiã dei nullus potest renũ
ciare nisi necessitas vel pietas aliud in
ducat. Itẽ necessitas vel pietas nõ est
sub lege. Itẽ aliis feriis pôt renũciari

De ordine cognitionũ.

Intelleximus. Ca. Que
dam mulier petebat quendam
in virũ. induxit testes ad pro
bandũ suã intentionẽ. Vir timens sibi
fieri preiudiciũ per testes illos excepti
onem cõsanguinitatis obiecit propter
quã petitionẽ mulieris repellere intẽde
bat. quereb atur an primo eẽt de impedi
mento consanguinitatis agendũ q̃ sup
cũ matrimonij suã pferatur. Rñ. pa.
q̃ exceptione cõsanguinitatis probata.
principalis questio ẽ peremptoria. et ideo
de ipsa ẽ antea cognoscendũ q̃ ad diffi
nitionis articulũ procedatur quo cogni
to et probato vir ad impetitionem mu
lieris dz absolui. Nota q̃ exceptio pe
remptoria ante suã oppositam debet ex
aminari. et cognosci de ea antea q̃ suã
super principali questione feratur. qa
ex illa apparebit qualiter debeat forma
ri sniã. Itẽ super exceptione peremptoria
ria siue inidenti nõ pronunciatur sed
super principali questione.

Cũ dilectus. Ca. Abbas de
ferentillo accedens ad pñtiam dñi pa.
et cõquestus fuit nomine monasterij
sui de quibusdã nobilibus dñis de arone
q̃ ipsi manu armata ꝛ cũ exercitu ad
castrũ monasterij venientes monaste
rium ipsũ damnificauerunt in prediis
aialibus rebus alijs de quibus iusticiã
sibi fieri postulauit. ex parte dictorum
nobilium in modũ exceptionis citra litis
contes. fuit responsum q̃ minime ipsi p
dolũ ꝛ violentiã ipsius abbatis amise
rant castrũ suũ quod ipsi ꝛ progenito
res ipsoꝝ tenuerant et possiderant inq̃
ere petentes illud sibi restitui priusq̃ pe
titionibus abbatis responderent. cũ tes
tes haberent presentes per quos intẽ
timenti intentionẽ suã probare volebãt
ex parte abbatis fuit taliter repliatus
q̃ ab ipso restitutio peti nõ poterat qui
nõ fuerat spoliator presertim cũ castrũ
illud ad proprietatẽ monasterij pertine
ret quod nõ diffitebatur pars aduersa.
vnde cũ ad ipsũ monasteriũ res sua re
dierit ab alio possessa dz restitutionis cõ
modũ optinere etiã post tẽpora longio
ra et iudiciũ restitutoriũ cõtra spoliato
rem tantũ cõpetit. Dñs pa. his et alijs
intellectis distinguit hoc modo. vtrum
spoliationis questio ab illis nobilibus
obiecta sit in modũ actionis ad restitu
tionẽ petendã. an in forma exceptionis
ad intentionẽ aduersarij repellendam.
Si vero sit proposita in modũ actionis
tũc intelliguntur mutue petitiones se
q̃ duerse minime contingentes. et

ſm regulã illam qui prior appellat prior agat. illa queſtio que primo proponitur prima debet retractari. et viciſſim tractãr eadẽ ſmã debent terminari. Dz quia illa queſtio fuit ita predicte nobilibus in modũ exceptionis propoſita. interloquendo ꝓnunciat vt probationes eorũ ſuper ipſa exceptione primitus audiantur. et ea probata ablati reſpondere nõ compellantur donec reſtituantur ab ipſo. q; ſpoliatus ante reſtitutionẽ ſuo ſpoliatori reſpondere nõ cogitur ſed ſpoliatione in modũ exceptionis tantũ probata nõ eſt propter hoc reſtitutio facienda. ſicut ſi modũ exceptionis crimen teſti opponitur vt a teſtimonio repellatur. et ſi crimẽ contra teſtẽ probatum fuerit ciuiliter nõ ideo ſibi pena ordinaria debent infligi ſed teſtimonio eo credi nõ debet. et hoc cõtingit. q; in ipſũ actuſatio nõ procedit. et inter infames quaſi ex falſo teſtimonio habetur quorum teſtimoniũ reprobatur. Nota q; q̃ſtio ſpoliationis duobus modis poteſt opponi contra ſuũ ſpoliatorẽ in modũ actionis et ſic ſunt due petitiones et ſic tractande et in hoc nõ eſt priuilegiata quando ambe ſũt reſtitutorie. Itẽ in modũ exceptionis et ſm hoc nõ tenet aduerſario reſpondere ſpoliatione probata quocũq; modo agat ſpoliator.
Itẽ nota regulã qui prior appellat prior agat. Itẽ ſpoliatus ſuo ſpoliatori ante reſtitutionẽ nõ cogitur reſpondere Itẽ cuz crimen ciuiliter probatur teſtẽ nõ punit pena ordinaria ſed ſolũmodo a teſtimonio repellitur. Itẽ ex modo agẽdi formari dz ſmã.

Tuã nõ credimus. Ca. mortuo comite campanie ſine prole. regina cipri dicebat q; debeat illi ſuccedẽ i comitatu. tanq; proximior / quidã alius hoc intelligens acceſſit ad dñm pa. proponens q; cũ ipſa regina nõ fuiſſet de legittimo matrimonio nata dicto comiti ſuccedere nõ debeat ſed ipſe quod paratus erat probare in preſentia dñi pa. petens ab ipſo vt mandaret regi francie. vt ſi forſan dicta regina ſuper ſucceſſione comitatus predicti coram ipſo proponeret queſtionẽ nõ audiret eandẽ donec cã natalium ex qua illa dependebat fuerit terminata quod pa. nõ diſtulit adimpleꝛ mortuo ipſo rege cui pa. predicta mandauerat ſucceſſit ei lodouicus filius eius. vnde pa. ſcribit eidẽ ſuper eodẽ negocio credens prudentiã ipſius nõ latere eãm naturalium dicte regine que ad forũ eccleſiaſticũ pertinet ad examen ipſius cẽ delatã licz pa. dictã reginã in ſuo iure velit fouere. tamẽ quia anteq; cã natalium terminata eẽt incipere cauſaz ſucceſſionis dependentẽ ex illa nihil aliud eẽt q; negocium ipſũ diuerſis proceſſibus intricare et ordinem iuris perturbare. et ideo ſi ab ipſa regina fuerit requiſitus ſuper hoc patienter expectet donec cauſa naturalium per ſe ap. fuerit terminata. Nota q; cã natalium ad forum eccleſiaſticum ſpectat. Itẽ cã natiuitatis preiudicialis eſt ad cãm ſucceſſiõis et ideo primo debet terminari ſi contrarium fieret ordo iuris peruerteret q̃d eſſe nõ debet nec valent proceſſus ſucceſſionis ſi legittima non pronunciatur. Itẽ negocium diuerſis proceſſibz nõ eſt intricandum.

Super ſpoliatione. Ca. Aliquis fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo ſpoliatus ſuum ſpoliatorẽ traxit in cauſam petens reſtitui ſibi rez illã qua eũ ſpoliauerat ſpoliator volebat eum recõuenire. queritur quid iuris ſit. Reſpondet pa. q; ſpoliator iſte nõ ẽ audiendus

volens reconuenire ō alia ꝓspoliatione quia petitio spoliationis in hoc priuilegiata ē vt qui illā intentat nō cogitur respondere suo spoliatori anteqū fuerit restitutus. sed si spoliator in modū exceptionis opponat de alia spoliatione cōtra ipsū spoliatū repellitur ab agendo. No. q̄ questio spoliationis priuilegiata ē vt spoliator nō possit reconuenire spoliatum iudicio petitorio. Item spoliator nō potest opponere de alia spoliatōe in modum exceptionis.

De plus petitionibus.

Consiliū. Ca. Aliquis mutuauit pecuniā alicui amico ꝛ stituendam sibi certo termino iste ante terminū repetebat pecuniā. respondebatur ei q̄ nō poterat eā repetere ante terminū imo ō ḣ puniri deberet. cōsuluit pa. super hoc respondet ei pa. non fuit cōsilium, prudentie q̄ ante terminū pecuniā tibi debitaz repetisti vnde punitur importunitas plus petentiū si ī iudicio pꝛsistent in sua petitione hoc modo. vt qui plus petit ꝛ sua cā in expensis aduersario cōdemnatur qui plus petit loco ad interesse tenetur pro eo q̄ vtilitas adimitur debitori quā habuisset si loco statuto soluisset. et ei qui plꝰ petit tp̄ō duplicantur mduciē nec respondere tenet nisi ei soluant expense.

Ite quoqz. In. §. isto exponit quatuor modis predictos plus petēdi. ille petit plus cā quicunqz aliquid petit sibi in genere vel sub alteratione tp̄ō in specie vel vnū precise petit. Ille vero plus petit si. x. sint debita et ipse petit. xx. loco plus petit cui quis alibi conuenitur q̄ soluere cōuenit. tp̄ore plus petitur cū ante terminū vel conditionē petitur quod ōbetur. Nota hic quatuor modos plus petendi et pnā qui cōtra facit. Item qui plus petit re sua cā cōdemnatur aduersario in expensis. Item qui plus petit tp̄ore loco ad interesse tenet

De cā possessio. et proprietate.

Suscepte Ca. Quidā felix nomine de sicilia habebat cām cū aduersario suo. petebat a papa vt cām possessionis cōmitteret vni iudici. et cām proprietate alij. Ad hoc respondet pa. q̄ legali precisione decretum ē cām possessionis et proprietatis sub vno et eodem iudice deberi cognosci vnde nō admittit petitōnē ipsius. Item petebat a pa. vt contra aduersariū suū absentē diffinitiua ꝓferet sentētiam et ipse rñ. q̄ contra mauditū partem et absentē nihil potest diffinire. Nota q̄ cā possessionis et proprietate apud eūdez iudicē deberent cognosci ⁊ fīniri. et sic cōtinentia cause diuidi nō dz. Item contra absentem non contumacem nō est pcedendum.

Ad vltimū Ca. Cā cōmissa fuit quibusdā iudicibus quo ad possessorium et petitoriū. iudices volentes parcere laboribus partiū et expensis de vtraqz questione cōmixtim audiūt allegationes et testes recipiunt postmodū audiunt allegatōes et testes sup possessione et pronunciant sm tenorē illarū queritur vtrū hoc licite fieri possit rñ. pa. q̄ illud licite fieri potest cū etiā sit ī iure ciuili expressū. Nota q̄ cā possessionis et proprietate simul tractari pñt alias cā possessionis precederet dz.

Cū eccā. Ca. Eccā sutrina vacante canonici cōueniētes in vnuz et inuocata spiritussancti grā pastorē

cōmuniter elegerunt petentes postmo
dum electionē ipsius p se. ap. cōfirma
ri clerici cōuentualiū eccārum ciuitatis
eiusdē oposuerunt se huic electioni in
auditorū presentia proponentes q cū i
electionibus episcoporū ipsi ac eox pre
decessores cōfueuerint interesse canoni
ci sutrinen' eis cōtemptis et exclusis ad
electionē procedere presumpserūt. vnō
nō cōfirmari sed potius infirmari pre
tant eandē petitoriuz et possessoriū in
tentantes lit. contes. testes recepti fue
runt vtrinqz attestationibus publica
tis. pars canonicorū dicebat intentionē
suā eē probatā sufficienter q ad eos tā
tum spectaret electio pars clericorū as
serebat q predicta suorū testiū plene
probauerat q electioni pontificis inter
esse debeant. et q in triū episcoporū ele
ctionibus qui vltimo et imediate eccē
sutrine profuerant vocē habuerant cū
canonicis eligendis. Dñs pa. examina
tis attestationibus. antedictis deprehē
dit testes canonicorū in perhibendis te
stimonijs varios extitisse. et vacillasse
cōtra fidem suā. et q negatiuā probare
nitebantur vt ad ipsos et non aduersa
rios pertineret ius eligendi. pars vero
clericorū sufficienter ostendit q in tri
bus electionibus eorum de quibus p
missum est fuerunt presentes ⁊ habu
erunt vocem eligendi. Vnde pa. electio
nem premissam factā contrītis et exclu
sis clericis antedictis cassauit. reducēs
clericos ipsos in eā quasi possessionem
quā ante motā cōtrouersiaz habuerūt
verū quia vtraqz pars quicqd iuris ha
buerat in questiōe predicta deduxerat
in iudiciū. et in iure ciuili sit cautū nō so
lū illud venire in iudiciū de quo dictū est
vt veniat. sed ita illud venit in iudiciuz
quod nominatim nō est prohibitū. et se
quendū statuta canonica electiones episc
coporū ad canonicos cathedraliū eccle
siarū nō est dubiū pertinere nisi secus a
libi obtineat de cōsuetudine speciali. et
licet clerici predicti promisserint tertio
se interfuisse in electionibus episcoporz
de quibus premissum ē. ius tamē eligē
di propter breuitatē temporis nō perdux
erunt vsqz ad legitimā prescriptionē
vnde ius aliquod sibi acquirere nō pote
runt. et actore nō probante reus debet
absolui. His oībus rationibus cōsidera
tis pa. absoluit canonicos predictos ab
impticōe sua predictorū clericorū sup
faciendis electionibus episcoporū sibi
super hoc silentiū perpetuū imponētes.
Multa notabilia hic notātur. Primo
q testis qui varius ē in dicto suo non
valet. Itē qui vacillat repellitur. Itē
qui negatiuā directe probare nititur
nō valet. Itē possessoriū cū petitorio
simul possunt intentari. Itē qui plat
spoliationē restituitur. et si defic in pro
prietate statim destituit. Itē cū simul
agitur possessorio et petitorio primo p
nunciatur super possessorio. Itē de iure
cōi electio eorum ptinet ad canonicos
nisi cōsuetudo prescripta aliud inducat.
Itē ius eligendi potest prescribi. ꝑ hic
nō prescripserunt. et ideo succubuerunt
Itē actore nō probante reus debet ab
solui.

Cū super Ca. Vacante ecclie
lemitana ecclesia duo electi fuerūt ad
eam. R. subdiaconus dñi pa. et. P. ca
nonicus sancti sepulcri. R. subdiacons
fuit cōfirmatus per patriarchā hieroso
limitanū et possessionē adeptus sed po
stea per secularē potentiā spoliatus.
Postmodū vterqz electus ad se. ap. ac
cessit predictus R. subdiaconus propo
suit q cū eēt canonice elects cōfirmatꝰ

etiam ꝑr patriarchaz et ſpoliatus ꝑr potentiam ſeculare. ꝓtebat electionem ſuam cōfirmari et reſtitui ad poſſeſſionem qua fuerat ſpoliatus. predictus ꝓ. ꝓtebat ſuā electionē cōfirmari lite conteſtata ſuꝑr predictis petitionibus et probationibus hinc inde receptis et examinatis. quia dictus ſubdiaconus ꝓtauit ſe ꝑr potentiā ſeculare ſpoliatū. papa iuſticia mediante ipſū reſtituit. Verū qꝝ tam poſſeſſoriū qꝫ petitoriū deductū fuit in iudiciū. et tā reſtitutionis qꝫ electionis queſtio plenius examinata et cōſtitit dño pa. electionē vtriuſqz canonicā non fuiſſe. et iudex de qua re cognouit pronunciare debeat electionē vtranqz caſſauit. Nota qꝫ poſſeſſoriuz et petitoriū ſimul poſſūt mouere. et idē intellige hic quantū ad hoc quod notatur. s. c. ꝑri.

¶ Paſtoralis. Ca. Aliquis fuit ſpoliatus ab aduerſario ſuo. ſpoliatus traxit ſuū ſpoliatorē in cām. requiſitus a iudice quo iudicio velit experiri ipſe ſtatiz obtulit libellū ſuꝑr proprietate de illata violentia nullā facēs mētionem. poſtqꝫ fuit in cā ꝓceſſum vult redire ad poſſeſſoriū et agere de violētia ſibi illata nouū iudiciū ſuꝑr poſſeſſorio ītentando. queritur quid iuris ſit Rñ. qꝫ ille qui cepit rem vendicare bñ poteſt agere poſſeſſorio iudicio qđ ponitur pro recuperanda poſſeſſiōe ſeu etiā adipiſcenda antequꝫ ſit renunciatū aut concluſū in iudicio proprietatis ꝓmitus inſtituto. et hoc probatur ꝑr legem qua dicit qꝫ ille qui funduz cepit ab illo vendicare cū quo interdicto vnde vi poterat experiri pendente iudicio proprietatis poteſt nihilominus agere interdicto vnde vi aliꝫs poſſeſſoriꝫs iudiciꝫs ſcilicz interdicto vti poſſidetis. et vtrobi in ſuo robore duraturus que de ſui natura precedunt vendicionem dñi nec ſimul tractari poſſunt cū proprietate. Si vero renunciatū ſit aut concluſum in iudicio proprietatis vt iā poſſit ꝑr diffinitiuā ſnīāz terminari ne lites ex litibus oriūtur et via poſſit fraudibus aperiri. cā. non de caſa poſſeſſorio nō erit vtendū niſi iudex qui de cā cognoſcit ex iuſta cā viderit hoc expediē puta ſi ex apertis iudiciꝫs facile arguitur iniquitas inuaſoris vel ſuꝑr malicia ut caſu ſpoliato ſubtraxit facultatē ꝓbandi dñm. Quis et aliꝫs cauſis inſpectis qꝫ continent equitatē aut iuſte mouerit animū iudicantis poterit agi iudicio poſſeſſorio poſtqꝫ etiā fuerit cōcluſū in iudicio proprietatis. Nota qꝫ iudicio proprietatis antequꝫ ſit in eo cōcluſū. poteſt quis redire ad iudiciū poſſeſſoriū et etiam poſtqꝫ cōcluſuz fuerit ex iuſta cā vt dicit hic in fi.

¶ Cū dilectus Ca. Aliquis poſſeſſorio ꝛ petitorio ſimul egit cōtra aduerſariū ſuū. queſiuit iudex qualiter deberet ferre ſnīām Rñ. pa. qꝫ cū ſimul ē actū poſſeſſorio et petitorio vtrunqz debet ſnīā terminari. ſed in pronunciatione premittenda poſſeſſio. et in executione debet proprietas prevalere ſm qđ factum fuit. s. c. cū eccā ꝛ c. cū ſuper. Nota qꝫ petitorio et poſſeſſorio ſimul poteſt agi et vtrūqz vna ſnīā terminari debet. Itē in executione ſnīē queſtio proprietate preferē queſtiōi poſſeſſiōis.

¶ Cū olim. Ca. Inter archi. vincent. ex vna parte et archipbrm et canonicos eiuſdē eccē ex altera orta fuit queſtio ſuꝑr iure eligendi archid. dicebant enī canonici qꝫ ad eos ꝓtinebat electio archid. quare volebant eum remoueri cū non fuiſſet electus ab eis

archid. dicebat q electus fuerat canonice ab epo vincent. qui erat inquieta possessione eligendi archidiaconū & duos antecessores ipsius elegerāt episcopi vincent. sine cōditione canonicorū. sup hoc procuratores vtriusq; partis ad sedem apost. accesserunt. corā papa. Petebat procurator canonicorū electionem archid. cassari. procurator archid. petebat eā cōfirmari ex cā predicta. et litez cōtestati fuerunt sup questione premissa & quia ibi de premissis cōstare non poterat de cōmuni cōsensu procuratoris vtriusq; partis cā fuit iudicibus delegatis cōmissa. iudices receptis lr̄is ceperunt partes. canonici petebant inducias deliberatorias vt possent iudices recusare. iudices nō obstantibus allegationibus canonicorū receperunt testes archid. et cām ipsam cū attestationib9 ad se. ap. remiserunt. Dñs papa examinato negocio quia cōstitit ei per attestatiōes q archidiaconatus ecc̄e vincēt. ab epo vincent. collatus fuit duobus archid. cōtinue qui ante ipsū extiterāt sine cōtradictione aliqua canonicorum Et quia canonici predicti nō potuerūt iudices recusare. nec inducias deliberatorias petere cū de assensu procuratoris vtriusq; partis dati fuissent. archidiaconatū p̄dictū dicto archid. per diffinitiuam sn̄am adiudicarūt canonicis vincent. perpetuū silentiū imponēt res salua questione proprietatis super collatione archidiaconatus ipsius si contra epm vincent. cōdere re voluerint. cū res inter alios acta alijs obesse nō debeat. Nota q ille qui ē electus et institutus ab eo qui est in pacifica possessione eligendi obtinz ex sola possessione lz postea apparat ius ad alios pertinere. Item iudex datus de assensu procuratoris dñi recusari ab ipso nō potest. Item res inter alios acta nō nocet alijs. Item sn̄a lata per possessionē nō preiudicat proprietati

¶ In cā. Ca. patriarcha grad̄ens. petebat subiectionē in monasterio sancti georgij et. l. solidos venetorū ad iudicū subiectionis int̄ eos super duob9 predictis articulis lite cōtest. pars vtraq; suas probationes induxit. et quia patriarcha probauit se possedisse ac percepisse predicta salz possessorio et petitorio cū diceret se spoliatū predictis & ideo facit ad titulū propter partē decisam. sed per ea que in l̄ra ponūtur nō pertinēt ad titulū istū cōtinet⁹ ponentur infra de re. iudi. dñs pa. ipsū restituit verū q; vtraq; pars deduxerat in iudicio quicq̄d iuris habuerat in predictis. p. visis priuilegijs predecessorū suorū ex parte monasterij productorū pnunciauit monasteriū liberū ad romanā ec. nullo medio pertinēt absolutū do monasteriū in premissis & alijs que iurisdictionē et subiectionē respiciunt ab impetitione patriarch̄e nō obstante possessione ab ipso patriarcha probata quia nō probauit tanto tpe se percepisse predicta q per hoc renunciatū fuerit priuilegijs libertate sed cū de predictis l. solidis quos patriarcha petebat ad iudicū subiectionis fit actū ab ipso per sē etiam quā super hoc cōtrariā reputauit. pt. sibi nō adimit potestatē si alio iure de premissis. l. solidis voluerit experiri. Nota q nō obstat res iudicata si ex alia cā eadem res petatur sup q̄ fuerat aduersarius absolutus.

¶ De restitutōe spoliatorum.

Licet multū Ca. Quidā cerue cōquestus fuit dño pa. q

homines eccē campū ipsius ꝛci occupauerunt irrationabiliter. Quidā diaco. ipsius ec. euentus noīe aduersario respondit ꝙ campus erat ipsius ec. et hoc obtulit se probaturū. et ꝛcus respondit si hoc probare posset ꝙ eēt cōtentus. vnde super hoc scribit pa. cōstātine epiſcopo dicens. Quāuis antecēp questio proprietatis tractari debeat possessio violenter ablata ipsi ꝛco deberet restitui tamē quia diaconus predictus cōsentiente ipso ꝛco obtulit se probaturū dictum campū ad suā eccām pertinere inq̄rat de hoc veritatē. et si hoc probatū fuerit ipsi ꝛco silentiū iponat alioquī res ei ablata reddatur. Nota ꝙ cū possessionis prius ē tractanda et restitutio facienda ꝙ questio proprietatis. sed ꝛcus iste in hoc iuri suo renūciauit.

¶ Sollicite. Ca. Quidā clericus. h. nomine dicebat se spoliatū eccā sua. vnde petebat restitui sibi eccām. respondebatur ecōtra. ꝙ nō fuerat spoliatus sed sponte ipsam renunciauerat et abiurauerat dā eam possidebat. vnd nō erat audiendus et hoc probare volebat. Respondetur ꝙ et si verū eēt ꝙ rēnūciauerat spoliatus tamen renunciauit ex imetus et hoc probare volebat. Consultus pa. quid sup hoc eēt agendū mandat pa. vigornien. epō ut diligenter inquirat quo tempore. h. renunciauit eccē. et si constiterit illū spoliatum eī eidē eccē renunciauit. cōtra ipsū rest̄ alterius partis de spontanea renunciatōe et iuramēto pōstito nō admittat antecēp fuerit restitutus. qz nō est verisimle ꝙ sponte iuri suo renunciauerit qui spoliatus renunciat. sed testes ipsius. h. recipiantur qbus probare intendit ꝙ violenter predicta eccā fuerit spoliatus. Nota ꝙ ei qui petit restitui non potest rēferri questio proprietatis qui nō habeat. z si questio proprietatis nō preiudicat questioni possessionis. quia questio spoliationis priuilegiata ē vt ei nihil possit opponi qđ tangat questionem proprietatis nisi primo fuerit restitutus.

¶ Accepta C. Quidā clericus p. nomine cōquestus fuit dño pa. ꝙ eccā sua violenter fuerat spoliatus. mandauit pa. quibusdā iudicibus vt si de hoc cōstaret. eccām facerent sibi restitui. partibus corā iudicibus cōstitutis respōsum fuit ab aduersario ꝙ ipse non fuerat spoliatus sed corā eboracēn. archiepiscopo dū eccām possidebat sponte a voluntate abiurauit eandē. et hoc offerebat se ꝓbaturꝫ. iudices cōsuluerūt super hoc dñm pa. et ipse mandat eisdē quatenus si cōstiterit eis ꝙ predictus. p. nullo metu vel vi coactꝰ. sed sponte dū eccām possidebat abiurauit eandē ei super hoc perpetuū silentiū imponant cū per hoc appareat ꝙ nō fuerit spoliatus. Nota ꝙ petenti restitutionē pōt opponi ꝙ nō fuerit spoliatus z audiri volēs hoc probare.

¶ Audita. Ca. Quidā clericus. t. nomine accessit ad dñm pa. et cōquestus ē ei ꝙ. h. rector eccē de sanct. ipsum. t. super eccā depoluerē. indebite molestabat cū esset rector alterius eccē et iurasset ꝙ ipse. t. super eadē eccā nō moneret questiōz papa mandauit epō lundon. et archid. elien. vt si cōstaret eisdē dictuz h. alterius eccē personatū habere vel ꝙ iuramento spontanea volūtate prestito super eadē eccā dicto. t. questionē de cetero nō moneret ipsū. h. ab ipsius molestia prohiberēt. tandē cōstitit eisdez ꝙ nō solū habebat personatū alterius eccē sed voluntate spontanea abiurauerat

rat eccām depoleren. vnde iudices pre
ceperunt eidē .h. ne dictū .t. super eccā ip
sa decetero molestaret. Sed dictus .h.
nunciū suum ad curiā destmaut . Iām
impetrans formā aliam cōmentus .s.
q nō obstantibus litteris a parte alte
ra impetratis reuocaretur in irritum
si quid esset immutatū i cā postq nunci
us ipsius .h. iter arripuit ad se. ap. re
mendi. Audito q dictus .h. tales Iām i
petrasset dictus .t. ad curiā accessit ex
ponens dño pa. omnia predicta. sup hoc
rescribit pa. vigornien. epo et idē archi.
elien. dicens q nō mirallexit nec mirari
gi debuit vt reuocaretur quod per eos fa
ctā esset auctoritate Iārum ipsius sed si
aliquid indebite immutatū esset. vnde
mandat quati. smām quā tulerunt an
te receptionē posteriorū Iārum occasi
one ipsarū nullatenus debeant reuocari
et si cōtra smām ipsam aliquid statue
runt illud deleant reuocare. Verum po
st receptionē sequentiū Iārum sma lata
fuit ea nō obstante iuxta earū tenorē
in cā procedant. Nota q aliquis duas
eccās quo ad rectoriā simul habere nō
potest. Item q per renunciationez sponte
factā amittit quis ius suū. Item ad inti
tionem pape sp recurrendū est. // Item qd
legittime factū est pa. nō mirandit reuo
care. Item smā recta lata per rescriptum
pa. nō reuocatur. Item smā lata post reuo
cationē Iārum nō tenet.

¶ In litteris. // Ca. Aliquis di
cit se de possessione ecce suo violēter e
iectū vnde petit restitui. aduersarius di
cit eū nō fuisse canonice instituti. que
ritur quid iuris sit . Rn. q primo cog
noscendū ē de violenta eiectione q de
canonica institutione . qz prīo de iuris
rigore debet restitui. Nota q questio
spoliationis precedere debet questionez
proprietatis. Item preti restitutionem nō
potest referri questio proprietatis nisi
primo fuerit restitutio facta.

¶ Item cū quis. // Ca. Aliquis di
cit se de possessione sua violenter eiectū
vel dicit aduersariū suū clam possessio
nem illā intrasse vnde petit restitui ad
uersarius opponit ei crimē vt sic prete
xtu crimmis repellat eum a sua intenti
one . querit quādiu ris sit . Rn. q obiec
tio tal nō dz admitti nec executio prin
palis cause propt hoc debet differri. qz
nullū crimen potest ei opponere anteq
fuerit restitutus cū presumat eius in
micus existere. Nota q petēti restituti
onē aduersarius crimē opponere nō po
test ante restitutionem qua presumitur
inimicus.

¶ Cōquerente. // Ca. Quidam
clericus .r. nomine cōquestus fuit dño
pape q archiepūs cantuar. ipsū sine in
ris ordine spoliauit eccā sua. pa. scribit
archiepiscopo dicēs . q nō decet honesta
tem suā taliter clericos suos spoliare
beneficijs sine ratiōabili cā. quibus po
tius pēna debet prouisione consulere.
Vnde mandat quatinus si ē ita predic
to clerico eccām restituat cū fructibus
inde preceptis et i pace ipsam dimittat
eidem. facta vero restitutōe si aliquid su
per eccā predicta cōtra ipsū proponere
voluerit corā oxonien . episcopo ad hoc
delegato cū eodē .r . poterit ordine iudi
ario experiri. Nota q nullo debet desti
tui vel spoliari etiā a suo prelato iuris
ordine nō seruato. Item restitui debet res
cū fructibus preceptis . Item spoliatus nō
tenet respondere de proprie tate donec
fuerit restitutus.

¶ Ex transmissa. // Ca. Quidā
imles petebat restitutionē vxoris sue
que ab ipso sua temeritate diuerterat

que contra matrimoniū cōsanguinitatem opponebat. Respondebatur q̄ non debebat ei restitui cū nondū ipsius possessionē habuerit et etiā q̄ timet sibi psone periculū imminē. mādat pa. q̄busdā quatinus si cōstiterit. q̄ predicto militi prefata mulier fuerit legittime desponsata et ab eo cognita ipsam faciāt ei restitui recepta cautione sufficienti ab ipso q̄ ei nō debeat malū inferre. si vero ita crudelis ⁊ seuerus fuerit q̄ merito de viro diffidat cōmittatur alicui honeste mulieri vsq; ad finē cause custodiēda in loco vbi vir vel parentes ipsius nullam possint mulieri violentiā facere. Nota quoddā speciale in ista restitutione videlicet q̄ debet probari proprietas. s. matrimoniū cōtractū eē legittime et q̄ eā cognouerit ⁊ q̄ spoliatus fuerit. Item cū timetur seuicia viri debz cauere uxori de impunitate persone. Item quando capitali odio vir odit uxorem nō est ei restituenda etiā si vellet cauere.

Cū venisset. //Ca. Archiepūs eboracēn. eccāz d. R. cōquestus est canonicas sancte trinitate et per scripturā propriam cōfirmauit. ita videlicet q̄ post decessum G. clerici qui eccām tunc tenebat in vsus caderet canonicorū. et interim clericus ille auctoritate archiepi canonicis predictis annuā solueret pensionē quam archiepo soluere cōsueuit quaz cōquestionē dūs pa. inspecto instrumēto cōquestionis archiepi cōfirmauit. Mortuo clerico predicto canonici predicti cōfisi de cōquestione ⁊ cōfirmatione predictis sine auctoritate archiepiscopi possessionē ipsius eccē sūt ingressi. //Archiepūs q̄ auctoritate propria et eo nō requisito possessionē ipsius fuerūt ingressi fecit spoliari predictam eccām oībus que clericus defunctus ibi dimiserat ipsis canonicis. Vnde canonici predicti domino pa. de archiepiscopo sūt cōquesti rī. pa. super hoc q̄ si canonici predicti a prefata eccā viuente clerico supradicto auctoritate archiepiscopi percepturunt annuā pensionē eo mortuo quamuis nō habuerunt auctoritatē archiepi viciose tamē nō sunt ingressi possessionē cū sit cautū in iure vt is possideat cuius nomine possidetur. et ideo archiepiscopus tenet ad restitutionē eorum que inde fecit asportari. Nota q̄ qui per aliū possidet possidere intelligit. et ita viuente clerico intelligebātur possidere per ipsum.

Ex cōquestione Ca. Quidā miles E. nomine. E. mulierē in vxorē accepit ⁊ eam maritali affectione pertractans filiā suscepit ex ea. tandē sine iudicio eccē a se removit eandē et trāsad iudices impetrauit vt matrimoniū accusaret de cōsanguinitate. Sed ante q̄ a iudicibus citaretur corā dioc. episcopo virū sibi restitui postulauit. ⁊ ob hoc ad se. ap. nuncū destinauit. demū coram prefatis iudicibus constituta aliquando per se aliquādo per procuratorem ante cause ingressum et post virū sibi restitui postulabat. iudices restitutione denegata m principali procedere voluerunt. vnde ipsa ad se. ap. appellauit. mulier conquesta fuit hoc dño pa. vnde mandat iudicibus quatinus si est ita mulieri virum restitui faciant. ⁊ si quid post appellatōz factū est debeant in irritū reuocāt audientes postmodē causam super sanguinitate et debito fine terminantes eandē. Nota q̄ restitutio semp facienda ē anteq̄ tractetur q̄stio principalis. Item quicq̄d fit post appellationē legittimā debet reuocari.

¶ Grauis nos Ca. Archiepis
cop⁹ iste de quo fit hic mētio spoliauit
monachos istos dolensis monasterij et
damna alia ⁊ iniurias irrogauit eisdē
Vnde monachi dño pa. grauiter sūt cō
questi. mādat pa. quibusdā quati. si cō
stiterit eis de premissis cōpellāt predic
ti archiepūm restituere omnia q̄ abstu
lit predictis monachis et damna plena
rie resarcire. et de iniurijs satisfacere cō
petenter. prouideat insuper vt fructus
preceptos ab archiepiscopo a tēpore vi
olentie et quos percipere monachi potu
issent si non fuissent spoliati. eisdē resti
tui faciant vniuersos. Nota q̄ spoliati
plenarie sūt restituendi ad oīa q̄ am
serunt. et cū fructibus perceptis et qui p
cipi potuerunt.

¶ Cū olim. Ca. Quidā humi
liati olim impetrauerūt ab epō tridōn.
vt hospitale et oratoriū cōstruerent in
loco caluentie et eisquasdā possessiō es
cōcessit sub ea cōdicione q̄ nomine epis
copi tridōn. oratoriū ibidē et hospitale
cōstruerent. et tres solidos nōie census
eidē episcopo soluerent annuatim. et il
le qui eidē loco preficeret̄ inuestituraz
ab eodē episcopo peteret et pro se et fra
tribus suis eisdē et successoribus suis
obedientiā facerz manualē episcopo re
timente nihilominus dñium loci. et sic
fuit multis tēporibus obseruatū. Post
modū magister militie tēpli ad eandez
domū aspirans ipsos fratres adeo circū
uenit q̄ preter cōscientiā episcopi se et
sua in eius manibus tradiderunt ea ta
men cōditione apposita si episcopo ⁊ ca
pitulo tridōn. cōplaceret sine quoz as
sensu se nihil posse facere asserebant. ⁊
magister cōditionē acceptauit appositā
Magister statim accessit ad locū et ō
nia que ibi inuenit asportauit. Episco
pus hoc intelligens ad domū illam ac
cessit. et quos inuenit ibi ad custodiam
domus a magistro dimissos eiecit ab ea
cū liceat repellere vim vi. ꝑm quod in
ra permittunt quofacto ad petitōez ma
gistri cū super hoc fuit quibusdā abba
tibus cōmissa corā quibus petebat dic
tus magister prefatā domuz sibi resti
tui qua ipsū episcopus spoliarat lite cō
test. et testibus hinc inde receptis. iudi
ces cām instructam ad se. ap. remiserūt
Dñs pa. diligēt̄ examinato negocioz
intelligens predictā domū eidē magro
traditā sub conditione fuisse. et q̄ nul
luz preiudiciū iuri episcopi et canonico
rum fuerat irrogatū ex eo q̄ dictus ma
gister ignorantibꝰ episcopis ⁊ canoni
cis possessionē accepit sciens domū illā
pertinere ad ipsos precipue. quia quā
cito illud sciuerunt expulerūt vim vi.
et quia idē magister pret̄ cōsuetiā epis
copi et capituli possessionez accepit q̄s
suspicari debuerat sibi questionē motu
ros. procuratorē episcopi et capituli ipso
rum nomine ab impetitōe ipsius magistri
nomine domus militie templi quo ad re
stitutōem quam petebat absoluit tamē
si epūs et capitulum incurrerunt offē
sam ipsius magri defendendo ius suum
modum excedendo satisfactōem debitaz
eidem exhibere ꝓcurent. Nota q̄ qui
possidet sub condicione nō dicitur possi
dere. et ideo nō competit ei restitutio
si de ꝓiciatur de illa possessione. Itē
vim vi in cōtinenti vel q̄to intelligit
vim illatā repellere licz. Itē fit preiu
diciū dño si eo ignorante alius possessi
onem illius accepit quo minus illū ex
pellere possit cū hoc sciuerit. Itē vim vi
repellere lz. cū moderamine inculpate
tutele ⁊ qui modū excedit tenet.

¶ Ars tuas Ca. In presētia

biuriarū archiē inter. V. mulierem ⁊ .B. virū eius quedā cū matrimonialis traheret. cora quo mulier illa petebat separari a viro cui se quarto gradu cō sanguinitatis proponebat eē cōiunctam et hoc in cōtinenti probare volebat. vir aūt petebat prius illā sibi restitui q̄ ab eo sua temeritate diuertit. pars mulieris econtra viri seuiciā allegabat. propter quod nō erat restituenda marito p̄mo petijt archiē. a dño pa. vtrū restitutio idulgenda sit an negāda qñ aliqs gradus cō sanguinitatis opponit in q̄ sedes apostolica dispensare nō potest. nec etiā cōsueuit. et probationes sint in continenti parate. quesiuit etiā an idem eēt si gradus dispensabilis vel īpedimentū dispensabile allegetur. et probationes similiter sint parate. Rñ. pa. dicens q̄ circa solutionē p̄positē questionis diuerse sunt sñie diuersorū. Quidā dicūt restitutionē faciendam. alij contrariuz asseuerant. alij mediā viā eligunt dicentes quandoqz faciendā quandoqz denegandam. primi iuuari videtur p̄ dec. lucij pa. e. e. ex cōquestione cuius sñiā et verba hic ponūtur. sed cōtra istos uidetur obstare periculū mestus. sed ipsi respondent timorē illum vanum eē. qa et si restitutō sit obtenta qui cōsanguinitatē habet noticiā. nec debet exigere debitū nec contra cōsciētiā reddere alioquin peccat mortaliter sicut ille super cuius copula nulla questio mouet nec reddere nec exigere si habet cōsanguinitatis noticiā. Secundi iuuari videntur per dec. clementē. cuius verba et sñiā hic ponitur que ē. e. de ordine cognicionum intellexim⁹. cū in multis casibus differatur restitutō. Vltima opinio satis videtur cogrue adaptari vt in gradibus diuina lege prohibit restitutō denegetur. sed in gradibus humana cōstitutōe prohibit sit cū effectu restitutio indulgenda in quibus potest dispensari. sicut beatus greg. et multi alij dispensauerūt vnde nō peccat qui ad mandatū ecclesie debitū reddit in talibus gradibus. sed i alijs gradibus diuina lege prohibit nō potest dispensari. Dñs papa nullā de premissis opinionibus ad presens reprobare intendit. tamē dec. lucij pape referitur ad possessoriū. dec. clementis ad petitoriū Veritatē cū mulier habz noticiā cōsanguinitatis presertim in gradibus diuina lege prohibit nō potest sine mortali peccato viro carnaliter cōmisceri. frustra adiudicaretur in tali casu restitutō spoliato. cū illa contra deū et cōtra cōsciētiā nō debeat iudici obedire ⁊ potius excōmunicatōes humiliter sustinere etsi eēt quasi perplexa. q̄ propē sñiām eccē debet reddere debitū ⁊ propē cōsciētiā reddere nō deberet. et sic vtriq̄z laqueus paretur cū inter se carnaliter cōiungi nō possunt. nec alteri licite copulari. propterea melius uidetur dicendū dño innocen. q̄ cū opponitur consanguinitas et maxime in gradibus diuina lege prohibit et probationes offeruntur in cōtinenti parate in oibus ad iudicāda ē restitutō preterq̄ ad carnalem copulā et ad maiorē cautelaz iuramentū recipi debet ab ipsa q̄ tal obiectio maliciose nō fiat precipue si fama cōsentit quousq̄z audite probationibz cā terminetur. Si vero nō habeat probationes incontinenti paratas sed dilatiōes petat. quia presumptō est contra eam que sua temeritate recessit a viro ad restitutōez plenariā est cogenda ecclesiastica censura quā debet humiliter sustinere donec p̄batōes offerat paratas. et tūc absolutione petita ⁊ prestita

procedatur scdm̃ q̃ est premissuz nullo mandato interim sibi facto. si vero tanta sit viri seuicia vt ei nō possit de iure caueri nō solū nō dz ei restitui ꝑ ab eo potius āmoueri· alioq̃n sufficienti cautione puisa si fieri potest cōiunx ante cause cognitionē est r̄stituenda marito Nota q̃ potius debet quis sequi cōsentiam q̃ fiām ecc̃e· Itē cū probatōes incōtinenti sunt parate. nō est restitutō quo ad carnalē copulam facienda. Itē cū presumptio ē contra aliquē q̃ maliciose proponat exceptionē iuramentuz debet prestare q̃ maliciose eā non opponat. Itē propter seuiciā viri cū vxori caueri nō potest nō ē restitutio faciēda

¶ Ex parte. Ca. M. quidā ciuis seneñ. habebat quandā neptē suaz infra pubertatē cōstitutam. m. noie volebat eā copulare matrimonio filio .B. ciuis seneñ. nondū septē annorū et traducta fuit in domū eiusdē. sed ipsa ante q̃ puer cōpleret. vij. annū r̄cessit ab ipso. et postq̃ ad nubiles annos peruenit noluit ratū habere quod a patruo suo fuerat inchoatū et de domo illius recessit postulans a seneñ. ꝑo cū alio licentiam cōtrahendi ep̃s citauit partes ad presentiā suā· Mulier per procuratorē suum petebat possessiones et res alias sibi restitui datas pro ipso nomine dotis dari sibi licentiā cōtrahendi. pars alta petebat restitutionē mulieris asserens illā per procuratorē cām agere nō posse sed debebat personaliter interesse ep̃s super hoc dubitauit cōsuluit dñm pa. papa rñ. q̃ nō est dubiū quin ipsa mulier q̃uis sit minor possit cām matrimonij per procuratorē tractare. et pars altera restitutionē mulieris postulare nō pōt cū nullo cōmodo iuris seu possessionis fuerit destituta. quia per talē traducti onem quā nō precesserunt sponsalia r cōsensus legittimus nec etiā subsecuta fuerunt. nullū obligatoriū vinculū cōtractum fuit inter eos vnde mādat quatinus si ē ita nō obstantibus exceptionibus supradictis andiat que partes hincinde duxerit proponēda et quod canonicū fuerit ap. re. decernat. Nota q̃ minor xxv. annis. maior. xij. vel. xiij. in cā matrimoniali censetur maior et per se et per procuratorē cām tractare pōt Itē in tali restitutōe petenda necesse ē probare ius matrimonij et possessionem corporalē sez per carnalē copulā ad hoc vt detur r̄stitutio. Itē ista possessio nō procedit sine iure. Itē qui intēdit cōtrahere matrimoniū nec possit etate prohibente nec etiā sponsalia cōtrahit.

¶ Cū ad sedē. Ca. mter hospitalarios hieroſol. ex parte vna et ep̃z cuma num ex altera. vertebatur questio super ecc̃a et hospitali de mōte cicano que cōmissa fuit abbati de acconē. vt audiret oia tam ad possessoriū q̃ ad petitoriuz iudicij pertinētia que pars vtraq̃ duceret proponenda. et cām ipsam fine debito terminaret. corā quo petijt procurator hospitalis ecc̃am et hospitale predictum cū possessionibus et pertinētijs suis que tenebat ep̃s sibi r̄stitui dicēs illa ad hospitalarios hieroſol. de iure spectare. et q̃ ipsa diutius possedissent possessoriū solūmodo intētando. ad que respondet procurator ep̃i se nec scire nec credere supradicta ab hospitalarijs possessa vel ad alios aliquatenus pertinere. sed episcopus tenebat et possidebat predicta tanq̃ in sua dioc. cōstituta lite cōtest. ad probandū intētionem suā pars vtraq̃ testes produxit. Abbas examinato negocio cōdemnauit procuratorē episcopi ad restitutionē omniuz

predictorū. Pars epi ad se. ap. appellauit a sñā illa. procuratores vtriusq; partis cōparuerunt in presentia pa. qui cāz examinauit eandē. et videbatur per testes probatū q nūcius epi cumani abstulerit crucē hospitalariis inhibendo eisdem ne ad supradictā eccām vel hospitale rediēt. et q episcopus predicta oia possidebat vnde procurator hospitalariorū petebat dictā restitutōis sñāz cōfirmari. respondebatur ex parte episcopi q et si forsitan sit ostensū q nūcius episcopi predcā fecisset nō tamen fuit probatū de mandato episcopi illud factum fuisset. papa cōsiderans acta prioris iudicij quia cōstare nō potuit per dicta testiū vel cōfessiones partiū vel etiam per instrumenta vel per euidentiam facti q cumanus epūs spoliauerit hospitalarios. vel mandauerit spoliari vel ratam habuit spoliatōez pronunciauit in questione predicta interdictū vndevis locū nullatenus habuisse cassando sententiā restitutionis latā a predicto abbate lz pars aduersa diceret quod pro sñā iudicis eēt presumendū qui ex aliis causis animū suū potuit informare. Nota q acta in vno iudicio fidez faciūt in alio. Itē non presumitur de iudice ex quo nō cōstat ō facto. Itē nota hic quatuor modos probandi. per testes cōfessiones instrumenta et per euidentiā facti Itē interdictū vnde vi nō datur nisi cōtra illū qui spoliauit vel mandauit vel ratā habuit spoliatōez quāuis familia spoliauerit. et ideo inepte fuit propositum istud possessoriū contra episcopuz Itē a sñā super possessorio appellatur licet in legibus cōtrariū caueatur. qualiter leges ille cōlligantur dicitur in glo. super ista dec. signata q incipit sicut patet in fine.

¶ Olim nobis Ca. Epūs cone tēñ. spoliauit episcopū zamorēñ. quadam parte dioc. sue. mandauit pa. q̄busdam iudicibus vt ipsi cōpellerent episcopuz onetēñ. ad restitu. tōez partis dioc. zamorēñ. quā tenebat cū fructibus inde perceptis. epūs onetēñ. corā iudicib9 q ponebat q cū ipse spoliatus eēt a rege episcopatu suo nō debebat nec poterat ad hoc cōpelli cū nihil haberet quod restituere posset nisi primo ad epātuz suum fuerit restitutus taliter ut restituere possit quod precepit de fructibus alienis. Judices sup hoc dubitātes cōsuluerunt dñm papam z ipse rescribit eisdem dicens q manis ē actio quā excludit inopia debitoris. mandans eisdē vt nō prius cōpellāt episcopū onetēñ. ad restitutōez fructuū q̄ ipse taliter fuēit restitutus vt restituere possit quod precepit de fructibus alienis. Nota q contra eū q nō habet vnde restituat nō competit beneficiū restitutōis cum effectu quā diu ad pigniorē fortunā prouenerit. rō reddit in littera quia manis ē actio.

¶ Olim inter. Ca. Inter episcopū parisiēñ. ex vna parte et quendā abbatē sue dioc. ex altera questio vertebatur super possessiōe iuris parrochialis vel quasi in parrochia de monte quo iure dicebat episcopus se spoliatum vnde petebat restitui ad ius parrochiale in predicta parrochia cōtra predictum abbatē ad probandū suam intentionem inducebat quandā sñām quam tulerat in populū dicte parrochie propter quā aliquot diebus populus abstinuit a diuinis per hoc volens probare se fuisse in possessione iuris parrochialis ipsius parrochie. Dñs pa. examinato negocio considerans q ex eo solo q

populus dicte parrochie timore sñi di
ci epi per aliquot dies abstinuit a divi
nis nullã possessionem iuris parrochia
lis fuerit assecutus nec aliquo probe
tur q eo tpe quo ptulit sentiaz ipsã
possessionem iuris parrochialis habe
ret in populo dicte parrochie vel prius
etiam habuisset vnde restitutionẽ dõ
episcopo adiudicari nõ potuit cũ nõ pro
bauerit se possedisse nec spoliatũ fuis
se. Nota q licet quis obseruet sñiam ti
more ipsius a nõ suo iudice latã ex eo
solo nullã possessionẽ acquirit plator
ipsius. Itẽ qui petit restitui debet proba
re se possedisse et spoliatũ fuisse.

Recepe cõtingit. Ca. In iure
ciuili cauetur q beneficiũ restitutionis
cõtra spoliatorẽ tantũ datur. Vnde con
tigit aliquãdo q spoliator transfert in a
lium rem illã qua aliũ spoliauit et sic
spoliatus nõ potest petere restitutionẽ
contra possessorem qui nõ spoliauit.
vnde oportet ipsũ intentare contra pos
sessorem iudiciũ proprietatis. sed prop
ter difficultatẽ probationuz amisso cõ
modo possessionis spoliatus amittit p
prietatẽ propt quod statuit cõcilium
vt nõ obstante iuris ciuilis rigore si a
liquis deinceps scienter rem talẽ recepe
rit cũ spoliatori succedat in vitiũ cõtra
huius possessorẽ succurratur spoliato
per beneficiũ restitutõis. quia nõ multũ
interest quo ad periculũ anime iniuste
detinere ac inuadere alienũ. Nota q in
iuris rigore nõ eẽ seruanduz in casu isto
propter vitiũ successionis.

Pisanus Ca. pisani occupa
uerunt quedaz castra epi lucani propt
quod orta fuit discordia inter lucanos
et pisanos. et quia pisani nõ restituebãt
castra illa epõ lucano de mandato dñi
pa. excõicati fuerunt Demũ cũ diu re
tinuissent i excõicatione pretinuerũt absolui
a dño pa. parati stare mandatis ecclẽ. vn
de pa. quendã subdiaconũ suũ. p. noie
misit ad eos dans eidẽ in mãdatis vt ec
clesie lucane restitueret plene ac libere
possessionẽ quã in quibusdam castris
cõstabat ipsam eccãm habuisse sicut tẽ
pore more discordie habuerat. et super
ea de qua dubietas oriretur sufficienti
cautione recepta q predicti pisani co
ram dño pa. iuri parerẽt excõicationes
sñias in eos prolatas pro occupatione
castrorz relaxaret. post cõtentiones mul
tiplices dicebant pisani q per epõm lu
canũ stabat quo minus restitutõ fieret
iuxta mandatũ dñi papę. vnde petebant
quatinus subdiaconus predictus sentẽ
tias predictas relaxaret. ipse receptis
cautionibus q iuri parerent coram dño
pa. sñias relaxauit easdẽ episcopus ppt
hoc reputans se grauatũ ad ap. se. ac
cessit impugnaturus processum predi
cti subdiaconi. Audite allegatõibꝰ par
tiũ dicit dñs pa. q in mandato suo duo
cõtinebant vt uidelicet possessio quaz
cõstabat lucanã eccãm habuisse tẽpore
more discordie prius restitueret eidem
et vt eiusdẽ possessionis restitutõ fieret
plene ac libere sicut eã habuerat tẽpo
re more discordie. quorũ primũ refert
ad factum alterum refertur ad moduz.
vnde licet in facto formam mandati sb
di. ipse adimplere nequiuerit vt pisani
dicebant. quia nõ poterat facere restitui
episcopo possessionem castrorũ de qua
nõ constabat eidẽ. nec etiã possessio af
fictuũ et pensionũ poterat epõ restitui
vt ipse dicebat. quia ea nõ fuerat spoli
atus tamẽ peccatũ fuit in modo. qr sub
diaconus defuit facere vt pisani possess
sionẽ pensionũ et affictuũ dimitterent
episcopo plene ac libere sicut ipse ha

buerat tpe motꝰ discordie. quã possessionem cõficebantur pisani eꝑm habere in castris predictis. et hoc eẽ nõ poterat nisi pisani castra illa oĩo dimitterent. qꝝ illis tenentibus castra predicta in q̃bus hab et affictus et pnsiones ea plene ac libere habere nõ poterat sicut habebat quando pisani castra eadẽ non tenebant. qꝝ in potestate pisanoꝝ erat episcopũ admittere vel repellere. Viso ergo cõsideratis dñs pa. processum subdiacon antedicti iudicauit irritũz manẽ Nota qꝝ forma mandati diligenter ꝑuãda est. et qui cõtra facit irritus ẽ ꝓcessus. Item qui restituitur plene ac libere dz restitui et in pristinũ statũ reponi.

De dolo et cõtumacia.

AD hec. Ca. Reus vocatus ad iudiciũ nõ venit contumax ẽ. iudex propter contumaciam rei pnunciat actorẽ mittendũ eẽ in possessionẽ rei petite cũ rei seruande sed propter potẽtiam rei siue dolũ non potest nancisci possessionẽ. tandẽ imminente fine anni reuene possessionẽ post annũ amittat offert cautionẽ stãdi iuri queritur hic cuiusmodi pna iste sit pumẽdus qui nõ paruit iussioni iudicis Rñ. pa. qꝝ in ecclesiasticis psonis et negocijs rigor iuris nõ requiritur sed cũ iustitia propter hoc qꝝ iudici nõ paruit nõ pricliteretur admitti debet reus cũ pr cautionẽ stãdi in iudicio se astringit. Nota qꝝ rigor iuris nõ est seruandꝰ ꝑm canones et precipue vbi ius actoris nõ est factũ deterius.

Ex hijs. Ca. Inter monachos de erollis ex vna parte. et canonicos limonien. ex altera questio vertebatur super quibusdã ecclesijs de V. et. m. cũ ad pbendas monachoꝝ cõmissa fuit iudicibus canonici legitime citati se contumaciter absentarunt. iudices iz monachi propter cõtumaciã canonicoruz mittendi eẽnt in possessionẽ rerũ petitarum. possessionẽ dictarũ ecclesiaruz sequestrari fecerũt vt saltẽ affecti tedio venirẽt ad iudicium. Tandẽ dum monachi peterent eccãs sibi restitui responderunt canonici auctoritatẽ iudicũ expirasse pro eo qꝝ cũ illa iudicibus alijs erat cõmissa sed ĩ lr̃is posterioribus nõ fiebat mentio ꝺ prioribus. nec nomina ecclesiarũ que cõmemorantur ĩ prioribꝰ litteris exprimebantur sed indefinite dicebatur super quibusdã ecclesijs. Iudices super hoc dubitãtes cõsuluerunt dominũ pa. et Rñ. qꝝ cũ dolus et fraus alicui patrocinari nõ debeant mandat q̃ti. ĩ cã procedant ꝑm tenorẽ priorũ litterarũ nõ obstantibus posterioribꝰ cõ dimanantes canonicos in expensis ipsis monachis quas propt hoc fecisse noscũtur. Nota qꝝ qui maliciose trahit aliuz ad iudiciũ in expensis debet cõdemnari aduersario. Item dolus z fraus nõ debet alicui prodesse sed potius obesse. Item generales lr̃e nõ reuocãt speciales.

Causam qz Ca. Inn. f. et. r. filiũ agate vertebatur questio de natiuitate ipsius agathe occasione successionis. cũ natiuitatis cõmissa fuit ad petitionem ipsius R. tandẽ. f. accessit ad dominũ pa. et fecit vnã de iudicibus ẽmoueri quia dñs erat ipsius. r. et alterũ surrogari loco ipsius adijciens qꝝ iste r. de anglia recesserat maliciose. vnde mandat pa. iudicibus qꝝ dictũ. r. debeãt legitime citare ad presentiã suam. et si cõtempserit accedere vel iudicio illoꝝ parere si absentauerit se citẽt procuratorem suũ si aliquem dimiserit. et siue

venerit sine nō venerit recipiāt testes et smāz proferant ꝑm formā sibi traditam. Si vero nullū procuratorē dimiserit fiat denunciatio legittima ad domū ipsius .r. quo facto procedatur ad testium receptionē et ad sniām vt dictū est Nota q̄ quilibet tenetur dimittere procuratorē qui se absentat. Itē citatio facienda est ad domū absentis. et si nō defendatur ꝓceditur contra ipsū. Itē cōtra actorem absentē cōtumaciter recipiuntur testes lite nō cōtesta. et ferē sentētia et in isto casu loquitur hec dec. cū actor ē absens ⁊ reus ꝓsens.

¶ Pro vt nobis. Ca. Quidam vocatus fuit ad iudiciū dato sibi libello. et cōtumaciter recessit a presentia iudicū tandē redienscepto libello iurauit q̄ corā eis iuri pareret. die sibi ꝓfixa presentauit se corā iudicibus. et dum crederetur respondē libello prextu aduocati quē non habebat. respondere solita malicia recusauit. tandē dum actor īstaret vt responderet interrogatus fuit quot annis decimas de quibus cōtentio erat percepisset rndit .xl. appellans et cōtumaciter iuramento contempto recessit dubitauerūt iudices vtrū per talez interrogationē ⁊ responsionē cōtestatio lite facta eēt. et qualiter eēt procedendum contra ipsū Consultus pa. rn. quati. ad conumendā maliciā eius semel vocent eū ad presentiā suā et si venerit procedant in cā. q̄ si venire noluerit cū lis sit cōtestata si liquet de cā vel liquere possit diffinitiuā ferant sniām. Si vero nō liquet nec liquere possit possessionem adiudicent actori. seruata dumtaxat questione proprietatis absenti. Nota dilationē dandam ad cōuincendā maliciā. Itē lite contestata. reo absente pōt ferri sniā

¶ Finem litibus. Ca. Quidā maliciose fundata inctione actoris vt negociū differretur opponebāt exceptiones peremptorias pa. volens obuiare maliciis istoꝝ presertiz cū de beneficijs ecclesiasticis litigatur statuit vt posq̄ aliquis inctionem suā probauerit. si altera pars legittimā exceptionē opponat quā noluit aut nō possit incontinē ti probare. Si defecerit in probando cōdemnetur alteri parti in expensis propter hoc factis ab eo tpe quo recepit mducias ad exceptionem ꝓbandam. et si soluendo nō fuerit alias ad arbitrium iudicis punatur. vt hoc timore preter ritus in grauamē alterius falsas exceptiones opponere nō presumat. Nota q̄ qui defiat in exceptione peremptoria ꝓbanda fundata inctione actoris debet in expensis cōdemnari. Itē ad arbitriū iudicis punīri debet qui expensas soluere nō potest. Itē exceptio peremptoria pōt opponi publicatt attestatōibus.

¶ Cū dilectus Ca. Quidā electus fuit in epm leodiēn. archidiacon⁹ et quidam alij canonici eiusdē eccē opponebant se huic electo propt quod nūcij ipsius electi et archid. ꝓ se et alijs accesserunt ad pa. Archid. et .h. canonicus ꝓ se et alijs opponebant quedā crimina cōtra electū per que indebant eū repelle re tanq̄ indignū super hismandat painquiri tandē quia pars archid. quedā grauamina inferebat electo appellauit ad se. ap. sed appellatōez suam nō fuit prosecutus per idoneos procuratores altera parte eā prosequente. propter qđ orta fuit suspicio contra ipsū electum. vñ pa. mandauit eidē vt ad certū terminum per se vel sufficientē procuratorez ad presentiā suam accederet super ꝓdictis responsurus quem terminū preemp

torium assignauit. alioquin quantum de iure posset procederet contra ipsum. aduersarij ipsius expectauerũt ipsũ in curia vsq; ad terminũ ipsũ et vltra. ꝓ ipse quendã simplicẽ nunciũ tantũ cũ suis litteris excusatorijs destinauit. dicebat enĩ ꝙ tarde nunciũ recepterat vnd nõ poterat. tũ propter breuitatẽ termini tum propter viaꝝ discrimina se ad pẽsentiã pa. presentare. Sed cõtra ista sic respõde. ꝙ sicut miserat excusatorẽ ita dirigere poterat responsalẽ cũ ei nõ fuisset iniunctuz vt ad cãm in propria psona veniret. preterea cũ mandatur alicui vt ad certũ terminũ se iudici representet. duo intelliguntur mandari vt ad iudicẽ veniat ⁊ ad diẽ sibi statutũ accedat. vñ si nõ potest venire ad diẽ statutũ nihilominus post terminũ venire tenetur adiudicem. sicut cũ mandatur alicui ut ad certã diẽ ꝛ certã psoluat non ideo erit liberatus a debito si non soluat die data ymo post terminum ad solnendũ debet cõpelli elapso iam die. vnde dñs pa. quia dictus electus nec venerat nec sufficientẽ nunciũ miserat ad diẽ statutũ nec post diutius expectatus qui excusauerat' morã suam et calores estiuos et insidias formidabat ẽpuauit illũ contumacẽ. vnde cõdemnauit illũ ad expensas alteri parti quas fecerat ab eo tempore quo ipsum expectare cepit. Nota ꝙ cũ aliquis citat' vt ad cãm veniat vel mittat procuratorem non sufficit mittere executorẽ sicut mittit excusatorẽ. Itẽ contumax in expensis condemnatur a tẽpore contumacie. Itẽ cuz crimen in modum exceptionis obijcitur põt procurator intervenire.

¶ Cũ olim. Ca. Quidã clericꝰ D. nomine accessit ad se. ap. cũ multis litteris prelatorũ ẏbernie quas presentauit dño. C. continentes ꝙ idẽ D. electus erat in epm roseñ. et cũ nullus appareret qui aliquid proponeret contra ipsũ dñs pa. fecit illũ in epm cõsecrari. Postmodũ. F. et. G. monachi ad dictũ .c. accedentes proposuerunt se a canonicis eccẽ roseñ. electos. et ꝙ dictus .D. per falsas lras se fecerat cõsecrari. vnd .c. causam cõmisit quibusdam vt de forma electionis illius. c. veritatẽ inquirerent et si canonice electus fuit faciant illũ pacifica possessiõe gaudere. alioqn cognoscant de electione dictorum monachorũ cõfirmantes quã canonicã inuenerint alteram infirmata. Judices citauerunt illũ. D. certio sed noluit cõparere. vnde ipsi ceperunt cognoscere de electionibus dictorũ monachorũ et electionem. f. cõfirmauerunt. Interim dictus d. ad se. ap. accessit. et super quibusdã grauaminibus et iniurijs contra dictũ f. et quosdã alios lras impetrauit. pmodũ dictus. f. ad dñm inno. accedens lras predictorũ iudicũ presentauit eisdem cõtinentes qualiter in electione ipsius fuerat processum dñs pa. volens adhuc misericorditer agere cũ illo. D. vt eius malicia cõuincatur remisit istũ f. ad ipsos iudices mandans eisdem ꝙ nõ obstante ꝙ electio ipsius. f. fuit cõfirmata. adhuc inquirant de electione ipsius. d. ẏmo ꝙ in lrã cõtinetur. In fine dicit ꝙ si ille. d. nõ venit anno elapso dictum. f. faciant in epm cõsecrari. Nota ꝙ propter malicias alicuius cõuincendã citari dz ex habundanti.

¶ Veritatẽ. Ca. Quidã canonici curienses denunciauerũt epm suum de dilapidatione. homicidio. incestu et aliis crimibus de quibus erat publice infamatus. vnde papa. cãm super his cõmisit primo episcopo tridentino et ab

tati sancte marie et cuidã preposito inhibendo eidem ne de rebus eccẽ aliquid alienare presumat. Secũdo cõmissa fuit epo brixen. eadem cã et abbati et põposito predictis sed dñus epus coram primis iudicibus vocatus per cõtumaciã venire cõtempsit. vnde ipsi ab officio ⁊ beneficio suspenderunt eundẽ postmodũ citatus a secundis iudicibus cõparuit coram eis et frivolã excusationẽ pretẽdes solita malicia nolut stare iuri cũ canonicis predictis. propter quod pa. cõfirmauit suspensionẽ a primis iudicibus factaz. Tertio loco cõmissa fuit cã epo cumano et cuidã abbati ad superandaz maliciã ipsius episcopi. qui citato ipso episcopo. nec venit nec per se misit aliquez responsalẽ. vnde ipsi tulerũt sniãz excõicationis in eundẽ recipientes testes ꝓm quod a dño pa. receperant i mãdatis p quos quodlibet crimẽ predictorum fuit probatũ. Judices cãm et pcessum ipsius cause remiserunt ad pa. vñ ipse cõsiderata predictis videns ordinez iudiciariũ in hoc facto fuisse seruatũ. cõsiderans etiã q post sniãs inde datas celebrare presumpsit in noie dñi cũ apto volens inobedientiã omnẽ vlcisci tulit sententiaz perpetue depositionis in ipsũ episcopũ iz absentẽ priuanseũ oi pontificali et sacerdotali officio fine spe restitutionis reuocando in irritũ quicqd de rebus eccẽ alienare presumpsit post inhibitionẽ sibi factã per ap. sedẽ et post suspensionẽ et excõicationem latã in ipsuz Nota q in cã denunciationis lite nõ contestata cõtra cõtumacẽ possunt recipi testes. Itẽ qui celebrat suspensus ⁊ excõmunicatus debet deponi. Itẽ in absentem cõtumacem fertur sniã depositõis. Itẽ per denunciationẽ aliquis deponit sed hoc fuit propter magnitudinẽ criminis hominũ qui celebrauit excõicat⁹.

Contingit. Ca. Aliquis citatus ad cãm cõtumaciter se absentat iudex per contumaciã abbatis adiudicauit possessionẽ actori cã rei seruande. ꝙ propter potentiã rei siue doluz actoris fra annũ rem custodiendã nanciscẽ nõ potest vel acquisitã amittit. et sic secundũ quosdam post annũ ñ efficitur verus possessor. et reus de malicia sua cõmodũ reportat ne igitur cõtumax melioris cõditõis ꝙ hodiẽs existat statuit cõciliũ de canonica equitate vt i casu premisso actor in ãno elapso verus efficiatur possessor. Nota q ille qui non possidet ficione iuris et propter dolum alterius possidere intelligitur. ita q anno elapso verus est possessor. Item contumax puniri dz.

Venerabilis. // Ca. Inter archiepiscopũ bituricẽ. et archiepiscopũ burdegalen. questio vertebatur de iure primacie ad petitionẽ bituricẽ. mandauit pa. burdegalen. vt ad initium proximi quadragesime peremptorie ad presentiã suam per se vel procuratorez ido neum accederet rñsurus dicto archiepiscopo bituricẽ. super iurẽ primacie quod se proponit habere in prouincia burdegalen. ad lit. cõtest. et ad alia oia que ipsi cause fuerint necessaria. et insuper mandat quibus dã vt ad eundẽ terminũ sub forma põmissa ⁊ peremptorie citet eundẽ. et si nõ poterit inueniri ad ecclesiam suã trine citatõis edictũ publice ponant vel proponi faciant. Nota procuratorem talẽ intendum qui possit litẽ contestari. et alia õnia necessaria causa expedire. Itẽ si aliquis inuenitur nõ ad locũ vbi habitare cõsueuit trine citationis edictũ debet proponi et vltimũ peremptorium.

De eo qui mittit in possessionem cũ rei seruande.

Constitutis. Ca. Prior & canonici d̃ gisebuma habebant questionẽ cũ preposito de bel super eccã de lamento ad petitionẽ prioris. cũ commissa fuit quibusdã iudicibus. sed quia prepositus fuit cõtumax missi fuerũt prior et fratres in possessionẽ eccẽ predicte cũ rei seruande. Infra annũ prepositus nõ recuperauit possessionẽ. vnde ãno elapso partes propter hoc accesserunt ad pa. in cuius presentia super possessione predicte eccẽ fuit aliquãdiu dispensatũ tandẽ per cõfessionẽ vtriusq; partis constitit pa. q̃ licet in possessionem cũ rei seruande dicti prior et fratres fuissent inducti. altera pars infra annum nõ prestitit cautionẽ standi iuri lz voluntatẽ habuit. et ipsi eam parati fuerant recipere. vnde pa. adiudicauit possessionem dcẽ eccẽ predictis fratribus saluo iure proprietatis ipsi prepposito. Nota q̃ nõ sufficit volũtas in casu isto sine facto. Itẽ qui nõ recuperat possessionem propter cõtumaciam omissam infra annũ post annũ nõ recuperat ipsam tamẽ de proprietate auditur.

Cũ sicut. Ca. Inter abbatissam et cõuentum sce trinitatis ex vna parte et. p. subdecanũ ex altera coraz abbatibus taurimẽ. et de coruẽ. et archidi. chimẽ. iudicibus delegatis super eccã de capitht. questio vertebatur propter cõtumaciã. p. subdecanũ. iudices inserunt monales in possessionẽ retinende causa rei seruande. Sed cũ hoc ad subdecani noticiã peruenisset ad archid. predictũ accessit offerens ei standi iudicio cautionem cũq; abbas de corinth. profectus in angliã & abbas taurimen. viã fuerat vniuerse carnis ingressus possessionẽ infra annũ nõ potuit obtinere. vnde dictus. p. post annũ accessit ad pa. petẽs sibi super hoc prouideri cũ per ipsũ nõ stetit quominꝰ possessionẽ recuperaret infra annũ mandat pa. cuidã quati. si est ita recipiant a reo cautionẽ standi iuri et ei restituant possessionẽ nõ obstãte eo q̃ annus ẽ elapsus si per eũ nõ stetit quominus infra annũ & possessionem recuperet et dederit cautionẽ. Nota q̃ si per me nõ stetit quo minus faciã quod debeo nõ ẽ mihi imputandũ. Itẽ si non possum habere copiã iudicis nõ currit mihi tẽpus annale.

Cũ venissent. Ca. Abbatissã ci angeli cũz haberent super quadã possessione cõtra .p. galeñ. legatus illiꝰ prouincie cãm illam cõmisit quibusdã iudicibus secundũ ius et bonã cõsuetudinem illius terre terminandã sed cũ iudices vellent procedere iuri secundũ ius prefatus p. se. ap. appellauit sed nihil omnino iudices partem aduersaz i possessionem rerum petitarum cũ rei ser. mitti decreuerunt itaq̃ suisq; ad annũ et diẽ prestaret cautionẽ iudicio sisti et parti alteri .xxx. libras restitueret q̃ expensis reciperet possessionem eandẽz postmodũ legatus ille recessit et alter legatus infra annũ terram illam ẽ ingressus coram quo dictus p. obtulit cautionem standi iuri et possessionem sibi restitui postulauit paratus restituere expensas vsq; ad vi. libras sed abbas volebat tantũ. xxx. et sic ãnus elapsus est vnde questio ista ad dominũ pa. est delata coram quo hec et alia proposita fuerunt. Dñs pa. decreuit illũ. p. i possessionem reducendũ prefatã cautionem statuens vt si cõsuetudo quã allegabat laudabilis fuerit ad expensas restituẽ

das non cõpellatur quia ex hoc appa ret q̃ bene appellauit si vero cõsuetudo laudabilis nõ fuerit appellatio non te nuit. vnde ad moderatas expensas resti tuendas abbati quas cõstiterit ipsum propter hoc fecisse cõdemnatur. ¶ Nota q̃ nõ obstat lapsus caũ ad recuperãdã possessionem. sed infra annũ nõ stat q̃ amsit eã. Itẽ appellatio legittima ipe dit traditõnem possessionũ et si nõ est legittima nõ impedit quo minꝰ detur.

Si aduersarius. ¶ Ca. Aliqs ci tatus fuit ad cãm post citationem ab sentauit se nullũ dimittens procuratorẽ queritur qualit contra ipsũ sit procedẽ dum. Rñ. q̃ denunciatio ad domũ ipsiꝰ legittima dꝫ fieri et si nõ apparet qui defendat eũ actor in possessionẽ rei petite cũ rei ser. potest induci. Nota q̃ quili bet tenetur dimittere procuratorem q̃ eũ defendat alꝫ procedatur contra ipsuꝫ vt hic dicitur.

Vt lite pendente nihil innouetur.

Memoria. ¶ Ca. Archiepe eboracẽn. ex priuilegio ap. se. faciebat crucẽ per totã angliaꝫ ante se deferẽ pa. ad petitionẽ cantuari eñ. archiepi prohibuit per lrãs suas ar chiepo eboracẽn. ne crucẽ deferret vel ꝺ ferri faceret ante ipsũ donec cognoscẽ tur an de iurẽ hoc facere posset. vnde ebo racen. conquestus est dño pa. qualiter ipsũ priuauerat sine cause cognitione vnde ipse scribit eidẽ eboracen. statuẽs vt nõ obstantibus litteris ꝓhibitõis sibi facte ad petitionẽ cantuariẽ. faciat crucem ante se deferre sicut ẽ ei cõcessũ per priuilegiũ quousqꝫ per sniãm decer natur an de iure hoc facẽ debeat. Ho. q̃ lite pen. nõ ẽ alicui auferẽda possessio.

Laudabilẽ Aliquis accusat matrimoniũ propter cõsanguinitatem vel aliud perpetuũ impedimentũ. ¶ Que ritur an statim carnale cõmercium sit suspendendũ et respondetur q̃ alterutter coniugũ priuari nõ debet iure qđ habet in altero ante finẽ cause. ¶ Nota q̃ lite pendẽ. vxor debito iure priuari nõ dꝫ. Itẽ nota q̃ ille qui ad mandatũ eccle si e soluit debitum vxoris sibi preiudiciũ nõ facit.

Eccã sancte marie. ¶ Sic po ne casum ad vtrãqꝫ dc. eccã sancte ma rie in via alta mouit questionẽ contra Joannẽ de athẽia super quibusdã pos sessionibus coram .I. iudice lite cõtesta ta. Idẽ io. possessiones illas transtulit in monasteriũ sancti siluestri demuꝫ se nator vi manus occasione cuiusdã sta tuti in quo continetur quod si quis reꝫ litigiosam transfert lite pen. possessio auferatur possessorie detur petitori spo liauit monasteriũ possessionibus illis et eas restituit eccẽ sancte marie poste a smã senatoris fuit reuocata et spolia ta fuit eccã sancte M. et monasteriũ restitutũ lite illa pen. celestinus reuocꝫ uit cãm ad presentiã suã nõ obstante illa reuocatione diuerse sentẽtie late fu erunt per senatores quãdoqꝫ pro eccã quandoqꝫ pro monasterio. ¶ Vltimo co ram innoc. petebat eccã sancte M. resti tutõeꝫ illarum possessionum quibus in iuste fuerat spoliata per quendã consi liariũ capitolij. dñs pa. reuocauit in ir ritũ quicqđ factũ fuit ab aliis postqe celestinus reuocauit negociũ ad curiã su am et restituit eccãm sancte m. et quia possessiones ille fuerant alij titulo loca tionis obligate post restitutõeꝫ a ioan ne de athẽia nec monasteriũ poterat re cuperare illas vt eccãm restitueret.

precipit papa q monachi possessiones aliae equivalentes prioribus substituerent loco priorū quod & factū fuit arbitrio bonorū virorū et ille substitute erant pignori obligate. pa. fecit illas literari a creditoribus qui dño pa. instrumenta pignoris reddiderūt. Demū petūt monasteriū restitutionē illarū possessionū contra sententiam senatoris & innoc. ipsū restituit circa smām illam p̄ quiens vt possessiones ille substitute nō deberant alienari vt si eccā illa noluerit agere de proprietate & de rebus litigiosi cōtractus sic q̄ evincere valeat et habere. Nota ex primo capitulo q̄ res que succedit in locū alterius eodem iure censetur cū illa. Item lite pen. res sit litigiosa in aliū transferri nō debet. Item in sequenti nota q̄ postq̄ superior revocat ad se negociū quicq̄d fit postea ab inferiori nō tenet vnde revocari dz saltem de facto. Item cū res restitui non potest in alio equivalēti fieri debet restitutio et iste due dec. sic diuise olim erāt vna dec.

Dilectus filius. Ca. Inter magistr a. rectorem eccē de tuseulla et antecess. ipsius ex parte vnaet priorē et monachos de tuseulla ex altera / questio vertebatur super decimis novalium parrochie ipsius rectorie lite pen. corā iudicibus delegatis abbas & conventus maioris monasterij turonen. quibus p̄or et monachi predicti subsunt pro se & membris suis obtinuerunt a se. ap. indulgentiam super hmōi decimarū p̄cepti one nulla mentione facta in ipsa de hmōi questione: occasione hmōi indulgentie prior & mōachi prefati decimas ipsas sibi vendicare cōtendunt cū iudices super hoc dubitarent dictus rector hoc significauit dño pa. vnde mandat q̄ Busdā quati. eisdē iniungant. vt indulgentia nō obstante predicta in negocio ipso procedant iuxta traditā sibi formam. Nota q̄ lite pen. priuil. vel indulgentia super re litigiosa ītra tota mētione nō habita de questione nō valet.

De saquestratōe possessionum et fructuum.

Ad hoc. Ca. Inter epm medolan. & abbē ō stregla super quibusdā possessionibus questio vertebatur que ad petitōez archiepi simpliciter cōmissa fuit episcopo veronen. corā quo mōtauit archiepi. copus iudiciū possessoriū et ipse partis p̄ monasterio partim p̄ archiepiscopo sē tētiam promulgauit quo facto procurator monasterij iudiciū proprietatis voluit mōtare super illis possessionibus de quibus archiepiscopus obtinuerat in iudicio possessorio. sed archiepis rñ. iurisdictionē epi exspiraſſe asserēs cām possessionis tantū & nō proprietatis fuisse cōmissaz et ipse semel officio suo functo fuerat super proprietate vlterius cognoscere nō valebat. Sed cū archiepis nollet procuratori monasterij respondere episcopus propt cōtumaciam archiepiscopi misit monasteriuz in possessionē que fuerat p̄ archiepiscopo adiudicata cū rei ser. sed archiepiscopus monasteriū ab illo violent eiecit cū ista postmodum delata ē ad dñm pa cū super hoc aliq̄diu fuisset disputatū sic fuit impetratū rescriptū q̄ taz cū possessionis q̄ proprietatis iudicii fuerat delegatā cū absolute & indistincte cōmissa fuisset et cōtinentia cause diuidi non deberet predictā possessionem p̄ arbitrio suo sequestrari precepit apud

vēcellen. et nouari episcopos dans in mandatis ep̄o Regino et mutinen. vt de cā possessionis et proprietate plene cognoscerent et decidant eandē z possessionem illi parti assignarent que obtinebit in proprietate. Tandē partibꝫ cōparentibus corā episcopis regino et mutinen. Infra annū a tēpore date possessionis per ep̄m veronen. archiepiscopus mediolanen. cautionē obtulit standi iuri. Tandē cum ipsi epi nō processissent in cām partes ad dñm innocen. habuerunt recursum corā quo predicta z alia multa allegata fuerunt reducens cām in eum statum in qua fuerat cū. c. cām proprietatis z possessionis cōmisit regino et mutin. episcopis mandato sequestratōis penitus reuocato. et ne dominus pa. monasterio in suo iure deēt statuit q archiepiscopus restituat monasterio expensas moderatas ab eo tē pore quo episcopus veronen. ipsū monasteriū in possessionē imtti decreuit vsqz ad tempus satisfactionis oblate coram regin. et mutinen. episcopis ꝓpter hoc factas et q archiepūs p̄stet cautionē sufficientem iudicio standi. Nota q q̄n cā simpliciter et indeterminate cōmtti tur iudicibus possessoriū et petitorium cōmissum mtelligitur et si actor intētauit possessorium z optinuit reus etiā potest intētare petitoriū super possessionibus in quibus succubuit corā eodē iudice quia cōtinētia cause diuidi non debet. Itē sequestratio fieri nō debet. Itē expense restituende sūt facte a tpe date possessionis vsq3 ad tpe oblate cautionis q̄ fē sūt [illegible] hoc.

¶ Dilectus. Ca. Abbas z conuentus de colecestria impetrauerunt lrās ad quosdā iudices delegatos circa rectorem ecclē de hereneia super ipsa eccā. iudices ipsi quia rector predictus contumax fuit monachos induxerūt i possessionē eccē ipsius cā custodie et quia monachi fructus predicte eccē medio tpe perceptos distrahebant dictus rector significauit hoc dño pa. vnde mādat quatinus si est ita fructus predictos faciāt sequestrari. et si quid de ipsis distractum est faciāt in pristimū statū reuocari. Nota casum in quo fit sequestratio. et hoc ideo quia fructus debent restitui si reus infra annū recuperauerit possessionem.

¶ Ab eo qui. Ca. Aliquis appellauit a sentētia contra ipsū lata ipse cepit dissipare fructus possessionis. dicitur q fructus sunt ab ipso sequestrā di quousqz appellatōis cā fuerit terminata. Nota casum in quo fit sequestratio.

¶ Rubrica. De confessis.

Quum monasteriū Ca. Quidam presbiter cōfessus fuit se cōmisisse homicidiū ad suggestionem quorūdam. querebatur vtrum illi ad cōfessionē sacerdoti sint puniendi de illo homicidio. Respondetur q nō nisi aliter hoc vērū eē cōstiterit quavt dicunt iura canonica z ciuilia nulli de se confesso credendum ē contra alios excepto crimine maiestatis cōfessio confitentis d̄ se nō est aduersus alios admittenda. Si tamē illi de hoc infamati sūt cū tribus socijs sui ordinis quibꝫ se purgare debent purgent. Nota q nulli de se confesso credi debet in preiudiciū alioꝝ Itē confessio criminosi nō est contra alium admittenda. infamatus debet se purgare.

¶ Cū super. Ca. Duo electi

fuerunt in eccā bethlemitana in examinatione illarū electionū. Guil. bethlemitanus canonicus fuit i iure cōfessus ꝙ prestando cōsensum electioni alteri ius recepit obligationē quingentorum sarracenorū et mediator fuit simoniace prauitatis vnde dño pa. deposuit ipsū p diffinitiuā sniām ab omni officio et beneficio ecclesiastico. Nota ꝙ simoniacꝰ deponi debet vt hic dicit.

¶ Ex parte et. J. Ca. Inter abbatē et cōuentū sancti m. ex parte vna et g. noīe vxoris sue corā iudice viterbien. questio vertebat⁹ sindicus monasterij confessus fuit quedā in iure p errorē ex quibus monachi timēt sibi p̄ iudicū generari abbas ⁊ conuentus significauerunt hoc dño pa. petentes sibi contra hmōi cōfessionēz prouideri. scribit pa. illi iudici viterbien. dicens ꝙ negocio nondū finito error facti nemi nocet vnde mandat eidē ꝙ si de hmōi errore poterunt edoceri nullū sibi super h̄ preiudicū generetur. Nota ꝙ error facti nō nocet dūmodo ante sniām error probetur.

¶ De probationibus.

¶ Ex epīe verbis. Ca. Inter iustinianū principē et antecessores tā credi regis quedā pacta facta fuerūt in quibus continebatur ꝙ antecessores ipsius tancredi et ipse quedā obsequia d̄ebant imperatori in quoꝝ possessione erat imperator. Iste rex tancredꝰ ignorabat illa pacta vnde petijt a dño papa gregorio vt scriberet imperatori vt ipse inquireret pacta illa in cartofilatio suo ⁊ faceret inde copiā sibi vt per hoc colligeret quod deberet facere imperatori ⁊ qđ imperator ei seruare deberet. Super hoc tñ. pa. regi tancredo dicens ꝙ illud facere nō potest quia nulli dicendū est ea que contra se sunt apud semetipsū debet requirere documenta et in medium proferre Nota ꝙ reus nō tenetur dare actori instrumenta sua contra se sed actor debz habere suas probationes nec econtra actor tenetur dare reo instrumēta defensionis cōmunia tamē instrumēta alter alteri dare tenetur.

¶ Sicut cōsuetudo. Ca. Cōsuetudo in quadā terra ꝙ cū aliquis mētionem suā fundauerit testibus vel instrumentis nihilominus deferebatur ei sacramentum quod si prestare nollet fides probationibz suis nō adhibebatur. Dicit pa. ꝙ ad hmōi iuramentū recurrendū est tunc demū cuz alie legittime ꝓbationes deē noscūtur vnde talē cōsuetudinem reprobat. Nota iuramentū in defectū probationū prestandū: Jtez cōsuetudo hic nō preiudicat iuri.

¶ Ex litteris tuis. Ca. Epūs lonanien. et archidiacon⁹ eius cōfines habebant prebendas in villis siue terris quas ipsi habebant pretextu terminorū siue finium inter eos orta ē cōtrouersia dicebat epūs archidiaconum fines antiquos egressum et occupasse ꝑtem fundi sui/archid. incontrariū asserebat se partē eandē spacio xl. annorum inconcusse possedisse et episcopus eodē modo dicebat se eandem partē p̄r idem ep̄us possedisse queritur cui incūbat probatio vtrū possessori an petitori rñ. pa. ꝙ iudicū finium regundorū tale est vt i eo vtraqz ꝑsona vices habeat duarum actoris videlicet et rei vnde hinc inde testes pr[illegible]ci possunt ad fidem faciendam iudici[illegible] illos admittat qui melius probauerint et si testes vtriusqz partis equales fuerint testes possessoris preualebunt quia promptiora sūt iura ad absoluendū ꝙ ad cōdemnandū

preterq̃ in cā liberali in qua si testes equales fuerint pro libertate sentētia dicitur. In fine. Rñ. quasi tacite questi oni. diceret aliquis quare debet probare possessor. et ipse rñ. iure cautum ē pro tationem aliquādo dari possessori q̃ et qui obiicit prescriptionē et eā proba uerit obtinebit sed nemo eā obiicit nisi qui possidet. Nota q̃ in iudicio de finibꝰ vterqꝫ dicit actor et reus vnde vterqꝫ probare debet ac defendere. Itē promptiora sūt iura ad absoluendū q̃ ad condemnandū. Itē cū probationes equales sunt absoluitur reus nisi in libertate. Itē qui obiicit prescriptionē eam probare debet.

¶ Proposuisti. Ca. Inter. N. virum et. S. mulierē coram delegatis iudicibus matrimonij questio vertebatur cōtā quibus mulier proponebat se nec a viro cognitā nec potuisse cognosci quod tā proprio iuramēto q̃ iuramēto septem mulierum probauit q̃ pr aspectū corpis eē virginē asseuerāt viro p suum iuramentū in contrariū asserente queritur cui sit fides potius adhibenda Rñ. q̃ iuramēto puelle et testimonijs illaꝝ septem mulierū potiusē credendū. Nota probationē pr aspectū corporis prevalerē iuramento viri carnalē copulam asserentis.

¶ Tertio loco ꝛ. J. Ca. Quidam canonicus regularis sub nomine capituli sui fecit quandā alienationem quarundā rerum eccē immobiliū cuidā amico suo ꝛ instrumentū alienatōis signauit sigillo capituli pr quod instrumentū ille amicus dicebat in iudicio intentionē suam fundatā procurator monasterij asserebat instrumentū illud de cōsensu capituli nō fuisse confectum et adulterinū l' furtiuū eē sigillū. Et ad hoc probandū induxit fratres illius vnā facti in testes qui iurati dixerunt q̃ q̃ tiens de hoc inter fratres mentio erat cōsilium totius conuentus et vox fuit vnanimis q̃ nolebant alienationē illa rum rerū sed illas integras seruare volebant sed contra hoc pars aduersa nihil probauit queritur cui probationi sit standum. Rñ. q̃ secundū assertionē testium est iudicandū. Nota q̃ testes p̃ualent instrumento. Itē negatiā hic ī directe probatur. Itē monachi et clerici p eccām possunt testificari.

¶ Iurauit Ca. Quidā iurauit q̃ quandā acciperet in vxorē sed dū vellet eā traducere quidam iuramētis secūdum morē exhibitis legittime in iudicio p̃bauerunt illos quinto cōsanguinitatis gradu adinuicem attinere testiū partibus publicatis quidam alius volebat probare q̃ nullo cōsanguinitatis gradu se attingunt. queritur q̃d in hoc casu sit agendū. Rñ. q̃ standū est probationi priori. Nota q̃ testibus publicatis etiā ī cā matrimoniali super eodē articulo nō sunt alij testes recipiēdi.

¶ Post cessionem. Ca. Alicui dum erat excōicatus fuit cōstitutus p curatorem quadā cā ille cōparuit in iudicio obiectū fuit ei q̃ nō erat admittē dus cā eo tpe quo datus fuit procurator excōicatus erat et hoc probatū fuit pr lras ordinarij sui quia litteris ordinarij standū est donec probetur cōtrarium dñs pa. ipsū tāq̃ procuratorem nō admisit. Nota q̃ eo tpe quo quis ē excōicatus nō potest cōstitui procurator ꝛ si cōstituatur nō valet etiā si postea fuerit absolutus.

¶ In presentia. Ca. Inter. g. et. B. fratres exvna parte et monasterium rasemarij ex altera vertebatur qō

fuper bonis quōdā. A fratris dictorum g.et.b.datus fuiſſet eis quidam cardinalis auditor corā quo fratres proponebant ꝙ cū.a.frater ipſor cōderet teſtamentum.m.filiū ſuū ſibi hered inſtituit et ei precepit vt ſi abſq liberis moreretur.ad ipſos bona deuoluerentur ipſius.vnde poſtulabat oia illa ſibi reſtitui que ad monaſteriū de bonis illis detinebat et cōſtituebat monaſteriū compelli ne decetero ipſos ſuper bonis molestaret.Syndicus vero monaſterij proposuit ex aduerſo ꝙ predictus.m.ſe et ſua obtulerat monaſterio vnde pertinebat omnia que de bonis ipſius.m.inuaſerāt ē ſtitui mōaſterio et ſup aliis eis ſilentium imponi.Ad hoc pars dictorū fratrū replicabat ꝙ dictus.m. oblationis ſue tēpore fuerat minor annis et illud fecerat feruore infirmitatis et poſt cōualeſcētiam quod fecerat reuocauit.vnde cū ſine liberis deceſſiſſet ad ipſos bona ipſius erant deuoluta.Ad hoc rñ.ſyndicus monaſterij quod ꝛ dictus.m.de monaſterio recesſiſſet eidē obtulit poſtmodū ſe et ſua firmans proprio iuramento ꝙ vlterius circa oblationē ſuam veniret. Vnde cū idem.m.bis obtulerit ſe et ſua monaſterio nec ex aduerſo probet ꝙ tēpore vtriuſq probatōis fuerit minor annis talis probatio monachorū ꝓbationem nō elidit.quia ⁊ ſi fuit minor ānis tēpore prime oblatōis tēpore ſecunde maior potuit extitiſſe/preterea verbū illud annis duobus modis poteſt intelligi vnde verbū dubium intentioni monaſterij nō nocebat cū infra.xxv.ānos teneret donatio maxime iuramento firmata nec intelligendus erat dictus.m. ſine hered decedere qui monaſteriū ſibi inſtituerat hered.Hic ⁊ alīs cōſideratis.b.ſancti euſtachij diaconus cardinalis videns ꝙ ſyndicus monaſterij plene fundauerat mentionē ſuam et exaduerſo nichil probatū fuerat de mandato dñi pa.ſnām ꝓmulgauit predictis.g.⁊ b.ſilentiū imponens ſup his que a monaſterio poſtulabant et cōdemnauit eoſdem ad reſtitutionē illor qui de bonis predā.m.occupauerant ⁊ dñs pa.hāc ſententiā cōfirmauit.‖ Nota ꝙ nō dicit de cedere ſine hered qui monaſteriū ſibi hēredem inſtituit.‖ Item verbū illud minor ānis duob9 mōis itelligit et iōdubia ꝓbatio.nō dicit ꝓbatō qz qui ſic ꝓbat nō conſtat de qua etate ſit probatū et ideo clara et certa debet eē probatio et non dubia.

¶ Licet cām. Ca.Inter archiepm rauenatē.ex vna parte et cōe fauentie ex altera queſtio vertebatur ſuper iuriſdictione honore ac diſtrictu in villa ſancti petri.ac quibuſdā caſtris ⁊ terris alīs que de iure ad rauenatē. eccām ptinebāt procuratores vtriuſq ptis propter hoc ad ſe.ap.acceſſerūt lite conteſt.ſuper predās per procuratores predictos et iuramento calumnie p̄ſtito.quia vtriq parti erat plurimuz oneroſum teſtes producere corā pa.mā dauit pa.epō placentino vt infra tres mēſes teſtes recipret quos vtraq ps tam ſuper pncipali negocio ꝙ in psonas teſtium duceret producēdos ſtatuendo partibus terminū in quo cum attestationibus apud ſe.ap.ſe preſentēt Tandē partes cū atteſtationibus cōparuerunt corā dño pa.atteſtatōib9 publicatis.Syndicus fauentiorū proposuit ſe velle in psonas teſtium ex parte altera productorū quedam obicere ac probare Syndicus archiepi ecōtra reſpondit id fieri non debere.papa interloquendo decreuit ipſū nō eſſe audiendū

cū infra tres menses ꝓd vt in litteris domini pa. mandabatur id facere nō cu rauit. Post hoc sindicus predictus obiecit in testes predictos ꝙ corrupti falsa dixissent pa. dicit ꝙ talis exceptio non solū ante sm̄am sed etiā post potest opponi ꝙuis crederetur ꝙ talis exceptio p excogitatā maliciā ad differendū negocium proponētur eam admisit. mādās quibusdā iudicibus vt testes quos super hac exceptione procurator fauenter. duceret producendos recipēt infra mē sem indulto extunc altero mense procuratori eccē rauenatē. infra quē ad reprobationē illorū testes producerz coram eis Judices predicti exceptis testibus predictis attestationes ad dñz papam remiserunt pro ut recipiunt in mādatis. Post hoc dñs pa. examinauit testes hinc et inde productos et ꝙuis pars fauentinorū multos testes produxerit super negocio principali vix tamē ex illis sex tantū modo remanserunt. qui quidam sibimet ꝯtradicunt in serie sui dicti et quidā alij sunt in suis testimoniis singulares. et alij qui inducti fuerant ad reprobandum testes eccē rauenatē plures reprobantur quia sibimmicē cō tradicunt et alij lz pauci numero male famesunt z opinionis. ex alia cā etiaz repelluntur. quia nō probant id ad, qđ eorum sindicus se astrinxerit videlicet quod corrupti falsa dixissent. qr et si de corruptione aliqua videātur dixisse de falsitate nihil dicunt. Ex premissis apparet euidenter ꝙ eccē pr testes plures quibus potius lux veritatis assistit sufficienē probauit ꝙ a. xl. annis et citra supradicta loca possedit pr quod patz ꝙ si fauenter. a. l. annis citra vt testes sui videntur deponere aliqua predictā in locis predictis illa incepterant p espes sine iusto titulo et duo insimul et eodē modo insolidum eandē rem possidere nō possunt et fauentium ti. nō ostēdāt sed ex priuilegijs imperatorū et romanorum pon. cōcessis eccē rauenatē. colligitur manifeste possiōm eccē in predictis instam fuisse. et ita pr cōsequens apparet ꝙ fauentium minus iuste et sine titulo aliqua in locis predictis occupauerunt. quia vero sindicus eccē petit cōmune fauentie a vi turbatiua seu inquietiua super premissis prohiberi. pa. videns in hoc casu nō fic eē locum interdicto vti possidetis ita possideatis cū ꝓpter tiones eccē rauenatē. longe sint potiores. et ideo sic interdicto superior cōdemnauit cōe fauentie ipsi eccē super iurisdictione hōre atqz districtu et alijs generaliter pertinentibus ad hoc in locis predictis quo ad possessoriū iudiciuz q̄ tantūmodo actū est sibi perpetuū silentium imponētes et prohibentes eisdem vt neqz pr se neqz pr alios supra predictis presumant aliquatenus eccām molestare. Nota ꝙ exceptio falsi ante sententiam et post potest opponi. Item testis qui contradicit sibi nō valet. Item testis singularis nō valet. Item testib9 male fame nō est credenduz vel saltem modica fides est adhibenda. Item qui astrinxit se ad plura probanda nō sufficit si alterum probat. Item duo insimul eandem rem et eodē modo in solidum possidere nō possunt. Item in interdicto vti possidetis vincit qui possessionem et titulum oñt.

Per tuas. Ca. Quidā ciuis tiburtinus. T. nomine quandā cōtubinam tenuit per septennium nec interiz plem fuscepit ex ea. postmodū vero ab ipso recedens ad ipsū nō post multū tempus est reuersa. et in domo ipsius filiuz peperit dicens se illum fuscepisse ex eo.

ipse tamē dicebat q̄ filius eius nō fuisset cū pr septennīū stetisset cū eo nec cōcepisset ex illo. tandem deuictus instā tia mulieris suū filiū recognouit. Cuz aūt dictus filius .r. nomine ad etatē virilem peruenisset subarrauit sophiam neptē ipsius. T. et carnaliter cognouit eandē. Postmodū mater ipsi9 .r. cepit corā multis publice cōfiteri iurans q̄ .r. filius eius dictā sophiā nullā cōsanguinitatē mecum attinebat affirmāsep idem iuramentū se illū de alio q̄ de predicto .t. fuscepisse querebat an dicto mulieris eēt standum vt sic idem .r. sophiam habere valeat in vxorem. Rñ. pa. quia mulier illa primo asseruit se dcm̄ .r. de prefato .t. fuscepisse et id̄ .t. ad instantiā illius suū filiū recognouit. et filius illius nominatus cōiter fuit et Habitus ab vtroq3 iuramento illius postmodū in contrariū prestito nō est standum. quia nimis indignū vt quod quisq3 voce dilucide prestatus est in eundē casum primo valeat testimonio infirmare. Vnde pr cōsequens apparet q̄ predictus .r. sophiam neptē dicti .t. cuius prima facie presumitur cōsobrinus habere nō potest aliquatenus in vxorē. Nota q̄ primo dicto alicuius standuz est etiā si postea in contrariū velit iurare. et valet ad testes si ex interuallo velint mutare dictum suum. Itē q̄ quisq3 propria voce cōfitetur in eundē casum infirmare nō potest.

¶ Quonīā contra et infra. C. Quidā iudices aliquando in preiudiciū alterius partis aliqua asserebant imq̄ et litigator3 vrā negatiuā cōtra assertionem iudicis probare nō poterat. ne ergo falsitas preiudicet veritati. et iniquitas equitati statuit cōcilium vt taz ordinario iudicio q̄ extraordinario iudex sp aut publicā psonā si potest aut duos idoneos viros qui fideliter vniuersa iudicij acta conscribant viz citationes. dilationes. et oīa que in ītā pr ordinē explicātur designando locā et tēpora et psonas et omnia sic scripta partibus tribuantur. ita q̄ originalia penes scriptores vel iudices remaneant. vt si sup processu iudicij orta fuerit dubitatio p acta possit veritas declarari. ita videlicet vt sic honestis et discretis iudicibus deferatur. q̄ pr iniquos innocentiū iustitia nō ledatur. Judex vero qui cōstitutionem istā neglexerit obseruare si p̄ter ipsius negligentiā aliquid difficultatis emerserit pr superiorē pena debita castigetur nec p ipsius presumatur processu nisi quatenus in cā legitimis cōstiterit documentis. Nota quicq̄d hic dicitur notabiliter est notandū.

¶ Ad nostrā Ca. In regno datie lex talis siue cōsuetudo seruabatur q̄ si aliqui de crimin̄bus accusabantur q̄ pr legitimos testes probari nō poterant contra ipsos reputabant̄ imunes dūmodo valeant se purgare quomodo sacerdotes et clerici datie huic legi īmtetantur. peruenit hoc ad noticiā domini pa. ipse volens vt hec mala cōsuetudo que ē contraria omn̄ iuri extirpet a clero. Mandat quatinus in probatione hmōi negatiue nullus audiat. duz tamē ex aduerso possit affirmatiua probari. Nota cōsuetudinē nō valere contra iuris ordinē. Itē affirmatiua pualet negatiue.

¶ Cū cām. Ca. Inter colubri eñ. et egitañ. epos vertebatur questio super limitatione suarum dioceseuz pa. cōmisit cām illam quibusdam iudicib9 mandans eisdem quati. in negocio ipso procedant ꝑm diuisiones que pr libros

ãtiquos vel alio modo melius probabũ
tur et per testes et famã et per alia q̃
cunqz admmicula. Nota qualiter fi
nes probantur. Itẽ que nõ prosunt sĩ
gula collecta ꝓsunt.

Causa matrimonij C. Que
dam puella contraxit matrimoniũ cũ q̃
dam iuuene et traducta ab ipso. tandez
recessit ab eo et intrauit monasteriũ se
virginẽ et monachaz assenerans. iuue
nis predictus reprehendebat eandẽ dices q̃
eam carnaliter cognouisset. illa econtra
virginẽ se eẽ ac monachaz asserebat
mulier ꝓpter hoc educta fuit de mona
sterio et induxit quasdã mulieres ad ꝓ
bandum per aspectũ corporis virginita
tem tandẽ vir volebat reprobare mulie
res illasque inducte fuerant contra ip
sum. mulier vero dicebat q̃ timebat vio
lentiã sibi fieri ab illo. cõsultus pa. su
per hoc negocio rñ. mandat quibusdam
iudicibus quati. puellã illam ponãt ĩte
rim in illo monasterio quod intrauit vt
ibi vsqz ad finem cause valeat secure
morari. recepturi postmodũ nõ solũ pro
bationes viri quas inducere voluerit cõ
tra mulieres illas quas induxit puel
la ad probandã virginitatẽ verũ etiaz
alias probationes hoc negociuz contin
gentes quas vtraqz pars duxerit pro
ducendas. et quia dicit canon q̃ manus
et oculus obstetricuz sepe fallitur man
dat vt adhuc honestas matronas et ĩ
hoc prudentes deputare procurent ad ĩ
quirendũ vtrum dicta puella virginita
tis priuilegio sit munita. Nota q̃ iudex
debet locũ securũ prouidere partibus.
Itẽ omnes probationes que tangunt
negociũ sunt admittende. Itẽ mulier ĩ
spreta itez inspicitur. sed istud fit prop
ter periculũ animarũ ne decipiatur z q
oculus z manus sepe fallitur.

Cũ bone. Ca. Inter epis
pũ merseburgen. ex vna parte et abba
tez et conuentũ bigamen. monasterij su
per statu ipsius monasterij z quibusdã
spoliatoribus contra abbatẽ factis a p̃
dicto epõ questio mouebatur. super his
cã cõmissa fuit quibusdam iudicibus co
ram quibus litis cõtest. facta fuit pro
ut partes cõstitebantur et processum in
causa sed nõ terminarunt eandẽ aliqui
bus causis impedientibꝰ vel ipsam cãz
remiserunt ad dñz pa. Postea papa cãz
eandem cõmisit iudicibus istis mandãs
eisdẽ quati. acta originalia que apud p̃
fatos iudices ẽmanserunt debeant inqui
rere diligenter. et ipsa si poterunt inue
niri et si qua alia partes duxerit legiti
me proponenda in scriptis redacta ad
presentiã pa. remittant si vero acta in
ueniri nõ poterunt cũ non reuocetur in
dubiũ de contestatione litis sup statu
monasterij et spoliationibus predictis
recipiant probationes partiũ de nouo z
audiant si partes voluerint tractare de
cõpositione. et q̃ super hoc inuenerint
et causam sufficienter instructã ad do
minũ remittant. Nota q̃ acta prioris
iudicij danda sũt iudicibus alijs ad q̃s
cã peruenerit et possunt ad hoc compel
li. Itẽ per cõfessiones partiũ cõstat d̃
cõtestatõe litis lz nõ reperiatur in act
exquo partes cõfitẽtur.

De testibus z attestationibꝰ.

Iacuit. Ca. Tria dican
tur in hoc capitulo. Primũ q̃
testis nõ ferat testimoniũ pro
precio. Secundũ q̃ talis debet eẽ testis
cui nulla possit opponi exceptio. Tertiũ
q̃ ieiunus debet ferre testimoniũ: No.
q̃ testis cõductionis repellitur. Item

idoneus debet eē testis cui nulla possit opponi exceptio.

¶In nomine dñi ||Ca. capitulū istud loquitur de materia illius decreti .ñ.q.i. in prīne Ēps quidā dicebat q̄ eo absente vilissimi testes recepti fuerint contra ipsū vnde nō debebant sibi preiudicare. Vnde conquestus fuit dño pa. et ipse rñ. q̄ si ita ē nullius momenti sunt hmōi testes. et q̄ ita sit probat per legem vbi dicitur ne postea obiciatur testibus q̄ per vnā partē gesta sūt oportet vt testimonia dentur aduersario a iudice monito vt veniet et audiat testes. Si vero venire noluerit iusto impedimento cessante valebunt ac si vtraq; pars presens fuisset ex qua lege argumentatur pa. Ecce admonēdus est sp aduersarius vt veniat ad audiēdos testes. et quia hoc hic omissum ē firmitatē non obtinet. ||Nota q̄ legē possus allegare pro nobis. ||Item testes recepti altera parte absente et non citata non valent.

¶Quoniā aliqua ||Ca. Quidā sacerdos erat infamatus de quibusdā mulieribus nunciatū fuit hoc dño pa. mandat pa. defensori sardime vt cuncta diligenter inquirant. et mulieres illas cū quibus dicitur deliquisse seu alios q̄ de hac cā aliquid scire dicuntur ad dñz pa. adducat vt de predictis excessibus veritas inquiratur. Nota q̄ in cā denunciationis oēs admittunt nō tamen infames vel criminosi. et mulieres cū quibz delinquitur sed ad presumptionē tantū inducuntur.

¶In omni negocio. ||Ca. In h capitulo tradit forma ꝑm quā debet aliquis denunciare crimen alterius qui aliū vult denunciare. primo admoneat illū inter se et ipsū solū. et habebitur p vno teste quātū ad probandū admonitionem. et si nō corrigitur adhibeat vnū secū z sic erunt duo testes. q̄ si adhuc se nō corrigit adhibeat duos et erūt testes. et hoc probatur auctoritate dñi dicentis. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te z ipsū solū. ꝛc. vt in ore duorū vel trium stet oē verbū. et alibi dicit. Ego sū qui testimoniuz perhibeo de meipso et testimoniū perhibz de me pater. quia duoz hominū testimonium verū est. ||Nota capitulū istud ītelligendū in denūciatione.

¶Quotiens. ||Ca. Quādo aliq volunt separari propt cōsanguinitatē cōsanguinitas illa debet probari per duos vel per tres testes de illa cōsanguinitate. vl si cōsanguinei nō supersunt dz probari per meliores et antiquiores eiusdz loci. et debent iurare q̄ nō odio vel amore vel aliquo cōmodo qd habeāt vel habituri sunt ad hoc iuramentum accedunt. et sicut dicunt rei veritatē a suis maioribus acceperunt et credunt ita eē

¶Insuper Ca. prior et fratres sancte trinitatis retinuerunt. vtrū producere possunt de fratribus suis in testimoniuz in causis eccē sue. statuit pa. q̄ liceat eis hoc facere dūmodo vnus aut duo instituantur ad agendum et respōdendū. et tūc eorum testimoniū in causis in quibus instituti sūt nō debet admitti ||Nota q̄ clerici possunt ferre testimonium in causis eccārum suarū. ||Item nō potest quis in eadē cā esse procurator z testis.

¶Ex parte. ||Ca. Quidā presbiter nomine. a. quandā eccām canonice adeptus est vt dicebat. et eā. xxx. annis et amplius possedit in pace. Tandē quidā miles tacito q̄ eēt laicus contra ipsū lras ipetrauit ad quosdam iudices

vt si cōstaret q dictus presbit filiꝰ fuisset illius qui proximo in eadē eccā ministrauit vel q publice haberet focariā ipm a predicta eccā remouerent corā quibus dictus presbiter per procuratorez militis tractus fuit in cām per quos daz testes infames z notabiles ad testimonium produxit. sacerdos asserebat illos nō eē recipiendos pro eo q quidā eorū erāt latrones z raptores manifesti dicens se hoc probaturū. Judices nihilominus testibus talibus receptis pō appellationē a dicto presbitero interposita priuauerūt ipsum prescripta eccā quā quidā dapifer filius ipsius militis detinz occupatā quo facto presbit cōquestus fuit dño pa. Vnde mandat quibusdam quati. si cōstiterit eisdē q dictus presbit nō fuerit per testes idoneos dicta eccā spoliatus cassata smā predictorum iudicū nō obstātibus etiā litteris cōfirmationis q sup eccīs impetrate fuerunt restituant eccām presbitero p̄fato. nec eū permittāt exinde molestari Si vero nō sūt vera q̄ sacdos narrauit. f. q iudices nō processerūt taliter cōtra ipsum cām audiant et fine debito decidāt et testes quos ille. a. nominauerit ad testimoniū producēdos moneant vt coraz eis testimoniū prebeant veritati. Nō q viles testes z notabiles infames cōtra clericos nō sūt recipiendi. Itē sentētia lata post appellationem legittimā cassanda ē nō obstante cōfirmatione. Itē in fine est argumentū q testes nō sūt cōpellendi sup crimmibus obiectis in modū exceptionis cōtra testes.

Si quis testiū Ca. Littera satis patet. iudex mittē debet ad testes in casibus huius capituli nec debent cōpelli venire ad iudicē. Nota hic casum specialē in q̄ iudex mādat testes recipi.

Sicut nobis. Ca. Quidā p̄ verima falsum tulerunt testimoniū in cā matrimoniali. propt̄ illorū testimonium smā diuorcij lata fuit. Postea vero priuatim accedunt ad iudicē asserentes nullam cōsanguinitatē eē inter eos et dicunt se corruptos prebuisse testimonium falsitati. queritur vtrū ad dictum istorū debet smā revocari. Rñ. q si vir aut vxor aut alter eorū ad secunda vota transiuit pēnitentia debet īponi testibus de periurio et adulterio vnis t pluribus quibus cām dederunt et diligēter inquirendū est corā quibus talis corruptio interesset. et si tales exhibeant per quos veritas predicte corruptionis possit probari recipiendū est eorū testimoniū z smā est revocāda. ad dictū vero predictoz testium cū periuri sint nō est aliquatenus admittendū. Nota q per iuro nō est credendū. Itē primo dicto alicuius standū ē. Itē qui occasionem damni dat damnū dedisse videtur.

Veniens. Ca. Obiectū fuit cuidam presbitero. I. nomine q̄ i eccā de onensi. canonice nō fuisset ingressus quia promisit vnicuiq parrochianorū suorū remittere duos tarillos vini qui pro beneficio dari cōsueuerunt sacerdoti in ipsa eccā deseruienti ad hoc probādum duo fuerunt testes inducti qui iurati deposuerunt presbiterū predictum talem fecisse promissionem quorū alt cū predicto presbitero fecit dictā pmissionem. iudex qui de cā cognoscebat dictum presbiterū absoluit quo facto presbiter ad dñm pa. accedens predicta oīa ei exposuit cū ipsa smiā pa. rescribens eidem iudici cōfirmans sentētiā ipsius ex eo q ille qui eodē erat infectus crimine eodē contra illū testificari nō potuit et nulli de se cōfesso aduersus alium ē cre

dendum.et dictum vnius testis nō sufficit ad cōdemnationem alicuius. // Nota q̄ nulli de se cōfesso cōtra alium est credendum. Item ad dictū vnius nō est aliqs puniendus. Item idem ē remittere et dare quia vtrūq; simoniā inducit.

Causamq;. // Ca. Attestationes receptę coram primis iudicibus dande sunt iudicibus alijs quibus cā postmodum cōmittitur. Nota q̄ attestationes vnius iudicij in alio iudicio locū habēt

Cū nuncius. // Ca. clerici non debent repelli a ferendo testimonio i cā ecclē sue. eo q̄ clerici sunt nisi aliud impediat. // Nota q̄ illi qui sūt de vniuersitate possunt ferre testimoniuz in causa ecclesie.

Super eo. Ca. Testes recepti sunt in aliqua cā criminali siue ciuili opponuntur eis crimina vt a testimonio repellātur queritur quid iuris sit. Rñ. q̄ si de crimimibus illis antea non sint cōuicti vel confessi si modo inde conuincātur nō sūt in testimoniū admittē di. quod dicatur hic intellige q̄ put traditur infra. e. testimoniū. // Nota q̄ obrentu crimine repellitur testis a testimonio etiā in criminali. quod verū est si i crimine pseueret.

In causis. // Ca. In causis ecclesiasticis nō debent testes produci vltra tertiā productionē nisi adhibita solemnitate legali vt tradit infra. e. vltra. Nota q̄ quarta productio nō debz dari nisi cū iuris solemnitate.

De cetero. // Ca. Queritur vtrū laici recipiendi sint in accusationē vel testimoniū contra clericos. // Rñ. q̄ secundum canones nō sunt aliqua tenus admittendi nisi suam vel suoruz iniuriā psequantur. et tunc ad testimonium nō sunt admittēdi sed ad actionē possunt admitti. // Nota q̄ nullus repellitur a prosecutione iniurie sue vel suorū etiam contra clericū nisi eēt excōicatus.

Cū tu. Ca. Quidam prepositus et canonici sui ex vna parte et archiepūs ipsorū ex altera super quadam sententia excōicationis cām habebant admiscem ex vtraq; parte testes pduci fuerunt. tandē eā delata est ad dñm pa. vnde ipse testibus examinatis dicit q̄ testes capituli iurati dixerūt q̄ sniā excōicationis lata fuit post appellatōes et testes archiepi similiter iurati dixerunt q̄ sniā lata fuit ante appellationē pa. vero dicta testiū volēs interpretari benigne ne de periurij ratu notetur decernit sententiā illā non tenere. quia vtrū q; eē potuit scz q̄ et ante sniāz fuit appellatum. et super illa deponunt testes capituli et post eandē iterū fuit appellatum et super illa deponunt testes archiepiscopi. et sic diuersum tēpus impedit cōtradictionē testiū. Nota q̄ in benigniorem partē semp facienda ē interpretatio. Item testes sp debent si pnt cōcordari propē periurium.

Fraternitati. Ca. sniā lata est in aliqua cā in qua renunciatū fuit testibus vtrimq; et concluſū in cā appellatum fuit ab illa sniā queritur vtr in causa appellatōis noui testes possūt recipi sup questione iudicata et vtrū testibus in prima cā receptis licēat aliqd de nouo proponē super ipsa questione rñ. pa. q̄ si in causa appellationis noua capitula oriuntur super quibus partes voluerint testes inducere vel pter iā receptas aliquid probare bene sunt recipiendi solūmodo super nouis capitulis receptis primo iuramenti. secundū formam nouorū testium. // Nota q̄ post apturam testium siue in cā principali

siue in cā appellationis nō sunt recipiē di testes super eodē capitulo super quo testes publicati sunt sed super nouo ne recipiuntur

¶Intimauit. Ca. Quidā .R. nomine habebat cām cum Guil. clerico Idem. V. quendā suū cappellanū et alios quā plures iuramēto astrinxit q̄ cōtra ipsū. V. pro dicto .r. nō ferrent testimoniū nec cōsilium vel auxiliū prebērēt eidem. Vnde cōquestus fuit dño pa. mādat pa. q̄ si testimoniū aliorū testium productorū nō est publicatū nec abre nunciatū testibus iudex recipere nō ponat illos qui sūt iuramēto astricti et alios si necesse fuerit i testimoniū. Nota q̄ iuramentū illicitū nō repellit a testimonio. Itē attestationibus publicatis super eodē capitulo nō sūt alij testes recipiendi. Itē postq̄ renunciatū ē pductioni testium non sunt vlterius admittendi.

¶Causamq;. Ca. Inter monachos de martura ex vna parte et plebanū et clericos eiusdē loci ex altera questio vertebatur que fuit cōmissa quibusdam iudicibus corā quibus testes fuerunt hinc et inde recepti et renunciatū productioni testiū et attestationes etiā publicate. Tandē monachi quoddā p̄uilegiū impetratū lite pendente produxerunt in medium per quod iuri alterius partis generari p̄iudiciū videbatur. Judices super hoc dubitantes cōsuluerunt dñm pa. super hoc scribit pa. ipsis monachis dicens q̄ ipse mandauit iudicibus vt recipiāt testes idoneos qui producti fuerunt super alijs capitulis si q̄ fuerunt et alij ab his super quibus testes recepti fuerunt et eorū attestatōes publicate nō obstantibus aliquibus capitulis nouiter impetratis per nuncios monachorū que cōtineantur in priuilegio vel alijs litteris sibi cōcessis. Post q̄ cā ipsa eisdem iudicibus cōmissa fuit que videantur prestare impedimentū alteri parti et cām ipsam cōcordia vel iusticia mediante decidant. In fine mādat monachis q̄ priuilegiū illud p̄ nuncium suū ad presentiā suam trāsmittāt quia florentinus epūs significauit domino pa. q̄ quedā capitula cōtra rationez erant ibi inserta. Nota q̄ attestatōibus publicatis nō sūt vlterius testes alij recipiendi sup eisdem capitulis vel etiam renūciatū. Item lite pen. priuilegiū impetratuz nullam de lite faciens mētionē non valet et eo non obstante iudices procedere debent.

¶Personas. Sic pone casum secūdum q̄ loquitur hec dc. Vacat aliqua ecclesia filius prelati decedētis vt vicarius vel etiā alius cū prelatus ad quem spectat institutio ecclesie dicit se ius habere i ecclesia appellat ne prelatus ordinet eccām. Dixit pa. q̄ si corā isto epō vel etiā alio hmōi negocia vētilentur non vult vt alij modo cōsimili laborātes si hoc certū sit aut probari possit in testimoniū admittantur si ab alterutra parte adducti fuerint. Per illud verbū huiusmodi quod erat in antiqua dc. videtur hec dc. locuz habere in similibus casibus. Sz in ista dc. non est illud verbum hmōi sed simpliciter dixit negocia. Vnde videtur intelligenda dc. i omnibus causis vt quicūz habet simile negociuz non admittatur i testimoniū similis cause. Nota q̄ qui consimilem causam habet in causa cōsimili testis esse non debet.

¶Judei. Casus dicit q̄ testimoniū cristianorū aduersus iudeos re

dpiendū est in qualibet cā cum ipsi iudei aduersus cristiaōs suis testib9 vti presumant et q̄ iudeos volūt cristianis i hac parte preferre sunt excōicandi q̄ iudei debent subiacere cristianis. Nota q̄ iudei subiacent cristianis ꝑ non econtra. Nota hanc dc. canonem late sniē.

¶ Super eo. Ca. Aliqua mulier petit aliquez in virū vir negat q̄ cōtraxerit cum ea. mulier vult probare intentionem suam p̄r matrez et p̄ alteram mulierem. queritur vtrū mater sit admittenda in testimoniū pro filia. rñ. pa. mater videtur diligere incrementū filie ac honorem et ideo vbi vir supior est diuitijs nobilitate potētia vl̄ honore suspectū est testimonium eius et iō non est aliquatenus admittendū. Secūdo ponitur alia questio. Aliqua mulier vult cōtrahere cū aliquo. mater alterutrius dicit q̄ sunt consanguinei. querit an sint cōiungendi vl̄ non ꝓpt̄ solum dictum matris. Rñ. pa. q̄ si matrimoniū non est contractum inter eos matre asserente illos eē cōsanguineos non debent cōiungi. Si vero iam cōtractum est matrimoniū non debent separari sine iuramento plurium ꝑsonarū. Nota q̄ pater vl̄ mater pōt admitti i hoc casu vel repelli secundum distinctionez hic positam. Itez ad dictū vnius īpeditur matrimoniū contrahendū sed non dirimitur iam contractum.

¶ Licet vniuersis. Ca. Dicit in hac decr. q̄ nulli cristiano et multo minus iudeo licitum est cām suam probare ꝑ vnū testem vnde si q̄stio aliq̄e merserit inter aliquos cristianos et iudeos non minus q̄ duorū vel triū testium testimoniū admittatur qui sint ꝓbe vite et fidelis cōuersationis q̄ vt dominus dixit in ore duorū vel triū testium stat oīe verbum tñ quedam cause sūt que plures q̄ duos requirūt ꝑ nulla est q̄ vnius testimonio quantūcūq̄ legittimo terminetur. Nota q̄ vbi numerꝰ testiū non exigitur duo vel tres sufficiunt. Itez vni in p̄iudicium alterius non est credendum.

¶ In litteris. Ca. quidam nobilis cōtraxit matrimoniū cū quadam muliere cui fere ꝑ septēnium cohabitans cōsobrinam patris ipsius mulieris anteqū eam duceret se asseruit cōgnouisse vnde petebat separari ab ipsa ad quod probandū induxit tres testes de familia sua. q̄rit an tales testes sint admittēdi. Rñ. pa. si res ita se habz q̄ illorū testimoio ab vxore separari nō debet nec aliqui admittantur nisi sint ꝓbate vite z opionis de quibus nō sit verisimile q̄ debeant pro aliquo deierare. Nota q̄ contra matrimoniū familiares non admittūtur. quia presūptio ē cōtra eos et propter periculum anime.

¶ Cū veniss3. Ca. inter abbatem de cicolano ex vna parte et magistrū martinū ex altera controuersia super pluribus articulis vertebatur quā lutius pa. cōmisit quibusdam iudicib9 sine debito termiandā Judices tulerūt sentētiaz super quibusdaz articulis pro magistro. M. dicebatur q̄ sentētia nō valebat cū esset lata post appellatiōez interpositam occasione mortis delegātis. Rñdebat ex parte mgri. M. q̄ appellatio illa nō īpedit quominus debeat sentētia confirmari cū post illam appellatiōez egerit et testes ꝓduxerit z sic appellationi renūciauit z citatio iudicū mortem delegātis preuenerit. Mādat pa. quati. si sentētia illa fuit canoīce ꝓmulgata iudices illam cōfirment nō obstante appellatiōe predicta cū post ap

pellationez illam egerit et rñderit ꝛ te
ſtes ꝓduxerit dictatiõe facta ante mo
tem delegantis. Alias vero q̃ſtiones ſu
per q̃bus teſtes producti fuerũt et pub
licate atteſtatiões vel etiã ſi renũciatũ
ſit hinc inde teſtibus nullis aliꝫ recep
tis ſuper eodez capitulo aß alterutra p
te ſecundũ tenorẽ illarũ atteſtationum
debeant terminate et ſi alie queſtiones
fuerint ſuper quibus teſtes nõ fuerũt
recepti vel renũciatuz eiſdez audiant q̃
hinc inde partes ꝓponere voluerint ſi
nem deß itum imponẽtes eiſdez. Nota q̃
qui poſt appellationez producat teſtes
vt ſt at iuri tacite renũciat appellatõi.
Item poſt publicatas atteſtatões licz
altera pars nullos produxerit nõ ſunt
alii teſtes inducendi idez ſi renũciatum
eſt hinc ꝛ inde alias bene pñt admitti.

¶ Series tui. Ca. Filꝫ quoꝫ
dam nobiliũ contraxerũt admuicez ma
trimoniũ Tandem pars vna matrimo
nuz accuſauit et teſtes produxit legit
timos qui conſanguinitatẽ inter predi
ctos firmiter aſſerebant ponẽtes duas
perſonas in primo gradu B. videlicz et
J. dicentes illos eſſe fratrez et ſororẽ.
Pars aduerſa dicebat id falſum eẽ B.
eſſe ſororem. J. et ad hoc probandũ idu
cebat teſtes et publicũ inſtrumentuz ß
pars illa que matrimoniũ accuſabat di
cebat teſtes illos non eſſe recipiẽdos ꝛ
iudex etiam dicebat q̃ non erat conſue
tudo eccẽ ſue vt poſt teſtes receptos et
publicatos qui conſanguinitatez cõpu
tãt aliꝫ ex oppoſito admittant. Judex
queſiuit quid ſibi eẽt agendũ. Rñ. pa.
q̃ſi non eſt. aliud quod impediat nõ ob
ſtante illa conſuetudine iuri cõtraria
teſtes illos admittat. Nota q̃ teſtibus
publicatis contra matrimoniuz aliꝫ te
ſtes admittuntur ad probandũ q̃ pri
mi falſum tulerũt teſtimoniũ q̃ ꝛ poſt
ſentẽtiã etiã admitteretur cũ per illos
eccẽ recepta fuiſſet et ita ſentẽtia con
tra matrimoniũ lata non trãſit in rez
iudicatã quin ſemper audiatur volens
probare contrarium.

¶ Preterea cũ q̃. Ca. aliq̃s
accuſatur q̃ ipſe cognouit aliquã mu
lierẽ queritur an teſtes qui ad hoc pro
bandum inducũtur ſint interrogãdi de
viſu k ſi etiã ſufficiat ſola vicine fama
vel vtruz ſit credendũ teſtibus qui car
nalis copule dicũt ſe eſſe conſcios ß de
viſu nihil dicũt. Conſultus. pa. rñ. q̃ ſi
teſtimoniũ cõueniẽs reddatur de viſu k
etiã de auditu et fama violentaz p̃ſũp
tionem ſubminiſtret et alia admiscula ad
ſint ſtandũ eſt teſtimonio iuratorũ qui
bus õnibus conſideratis iudex cõfirma
bit motuz anim ſui ex argumẽtis ꝛ te
ſtimoniꝫ q̃ negocio aptiora cõperit ꝛ
ſic formabit ſentẽtiam. Nota q̃ ex mul
tis preſumptioĩbus et ex fama fit pro
batõ ſufficiẽs et que nõ prosunt ſingu
la multa ſimul collecta valẽt et proba
tõnem faciunt.

¶ Cuz a nobis. Ca. Quereba
tur vtrũ dicto ſeu verbo iudicis credat
in cauſis. conſultus. pa. rñ. q̃ et ſecũdũ
iura canonica et ciuilia verbo vnius iu
dicis nõ eſt credẽdũ in cã ſiue quibuſli
bet aliꝫ contractibus q̃o agitetur nec
ſcriptũ illorũ eam obtinet firmitatẽ q̃
uis teſtiũ admiculo fulciatur quin poſ
ſit reprobari per teſtimonia duorũ vel
triũ teſtiũ bonoꝫ ſaltem ĩ õnib9 auctori
tate. ap'ſe. Nota q̃ vni iudici nõ credi
tur in cã in preiudiciũ alterius Item
ſcriptura iudicis põt reprobari p teſtes.

¶ De teſtibus. Ca. Aliq̃s tra
hit aduerſariũ ſuum ĩ cãm reus obicit
exceptiõez dilatoriaz ĩduxit teſtes ad

cām probandā iuramēto p̄stito pare altera petit eos cōpelli vt deponāt sup negocio principali. q̄ritur vtrū sint ad hoc cogendi. R. pa. q̄ si testes īducti sint solūmodo ad exceptiōez dilatoriaz probandam cum sup illa tantū iurauerint dicere veritatem sup negotō principali nō debent audiri nec compelli ad testimoniū p̄hibendū q̄ deponerēt nō iurati Si vero inducūtur ad exceptiōz p̄remptoriam probandam et altera ps petat vt sup negō principali deponant et vt iurent sup illo dicere veritatē sūt sine dubitatiōe ad hoc cogēdi nisi forte sufficiēs productio sup principali iam sit facta vel nisi sit renūciatū productōi testiū vl nisi depositiōes testiū sint publicate Nota q̄ non valet dictū testis si deponat sup quo nō iurauit. Item testis iurare debet super toto negō dicere veritatem qui inducitur ad p̄remptoriam exceptōez probandam si hoc fuerit petitum nisi in tribus casibus hic cōtētis. Item p̄remptoria exceptō potest opponi et probari postq̄ renūciatum est productōi testiū sup negō principali. Item potest opponi post testiū publicatōem.

¶ Constitutus. Ca. vacante archidiaconatu richimūdie. Archiepō eboracēn. ad quē p̄tinet collō eiusdem tunc absens contulit archidiaconātū illum mgro. ho. Decanus ⁊ capitulū eboracēn. credentes potestatem conferendi deuolutam ad eos auctoritate latera. concilij tum etiā auctoritate priuilegij sui archidia. ipsuz contulerūt mgro vogerio et ipsum induxerūt in possessiōz ipsius Sz magister honorius post appellatōem spoliauit eundem. Propter quod magister. R. ad dñm pa. accedēs sup restitutōe sua ad iudices litteras impetrauit. Sed magister. ho. accessit ad curiam ⁊ impetrauit lras reuocatorias vnde procurator ro. ad diez pa. accedēs predicta ex parte. r. ꝓposuit post predicta postulauit hono. vt dominus pa. affidam attestatiōes faceret aperiri que in cā eadē fuerāt recepte. Procurator. R. respondet illas nō esse apiendas cum testes non fuissent inducti in hac cā sed in cā illa que inter archiepm eboracēn. et eundem R. vertebatur dñs pa. noluit eas apiri sed cum cōmisit quibusdam iudicibus ita scilicz q̄ si cōstiterit eis dictum. ho. testes pro se coram aliis iudicibus delegatis produxisse fit contēto attestatiōibus illis depositis apud ipm alioquin si nullos produxit eo non obstante q̄ testes illi quorū dicta. ho. petit apiri. producti fuerūt corā iudicibus illis si predicto. ho. producti fuerint ad testimoniū admittantur. Nota q̄ eadē cā inter plures psonas et coraz diuersis iudicibus pōt tractari. et attestationes recepte in vno iudicio non valent in alio nisi partes cōsentirent vt hic patet. Item alter qui cum agit posset se opponere corā aliis iudicibus pro iure suo et res inter alios acta aliis nō prodest nec nocet.

¶ Presentium. Ca. Quia post publicatas attestatiōes frequēter obijciebatur in psonas testium maliciose cā differēdi negociū statuit pa. vt si alique pōst publicatas attestatiōes in psonas testiū obicere voluerit tūc demuz idei liceat si iuramēto firmauerit q̄ ad hoc ex malicia nō procedant nisi ante publicatiōem illud fuerit ꝓtestatus vl nisi ostendere potuerit q̄ post publicatiōnem didicerit quod obiciat in psonas Sed si alique fuerit protestatus se velle repellere psonas testium post publicatiōes ipsorū si quid p ipso dixerint

de facili nō credatur. Nota q nō credit iuramento alicuius q malicose nō procedat. Itē ex eo q quis impugnat non debet cōmodum consequi.

In nostra Ca. Quidā archidiaconus habebat cōtroversiā cū quibusdam monachis que cōmissa fuit quibusdam iudicibus lite contestata· plures testes hinc et inde recepti fuerunt quibus examinatis iudices dubitauerunt qualiter deberent ferre sentētiā cōsuluerūt dōm pa. remittēdo sibi attestationes. dominus papa diligenter testibus examinatis rescribit iudicibus illis cū plures testes ex parte archidiaconi quā ex parte monachorū sint producti quos non solum diuersa sed aduersa penitus constat testimonia reddidisse nō tamē ad multitudinem testium respicere oportet sed potius ad qualitatē testiū et ad dicta ipsorū quibus potius lux veritatis assistit ex quibus iudex motum animi sui debz iformare mādat papa iudicibus quati. si testes vtrimqz producti sint eiusdem honestatis et extimationis pro archid· sniām proferant cū plures testes produxerit quā monachi Si vero testes monachorū tante preeminentie fuerint q actiones eorū aliorū sit multitudini merito preferēda absoluant monachos ab impetitōe archidiaconi. Nota q non sp debet iudex ad multitudinē testiū se flectere. sed potius ad honestatē et opinionem testiū qui verisimiliora negocio dicant et ita nō semp stat maiori parti. Itē cū testes sunt eiusdē extimationis tūc standum ē numero testium.

Tā litteris. Ca. Eccā lucana vacante quidā fuit electus in episcopum Contra istā electionē archidiaconus lucanus et G. sacrista et quidā alij se opposuerunt vnde denunciauerūt quedaz impedimenta dño pa. contra electū et q cōtraxerat matrimoniū cū vidua dñs pa. super his cōmisit inquisitionem

Itē archidiaconus ⁊ G. sacrista predicti lrās sub nomine maioris partis capituli contra electū miserunt dño pa. capitulū hoc intelligens significauerunt pa. lrās illas de cōscientia capituli nō emanasse ꝑ falsē erāt ⁊ de hac falsitate pa. mādauit iqri. Judices suplicis recepit testes ⁊ dū vellēt recipē testes super eo q electus matrimoniū dicebat cōtraxisse cū vidua. appellatū fuit ad se. ap. ne laici ⁊ femine recipiantur contra ipz in tali articulo vnde iudices attestatōes super alijs articulis receptas remiserunt ad dōm pa. cū litteris suis. papa examinatis attestatōibus illis rescribit iudicibus dicens q tam per lrās ipsorū quā per depositiones testium intellexit nihil eē probatum cōtra electum predictū nisi de auditu ⁊ fama et si super alijs aliqua viderātur eē probata testes vel sūt soli vel tales qui nō potuerunt illa probare sed quia super matrimonio propē appellationē predictā testes nō fuerunt producti mandat quati. testes siue laicos siue feminas idoneas qui ad hunc articulum probandū inducti fuerūt recipiant ⁊ examinent diligenter excōmunicantes illos qui eos impedire presumpserit quominus testimoniū perhibeāt veritati quibus publicatis si forte irregularitas probata nō fuerit indicant electo purgationē sup obiectis per septē canonicos maiores eccē vel priores et presbiteros ciuitatis lucane qua recepta prefigant ei terminū quo cōsecrandus ad dominum pa. accedat· Si vero irregularitas probata fuerit vel si nō fuerit probata et si infra terminum constitutum purgationē nō prestiterit illū remoue

ant a prelatione lucane ecc̃e mãdantes capitulo vt de alio sibi prouideant i pastorem. In fine dicit q archidiaconus & sacrista qui sub nomine maioris partis capituli domino pa. contra electuz lr̃as destimauerunt ab officio et beneficio denuncient eẽ suspensos donec mereantur dñi pa. indulgentiã obtinere cũ per attestationes predictas constet maiorez partem capituli huiusmodi lr̃arum conscia nõ fuisse. ‖ Nota q singulares testes nõ probant. Itẽ vilibus testibus nõ creditur. ‖ Itẽ cũ opponitur irregularitas in modũ exceptionis laici & femine vel idonei admittuntur. ‖ Itẽ qui testes impediunt sũt excõicandi. ‖ Itẽ infamatus debet se purgare super his de quibus ẽ infamatus quod si nõ fecerit repellitur. Itẽ qui lr̃as capituli falsat ab officio & beneficio debet suspendi.

Itẽ hic negatiua probatur ut colligit.

¶ Cũ olim et. J. Ca. Eccl̃a menen. olim fuit archiepalis quam archiepõs cantuarien. tenebat pro sua suffraganea Archid. ipsius ecc̃e mouit questionem sup statu seu libertate ipsius cõtra cantuarien. archiepm in presentia dñi papæ. vnde ipse cũm cõmisit quibusdam iudicibus mandans eisdẽ quatenus si archiepõs archid. predictũ posset ẽ vel lex ab agendo per aliquã exceptionem cõuocatis partibus vel eor procuratoribus ad locũ idoneũ et securũ et lite legitime cõtestãte testes vtriusq partis recipiant diligenter quos duxerit producendos. sed si archiepõs legitime citatus nõ cõparuerit per se vel per procuratorẽ idoneũ aut litẽ noluerit contestari nihilominus recipiant testes maxime senes et valitudinarios quos archid. duxerit producendos nõ obstante appellatione et depositiones eor studeant ad se. ap. destimare statuentes partibus terminũ p emptoriũ quo per se vel idoneos procuratores coram dño pa. se presentãt smãz recepturi. Nota q in cã l. liberali reo ab sente per cõtumaciã testes recipiuntur lite nõ contestata et smã fertur & est speciale casus fauore libertatis.

¶ Ex tenore. Ca. inter R. militẽ et M. mulierẽ cũ matrimonij coraz quibusdam iudicibus delegatis vertebatur. coram quibus mulier proponebat q dictus miles corporaliter prestitit iuramentũ q ipsam duceret in vxorẽ & postmodũ carnaliter cognouit eandẽ & tradu xit in domũ. Miles vero illud inficiebatur omnino adiiciens q & si hec vera essent eam tamẽ de iure habere non poterat in vxorẽ ex eo q aliam tũc viuentẽ prius duxerat in vxorẽ. ad probandam intentionem suam pars vtraqz testes p duxit testibus publicatis per testes milites videbatur eẽ probatũ q ipse ante festum purificatõis beate marie virginis. B. mulierẽ accepit in vxorem et testes. m. mulieris dixerũt q in septimana paschali sequenti festum predictum de ea ducenda corporaliter prestitit iuramentũ. Dictus miles petebat ab impetitione ipsius mulieris absolui.

Ex parte mulieris fuit replicatum q eo tempore quo et etiam ante quo testes milit dixerant eũ cum alia cõtraxisse fuerat semp in eboracen. prouincia cõmoratus cũ testes ipsi miles dixissent hoc longe extra dictã prouinciã acsum eẽ determinantes tẽpus & locũ et hoc erat parata probare per testes.

Sed contra fuit ex aduerso responsum q cũ attestationes iã essent publicate hinc inde locus predictorũ testium iam nõ erat dubitauerunt iudices vtrũ testes mulieris eẽnt super hoc articulo ad

mittendi. cōsultus pa. rñ. q testes mulieris sunt ad probandū illū articulum admittendi. ‖ Nota q negatiua que ꝫz determinationē loci vel tēporis indicte poterit probari. ‖ Item super nouo articulo publicatis attestationibꝫ possunt testes recipi.

¶ Significauerūt. Ca. inter monachos sancti dionisij ex parte vna et abbatissam et moniales de forcelk. ex altera tā super possessione q̄ super proprietate prioratus de argentolio coram iudicibus delegatis questio vertebatur Mo males super cā proprietatis primitus sunt iudicū ingressē ⁊ testes ꝓduxerunt in illā. Postmodū iudicio petitorio suspenso possessionis iudicū fuit ingressē super quo testes ab vtraqꝫ parte fuerunt producti. ita q̄ publicatio testiū fieri iā debebat. sed monachi quartā ꝓductionē testiū cū iuris solēnitate petierunt super iudicio possessorio. q̄ cū iudices denegassent ipsi se. ap. appellauerunt ab ipsoꝝ interlocutoria quibus pactis iudices p̄sum suū dño pa. significauerunt mandat pa. quibus dā iudicibus quati. si cōstiterit eis abbatē ⁊ monachos quartā productionē testiū cū iuris solēnitate sup possessorio petiuisse et propter hoc infra. x. dies appellasse post interlocutoriā iudicū ad quartā ꝓductionē testiū cū solemnitate iuris admittant eosdē nisi forte iudices quartā productionē negauerint vt effrenatam multitudinē testium refrenarent et si i ꝓbatione appellationis defecerint in expensis legitimis parti alteri cōdemnētur et cām possessionis ad quaz moniales habuerunt recursum / primitus deberant terminare nisi eēt impetitorio p̄cessum in tantū quod posset de proprietate liquere et tunc questionez determinet simul vtramqꝫ quod si de proprietate ad plenū adhuc non constet procedant in ipsa iudicio possessionis finito. ‖ Nota q̄ qui primo cepit agere de proprietate potest redire ad iudicū possessionis suspenso petitorio. ‖ Item quarta productio dari debet cū solemnitate legali alioquin appellatio propt̄ hoc iterposita valet nisi denegetur ex cāvt hic dicitur. ‖ Item interlocutoria transit in rem iudicatam nisi appelletur ab ipsa infra. x. dies. ‖ Item qui deficit in probatione appellationis a grauamine interposite condemnari debet alteri parti in expensis.

¶ Cū cām Ca. inter archiepz rauenatē. et cōe fauentie vertebatur questio super iurisdictione quorundam locorū de qua habetur supra de probationibus cū illa delata fuit ad dñm pa. lite cōtest. et prestito iuramento ab vtraqꝫ parte de calumnia quia difficile fuerat vtriqꝫ parti testes producere coram pa. mandauit epō placentino quati. recipiat testes quos vtraqꝫ pars tā super principali q̄ in p̄sonas testium duxerit producēdos et eos examinet et de singulis circūstanciꝫ prudenter īquirat de cāis loco ⁊ tpe auditu visu scīa ⁊ de ōnibus ad negocium pertinētibus quod si forte fauentini vel alij testes quos archiepiscopus duxerit producendos presumpserit īpedire ipsos ab huiusmodi presumptiōe cōpellat. Vt autē effrenata multitudo testium refrenet precipit vt hinc et inde quadragenariū numerū excedere nō permittat ita vt si fauentiū positōes testiū voluerint ratas habere que ab epō ferariē. et abbate pōposiano recepti fuerint testes illi computent in numero prelibato alioquin cū attestationes ille sint clause idē testes si necē

fuerit iterū producant. ¶ Nota qualit̄ iudex debet examinare testes. ¶ Itē qui testes impedit quominus possint perhibere testimoniū veritati puniendus est. ¶ Itē vltra .xl. testes pars inducere nō debet. ¶ Itē vltra .xl. dē effrenata multitudo testium.

¶ Veniens Ca. Vacāte decanatu claromontēn archid. eiusdē ecc̄e electus extitit in decanū quidam opposuerunt se illi electo cā cōmissa fuit quibusdā iudicibus qui tulerunt sn̄am super decanū pro archid. et i partē mandauerūt illā executioni. sed quia ex parte capituli ab illa sn̄ia fuit appellatū nō fuit in toto executōi mandata propt̄ quod archid. et procuratores capituli ad se. ap. accesserunt arc. i presentia pa. petebat sn̄az pro eo latā in totū executioni mādari procuratores capituli dicebāt sn̄az illam cōtra iustitiā et post appellatōem eē latā vnde debebat cassari archid. debebat illos nō eē audiendos cū eēnt excōmunicati dū hec proponerent. p. subdia. dñi pa. se opposuit ex aduerso asserens se canonice in decanū claromōtēn. electū. vnde dictus archi. in sua petitōe non erat audiendus qr decanatus ipse nō ad illū sed ad se potius pertinebat. tandē inducitur fuit pa. vt dictus. p. si posset mōstinenti suā intentionez probare ipse vero super hoc testes et instrumēta produxit et dñs pa. inducitur fuit q̄ sua interat vt se posset opponer̄ arch. predicto lite contest. inter illos tam sup electione q̄ sup sn̄ia questiū fuit ab archid. vtrū vellet admittere i hoc iudicio attestatōes primo receptas in articulo supradicto qui rn̄. q̄ vellet dūmodo posset abiurare tam in psonas testiū q̄ i dicta q̄ audito parte aduersa rn̄. q̄ attestationibus illis vti nolebat cū nō sup pn̄cipali negocio sed super incidēti articulo fuissent lite nō cōtest. recepte vnde sup toto negocio et illos z alios voluit producere testes sed archid. rn̄. q̄ cū testes illi tā super sn̄ia q̄ sup electione dixissent et eor dicta publicata fuissent i iudicio nō licebat illi postq̄ testificata dicerat super eisdē articulis testes pduxerat. dñs pa. pronūciauit q̄ testes eēnt super toto negocio recipiendi quos vtraq; pars duceret producendos vnde mādat quibusdā iudicibus quati. receptis testibus et rationibus partiū intellectis cām ipam tā super pn̄cipali q̄ etiā incidenti fine canonico debeant t̄minar̄. In fine dicit illa que in capto agūtur nō possunt de facili probari nisi per canonicos vnde mandat vt ad cautelā absoluant eosdē vt vocati ad testimoniū libere possint pro vtraq; parte testificari. ¶ Nota q̄ quilibz ad quē negocū pti̇nz siue cuius int̄est potest se opponere et debet admitti primo probato q̄ sua int̄ sit. ¶ Itē cū diuersus ē modus agendi publicate attestatōibus super eodez articulo possunt iterū testes produci cum alius ē modus agēdi q̄ prius. Itē cum quis dicit se debere admitti dicens q̄ sua int̄est plene debet probare q̄ sua int̄ est lz hoc sciat ake nō admittetur. Itē ea que in capto fiunt p canonicos probātur. Itē excōicati testificari non possunt.

¶ Tuis questionibus. Ca. lz in cā monasterij monachi et cōuersi licite producātur ad testimoniū nō tamē sine iuramento ad testificandū recipiuntur nisi iuramentū eis a parte alta remittatur. Nota q̄ iuramentū testis potest remitti a partibus expresse sed nō iuramentū calumnie introductū est propt̄ iudicis religionem et in fauorem

partiū iuramentū testis propt iura litigantiū principaliter declaranda et ideo illud remitti expresse a partibꝫ nō pōt sed istud bene potest.

¶ Dilecto. Ca. Inter prepositum aurien. et comitissam flandrē. q̄stio vertebatur sup donatione sex pbendarū sacerdotaliū cā super hoc cōmissa fuit epō et abbati deduñ. et decano atrebatē. Jē prepositus in presentia iudicum cōstitutus citra litē contest. propposuitq̄ testimoniū decani necessariū sibi erat in cā predcā cū de iure suo nō misi per ipsū z quendā aliuz testem tātū fidem facere posset vnde petebat ab eis vt in cā ipsa procederent decano excluso ā superfederent negocio quousqz dñs pa. aliū substitueret loco sui sed iudices postulationē suā admittere noluerūt imo post appellatōem a collatione pbendarū ipsarū suspenderūt eundē prepositū ppter hoc oīa dño pa. significauit. ne igit propt testis defectum iusticia prepositi valeat deperire loco ipsius decani substituit dñs pa. abbatē vrsicampi mandās eisdem quati. si est ita relaxata suspensione prepositi procedant in cā iuxta prioris mandati tenorē. ‖ Nota q̄ propter defectum testis iudex remoueri debet vt possit testificari in cā in qua datus erat iudex. ‖ Jē ius collatōis prebendarum cadit in laicū.

¶ Significauit. Ca. Quidam nobiles fundauerūt eccām sancti nicolai sabinen. dioc. et liberam eā eē volētes tpe fundatōis dixerunt se nihil iuris retinere in ea sacerdos illius eccē cū super tali libertate nulla instrumenta facta fuissent timens ne processu tpis pro bonis copia deperiret. petijt a dño pa. super hoc sibi prouideri. vnde mādat iudici sabin. quati. testes idoneos quos idem pbr sup hoc duxerit presentādos examinet diligent. et eorū dicta īpublica mumimenta redigi faciat denunciatione premissa fundatoribus antedictis vel eorū hēredibus. vt receptōe testiuz interesse si velint. et super tali denunciatione. fiat publicū instrumentū. ‖ Nota cautelā bonaz et valē propt ea que cōtingere possent. Jtē futuris casibus occurrendum est.

¶ Cū cām. Ca. Abbes z fres monasterij sancti martini vend. dederunt quasdā possessiones quibusdam laicis. in qua venditione decepti fuerunt vltra dimidiū iusti precij. testes induxerūt q̄ bene probabant q̄ decepti erāt vltra dimidiū iusti precij. sed nō determinabāt quantū vltra modo volebant probare monachi quantitatē deceptōis. mandat pa. iudicibus quati. recipiant testes q̄s alteruter pars super hoc duxerit pduc endos. si vero pars monasterij ad hūc articulū probandū eosdē testes produxerit quos ad alīd articulū p̄bandum induxit nihilominus eos recipiant. quoniam aliud ē probasse decepcōis excessuz et aliud probare quantitatē valoris. Nota q̄ diuersus modus agendi est probare q̄ quis sit deceptus vltra dimidiū iusti precij. et probare quantū deceptus est vltra dimidiū. vnde testes recepti in vno articulo publicatis attestatōibus eorum possunt recipi in alio nec dicūtur recipi super eodem capto.

¶ Albricus miles. Ca. Int albricū milit et. C. mulierē vxorem ipsius, coram capitulo rauenat. matrimonialis questio vertebatur. tandē sēntia diffinitiua lata fuit int eos. sed sēntia nō fuit redacta in scriptis. Postmodū vero cōtraxit cū alia de qua filios suscepit. ipse vero timens sibi et filijs preiudicium ge

nerari quia suā nō fuit lata in scriptis petīt a dño pa. vt testes qui interfuerūt sentētie recipi faceret vnde mandat quibusdam quati. testes qui interfuerunt sentētie recipiant. ⁊ depositiones ipsoꝝ in scripturā publicā rōdigi faciant. Nota q̄ suā super matrimonio lata tenet licet inscriptis redacta non fuerit si hoc probetur per testes. Itē ad cautelā iuratorū recipiuntur testes licet questio nō moueatur et intellige q̄ denunciatio facienda sit persone illis quorū interest testes nō recipi.

¶ Cū in tua. Ca. Quidā vir ⁊ mulier volebant contrahere matrimonium dicebatur q̄ erāt cōsanguinei. ad hoc vt omnis suspicio tolleretur .xij. siue .xi. de antiquioribus et melioribus d cōsanguinitate vtriusq; iurauerunt illos nō ee cōsanguineos distinguendo psonas et gradus illorū a quibus descēderunt et sic matrimoniū cōtraxerunt post cōtractum matrimoniū quidaz accusauit illud et induxit tres vel quatuor testes per quos parentela probata fuit queritur utrū predicta triū vel quatuor posteriorū derogetur fidei illorū .xi. vel xij. qui prius in cōtrarium iurauerūt ⁊ prim potiꝰ pferāt posteioribꝰ R̄n. pa. q̄ ls ad aliud ⁊ ob aliud iurauerūt tz primi quā secundi tamē si in secūdo iudicio priores persone inducte fuissent ⁊ iurate deponerent illa eadē que primo dixerunt sine dubio prevalerēt dicta illorū et sic matrimoniū nō separetur per quod datur ītelligi q̄ si ille persone nō fuerunt inducte in secūdo iudicio per qō prevalent dicta istorū trium vel quatuor et sic separant nec possunt repelli eo pretextuq; partes testificata dicere rūt quia talis obiectio locū nō habet in h casu. Nota q̄ ad diuersos modos agē di super eodē articulo testes iterū pōt induci. ‖ Itē in cā matrimoniali nō habet locum ista exceptio q; partes testificata didicerunt.

¶ Constitutū. Ca. M. canonicus surrentinus in presentia dñi pa. accusabat de crimine simonie archiepī suum et protestatus fuit ab initio q̄ consanguinei ipsius archiepi multa impedimenta prestiterūt per suaz potētiam dicto .m. quominus copiā probationū secum haberet inducēdo quosdam ad iurādum ne aduersus archiepm aliquid dicerent ⁊ alios minis ⁊ terroribus a testimonio arcere nitātur dñs pa. ex officio suo volens super hoc prouidere mādat cuidam iudici vt generalē proferat sñām excōicatōis in omnes illos qui aliquod impedimentū ipsius .m. prestare presumpserint in testibus producēdis et illos qui iurauerint nō ferre testimonium cōtra archiepī denuncet iuramēto huiusmodi nō teneri et si aliquis de cōsanguineis archiepi aliquez de testibus ipsius .m. presumpserit impedire eūdem archiepiscopū ab officio pontificali fuspendat et faciat manere fuspensum donec a tali presumptōe desistat q; non est verisimile q̄ eo muito talia fiant q̄ si noluerit potuit phibere vnde debz experiri iudicis auctoritatē elusam qui dēfensionis copiaz subtrahit aduersario suo. ‖ Nota q̄ nō tenet iuramentū quo quis astringitur nō ferre testimoniuz et eo nō obstante admittitur eius testimonium. ‖ Itē oēs impedientes iurisdictionē iudicis excōicari debent. ‖ Itē q̄ subtrahit aduersario copiā probatōis ostendit se malam causam habere vnde puniri debet.

¶ Constitutis. Ca. Iné prima pem [illegible] et vxorem eius sororem

nobilis viri marchionis miseneñ. matrimonial. q̃ questio vertebatur ad petitionem ipsius principis episcopus pragenē. citauit vxorem ipsius pro cā illa z dñi vellet ad ipsū accedere et suas proponere defensiones ipsa fuit prohibita bis vel ter a seruientibus ipsius epi qui p hibuerunt ei ingressum ad ipsū propt quod ad se. ap. appellauit sed nō obstā te appellatione eps tulit sñāz diuortij inter eos a qua sñā appellauit cū appellatōis cōmissa fuit iudicibus qui processerunt in cā appellatōis tandē cū ista dō lata fuit iterū ad sedē ap. vnde pa. committit cām istaz archiepō madeburgē. et eius cōiudici mandans eis dē quatenus ad locū idoneū cōuocatis recipiāt testes quos ipsa nobilis pro se induxerit vel principe pro sua parte cū nondū testificata didicerint sup processu pragen. episcopi vel pcessu posterioz iudicum duxerint producēdos et ipsa nobilis inducat si voluerit testes quos prius induxit vel alios cū nōdum renunciauerit testibus producēdis. ¶ Nota q̃ iudex locū idoneum dz partibus assignare ¶ Itē si testes in vno iudicio recepti nō sunt publicati i alio iudicio possunt ad hucidē et alij recipi cū nondū testificata didicerint nec renūciauerint partes testibus producēdis. ‖ Itē cū dubitat super processu iudicis an sit legitimus sup hoc inquirendū est.

¶ Licet ex quadā. Ca. Olim cōstitutū fuit ex quadā necessitate vt i cōputandis gradibus cōsanguinitatis et affinitatis valeret testimoniū de auditu cū propter breuem hominuz vitā testimoniū de auditu deponere nō valebant vsqz ad. vij. gradū q̃ ex hoc contra legittima cōiugia multa pericula poterant statuit cōciliuz ne super hoc recipiantur testes de cetero de auditu cū prohibitio cōiugalis quartū gradū nō excedat nisi forte psone tales fuerint quibus sit fides merito adhibenda et antelitē motā testificata didicerūt ab antiquoribus suis nō vno cū ille si viueret nō sufficeret sed a duobus adminus nec ab infamibus et suspectis sed fidedignieq̃ absurdum eēt illos admitti quoruz repellerētur actores et si vnus audiuisset a pluribus nō debet admitti vel si infāes ab hoibus bone opinionis illud audierint nō debent admitti q̃ infamibus actus legittimum sūt interdicti et testes in suo adiciant iuramento q̃ odio vel amore timore vel cōmodo ad ferendū hoc testimoniū nō processerunt designando psonas expressis nominibus vel circūlocutione sufficienti et ab vtroq̃ latere singulos gradus distinguant et in iuramento suo adiciant se intellexisse a suis maioribus q̃ deponūt et credant ita eē sed nec tales sufficiūt nisi iurati deponant se vidisse psonas vel saltē i graduum predictorū cōstitutas pro cōsanguineis se habere tolerabilius enī est cōtra statuta hoīm relinquere copulatoes quā cōiunctos legittīe cōtra statuta dñi separare. ‖ Nota q̃ testimoniū de auditu in causis matrimonij hodie simpliciter nō valere. Itē testimonium vnius nō probat. Itē infames a testimonio repelluntur. ‖ Itē nō debet admitti ad testimoniū cuius auctor repellitur. Itez remoto odio amore timore z cōmodo testis debet ferre testimoniū. Itē tollerabilius est ꝛc.

¶ Per tuas. Ca. Inter canonicos sancti petri ex vna parte et. g. simonis ex altera cora iudice delegato super quibusdā possessionibus questio vertebatur dictus. G. tribus mensibus post

testium publicationē elapsis petīt iterum interrogari testes suos quesiuit iudex quid sibi super hoc esset agenduz ‖ Rñ.pa.illum nō eē decretero audiendum misi forte super certis articulis a principio petīsset illos interrogari & iudex id negligenter vel maliciose pretermisisset.‖ Nota negligentiā vel malicā iudicis parti nō debere obesse quominus post aperturam testium iterum interrogentur.

¶ Licet dilectus. Ca.Inē burgensem ep̄m ex vna parte et clericos sancte marie de castro forit ex altera coram cardinali trecēn.sancte crucis questio verteb̄atur procurator ep̄i proposuit se adhuc velle dicē cōtra psonas testiū productorū in negocio principali mandat pa.quibusdā iudicibus quati.ē capiant testes quos partes producere voluerint cōtra psonas testium p̄ductorum sup negocio p̄ncipali et si ulterius illos pars altera vel vtraqz voluerit ē probare contra illos probatōes admittant ita q̄ vltra nō liceat partibus ad reprobationē testiū aspirare ne diucius negociū p̄getur si producendi quartos contra ktios et sic deinceps partibus licentia tribuatur.Nota duas reprobationes testium fieri posse & nō vltra ne in infinitū negociū p̄getur.

¶ Presentata. Ca.inē archid. suessionen.ex parte vna et capitulū sancti petri suessionen.ex altera super iurisdictione quā idem archid.se habere in dicta eccl̄ā rōe archidiaconatus dicebant q̄stio verteb̄atur tandē vt ad concordiaz peruenirent cancellariū parisien. et magistrū.r.remen.et.b.brionen.clericos sup questiōe illa arbitros elegerūt qui suscepto arbitrio vsqz ad finā processerunt et cū sniām preferre deberent vnus illorū decessit et alius in archiep̄m ecclesiē.est assumptus qui distat per.xij.dietas ab ipsis et sic arbitriū expirauit cū alt̄ solus in ipso procedē nō valeret vnde petīt archid.sibi super hoc prouideri mandat pa.quibusdā quati. causā ipsam secūduz acta coram arbitris habita debeant īmnare reseruata capti optione vt recipiant depositiones eorū testium productorū qui superfunt contra eos vel si eas admittere noluerint consentiāt vt idē testes iterū admittātur saluo iure q̄ in vtroqz casu cōtigit ipsi capitulo tam in psonis testū q̄ in deci No.q̄p mortē arbitroz arbitriū ē finitū ‖ Item optōe est illius cōtra quē testes inducti sūt coram arbitris si testes viuunt admittere illorū attestatōes vel vt iterū inducātur coram iudice et sic ī casu isto testibus publicatis iterū idez testes inducūtur.‖ Item contra psonas testium coram arbitris productoz potest opponi.

¶ Super nobis. Ca.Quidā p̄sbit.a.nomine ordinē fratrū minoruz intrauit cū protestatōis et postmoduz nulla facta professione ex inde infra annū exiuit sed fratres ipsū super hoc molesta tant vnde petīt a pa. sibi super hoc misericordit prouideri mandat pa.parisiē. ep̄o vt si res talit se haberet denūciaret illum ad obseruationē illius ordinis nō teneri coram episcopo custos fratz ad p̄tandum q̄ idē presbit̄ p̄fessionem fecisset quosdam testes de ordine suo induxit qui deposuerūt sup hoc non iurati cōtradicente supradicto presbitero.vnde presbit̄ illud significauit duo pa. et ipse rñ.ep̄o q̄ non est credendum testimonio alicuius quantūcunqz religiosus existat in preiudiciuz alterius nisi iuratus deponat. Nota q̄ nulli credendum

est in preiudiciū alterius nisi sit iurato

¶ Venerabili. Ca. Multi e piscopi ꝛ abbates et alij iuri religiosi a pud cisterciū in generali capitlo cōgrega ti domino pape significauerūt qmeritis bone memorie. m. quondam abbatis sancti martini ordinis cistertien. coriē. di oce. a domino multa miracula apparuerunt vnde supplicarūt eidem vt ipsius ca thalago sanctor faceret annumerari. vnde mandauit quibusdā vt diligenter veritatē inquirerēt super vita ꝛ mira culis dicti abbatis et eam sibi significa rent ipse receperunt multos testes et e os domino pa. remiserūt dominus pa. in uenit ex relatōe ipsorū inquisitorum qp testes illi nō erāt recepti secreto ꝛ sigil latim cū ea diligentia que solet in testi bus adhiberi vnde nō adhibuit fidē eo rum dictis ꝛ ideo mandat epīs presenti bus quati. testes quos abbas et mona chi sancti martini cisterci eū super vita ꝛ miraculis pie me. m. monasterij sup dicti duxerint producendos sigillatim ꝛ secreto examinare procurent cū ea dili gentia que solet ꝛ debet in receptione te stium adhiberi. Nota qp testes sigilla tim et secreto sunt examinandi alias non valet.

¶ Cū clamor Ca. Archiepūs acherōtinꝰ sup simonia et alijs crimibꝰ erat apud dñm pa. multiplicit infama tus vnde sequentibus clamoribus exci tatus dedit duobus episcopis in māda tis vt super his diligenter inquirerēt veri tatē et sibi quod inuenirent referrent diligenter ipsi super simonia ꝛ alijs excef fibus testes receperunt et eorū attesta tiones remiserunt domino pa. apertas at testatiombus A. et B. sup simonia ita cōfuse deposuerunt qp ex dictis eorū veri tas nō poterat declarari vnde iterū mā dat pa. quati. testes illos examinēt dili genter et alios qui super hoc scierint ve ritatē et dicta illorū et aliorum quos re ceperint sub sigillis suis domino pa. re mittant. Nota qp iudex qui ex officio i quirit iterū potest examinare testes q obscure dixerunt post ipsorum publica tionē secus credo in ordinario iudicio.

¶ Testimoniū Ca. testis indu ctus est in aliqua cā ciuili vel criminali ab aduersa parte opponitur crimen ipsi testi vt a testimonio repellatur, pbatuꝫ est crimen cōtra ipsum queritꝰ an vale at testimoniū eius. Dicit pa. si testis adhuc in crimine perseuerat siue cā ciui lis sit siue criminalis testimoniuꝫ eius nō valet. Si vero sit emendatus de cri mine ꝛ eū nō committetur infamia nō debet repelli a testimonio i cā ciuili nec in crimnali cū ciuiliter de crimine agitur preterq̄ pro reatu priorū quia priu rue nulle casu ad testimoniū admittit In criminali vero cā si conuictus fuit d crimine in alio iudicio instituto contra ipsū accusatione vel modo etiā per exce ptionē exinde cōuincatur vel si grauata sit opinio eius per quod quandoqꝫ fuit in tali modo repulsus potest remoueri a testimonio lz egerit penitentiam. Sed in hoc casu vltimo cū sit grauata eius opinio nō repellitur in cā ciuili. Nota qp testis qui crimine detinetur secundū canones nō admittitur ad testimoniuꝫ in aliqua cā si est emendatus admittit cū distinctione predicta.

¶ Vltra tertiā. Ca. Aliquis tertiā habuit productionez testium ad huc petit quartā. queritur vtrū debeat audiri. Rn. pa. qp nō nisi prestito iura mento qp neqꝫ per se neqꝫ per alium te stificata didicerit nec per dolū aliquem aut aliquā machinationem quartam

petit sed quia illos habere nō potuit ꝙs nunc ꝓducere intendit. Nota ꝙ preter iuramentum calūnie aliud iuramentū prestatur lite contest.

¶ Non debet. Ca. Aliquis ē accusatus de crimine pendente accusatōe contra ipsū petitur in testimoniū in illa cā criminali queritur vtrum debeat admitti. Rñ. ꝙ pendente accusatōe cōtra ipsum nō debet admitti nisi fortasitan in exceptt quia etiā accusati ab accusatōe et ordinū susceptōe ēxcūūtur nisi prius se probauerint innocētes. Nota ꝙ accusatus de crimine pendente accusatōe sua nō potest testis ē in crimnali nec accusare aliū nec ordinari.

¶ De testibus cogēdis vel nō.

QAusam matrimonij. Ca. Quedā cā matrimonialis vertebatur inter mulierē ⁊ virum suum cōmissa fuit iudicibus mādat pa. papien. electo quati. moneat testes ad ferendū testimoniū quos vtraqz pars sibi duxerit nominādos. Si vero odio amore vel timore se subtraxerit quo ad ferendū testimoniū cora predictis iudicibus vel nuncio quem ad hoc mserint cōpellat eos per ecclesiasticā censuram. Nota testes compellendos sed prius monendos.

¶ Cū super. Ca. Mandat pa. quibusdā presbiteris, quati. ad presentiā suam accedant phibituri testimonium veritati super cā que vertitur inter epm preneſtinū et abbatē sublacen. si vero nō venerit sciant se ab officio ⁊ beneficio suspensos et si nec sic venerint sē tētiam excōicatōis poterint formidare. Nota ꝙ crescente cōtumacia crescē debet pena.

¶ Super eo. Ca. Aliquis conuenitur de aliquo facto coram iudice ille factū negat. queritur an illi qui mīsfuerunt negocio cogēdi sint ferre testimonium veritati. rñ. pa. si factū notorium est nō sunt necessarij testes cū talia ꝓbationē vel ordinē iudiciariū nō requirāt Si vero nō est notoriū et is qui cōuenitur factū negauerit testes qui interfuerunt monendi sūt non cogendi nisi forte timore aduerse partis qui a ferendo testimonio reuocētur de iuris rigore tamē indistincte sunt cogendi. Nota ꝙ factū notorium nō requirit ꝓbationem. Itē nota ꝙ testes sunt cōpellendi dicere veritatem.

¶ Peruenit. Ca. Quidā nomine Joan. de sancto laurētio accusatus coram iudice suo de simonia et adulterio astrinxit per iuramentū quendam qui contra eū ducēdus erat i testimoniū ꝙ contra ipsū nō dōneret. Dubitauit iudex qualit aduersus eū sit procedendū et an testis ille sit cogēdus ad testimonium ꝓferendum quesiuit a pa. quid iuris sit pa. cōsiderans ꝙ nemo dz aduersario suo instrumenta subtrahere quorum appellatōe testes cōtinētur et qđ ille qui hoc facit et qui parem copiā aduocatōis subtrahit aduersario suo inquā ostendit a se lite foueri rñdet ipsū testē cōpellendum ad detegenduz cōmentum tante calliditatis et fraudis Nota ꝙ nullus debet subtrahere aduersario suo instrumenta vel testes vel parē copiā aduocatōis. alr. potest puniri a iudice. Itē nomine instrumentorū cōtinētur ⁊ testes.

¶ Peruenit. Ca. Laici frequēter enormem et intollerabilē iniuriam inferunt clericis multe presentibus et videntibus iniuriantes in causā tracti

negant se tale facinus cõmisisse clerici per illos qui presentes erant desiderant mentionẽ suaz probare sed illi nolunt testimoniũ perhibere quesitũ fuit a pa. quid iuris eẽt et ipse respondet indirecte q̃ hi qui de rebus ecclesiasticis testifi care recusant si aliter veritas haberi nõ potest ad illud sunt per censurã ecclesia sticam cõpellendi. Nota q̃ qui de rebus ecclesiasticis nolũt testificari sunt indi stincte cogendi.

¶ Cetrũ. Ca. Quereb̃atur si testes sũt cogendi in cã matrimonij di cere testimoniũ super cãz et rñdet q̃ sic tã de iure q̃ de consuetudine cõprobata ix. q. ij. quam q̃. // Nota q̃ in cã matri monali testes sũt cõpellendi ad ferẽdũ testimonium et est notabile in causis d̃ facto.

¶ Preterea. Ca. Cũ epũs visi tat prochiam suã cõuocato populo fa cit aliquos honestiores de plebe iurare q̃ ipsi diligent inquirãt si aliqui cõsan guinei matrimoniali sũt coniuncti vel si aliqui tales cõiungi velint q̃ denunci abũt epõ vel eius misso testes isti di cũ tur synodales de quibus legit. xxxv. q. vi. epũs in synodo et p̃m cõsuetudinẽ ali cuius loci vt hic dicat quos ciuitas tua nuncupat synodales secundũ hoc sic po ne casũ. Testes isti corã epõ vel coraz capto semel tulerunt testimoniũ m ali qua cã si cã illa postmodũ pueniat ad aliquẽ delegatũ super eadẽ cã nõ debẽt cõpelli iterato iurare dũmodo delegatus veritatẽ aliter intelligere possit nisi forte articulus noue questionis emergat. Secũdo dicitur q̃ si testes isti postq̃ in cõi iurauerũt infamiã cõtraxerũt debẽt a phibendo testimonium remoueri z si testes isti in suo testimonio errauerũt sed nõ studiose et incõtinenti se correxe rint reprobari nõ debent secus erit autẽ si sue correctioni interposuerũt iterual lum. Nota q̃ testis semel tantũ in cã iurare dz. Itẽ testis propt infamiam a testimonio remouetur. Itẽ testis i cõ tinenti põt corrigere dictũ suũ nõ ex in teruallo.

¶ Super his. Ca. Quidã elec tus fuit in epũm lucanũ quidam canoni ci se opposuerũt dicẽtes q̃ erat male fa me et q̃ matrimoniũ cõtraxerat cũ vi dua et lr̃as contra ipsũ nomine capitu li ad dñm pa. miserunt sup his articul cõmisit pa. inquisitõem dubitabatur an testes ad hec probanda debebant cõpelli Rñ. pa. q̃ testes qui ad hec p̃banda no minati fuerũt cõpellantur.

¶ Cũ contra. Ca. Magister radolphus impetrauit lr̃as a se ap. duz ipse cã per se q̃ per procuratorem illis litteris vteret obiectum fuit ei q̃ eẽnt falsefacte quod cũ ipse negaret pars aduer sa voluit hoc probare petens vt testes quos ad hoc probandũ nominaret cõpel lerẽtur quesiuit archiepõ cui lr̃as direx erat suprad cãs vtrum testes sup arti culo falsitatis huius eẽnt cõpellendi. rñ. pa. q̃ si grã odio vel timore subtraxerũt cõpellat eos veritati testimoniũ perhibe re // Nota testes in crimin̄ibus com pellendos.

¶ Dilectoz. Ca. Inter capitu lum vulteranũ ex parte vna et epũm e orundẽ ex altera super diuersis articu lis per cõuentionis et reconuentionis no dum questio verteb̃t procuratoribus vtriusqz partis in presentia pa. cõstitu tis lite contest. Mandat pa. quibusdã quati testes qui fuerint nomnati si se odio grã vel timore subtraxerint per cẽ suram ec. cõpellant veritati testimoniũ pbibere. // Nota testes sup crimin̄ibus

nō cōpellendos.

¶ Venerabilis. Ca. clues cerui eñ. cū duobus .m. et J. quondā clericis ecē rauennatēñ. quandā fecerunt cōiurationē contra archiepm rauennatēñ. dantes eisdē clericis quandam pecuniē quantitatē et ad hec celanda se iuramēti vinculo astrinxerūt. Archiepiscopus super his z quibusdā alijs articulis cōtra clues z clericos predictos ad bonā meñ episcopū et eius cōiudicem lrās impetrauit vnde cū mentionē suā probare nō posset nisi testimonio ciuiū predicto tam supplicauit dño pa. vt sibi prouidē super hoc dignaretur ne ergo ex defectu testium sua iusticia deperiret mādat pa pa eisdē iudicibus quati. monitione premissa per cēsurā ec. cōpellant illos qs viderint cōpellendos vt ab hmōi iuramēto absoluant illos quos archiepiscop9 ad testimoniū duxerit producēdos z nihilominus si illi se grā odio vel timore subtraxerint simili cēsura cōpellant eosdem ad perhibendū testimoniū veritati. ‖ Nota testes cōpellendos ad cōiuratio nem probandā. | Jtē iuramentū temerarium nō repellit a testimonio. Jtē impedientes iurisdictionē iudicis possunt cōpelli vt eū non impediant.

¶ De fide instrumentorū.

¶ Jn scripturā. Ca. Dicitur hic q si nō apparz auctēca scriptura nō potest fieri exemplaribus fides nisi suple esset transcriptū per iudicē et eius auctoritate publicatū | Nota q. exemplari nō credit nisi ostēdatur originale.

¶ Scripta vero. Ca. Ecce aliquis exhibet in iudicio aliquā scripturā factam per manū aduersarij vel ab alio ita tamē q nō per publicā psonā cum subscriptione testiū sed testes inscripti in illo instrumento mortui sunt. Quaeritur vtrū scriptura illa valeat et fidē faciat si negetur ab aduersario suo cū. pa. q si testes inscripti mortui sūt scriptura illa nō obtinet firmitatē nisi per manū publicā facta fuerit vt appareat publica aut habuerit sigillū autēticū per quod possit probari. Nota q istrumenta publica et sigilla autentica fidē faciunt.

¶ Ex litteris. Ca. Inter. a. et r. vertebatur questio super capella de ā bitoria que fuit cōmissa quibusdam iudicibus partibus coram iudicibus constitutus dictus .r. postulauit sibi fieri copiam lrārum qui cū eas inspiceret cepit illas arguere falsitate pro eo q narratōe facti die scriptū ē iura parrochialia erant abrase. Judices super hoc dubitantes quesierūt an prepi hec dicere dicta falsa. Cū. pa. q propt abrasionem illā nō possunt iudicari falsa nec suspecte q etiā priuilegia in nonnullis possessionū abraduntur et littere si i narratione facti erratū est possunt abradi | Nota q litterarū copia facienda ē aduersario ad inspiciendū. ‖ Jtē vbi ius nō constituitur nō nocet rasura q narratio facti nō facit ius.

¶ Accepimus Ca. inter archiepiscopū cantua. et monasteriū sancti Augustini orta fuit cōtrouersia sup statu libertate ipsius monasterij ex pte monasterij exhibita fuerunt priuilegia quox obtentu lata fuit sētā pro monasterio postmodū archiepiscopus dicens illa priuilegia eē falsa sētām illam seruare nolebat Abbas timens aggrauari ab ipso appellauit ad sedem apostolicam et archiepiscopus tulit sentiam

interdicti in eccās monasteriȳ propt̄ qđ abbas domino papæ fuit cōquestus. sup hoc scribit archiepō eboracen̄. et eiue cō iudicibus dicēe q̄ priuilegia nō inspecta nō possunt argui falsitatē et q̄ difficile esset z periculosū ea apud se. ap. exhiberi precipit vt exhibeantur predēcō archiepō cantuarien̄. in claustro ipsoꝝ fratrum vel in alio loco congruo et securo vsqz ad natiuitatē sancti ioānis bptis. si vero nō venerit nec miserit imponant ei perpetuū silentiū eaplterius arguendi. interim vero nō vult pa. illa priuilegia vacillare precipiens sm̄az que eorū auctoritate lata est inuiolabiliť obseruari et archiepz in inspectiōe priuilegiorū. xȳ. homnū numero faciant eē contentū. Nota q̄ qui dicit priuilegium siue instrumentū eē falsum debz sibi tradi ad inspiciendū. Jtē ad certū tempus hoc fieri debet interim vero priuilegia et sententia suam obtineant firmitatem.

C Contingit. Ca. Abbas z cōuentus sancti faciendi quandoqz litem habentes parti aduerse cōpellebant priuilegiū suuz q̄ iudicio vtebatur integraliter exhibere vnde occasione vnius capituli super quo cōuenitur plurima litigia suscitantur. vnde petebatur a domino pa. sibi super hoc prouideri. Respondit eis pa. vt quandocūqz sup exhibendo priuilegio vel indulgentia seu instrumento fuerint requisiti presente iudice aut aliquibz iuris a iudice ad hoc deputatē tantūmodo recitetur audiente parte aduersa et si super vno capitulo tantum questio fuerit illud solū exscribat et parti aduerse inde copia fiat. Nota q̄ instrumentū quo quis vsurus est vel priuilegiū si plura capitula ibi cōtinēt̄ur illud solū alteri parti tradendū est quo vsurus est.

C Inter dilectos. Ca. Jnt̄ abbatem sancti donati de sexcula ex vna parte et archiepiscopū mediolanen̄. ex altera vertebatur questio super pluribz articulis petebat abbas nomine monasterij sui habens a capitulo suo mandatum a procuratore archiepiscopi nomine mediolan̄. eccē restitui monasterio suo portū sexcule cū honore districtu et iurisdictione ipsius loci dicēe hec omnia ad monasterium pertinere et hoc dē dicebat de hominibus qui habitant in curte bimen̄. et tenēt res monasterij de quibus monasterium obtinuerat in iudicio possessorio cortā epō vroñ. hec omnia petebat cū omnibus sociis inde perceptis ad oia ista probanda inducebat primo priuilegiū lucardi comitis quondam epi lucan̄. qui monasteriū ipsū fundauerat et premissa oia donauerat monasterio. Secundo inducebat instrumētum sententie archiepi mediolan̄. quam olim tulit ex delegatione lodoici imperatoris supradicti contra nepotē luitardi predicti qui super his monasterium molestabat. Tertio per priuilegia romanorum imperatorū et presertim henrici. q̄ omnia predicta monasterio cōfirmabat vel etiā cōferebat. Quarto per instrumēta locationū testes etiā sup hoc induxit per que omnia intēdebat probare predicta ad suū monasterium pertinere. cōtra predcā fuit ex aduerso responsuz z primo priuilegio luitardi contra quod multa proponebantur primo q̄ cōsumptum erat in annotatōe indictionis. Secundo carta vetustissima videbatur scriptura rēctior apparebat. Tertia q̄ falsum sigillum videbat apositū et hoc apparebat per imaginem ipsius sigilli et per lras ipsius que proprium nomē

luitardi nō videbātur exprimer̄ sed potius hoc nomen lotharius. // Itē cera sigilli ab interiori parte vetustissiā erat cera que videbatur apposita ab exteriori parte quasi ad cōseruationē sigilli recens erat et mollis quod cū diligenter inuestigatū fuisset ꝛ̄ pertū fuit quod carta sub vetusto sigillo fuerat perforata et per glutinū noue cere que posita erat exterius quasi ad cōseruationē sigilli viciose fuit ipsi carte subiunctum et ea dē specie falsitatis cetera fere priuilegia ro. īperatorū pē priuilegiū hēnici ꝛ falsa reperta sunt ꝛ falsata. // Ex priuilegiū henrici ad fidē faciendaz nō sufficiebat qz nō erat publica manu cōfectus nec sigillum habebat autenticuz ex eo qd erat de media parte cōsumptū nec plus de proprio noīe apparebat nisi hec vox tus cū hac additione dei gratia itaqd ex litteris illis nō poterat magis probari qd esset henrici qd lodoici instrumentuz sententie multis modis videbatur suspectum tū quia quedā littere apparebant in ipso tum quia subscriptio notarij videbatur alterius manus fuisse quā subscriptio instrumenti et tamen notarius cōfitebatur se propria manu instrumētum scripsisse et ītā recentior videbatur qd carta et atramentum aqua videbat infectum vt antiquius apparer̄t in omnibus priuilegijs que posteriora erant nulla de ipsa smā mentio habebatur et si instrumentum smē legittimum esset tamen qz inter alios lata fuit et res inter alios acta nō nocet alijs nec attestationes nocebant cū inter alias personas recepte fuissent // Sed priuilegiuz henrici videbatur cōfirmatorium et donatorium extitisse vnde videbat qd hēricus dominū terū donatariuz monasterio contulisset quis ex forma petitōis q̄ in ipso priuilegio cōtinetur cōfirmatōrium videatur vt ergo intelligatur eo modo q̄ magis valere posset distinguē dum videbatur vt henricus alia donauerit ꝛ alia cōfirmauerit quia eadez nō possunt cōfirmari ꝛ donari/ cōfirmātur prius habita ꝛ possessa donantur que adhuc habita nō sunt. Vnde illa nō poterant intelligi per priuilegiū illud donata sed cōfirmata quia quod meū est ex alia cā meum fieri nō potest nisi desierit esse meum cū ergo priuilegiū hēnici cōfirmatoriuz tantū fuerit quo ad illa que ḋducta fuerant in iudiciū si prīcipale non tenuit nec accessorium per īstrumenta vero locationū non ē probata proprietas nec possessio cū ad probationem rei sue seu defensionem nō sufficit locatio facta postqd vero super his fuerit diutius litigatū quia legittime probata nō fuerant que petebātur ad monasterium pertinere ab impetitōe ipsius procuratorē archiepi dominus papa absoluit nomne mediolanī. ecce quoniam cū obscura sunt iura partium cōsuevit contra eum qui petitor est iudicari. // Nota qd libellus potest cōcipi in persona procuratoris nomine tantū ecclesie // Itē in libello potest apponi saluo iure addendi vel diminuendi. // Itē nota hāc dec. ad cognoscēdam falsitatē priuilegiorum et instrumentorū primo in annis dommi et indictione. // Itē ex qualitate carte. // Itē ex sigillo priuilegij. // Itē ex scriptura notarij. // Itē res inter alios acta alijs nō obest. // Itē res intelligi debet vt potius valeat qd pereat. // Itē aliud est qd confirmat et aliud qd donatur. // Itē quod meum est ex alia cā meum fieri nō potest. // Itē si principale nō tenet nec accessorium. // Item facta locatio nō probat dominum nec

possessionem. ‖ Itē sentētia formatur in persona procuratoris. ‖ Itē cū ob scura sunt iura partium iudicandus est pro possessore.

¶ Quod super. Ca. Iu archi episcopatu cantuarien. erant quidā cru ce signati mandauit pa. cantuar archi episcopo vt eos ad uoti executionē com pellerent et dū ipse eos compellere vellet ad votū soluendum ipsi super absoluti one voti redeuntes ab ap. se. ostendebāt cardinalium sigilla ignota cū super ip dimentis que exponebant nō esset eis d leui credendum quesiuit archiepūs qd agere dēbeat super his. Et respondz pa pa q' si aliquando lrās talibus cōcredit rescribit illis qui sciunt personas et fa cultates eorū hoc modo vt diligenter i quirant veritatē super impedimētis ex positis statuentes super hoc q aīarum sa luti et fucursu terre sancte magis noue rint expediri et prouidentes ne in frau dem voti aliquid fiat vnde si tales lrās impetrauerint tacita veritate vel expīs sa falsitate siue sint cardinaliū siue e tiaz pape et nō solū dubie sed etiā certe littere ille nō valent et eis nō obstanti bus debent ad voti executionē cōpelli. Nota. q illi qui votū emittunt cōpellen di sunt ad executionē ipsius nisi iusta de cā per sedem apostolicā fiunt absolu ti. ‖ Itē littere impetrate per veri suppres sionem vel falsi suggestionē nō valēt. ‖ Itē nota q sigillo ignoto credi nō dz

¶ Pastoralis. Ca. Aliquando allegant dec. in iudicijs de quibus dubi tatur an sint decretales de quibus non constat per bullam quesituz fuit a pa. quid iuris eēt. Super hoc statuit pa. vt si aliqua dec. allegatur de qua iudex dubitet si illa cōsonat iuri cōmuni secū dum illam nō dubitet iudicare cū secū dum ius cōmune potius iudicare videat Sed si iuri cōmuni sit dissona nō iudicz secundū ipsam sed cōsulat superiorē de illa. ‖ Nota distinctionē huius dec. circa decretales de quibus dubitat an sint d decretales vel non.

¶ Cū dilectus Ca. Quia īstru mentorū appellatione cōtinentur et tes tes z post publicationē testium alij te stes nō possunt produci dubitatū fuit vtrū post publicationē attestationū in strumenta produci possunt vsqz ad sē tentiā anteq̄ sit conclusum in cā.

¶ Super tertio. Cōsuetudo erat in partibus scotie q aliqs p īstru menta regis probabat intentionē suaz in iure dubitauerunt iudices isti vtrū īstrumēta illi regis admittē debeāt in cāis Rn. pa. cōsult q q si cōsuetudo illi pīe obtinz approbata vt fides adhibea tur īstrumētis illi regis et ipsi poterunt ea in causis admittere presertī cuz rex ipse tante fuerit honestatis q instrumē ta maxime habeantur auctoritatis in p tibus scocia mis. ‖ Nota q instrumenta possunt produci vsqzquo cōclusum sit in cā vel vsqz ad terminū ad hoc pre fi xum. ‖ Itē instrumentis regis credit si consuetudo hoc obtineat Itē ex qua litate persone approbetur vel reprobat instrumentum.

¶ Cū ioannes Ca. Io. he remita coram iudicibus ciuitatis viter bij petebat a petro conciue ipsius. C. xxx. lib. seneñ. ex cā mutui. Ex aduer so proposuit idem. p. q idem io. teneba eidem ī. C. lxxx. lib. pro precio cuiusdā domus quā ipse io. vendiderat vnde pete bat vt c. xxx. sibi deberet cōpensare et ī fiduum sibi debere persolui petijt insuper possessionē ipsius domus sibi tradi va cuam et liberā lite contes. Super hoc z

alīs articulis cuz fuisset hinc inde aliquamdiu disputatū iudices audiit attestationibus et allegationibus cōdemnauerunt istum .p. vt eidē io. possessionem predicte domus vacuā et liberā tradent Ab hac smā dict9 .p. se. ap. appellauit pa. dedit. t. appellanū suuz partibus audiendis coram quo ex parte ipsius .p. fuit propositū venditionē ipsius domus nō puram sed cōditionalē fuisse et iō ipsum nō teneri ad traditōem ipsius. Ad hoc probandū quatuor testes induxit cū eēt nouum capitulū pendens ex certi. Qui iurati dixerunt se interfuisse contractui inter ipsū .p. et io. super eadē domo celebrato pro certo precio hac adiecta cōditione vt idē .p. domū ipsam inhabitaret in vita sua et post eius obitum domus illa remaneret .m. et. r. filiis ipsius .p. nepotibus ipsius io. de āno mense ac die quo facta fuit venditō dixerunt se nō recordari dictus io. venditionez nō cōditionalē sed purā fuisse dicebat. Ad hoc probandū īduxit instrumētum venditōis et tabellionē qui fecit instrumentū et vnū de testibus scriptis ī instrumento dubitatuz fuit que probatio valere debet proponebatur ex parte ipsius .p. cp licet testes et instrumenta eandem vim obtineāt in causis non tamen instrumentū tanti dz eē valoris vt preferatur depositionibus triuz vel plurium testiū. Econtra exaduerso fuit responsum cp cū ipse io. intentionē suam per instrumentū probasset et .p. vēditionez nō puram sed cōditionalē fuisse pponeret nec p testes .p. decreto ipe fuerat facta fides. vnde nō apparebat cp super illa venditione dopos fuissent et instrumēto certū tempus adiecteretur .p. batio ipsius .p. inefficax erat ad inētionem cōtrariaz elidendam. Sed dicebatur cp responsio ista inualida erat quōz vtraqz pars interrogata fuit in iure cp vnica venditō ipsius domus facta fuit in iure sed per testes probatur venditionem conditionalē fuisse et sic per confessionem vtriusqz colligit venditōem domus cōditionalē fuisse nō obstante cp ipsa interrogatō facta fuit postquā fuit in cā conclusum quia iudex vsqz ad pbationē sentētie potest interrogare de facto quotiens dubitat istis oībus cōsideratis dūs pa. de cōsilio fratrū pronūciauit venditōem predictā cōditionalez fuisse et dictum .p. nō teneri ad ipsius domus possessionis traditionē ipsi ioāni super hoc silentium imponendo smām p dictorū iudicū quo ad hunc articulum infirmando quāuis alias iuste pronūciauerit qz hec exceptio nō fuit pposita corā ipsis cp tū ad alios articulos confirmauit eandem. Nota cp cōpensatō admittitur in iure. Item super nouo articulo publicate attestatōibus testes recipiūtur. Item testes preferūtur instrumento. Item exceptō peremptoria potest propōni in cā appellatōis. Item iudex ex offō suo interrogare potest partes vbicūqz dubitat de facto vsqz ad smām. Itez lz smā lata ex noua allegatōe cassetur nō preiudicatur iudicibus cp ipsam protulerunt. Item smā p parte tenet et p parte non tenet.

Ex parte. Ca. Quedā regina impetrauit lrās q̄sdā sup restitutōe spoliatōis cuiusdam castri in quibus defectus erat hec lrā o. in hac dictione spoliarūt queritur vtrū propt hoc rescriptū vitietur et respondet cp nō. Nota cp propt modicū defectū nō vitiatur rescriptum cū ex precedentibus et subsequētibus possit cognosci mādatoris intētio.

Perpetuus. Ca prior. et

cōuentis de ledes coram iudicibus delegatis traxerunt in cām. g. perpetuū vicariū eccē de rethaz supra quibusdā decimis. Dictus vicarius reconuenit eosdē super cōsimilibus questionibus pretensa iudicibus vt compellerent partem aduersam vt faceret ei copiam quorūdaz instrumentorū cōmunium per que mētionem suam super principali negocio probare volebat et quia hoc fieri nō faciebant eidez se. ap. appellauit mandauit pa. quat. si ita est reuocato in statum debitum quicqd post ap. ꝛc. Nota q instrumenta cōmunia parti pare exhibere tenetur. Itē reconuentio in spūalibus facienda.

¶ Imputari. Ca. Aliquis agebat contra aduersarium suum puta petens ab eo aliquā pecuniā ad suā intētionez probandā induxit duo instrumēta cōtraria querebatur cui illorū ꝛ neutri standum eēt rñ. pa. q iste scripture contrarie fidē sibi adinuicem derogant et sic nō valent ꝛ imputet sibi q eas in iudicio pertulit q in potestate sua fuit quā voluerat nō proferre debuit enī eas preiudisse et alterā proculiſſe. Nota qui cōtraria allegat nō debet audiri et imputet sibi qui causam suam male tractat.

¶ Si caudo. Ca. Aliquis agebat contra aliquē aduersariū suū petēs ab eo certam pecunie quantitatē ad ꝗ probandā inducebat quoddā instrumētum in quo reus simplicit cōfitebatur se debere quantitatē petitā nullā cāz exprimendo ex qua deberetur queritur an ex tali cautione reus sit cōdemnandus rñ. q actor tenetur ostendere debitū q in cautione illa cōtinetur. Si vero cāz reus expresserit in scriptura illa propter quaz scriptura illa facta fuit sue cōfessioni stabitur nisi probet se id indebite promisisse. Nota q cū sp est exprimenda ad hoc vt ex confessione sua quis obligetur alias nō tenetur.

¶ Cum. p. Ca. Tabellio preuentus morte quedā instrumenta non perfecit que redacta erant in nota per eundem querebatur quid deberet fieri ꝺ huiusmodi instrumentis in notā redactis respondet pa. j. tabellioni q ad petitionem illorū ad quos pertinēt auctoritate iudicis ordinarij poterit illa instrumēta in publicā formam redigere per ꝗ perpetuo valitura ac si a dicto p. completa fuissent.

¶ Si instrā. Ca. aliqua instrumenta propter vetustatē vel aliā instā cām quasi cōsumpta sunt petunt exemplari queritur quid fieri debeat rñ. pa. quod presentētur coram ordinario vel coram delegato specialiter ad hoc ille postmoduz inspiciat diligenter illa instrumēta et si in nulla parte fuerint viciata fiant p̄ capiat illa exēplari p publicaz psonā et habebunt eandē auctoritatem cū originalibus. Nota ista duo capitula q frequent locū habēt.

De presumptionibus.

Sicut noxius Ca. Ille qui mittit lāceas et sagittas vt aliquem interficiat noxius est et malus ita ille qui fraudulent nocet amico suo et postea dicit ludēs feci.

¶ Afferer. Cuz due mulieres essent simul in quadaz domo et vtraqz haberet filiū paruulū infantē contigit q alt infans mortuus est illa cuius filius mortuus erat accepit filiū alterius viuū et filium suum mortuum latenter

posuit ad latus illius cuius filius erat vivus postmodū ille due mulieres cepe runt contendere inter se illa cuius filius erat vivus petebat filiuz suum ab alia illa respon. filius tuus mortuus ē meus autē vivit illa respon. econtra accesse runt ad regem salomonē et ceperunt cō tendere coram rege cū illa cuius filius erat vius nō posset ꝓbare q filius fuisset voluit rex per ꝑsumptionez inuenire cuius filius esset dixit rex afferte mihi gladiuz allato gladio ait dividite mfām rem vivum et date dimidiā partez vni et dimidiam partē alteri illa cuius filius erat vivus dixit regi domine date illi infantē vivum et nō occidatur econtra illa dicebat nec mihi nec tibi sit sed dividatur. tunc ait rex date huic. s. que nolebat illum infantē dividi vivū hec est enī mater eius ⁊ ita rex ad hanc ꝑsūptionē rectā tulit sniām.

Ex studijs. Ca. puer aliqñ presumitur q bonus debeat eē ex actibus suis quando videmus aliquē puerū bona opera facere puta libenter audit sapiētes studz virtutibus audit mādata dei per ista signa exteriora ꝑsumitur q bonus futurus sit.

Nullus dubitat. Reus quiē in aliquo delicto de quo cōuenitur semp fugit nunq̄ vellet venire ad iudicium ⁊ hoc ipso presumitur cōtra ipsū et ille q est innocens libenter querit vt absoluatur nec aufugit ⁊ ex hoc presumitur q sit innocēs.

Nonne benedicimus Ca. Dñi iudei disputabant cū Jhesu siue contendebant dixerūt iesu nonne bene dicimus q samaritanus es ⁊ demoniū habes. Rñ. Jesus ego demoniū nō habeo dicit greg. duo sibi illata fuerūt per hoc q vnū negauit de alio intelligitur cōfiteri tacendo. ‖ Nota q qui de vno negat de alio tacendo cōfitet.

Mandata. Ca. Dñs pa. cōmisit officiū legatōis super oēs eccās filie marimo eps nō loco sed persone illius epi confidens de eo ex eo q ex transacta vita illius didicit quid de subsequēti cōuersatōe ipsius presumere possit ꝑmittens q dū onera sua cū fratribus partitur mandata celestia agere cōprobatur. ‖ Nota ex preterita presumi ō futuris.

Quosdam. Hec capitula ⁊ duo sequentia p se patent.

Quia verisimile. R. cappellanus dicebat q H. cōfessus erat ei personatum eccē sue et ab eo vicariā ipsius eccē idem H. receperat et hoc dicebat se probaturū et ita: R. molestabat eundē H. Significatū fuit hoc dño pa. super hoc scribit pa. decano cassiōn. dicēs q nō est verisimile q H. personatū eccē cōfessus dicto. R. et vicariā ipsius eccē receperit ab eodē. Vnde mādat decano ne super hoc probationē recipiat nisi cōmunis fama loci hoc habeat vel nisi tales persone appareant de quibus nō sit verisimile q debeant dierare q sepe cōtingit q testes corrupti inducātur ad falsum testimoniū ꝓferēdū. ‖ Nota q contra verisimilē presumptionē inducūtur testes.

Illud quoq̄z Quedā libera mulier p. x. ānos ⁊ vltra scienter cohabitauit cuidā suo tāq̄ legittimo viro ⁊ ab eo fuit carnaliter cognita. postea dicebz illum suū nō eē maritū sed maritus dicebat eā suā eē vxorem ostendēs publicum instrumentū in quo se cōiuges nominabant per quod etiā sibi donationē ppt̄ nuptias faciebat eidē. mulier asserebat instrumentū illud factum esse in

fraudē vt dñs seruo suo fraudaret Insuper produxit testes q̄ ille rogatus erat pluries ab amicis mulieris q̄ eaz desponsaret sed ipse dicebat q̄ eā nō desponsaret. Vir predictū instrumentū producebat et quosdā testes qui viderant eam anulos deferentē ad hoc respondebat mulier q̄ hoc faciebat secundū cōsuetudinem illaz que panes vendunt. iudex super hoc cōsuluit pa. et ipse respon. q̄ i huiusmodi dubietate fama vicinie debet attēdi et si fama loci habet q̄ vir ipsam in lecto et in mensa sicut vxorē tenuerit cogenda ē mulier vt eidem viro affectu adhibeat cōiugali precipue si predictū instrumētum ab eo sit factuz qui officiū suum fideliter adimpleuit. Nota q̄ circa matrimoniū recurrēdum est ad famā loci et sic p exteriora ptrahitur matrimoniuz saltem presūptū contra quod nō est probatio admittēda. Itez presumitur pro instrumēto facto ratione officij.

Litteris tue. Quidā petrus noīe contraxit matrimoniū cū. A. mulier petens postmodū separi ab ea quo ad mutuam seruitutē pro eo q̄ postq̄ mulier cū predicto viro cōtraxerat matrimoniū consanguineus ipsius viri eā cognouit Ad hoc probandū testes inducti fuerūt qui dicebant q̄ viderant consanguineum illius viri solū cū sola nudū cū nuda ea intētione vt credebant vt eam cognoscerent carnaliter et hoc viderūt in multis locis et horis electis. que petitur an propter has presumptōes debent separi. Respōdet pa. q̄ propter huiusmodi violentam suspitiōez formidatiōis possunt quo ad seruitutē mutuaz separi ita tū vt vir illa mortua cuz alia contrahat si voluerit mulier vero sine spe cōiugij permanebit. Nota q̄ vi oletā presūptio sufficit ad cōdēnatōez.

Tertio loco. Quidaz iuuenis contraxit cū quadam p verba de presenti. Alia mulier neptis predicte spōse p posuit se prius cognitā ab illo iuuene q̄ cū illa contraxisset. Ad quod probā dum testes pduxit q̄ dixerūt se pro certo credere q̄ illa dicti iuuenis extitit cōcubina adiicētes q̄ eos viderat īsimul p plana nemora vias et invia cōuagā tes pluries et fama vicinie sup hoc erat Judex ad maiorem certitudinē iuramēti cum vtriusq̄ recepit qui cōfessi fuerūt q̄ carnaliter se adiuicē prec̄ognouerāt licz iuuenis ab ea recedere nolliet quaz iurauerat in vxorē hīre quesitum fuit a pa. quid iuris essz. Et ipse respōdet q̄ cū hoc nō dicat̄ ꝑ predicetur a pluribus manifestum solutis sponsalibus sepentur. Nota q̄ ex multis presūptōibus inducitur probatō sufficiēs. Item fama cum alijs presūptionibus probat.

Litteras vestras. Epūs alti fiodoren. impetrauit litteras contra q̄ſdam burgenses de caritate quos impetrabz de hereſi q̄z vnus extiterat. Vnde de quo hic agit̄ vt cū possit facilius expediri vtraq̄z ps cōpromisit in duos de iudicibus sub certa pena repuata sibi nihilōinus delegata potestate corā arbitris istis Contra. V. proponebat epiſcopus q̄ erat hereticus et piurus p eo q̄ cū ipse. V. haberetur suspectus de hereſi z cōfessus fuit hereſiz suā apd caritatē redēndo ad catholicā vnitatē z idem cōfessus fuit de quodā fratre suo q̄ eodem laborabz errore et cū frater ille coram bituricen. archiepiscopo de hereſi cōueiretur purgatio sibi fuit indicta p. V. fratrem suū q̄ vere catholicus crederetur. Ipse. V. cōpurgauit fratrē suum quē primo hereticū afferuerat et iō

epiſcopus proponebat ipſuz. v. duo contraria dixiſſe vnde ꝛ priuatus et hereticus dicebatur ab ipſo eꝑo et in hereſim relapſus. ipſe vero hoc negabat quia lz de ſe cõfeſſus fuiſſet de fratre tamẽ nihil dixerat ſed epiſcopus ipſũ conuicit per teſtes propt huius cõtrarietatis iudices habuerunt. V. de hereſi ſuſpectuz vnde miſerunt illũ cũ litteris ſuis ad dominum pa. His oĩbus diligenter cõſideratis dñs pa. habuit iſtũ. V. de hereſi vehementer ſuſpectum tũ quia ꝙ ante dixerat poſtea negauit ſe dixiſſe tũ quia mendaciũ prius dixit in fratrem aſſerẽdo illum hereticũ vel poſtea priuilegium cõmiſit indeũ purgando illũ de hereſi quum vtrunqz reddit eum valde ſuſpectũ veriſimilius tamẽ videtur ꝙ eo tẽpore quo conuertebatur ad fidẽ tã graue mẽdacium nõ dixiſſet in fratrẽ miſt fuiſſz accenſus zelo catholice fidei vnde preſumt ꝙ tũ poſtea purgauit illũ turpiter dierauit vnde mandat pa. iudicibus ꝑſentibus quati. tũ propter ſolã ſuſpicionem quãuis vehementẽ noluit illum de tam graui crimine cõdemnari talem et tantã ſecuritatẽ ab ipſo recipiant preter iuratoriam cautionẽ ꝙ timore pene tẽporalis debeat coherceri diſcretã penitentiã miungẽtes eidẽ exqua appareat an ſit vere penitens an ficte cõuerſus. et ſi taliter euz verum catholicũ cognouerint nõ permittant eũ vlterius indebite moleſtari alioquĩ tanqꝑ hereticuz eum cõdemnet. ¶ Nota ꝙ qui cõtraria dicit tanqꝑ ſuſpectus repellitur. Itẽ hic vna preſumptõ preponderat alteri quia illa magis accedit ad veritatẽ. ¶ Itẽ ꝑter vehementẽ ſuſpicionẽ nõ debet quis cõdemnari de hereſi. Itẽ a priuato nõ dz amplius iuramentũ requiri. ¶ Itẽ timore pene tpalis aliqs coherceatur.

Cũ in iuuentute. Ca. Epõs quinqz eccãrum de vngaria diffamatꝰ erat apud regẽ ꝙ cum quadã nepte ſua a pertractabat mœſtuz propt quod rex vngarie lras ſuas miſit domino pa. denunciando ſibi crimen ipſius poſtulãs vt malũ hoc pernicioſum exemplo d vngaria remoueret. Sed quia hmõi ſuggeſtio nõ procedebat bono zelo noluit pa. fidem adhibere dictis eius ſed voluit ſcire vtrũ hoc ex caritate procederet ſcripſit epõ laurienſi. vt prudenter et caute a coepiſcopis alĩs inquireret diligẽter vtrũ credereꝫ illũ tali peccato reſperſum et ipſi epiſcopi poſtmodũ reſcripſerunt dño pa. ꝙ ipſi credebant eũ vituz honeſte cõuerſatõis perſonã ipſius multipliciter cõmendantes vnde ſuper hĩ ſcribit pa. iſtis epõ et abbati dicẽs ꝙ epiſcopus ipſe adeo ſe maturũ honeſtũ et ꝑuiduz exhibuit ꝙ ab eccã ro. pallio meruit decorari. quaꝫ nõ ẽ de leui credẽdũ ꝙ poſtqꝑ ad ſenilem peruenit etatẽ turpiter abiecerit iugũ dñi. qz hmõi labes que aliquãdo in iuuentute cõtrahit in ſenectute frequenter purgatur preterea nõ eſt credendũ ꝙ vir talis ad hoc ſe cõuerteret: vt cũ propria nepte abhominabilẽ perpetraret inceſtum qz etiã ꝑm leges naturale fedus nihil permittit inter tales perſonas ſeui criminis ſuſpicari. ¶ Nota ꝙ ex preterita vita pſumẽ ꝺ preſenti. ¶ Itẽ propter meritũ perſone cõceditur priuilegiũ. ¶ Itẽ inter cõiunctas perſonas naturale fedus non pmittit turpe aliquid ſuſpicari. ¶ Itẽ denunciatõ ex caritate fieri dz ¶ Itẽ ſuperior nõ ſtatim dz credere de ſubdito que referuntur eidem ſed prius debet ab alĩs inquirere. Itẽ propt infamiam a maliuolis oꝛtam nõ ẽ inquiſitõ facienda.

Quidam. Ca. Quidam ſcola

ris. C. noīe impetrauit lrās ad mediolanen̄. archi. vt ipsū faceret recipi in clericum et in fratrē si persona eēt idonea a pbro ecē sancti victoris in qua cōsueuerunt eē clerici et sacerdos. ‖ Sed pbr ille coram archid. cōstituto proposuit q facultates ecē duobus clericis nō sufficiebāt adiciens q idem. C. non erat idoneus ad beneficiū illius ecē obtinendū dubitatū fuit z contentio erat super hac idoneitate an deberet iste sep tare idoneū. ‖ Vnde propt hoc partes redierūt ad pa. mandat pa. iſtis iudicibus vt ex illa clausula sed si persona fuerit idonea que in ēscripto erat inserta eidem scolari protandi se idoneū nulla necessitas imponatur cū prima facie presumatur idoneus nisi probet indignus. ‖ Nota q quilibet presumitur idoneus nisi p̄betur contrarium.

Ex administratōis per se patz.

De iureiurando.

Peruenit. Ca. Comes arnulfus. spoliauit epm laudicē. .s. rebus ecē sue z compulit ipsum iurare q nō repeteret sic ablata peruenit hoc ad dominū pa. Ipse hoc audito valde doluit dicēs q per illud iuramētū nullo modo fuit obligatus vel astrictus tamē ad cautelā ipsū absoluit quia taliter coactus iurauit. ‖ Nota q iuramētum prestitū per metū de rebus ecē nō repetendis nō obligat. ‖ Itē a tali iuramento absoluitur ad cautelā.

Peruenit. Ca. Rex francie promisit regi anglie vel alicui alij prestare cōsilium z auxiliū cōtra aduersarios suos si ipse sibi cōsilium z auxilium aduersus suos simili modo prestaret iuramento interposito vel interpositione fidei super hoc prestita. Rex anglie nō seruauit regi francie quod promisit dubitauit rex francie an teneret sibi pua re promissum. Respondet pa. quod non dicitur mutare propositū aut promissū qui in melius illud cōmutat nec tenetur illi regi ad promissus seruandū. sicō stat eū nō paruisse condicioni etiā si iuramentū interuenisset nulla p̄missiōe vel fides hinc inde data fuerit. ‖ Nota q nō frangit promissum vel propositū suum qui cōmutat illud in melius. ‖ Itē fidem nō seruāti fides nō est seruanda. ‖ Itē iuramentū vel fides data sub cōditione nō obligat nisi cōditio seruet.

Ego enī. Ca. hic traditur forma qualiter episcopi iurant fidelitatem dño pa. et successoribus suis. ‖ No. ex isto. c. q episcopus iurat fidelitatem sancto petro et romane ecē et pape tunc existenti suisq successoribus. ‖ Nota subditus nō tenetur obedire prelato canonice nō intrāti in eccām etiā si iurasset obedire successori fa. c. alienationes xij. q. ij. ‖ Nota q nō tenetur subditus ad iuuare prelatū suum etiā papam cōtra ordinē suum. quod intellige vt glosa huius decretalis colligitur.

Nullus lrā per se patz.

Debitores Ca. Aliquis p̄misit soluere vsuras cū vsure inhibite sint in iure canonico et diuino. quereb̄atur vtrū ille sit cōpellendus ad eas soluendas. Et respondz q nō debet cōpelli ad hoc. ‖ Si vero iurauit soluere. tūc propt iuramentū debet cōpelli. et cū vsure solute fuerint creditores sunt cōpellendi per censurā eccīe

vt eas restituant. ‖ Nota q̃ secundum canones obligatõ vsurarum nõ tenet ꝫ iuramentũ super hoc factũ tenet et debz seruari. Itẽ vsure restitui debent.

Ad nostrã Ca. Quidã. p. nomine quãdã summã pecunie mutuauit quibusdam hominibus recipiendo ab eis quasdam possessiones et reditus in pignore prestito iuramento ab eis q̃ ipsi petro super illis nullũ grauamen iferrent donec sibi pecuniã soluerent an teq̃ de possessionibus et redditibus illi sortẽ suam deduxissent expetunt illũ corã archiepõ molestar̃ ita q̃ per archiepz dict9. p. fuit excõicatus. Vnde super his cõquestus fuit dño pa. et ipse mãdat ei dz archiepo et eius cõiudicibus quati. recepta sufficiente cautione ab ipso p. q̃ eorum debeat stare mandato ipsũ absoluant postmodũ cõpellant creditores si ẽ ita vt possessiões et reddit9 pdcõs eidẽ p. restituant. q̃ contra iuramentũ suum venerunt nec sibi molestiam infe rant vel grauamẽ donec pecunia fuerit restituta sicut iurauerũt cõpellant dcm p. vt quicqd recepit vltra sortẽ deduc tis expensis restituat eis quod si non fecerit excõicent illũ. ‖ Nota q̃ sufficiens cautio pti debet ab eo qui vult pa rere mandato ecce. ‖ Itẽ iuramentũ sp seruandũ est etiam factũ super vsuris soluendis lz promissio vsurarũ nõ valeat. ‖ Itẽ creditor nihil vltra sortẽ pe tere potest expensas tamen quas fecit circa pignora potest deducere.

Si vero aliquis. Ca. Aliqs per metum grauissimũ cõpulsus fuit re nunciare beneficiũ suum iuramento in terposito de eodẽ vlterius nõ reprehendo et sic ille cõpulsor retinuit sibi beneficiũ illud. Queritur quis illorũ debeat bene ficium illud habere an neuter. Rñ. pa. q̃ nõ ẽ tutũ alicui venire contra iuramẽ tũsuũ nisi illud tale sit quod seruari nõ possit sine periculo anime pa. nõ vult a licui dar̃ materiã cõtra iuramentuz su um veniendi ne auctor periurij videar. tamẽ in ro. ec. a pluribus ro. pon. factũ est q̃ clerici qui coacti beneficiũ suũ ab iuraruntꝰ iuramento beneficiũ absolu tionis meruerũt et ad cohercendã inich tatem illorum qui illos iurare cõpule rant permissi sunt eadem beneficia obti nere. ‖ Nota q̃ iuramentũ semp est ser uandum dũmodo in obseruatione ipsiꝰ periculũ anime nõ vergat. ‖ Itẽ pa. nec etiã aliquis debet eẽ auctor periurij nec dare alicui materiã pierandi. ‖ Item a tali iuramento per metum prestito q̃s absoluitur si petat et cõstiterit q̃ talit iurauerit alr̃ nõ absolueretur.

Ex rescripto. Ca. Quidam abbas treuerẽn. monasterij recepit q̃n dam summam pecunie. viij. mlium solido rum a petro creditore qui cũ abbate et fratribus quandaz cõuentionẽ fecit ad hoc vt illa cõuentio seruaretur/abbas quosdam de monachis suis obsides dedit qui iurauerunt cõuentionẽ illã seruar̃ ita q̃ si illi obsides deficerẽt alij mõachi in obstagio loco illorũ ponerentur et si monachi hoc nõ seruarent abbas dedit fideiussores vuil. et eius vxorẽ q̃ simlit fidẽ prestitisse dicũtur abbas ꝛ mona chi venire voluerunt contra promissio nez ꝛ cõuentionem suã significatuz fu it hoc dño pa. Vnde ipse mãdat quibus dam quati. abbatẽ ꝛ monachos ꝛ vuil. et eius vxorem moneant vt conuentio nem illam faciant obseruare sicut iu ra uerant alioquin abbati et monachis in gressum ecce interdicant et in terrã p fati. v. et eius vxoris diuina officia p hibeãt celebrari vsq̃ ad satisfactionẽ

condignam. ¶ Nota monachos obsides dari posse. ¶ Item iuramentū semp seruā dū est dūmodo sine periculo anime pos sit seruari. ¶ Item propter debitū alienis poest terra interdici.

Querelam. Ca. Guil cleri cus promisit iuramento interposito. r. clerico limonien. se soluturum annuati ipsi. r. duos bisantinos nomine ecclē de scatum sed per bienniū in solutione pē sionis cessauit propt quod dictus. r. cō questus fuit domino pape super hoc scribit papa iudicibus dicens q nō merentur eccās regere qui sunt crimine periurij irretiti vnde mandat pa. quati. si cōstiterit dictū. g. cōtra iuramentū su um cessasse in solutione pensionis non necessitate sed voluntate ab ipsa eccā ip sum remoueant et eā prefato. r. restitu ant. ¶ Nota q periuri eccās regere nō debent. ¶ Item cū aliquis cessat in solutio ne census. per biennū amittit rei detin tionē. et res domino restituit. ¶ Item ne cessitas excusat a periurio.

Tua nos Ca. Monachi seu viri religiosi habent aliqñ psentatōes in ecclesijs a quibus certam percipiunt pensionem cū ipsi eligunt clericos ad e asdē eccās cōstringūt eos iuramēto ad maiorem pensionē solito persoluendam vel prestandū aliquid preter solitū pen sionem. cū vero epi eos instituūt. iurāt q pensionem annuaz nō augebūt. que ritur hic quod iuramentū sit seruandū Rñdit pa. q posterius iuramentuz rati one et auctoritate late rañ. concil. iurat et ideo primo preiudicat q ō cupiditate processit. verūtamen iustum ē vt clerici illi pro periurio quod vitare nō possūt ab ecclesijs perpetuo remoueant. No. q pensio annua augeri nō debet. Item si quis duo fecit iuramenta q maiori in uatur ratione ē obseruandū. Item teme rarium iuramentum repellitur ab ec clesia.

Cū quidam. Ca. Quidā epi de sardinia receperunt a quibusdā credi toribus quandā pecunie quantitatē. et iurauerunt illā ad certum terminū per soluere quod facere cōtempserunt. que ritur quid sit istis episcopis faciendus pro eo q contra iuramentū venerunt. Rñ. pa q in ipsis tanto grauius est iu dicandū. quanto maiori dignitate pre cellunt. et quia eorū exemplo alij ad si milia vocantur.

Illi vero. Quidā iurauerūt nō loqui patri vel matri. sorori vel fra tri nec aliquod subsidiū impiri eisdez dicatur q isti ab isto illicito iuramento sunt absoluendi iniuncta eis penitētia pro eo q male iuraruntNota q plus debent puniri maiores q minores.
¶ Item factum maiorū trahitur a minori bus in exemplū. ¶ Item iuramentū illici tum nō obligat et ad cautelā a tali iura mento quis absoluitur.

Sicut ex litteris. Ca. Prior cuiusdam monasterij iracundie calore cōmotus iurauit q in claustro eiusdem monasterij in quo professionē fecit/decē tero cū. G. monacho nō moraretur. Ab bas suus dubitauit super hoc consuluit pa. Et ipse respondet q nō licuit illi mo nacho temerariū facere iuramentū con tra fidē sue professionis et sue stabilita tis propositū. Unde mādat eidem abba ti vt talem penitētiam sibi iniungat q alij illius exemplo deterriti similia per timescant et in claustro quod abiurare nō potuit stabilitate perpetua suā peni tentiam agat. Nota q temerarium iu ramentū nō est seruandum. ¶ Item iura mentū contra professionē et stabilitatē

promissam nõ tenet. ‖ Itẽ pena vnius debet eẽ metus multorũ.

Veritatis. Ca. Clemẽs pa. certius indulsit Guil. regi sicilie vt ipse nõ teneretur sibi prestare iuramentũ fidelitatis pro regno sicilie ita tamẽ q̃ per hoc nõ fieret sibi vel successoribꝰ suis preiudiciũ quominus sibi ꝛ successoribus suis heredes sui fidelitatẽ facere teneren. Super ista indulgentia questio mota fuit in presentia regie vtriꝰ singuli heredes regie successoribus clementis deberent prestare fidelitatẽ / duo cardinales legati apostolice sedis indulgentiam illã sic interpretati fuerũt q̃ heredes regie teneban. prestare fidelitatẽ dño pa. clementi et successoribus suis per iuramentũ. quo prestito alys iurare postmodũ minime cõpellantur. Cõsultus fuit pa. super illa interpretatione. et ipse rñ. vt heredes regie postq̃ sic iurauerunt successoribus suis iurare nõ cõpellantur tamẽ ita tenẽtur eis seruare fidelitatẽ ac si iurassent hanc formã habuisti. s. e. ego. n. hec colligũtur ex antiqua decre. Nota q̃ iuramentum fidelitatis transit ad successores qꝛ hoc actũ fuit expresse. Itẽ licet vasallꝰ nõ iuret fidelitatẽ successoribus dñi tenetur tamẽ eis eẽ fidelis ac si iurasset.

Verũ in ea. Ca. quidam iurauerunt inuiti ꝛ cõpulsi pro vita ꝛ rebus suis seruandis quereb̃tur an isti indigeant absolutõe an ipso iure sint absoluti. Rñ. pa. q̃ nihil dicit hic aliud q̃ antecessores sui dixerunt qui taliter iurantes absoluerunt. verũtamen vt auferatur materia peierandi non est eis dicendũ vt iuramenta non seruent sed si ea nõ seruauerint nõ sũt propter hoc tanq̃ per mortale crimen puniendi tanq̃ pro directo periurio. ‖ Nota q̃ iuramentũ metu extortum est obligatorium ex quo aliqui a tali absoluunt. Itẽ si quis tale iuramentũ nõ seruet debet puniri nõ tanq̃ pro directo periurio et voluntario. ‖ Itẽ transgressio huius iuramenti nõ dicitur simpliciter mortale peccatũ. ‖ Itẽ metus iustus penam attenuat.

Veniens Quidam venetus nole alanus habuit verba cũ. m. mauri eñ. et cõuicia inter se inferendo propter quod ille. A. graues inimicicias dicitur incurrisse quadã amici vtriusq; partis volẽtes eos reducere ad cõcordiaz suggesserunt illi. a. vt in satisfactionẽ iniuriarum iuraret stare mandatis. H. I. et. M. cõsanguineis ipsius. M. Ille nõ credens se tale quid fecisse propter qõd aliquod graue deberet sibi imponi iuranit stare mandatis illoꝝ ipsi precepit ei sub debito iuramenti q̃ nunq̃ curiaz ducis intraret nisi quando oẽs generaliter vocarẽtur iste recepto tam iniquo mãdato accessit ad pa. exponẽs sibi predicta adiẽciens q̃ erat cõsiliarius ducis et pluribus ecclesiis quarũ erat aduocatus iuramento tenebatur in iure suo ad esse et nꝛo modo talit iurasset si mãdatum contrarium sibi presciuisset. vñ super hoc scribit pa. illis tribus ciuibus venetis dicens q̃ ipse super hoc scribit patriarche grandẽ. vt si mandatum illud priori iuramento licite facto repugnet ipsũ auctoritate pa. denunciet non seruandum. ‖ Nota q̃ cũ aliquis alicui simpliciter aliquid iurat mandatum debet eẽ idoneum nõ iniquũ vt hic patet. alꝰ relaxat mandatum. itẽ iuramentum cõtrarium alij iuramẽto licite fcõ seruandũ nõ est.

Preui. Ca. Aliquis iuramit defendere ac seruare pro posse suo iura

alicuius eccē. ecclesia requirit ipsuz ne cessitate imminente sub debito iuramenti ipse appellat. queritur vtrū incurrat p iurium si eccīaz nō defendat. an pretextu appellatōis a periurio excusatur. rñ. pa. q̄ in hoc articulo appellatō nō excusat illū a periurio immo periurij reatuz incurrit nisi difficultas siue necessitas ipsū excuset propt quā nō possit ecclesie subuenire. Nota q̄ appellatō frustratoria nō excusat aliquē ab eoqđ facere tenetur. Itē necessitas siue ipossibilitas excusat a periurio.

Quanto. Ca. Quidā cōsiliarij regis aragonū immo potius decepto res induxerunt ipsū vt iuraret irrequisito assensu populi vsqz ad tertiū cēp9 patris sui cōseruare monetā que circa mortē eius legittimo pondere fuerat diminuta ita q̄ graue scandalū in populo ortum erat. Hoc intellecto rex quod indiscrete fecerat. reuocare volebat. et satisfacere populo. vnde petijt absolui ab hmōi iuramento. pa. scribit eidem dicēs q̄ in casu isto nō tam ē absolutio necessaria. q̄ interpretatō adhibenda. cū ei iuramentū illud fecit. aut credebat monetam illā falsam eē aut legittimaz si falsaz. iuramentū fuit illicitū. et ideo nō seruandum. et pro eo debet illi penitētia indici. si vero credebat legittimam. iuramentū licitū fuit. et ideo seruandū. z pa. cōsuluit illi vt moneta illa reprobata q̄ diminuta fuerat a legittimo pondere alia moneta cudat nomine patris sui. et illam reducat ad legittimū statuz quē habuit tpe patris sui meliorez et sic iuramentū seruabit veritatemē si crederet monetā diminutā quando iuramentuz illud prestitit et sua eū cōscientia remordet cōfiteatur peccatū suum z pro illicito iuramento penitētiam agat. Nota q̄ iuramentū aliquando recipit interpretatōem vt hic patet q̄ aliquādo requirit absolutōem. Itē iuramentum non ē vinculum iniquitatis z ad licita et honesta semp debet referri. Itē iuramētum illicitum nō est seruandū.

Venientes. Ca. Quidam ciuis tudertinus D. nomine cōuentus fuit ab aduersario suo coram iudice ciuitatis super quibusdam possessionibus. iudex auditis meritis cause. cōdēnauit ipz ad restitutōem rerum petitarum ab illa sma appellauit ad dñm papam cōsules ciuitatis nō obstante appellatōe sententiam illā executioni mādarunt inducentes actorē in possessionē rerum de quibus questio vertebatur. super hoc appellans cōquestus fuit dño pape cui subest ciuitas illa quo ad temporalē iurisdictionem. Vnde ipse cōsulibus z populo tudertino mandauit vt possessionē ipsam restituant appellanti alioquin nouerint q̄ ipse mandauit mīcrō ēpō vt eos ad id excōi. cen. cōpellat. Cuius negocij occasione premittit pa. que precedūt dicens q̄ ipsi tenēt̄ur humiliter z deuote appellatōibus ad se. ap. mterpositis deferre qz etiam leges seculares post sniam beneficiū appellatōis nō denegant aggrauatis sed ipsi sniās appel. suspēsas exequūtur cōsules tudertini se super hoc excusantes in presentia pa. dicētes. q̄ cū alij vocantur ad officiū cōsulat9 iurant q̄ super mutuis z plegiarijs iudicabunt secundū cōsuetudinē ciuitatis. et infra xxxiij. dies sententias exequēt. Vnde saluo huiusmodi iuramento nō poterant ferre appellatōibus. Sed contra istā excusatōem dicat pa. q̄ iudices iurant iudicare sēm leges. sicut cōsules isti iurant iudicare secundū cōsuetudinem ciuitatis sue et ideo sicut iudices possunt

grauare subditos contra legem sicz cõ
sules isti possunt contra cõsuetudinem
suos subditos aggrauare. Vnde pcepit
eis quatinus appellatõibus ad sedẽ ap.
interpositis deferant humilit z deuote
cũ iuramento illud eoẽ exarsare nõ pos
sit in quo ius superioris intelligitur ex
ceptum. Nota dc. istã ad plura argu
mẽta. Primo ad illud / smiã diffinitiua
a qua ẽ appellatũ non debet executionẽ
mandari quod si fiat executio debet re
uocari vt hic patet et ideo deferre debet
index appellatõi z nihil innouare ea pẽ
dente. Item in iuramento semp ius su
perioris intelligitur exceptũ z cuiusdã
qz alterius qi iramentũ factum in pꝑ
iudiciũ alterius nõ valet cũ illud obser
uare nõ possit. Itẽ iuramẽtum perso
nale est.

Ad nostrã nouerit. Ca. qui
dam dues pisani. I. z. G. cuidam usu
rario. p. nomine multas persoluerunt
usuras iuramento interposito q nec p
se nec per alios predictas usuras repe
terent vel apud ecclesiasticũ iudicẽ vel e
tiam secularem sup his deponerent que
stionem. Creditor postmodũ condidit te
stamentũ in quo precepit heredibus su
is vt omnibus q protarent se dedisse
usuras eidẽ ipsas eis restituerent. Hz
dicti. I. et. G. nõ audebant repetere usu
ras propter huiusmodi iuramentũ z he
redes nõ satisfacierint eisdẽ. Peruenit
hoc ad noticiã dñi pa. Vnde mandat pi
sano archiepõ quatinus sub pena excõi
catõis publice in ecclã proponat vt qui
super hoc veritatẽ nouerit procedant ad
testimoniũ pferendum et si cõstiterit de
premissis cõpellat heredes illius p cen.
ec. vt usuras quas pater illorũ a pdic
tis cepit restituant vniuersas. Nota
q hic recipiuntur testes lite nõ contes.
quia procedebatur in modũ inquisitõis
sine denũciatõi et ex officio iudicis. Itẽ
q nõ potest agere propt iuramentũ põt
denunciare. Itẽ aliqd cõceditur vna
via. et alia denegatur. Itẽ vltime vo
luntate executio spectat ad ecclãm si he
redes exequi noluerint.

Ad nostrã. Archiepiscopus
neapolitanus quasi per extortionem pꝑ
stitit iuramentum q in omni cã seruа
ret ordinem iudiciariũ dubitauit archi
episcopus vtrũ in notoriis ordinẽ iudi
ciarium seruare deberet pretextu illius
iuramenti. Rñ. pa. archiepiscopo q se
cundũ canones manifesta nõ indigẽt ac
cusatione nec i eis ordo iudiciarius stuã
dus ẽ qui debet in causis alijs obseruа
ri. nec archiepiscopus habebat in men
te quando iurauit modo predcõ vt prop
terea veniret cõtra canonicas cõstituti
ones alioq un nõ iuramentum sed pre
iurium extitisset nec aliquo modo esset
seruandum. Vnde pa. benignius interpre
tatur illud iuramentum ita q sit conso
num iuri dicit enim q in manifestis z no
toriis ratione predicti iuramenti nõ te
netur seruare subtilitatẽ ordinis iudici
arij quia in his per oia seruare nõ debz
vñ si quis subtilit itelligat de ordine iu
ris vt in premissis nõ per oia iudiciari
um ordinẽ seruare tamẽ bene posset in
telligi q iurauit secundũ rectum intel
lectum vt in oibus causis ordo iudicia
rius obseruetur in illis videlicet in qui
bus ẽ ordo iuris seruandus si archiepi
scopus sic fecerit et iuramentum seruа
bit et iura canonica nõ offendet Nota
q iuramentum cõtra canones prestitũ
nõ tenet. Itẽ iurare cõtra ius nõ iura
mentum sed potius periurium est Hoc
iuramentũ directe seruari potest vel p
interpretatõem seruandũ est. Itẽ in

dubijs benigna ꝺbet fieri interpretatō
¶ Jtē in notorijs per omnia ordo iudicia
rius nō est seruādus. Jtē ar. qꝺ verbū
generale nō est generaliť intelligēdus
¶ Ea te credimus. Dñs pa.
mandauit archiepō turitano quati. iu
ramentū fidelitatis exigeret et reciperet
a iudice kalaritano nomine romane ec
cle. pro ipso iudicatu. iudex ille noluit iu
ramentū illud exhibere asserens qꝺ illō
prestiterat pisano archiepiscopo salua
ecclē ro. honore. ꝓa. hoc intelligens scri
bit super hoc iudici supradicto dicēs qꝺ
nō remittitur debitū sed augetur cū ali
cui soluitur quod alij est prestandū sed
cū iuramentū illud ecclē ro. dictus iudex
prestare teneatur si iuramentū iam ꝑ
tum contrariū reputet illi qꝺ dño pa.
prestare tenetur primū illiciťū est et il
lo nō obstante illud prestāre debet quod
ab eo petitur si vero primū iuramentū
nō est cōtrarium prestando iuramento
illud sine mora prestare debet. Notaqꝺ
nō releuatur a debito qui alij soluit qꝺ
alij debet ¶ Jtē cum duo iuramenta cō
traria sunt videndū est quod magis sit
licitū alterō reiecto illud seruetur.
¶ Quintauallis Filie quinta
uallis venerūt ad verba cū quibusdam
mulieribus alijs ꝛ eis multas iurias
irrogarunt propť quod dictus quinta
uallis iurauit stare mandatis illarū. ꝙ
tale fecerunt illi mandatum sub debito
iuramenti qꝺ si aliquando filij aut filie
aut vxor illius aliquod factū vel verbū
cōtumelioſū mulieribꝰ illis obijcerent
idem quintauallis filios ꝛ filias exhere
daret et vxorē a se remoueret. Quinta
uallis recepto tā impio mandato signi
ficauit hoc dño pa. vnde mandat epō al
batrino quati. predictis mulieribus in
iungat vt mandatum illud reuocēt cū
licitum fuerit iuramentum et mandatū
illiciťū alioquin denunciet illum non te
neri ad obseruandū huiusmodi manda
tum. Nota qꝺ cū aliquis simpliciter iu
rat stare mandatis alicuius licitum de
bet eē mandatū alioquin mandatū non
ligat.
¶ Tua nos Quidam. B. nomi
ne et. A. vxor eius adimucē iurauerunt
se nunqꝺ mutuo petere nos quesiuit
ordinarius quid sibi super hoc esset
agendū mandat pa. eidem quati. vtrūq;
inducat ad cōtinentiā obseruandam
qꝺ si facere voluerit et eā seruare mane
ant separati alioquin cōpellatur mulier
ad virū redire cū iuramentum illud te
merariū fuerit et vtrqꝫ illorū adulte
rium cōmisit. Nota qꝺ iuramentū non
preiudicat matrimōio sed econuerso ma
trimoniū preiudicat iuramēto ꝛ infra de
sponsalibus. c. ꝛen.
¶ Quemadmodū Quidā iura
uit se ducturū aliquā in vxorē que an
te ista sponsalia sic cōtracta fuit forni
cata queritur an teneatur eā ducere in
vxorē pretextu huius iuramēti. Rñ.
pa. per simle et quasi a maiori si vir in
rasset mulieri quē do cōtraxit cuꝫ illa
qꝺ eam sp pro legitima teneret vxore
eam nō posset dimittere qꝺ fornicatione
qꝺ ante cōtractum matrimonij cōmisi
set sed si post cōtractum matrimoniū et
prestitū iuramentū fornicať dimittere
eam posset nō obstante hmōi iuramen
to quia in illo tali cōdicio subintellige
tatur si illa contra legē matrimonij nō
peccaret. Eodem modo si aliqꝺ iurauit
se ducturum aliquā in vxorē non potest
ei fornicationē opponere precedentē sed
subsequentē vt eā ducere nō teneatur
quia in illo iuramento talis debet cōdi
tio subintelligi si illa contra legē despō

satõis nõ venerit. Alioquin si post tale iuramentũ fieret publica meretrix eaz ducere teneretur quod eẽt prorsus absurdũ. Et hoc pbat p locũ a maiori. si vir post cõtractũ matrimoniũ ppt̃ fornicationẽ dimittere potest uxorẽ multo fortius ante cõiugiuz celebratũ ppt̃ fornicationẽ potest non admittere sponsam qz turpius eẽt̃ur q̃ nõ admittit hospes. Nec obstat iuramentũ in aliquo istorum casuum qz iuramentũ illud tale est propter cõditionem subintelligendam quod potest seruari et non seruari sine transgressione iuramenti precepta si post hmõi iuramentũ huiusmodi mulier fieret leprosa vel paralitica vel nasum amitteret vel quicq̃ turpiusei cõtingeret teneretur eã ducere in uxorẽ ‖ Rñ. si esset uxor de presenti eam dimittere nõ posset si sponsa de futuro eã ducere nõ teneretur qz multa impediũt matrimoniũ cõtrahendum q̃ nõ dirimunt iam contractũ.

¶ Illud aũt. In. §. isto alia q̃stio ponitur que talis est. Aliquis iurauit q̃ super nullo crimine accusaret uxorem. queritur an istud iuramentum esset seruandũ. Rñ. pa. q̃ iuramentũ tale temerariũ est qz si mulier fieret infidelis ⁊ nollet cohabitare viro sine contumelia creatoris vel illũ trahẽrz ad mortale peccatum dz statim illã accusare apud iudicẽ suum et nisi se corrigat illã dimittere debet secundũ canones. Sed si iurauit expresse q̃ eam sup adulterio nõ accusaret nũq̃d dõbet seruari hoc iuramentuz et videt̃ q̃ non qz dicit scriptura patronus ẽ turpitudinis qui crimen celat uxoris. et in euangelio dicit̃ si primo et secundo correcta se nõ emendet dicendũ est eccẽ vt tanq̃ ethnica et publicana postmodũ euitetur. Sed cõtrarium videt̃ q̃ sit seruandũ quia non solũ septies sed septuagies septies dimittendũ est uxori peccanti. Rñ. pa. q̃ in hoc casu tutius ẽ propter iuramentũ vt eã nõ accuset ad diuorciũ celebrãdũ sed denunciare debet illã ad penitentiaz peragendã. ‖ Nota q̃ in iuramẽto honeste condiciones subintelligunt quãuis nõ apponant. Itẽ nõ potest quis reprobare uxorẽ quã approbauit ex cã precedenti matrimoniũ vel sponsalia. ‖ Item multa impediunt matrimoniũ cõtrahẽdum que nõ dirimũt iam contractum. ‖ Itẽ matrimoniũ de presenti nullo casu superueniente dissoluit nisi ante carnalem copulã professatur alt. ‖ Terz si quis iurat simpliciter nõ accusare uxorem temerariũ ẽ iuramentũ. ‖ Item si quis iurat nõ accusare uxorẽ de adulterio seruandum ẽ iuramentũ tamẽ debz eam denũciare vt peniteat qđ si nõ fecerit potest eã dimittere et ita alia via cõsequatur intentionez suã et alia denegatur. Itẽ q̃ nõ p̃t accusare p̃t denũciare.

¶ Et si cristus Ad finẽ capituli collige casũ et cãm cõstitutõis huius dec. Abbas ⁊ monachi castilionis habebant cãs p monasterio suo dubitabãt vtrũ liceret eis ferre testimoniuz et intrare pro causis monasteriỹ sui. Et videbatur eis q̃ nõ deberẽt iurare primo auctoritate euangeliỹ dicentis sit sermo vester est est nõ nõ quod amplius est a malo est. ‖ Itẽ iacobus apostolus videtur prohibere iuramentũ dum dicit ante omnia fratres mei nolite iurare. Dominus pa. cõsultus rñ. primo auctoritate euãgeliỹ et eã exponit dicens. sit sermo vester est est nõ nõ vt affirmatõ vel negatõ sicut p̃cedat ex ore ita p̃cedz ex corde tamẽ qz malicia hominũ faciente nõ credit de facili simplici affirmatõi

vel negatōi ideo adiunxit quod amplis est a malo est illud amplius .s. iuramē tum nō est malum sed a malo illius q̄ nō vult credere nisi iuretur et est pena illius nō culpa. et licet dominus vidēat ꝓhibuisse iuramentū nō tamen prohibuit iurare p̄ creatorē sed p̄ creaturam. Vnde cū premisit nolite iurare omnino statim subiunxit neq3 per celū neq3 per ierosolimā tamē si iuratur p̄ creaturam seruandū est iuramentū dūmodo licitū est qđ iuratur. Secdo rñ. auctoritate iacobi apli dicens q̄ iacobus non simpliciter prohibuit iuramentū ꝑ voluntatē iurandi dū dixit ātē omnia fratres nolite iurare omnino q̄ nullus debet iurare spontanea voluntate nisi necessitate instante et tūc licite iuratur dūmodo iuramentū habeat tres comites .s. veritatē iudicij et iustitiā sed prohibuit iurare per creaturā. Vnde dixit apostolus homines p̄ maiorē suū iurant. ostendens p̄ quē sit iurandū. i. per deū et q̄ iurandū sit in necessitate ostendit exemplo angeli qui iurauit per viuentem in secula seculoꝝ et exemplo domini qui legitur plus dixisse q̄ est est nō non dum dixit. In veritate dico vobis Si enī iuramentū malū eēt dominus nō iurasset. Tertio dicitur q̄ quedā prohibentur quia p̄ se mala sunt quedā vero ꝓhibentur ex cā non q̄ mala sit ꝑ q̄ si fiant frequenter inde mala sequūtur sicut vinū per se malū non est sed ex frequenti z incauta potatōe luxuria generatur. Vnde dixit apostolus nolite ebriari vino in quo est luxuria. Sic et iuramentum per se quidē malū non est cū sit cōfirmatō veritatis sed tamē prohibetur ex cā quia ex frequenti incauta iuratōe periurium sepe cōtingit. Vnde legitur vir multū iurans replebitur iniq̄tate. sicut paulus cōcessit discipulo suo thimotheo vt vtatur modico vino propt̄ stomachū sic certe cū exigit necessitas p̄ veracia licita z honesta potest iurari q̄ cessante cā cessat effectus. Vltimo rñ. pa. questioni proposite licet enī sint viri perfecti vt quantūcunq3 possunt iuramentum vitare debeant tamē cōcedit eis ne ꝓpt̄ defectū testiū monasteriū suū sui iuris sustineat lesionē vt deficientibus alijs testibus ꝙ possint i cāis monasterij sui veritati testiōnū ꝓhibere. Nō. q̄ p̄ creatorē et nō p̄ creaturā iurādū est. tamē si p̄ creaturā iuretur seruandū est iuramentū si licitum ē quod iuratur. Itē in necessitate iurandū est duz tamē iuramentū habeat veritatē iudicij et iusticiam

Itē per iuramentum delatū deciditur questio. Itē quedam sūt simpliciter mala z ideo prohibita quedā vero sunt simpliciter bona sed prohibentur ex cā. Itē cessante cā cessat effectus. Itē monachi et clerici deficientibus alijs testibus possunt ferre testimoniū pro ecclesijs suis.

Sicut nostris. Ca. Vacāte eccā tudertina canonica anteq̄ tractatus aliquis haberetur de pastoris electione quedā iuramenta in damnū ep̄alis iuris fecerunt / postmodū vnus ex illis electus existit in episcopū et cōsecratus episcopus ipse videns q̄ ex hoc redditus episcopales diminuebantur quesiuit a pa. vtrū iuramenta illa eēnt seruanda papa cōsiderās q̄ iuramentum nō fuit institutū vt iniquitatis vinculū esset z iuramenta que cōtra vtilitatē ecclesiasticam attendant nō iuramenta sed periuria dicūtur periuratōe incauta fecit ei penitētiam imponi mandans ēpo amelieñ. quati. de canonicis illis super ꝓmissis veritatē inquirat et si ita eē inuenerit

in statum pristinū reducat quicqd in damnuz episcopalis iuris datū ee reperit. Nota q iuramentū in damnuz ecce datū nō ē seruandū nec obligat sed potius periuriū dicit & de hoc dz penitentia imponi.

¶ Cū contingat. "Ca. Aliquis alienauit res dotales & alias quas donauerat uxori propter nuptias prese te uxore et cōsentiente alienatōi: et ne uxor ulterius cōtra alienationem ueniat firmauerat proprio iuramento qd contra alienationē nō ueniret postmodum matrimonio soluto mitūt uenire in cōtrarium Cōsulti⁹ pa-rūt q licet consensus mulierū nō videatur in talibus obligatorius. scdm leges tamē dicitur mulier seruare hmōi iuramentū. ne tali pretextu viā cōtingat periuriis aperiri. et hoc ē uerū si iuramentum tale sine vi & dolo sponte prestitum fuit cum in preiudiciū alterius nō redundet nec obseruatū uergat i dispendiū salutis eterne. Nota q iuramentū prualet legi. Itē iuramentum sp seruandū ē ex quo sine periculo aīe seruari potest. Itē iuramentū factum in preiudiciū alterius nō tenet a cōtrario sensu:

¶ Sicut in terra et J. "Quidā H. nomine & J. iuraueruint adinuicē pacem siue treugā inter se seruare tandē dictus H. mouit bellū contra predictuz J. spoliando ipsū quibusdā bonis suis unde prefatus J. conquestus fuit dño pa. qualiter H. ipsū cōtra iuramentum ueniens spoliauit predē ab ipso iuramēto q illi H. prestiterat absolu⁹ pa. mādat quibusdā quati. si cōstiterit predictum H. iniuste mouere bellū cōtra ipsū J. inducāt ipsū H. ut restituat uniuersa q̄ p hmōi violentiā occupauit et a p̄ fato iuramento absoluant eundē q si facere noluerit excōicent ipsū et terraz eius subiiciant interdicto. si premissa ueritate nitūtur iuramentū q J se asseruit prestitisse ipsū nō ligat qui prestitit si de cōsensu factū ē utriusqz dū ille cui prestitū fuerat seruare negligit quod promisit. Nota q ea q̄ auferūt i bello iniusto sunt restituenda ergo a cōtrario sensu si bellū sit iustū potest licite ēteneri. Itē fides nō est illi seruanda qui fidem nō seruat quod illud subintelligitur iuramento

¶ Finis. "Ca. clerici iuramētū fidelitatis laicis prestare nō debent cū nihil tpale teneant ab eis q̄ seruus suo dño stat aut cadit.

¶ Petitio. "Ca. Anthiocena ecclesia uacante primate anthiochenus timens cōspirationes fieri contra ipsū iuramentū extorsit a canonicis anthiochenis q̄ nō eēnt de cetero contra ipsū canonici haberent cās postmodū contra ipsū p ecclesia anthiocena etiā & priuas quas fuerūt a dño pa. qualiter super hoc sibi & ecce prouiderent propter iuramentū pdictum pa. interpretatq fuit per predictū iuramentum canonicos illos nō teneri hmōi iuramento q̄ minus liberē stare possint cōtra ipsū principem et p defendendis iuribus & honoribus ecce sue & proprios suos tolerē dos a machinatione solūmodo per quā ipse primas deberet incurrere lesionē persone uel amissionē sui principatus. Nota q licz iuret k promittat aliquis alicui q̄ non erit cōtra ipsū tamē nō tenet ei cōtra se uel contra ecclām suam uel cōtra cōmunitatē suam quia iuramentū nō extenditur ad hunc casum quia contra se nemo tenetur uel contra ecclām suam. Itē ad cōspirationē principis astringuntur.

¶ Ex lrīs Ca. Quidam G. nomine impetrauit per lrās restitutōem vsuratū contra O. archidiaconū ⁊ magistrū canonicū tullen iudices lite contes. recepterūt testes productos ab ipo G. per quos ñ potuit cōstare de quantitate sortis sed de obligatione pignoris bene cōstitit ⁊ per famā quasi notoriū habebatur q̄ ex quadā terra que ipsi ē obligata sortē suam ⁊ amplius deuxisset vnde videbatur iudicibus vt iuramentū de veritate dicenda exigatur a partibus vt p iuramentū constaret de sorte significauerūt hoc dño pa. mandat pa. ne ex defectu huiusmodi iuramēti succūbat iusticia sic si veritas occultetur mādat pa' quati compellant partes p cen. ec. ad prestandū hmōi iuramētum. Nota in cā vsuratū iuramētum de veritate dicenda prestandum ē sicut in spiritualibus causis ⁊ ad hoc partes cōpelli debent.

¶ Intellecto. Ca. Rex vngarie fecit quasdam alienatōes in prēdicium regni sui ⁊ cōtra honorem regis ī repposito iuramento de ipsis nō reuocādis significatum fuit hoc dño pa. Vnde scribit archiepō colocen. et eius suffraganeis ⁊ eidem regi sup hoc vt alienationes predictas studeat reuocare non obstāte iuramēto illo q̄ in coronatione sua iurauit iura regni sui ⁊ honorē illibata seruare vnde illicitū fuit iuramentū si quod prestitit de non reuocandis huiusmodi alienationibus ⁊ ideo nō seruādum ⁊ priori iuramento licite prestito obediendum.

¶ Mulieri. Ca. Mulier quedam petebat quendā in virū suū et per iuramentum asserit in iure q̄ ille in eam matrimonialiter cōsenserit per verba de presenti/ vir hoc negabat/ cū mulier nō haberet alias probatōes vir fuit ab eius impetitōe absolutus/ queritur vtrū iudex debeat ei dare licentiā cū aliis contrahendi Rñ. pa. q̄ nō ne auctor periurij videatur/ nec debet hoc ei prohibere ne si forte falsū iurauit matrimonium impediret sed ē sue cōscientie relinquendū. Nota q̄ actore nō probante reus dz absolui. Item nullus per dictū suū debet dare materiā prierandi q; impu tetur ei. Item relinqui debet sue conscientie.

¶ Clericus. Ca. aliquis clericus iurauit se seruaturū statuta edita in eccā iuramento taliter prestito promisit per iuramentū se seruaturū statutum quoddā quod post prestitum iuramentū factum fuit in eccā. Queritur vtrū tenetur ab obseruatione illius statuti per iuramentum prius factū: Rñ. q̄ ex promissione sua tenet seruare quod promisit sed nō ex debito prestiti iuramenti. Nota q̄ iuramentū nō extēditur ad alia super quibus iuratus ē. Item ex promissione aliquis obligatur.

¶ Iuramentum. Ca. Aliqui litigant corā iudice iudex dēfert iuramētum alteri parti in iudicio illud iuramētum loco probatōis defert/ querit an istud iuramētū sit de necessitate prestādum Rñ pa. q̄ iuramentū hoc recusari nō potest nisi iusta de cā qua allegata et ostensa istud prestare non cogitur sed si vna pars deferet iuramentum alteri parti in iudicio illud iuramentū licite potest recusari vel referri. Ponamus si aliquis cōueniatur actione famosa tunc enī ē licitū referre hmōi iuramentum sane dicit hic q̄ si actor omnino defecit in probatione reus debet absolui quāuis nihil probet sed si presumptio

sit pro actore reo pōtest deferri iuramē tum ad tollendam illam psumptiōez ⁊ suam innocētiam ostendendam ⁊ hoc vtrū est nisi iudex cōsideratis circūstan cijs psonarū et cāe videat iuramētum illud deferendū actori. ‖ Nota in prima pte relationē supr tribus iuramētis. In secūda nota q reus debet absolui si actor oīo defecit i plationē. ‖ Item iura mētuz deferur habito respectu ad hone statem psone et quātitatem cause.

De exceptionibus.

Quiqz Casus. Quesitum fuit a pa. vtrū i psona testi um crimīa obici possunt vt a testimonio repellātur q̄b⁹ ante iuramētū vel depositiones nihil fu erat obiectū Rñ. papa q possunt oppo ni distinguēdo in hūc modum si crimīa obiciātur testibus de quibus nondū fu erāt accusati sed tantū opponūtur i mo dū exceptiōis crimina illa plari debēt anteq̄ cā p sentēciam terminetur que si probata fuerint testes a testimonio repellentur q̄ dicūt canones testes abs q̄ vlla infamia vel suspicōe vt macu la manifesta in ferēdo testimonio requirū tur q si sola crimīa de quibus alio tem pore cōuicti vel cōfessi fuerint in iudicio testes obiciātur a testimoīo repellūtur quia eorū cōfessioni nō est credendū cō tra alios nisi prius se probauerint ino cētes. Ceterū queraret aliqs ecce crimi na probata sunt contra testes in modū exceptiōis nunqd debent testes puniri pena ordinaria Rñ. pa. q propt̄ hoc nō debēt puniri pena ordinaria quia i eos accusatio iuris ordine nō procedit ꝑ suf ficit vt a testimoīo repellantur vbi cri men quod eis obicit nō cōtingit cām de qua. ¶ Nota q testes sine omni infami a debent esse. Item testes cōuicti vt cō fessi de crimine in iudicio a testimoīo re pellūtur. ¶ Item nullus debet puniri si ne accusatore. ‖ Item secūdū modū a gendi punitur aliqs Hec dc. intelligē da est et notāda secūdū illam. c. de testi. testimonium.

¶ A nobis. Casus aliqs ē ex cōicatus maiori excōicatōe puta titius martinus pticipauit titio sciēter i locu tōe vel oratōe et sic martinus ē excōica tus minori excōicatōe. ecce titius accu sat martinū/martinus excipit cōtra ti tium dicens ipsū esse excōicatū maiori excōicatōe. titius replicat cōtra marti nū dicēs tu non potes excipere cōtra me quia tu scienter participasti mēcū i ora tōe vel m locutōe. q̄ritur vtrū martin⁹ possit repellere titium a sua accusatōe nō obstante replicatōe titij. rñ. pa. q ti tius bene potest repelli a sua accusatōe nō obstante replicatōe quia titius remo tus est a cōione fideliū martinus vero so lūmodo a participatōe sacramētorū. No ta q excōicatus maiori excōicatione re pellitur ab agēdo sed mīori excōicatōne ligatus nō repellitur quia nō est remo tus a cōione fidelium.

¶ Cum ecclesiastice. Ca. Quī dam iacobus noīe fuit inuestitus p do mnū pa. de quadam pbenda vacāte in nouarien. ecciā et de mādato ipsius i cor palem possessiōem ipsius prebende īdu ctus quā nō permittebant eū nouarien canonici possidere hoc proposuit iacob⁹ predictus in presentia domni papē Cōtra pars capituli excēptōem quādam p posuit contra ipsū videlicet q i alia eccā beneficiū obtinebat. Ille replicauit cō

tra eos q ipsi plura beneficia in pluribus ecclesijs obtinebant Innoc. cognita veritate mandat laudunen. episcopo quati. dictū iacobū faciat prebende illius pacifica possessione gaudere de qua fuit pr C. inuestitus nō obstāte exceptione predicta quā nō possunt ei obicere cū et ipsi varia beneficia in diuersis ecclās habere noscātur Nota q q fiki ipe dimēto laborat nō pt illd alij opponēti exceptio exceptōe siue ēplicatiōe tollit

Pastoralis. Ca. Quidaz maliciose dilatorias exceptōes ꝓponebāt vt cāsum terminatō differatur ad istorum malicā cōprescendam statuit pa. vt infra certū tempus assignādū a iudice oēs dilatorie exceptōes proponantur ita q si partes post terminū aliquas voluerint proponere quas in termino nō fuerūt protestate nullatenꝰ audiātur nisi de nouo post terminū exorta fuerit. vel nisi ille q eam opponere voluerit fidem faciat iuramēto se post terminū ad illius noticiā ꝓuenisse Nota q iudex potest statuere terminuz ad dilatorias proponēdas nec postmodū possunt proponi nisi in tribus casibus hic cōtentis. s. si fuero protestatus si de nouo mihi cōparat ꝛ si iurem postmodū eaz ad meam noticiam ꝓuenisse Iterz q de nouo emergūt nouo auxlio indigēt Itē p iuramētū probat cōscientia alicuius Itē nota hic casū vbi iuramēto vnius creditur in ꝓiudicium alterius.

Cum inter. Ca. Inter priorem et cōuentū de argētolio ex pte vna et. s. nobilem virū pictauen. dioce. ex altera cōtrouersia sup q̄busdam damnis et rebus alijs vertebatur. partibus corā delegatis iudicibꝰ propt hoc cōstitutis procurator ipsius nobilis excipiēdo ꝓposuit q duos de iudicibus habebat certa ratiōe suspectos procurator monasterij allegauit q cū nobilis excōicatōis vinculo teneretur astrictus exceptionē huius proponere nō valebat. Iudices cō soluerunt dūm pa. et ipse rūt q ipsi nobili quelibet legittima defensio reseruatur in iudicio et precipue iudicis recusatio cū periculosuz sit sub iudice litigare suspecto. et apli. se. iudicibus suspectis cām ex certa sciētia nō cōmittit unde nō cōsideratur fauor excōicati sed equitas iudicantis et absurdū eēt vt reo contra actorē defensionis copia denegetur quia sic condēnaretur q deberz absolui aliqñ nec excōicato deneganda ē absolutōis sniā quando ē in cā absolutōis et si condemnetur potest appellare si contra iusticiā fuerit cōdemnatus et eadem ratiōe alia suffragia in vno et eodē iudicio nō denegātur eidem. Sed excōicatus recōuenire actorem nō potest nedū in defensionē sustinetur ad impugnandū extendat. Nota q periculosū ē litigare sub iudice suspecto. Itē in iudicijs equitas ꝑuanda ē et nō fauor Itē iudicū claudicare nō dz Itē excōicatus potest appellare et oīs legittima dfensio ē illi salua in iudicio sed agere vel reconuenire nō potest. Itē fauorabiliores sunt rei q actores.

Cū venerabilis. Ca. Episcopus sabinen. habebat cām cū monasterio farfen. super eccā sancti viti coram auditoribus vtriqz parti concessis pretebat sabinen episcopꝰ ipsaz eccām a monasterio farfen. cū possessionibus ꝛ pertinentijs suis dicens / eandē tam in tēporalibus quā in spiritualibus pertinere ad eccāz sabinen procuratoꝛ mōasterij nōdum episcopi intētiōe fundata ꝓpterea sic respondit q et si eccā predicta olī fuerit eccē sabinen. subiecta: eā

tamen episcopus nō potest petere cū ex causa permutatōis monasterium eam obtineat. Ad hoc probandum quoddā exhibuit instrumentū in quo prima facie contineri videbatur q̄ theodosius epūs cum assensu canonicorū suorum predictam eccām sancti viti cōcessit monasterio farfen. in cōmutabium q̄ quibusdaz ecclesijs z rebus alijs. Ad hoc episcopus respondet intentionem suam eē fundatā per huiusmodi responsionē q̄ cuz procurator monasterij responderit se dictam eccām ex permutatione facta per sabinen episcopū obtinere per cōsequens cōfitebatur se credere q̄ dicta eccā tpe permutatōis pertinuit ad eccām sabinē. q̄ cōtractus permutatōis celebrari non potest nisi cū vero dño vel cū eo qui loco domini habetur. et ad probandū q̄ dicta eccā pertineret in tpalibus ad episcopū quosdam testes induxit per quos ostēdere nitebatur q̄ ipse disponebat pro vel le suo de bonis ipsius eccē. His z alijs examinatis dominus pa. intellexit dictuz epm intentionē suā nō probauisse per testes vel per responsionē supradicti procuratoris q̄ qui opponit exceptionē nō videtur cōfiteri de intentione aduersarij vel per instrumentū ad hoc exhibitū ex aduerso quia in eo theodosius episcopus a quo permutatio facta proponebatur nō dicitur epūs sabinen quāuis trāssumpto qui procurator vtebatur appositū fuerit sabinen. per vitiū falsitatis licet minime excesserit qui transcriptuz illd falsauit et delictū psone nō dz ī dā nū monasterij redūdare z falsitate exceptio et ante sniam et post obīa possit vsqz ad xx. annos veritate cōperta non vult papa q̄ per hoc monasterio preiudicium generetur. Verūtamen quia cōstitit papē. dictā eccām sitam eē in dioc. sabinen adiudicauit ei ius episcopale in ōnibus in eadē exceptis illis que p̄ authentica scripta eidē epō sunt subtracta cū exempta nō probetur quo ad temporalia eiusdem eccē absoluit monasteriū ab impetitōe episcopi cū super hoc non probauerit se legitima prescriptione munitū. Nota q̄ qui excipit nō confitet de iure aduersarij. Item qui aliud vel aliquid addit vel minuit de instrumento in preiudiciū partis alterius falsarius ē. Item delictū persone nō dz nocere eccē. Item exceptio falsi sp potest proponi vsqz ad xx. annos. Item eo ipso q̄ eccā sita est in dioc. episcopi ei subest in omnibus ad ius episcopale pertinentibus sed q̄ terra nō subest ei in tpalibus nisi illud probetur.

Olim et infra. Ca. Nobilis vir v. cōueniebatur per lras apostolicas coram archiepiscopo treuerēn. ex parte ipsius nobilis fuit propositū coram ipso q̄ auctoritate illaz ītimz responderе nō tenebatur pro eo q̄ vltra duas dietas extra suam dioc. traheretur in cām et quia dictus archiepiscopus hāc exceptionē nō admisit se. ap. appellauit a quo tā procurator ipsius quaz partis aduerse ad se. ap. accesserunt coram qua procurator dicti nobilis predicā proposuit et procurator partis aduerse respondet q̄ dictus nobilis vltra duas dietas extra suam dio. nō trahebatur quia archiepiscopus in tali loco sibi terminū statuit q̄ nō erat remotus ab illo vltra quā per concilium sit prohibitū. Vnde pa. mandat quibusdam iudicibus quatenus si procurator dicti v. poterit probare exceptionem predictam videlicet se trahi in cām vltra duas dietas contra cōcilium generale appellationē ipsius legitimā fuisse pronuncient et

negocio superſederant. Nota q̄ qui appellat a grauamine ante ſmām in cā appellationis dz probare cām appellationis verā fuiſſe et hoc verū eſt quando non obtulit illam ſe probaturū. Itē nota q̄ iudex poteſt remouere grauamen de duabus dictis.

¶ Dilecti filij. Ca. Ruidaz canonicus gracaceñ. M. nomine electus fuit i priorē eiuſdem eccē s. p. et g. ſe opponebāt electioni ipſius vnde contra illos lrās impetrauit ipſi corā iudicibus conſtituti propoſuerunt q̄ dictus .m. non debebat audiri p eo q̄ erat excōicatus z periurus Sed dictus m. contra g et p. in modū replicatōis obiecit periurium z excōicationē contra g. ſ. vt eorū exceptionē elideret: ſed procurator illoꝝ rñt q̄ probatio illius electi ſuper hoc recipi nō debebat quia et ſi illa etiā probaretur nō eēnt propterea a defenſiōe ſue eccleſie repellēdi/etſi excōicatio contra dictum electum probaretur in modum exceptionis repelleretur ab agendo Dz replicatio excōicationis probata nō repelleret a defendendo Judices interlocuti fuerunt q̄ prius reciperent probationes ſuper replicatione premiſſa ꝓpter quod ad ſe. ap. appellarunt mandat pa. quatinus. ſi ē ita reuocetur in irritum quicqd fuit factum poſt appellationem. Nota q̄ excōicati et periuri nō repellūtur a defendendo ‖ Itē nō dz admitti ad probandū quo ꝓbato nō prodeſt.

¶ Apoſtolice ſe. Ca. Duo canonici pragū J. et M accēſſerunt ad ſe. ap. propter ordinationē pragēñ eccē q̄dam volentes impedire propoſitum illorum obiectebant eis quaſdam ſententias ſuſpenſionis et remotionis a beneficiis in modū exceptionis et ipſi reſpondebant ſententias illas nullas eē et hoc probare volebant per teſtes z inſtrumēta. Domnus pa. ne propter hoc impediretur ordinatio pragēñ eccē propt̄ quā venerant ſmās relaxauit ad cautelam Nota q̄ ſuſpenſus ab officio et beneficio nō admittitur ad agendum pro eccē ordinatiōe cū hmōi ſpiritualia tūc temporis poſſidere nō poſſunt nec ageē pro eis poſſunt.

¶ Dilecte i xp̄o. Ca. Inī prioꝝ et cōuentū de bucellia ex parte vna z prioriſſam z cōuentum de cāpoſcia ex altera ſuper quibuſdam decimis queſtio verteꝝbatur Ad petitionē prioris et cōuentus predictorū cōmiſſa fuit cā illa abbati ſancti benedicti et eius cōiudicibus ſed moniales ex grauamine ſufficienti ab eis ſe. ap. appellarunt z nūcium ſuum ad appellationē proſequendam tranſmiſerunt. iudices appellatiōe non obſtante tulerunt ſmām excōmunicatōis in eaſdē ꝑa. appellationis cām commiſit priori de angle et cōiudicibus ſuis nulla mentione habita de ipſa excōmunicatione corā quib9 pars aduerſa propoſuit q̄ cū eſſent excōicate et in lr̄is appellatōis nō fierꝝt mentio de ſententia excōicatōis lata cōtra ipſas lr̄e non valebāt et quia iudices hāc exceptionez nō admittebant/dictus prior ſe. ap. appellauit/ et cām fecit cōmitti priori de gernemue. z cōiudicibus ſuis corā quibus ex parte monialium fuit excipiendo propoſitū q̄ excōicatiōis in eas lata fuit poſt appellatōez legitimā/et cuilibet etiam excōicato defenſionis auxilium in iudicio reſeruatur quare iudices monialiū exceptōez partis aduerſe admittere nō debebāt ſicut ipſi eam admiſerūt z ideo appellatio propter hoc iterpoſita non valuit Dz quia prior de gernemue. et eius cōiudices exceptionem

huiusmõi admittere denegabãt ipse mo
nales se. ap. appellarũt. Vnde mãdat
papa decano linconien. quati. si ẽ ita qd
quid factũ fuerit post appellatõez ipsa
rũz ĩ irritũ reuocetur ꝛ ĩ cã procedatur
iuxta mãdatũ directũ ad priorẽ de ger
nem. et cõiudices suos. Nota q excõica
tus potest appellare et appellationem p
sequi.

Significarunt Ca. canonici
de tornaco elegerunt in suũ archipbẽm
p. clericũ et electionem suam presenta
uerunt archiepiscopo mediolanen. ipse
vero eam renuit cõfirmare n. clericũz
instituens in archipresbiterũ ecclẽ supra
dicte/propter quod clerici ad se. ap. ap
pellarunt. et cãm appellatõis fecerũt cõ
mitti preposito sancti stephani qui ele
ctionem ipsorũz confirmauit pronunci
ans ius eligendi pertinere ad capĩm de
tornaco et absoluens partẽ aduersam
ab impetitione ipsorũ clericorũ. A qua
smã partes ad se. ap. appellarũt: ꝛ cãz
obtinuerunt cõmitti abbati sancti salua
toris papien. et preposito vercellen. co
ram quibus ex parte archiepiscopi et
dicti n. clerici exceptio excõis fuit propo
sita contra capĩm de tornaco iudices non
considerantes q a prosecutione appella
tionis pretextu excõis non debeat quis
excludi cũ omnis defensio legittima ex
cõmunicato in iudicio reseruetur pronũ
ciauerũt partem archiepiscopi nõ esse
cogendam ad respondendũ clericis su
pradictis. propter quod clerici se. ap. ap
pellarunt et significauerunt factũ domi
no pape. Vnde mandat eisdem iudicibus
quati. si est ita procedant in cã exceptio
ne huiusmodi nõ obstante. Nota q ex
communicatus potest appellare et pro
sequi appellationem ꝛ omnis legittima
defensio sibi in iudicio reseruatur.

Exceptionem. Exceptio ex
cõmunicationis inter dilatorias nume
ratur tamen si reus illã scienter obmit
tat nihilominus eam in qualibet parte
litis opponere potest quod ẽ speciale in
hac exceptione cum alie dilatorie ante
litis ingressum sint proponende et hoc
statutum ẽ ne aliquis in periculum aie
sue excõicato cõmunicare cogatur sed si
eam obmiserit vt actor fatigetur labo
ribus ꝛ expensis cõdemnandus ẽ in ex
pensis actori. In fine dicit q si aliquis
est publice excõicatus iudex ex officio
suo ab agendo illũ repellat quãuis hu
ius exceptio nõ opponatur. Nota q ex
ceptio excõicatõis quãuis dilatoria sit
quandocũqz potest opponi Itẽ excõmu
nicatus publice nõ est audiendus licet
a reo de hoc sibi nihil opponatur: quia of
ficio iudicis est repellendus.

Aduersario. Aliquis cõue
nit aduersariũ suũ super aliqua re quã
possidebat tpe litis contes. sed quia post
ea sine dolo desiit rem illam possidere fu
it absolutus postea eandem rẽ cepit pos
sidere actor petit eandem rem. qr an res
iudicata ei obstet. et rñ. pa. q nõ obstz
exceptio rei iudicate. Nota ad hoc vt a
liquis cõdemnetur necesse ẽ vt possi
deat tpe litis cõtes. et tpe quo suã fertur
Item si aliquis possideat tpe litis cõte.
et postea sine dolo desiit possidere absol
ui debet.

Venerabilẽ. Archiepus nar
bonen. appellauit a iudicibus propter gra
uamen sibi illatũ et super appellatione
sua lras impetrauit coram iudicibus ap
pellationis obiciebatur lras nõ valere
pro eo q tempore impetrati rescripti eãt
ex causis aliis excõmunicatus Iudices
cõsuluerunt pa. et ipse rñ. q licet ex ali
is causis tpe impetrati rescripti excõis

vinculo teneretur de quibus i lris suis mentio nō haberetur nihilominꝰ ad p sequēdam appellatōez suā debz admitti quia nihil prodest excōicato appellare si nō posset appellatōez suam prosequi et lras impetrare. Nota q excōicatus pt appellare et prosequi appellationem et litteras impetrare.

De prescriptionibus.

Cacuit. Ca. Episcopi si ue prelati negligebant parrochianos suos reuocare ad catholicaz vnitatē vnde statuit cōcilium istud vt si alicꝫ aliquem locū ad catholicā vnitatē cōuertere.t si p triennīū tenuerit locū illū nemine ipm repetēte de cetero nō repetatur ab eo. et hoc verū est si p ipsū triennīū fuit episcopus qui posset illū repetere et tacuit. Si vero nullus fuerit episcopus nō preiudicetur ecē sed cū eccā episcopū habuerit liceat ex ea die intra triennīū locū ipsū repetere. Itē si episcopus p triēnium illud catholicus nō fuerit nō curratt tūc prescriptio sed si ad catholicā vnitatem cōuersus fuerit ex ea die quo cōuersus fuerit p triennīū habet potestatem repetēdi locū illū qui ptimebat ad ecclesiam suam. Nota q vacāte eccā nō currit prescriptio. Itē nō currit prescriptō eo tempe quo episcopus catholicus nō ē. tūc enī cōpatur vacanti ecclesie.

Nihil est. Ruedaz dña patricia occupauerat partē patrimonij beati petri pa. gregorius scripsit ei q ipsa dimitteret patrionīū illd et ipsa ei rescripsit q ipsa parata erat facere rationem et pa. secundo mandauit eidem q nihil cū scandalo nihil cū strepitu iudicū volebat de causis pauperū diffinire. Vltiō cū ipsa nō dimitteret bona pauperū reducit eidē dñe ad memoriā qualiter olī scripserat sibi dicens q taciturnitas z patia sua nō faciet preiudicū successoribus suis in rebus pauperū. No. ar. nihil cū scandalo faciendum. Itē bona ecclesiarum pauperꝫ sunt. Itē iure inuasa nō currit prescriptio.

Sanctorū patrū. Ca. olim habebat locū prescriptio. xxx. annorū i rebus eccē hodie nō vñ tenet qđ hic dicitur vel sic pone casū ad hoc vt teneat ista dec. rector cuiusdam eccē possedit per xxx. annos quiete quasdā possessiones cuiusdam militis. qr si scripsisset et rñ. q sic vt sequitur in lrā et sic nō tolliturr c. istud per. c. sequens nā ibi loquitur qñ vna eccā prescribit contra aliā hic qñ eccā prescribit contra primatum et iste casꝰ probatur per. §. xvi. q. iij. §. potest Nota q proclamatio sinodalis interrumpit prescriptionem.

De quarta Quidam clericꝰ prescripserat quartā decimarū et oblationū que ad episcopū pertinebant quer batur an posset se tueri contra epm. rñ. pa. q clericus ille potest se tueri ab impetitione epi super quarta predicta prescriptione. xl. annorū nisi interim eccā pastore vacaret qui iura ipsius exigere debuisset. In fine rñ. tacite questioni que posset fieri per canones antiquos i c. precedenti nōne sufficiat prescriptio xx. annorū vt dicunt canones rñ. to. ec. tennalē prescriptionē contra ec. nō admittit Nota q vacante eccā nō currit prescriptio. Itē sola prescriptio xl. ānorum locum hz.

Vigilanti. Ca. Secundū leges male fidei possessor prescribit rem

alterius. Vnde dubitauit quidam episcopus an idem eet secundū canones. Super hoc scribit pa. dicens q valde cauendū est ne male fidei possessores simus in prediis alienis quia nulla antiqua die cum possessio iuuat male fidei possessorem nisi rem restituerit post quā eaz nouerit alienā cuz postea bone fidei possessor dici nō possit ostendens qualiter aliter sit secundum leges. Eplxfimus enī legislator hanc legem inuenit vt locuz haberet prescriptio. xxx. vel xl. annorū in male fidei possessori solū modo propē vitandam negligentiā mnsorū et longi tpis errorem z cōfusionem sed pa. h̄ non placuit siue verus dominus sciat rē suaz prescribi siue ignoret: Nota q diuturnitas tpis peccatū nō minuit ꝫ auget. Itē male fidei possessor nō prescribit. Itē introducta fuit prescriptio contra deos z sui iuris cōceptores.

¶ Ad aures. Ca. Quedā eccā prescripsit decimas in parrochia alterius. xl. annis. queritur an tuta sit eccā prescriptiōe Rñ. cī pa. q d iur melioz ē condicio possidentis: quia prescriptio xl. annorū excludit omnē actionē. Nota q melior est cōdicio possidentis. Itē prescriptio xl. annorū excludit oēz actionē

¶ Causamqz. Ca. Inter archidiaconū reginum z nobilē virū g. questio super decimis vertebatur. ꝑa. cōmisit cām illā mandans iudici quati. cām ipsam debito fine decidat nō obstante prescriptione tpis vel cōcessione alicuius persone ecclesiastice vel secularis si idē g. eam oppo rē voluerit quia cū laici nō possunt possidere decimas eas prescribē non valet. Nota q laici nō possunt possidere decimas aut etiā alia mere spiritualia Itē quod possideri nō potest nō potest prescribi.

¶ Illud aūt. Ca. In canonibs reperitur q qui rem alterius prescribit xxx. annis tutus est prescriptione. que situm fuit a pa. vtrū hodie locū habeat talis prescriptio rñ. q to. ec. nō dimittit vel non admittit minorem prescriptōez quā. xl. annorum licet quidā canones admittant tricenalē. Et si eccā per xl. annos rem aliquā inconcusse possedit aduersus aliā eccāz potest se tueri quadragenaria prescriptiōe si vero dēpscriptione z interruptione questio fuerit inter partes ab vtraqz parte testes recipi debent Et si probata fuerit interruptio p̄scriptio nō valebit. Nota q quadragenaria prescriptio secūdum canones hodie locū habet. Itē prescriptio debet eē cōtinua et nō interrupta.

¶ Quia iudicante. Ca. Inter duos abbates orta fuit questio de finibus papa mandat illaz questionē diffiniendam per agri messores qui ad loca de quibus cōtentio est accedāt z in presentia illorum questionē faciant terminari prescriptione xl. annorū tantum vtriqz parā seruata. Nota questionē de finibus in presentia iudicū terminari. Itē prescriptio xl. annorū hodie locum habet.

¶ Ex transmissa. Ca. Ecclesia de camemone pertinet ad monasteriuz de habendoñ. et homines de sibi et vintoneñ. ecclesiarū sunt parrochiani matricis eccē de camemone. clerici de sibi z vintoñ. mnutatim cē ius parrochiale pretius firmandi subtraxerunt illi matrici eccē salz decimas z oblationes. vnde abbas z monachi de habendoñ. pro eccā sua matrice de camemone cōquesti sunt domino pa. Vnde mandat iudicibus quati. faciant restitui decimas z oblationes cū alijs cōuentionibus predicte matrici

ecē de camemoñ/non obstante prescri
ptione tpe hostilitatis a clericis predic
tarum ecclesiaꝝ. Nota ꝙ monachi pos
sunt habere ecclesias parrochiales et
sic per consequens populum. Itē ma
ior eccā vel monasteriū potest agere pro
ecclesia sibi subiecta. Itē ius parro
chiale generale nomē est vt hic patet.
Itē tempore hostilitatis nō currit pre
scriptio. Itē decime debentur matrici
ecē et nō cappelle.

Accedentes. Ca. ꝓpositus
sancti nazarij. et a. canonicus sancti ste
phani procuratoris cleri ad se. ap. acce
dentes cōquesti sunt de ordinarijs maio
ris ecē ꝙ cū ipsi procurent legatos et
nuncios ap. se. dicti ordinarij nō velint
illos procurare nec aliquid cōferre ad
ꝓcurationes prestandas volens pa. ut
quod omnibus imminet ab oībus expe
tatur mandat abbati decano quati. si
dicti ordinarij per speciale priuilegium
ap. se. a prestandis procurationibus of
tenderūt se īmunes decernant ipsos or
dinarios teneri ad procurationes ordīe
debito faciendas etiā si longissimo tpe
non impenderint ꝓcurationē cū in tali
bus non habeat locū prescriptio. Nota
quod oēs tangit ab omnibus app roba
dum est. Itē res ecē tenentur p procu
rare nuncios et legatos ro. ec. nisi specia
le priuilegium ostendant. Item in ꝓ
curationibus non habet locum prescrip
tio.

Cum non liceat. Ca. Archie
piscopus bracarē. cōquestus est dño
pa. ꝙ priores de costa de sancto torna
to denegabant sibi obedientiam ⁊ reue
rentiam exhibere licet ecē sue in ipsis
archiepiscopatu essent cōstitute dicēres
ꝙ eam sibi exhibere nō cōsueuerūt mā
dat pa. dictis prioribus quatinus predi
cto archiepō exhibeant obedientiā ⁊ re
uerentiam debitā sicut alij clerici sue
diocesis prescriptione tpis non obstan
te. Nota ꝙ contra obedientiam nō cur
rit prescriptio.

Ad audiām. Ca. Inter no
bilem virū matasfelonem ex vna parte
et castellanos de castro palotoli ex alia
questio vertebatur super quibusdam in
ribus que nobilis predictus dicebat se
debere percipere in dicto castro pro ecā
ro. partibꝰ propter hoc in presentia pa.
constitutis. Ex parte ipsius nobilis ꝓ
ponebatur ꝙ alex. papa cōcesserat indi
cto castro sibi xl. sol. papien. quos ro.
ec. ibi cōsueuit percipere annuatim. In
super cōmestiones placita tonna foris
facta ⁊ omnia iura que ibi ro. ec. habe
bat. castellanus econtra dicebat se ad
ea nulla ratione teneri. ad quod ꝓban
dum predictus nobilis inducebat primi
legium alex. et librum censualez et hoc
id nitebatur probare per testes qui dice
bant se vidisse predictum censum nunci
is apostolice sedis a l. annis et infra fu
isse solutū Sed ex aduerso fuit respon
sum ꝙ nec priuilegiū nec liber censuat
aliquid cōferebant cū ipse priuilegio v
sus non fuerit spacio xxx. annorū nec li
ber censualis quia suspectus erat ex eo
ꝙ nō fuerat inuentus in camera pa. et
notarius aliter scripserat dicta testiuz
quam dixissent. Dominus papa cōside
rans potius auctoritate priuilegij quā
dicta testium nec librum censualem ha
bet suspectum licet in camera pape non
fuisset inuentus nec credat notarium
aliter scripsisse dicta testium quā dixis
sent. Considerans insuper ꝙ est longe
validis negocium ipsum tangere prin
cipaliter ro. ec. contra quam nō nisi cen
tenaria currit prescriptio condēnauit

dictum castellanū in solutione omnium petitorum iniungendo eidem vt dicto nobili non tanquā sibi sed tanquā ro.ec. cuius auctoritate ꝺz ꝓcipere predicta et cuius etiā vasallus propter predicta existit ꝓsoluat. ¶ Nota casum vbi magis creditur priuilegio quā testibus. Itē liber censualis fidem facit. Itē ꝓsumuntur pro illo q̄ officium suū iurauit fideliter adimplere. ¶ Itē contra ro.ec. non currit prescriptio nisi centum annorum.

¶ Cum nobis. Ca. Hildesemē. episcopus mouit questionē subiectionis contra monasteriū segundesen. et eccāz romanā dicens q̄ prescripserat libertatem contra monasterium pa. cōmisit q̄busdam abbatibus vt reciperent testes ēpi ad probandam prescriptionē cōtra libertatē monasteriȳ ꝑ postꝰ inchoata fuit prescriptio contra monasteriū sassura triū sasmatū fuit in eccā ro. vnde pa. iterū scribit eisdem abbatibus dicēs q̄ tam iure canonico quā ciuili ro.eccl. gaudet priuilegio speciali vt contra eā nō curreat prescriptio nisi centū annorū tamē non vult pa. tēpora triū sasmatum cōputare in prescriptione sed de medio prescriptionis deduci. ¶ Nota q̄ ro.ec. gaudet priuilegio speciali centū annorū nō solum in rebus propriȳs sed etiā in ecclesiȳs sibi immediate specialiter subiectis. ¶ Itē tempore sasmatis non curit prescriptio.

¶ Auditis. Ca. Inter epm vigo. et abbatem de euesham vertebatur controuersia super quibusdam ecclesiȳs in valle de euesham constitutis quas episcopus dicebat ad se spectare quo ad legem diocesanam: cā super his cōmissa fuit iudicibus corā q̄bꝰ petit epꝰ eccās illas sibi debere subesse quo ad legem diocesanaz et omnia iura episcopalia sibi debere adiudicari in illis ecclesiȳs. Abbas vero dicebat eccās illas ab eius iurisdictione prorsus exemptas per priuilegia vel si priuil. nō sufficerent dicebāt se eccās illas legittime prescripsisse super his vtreq; pars suas probationes induxit abbas induxit tam priuilegia quam testes ad probandā intentionem super et episcopus ad probandam interruptionē. Tādē cā sic instructa remissa fuit ad se ap. Post allegationes multiplices intellexit episcopus licet q̄ abbas per priuilegia nō probasset suā intentionem tamē probauerat prescriptionē vnde contra prescriptionem petit epꝰ se admitti per beneficiū restitutōis ad probandam q̄ vigor. eccā tanto tpe vacauerat q̄ tpe vacationis subducto prescripto nō fuit cōpleta. Abbas videns q̄ ista probatio preiudicabat sibi i totū petit se admtti per idē beneficiū ad probandū q̄ vallis de euesham est ille locus qui fuit per duos reges libertate donatꝰ quē celestinꝰ pa. libertati donauit pa. videns q̄. vtraq; eccā necessariam probationē obmisit vtranq; restituit contra alteram in predictis articulis sed quia probatio abbatis preiudicat erat mādat pa. iudicibus quati. inspiciāt priuilegia Re. et of. regū que abbas super libertate premissa asserit se habere et si per illa cōstiterit q̄ vallis de euesham sit ille locus quē celesti. libertati donauit absoluant abbatē ab impetitione episcopi super ecclesiȳs predictis epꝰ super illis silentiū imponentes. Si vero abbas in hac probatione defecerit audiāt probationes ēpi super tpe quo infra xl. annos sedes episcopalis vacauit et si p tantum tēpus vacasse constiterit q̄ illo subducto prescriptio non sit cōple

ta adiudicēt episcopo ius episcopale ī il lis ecclesiīs abbati silentiū imponendo. Si aūt episcopus hanc exceptionē non probauerit tñ quia iō probauit interruptionem in quibusdā articulis adiudicēt eidem ius episcopale in illis dūmō infra xl. ānos interruptio facta fuit ī cēteris in quibus abbas prescriptionē probauit episcopo silentiū imponēdum. Nota quod ius episcopale generale nomen est et habet multas species sub se. vt hic patet. Item de vna defensione pōt ꝺs transire ad contrariā quia prescriptio et priuilegiū cōtraria sunt. et tñ abbas hic admissus fuit ad vtrūqz sed subalternatōe illud fieri debet. Item priuilegiū regale declarat priuilegiū pape z sic priuilegiuz obscurū nō probat. Item tempus vacantis ecclesie debet deduci de prescriptōe. Item licet quis prescribat in vno articulo non tamen in alio.

Cum ex officiī. Ca. Archiepiscopus senoñ. dum visitaret prouinciam suam transitū fecit p dioc. parisiēn. descendit ad eccās abbatis sancti maglorii et prioris de castres a quibus petiit procurationē sed ipi sibi eam denegauerūt allegantes ī suam defensionē ꝙ nū ꝙ huismodi procuratōem prestiterunt predecessoribus ipsiꝰ archiepiscopi nec petita fuit ab eisꝙ ipsi meminerint pp ter quod archiepūs tulit ī eos sentētiaz suspensionis significāndo hoc dño pape. Ipz ipse hanc allegatōez friuolā reputauit cū contra ꝓcurationem que ratione visitationis debetur prescribi non possit sicut nec contra ipsam visitationē potest aliquo modo prescribi quāuis alius contra ipsum prescribere possit vtrā qz vnde mandat parisiēn epō quatinus sententiā quam tulit prefatus archiepiscopus in huiusmodi cōtemptores de antiqua metropoli cōsuetudine vsqz ad debitam satisfactionē faciat obseruari quia vt dicit apostolus qui spiritualia seminat nō est magnum si carnalia metat cū nemo suis stipendiīs militare cogatur si aliquid aliud voluerint allegare contra intentionē archiepiscopi acceptare pa. facit eis iusticiam exhiberi. Nota ꝙ contra visitationē et procuratōem que debetur propter visitatōem nō curritur prescriptio. Item archiepūs iure metropolitico potest prouinciam suā visitare Item nemo suis sumptibus cogitur seruire.

Si diligenti. Ca. Archiepiscopus pisanus fecit sibi prestari iuramentum fidelitatis nomiē sue et eccē pisane a marchione masse iudice kalaritano pro ipso iudicatu. cū tamen iudicatus ille pertineat ad ro. ec. pa. hoc intelligens mandauit archiepō pisano vt illum absolueret ab illo iuramento. vt illud postea exhiberet ec. ro. eo non obstāte archiepiscopus receptis lr̄is pa. mittit nuncios suos ad eūm vt super hoc se excusaret/ scribens eidem ꝙ postꝙ fuit in archiepiscopū assumptus iuramentuz illud recepit ab eodē iudice pro ec. ro. et hoc idem fecit antecessor ipsius pape audita responsione archiepiscopi et aliis que nuncij sui proponere voluerunt rescripsit eidem archiepiscopo in hunc modum dicens ꝙ iudicatus kalaritanus ad ius et proprietatem ro. ec. pertinet sicut tota sardinia nulla mediante. Vnde non licuit ei pro se vel eccā predictā exigere iuramentū. Et intellectis que nuncius ipsius proposuit coram pa. non intellexit ipsum vel eccām suam alio iure iuuari cū auctoritatē ap. se. sup hoc nō ostendat per quā iuramentū illud aliqñ fit exactum/ nec prescriptione aliqua

muniatur immo secundū cōfessionē archiepiscopi nō eccā pisana vel ipse archiepiscopus fuit in quasi possessione exigēdi hmōi iuramentū qđ pro ipsius diebus pro se.ap.cōfitetur fuisse receptum per quod cōstat q eccā romana semper fuit ī quasi possessione/quia ministerio illius et antecessorū suorum pro romana eccā exactum fuit.et prestitum huiusmodi iuramentū.ille enī possidet cuius nomine possidetur Si vero archiepiscopus dicat q nomine suo et nō nomine ro.ec.iuramentū fuit exactus/possz ei inferri q ipse violauit iuramentum prestitum pro conseruando iure.et hono re ro.ec.vnde licite retineri non posset quod contra hmōi iuramentū scienter fuit obtentum cū secundum hoc prescripto locū habere nō posset.cū in prescriptione rerum ecclesiasticarū bona fides et iustus titulus exigantur.et si prescriptio locū posset habere/ nō tamē posset centenariam prescriptionē probare q̄ sola currit contra romanā eccām.Nota q cōfessio preiudicat extra ius facta. Itē ille possidet cuius nomine possidet Itē bona fides z iustus titulus requirūtur quandoqz in prescriptione rerū ecclesiasticarū. Itē sola centenaria prescriptio currit contra ro.ec.

Cum olim. Ca.episcopus lucanus in presentia domini pa. litigabat cum abbate et monachis sancti saluatoris de fichēto super plebe salamazone z cappellis pertinentibus ad dictā plebē petens in eis institutionē et alia ad ius episcopale pertinentia. Ad probandam intentionē suā primo allegabat ius cōmune cuius auctoritate dicebat omnia spiritualia in predictis locis in eius dioc.constitutis ad ipsum tanq̄ ad dioc. episcopum pertinere. Insuper allegabat quoddā arbitrium ab episcopo archipresbitero et primicerio lucanus super hoc promulgatū. Ex parte abbatis exhibitū fuit quoddā priuilegiū greg.vij. quod videbatur precessisse dictum arbitrium per quod monasterium plebes z cappelle videbantur libertati donate et alia priuilegia ro.pon.post dictū arbitrium obtenta qui libertatē sibi cōcedere videbantur. Induxit insuper testes ad probandum prescriptionē.dominus pa.examinato negocio quia constitit ei q̄ abbas sufficienter ostendit monasterium suum super institutionibus et quibusdā aliis articulis tā in plebe q̄ in cappellis legittima prescriptione munitum absoluit abbatem ab impetitione episcopi super iam dictis articulis et super aliis ōnibus que ad ius episcopale pertinere noscuntur secundū tenorē arbitrij eundem abbatē quo ad plebē et cappellas cōdemnauit Nota q ius episcopale in multis articulis cōsistit et licet prescribatur in vno nō tamen in alio Itē per partem nō retinetur totū. Itē per arbitrium recēditur a priuilegio. Itē contra arbitriū prescribitur.

Veniens. Ca. Inter abbatē sancti martini de panonia ex vna parte z episcopū vesprimen.ex altera controuersia vertebatur super quibusdam decimis et super quibusdā iuribus spiritualibus clericorū et ecclesiarum ipsius monasterij. Abbas in presentia pape petijt vt episcopus predictus nō impediat vel faciat impediri quominus omnes q̄ consistunt in simagen.parrochia vel comitatu decimas sibi soluant de omnibus que ibi habent. Petijt insuper vt clerici eccārum monasterij libere percipere possint crisma oleum cōsecratiōes altariū et ecclesiarū z ordines a quo maluerit

episcopo ad hec prolunda induxit priui legiū pascalis et sancti stephani regis et priui legia alexan. et clementis. Allegauit insuper prescriptionē in predictis sacramentis percipiendis / ex aduerso petijt episcopus vt decimas simageñ. cōmitatus cōstitutas in dioc. sua quas detinet idem abbas sibi restitui faceret nisi aliquo speciali iure se defendere posset et q̄ clerici capellanū monasteriȳ sacramenta receperint ab ea. Pa. auditis et intellectis meritis cause decreuit q̄ clerici ecclesiarū ipsius monasteriȳ quod est in ipsius dioc. constituti reciperent predicta sacramenta ab epō vexprimeñ. si catholicus fuerit et ea gratis voluerit exhibere. alioquin a quo maluerint episcopo catholico recipiendi predicta liberā habeant facultatē sicut in priuilegijs pascalis et alex. cōtinetur nō obstante priuil. clementis per quod priuil. predecessorum suorū non extitit derogatus cū de ipsis nullam fecerint mentionē cū ibi contineatur saluis cōstitutionibus ecc̄e romane et legatorū ipsius. Preterea prescriptio quā abbas opponebat in eius subsidium obstare nō potest quia si prescriptio cōfirmata erat quando ab alexan. priuilegiū impetrauit iuri prescriptionis renunciasse videtur cū ab hoc priuilegio alex. fit vsus coram pa. in hac cā quod tamē cōtradicebat intentioni abbatis quantū ad hunc articulū Si vero nondū erat cōsumata prescriptio sed erat in prescribendo quando priuil. obtinuit post impetratum priuilegium bonā fidem non habuit et ideo nō prescribit. Nota q̄ eoipso quo clerici et ecc̄e sunt in dioc. episcopi omnia sacramēta tenentur recipere ab eodem nisi cōtrariū ostendatur. Item gratis sacramenta sunt conferenda // Item ab eo epō qui catholicus non ē nō debent recipi sacramenta predicta. // Item secundū priuilegiū nō derogat primo nisi de ipso faciat mētionē sicut in rescriptis. ¶ Item prescriptio et priuilegium sūt contraria. Item ex diuersis causis titulis siue dominium haberi nō potest vt hic patet q̄ quod meū ē ex alia causa meū fieri nō potest qui habz priuilegiū prescriptio quo ad hoc nihil addit. Item qui non habet bonā fidē nō prescribit.

¶ Quoniā omne. Ca. Quicunqz facit contra cōscientiā edificat ad gehennam ⁊ ideo statuit cōcilium q̄ nulla valeat prescriptio absqz bona fide tā canonica qu ā ciuili quia omni constitutioni et cōsuetudini derogandum ē q̄ sine mortali peccato seruari nō potest et ideo oportet vt qui rem alterius prescribit in nulla parte prescriptiōis habeat malam fidem. // Nota q̄ qui facit contra cōscientiā peccat mortaliter. // Item prescriptio sine bona fide non valet. // Item per hanc cōstitutionē derogatur omni cōstitutioni iuris ciuilis et canonici que sine mortali peccato seruari nō potest. // Item in prescriptione exigitur bona fides cōtinua.

¶ De sniā et re iudicata.

Sententia contra leges. Ca. Dicitur i capitulo isto q̄ sentētia lata cōtra leges vel canones nulla est ipso iure licet nō sit suspensa per appellatōem ¶ Nota q̄ sententia contra iura lata nulla est iz nō appelletur ab ea.

¶ Iurgātium. Ca. dicitur in capitulo isto q̄ controuersie litigantiū celeri debent sniā terminari. ¶ Nota q̄

lices p̄rogari nō debent.

¶ Non potest. Ca. Dicitur hic q̄ sententia episcoporuz nō p̄test cleri cum deponere nisi concorz & iusta fuerit ‖ Nota q̄ iudices in sentēcijs ferendis cōcordes eē debent.

¶ Ea que. Ca. Dicitur in capitulo isto q̄ ea que secundū canones iuste et rationabiliter sūt diffinita per cōfirmationē pape debent approbari. Nota q̄ sententie iuste late per papā dñt cōfirmari quod vtrū ē si postulatuz fuerit eas cōfirmari.

¶ Decretro. Ca. Ecce papa p̄sentibus partibus tulit sniām diffinitiuam mandat pa. alicui quatinus sniāz illam debeat executioni mandare executor lis executōis receptis citat partes reus contra quē debet executio fieri dicit q̄ sniā non ē executione mandanda quia per fraudē et dolū lata est dubitat executor q̄d facē debeat vtz debeat cognoscerē fraude allegata. Dñt pa. q̄ executor de fraude illa vel dolo cognoscere nō debet sed hoc referat ad sedē ap. Nota q̄ merus executor vltra executionē nullam habet cognitionē et ideo referre debet superiori questionē fraudis que opponitur contra sniām.

¶ Cū aliquibus. Ca. Dicitur hic q̄ cū alicui adiudicata est possessio non sufficit q̄ aduersarius det pignus sed intendus est in possessionē et gaudere debet plena et pacifica possessione. Nota q̄ cū alicui adiudicatur possessio non pignora sed possessionem debet habere.

¶ Iator presentiū Ca. Quidā p. nomine quandā duxit in vxorē carnali copula subsecuta. Tandē scandalū inter eos est exortū consanguinei multeris mouerunt questionē contra virum q̄ illa eius nō posset eē vxor. et sic studio vtriusqz intercuniente fuerunt separati minus iuste. Vir predictus ad cōscientiā redigens accessit ad dominum papam exponens sibi predicta. vnde mādat iudicibus quatinus si cōstiterit eos nō fuisse legittime separatos et eccām deceptā fuisse ipsos faciant insimul permanere. Nota q̄ hic auditur turpitudinem suā allegans sed hoc est propter periculū anime. Item sententia contra matrimoniū lata non transit in rem iudicatā.

¶ Cum cām. Ca. Archipresbr̄ cuiusdam plebis vendidit quandam domum sine cōsensu capituli. g. & a. laicis qui occasione huiusmōi venditōis coraz legato apostolice sedis petierunt domū illam sibi adiudicari. Quidaz canonicus illius plebis J. nomine apparuit pro capitulo ad defensionē domus dū causa illa tractaretur ille T. appellauit ad sedem ap. legatus statuit terminū appellāti ad iter arripiendum ad ap. se. sed q̄a ille infra terminū sibi prefixuz iter nō arripuit predictus legatus tulit sniām contra dictū t. Adiudicans domū illam laicis predictis secundū consuetudinem vrboñ. ciuitatis a qua sniā fuit appellatum et appellatōis cā cōmissa fuit episcopi brixieñ. qui legati errore secutus contra formā canonū legati sniām confirmauit et iterū fuit appellatū pa. diligenter examinato negocio licet vsus & cōsuetudinis non minima sit auctoritas nunquā tamen legi aut veritati preiudicat. et ideo papa predictā sniām cassauit plebem predictam absoluēs ab impetitione illorum laicorū & domū illam eidem eccē adiudicans ‖ Nota q̄ si quis infra terminū sibi statutū appellatōez non prosequitur iudex post terminum i

cā procedere debet. Itē sententia lata cō tra canonum formā non valet. ¶Itē cō suetudo licet magne sit auctoritatis nō tamen legibus aut canonibus preiudi cat.

¶Inter ceteras. Ca. Aliqua cā cōmissa est appellatione re. iudex tu lit sniām iniquam contra ius scriptum vel exprimendo errorem in sniā / talis sniā non tenet cū iniquitatē contineat manifestam. ¶Nota sniām contra ius scriptū latā nullam eē.

¶Tenor lrārum ¶Ca. Inter r. et m. mulierē questio matrimonij vertebatur / q cōmissa fuit episcopo theathi no. Judex absente mulierē dictū R. ab impetitione ipsius absolvit. Mulier h audito cām impetrauit cōmitti iudici p senti vt de cā illa cognosceret et fine canonico terminaret. Judex vocauit di ctum R. ille infirmitate pretentus non venit sed nocte sequenti cū alia cōtrax it propter quod iudex ipsū excōicauit. Ille postmodū cōparuit ⁊ fuit absolut⁹ ostendens sniām predicti episcopi quali ter a muliere predicta fuerat absolutus nihilomnus mulier offerebat testes p quos probare volebat q dictus R. eaz desponsauerat Judex dubitauit quid fa cē debeat cōsultus papa respondit q nō obstante illicita absolutione quā fecit episcopus in causa procedat precipiēs dicto R. sub pena excōicationis ne ad e am quam fupduxerit accedat donec cā ista fuerit terminata. ¶Nota q sniā la ta contra absentem non cōtumacē non tenet et citra appellationē rescindit. Itē sniā que nulla est obstat agenti. ¶Itez ar. q aliquis priuatur iure suo sine cul pa sua.

¶Consanguinei. ¶Ca. Ruedā mulier cōtraxit matrimoniū cū quodaz viro. Tandē consanguinei eiusdem mu lieris accusauerunt matrimoniū dicētes q ipsa nō poterat eē eius vxor cum eēt cōmater ipsius quo probato sententia di uortij lata fuit post sniām latā mulier cōfessa est episcopo loci q in veritate ā te sniām eius cōmater nō fuerat sed p⁹ separationē cōpaternitatē cū eo contra xit. Et postmodū cum alio contraxit q situm fuit a pa. quid iuris eēt. Et ipse respondet q per solam mulieris cōfessio nem nō est a sententia recedendū per iudi cium eccē promulgata nisi legittime i cō trariū probaretur. Nota q per cōfessio nem alterius cōiugum a iudicio eccē non recedit. Itē quantūcunqz cōstite rit eccām deceptā fuisse in cā matrimo nij sniā contra matrimoniū lata reuo cabitur.

¶Cum olim. ¶Ca. Vacante ar chidiaconatu magalon. epūs magalon nominauit p. de castro nouo ad ipsū ar chidiaconatū prepositus eiusdem eccē in hibuit ne aliquis instituereture ibidē ni si prius duplici voce sibi cōcessa et ne cō tra fieret appellauit sed epūs dictū P. p anulum de archidiaconatu muestiuit ⁊ prepositus aliū nominauit propter qd procuratores vtriusqz partis ad sedz ap. accesserunt celestinus intellecto ne gocio cassauit quicqd factū fuit ab vtra qz parte pronuncians quod scriberet a liquibus vt tam epūm quā prepositum et alios moneret ad ordinandū archidi aconatū cōcorditer q sinō facerent ipsi executores archidiaconatū ordinarent post hoc idem celestinus contra pronun ciationē suam archidiaconatum ipsū cō tulit g. qui nondū promotus erat ad di aconatus officium circūuentes vt dice batur procuratore episcopi ignorante in curia existenti. Tandem negocium

istud delatum fuit ad innocentiū ipse ve ro volens predecessorū suorum vestigijs insherere dicentiū sanctam ro. se. cū aliquid subreptum est posse in melius cōmutari quod ꝺ predicto g. factū fuit in irritū revocauit ꝛ ei licet absens existeret silētium imponendo cū de subreptione liquido cōstitisset non obstante donatione quā a dicto epō in elusionē se. ap. idem g. dicitur recepisse mandans capitulo magalon. quati. predictū archidiaconatum in concordia eoꝝ qui presentes in ecclā fuerint ordinare procurent. ¶ Nota q̄ sanctā ro. sedis propter subreptionem revocatur. Itē ea que per subreptionē fiunt debent in irritū revocari. Itē cōtra absentem proceditur in hiis q̄ p subreptionē cōmisit.

¶ Cū inter vos. Ca. Inter abbatem ꝛ cōventū sancti zenōis veronē. ex parte vna et archipresbiterū et clericos sancti pauli ex altera super subiectione ipsius eccē questio vertebatur/ partibus in presentia domini pa. cōstitutis proponebatur ex parte monasterij quod eccā predicta monasterio debet pleno iure subesse institutione videlicet destitutione inuestitura archipresbiteri et eius fidelitate et alijs per q̄ plena subiectio declaratur. Ad hec probanda pars mōasterij inducebat instrumentū publicum cōfessionis v. quōdā veron. epi quam cōfessionem I. successor illius confirmauit induxit etiā priuilegia ro. pontificū et patriarchatū aquilegen/ quorū vnus de subiectione plenaria in priuilegio suo euidenter expressit. Allegauit insuper q̄ olim inter abbatē sancti zenonis et archipresbiterū sancti pauli ꝛ fr̄es ipsius orta fuit questio de obedientia manuali ꝛ fidelitate sed illi ad hoc duo se teneri negabant ꝛ super his testes induci fuerunt. Tandē prefatus I. veronē. episcopus sententialiter diffinuit q̄ archipresbiter vel dimitteret eccām aut faceret eidem abbati obedientiā ꝛ fidelitatē secundū q̄ quidam cardinalis olim iudicauerat cuius sanctam episcopus fuit secutus et a sententia episcopi appellatuz nō fuit et sic in rem transijt iudicatuz

¶ Ex parte aduersa proponebatur q̄ predicta donatio nō valebat et ita p cōsequens nec priuilegia cōfirmacōis ipsius cōcessionis. Dominus pa. his et alijs auditis et intellectis dicit quāmus nō sit multū insistendū instrumento donationis nec cōfirmationis vel priuilegijs que ab ipsa donatione cām ꝛ originem habuerunt tamē cōsiderauit q̄ q̄ntum ad ipsos litigātes ius ex sententia factum fuit ex quo transijt in rem iudicatam etiā si contra ius litigatorie lata fuisset cū lata non fuerit cōtra ius constitutionis expresse veritate gestorum sermonibus prevalente. i. sententia predicti episcopi lata pro abbate preferatur alijsque inducebat abbas pro se que parum faciebant cū donatio illa nō valuerit que sententia presumitur rite lata diffinuit pa. q̄ archipresbiter sancti ꝛ culi qui pro tempore fuerit prestet obedientiam ꝛ fidelitatē abbati sancti zenonis. Nota q̄ sanctā a qua non est appellatum transit in rem iudicatā et facit ius inter partes. i. declarat// Itē si principale non tenet nec alia omnia ab ipso cāz et originem acceperunt. ¶ Itē licet sanctā lata sit contra ius litigatoris a qua nō est appellatum tenet si lata est contra ius cōstitutionis expresse nulla est nec est necesse appellare ab ipsa.

/Itē veritas gestoꝝ sermonibus prevalet et potest hic sumi illud generale pls valet q̄ in veritate agitur quā quod

simulate concipitur. / Itē semper presumitur pro sniā donec in contrarium ostē datur.

¶ Causam que inter. Ca. Inē canonicos nouarien. ex parte vna et aclericū ex altera questio vertebatur super prebenda nouarien. eccē que de consēsu partium cōmissa fuit, epō laudunē. qui cognito de meritis cāe tulit sniām pro canonicis nouarien. a qua dictus clericus se. ap. appellauit partes pro cū illa coram dño pa. cōparuerunt In cuius presentia propositū fuit ex parte ipsius clerici q dictus epūs contra formaz mādati sniām promulgauit sicut per attestationes nitebatur probare pa. auditis rationibus partium cōsiderans q iudex nō sp ad vnam speciem probationis animi sui motū informat et ipsa sniā nihil continebat miquū z de cōsensu partium cā fuerat cōmissa sniām a predicto episcopo latam cōfirmauit. Nota q qui appellat a sniā probare debet sententiā eē iniustam. Itē iudex non debet semp aīm suum allegare ad vnā speciem probationis tantū sed omnia que coram eo acta sunt debet diligenter considerare z ex his omnibus animū suum informare. z secundū hoc ferre sniām. Item sententia nihil miquū cōtinere debet.

¶ Quod ad cōsultationē. Ca. Cum quidā clericus infamatus eēt super quibusdam criminibus indicta fuit ei purgatio vsqz ad xx. dies et ab ipso recepta aduenientē xx. die appellauit nulla causa appellationis exposita. queritur vtrū appellationi illius sit deferendum z respondetur q nō appellauerit / quia per hoc acquieuit sententie iuris in executione / maxime cū cām nō reddiderit appellandi. Itē idem clericus cōdemnatus fuit in causa pecuniaria et q ad eū dem terminū solueret qui terminus ad hoc sponte susceptus ipse tamē soluēre nolebat infra quadrimestre tempus quod datur cōdemnatis propter quod appellauit actor petebat sententiā executioni mandari. Queritur vtrū tali appellationi sit deferendū rñ. q propter talē appellationē non est deferenda executio q illud tempus potest artari et elongari iusta de cā et sponte recipiendo talē terminum quadrimestri tpi rnunciasse uidetur vnde sibi est imputandū et ideo nō auditur appellans. nisi forte modus executionis canonicus extendatur. / Nota q nisi cōdemnatus appellauerit infra x. dies sniā transit in rem iudicatam. Itē qui non appellat iuris interpretationem sententie parcere videtur. / Itē quadrimestre tempus quod datur condemnatis a iure in cā pecuniaria potest abbreuiari et elongari a iudice ex cā. / Item si quis terminum illum recipiat sponte etiam sine cā ampliori tempori renunciare videtur vnde postea non potest appellare propter hoc. ‖ Itē tacite renunciat quis iuri suo. ‖ Item ab executore nō est appellandū nisi modum excedat.

¶ Sicut nobis Ca. Inī H. subdiaconū et H. presbiterum vertebatur questio super v. modijs frumenti quos dictus presbiter annuatim eidem subdiacono vt dicebat soluere tenebatur cōmissa fuit cā super hoc quibusdam iudicibus coram quibus H. subdiaconus petebat a dicto H. presbitero v. modios frumenti sibi per annos singulos psoluendos. Sacerdos se non teneri rñ. cū alia vice super hoc cōuentus fuerit z sententialiter absolutus / ad q plandū duos testes induxit per quos constitit q magister N. auctoritate episcopi laudu

neñ. ipsum absoluit ab impetitione sub diaconi supradicti. Sed quia testimonium ipsorũ quasi nude prolatũ fuerat cũ nihil dixerint de causis que iudicẽ mouere solent ad sententiã pferendam cõsuluerunt pa. quid super hoc sit seruandum cũ in plerisq; locis in quibus copia prudentum habetur obseruetur de consuetudine q̃ omnia que mouent iudicem ad sententiã proferendã non exprimantur in sniã rñ. pa. q̃cũ ita sit qđ ex dictis ipsorũ testiũ constet sententiam a iudice suo prolatã presumi dz omnia solemniter processisse propter iudiciariam potestatẽ. ¶ Nota q̃ licet testis non reddat cãm sui dicti nihilominꝰ valet dictum eius vbi nõ fuit interrogatꝰ de cã. ¶ Itẽ omnia que mouent iudicem necesse nõ ẽ exprimere in snia ¶ Itẽ snia lata ptat p testes. ¶ Itẽ psumendũ ẽ pro iudiciaria potestate q̃ omnia legitime fecerit in causis.

¶ Cũ super controuersia. Casꝰ Cum inter epm aurien ex vna parte. ⁊ monasteriũ nouecelle ex altera · super statu ipsius diuerse sentẽtie pro episcopo late fuissent tam ex parte monasterij quã ex parte ouecen. episcopi fuit ad se. ap. appellatũ. Vnde episcopus ouecẽ. per nunciũ suum cõquerebatur per snias illas eccãm ouecen. enormiter eẽ lesam ad quam dicebat dictũ monasteriũ pertinere/quare dicta snia pro episcopo nõ debet executioni mandari. super hoc negocio multa fuerunt allegata in presentia domini pa. vnde cũ ex parte monasterij nihil rationabile ostensum fuerit q̃ licet dicta snia pro episcopo lata debuerit irritari ⁊ ideo quantũ ad monasteriũ ipsam cõfirmauit mandat pa. iudicibus quati. si cõstiterit appellationem p eccãm ouecen. rationabiliter interpositã et ad eam prosequendã nunciũ suum infra tempus legitimũ destimasse ⁊ cautio snie differatur ne circa possessionẽ ouecen. eccã detrimentũ incurrat alioquin sicut iustum fuerit executioni mandetur sine preiudicio eccẽ ouecen. cũ hoc sibi nõ preiudicet. quominus suã possit consequi rationem cũ res inter alios acta nõ noceat alijs iuxta cõstitutiones canonicas ⁊ ciuiles. ¶ Nota q̃ quilibet cui ius interest potest appellare a snia inter alios lata ne mandetur executioni ¶ Itẽ infra tempus legitimũ. i. infra annum dz quis prosequi appellationẽ. itẽ ⁊si nõ appellet a snia inter alios lata tñ remanet ei cuius interest ius saluũ cũ res inter alios acta non noceat alijs.

¶ Cum bertholdus. Ca. Bertholdus miles habebat villã suam in q̃ erat eccã vnde ipse erat patronus villã illam obligauit. p. militi dicto p. credito re sublato de medio a. nepote eius et hꝛe re vacante ipsa eccã D. clericũ eius dem loci presentauit ad dictam eccãm dicens q̃ ius patronatus cũ vniuersitate transisset in cũ archidiaconus de consensu episcopi ipsũ instituit in eandem et in corporalem possessionẽ induci fecit eundem dictus bertholdus dominus fundi hoc audiens J. presbiterũ. ẽpo presentauit sed episcopus ipsũ nõ admisit. ppẽ quod dictus J presbiter coram remen. archiepo ap. se. legato contra prefatuz D. deposuit questionẽ archiepus cãm super hoc iudicibus delegauit sub hac forma vt cãm instructam ad ipsuz remitterent prefigendo partibus termnũ peremptoriũ in quo eius se cõspectui psentarent sententiam recepture ad quem terminum dictus D. cũ suis attestationibus accessit J. presbiter nec iuit nec tunc misit aliquez responsalẽ legatus

inspectis attestationibus D. cleri ipsū ab impetitiōe J. presbiteri absoluit p9 modum vero idem i. presbiter infra breue tempus ad legatū accedens iustam cām absentie allegauit. quo audito archiepiscopus mandauit quibusdam iudicibus vt si iustam cām absentie ostēderet corā eis predictā sniām nullius decernerent eē valoris et cām terminarēt eandē alioquin sententiā ipsam facerēt obseruari Dicti iudices cōmiserūt alijs vices suas qui testes super predicto articulo receperunt a quibus dictus . D. clericus ad se. ap. appellauit pa. auditē probationibus illius presbiteri sup absentie sue cā licet eā minus sufficienter probasset ne tamē preiudicaret opinio veritati cōmisit pa. cām illaz cui daz cardinali ipse vero intellectis meritis cāe omnia retulit dño pa. quia archiepiscopum inuenit circūuentum fuisse ex tenore sententie tamē quia cōtinebatur in illa q per attestationes illius vel ipsius clerici fuerat sufficienter probatū q prefatus A. in possessione iuris patronatꝰ extiterat cū ipsum ad eandē eccām presentauit cū tamen per attestationes illas nihil aliud ostensum fuit nisi q predicti p. et A. annuatim perceperunt. x. sol. qui patronis illius eccē dari cōsueuerunt tū quia dicebatur in sniā illa q dictus i. in probatione defecerat cū per attestationes illius appareat manifeste ipsum i. suam intentionē sufficienter p̄basse tum etiā quia cām non recepit sufficienter instructam cū vnius partis attestationes receperat que pax faciebāt ad cām vnde papa sententiā predictam cassauit et p̄fato i. adiudicauit eccāz memoratā cum A. vero patrono ipsum constitit fuisse presentatū. Nota quod non valet sententia lata contra absentem si constiterit eum iuste ꝺ cā impeditum fuisse. ¶ Item licet minus sufficiēter probetur absentie cā nihilominus debet de cā iterum cognosci. Itē veritas preualet opinioni. Itē cū iudex circumuentus est iterum ꝺz de causa cognosci. Itē non dicitur cā remissa sufficienter instructa nisi allegationes vtriusq; partis remittantur. Item euidenter hic patet q ex presentatione patroni acquiritur ius presentato si patronus in sua presentatione persistat.

¶ In causis. ¶ Ca. dicitur hic qō secundū q papa iudicat et alij debent iudicare et ideo pa. iuris ordinē et equitatis rigorem in cāis diligenter obseruare debet cū in similibus alij similiter debeant iudicare nisi cum ipse aliquid dispēsatiue duxerit ordinandū. ¶ Nota q ordo iuris et equitatis rigor in iudicijs obseruandꝰ sūt. Itē sniā pa. ius facit quoad omnes. ¶ Itē secundū q ipse iudicat et alij iudicare debent et sic in similibus idem iudicium est habendum. Itē in dispensationibus cā necessitatis et vtilitatis attendenda est. ¶ Itē dispensationes non debent trahi ad ius cōmune.

¶ Inter monasteriū. ¶ Ca. Vacante monasterio sancti leufredi monachi elegerunt quendam de gremio ipsius monasterij in abbatem et dū ipsi peterent cōfirmationem electiōis sue monachi sancti audoeni se opposuerunt dicētes electionem illā infirmandā ex eo q de monasterio sancti audoeni fieri debebat quare episcopus dioc. eam distulit confirmare. Vnde per hoc ad petitionem monachorū sancti leufredi cā cōmissa fuit quibusdam iudicibus coram quibꝰ lis fuit contestata et processum in causa et testes recepti. Demum monachi sancti audoeni ad alios iudices litteras

impetrarunt continentes q primi iudi ces erant eis certa ratione suspecti vnd proposuerunt quasdam friuolas exceptiones contra eos quas cū iudices admittere nollent illi appellauerunt. iudices uidentes q prime lre nō reuocabāt per secundas processerunt in cā nō obstante illoꝝ appellatione cōfirmātes electionē monachorū sancti leufredi. per quod delata fuit cā ad papam corā quo obijcitur contra smām q lata erat a suspectis iudicibus. q eā fuerat alijs iudicibus delegata et post appellationem allegabant etiā smām priuilegiorum pro eis super questione ipsa. Dominus pa. auditis hinc inde propositis da constitit ei q secunde lre nō reuocabāt primas tamen quia cāe suspitionis friuole fuerunt que ante ingressum litis debuerunt proponi et ideo eis renunciasse videtur et quia de processu iudicij et de priuilegijs ap. se. nullam fecerant mentionem que si fuissent expressa lrās nr latenus habuissent smām priorum iudicum cōfirmauit non obstante smā q allegabatur a parte aduersa que nō fuit ostensa dño pa. nec primis iudicibus que etiaz fuissent. sed quē etiā si eis fuisset ostensa nihilominus contrarium statuissent ea postposita quia nō valebat. Si aūt tenent et eā non opposuerunt eis imputet cū lites pretextu nouorū instrumentoꝝ non debeant instaurari. et electo mūg benedictionis exhibuit salus iuris dioc. episcopi. Nota q dilatorie exceptiōes ante litis ingressum debent proponi. Jtē ipso facto renunciat quis iuri suo. Jtē secunde lre ad hoc vt reuocent primas debent facere mētionem de processu iudicij et de priuilegijs ap. se. Jtē pretextu nouorū instrumentorū lites instaurari non debent. Jtē sentētia contra res prius iudicata tenet. Jtē per scīm superioris non preiudicatur inferiori.

Suborta inter ca. inter epz meldēn. ⁊ monasteriū remarēn. sup subiectione ipsius monasterij cōtrouersia vertebatur propter hoc partibus in presentia domini pa. cōstitutis petīt procurator epi restitui ad quasi possessionez obedientie in eodem monasterio qua ipz monachi spoliarant. quia per confessionem procuratoris monasterij cōstitit e piscopū quasi possessionem obedientie in eodem monasterio habuisse pa. ipsum restituit ad eandē. Verumtamē quia ex parte monasterij quoddā priuilegium innoc. pa. exhibitū fuit i iudicio q plenam libertatē monasterij exprimebat mādat pa. quibusdam vt eūm restituāt in quasi possessionem obedientie quo restituto nisi episcopus contra priuilegiū aliquid rationabile ostenderit. super subiectione monasterij silentiū imponant e idem. iudices predicti restituerunt episcopum ⁊ postmodū cęperunt cognoscere super statu ipsius monasterij cōtra priuilegium innoc. pa. exhibuit episcopus quandam sentētiam alex. papę. sup subiectione ipsius monasterij. iudices ręceptis probationibus vtriusqz partis cām instructaz remiserūt ad dominum papā papa auditis ⁊ intellectis rationibus partium quia intellexit rationes episcopi efficaciores subiectionē in eod mo nasterio adiudicauit eidem. vt ibidem habeat tanq dioc. episcopus potestatē ita tamen q per hanc smām nullum p iudicium sedi. ap. generetur quominus cū voluerit suam iusticiā prosequatur In fine rūt quasi tacite questioni. dicet aliquis. Nonne priuilegiū innoc. debuit tueri monasteriū contra sentētias

alex. Respondet pa. si priuilegiū inno. Alexandro fuit in iudicio presentatum et ipse tulit sniām in cōtrarium illud intelligitur reprobasse. Si vero nō fuit exhibitum pretextu priuilegij de nouo repti sniā alex. non dz reuocari. ¶ Nota q confessio procuratorie dño preiudicat. Itē incorporalia non possidentur sed q si. ¶ Item restitutio ad subiectionem ā re ingressum principalis cause facienda est. ¶ Item licet cā liberalis sit preiudicialis tamen questio possessiōis ei preiudicat. ¶ Itē contra priuilegiū admittit probatio siue defensio. ¶ Itē non sufficit obijcere nisi probetur obiectū ¶ Itē protestatio premittenda ē ne fiat alicui p iudicium circa ius suū vt hic fecit pa. Itē priuilegio libertatis nullus renunciare potest in preiudiciū pa. ¶ Itē īstrumentū intelligitur reprobatum eo ipso q iudicatur contra ipsū. ¶ Itē pretextu priuilegij de nouo reperti non dz sniā reuocari. Et sic negligentia nocet sed p hoc non fit preiudiciū pape quo minus si voluerit ius libertatis sit saluum monasterio.

¶ Cum i. et a. Ca. J. et a. canonici sancti dionisij pro se et quibusdam alijs canonicis suis denunciauerunt domino pa. abbatem suū super dilapidatione. periurio. simonia. et quibusdā alijs crimmibus super quibus erat multipliciter infamatus. Vnde papa mandauit quibusdam iudicibus quatinꝰ ad eccāz illam personaliter accedant et tam ī capite quā in membris corrigant corrigēda et statuant que secundum deum viderint statuenda. iudices vero recepte iuramētis abbatis et canonicorū abbatem ipsuz ab administratione ipsius ecclesie per sniām remouerunt dilata correctioē mēbrorū. A qua sentētia procurator abbatis appellauit. Vnde postmodum in presentia pape propositum fuit dictaz sententiā reprobari debeē. Primo quia iudices lite non cōtestata in negocio p cesserunt tum quia iuramenta conspiratorum contra ipsū receperunt depositionibus testium corā partibus publicatis nec ostensi eisdem ad sniām prodeē pōsumpserūt. Papa. vero his et alijs intellectis quia de articulo cōspirationis sibi non potuit fieri plena fides mandat iudicibus quatinus si cōstiterit q illi cō spiratores fuerunt quorum iuramenta iudices receperunt. Et quod abbas probare voluerit corā eis et iudices dicta illorū solummodo secuti sunt cū p alios ea probata nō eēnt. sententiam protulerunt processum illoruz debeant irritare. In principali negocio iuxta formā cōprehensam in prioribus litis postmodum procedentes. Si vero abbas non poterit probare illos conspiratores fuisse vel si etiam hoc probare rit appareat tamen q nihil deposuerūt super his pro quibus fuit abbas amotꝰ vel etiam si aliqua deposuerunt contra abbatem ea tamē per alios fuerant' sufficienter probata processum illorū iudicum debeant cōfirmare. quia quāuis ad uersus abbatem nō debuerunt cōspiratores admitti iuramentū tamē ipsorū de veritate dicenda super statu ipsius ecclesie recipi potuit vt per dicta illorū super alijs fides possit haberi que ipsum abbatē nō tangebant precipue cū tunc probatū non esset ipsos cōspiratores fuisse. ¶ Nota q aliquis potest per alium denunciare. ¶ Itē conspiratores nō admittuntur ad testimoniū. ¶ Itē exceptio proposita ante sniām a grauamine ī cā appellatōis debet vera eē. ¶ Item non sufficit probare cōspiratores fuisse. nisi

profetur q̄ iudex secutus fuerit dicta illorum. Itē cōspiratores possūt admitti contra a ꝓpos quam cōtra illum contra quem cōspirasse dicuntur.

¶ Cum te Ca. H. de castrovarimi et B. habuerunt inter se verba iniuriosa ita q̄ H. dixit ipsi B. q̄ equus suus non erat minoris valoris quā capilli ipsius B. quare ipse B. cōuenit H. ac tione iniuriarū. Iudices qui de hoc cognoscebant damnarunt dictū H. in x. solidos. vnde ipse timens ne per dictam sententiā notaretur infamia petijt a domino pa. beneficiū restitutionis ad famā pa pa vero cōsiderans q̄ nulla vel modica facta sibi fuerit iniuria vult ipsū H. predictam sniām infamia non notari. Nota q̄ condemnatus de iniuria notatur infamia. nisi iniuria sit minima vt hic pz

¶ Ad probandū. Ca. Vacante monasterio herieleñ. quedaz moniales eiusdem monasterij elegerunt custodem ipsius monasterij. alij vero elegerunt quandam monialē aliā in abbatissam ipsius monasterij super istis electionibus cū fuit cōmissa quibusdam iudicibus q̄ examinatis electionibus predictis confirmauerunt electionē custodis post cōfirmationem dicebatur q̄ vnus de iudicibus delegatis erat tpe late sniē publice excōicatus vnde iterum cū super hoc delata ē ad dominū pa. vnde ipse mādat quibusdam iudicibus q̄ ipsi cognoscant de electione custodis vt eam sicut de iurē fuerit cōfirmare vel infirmare procurēt ita vt si pro eo q̄ vnus ex iudicibus delegatis qui eandē sententiā protulerūt erat tpe sententie publice excōmunicatus sicut per metropolitani lrās dicebatur ā etiam alia iusta cā constiterit eandem sniām infirmandam cassata ipsa sniā i. cassa et irrita nunciata de eadem electione iterato cognoscant. Nota q̄ sniā publice excōicati nulla ē. Itē litteris ordinarij statur. Item utile viciatur per inutile. Itē licet tpe late sniē index sit excōmunicatus et ideo sniā nulla ea tamen que fecit ante excōmunicationem valebunt.

¶ Quānis regulariter. Ca. regulariter traditur q̄ res inter alios iudicata nō nocet alijs fallit tamen in casibus hic cōtentis. s. si aliquis cui prio competit actio vel defensio de re aliqua fustinuit sequentē agere ei est preiudicium generatum. Et in alio casu est etiā ei preiudiciū generatū qui passus ē eū experiri a quo cām habuit verbi gratia. Episcopus bononieñ contulit mihi archidiaconatū obiectum fuit mihi q̄ erā filius sacerdotis et probatū fuit in iudicio. Queritur vtrū hec sniā debeat preiudicare episcopo q̄ amittat potestatez conferendi illaz dignitatē illa vice quā ius ree sit acta inter alios. Dicitur q̄ sic quia imputet sibi q̄ dimisit aliū agere cū sibi cōpetebat actio ⁊ defensio illius archidiaconatus. Secundo ponitur q̄ actum fuit contra episcopū qui conferat mihi archidiaconatū et probatum q̄ erā filius sacerdotis. queritur an illō mihi preiudicet cū sit inter alios actum Et dicitur q̄ sic. Exempla istorū casuum et aliorum plurium in quibus fallit regula predicta notantur in glosa huius capituli. Nota hic regulā generalem Res inter alios acta alijs nō nocet. fallit tamen in casibus hic cōtentis. s. cum aliquis cui competit actio vel defensio sustinet sequentem agere. Itē cū quis passus est eū experiri a quo causam habuit.

¶ Duobus iudicibus. Ca. Et re duo sūt iudices in aliqua cā diuersas

proferūt sententias. Queritur que illarum teneat distinguitur si sunt ordinarij tenet sniā pro reo et nō pro actore nisi in causa fauorabili puta matrimonio libertate dote seu testamento pro ipso actore sniā lata fuerit. Si vero sint delegati vtraqz pendet sniā ex arbitrio delegantis si vero sunt arbitri neutra sententia valet. Nota qd fauorabiliora sūt iura ad absoluendū qd ad cōdemnanduz nisi in quatuor casibus hic contentis .s. matrimonio libertate / dote et testamento.

De appellationibus recusationibus et relationibus.

Dilecti filij. Ca. Priorz clerici de giseburna. habent ordinationē quarundā ecclesiarū archiepiscopatus eboracēn. ap. se. legatus volens eccās illas vacātes ordinar. prior et canonici p̄dicti hoc intelligētes appellauerunt ab ipso ad ap. se. eundē priorem post appellationē suspendit et eccās illas interdixit et canonicos excōicatos denunciauit si priori obedirent et eccās nihilominꝰ ordinauit propter quod priorz clerici domino pa. grauiter sunt conquesti. Vnde mandat quibusdam quatinus super his veritatem inquirant et si per legittimos testes et famā loci inuenerint ecclesiarū concessiones taliter factas in irritum reuocent eas nisi prior et canonici maliciose distulerint eas quantū ad ipsos pertinent ordinare. Nota qd quicqd fit post legittimā appellationē dz in irritum reuocari. Itē per negligentiā amittit qs ius suū et illud transfertur ad superiorē

Itē legatus qui nō est de latere domini pa. missus non potest cōferre eccās vacātes quorum ordinatio pertinet ad inferiores prelatos.

Inter cetera Ca. Abbas sancti apollinaris appellauit ab archiepo remen. super omni cā que contra ipsum posset moueri gr. quid iuris. et rn. qd nō valet talis appellatio. Nota qd generalis appellatio non dz admitti.

Ad nostram. Ca. Abbas sāti petri quesiuit a pa. an deberet deferre appellationibus monachorū suorum a correctione interpositis rn. pa. qd appellatio non est inuenta vt alicui prestet patrocinium in sua nequicia existendi quare mandat eidem quati. non obstante appellatione subditorū suorū corrigat eos secundū regulā et institutionē ordinis sui. Nota qd appellatio non defendit aliquem in delicto. Itē a correctione nō admittitur appellatio.

Personas. Aliquis appellauit appellationi sue nimis prolixum terminum statuit. Judex debet ei assignar terminū infra quē se. ap. cōuenienē possit adire. et si ad terminū illum appellationem suā non fuerit prosecutus extunc cōpellit appellantē stare iudicio suo super his que in questione vertūtur. et si cōpetentem terminū sibi prefixit. et appellationē ad illuz non fuerit prosecutus sibi modo cōpellat eundem.

Nota qd aliquis potest sibi prefigere terminum ad appellationem prosequendam et si nimis prolixum prefigerit iudex debet terminum cōpetentē prefigē Itē si appellans non prosequitur appellationem suam in termino sibi prefixo ei renunciare intelligitur et sic est ar. qd tacite renunciet quis appellationi sue

Cum sit romana. Ca. Aliqs

appellauit ante sniam vel post queritur quantum tempus dandū sit ei ad appellationē prosequendam. rn. pa. q si ante sniam vel post fuit appellatū huiusmodi appellationibus indulgetur annus et si iusta cā intervenerit indulgetur biennū nisi iudex a quo appellatur breuius tempus duxerit statuendum secundum locorū distantiā et personarū et negocij qualitatē. Et si infra illud tempus appellationem nō fuerit prosecutus tenebit sniā. si post sniaz diffinitiuā fuit appellatū nec amplius super eodē negocio audietur appellans. Si vero a grauamne z ante īgressum litis fuerit appellatū talis auditur appellans. quia canones passim appellare permittunt et tales non solent proprie dici appellationes sed vocationes ad cām si vero ante sniam et post li. cont. appellauerit cōpelli debet illius stare iudicio ad quē appellauit alternatiue. s. vt appellationez prosequatur. aut iudicio suo stet. si vero ille qui appellat fuerit raptor vel alienevi violentus detentor tales admittant appellantes nisi fuerit notorius raptor vel fornicator existat sicut ille quem apostolus absentē et irrequisitum excōmunicauit. ¶ Nota appellanti datur annus ad prosequendā appellationē suam ex iusta cā biennium. Itē iudex annū illū potest abbreuiare. Itē qui non prosequitur appellationē infra debitū tempus rata manet sniā. Itē in notorio crimine non auditur appellans.

¶ Ad hec. Ca. Aliquis appellauit super aliqua cā pendente appellatione cōuenitur vel accusatur super alio q̄ super eo super quo appellauit q̄rit. an teneatur stare sub illo a quo appellauit appellatione pendente. Rn. pa. q si voluerit potest eū tanq̄ suspectum recusare alioquin stare debet iudicio eius z preci pue si iudex ordinarius suus existat. Nota q̄ pendente appellatione cora ordinario potest ipse ordinarius recusari. Si sup alia cā cōueniatur appellans coram eo.

¶ Si duobus Ca. Duo litigant coram iudice suo puta corā archidiacono vnus appellauit ad epm. alter ad pa. vel coram epo. vnus appellauit ad pa. alter ad archiepiscopū. ille q̄ appellauit ad episcopū k q̄ appellauit ad archiepm ad diē appellationis accessit ad ipsū ꝓponēs se ad eius audiētiā appellasse tacto de appellatōe aduersarij ad sedem ap. interposita qui appellauerat ad pa. citatus fuit ab episcopo k archiepo ille cōstitit de appellatōe sua ad pa. interposita nec iuit nec misit aliquē rnsalem et quia non venit fuit excōicatus Queritur an teneat excōicatō ¶ Et rn. q̄ tenet sentētia in eū pro cōtumacia lata nisi iudex ille cognouerit eum ad se. ap. appellasse. ¶ Secūdo pōitur alia q̄stio Aliqs appellauit a ciuili iudice ante iudicū k post ad dominū pa. Queritur an talis appellatō valeat. Respondet pa. q̄ tenet appellatō i illis qui subsunt pape in tpali iurisdictiōe i alijs vero q̄uis de cōsuetudine alicuius loci teneat de iuris tn rigore nō tenet. ¶ Nota prīo q̄ quilibet vocatus ad iudicē debet ire z allegare priuilegiū suū alias tenet sentēcia pro cōtumacia lata in ipsū. ¶ Itez de vno foro nō est appellandū ad aliud ni si cōsuetudo aliud inducat.

¶ Ex ratione. Quidam clerici appellauerāt a sentētia cōtra eos lata quā ex iusta cā infra biennū nō fuerāt prosecuti petebant a papa q̄ adhuc admitteretur ad prosequēdam appellationem cū infra biennū eā nō potuerunt

prosequi mãdat pa. iudicibus quati· si constiterit eos propter ipotẽtiaz prosecutionẽ appellatõis omisisse nõ vult pa. ꝙ ꝓpter hoc eis debeat præiudiciuz generari. Nota ꝙ impotẽtia excusat ita ꝙ etiã post bienniũ admittitur ꝗs ad prosequẽdaz appellatõez· et sic nota ꝙ si ꝑ me nõ stat mihi nõ imputatur.

Meminimꝰ. Ca· Aliqua cã cõmissa est alicui iudex citat reũ ille statim mittit nũciũ ad pa. pro cã illa ille venit allegans ꝙ nũciũ suũ propter cãz illa misit ad pa· q̃r· an debeat ĩ cã procedere vel nõ rñ. pa· ꝙ ꝓpterea nõ dimittat q̃ minus procedat in cã secũdũ formaz iuris. Si vero ãte citationẽ iterr arripuit tũc iudex procedere nõ debet hoc vltimũ nõ tenet. i. e· vt debitꝰ· Nota ꝙ ꝑ cita tõem ꝓrtuatur iurisdictio· Itẽ facto quis dicitur appellare.

Sup eo quod. Ca· Cã cõmissa ẽ alicui reus aliquã exceptõez obiciat in cã illa ꝓpter quã exceptõem appellatur· q̃r vtrũ iudex ea nõ obstante possit in principali procedere· rñ. ꝙ si cã principalis sine illa terminari nõ possit supsedere debet iudex in principali q̃stiõe In fine ponitur alia dubitatio ecce lite contestata opponit reus ꝙ ꝑ falsi suggestionem littere sint impetrate. q̃r· an hec exceptio sit admittẽda· rñ. pa· ꝙ ꝓpter hoc nõ est differẽda smã· Nota ꝙ lz ap. sit re. in principali appellatur sup incidẽti questione· Item si principalis questio sit talis ꝙ nõ possit decidi sine incidenti. iudex supsedebit vtriqꝫ· Itez exceptio de falsi suggestiõe· post· li. cõt. nõ valz·

De appellatõibus· Ca. In q̃ libet cã maiori vel minori potest ꝗs appellare si grauetur. Nota ꝙ idem ius seruari debet in minori sicut in maiori. ⁊ est ar. in modicis dandus ẽ libellus·

Sup eo. Ca· Secundũ canonee et ante sentẽtiam et post ꝑt appellari· Secũdũ leges nõ potest appellari ãte sentẽtiam nisi in casibus. Itez vbicũ qz appellatõ tollitur et recusatio nõ admittitur. Itez si cã cõmittitur ĩfra certũ tempus terminãda· tempus illud ĩcipit currere q̃n iudices lrãs ꝛcipiũt· Nota ꝙ secũdũ canones ãte sentẽtiã et post licet appellare· secũdũ leges ãte sentẽtiã non appellatur nisi in casibus. Itez sicut appellatõ ex cã cõceditur et ex cã inhibetur sic et recusatio. Item tempꝰ nõ currit non ab eo tempore q̃ potuit iudex procedere.

Peruenit. Ca· Clerici cõquerũtur se ab aliquibꝰ vulneratos vt leges cõq̃rũtur clerici de illis malefactoribus suis ipsi statim ap· se· appellãt. dicit pa· si eorũ excessus non sit notorius cõpellendi sunt vt ĩfra cõueniẽs tps ap pellatõem interpositã prosequãtur si vero excessus illorũ notorius fuerit nõ obstante appellatõe illorũ denũciãdi sũt excõicati vsqz ad debitã satisfactionẽ ⁊ cũ litteris sui iudicis apostolico conspectui se presentẽt. Nota ꝙ in uotorio crimine nõ admittitur appellatio.

Consuluit· Ca. Dicitur ĩ hoc capitulo ꝙ si manifestũ ẽ aliquẽ vxorẽ alterius detinere vel iniecisse manus violentas ĩ clericũ si sup hoc cõueniatur appellatõi fue nõ est aliquatenus deferendũ. Sz cũ multa dicũtur notoria q̃ nõ sunt cauẽdum est ne quod dubiũ est pro notorio habeatur. In fine dicit ꝙ q̃ appellant cogendi sunt vt ĩfra cõueniens tẽpus appellatõem suam prosequãtur aut parẽãt iudicio iudicis a quo appellant· Nota ꝙ in crimine notorio cessat appellatio· Item appellantes cogẽdi sunt appellationẽ prosequi aut iudici

o iudicis parere.

¶ Suggestum est. Ca. Aliqui opprimatur ab aduersarijs suis propt quod appellant et cū ipsi oppressi ap. facta et grauati iter arripiunt ad appellationem prosequendā aduersarij illi cognoscentes appellationem interpositam nec vadunt nec mittunt ad presentiam pa. sed cū meliligunt illos litteras rpor tasse appellant et iter arripiunt ad pa. vt sic aduersarios eludant. Suggestuz fuit domno pa. vnde mandat quati. si quis deprehensus fuerit hoc ex fraude vel malicia facere appellationē sue nullatenus deferatur. et iudex in cā procedat quia dec. illa qua isti facere presumunt nō ad deprimendā cuiuscūqz insticiam facta est sed ad remouendum iniquum grauamen. Nota qp nemo de sua malicia cōmodum reportare dz. Itē occasio iuris ad iniquuz cōpendium trahi non dz.

¶ Ad presentiā. Ca. inter archiepm eboracen. et r. presbiterū cōtrouersia fuit aborta occasione cuiusdam excōicationis in ipsū presbiterū late ab archiepiscopo pa. cōmsit cām ipsā episcopo tusculanoz cardinali sancte susanne coram quibus proponebatur ex parte archiepiscopi qp ipse post sententiaz in se latā diuina officia celebrauit vnde puniri debebat secundū qp iura requirūt Ex parte presbiteri respondebatur qp excōmunicatio nō tenebat cū eēt lata post appellationē legitime interpositam. vnde non debebant puniri et ideo omnia que facta fuerant contra ipsum reuocari in pristinū statum. Cardinales intellecto negocio licet presbiter nō eēt excōicatus de iure tamen de facto et ad cautelā ipz fecerunt absolui et ideo mandat pa. archiepiscopo quati predictū presbiterum de cetero non molestet pro eo qp post excōmunicationē celebrauit diuina cū excōmunicatio illa facta fuerit post appella legittimā sed omnia reducat ad euz statum in quo erant tpe appellationis emisse. Nota qp absoluitur quis ad cautelam licet nō sit excōicatus. Itē sniā excōicationis post appellationē legittimam lata nulla ē vnde qui postea celebrat non punitur Item que post talez appellationem fiunt reuocanda sunt in pristinum statum.

¶ Cū teneamur. Ca. Aliquis litigabat coraz ordinario suo archiepō cantuar. appellauit ad pa. super cā illa de qua litigabat pendente appellatione illa aliquis turbauit possessionē ipsius appellantis/ quesiuit archiepūs vtrum liceat ei reformare possessionem turbatam eo pretermisso super quo ē appellatum rn. pa. si ad ipsū querela exinde peruenerit ordine iudiciario id sibi licebit nec propterea intelligit ap. renunciaē Nota qp licet appellans redeat ad iudicē suum a quo appellauit pro alia cā pro q̄ non appellauit non intelligitur appellationi sue renunciare cū sit eius ordinarius in alijs causis.

¶ Consuluit. Quod dicit hic non tenet z intellige hanc decreta. secundum illam infra eodē vt debitus.

¶ Cum parati. Ca. Epūs zamoren. quasdam petitiones per nunciū suum fecit coram dño pa. proponi. quas cum paratus eēt admittere J. diaconus cardinalis olim in hispania legatus p posuit contra ipsū qp cū ipsū ad synodū suū vocasset. ad eius vocationē cōtempsit accedē. propterquod ipsū excōicauit et sic excōicatus se fecit in episcopū cōsecrari Quidam canonicus sancti iacobi pro ipso episcopo firmiter asserut qp

erat tunc in legatione regis. et ideo ad ipsum venire nō potuit. cardinalis allegauit econtra q̄ nuncius suus inuenit eum in salamantina eccl̄ā et non in legatione regis. Itē dñ nuncius episcopi allegauit q̄ ab ipso cardinali appellauerat ante sniām latam pa. vero his ītellectis considerans q̄ pretextu appellatōis non debuit cōtemnere ad nocationē legati venire precepit eidem episcopo quatī. vel in persona propria vel per nuncios idoneos apostolico cōspectui se presentet suam si poterit innocentiā ostensurus. ¶ Nota q̄ quilibet vocatus a iudice suo venire tenetur allegaturus priuilegiū suum. ¶ Itē ar. q̄ nuncio sit credendū. Itē ar. auctō. regis excusasset ipsū si in legatione regis inuentus fuisset. ¶ Itē ar. q̄ nemo prohibetur pluribus defensionibus vti. Itē creditur iudici in preiudicium alterius. Itē aliquis dicitur presens per nuncium.

¶ Ad hoc et infra Ca. Aliq̄ iurant q̄ stabunt in iudicio eccl̄ē et postea appellant quesitū fuit quid agendū sit de istis. Rñ. pa. q̄ iudex dz eos compellere vt obseruent iuramentū suū vel q̄ infra. xl. dies post appellationē suā iter arripiant ad eam prosequendā. Nota q̄ pretextu appellationis nō potest quis venire cōtra iuramentū suum.

¶ Questioni. Ca. Aliquis excōmunicatus prestitit iuramentū q̄ stabit mandato eccl̄ē et sic fuit absolutus ⁊ anteqū mandatū fiat ei appellat cū subterfugiō. vel mandato recepto. queritur vtrū deferendū sit appellatōi illius. Rñ. q̄ non est differendū appellationi que iuramento illius debeat obuiare sed stare reducendus est in eandem sniām donec mādatū fuscepit et adimpleuerit q̄ posse. ¶ Nota q̄ contra iuramentū nō admittitur appellatio. ¶ Itē qui nō adimplet mandatū debet reduci in eandē sententiā a qua fuit absolutus.

¶ Preterea. Ca. Aliqui appellant super aliqua cū appellatione prendere aliqua grauia omittunt. et dū cōueniuntur super excessibus illis volunt se tueri per appellationē. queritur quid iuris sit. Rñ. pa. q̄ appellatio illa non dz eos defendere quo minus eorū excessus puniantur censura canonica. ¶ Nota q̄ appellatio nō extenditur ad ea que post appellationem fiunt. Itē appellatio non tuetur aliquē in delictis.

¶ Constitutis. Vacante eccl̄ā torcelen. canonici d̄ electione tractantes archidiaconus nominauit quendā c. nomine obiectum fuit a parte altera q̄ erat excōicatus ⁊ ideo appellatum fuit ne ad ipsius electionē procederetur. Archidi. non obstante appellatione ⁊ denūciatione excōicatiōis ipsū c. nominauit in episcopū et elegit et appellauit ne cōtra hoc aliquid fieret/quo facto primicerius cū canonicis ⁊ pleriq̄ cū assensu cleri episcopat9 t maioris ptis elegit Jm episcopum. causa istarum electionum delata ē ad pa. vnde ipse examinatis huiusmodi electionibus. mandat patriarchē grandēn. et cuidam cardinali quatī. si archidia. post appellationem et denunciationē excōmunicatōis processit ad nominationē et electionē predicti c. et primicerius cū canonicis et alijs processerunt ad electionē prefati J. electionē confirmet ipsius non obstante appellatione prefati archidia. si ipsi appellatiōi prius facte non detulerit ¶ Nota q̄ electio facta de excōmunicato nulla ē et iō non impedit secundam. ¶ Itē qui nō defert appellationi appellationem cōtra alium obijcere non potest. et sic nota q̄

frustra legis implorat auxilium qui cõ mittit in legem.

¶ Proposuit. ¶ Aliquis corã ordinario suo appellat in aliqua cã cõuenitur postea super aliis causis super quibz nõ est appellatum ille propter appellationem nõ vult super aliis respondere q̃ritur quid sit seruandum respondet pa. q̃ propter appellationem illã nõ omnino tenetur in aliis causis super quibus nõ est appellatum respondere. verũtamen index a quo appellatur non dz eũ cõpellere ad respondendũ super aliis quia ei suspectus est nisi pro crimine adeo graui ꝛ manifesto propter quod ipso actu merito sit damnandus. ¶ Nota q̃ licet aliquis appellet ab ordinario tamẽ sup aliis causis remanet eius index sed non debet eũ cõpellere ad respondendum nisi crimen sit notoriũ.

¶ Qua fronte. ¶ Archiepiscopus cantua. super quibusdã dubiis suis consuluit dominũ pa. antequã ad questiões respondeat dicit q̃ nõ videt qua fronte ipsũ consulat cũ dicatur iuris ordinem peruertere cũ ipse nõ in eccã nõ in palatio non in camera sua sed in camera regis contra iuris ꝛ contra pontificalẽ dignitatẽ electiones episcoporũ cõfirmet. Postea descendit ad questiones. Prima est talis. Aliquis fuit excõmunicatus et interdictus p̃ contumacia vel alia iusta cã. ille offert se ad iusticiã de his quibus sniãm recepit. pars aduersa appellat ne absoluatur. queritur an index ipsũ absoluere debeat respondit pa. q̃ index ipz absoluere potest ne in excõicatione decedat. etiam si appellauerat pars aduersa recepta primo cautione sufficienti ab ipso q̃ iuri parebit corã pa. ad quẽ appellauit vel de legato ipsius. Secunda questio fuit. Aliquis conqueritur se irrationabiliter excõicatum vel interdictum nihilominus offert se ad iusticiã et petit absolui pars aduersa appellat ad hanc questionem idem rñdit q̃ in prima scz q̃ potest illum absoluere etiam si pars aduersa duxerit appellandum ne absoluatur. ¶ Nota qui circa officiũ suũ male se habet coram superiore temere põt cõparere vel aliquid petere ab eodem. Item absolui dz quis ne in excõicatione ꝺ cedat prestita prius cautione sufficienti non obstante ap. partis aduerse. quia appellatio non tenet in hisque dilatõez non capiunt.

¶ Reprehensibilis. ¶ ca. Quia prelati nĩs ꝓmpti erant et faciles ad excõmunicandũ ꝛ subditi promptiores ad appellandũ volens latera. con. promere super his tã subditis quã prelatis statuit q̃ prelati suspensionis vel excõicationis sniãm nullatenus proferant in subiectos nisi canonica cõmonitione ꝓmissa nisi forte talis sit culpa que ab ipso facto suspensionẽ vel excõicationẽ inducat nec subiecti contra disciplinam ecclesiasticam appellare presumant. Sed si aliquis pro sua necessitate appellauerit cõpetens sibi terminus prefigatur ad q̃ sequendam appellationẽ q̃ si infra terminum nõ fuerit prosecutus extunc episcopus auctoritate sua x tatur. Si autem aliquis appellauerit ꝛ ille cõtra quem fuerit appellatũ venerit ille vero qui appellauit venire neglexerit si proprium habuerit in expensis parti alteri cõdemnetur vt hic saltem timore perterritus non facile quis appellet. In fine dicit q̃ religiosi cũ pro suis excessibus fuerint corrigendi contra regulare disciplinã non appellent. ¶ Nota q̃ canonica monicio precedere debet excõmunicationem. ¶ Item si quis infra terminũ

sibi statutum appellationem nō prosequitur iudex postea officio suo vtatur. ¶ Item qui nō prosequitur appellationem suā cōdemnari dz aduersario eam prosequenti in expensis. ‖ Itē a correctione nō appellatur.

¶ Ad hoc. Ca. Iudex cōpellet dz appellantē vt appellationē suam prosequatur infra terminū sibi prefixum vel stet iuri coram ipso. in fine dicit si aliqua partium iudicē habet suspectum iudicē eligant qui cām dirimat. ‖ Nota q̄ iudex potest cōpellere appellantē vt appellationē prosequatur. Itē iudex ordinarius potest recusari sed potest prescōpellere vt aliū eligant corā quo questio terminetur.

Peruenit ad nos Ca. Episcopus salebrien. monuit. Vuil. canonicū suum vt in eccā sua residentiā faceret. ille appellauit. quesiuit episcopus a pa. quid super hoc faceret mandat pa. eidem epō quati. illum moneat vt in eccā sua residentiam faciat vel infra terminū cōpetēz iter arripiat eā prosequendi interī vero uices eius in predicta eccā cōmittat alicui honeste persone et de beneficio illius ei prouideatur quod si alterum istorum non fecerit prebenda ipsa priuz eundem et alij eam conferat qui ibidem deseruiat. ‖ Nota q̄ clerici in ecclesijs residentiā facere tenentur ad mandatū sui prelati qđ si nō fecerint possunt eis priuari.

¶ Consuluit. Ca. Queritur an appellationi regis francorū sit deferendum pro iudeis vt liceat eis habere mācipia christiana z sinagogas edificare. Rñ. pa. q̄ non cū sit contra concilij generale. ‖ Nota q̄ appellationi facte cōtra leges et canones non ē deferendum ‖ Itē nota cōtra iudeos q̄ nō possunt habere christiana mancipia.

¶ Ad hoc sicut. Ca. Aliqua cā cōmissa est alicui ap. re. ille contra quē cōmissio facta ē appellat dicēs se pro eadem cā nuncij suum ad se. ap. destinasse queritur an tali appellationi sit deferendum. Rñ. pa. q̄ si constiterit iudici appellantē destinasse nuncij ad se. ap. ātequam partes eēnt citate vel antequaz delegatio cause peruenisset ad ipsū debz appellationi deferre. Si vero post citationem fuit nuncius destinatus nō tenet appellationi deferre hoc intellige secundū illam infra e. vt debitus. ‖ Nota q̄ missio nunciꝫ excusat appellantē ne respondeat corā iudicē cui cā est cōmissa z hoc intellige si nuncius mittatur antequā partes fuerint citate. Si vero post non excusat ‖ Itē licet cā nō admittatur ap. re. potest tamen appellari.

¶ De priore. Ca. Quidam canonicus regularis appellauit a suo priore qui modū excedebat in correctione quem fecit vestibus vsqz ad camisiam spoliari prior non obstante appellatiōe processit enormiter contra illū canonicum. ‖ Vnde conquestus fuit domino pa. vnde mandat cuidam iudici vt si prefatus canonicus appellauit propter enormitates ipsius prioris manifestas que reddunt ipsū notabilem et ipse non ōttulit appellatiōi cōpellat ipsū ad se. ap. cū litteris veritatē cōtinentibus venire satisfacturū de tanto excessu. ‖ Nota q̄ prelatus non dz excedere modū in corrigē do alioquin tenet appellatio que alias non teneret ‖ Itē qui nō defert appellationi legitime dz puniri.

¶ Quia nos. Statuit pa. in capitulo isto q̄ abbates qui publica infamia sunt respersi aut cōuicti si cōmoniti in cōmuni capitulo renunciare voluerit

vocem nō habeant appellandi. ¶ Nota q̄ in notorijs delictis non habet locū appellatio. nec contra correctionē admittit appellatio.

¶ Quia nos. Statuit pa. ī capitulo isto q̄ abbates qui publica infamia sunt respersi aut cōuicti sit cōmoniti in cōmuni capitulo renunciare noluerīt vocē non habeāt appellandi. ¶ Nota q̄ in notorijs delictis nō habet locū appellatio nec contra correctionē admittitur appellatio.

¶ Ad aures. Dicitur in capitulo isto q̄ iudex dz appellanti cōpetentem terminum prefigere ad appellationem suā prosequendā infra quem si nō fuerit prosecutus appellationē extunc dz iudex ipsū cōpellere stare iuri coram eo. ¶ Nota q̄ tempus potest prefigi a iudice appellationi prosequende. ¶ Itē qui non prosequitur appellationē ī die in iurisdictionē iudicis a quo' appellauit

¶ Ad audientiā. Ca. Eccā sancti iacobi zamorēn. subest eccē cōpostellane. Episcopus zamorēn. multipliciť molestabat. ē. presbiterū predicte eccē sancti iacobi zamorēn. propter quod idē presbiter se et eccām suam sub protectione domini pa. supposuit p̄ prefatū epm nihilominus post inuocatū se. ap. patrocinium qua forte verbū appellationis non expressit dictū presbiterū excōmunicauit propter quod idē presbiter dño pa. fuit conquestus Rñ. pa. licet predictus presbiter ex simplicitate verbū appellationis nō expresserit. tamē sez sua sub protectione apostolica subiecerat sine cause cognitione non dēbuit aliqua sniā cōdemnari. vnde mandat quati. si constiterit ita eē sniām quā predictus epiſcopus tulit in eundē presbiterum denunciet nullam eē ¶ Nota q̄ simplicitati parcendū est. ¶ Itē idem ē supponere se sub protectione pa. sicut appellare ad ipsū vt hic patet. sed hoc intelligo extra iudiciū Itē non refert an aliquid de equiualentibus fiat. ¶ Itē sine cause cognitione non dz aliquis cōdemnari nisi in notorijs vbi ordo iuris non seruat ¶ Itē nemo ius sibi dicere dz. ¶ Item sniā excōicationis post appellationem lata ñ. tenet.

¶ Accepta. Dicitur in capitulo isto q̄ si cōtigerit ab audientia alicuius iudicis appellari non dz cā ad ipsum remitti nisi partes in hoc consentiant. ¶ Nota q̄ cā non dz ad eū remitti a quo est appellatū nisi in cāibus.

¶ Postremo. Dicitur hic. q̄ si iudex delegatus sit cōsanguineus impetrantis vel fuerit aduocatus in eadē cā vel ex alia iusta cā suspectus potest legitime recusari licet sit ei cā remota appellatione cōmissa. ¶ Nota q̄ si iudex fuerit consanguineus impetrātis vel aduocatus in eadē cā recusari potest lz appellatio in litteris sit remota. ¶ Item ex qualibet iusta causa potest iudex recusari.

¶ Ad hec questionē. Aliq̄ clerici sunt interdicti z appellant de appellatione confisi nō seruant interdictum. q̄ritur quid iuris sit. sicut post appellationem legittimā nemo potest excōmunicari sic clerici non possunt declinare īt dictum cui ante appellationē suppositi fuerant. ¶ Nota q̄ post appellationem nemo potest excōmunicari. ¶ Itē si excōmunicatio vel interdictū precedat nō releuatur per appellationē.

¶ Cum in eccā. Quidā clerici de guallia linconeñ. episcopi volentes ipsius iudiciū declinare vt sub archiepō litigarent sine rationabili cā euitabāt

epiſcopū ſuum appellando ad archiepz
Significatū fuit hoc dño pa. vnde
mandat ipſe archiepiſcopo quati. ſi ali
quando cōtigerit aliquē de clericis a p̄
dicto epiſcopo appellare ad ipſū nō prī
eorum appellationē admittat quā ei cō
ſtiterit appellationē interpoſitaz fuiſſe
vel ab iniuſto grauamine vel ab iniuſta
cōdemnatione alioquin remittat illos ad
epiſcopū ſuum. Nota q̄ archiepiſco
pus nō eſt iudex ordinarius ſubditorum
ſuffraganeorū niſi in certis caſibus.
Itē nullus debet appellare niſi grauet
alioquin remittendus ē ad eū a quo ap
pellauit.

Directe nobis. Quedā cā ma
trimonialis tractabatur cora ordinario
coram quo vir impedimentū cōſanguini
tatis oppoſuit mulier ſe. ap. appella
uit iudex ſtatuit terminū appellanti mu
lier illa non fuit proſecuta appellatōez
in termino cōſtituto et ideo renūciāt ap
pellationi iudex in cā procedens recepit
teſtes de cōſanguinitate. Tandē mulier
iterū appellauit petijt iudex vtrū debeat
ad ſniām procedere reſpondet pa. q̄ i cō
cilio latr. ſit ſtatutum. vt ſi aliquis ap
pellauit z infra terminū ſibi prefixum
appellationē ſuam nō fuerit proſecutꝰ
iudex auctoritate ſua libere poſſit vti
tamen quia iterum appellauit q̄ ſibi li
cuit in eadem cā a iuriſdictione illius fu
it exempta preſertim cū hic agerē ad
ſeparationē matrimonij qđ ē res fauo
rabilis. Nota q̄ ſi appellās appellationē
ſuā i termino prefixo nō proſequitur
iudex poſtea in cā procedet. Itē in ea
dem cā poteſt bis appellari et ſuper vno
articulo. Itē matrimoniū res fauo
rabilis eſt.

Preterea. Judex ita protu
lit ſniām niſi infra. xx. dies ſatiſfeceris
ticio cognoſcas te ſuſpenſum vel interdi
ctum vel excōicatum. ille contra quem
ſniā lata eſt medio tempore appellauit
nec ad diē prefixum ſatiſfecit. Queritꝰ
vtrum ille ſit excōicatus aut nō propt
appellationē ante terminū interpoſitā
rñ. pa. q̄ appellatō huiuſmodi ſniām
impedit et ſuſpendit. Nota q̄ ſniā excō
municationis lata ſub cōditione vel in
diē non ligat niſi adueniente die vel cō
dictione et ideo ſi medio tpe appelletur
ſuſpenditur eius effectus vt hic pz.

Secundo requiris. In vna
cōmiſſione plures articuli cōmentur i
vno tamen articulo appellatio inhibetur
appellatur ſup aliis articulis. Queritꝰ
an teneat appellatio rñ. pa. q̄ ſecūduz
gregoriū verba deſeruiunt intentioni et
hec ē intentio pa. vt de omnibus articu
lis qui in cōmiſſione ponunt iuſtitia fi
at et ideo appellatio in omnibz articulꝰ i
telligitur interdicta nō refert vtrū ap
pellatio inhibeatur in principio medio t
in fine quia vt dicūt iuris argumenta
ea que ponuntur in principio ad mediū
et finem et que in medio ad finem atqz
principiū ſepe referuntur. Tandē ponit
aliam queſtionem aliquis proponit ſe
habere iudicē ſuſpectū. Queritꝰ an cām
ſuſpicionis allegare teneatur et probaē
rñ. pa. q̄ cām ſuſpicionis allegare te
netur et partes eligere debent arbitros
nō multū remotos qui de ſuſpicōe cog
noſcant. quod ſi non fecerint iudex par
tes ad hoc cōpellat et ſi infra terminuz
cōpetentē a iudice aſſignatum ſuſpicio
reprobata nō fuerit iudex ex tunc in cā
procedat. ſed ſi ſuſpicio fuerit probata
iudex vlterius in cā non procedat. quia
ſuſpecti et inimici iudices eē nō debent.
Nota q̄ verba intentioni deſeruiunt.
et ſecundū intentionē proferentis ver

bum prolatum intelligendū est. ¶ Itē appellatio ī ferē ad omnia quē cōmissione ponuntur. ¶ Itē determinationes que in principio ponuntur omnia sēntia determinant et econuerso. ¶ Itē cā suspicionis specificanda ē coram iudice. ¶ Itē cā suspicionis non corā iudice suspecto sed corā arbitris a partibus elēctis probari dz. ¶ Itē iudex dz cōpellē partes vt arbitros eligant qui de cā suspicionis cognoscant ¶ Itē si cā suspicōis infra terminū prefixū probata nō fuerit iudex in cā procedere dz. ¶ Itē suspecti et imici iudices eē nō debent.

¶ An sit differendū. Aliquis paratus erat spoliare aliquē re sua ille appellauit ne aliquā iniuriā sibi facēt vel grauamen nō obstante illa appellatione spoliauit illū. Spoliatus traxit suum spoliatorem in cāz paratus probare in cōtimenti suam spoliationem ille spoliator appellauit. Queritur an eius appellationi fuit deferendū Rñ. pa. q cū ī eo sit puniendus in quo peccauit appellationi illius nō ē deferendū qui appellationi deferre negelexit. ¶ Nota q punitur quis in quo peccauit. ¶ Itē qui appellationi ab alio interposite non defert nec ei appellanti est deferendū quia frustra legis auxilium implorat qui cōmittit in legem.

¶ Annuit ille Dominus pa. mādauit cuidam legato in francia vt terrā regis francie supponeret interdicto qđ fecit. Rex francie conquerebatur de legato q terrā processerat contra ipm quia cū eēt ei suspectus appellauit ab ipso et post appellationem in terrā suaz tulit sniām interdicti rñ. pa. regi dicēs q cardinalis sniām illam nō edidit sed potius publicauit nec fuit dictator ipsius sed potius executor sed ab executore appellari nō potest nisi modū excedat Et pa. in litteris cardinali directis appellationem inhibuit de suspicione dicit q nō credat eū suspectū et si tū fuisset per illam appellatōem desistē non debuisset quia non suo motu sed de mandato pa. processit ¶ Nota q ab executore appellari non dz nisi modū excedat. ¶ Itē licet executor sit suspectus ab eo tamē propter hoc appellari non dz quod si fiat nihilominus dz exequi quod mandatur cū nullā habeat cognitionē.

¶ Sepe contingit. Ca. Aliqui appellant ad se. ap. sed propter defectuz alterius partis non psequentis appellationem interpositā nec per se nec per alium vel forsitan ex malicia procuratoris mandatū occultantis lites que de facili poterant terminari remanent indecise quia si sit questio iuris illa posset citius expediri. cū probatōes non sint ibi necessarie et si eēt questio facti de leui posset partibus presentibus cōprobari. Super hoc olim statutū fuit in cōcilio lat. vt si quis in quocunqz negocio appellauerit et ille qui appellatus fuit venerit appellantē minime cōparente appellans debet appellato cōdemnari ī expensis. Sed quia propter hoc lites nihilominus protrahantur. statuit inno. tertius vt si hmōi appellatio a iudice recepta vel a parte fuerit approbata iudex statuat terminū appellanti. ita vt si infra terminuz appellationem non fuerit prosecutus eo elapso. peremptorij edicti vires obtineat terminus assignatus vt extunc in absentē pinde procedatur ac si peremptorie vocatus fuisset ad iudicium. q si appellatio interposita malitiose recepta vel approbata nō fuerit. nihilominus vigorem suū obtineat cuz apparuerit legitime euocatum saluis

constitutõibus promulgatis de appellã tibꝰ post sniam/ quia tunc illi nõ prosequentibus appellationes suas post terminũ appellatõem prefixum rata manꝫ sniã que fuerat appellatione suspensa. Verũ tamen quicqd posset proponi circa citationẽ peremptoriam ab absente ad sui defensionẽ. et illud idem proponi posset aduersus hmõi appellationẽ. in fine dicit si quis peruenerit terminũ appellatiõis et veritate tacta l trãs impetrauit curat impetratis. et in expensis alteri parti cõdemnabitur. ¶ Nota ar. qꝫ cõtumacia siue dolus procuratoris nocet domino. ¶ Itẽ questio iuris probatõem non requirit. ¶ Itẽ qui nõ prosequitur appellatõem suã infra terminũ sibi statutũ. iudex eo elapso procedat tanqꝫ citatus peremptorie nõ veniret. ¶ Itẽ citatus peremptorie audit iustam cãm absentie allegans. ¶ Itẽ si quis impetrat trãs ante terminũ a iudice vel ab appellante statutũ tacto de illo termino ltẽ non valent et tanqꝫ cõtumax punitur in expensis.

Constitutus. Vacante decanatu claromontẽn. quidam canonici cõtulerunt potestatem eligendi in epm̃ quidam nõ. hoc acto in illo translatione vel collatione qꝫ epꝰ non procederet ad electionẽ sine aliꝭ duũ essent in tractatu electionis. xij. canonici appellauerũt ne aliquis eligeretur in decanũ sine assensu omniũ requisito. Episcopus cũ qbusdam aliꝭ cõtulit decanatum archidiacono illius eccẽ et pare alia aliũ elegit. Quidam cardinalis legatus se. ap. examinatione electionis illius cõmisit duobus abbatibus ut cãm ĩstructã a se. ap. remitteret nõ vt appellationi interposite derogaret facta examinatione cardinalis transmisit illam ad se. ap. partibus postmodũ in presentia pa. cõstitutis archidiaconus predictus predicta oĩa allegauit putans electionẽ de se factam confirmari. Ex parte aduersa responsũ fuit qꝫ nõ erat cõfirmanda sed infirmãda quia facta fuit post appellatõem. et contra formã epõ traditam et qꝫ archidiaconus sponte renunciauit facto episcopi ad hoc fuit pro archidiacono allegatũ qꝫ ille nõ erant vlterius audiendi cum appellatõem suã infra terminũ nõ fuerant prosecuti. Dñs pa. his ꝛ aliꝭ auditis intellexit per assertionẽ cardinalis predicti qꝫ sub ea forma fuerat appellatum ne sine assensu oĩm procederet in electione decani. et qꝫ appellatõem infra annũ non fuerant prosecuti/ nec allegauerunt cãm propter quã eẽt eis biennũ cõcedendum quia sicut infra annũ misserunt bis nuncũ ita potuerunt mittere procuratorẽ verũtamen ne videatur dominus pa. peremptorias exceptões propositas sub silentio preterire mandat in diebus quati si cõstiterit archidiaconũ sponte renunciasse facto episcopi ex qꝫ facto nititur. vel si cõstiterit ipsũ epm̃ processisse ad electionẽ ipsius archidiaconi cõtemptis predictis canonicis sine quibus ad electionẽ procedere nõ valebat secundũ sibi traditã potestatẽ eidem archidiacono sup decanatu silentium imponãt. alioquin nominatõem seu electionẽ de alio factã et quicqd fuerit secutũ ex ipsa denuncient irritũ et inane. ¶ Nota qꝫ ius eligendi potest transferri inuitũ. ¶ Itẽ qui nõ prosequitur appellatõez infra annũ postea nõ admittitur ad eã prosequendã nisi iustam cãm ostenderet propter quã daretur ei biennium. ¶ Itẽ qui repellitur vna via admittitur per aliã viam. ¶ Itẽ licitũ est cuilibet renunciare iuri suo. ¶ Itẽ for

ma mandati seruanda est.

¶ Constitutis. Ca. Vacante p̄ positura sancti saluatoris metēn. Die statuta ad celebrandā electionē episcopus metēn. adiurauit canonicos illos per patrem ⁊ filiū ⁊ spiritum sanctū vt secundū deū vnum eligerent de duobus in quos partes videbantur conuenisse quem magis vtilē et idoneū ecclē reputarent post hoc decanus cū quibusdā nominauit in prepositū cantorem metēn. cantor sancti saluatoris cū quibusdam alijs concorditer cancellarium metēn. elegerunt in prepositū cuius electionem tanq̄ a maiori ⁊ saniori parte capituli metēn. eps confirmauit et cū vellet ei dare inuestituram decanus appellauit ad se. ap. contra ipsū impotentiā allegādo dicens illū cancellariū impotentē in partibus illis in quibus bona prepositure cōsistunt. addens q̄ alia sibi opponeret in presentia pa. que in presentia iudicis suspecti noluit explicare demum cā ista ad se. ap. est delata decanus pro parte sua in presentia pa. hec ⁊ alia proposuit dominus pa. examinato negocio ei cōstitit euidenter appellatōis cām coram episcopo expressam rationabilem nō fuisse et aliā nō expressit quāuis dixerit q̄ exprimeret corā pa. vnde ipse statuit vt per ea que dicta fuerāt cōfirmatōis effectus non deberet impediri. post q̄ vero pacificā possessionē ipsius prepositure habuerit. Si quis contra ipsū aliq̄d p ponere voluerit non in modū exceptionis sed in modū denunciatōis vel accusationis licentiā habeat proponendi.

// Nota q̄ qui appellat etiā extra iudicium cām iuste appellatōis debet exprimere. // Itē coram iudice appellatōis potest quis exprimere aliam cām quaz illam quā in appellando expressit q̄ loc̄z habet in huiusmodi appellationib9 electionū. // Itē qui nō potest excipere potest accusare vel denunciare.

¶ Ex parte. Si iudex citat aliquem ad locū ad quē nō possit ire secure proposita exceptione de loco suspecto libere poterit appellare licet appellatio in litteris sit inhibita nisi iudex locū se curū ei duxerit assignandū. // Nota exceptionē de loco suspecto admittendam. // Itē quāuis in lrās apostolicas appellatio sit inhibita potest tamē iusta de cā appellari // Itē iudices securū locū partibus assignare debent. // Itē no. ar. q̄ iudex potest reuocare grauamē vt appellans cogatur recedere ab appellatione.

¶ Significauit. Defuncto magistro hospitalis eboracēn. fratres ipsius hospitalis elegerūt .B. presbiterū in rectorē siue magistrū ipsius hospitalis archiepiscopus eboracēn. ad quē vt dicebat ordinatio ipsius hospitalis pertinebat dictū .B. electū prefecit ibidē post modū vero decanus et capitulū eboracē. dicentes q̄ ad ipsos hospitalis ordinatio pertinebat impetrauerunt lrās super hoc ad quosdam iudices. // Judices citarunt tā archiepm quā dictum magrm in quorū presentia cōparuit procurator capituli cū litteris procuratōis sigillatis sigillo capituli in quo cōtinetur vel continebatur sigillum capituli ad citationes tm cū capitulū aliud sigillū habere noscatur. magister hospitalis excipiendo proposuit q̄ occasione illarū litterarū procurator taliter constitutus nō deberet ad cām admitti. ⁊ insuper adiunxit q̄ auctoritate quarumdā lrārum ad alios iudices obtentarum prius cōuentus fuerat super cōnegocio. de quibus in posterioribus litteris nō fiebat mentio quare corā eis non debebat nec pote

rat per illas lras cõueniri. iudices huius modi exceptões admittere noluerunt q̃ re se. ap. appellauit vnde mandat pa. q̃tinus si constiterit propter predictas exceptiones vel alterã earum fuisse ad se. ap. appellatũ quicq̃d factum fuerit post appellationem hmõi debeat in irritũ revocari et postmodũ iudices in cã procedant. ¶ Nota q̃ procurator dz eẽ legitime cõstitutus alias repelletur · vnde primo debes hoc videre vtrũ sit recte cõstitutus. ¶ Itẽ non dz quis pro eadem cã ad diuersos iudices trahi. Itẽ secũde lre non valent nisi expresse de prioribꝰ fecerint mentionẽ · ¶ Itẽ aliquis proponit plures exceptiones quarũ quelibet per se sufficit si alteram probet. Itẽ quicq̃d fit post appellatõem legittimaz dz in irritũ revocari.

Significantibus. Decretalem istam ꝛ eius casũ habes. e. de libelli oblatione c. ñ. de verbo ad verbũ.

Ex insinuatione Ca. Inter priorem ꝛ canonicos sancte trinitatis ex vna parte et v. camerariũ ex altera super quodam manerio coram ordinario questio vertebatur dictus V. ad se. ap. appellauit. iudex qui cãm eius videbatur fauere pro eo q̃ quidã clericus cõmensalis suus dicti camerarij fuerat aduocatus talẽ terminũ sibi statuit vt vsq̃z ad festũ purificatõis beate marie vtraq̃z pars ab appellatõis prosecutione esset reuersa. morem vero clericus dicti camerarij preueniens nuncij prioris nec expectauit vsq̃z ad legittimũ terminum impetrauit lras ꝛ recessit. prior hꝰ intelligens. significauit hoc dño pa. super hoc rescribit pa. dicens q̃ ille iudex non potuit ei legẽ imponere vt cãz teneretur infra predictũ tempus expedire imo absq̃z damno more intacta perma neat quousq̃z eam faciat expediri. quia fraus ꝛ dolus alicui patrocinare nõ debent mandat pa. quatinus si est ita partibus conuocatis audiant cãm. ¶ Nota q̃ minor legẽ suo superiori imponere nõ potest. ¶ Itẽ si per principem ¶ Et sic nota q̃ impedimentũ iudicis non nocet cãe nec partibus preiudicat. ¶ Itẽ qui lras impetrauit ante terminũ lre non valẽt. Itẽ fraus ꝛ dolus alicui nõ debent patrocinium impartiri.

Bone memorie. Ca. mortuo W. de camera rectore eccle de faũ. abbatis sancti augustini cantuar. primo q̃ quosdam monachos postmodũ per seipsum possessionem ipsius eccle fuit ingressus appellans ne aliquis eũ super possessione ipsius eccle molestaret. et cũ postmodũ predictã eccãz pacifice possedisset. q̃dam laici ipsũ abbatẽ ꝛ monachos d̃ possessione ipsius eccle per violentiã eiecerunt. q̃ eccãm archidiaconus cantuari eñ. cepit postmodũ possidẽ. vnde abbas et monachi dictã eccãz petierunt sibi restitui cũ fructibus inde perceptis. Lite contestata inter monachos ꝛ archidiaconum. testes fuerunt hinc inde producti. demũ cã delata est ad dominũ pa. cui quo predicta ex parte abbatis fuerunt proposita. Procurator archidiaconi proposuit ex aduerso q̃ defuncta persona illius eccle archidiacono tantũ datur eius custodia/ymo archidiacono tã de iuri cõmuni q̃ de cõsuetudine generali tã in illa eccã q̃ in alijs eiusdẽ dioc. illo iure spolsi fuerunt et ille W. nomine ipsius archidiaconi eandẽ eccãm possidebat qui ei vnam procurationem et v. sol. annis singulis exhibebat. his ꝛ alijs diligenter auditis dominus pa. p̃dictos abbatez et monachos in eum statũ reducendos decreuit in quo erãt tpe appellatõis

facte ex verisimilibus et probabilibus causis. salvo iure proprietatis vtriqz parti cū fructibus medij tpis assignandis eisdem. ¶ Nota qꝫ extra iudicium pōt appellari et a futuro grauamine. ¶ Itē ex veris et probabilibꝫ causis dz appellatio interponi. ¶ Itē in cā possessiōis fertur sniā salvo iure proprietatis. Itē spoliati restitui debent cū omni sua causa et fructibus in pristinū statum.

Dilecti filij. Ca. inter archiepm cantuarien. et priorē & mōachos cātuarien. ecclē super capella de lamech cōtroversia vertebatur. monachi pro causa illa inserunt ad se. ap. duos monachos J. et H. quos duos dictus archiepiscopus post iter arreptū excōmunicauit. Illi cōquesti fuerunt domino pa. cū autem plus sit facto quā verbo ad sedē ap. appellare illi ad se. ap. propter cāz illam venientes intelligantur prouocasse ad eā. mandat pa. quibusdā quatinꝫ si est ita dictos J. et H. denuncient excōmunicatōis vinculo nō teneri. ¶ Nota qꝫ plus ē facto qꝫ verbo appellare. ¶ Itē qui iter arripit ad se. ap. veniendi appellasse intelligitur ¶ Itē sniā excōmunicationis lata post appellatōem factaz facto vel verbo nō tenet. ¶ Itē in cā sua quis iudex eē non dz.

Pastoralis. Ca. dominus pa. mandat alicui vt procedat in cā appellatione remota. Queritur vtrū appellatio frustratoria tantū intelligatur inhibita. Pa. consideratis qꝫ per appellatōez frustratoriam negotiū impediri nō debeat etiā si non fuisset inhibita. vñqꝫ quelibet prouocatio intelligitur remoueri que expresse non indulgetur a iure. sed si appellans fuerit grauatus iniuste grauamen per superiorē poterit emendari. Verum quia. in isto. §. sic pone casū aliquis appellauit a iudice suo in aliquo certo articulo et sic ad tēpus eē exemptꝰ a iudice suo per appellationē quantū ad cām illaz secundū hoc ponitur talis questio. iudex excōmunicauit aliquē ille appellauit ab ea tanquā iniusta et in eo casu appellauit in quo valuisset appellatio si ante excōmunicatōem facta fuisz queritur vtrū iudex possit ipsū denunciare excōmunicatum non obstante illa appellatione et videtur qꝫ non possit eo qꝫ per appellatōem interpositā videatur excōmunicantis iurisdictio dormitasse et sic exemptus est ab eo quantum ad cām illam. ¶ Itē queritur vtrꝫ excōicato possint ad tempus subtrahi ecclesiastica beneficia. Ad primā questionē tñ. pa. qꝫ excōmunicatō trahit secū suā executionez et excōmunicatus amplius nō ligatur per denuncatōem. et ideo iudex potest ipsū excōmunicatū denunciare vt ab alijs euitetur. Ad secundā questionē respondetur qꝫ prouentus ecclesiastici illi merito subtrahuntur cui cōmunio ecclē denegatur. ¶ Nota qꝫ omnis appellatio intelligitur remota que in iure scripta non est per remotōem appellatōis. et sic est ar. qꝫ omnia intelliguntur prohibita que nō sunt cōcessa expresse. Itō per appellatōez legitimā eximitur quis a iudice suo ad tempus quantum ad cām illam ¶ Itē excōmunicatō secū trahit executōem. ¶ Itē per denunciationem āplius non ligatur quis. ¶ Itē appellatio non impedit denuncatōem. Itē excōmunicati priuandi sunt beneficio ecclē dum in excōmunicatione persistunt Et sic nota qꝫ qui extra ecclāz est nihil nomine ecclē potest possidere.

Sollicitudinē. Ca. Duo litigabant coram epō suo. alter eorum appellauit ad se. ap. epūs illum reputans

cõtumacem excõmunicauit eundẽ. ille corã archiepõ suo petit sibi iusticiã fieri de ipso q̃ post appellatõem legittimaz excõmunicauit eũdem. et petit se restituj in pristinũ statum in quo fuerat ẽ pore appellatõis denunciari videlicet absolutũ p̃stans q̃ appellationi non renunciabat. sed prosequi volebat eandẽ primo queritur vtrũ metropolitanus cognoscere valeat de huiusmodi questione et si archiepõs illum legittime appellasse inuenerit iterũ queritur vtrũ ipsum denunciare valeat absolutũ tertio quesitũ fuit vtr̃ si epõs appellauerit ab archiepõ ne illũ absoluat appellationi sit hmõi deferendũ. Ad hoc rñ. pa. q̃ sicut metropolitanus nõ valet cognoscẽ de appellatione facta ad pa. ita non põt cognoscere de his que post appellatõem fuerunt innouata. dũmodo nõ possit cognosci de illis nisi de appellatione cognoscatur vel hisque cãm ipsam cõtingũt. tunc si metropolitanus vellet de his q̃ cãm ipsam contingũt cognoscere episcopus posset appellare et sic soluitur tertia questio. quia ad officiũ illius qui de appellatione cognoscit pertinet corrigere q̃ post appellatõem fuerunt innouata. ||

Soluit postmodũ secundũ articulũ. si vero notoriũ eẽt q̃ mandatũ episcopi fuit iniustum cui nõ tenebatur subditus obedire et ita per cõsequentiã apparet illum iuste appellasse potest archiepiscopus declarare subditum irrationabilit fuisse excõmunicatum. || Vltimo veram dat solutõem ad primam questionẽ dicens cũ excõmunicatus qui appellauerat iuxta prescriptã formã corã archiepiscopo contra episcopũ deponit questionem metropolitanus potest cognoscere de huiusmodi questione cũ ipse per hoc renũciare appellatõi tacite videat'. sed si verbo vel facto protestatur se velle p̃sequi appellatõez tunc̃ aduersa p̃tens et sibi cõtrarius non ẽ audiendus. Nota q̃ ad quẽ pertiet cognoscere de appellatione ad eundẽ pertinet cognoscere de his que cãm appellatõis cõtingunt. || Item ad quẽ pertinet principale et accessoriũ || Item ille potest appellare cuius interest. Vnde appellat episcopus ne archiepiscopus de hoc cognoscat || Item iniusto mandato nõ est obediendũ. || Item tacite renunciat quis appellationi. || Item qui cõtraria proponit non ẽ audiẽdus.

Dilectis filiis. Ca. Episcopus altisiodorẽñ. quendã presbiterũ domus dei faciebat in vinculis detineri p̃ eo q̃ bona quedã ipsius eccl̃e que furtiue subtraxerat restituer̃ denegabat p̃ter quod fuerat excõmunicatus in qua eccl̃a episcopus vt dicebat iurisdictionẽ plenariã obtinebat. Decanus altisiodorẽñ. dicens eccl̃am ipsam dictũ presbiterum ad suã iurisdictionẽ spectare monuit episcopũ vt ei dcm̃ presbiterũ restitueret episcopus timens ne decanus aliq̃d in suũ preiudiciũ attemptarz ad metropolitanã sedem appellauit sed decanus appellationi non deferens protulit interdictum vt episcopo in ciuitate presente adminus in eccl̃a altisiodorẽñ. cessaretur post hec in termino appellationi prefixo partes cõparuerunt in presentia officialis archiepiscopi senoñ/ decanus allegauit q̃ appellatõi episcopi ideo non duxerat deferendũ quia presbiter adhuc in vinculis tenebatur ad sedem ap. appellauit officialis non obstante appellatiõe irritum nunciauit interdictũ post appellationem episcopi a decano promulgatũ post hec quia decanus impediebat diuinũ officium in eccl̃a celebrari episcopus ipsum excõicauit et per archiepiscopum

fuum fecit excõmunicatuz nunciari sed canonici senoñ. decanũ non vitabant super his orta questione inter eps et decanum procuratores vtriusqz partis ad se. ap. accesserunt hec ꝛ alia corã dño pa. proposita fuerũt. Qa. examinato negocio intellexit qp eps diuersos modos expressit secundũ quos paratus fuit iustitiã exhibere decano super captione pf biceri appellans ad metropolitanũ decanus postea non potuit ferre sniãz interdicti et ideo pa. sniãm illam decreuit irritam ꝛ inanẽ post appellatõez legittimã promulgata eo nõ obstante qp decanus quasi variando proposuit qp antecp episcopus appellasset tulit sniãm interdicti cuius effectũ ad tẽpus duxerat suspendendũ cũ et si hoc verũ fuisset appellatione interposita procedere non debuit ad sentẽtiam exequendã ꝛ processus officialis pronunciauit temerariuz pp appellatõem a decano interposĩtã decreuit sententiam interdicti irritã ꝛ inanẽ quia appellatõe ad se. ap. interposita nihil debuit innouari preterea sentẽtia episcopi promulgata in decanũ primalsacie nidebatur recte lata cũ per officialẽ prohibitũ eẽt ne seruaretur in eccã interdictum ꝛ decanus diuinũ officiũ imprediebat tamen quia per appellatõem a decano interpositã ad pa. cui officialis duxerat deferendũ apostolos cõcedendo non solũ principale negociũ sed etiã accessoria deferebantur ad se. ap. sentẽtiã episcopi latuz post appellatõez decreuit pa. ritam ꝛ inanẽ. In fine dicit licet archiepiscopus decanũ denunciauerit euitãdũ tamen canonicos senoneñ. qui sanioriducti cõsilio cõmunicauerunt eidem inculpabilem siue inculpabiles iudicauit qui potius voluerunt deferẽ appellationi facte ad pa. qp denũciationi facte ab archiepiscopo. ‖ Nota qp sententia lata post appellationem legitimã non tenet ‖ Itẽ varia proponenes nõ ẽ audiendus ‖ Itẽ post appellatõez non ẽ sentẽtia mãdanda executioni ‖ Itẽ appellatione pẽdente nihil ẽ innouandũ. ‖ Itẽ eoipso qp quis concedit apostolos defert appellationi. ‖ Itẽ per appellatõem legittimã et principale et accessoriũ ad superiorem deferuntur. Et sic nota. qqui cognoscit de principali et de accessorio cognoscere potest. ‖ Itẽ appellationi deferendũ ẽ potius qp denunciationi excõie. ‖ Item excõmunicatus post legittimam appellatõem non ẽ vitandus.

¶ Vt nostrum. Qa. Vel casum istius decretalis habes infra vt ecclesiastica beneficia sine di. confe. vt nostrum ibi legitur ista cũ illa.

¶ Oblate Inter eccãm de sambro ex vna parte et eccãm de rinocorna dario ex alia corã delegatis iudicibus qstio verteb atur lata fuit sentẽtia pro eccl esia de sambro a qua sentẽtia fuit ad se. ap. appellatũ ex parte eccẽ de rinocorñ. nec ad prosecutõem appellationis fuit terminus assignatus. Plebanus de sambro sup obseruanda sniã fiat rationabiliter lata erat lrãs impetrauit pars altera postmodũ super sentẽtia infirmãda ad alios iudices lrãs impetrauit nẽ la de prioribus in posterioribus litteris habita mentione. Dubitabatur. vtruz priores iudices vel posteriores de questione illa cognoscere debeant Consultus pa. rñ. qp̃ quis appellanti legittime a sentẽtia indulgeatur annus a lege ꝛ ex iusta cã bienniũ. tamen huiusmodi terminus potest restringi non solũ a iudice a quo appellatur. verum etiam ab appellante cum ideo cõstitutum sit nõ vt terminus ipse preueniri non possit. sed ne valeat

prorogari. Distinguit pa. in quo casu littere impetrentur si terminus prefigitur ab appellante vel iudice appellationi prosequende si appellatus tacito de illo termino lras impetrauerat huiusmodi ltē tanq̄ veritate tacita impetrate non valent. si vero non sit aliquis terminus ab appellante vel iudice prefixus pars appellata infra terminū cōstitutū a lege poterit cōmissionis lras impetrare dū modo nimium non festinet vt appellantem in cōmissione supplantet et earum auctoritate poterit iudex in appellatōis cā procedere ita vt si appellans voluerit in cā procedere oportebit eum agere sub iudice sic obtento nisi possit eū legitime recusare quod si appellans agere noluerit. appellatus nihilominus poterit prosequi cām ipsam. et si iudex appellationis viderit ex dilatione periculum imminere poterit de ea cognoscere neutro etiā psequente appellatōem vt periculum euitetur puta si appelletur a sentētia super cōfirmatione alicuius electionis et vtraq; pars velit etiā ad annuz differre psecutionem appellatōis. debz enī iudex tunc terminū moderari ne gregi dominico diu desit cura pastoris. his ergo cōsideratis rēsponsū ē questioni istorum iudicū videlicet q̄ per posteriores non derogatur prioribus lrās legittime impetratis per quas poterunt primi iudices procedere ad infirmandā vel cōfirmandā sententiā prouia ratione. ‖ No. q̄ appellans habet annū ad appellationem prosequendā. et ex iusta cā biennium. ‖ Itē terminus talis. s. ānus pōt abbreuiari a iudice vel ab appellante ꝑ prorogari non potest ‖ Itē nemo debz preuenire in litteris cōmissionis impetrandis appellantē minimum festinanter ‖ Itē terminū statutū a iudice vel ab appellante neutra pe pōtest preuenire ‖ Itē iudex appellatōis potest prosequi cām appellatōis si periculū immineat neutra parte ipsam prosequi volente.

¶ Per tuas. Ca. Appellatum est a sententia diffinitiua vel saltem p9 publicatōem testiū. Queritur vtrū illi qui de appellatione cognoscunt possint sibi cām cōmissam terminare si altera partiū eorum se cōspectui voluerit ꝑsentare. Respondet pa. q̄ cū lis fuerit corā primis iudicibus contestata potuerunt iudices delegati cū meritis cāe negociū terminare si altera pars citata per cōtumaciam se absentet. Nota q̄ nec i cā principali nec in cā appellationis procedendū ē cōtra absentē nisi cōtumaciter se absentet.

¶ Vt debitus honor. Ca. Quia frequenter malicioſe appellabatur et i grauamen alterius partis et in derogationem iudicis voluit cō cil. vt iudicibz honor debitus deferatur ⁊ cōsulatur litigatoribus super laboribus ⁊ expensis statuit vt si quis coraz idoneo iudice cōuenerit aduersariū suū ille ad superiorē ante sniām non appellet absq; cā rationabili allegata coram iudice a quo appellare intendit. Sed coram illo suā iusticiam prosequatur nō obstante si dixerit q̄ ad superiorē pro causa illa nunciū destinauerit aut lras impetrauerit ab eodē que nondū fuerint iudici delegato assignate. si vero putauerit appellandū ex cā rationabili coram iudice illam exponat talē videlicet que si foret ꝓbata legittima putaretur. postmodū superior de appellatione cognoscat ⁊ si cōstiterit minus rationabiliter appellatum illū remittat ad illū a quo appellauit ⁊ insuper in expensis alteri parti condemnet eundē si vero appellatio legittima

fuerit in cā procedat saluis cōstitutionibus de maioribus causis ad se.ap.prosequendis. ¶ Nota q̄ ante sniām nullus debet appellare nisi grauetur et cū grauaminis exponi debet coram iudice a quo appellatur. ¶ Itē non valet nunciū missse vel trās habere que nondū sint delegato assignate. ¶ Itē qui minus legitime appellat remittitur ad illuz a quo appellauit et in expensis alteri parti condemnatur.

¶ Cum cessante Ca. Si iudex delegatus aut etiā ordinarius aliquid cōminando vel etiā interloquendo protulit quo executioni mandato alterca pars litigantiū grauetur si a tali cōminatiōe vel interlocutione fuerit appellatū z iudex sano vsus cōsilio cōminationē vel interlocutionē illam reuocauerit licēt ī cā procedat non obstante appellatione dūmodo non sit ex alia legittima cā suspectus ne frīuolis occasionibus negocium retardetur quia cessante cā cessat effectus. ‖ Nota q̄ iudex potest mutare interlocutoriā sniām. quo facto appellatio propter hoc interposita locum non hz. ‖ Itē processus negocij frīuolis occasionibus retardari non dz. Itez cessante cā cessat effectus.

¶ Cum speciali. Ca. per illam cōstitutōem sacro approbante concilio infra de sniā excōmunicatōis puisuz fuit ne prelati aliquē excōmunicarent nisi cōpetenti cōmonitiōe premissa p quā prouidit cōcilium subditis. per istam cōstitutōem vult prouidere prelatis ne sūbditus cōmonitus frustratorie recusationis vel appellatōis obtentu declinā possit examen monētis statuens vt si quis allegauerit se iudicē habere suspectum coram illo cāz iuste recusatōis assignet et ipse cū aduersario vel si aduersarium non habeat cū iudice arbitros cōmunit eligat aut si non potuerint cōcordare suum arbitrū vterqz eligat qui de suspitione cognoscant z si concordare nequiuerint aduocent tertiū vt quod decreuerit obtineat firmitatē et auctoritate huius modi decreti sciant se ad hoc teneri in virtute obedientie sub obtestatione diuini iudicij cā suspitōis infra terminuz a iudice prefigendū non probata iudex in cā procedat sed si cā suspicionis probetur iudex recusatus negocium cōmittat psone idonee de assensu recusatoriene illum valeat postea recusare. vel si magis viderit expedire ad superiorē negocium remittat.

¶ Porro Si vero subditus commonitus a prelato appellauerit si eius excessus euidentia rei ipsius vel cōfessione aut alio modo legittimo fuerit manifestus appellatiom non deferat cū appellationis remediū nō fuerit restitutū ad defensionē iniquitatis sed ad presidium innocentie. si vero dubius sit excessus appellans cām probabilem appellationis coram iudice proponat que si eēt probata legittima foret. et tunc si appellās habuerit aduersariū infra terminuz a iudice moderandū secundū locorū distātiam et tpis qualitatē appellatōis cāz prosequatur. q̄ si non fuerit prosecutus extunc non obstante appellatione iudex in cā procedat si vero nullū habuerit aduersariū cū iudex ex officio suo ad famā et clamorē processerit superiori appellationis cā probata suū officiū exequi sed si. ī probatiōe appellationis dēfecerit ad eū a quo appellauit remittatur. hāc cōstitutōem et illam sacro approbante cō. non vult cōcilium ad regulares extēdi contra suas obseruantias speciales ‖ Nota q̄ monitio debet precedere vin

dictam. ‖ Itē appellatio frustratoria non valet. ‖ Itē cā recusatōis vel suspicionis corā iudice recusato assignanda est. ‖ Itē constitutio ista intelligenda ē in ordinario. ‖ Itē ordinarius potest recusari iusta cā assignata. ‖ Itē cā suspicionis probata cām cōmittit ordinarius q̄ non facit delegatus ‖ Itē cā cōmitti dz de assensu recusatoris. ‖ Itē in notoriis excessibus nō admittitur appellatio. ‖ Itē appellatio nō est inuenta ad dēfensionē iniquitatis sed ad presidiū innocentie. ‖ Itē qui appellat iustam cāz debet allegare. ‖ Itē iudex potest terminū appellatōis moderare. ‖ itē qui non probat cām appellatōis remitti debet ad eū a quo appellauit. ‖ item regulares cōtra suas obseruantias appellare nō debēt.

¶ Cum cām. Inter abbatem & cōuentū de valle sancti ioannis ex parte vna et priorē et cōuentum de nouo loco ex altera super quadā eccā questio verteb̄atur que cōmissa fuit iudicibus delegatis. iudices vices suas quibusdā iudicibus cōmiserunt sed non totaliter coram istis subdelegatis petijt procurator canonicorū inducias ad proponēdū exceptōes dilatorias dū ista proponerētur aduocatus ipsius ductus errore interrogatus. respondet q̄ eccā de nouo loco eccām de qua questio erat. xl. annis possederat pacifice et amplius. Sed procurator cōfessionē aduocati reuocauit eadem die cū ipsius cōfessione vel confessio fue petitioni contraria videbatur. ne per illam cōfessionem p̄iudicū sibi posset generari. pro eo q̄ exceptiones dilatorie ante litis contestatōem sunt proponende. Iudices delegati credentes per hanc cōfessionem litē contestatā fuisse testes partis alterius receperunt quib9 receptis examnatōem quorundā testium alijs cōmiserunt qui receperūt quosdam testes monachorū. Iudices delegati talem examinatōem approbauerunt cū de iure non valeret propter que grauamina procurator canonicorū ad sedē ap. appellauit cā delata fuit ad dominū papam. datus fuit partibus auditor coram quo procurator canonicorū predicta omnia proposuit petens processus p̄dictorum iudicū irritum nunciari. pars altera instanter petebat processum predictorum iudicū approbari. et cām ipsaz que multo tpe duraueret terminari.

¶ Papa his & alijs intellectis quia sibi nō cōstitit de predictis mandat quibusdam quati. si predicti prior et canonici plenarie constiterit q̄ per procuratorē ipsoz aduocati responsio eadē die extitit reuocata. quo sic p̄cōsequens apparet q̄ lis non fuerit cōtestata vel si cōstiterit q̄ iudices delegati approbauerint testes receptos a subdelegatis subdelegatorū suorū cū delegatus ab alio quā a principe cām alij delegare non possit quicqd factū est post appellatōem predictā denuncient irritū et inane dūmodo hec i appellationis causa fuerint expressa. ‖ Nota q̄ confessio aduocati preiudicat parti sue. nisi eadem die reuocetur. ‖ Itē p̄iudicatā rei ponsionē videtur lis cōtestata. ‖ Item subdelegatus alij cām subdelegare non potest. Sed solus delegatus a principe potest alij cām subdelegare. ‖ itē p̄sumptus habitus lite non cōtestata nullus est. item cause propter quas appellatur sunt exprimende in ipsa appellatiōe et propter illas appellandū est.

¶ Dilecto filio. Ra. D. presbiter obtinuit lrās a domino pa. sup receptione sua in salamantina eccā ad quosdam executores corā quibus fuit ex parte capituli salamantini propositum q̄

cū in salamantina eccā certus eēt canonicorū numerus iuramento firmatus de quo in lris directis ad eos mentio nō fiebat nō debebant per eas procedere cōtra capitulū salamantinū et ne secus facerent se.ap.appellauit.sed executores huiusmodi appellatione cōtempta tulerunt excōmunicatōis sniām in episcopū ⁊ capitulū salamantinū.vnde tam procurator capituli quam dictus sacerdos coram auditore cōfessus fuit q in eccā salamantina certus erat canonicorum numerus instituts. Sed quia ex per confessionem pfi bitteri cōstiterit salamantinam eccām certū canonicorum numerum habuisse iuramento firmatū et huiusmodi exceptōem coram executoribus fuisse propositam et q appellatum extitit ab eisdē tamē non cōstitit pa. q p huiusmodi exceptōem nō admissam vel aliam legittimā fuerit appellatum. Mā dat pa.q̄busdā iudicibus q̄tus si cōstiterit exceptōem prefatā de certo numero canonicorum iuramento firmato vel alias exceptōes legittimas fuisse propositas coram executoribus predictis nec admissas et ideo partē capituli appellasse processum ipsorū executorū denuncient irritum ⁊ inanē. ‖ Nota exceptōem de certo canonicor̄ numero iuramento firmato legittimā eē. ‖ Itē non sufficit proponere exceptōem legittimā nisi propt eā nō admissam fuerit appellatū.

Nicolao. Ca.Abbas ⁊ cōuentus monasterij sancte marie litigabāt cū nicolao militē super quibusdaz questionibus Monachi appellauerunt ad se.ap.et appellationi sue terminū prefixerunt propter quod tā miles q̄ procurator monachorū ad curiaz accesserunt datus fuit eis auditor in cuius presentia proposuit idē miles quod cū procurator monachorum nō nisi ad impetrandum ⁊ cōtradicendū fuerit institutus sufficient ad cām tractandā nō miserunt eo ipsaz personaliter prosequente.vnde petebant eos sibi cōdemnari in expensis tanq̄ cōtumaces vnde mandat pa quatinus si cōstiterit abbatem ⁊ monachos appellationi sue terminū prefixisse q̄ sufficientem procuratorem ad prosequendam eandez cām non miserunt ipso militē cāz personaliter prosequente monachos cōdemnet ad restituendas expensas a tpe appellationis factas militi memorato.

‖ Nota q̄ ille qui appellat si terminū prefigit sue appellationi et a iudice vel aduersario appellatio fuerit approbata tenetur mittere procuratorē sufficientem ad totā cām alias in expensis cōdēnabitur.altera parte eam ꝓsequente vt hic dicit.

Sua nobis. Ca.Inter r.tutorem filiorū B. cuius tuscē. ex vna parte et F.pro se ⁊ filij B. ex altera sup quadā sūma pecunie coram iudice tescē. questio vertebatur idem iudex pro eodez r.diffinitiuā tulit sniām a qua sniā fuit appellatū que bis per iudices delegatos fuit cōfirmata. ‖ Et iterū tertio fuit appellatum ⁊ cōmissio facta tandem ad pa. delata ē questio auditor super hoc interlocutus fuit partē alterā non potuisse tertio appellare mandat pa. tertio iudici appellationis q̄ in cā illa viteriꝰ non procedat ‖ Nota q̄ tertio nō est appellandū a diffinitiua sniā.

Dilecti filij. Ca.Inter priorem ⁊ cōuentum de lacu tuberc ⁊ F.militem coram magistro A. ex delegatōe ordinarij questio vertebatur idē miles ad bituricēn. archiepm appellauit.tandē partes cōparuerunt in presentia officialis archiepiscopi bituricēn. coram quo ex pte

prioris fuit excipiendo propositū ꝙ cū cōmisso diocesano episcopo fuisset ad archiepm appellatū ad quē gradatiz deberet appellari i cā ipsa prędē nō debebat sed qui hanc exceptionē admittere denegauit prior ad sedē apostolicā appellauit sed officialis non obstante appellatione tulit sniām suspensionis et interdicti in priorē et cōuentū predictos. Mādat pa. quibusdā quatinus sniās illas post huiusmodi appellatōem promulgatas denūcient nullas eē. ‖ Notaꝙ gradatim est appellandū nullo medio omisso nisi quis ad papaz voluerit appellare ‖ Itē snia lata post appellationem non tenet.

Ex parte. M. Ca. Ruedaz mulier nomine filiorū suorū impetrauit lrās contra quandā aliā mulierē m. nomine super quibusdā terris ad quosdā iudices delegatos coram quibus dicta m. excipiendo proposuit ꝙ cū res de quibus in iudicio agebatur et prędicti filij sui sub potestate ac tutela ipsius nō essent cū iam ad secunda vota transisset super his respondere nullatenus teneretur eidē nomine filiorū suorū quorum dē fierat eē tutrix z quia iudices hanc exceptionē non admittebant sed respondere cōpellebant eandem ipsa se. ap. appellauit. vnde mandat pa. quatinus si ē ita ē nocato in irritum quicqd post appellationem iudices inuenerunt attemptatū audiant postmodū hincinde proposita. ‖ Notaꝙ quā cito mater tutrix filiorum suorū ad secunda vota transit finitur tutela. nec potest postea pro filijs conueniri. ‖ Itē quicqd fit post legittimā appellatōem in irritum dz reuocari.

Intimasti. Ca. Dominus pa. mandauit inquisitionem fieri contra quosdā hospitalarios facta inquisitione inquisitores ignorantibz hospitalarijs transmiserunt relationem ad dominum pa. nulla eis copia facta de inquisitionis processu. dicat pa. ꝙ nō recte processerunt cū secundū leges quotiens iudex dicit se velle ferre negociū ad superiorē. statim tenetur dare litigatoribus exemplū consultationis. ‖ Notaꝙ relatio non dz fieri ad superiorē partibus ignorantibus sed debet eis dare exemplū cōsultatōis

Significantibus Ca. Decanus z capit. magdun. impetrauerunt litteras contra epm aurelian. ad quosdā iudices super eo ꝙ dicebant capitulū carnifices non debere vendere carnes alibi ꝙ in stallis decani et capituli magdun. super quo iure eps molestabat capitulū predictū partibus in presentia iudicum cōstitutis datus fuit terminus de cōsensu partiū ad litigandū super ipso negocio pendente dilatione petebant decanꝰ z capitulū implorando iudicis officium vt cū idem episcopus post citatōem carnes vendi fecisset in stallis alijs ꝙ per ipsum epm factum erat in statum pristinum reuocarent. Ex parte episcopi fuit propositū ꝙ cū lis non fuerit cōtestata super negocio principali locū iudicū iploratio non habeat. adijciebat insuper ꝙ cum de consensu partium ad litigandum terminus certus datus eēt et quantuz ad diem illā solutū fuisset iudicū eorūdem iudices diē datum nō poterant preuenire nisi id fieret de cōsensu partium. nec audire partem aduersam in tali implorazione. et quia super his non audiebant epm sedem ap. appellauit. dictus episcopus infra annū nunciū procuratorem suum ad appellatōem ꝓsequendā destinauit et contra inhibitōem ipsius episcopi dictus procurator super hoc ad quosdaz iudices sibi certa rōe suspectos

lras impetrauit. sed noluit vti lras sic ob tentis. et sic annus elapsus fuit. vnde epūs aurelian. hec omnia significauit domino pa. pretens ab ipso nō obstante lapsu anni se ad prosecutōem appellatōnis admitti. vnde mandat pa. iudicibus quatinus si de huiusmodi phibitione z de appellatione ex causis premissis vel earum altera cōstiterit reuocato in statū pristinū quicqd post appellatōem huiusmodi fuerit attemptatū procedant ī negocio iuxta priorum cōtinentiā lrārum. ‖ Nota q̄ pendente dilatione litis nō cōtestata officiū iudicis delegati locū non habet. ‖ Itē pendente dilatione iudicis officiū cōquiescat vt interim nihil facere possit sine cōsensu partium. ‖ Item procurator qui excedit fines mandati non preiudicat dño et ideo non obstat lapsus anni.

Interposita. Ca. Aliquis coram iudice constitutus cū probabili affignata propter quā non tenebatur respōdere quia iudex eā non admisit appellauit. Queritur verū coram iudice appellationis sufficit hoc probare salz q̄ cām probabilē allegauit coram iudice a q̄ appellauit nec fuit admissa. respondet pa. q̄ hoc non sufficit nisi cāz illā doceat eē veram nisi coram inferiore obtulerit se probaturū et nō fuisset admissus tunc non habet necesse probare cām veram fuisse. sed sufficit probare q̄ cām probabilem allegauit quā obtulit se probaturū nec fuit admissus z propter hoc appellauit

Eidem quoqz. Dicitur hic q̄ si appellatio nō recipiat a iudice nec ab aduersario approbatur licitū est appellanti prosequi cām per procuratorem cōstitutū ad impetrandū et cōtradicendum tantum lz pars aduersa per se vel per procuratorē idoneū apud se. ap. iudicū recipere sit parata. Ille deniqz. Aliquis appellauit ad superiorē coram illo ad quem appellauit petit remitti ad eum a quo appellauit pars altera cōtradicit. Queritur an debeat remitti et dicitur q̄ sic non obstante contradictione alterius partis sed debet cōdemnari in expensis legittime aduersario quas eū propter hoc fecisse cōstiterit.

Dane. Aliqs appellauit a grauamine coram iudice appellatōis paratus est probare grauamen propter quod duxerat appellandū pars aduersa citata cōtumaciter se absentat. queritur quid sit iudici faciendū. Rñ. pa. q̄ iudex potest super hoc procedere lite non contes. licet litis contestatio nōdū facta fuerit in articulo appellatōis vel in ipso negocio principali. quia cum in casu illo inquiras priorīs iudicis arguatur principaliter non est rigor iuris requirendus ex quo cāe perplexitas posset sequi. ‖ Nota in prio responso q̄ qui appellat a grauamine sp adiciat in assignatione cāe q̄ offerat se cām illam probaturū et sic de veritate cāe quam expofuit nō habebit necesse probare quod si non fecerit cām veram probare debebit. ‖ Itē in secundo responso nota q̄ qui appellat et eius appellatō a iudice vel ab aduersario approbetur sufficienter ad totā cām procuratorem mittere debet alioquin alteri parti eam prosequenti personaliter cōdemnabitur in expensis. ‖ Itē in tertio responso no. q̄ potest quis remitti ad eum a quo appellauit cōtradicente parte aduersa. sed illi aduersario cōdemnabitur in expensis. ‖ Itē in quarto responso nota q̄ altera parte absente per contumaciam iudex appellatōis potest cognoscere de grauamine. ‖ Itē veraqz parte presente cōtestatio litis fieri dz in hu

iusmodi exceptionibus.

¶ Inquisitioni. Ca cum plura negocia in vna cōmissione ponūtur minime se contingentia et clausula illa ꝛmota appellatione ponitur in medio ītātū respicit tantum precedentia nisi in fine cōmissionis clausula illa reiteretur. Nota hic argumentū q̄ determinatōes tantū respiciunt precedentia et nō sequentia.

¶ Vna sniā. Ca. Plures super aliqua cā cōi conuenti sunt. condemnati sunt omnes. Vnus illorū appellauit et obtinuit. Queritur an victoria ipsius ceteris prosit R̄n. pa. q̄ victoria vnius iure cōmuni ceteris prodest. si cōmuni iure innetur. et idem sit negociū et eadē sit cā defensionis. ¶ Nota q̄ res inter alios acta alīs prodest et sniā vnius prodest alīj.

¶ Si iustus metus Ca. Aliq̄s cōdemnatus p̄r sententiam diffinitiuā vel etiam interlocutoria contra eū lata est ante sententiam. ille nō audet appellare. Queritq̄d sit ei faciendū. respondet pa. si iustus metus excusat illā ita q̄ appellare non possit hoc ipso ad appellationis beneficiū cōuolasse reputatur dū modo infra x. dies exprimat cās appellatōis corā iudice a quo appellare volebat. vel si eius copiā habere non potest in presentia bonorū virorū idem faciat super hoc protestatiōe premissa q̄ iusto metu appellare non audet ⁊ sic nō currūt tempora infra que debuit appellare. nota q̄ iustus metus excusat ne tempus currat infra quod quilibet appellare tenetur protestatione super hoc facta alias sine protestatione non sufficeret metus. ¶ Item ar. si per me non stat quo minus faciam quod debeo mihi non imputatur pre missa protestatione ¶ Itē per protestationem interrumpitur prescriptio x. dierum in hoc casu.

¶ De peregrinantibus.

Conquerente. Ca. Quidam presbiter. J. nomine dū vellet ire ad curiam domini pa. cā peregrinatōis res suas et ecc̄e sue non posuit sub protectione domini pa. Post iter arreptuz quidam aduersarij sui res suas sibi et ecc̄e abstulerunt. Vnde ille cōquestus fuit dño pa. dicit pa. licet presbiter ille non posuerit res suas et ecc̄e sub protectione ipsius tamen hi qui ad ipsū accedunt cū rebus suis sub apostolica protectione debent eē securi vnde mandat quibusdā quatinus quicq̄d eidem presbitero post iter arreptum ad pa. subtractum ē vel ablatum faciant sibi restitui. ¶ Nota q̄ plꝰ est facto exprimere quā verbo. ¶ Itē q̄ ad papam accedunt cū peregrinatōe sb eius protectione cōsistunt. ¶ Itē ar. q̄ possessio absentis turbata restitui dz.

¶ De cōfirmatione vtili vel inutili.

Si quis. Ca. Aliq̄s mouit questionē contra aliquē super re aliqua. reus lite pendente impetrauit a se. ap. confirmatōem rei litigiose. quesitū fuit an super hoc iudex supersedere debeat cause cognitioni. Et respondet q̄ ea nō obstāte de cā cognoscere dz et eaz fine debito terminare sed si rem pacifice possideat quando cōfirmatōem obtinuit non licet iudici postea de questione suborta cog

nosc̃re vel diffimire sine mandato apostolice sedis. // Nota q̃ lite pendente nõ valet confirmatio vel priuilegiũ obtentum sup re litigiosa tacito q̃ res fuerit in iudiciũ deducta.

¶ De confirmationibus. Ca. Dicitur in hoc capitulo q̃ de cõfirmationibus sedis ap. non licet a lcui iudicare nisi ad hoc habeat mandatũ aut certus sit q̃ per falsi suggestionẽ sint elicte. // Nota q̃ de confirmationibus pape sine eius mandato nullus dz iudicare nisi per falsi suggestionẽ fuerint obtente

¶ Bone memorie Ca. Lata fuit sniã diffinitiua pro ecclesia contra aduersariũ ecclesie ille infra x. dies appellauit. iudices nihilominus mandauerũt sententiam execationi appellans litteras impetrauit de reuocanda sentẽtia ecclesia pro qua lata erat sententia cause preueniens appellantem litteras confirmationis sententie in forma communi impetrauit nulla de appellatione habita mentione. quesitum fuit que litere prevalerent. Respondet pa. q̃ litere posteriores debent prioribus preiudicium generare et iudices debent cognoscere de appellatione non obstante cõfirmatione obtenta veritate tacita super re litigiosa. sed si diceretur in litteris appellationis secundo impetratis nulle litteris veritati et iustitie preiudicantibus vel etiam sub alia forma verborũ dummodo de litteris confirmationis nihil expresse diceretur. respondet pa. q̃ tunc tamdiu littere confirmationis suum debent habere vigorem donec de inqua sententia plenius cognoscatur per secundas litteras et in suspenso confirmatio remanebit. // Nota q̃ lite pendẽte de re litigiosa confirmatio impetrari non valet siue sit obtenta in principali causa siue in causa appellationis.

// Item confirmatio est in pendenti donec confirmetur vel infirmetur sententia. // Itẽ littere generales nõ reuocãt speciales.

¶ Cum dilecte. Ca. Abbatissa et moniales cuiusdam monasterij volebant priuilegia sua innouare. vnde cũ propter viarum discrimina non posset illa presentare domino pa. supplicauerũt eidem quatinus aliquibus personis discretis mandaret vt eorum tenorem inspicerẽt diligenter et ipsum sub sigillis suis ad sedem apostolicam destinarent. vnde pa. scripsit quibusdam episcopis et abbatibus ut illa priuilegia inspicerent diligenter & tenorem ipsorũ sub sigillis suis sibi fideliter destinarẽt. quod et factum fuit. Pa. viso priuilegiorum tenore dum vellet illa priuilegia facere innouari quidam canonici proposuerunt id fieri non debere cum hildesemeñ eccle sia in possessione subiectionis ipsius monasterij p. C. annos & amplius extitisset. vnde ipse tunc priuilegia noluit innouare sed mandauit q̃busdã vt ad locũ idoneũ accedentes vocatis qui fuerint euocandi inquirerent veritatem a quibus pars hildesemeñ. ecclesie sedem ap. appellauit. vnde postmodum abbatissa predicta petijt iterato dicta priuilegia innouari. Ex aduerso fuit petitum vt causam ipsam dominus papa cõmitteret aliquibus qui testes recaperent quos p ducere intendebant contra priuilegia & ad probandam prescriptionem legitimam. dominus papa considerans q̃ iure ciuili cautum est vt quando periculum testium timetur etiã lite non cõtestata

testes valitudinarij et alij de quibus ex aliqua rationabili causa timetur recipiantur eadez equitate prouocatus priuilegia illa ꝙ iniuria vetustate cõsumpta fecit innouari. ita tamen ꝙ per talẽ innouatõem nullũ ius de nouo monasterio acquiratur sed antiquũ conseruetur Sed quia predictum monasterium ad ius ⁊ proprietatẽ eccẽ ro. per priuilegium predecessorum suorum nosc̃tur pertinere abbatissam predictam nomine ro. ec. constituit procuratricem vt cũ aduersus iura ro. ec. non nisi centenaria cursit prescriptio. super his ⁊ alijs procuret que in iudicio fuerint procuranda ne ergo de statu monasterij diutius dubitetur mandat iudici quatinus recipiat testes quos hinc deseme. eccũ induxerit ad probandã interruptionem et si prescriptio legittima probata fuerit adiudicet subiectionẽ ipsius monasterij episcopo predicto cũ constet ipsum in sua dioc. cõstitutuz corrumpendo priuilegiũ innouatum nisi ex aduerso probata fuerit interruptio que si probata fuerit episcopo super hoc silentiũ imponatur et pronunciet monasteriũ perpetua libertate gaudere priuilegio innouato eidem ¶ Nota ꝙ priuilegium et instrumenta quando sunt vetustate quasi cõsumpta debent innouari. ¶ Itẽ sicut testes ex cã licẽ nõ contestata. recipiuntur sic ⁊ priuilegia et instrumenta ex eadem causa innouantur. ¶ Itẽ vbi ẽ eadẽ ratio et idem ius debet cẽ. ¶ Itẽ per innouatõem nullum ius acquiritur sed antiquũ cõseruatur ¶ Itẽ mulier potest esse procuratrix. ¶ Item contra romanam eccãm non currit prescriptio nisi C. annorũ. Itẽ ad officiũ iudicis pertinet tutum locum partibus assignare. Item eoipso quo eccã sita est in dioc. alicuius presumitur sibi subesse. ¶ Itẽ priuilegium innouatum impendenti est in hoc casu sicut confirmatio vt. s. e. bone.

¶ Ad nostram. Ca. Quidam canonici regulares impetrabant lrãs cõfirmationis super administrationibus suis tacito ꝙ essent regulares significatum fuit hoc domino pa. ex parte prepositi illorum regulariũ dicte pa. ꝙ regularibus personis apostolica sedes aliqua non cõsuevit confirmare vnde mandat pa. quibusdam quati. confirmatões a p̃dictis regularibus taliter impetratas d̃nuncient irritas ⁊ inanes. ¶ Nota ꝙ regularibus sua beneficia siue administrationes non cõfirmantur personaliter. ¶ Itẽ cõfirmatio tacita veritate impetrata non valet.

¶ Postulata. Ca. Quidam regulares qui prioratibus suis presunt impetrabant lrãs cõfirmatõis super prioratibus suis quo aduixerint possidendas. peruenit hoc ad papam dicit papa ꝙ nõ credit huiusmodi litteras a cancellaria sua emanasse. vnde mandat illos qui huiusmodi litteras ostenderunt in quibus administratões prioratum cõfirmant' puniri tanq̃ falsarios. Si vero non fiat mentio de religione ipsorũ illas denũciet non valere tanq̃ veritate tacita impetratas. ¶ Nota ꝙ monachis priorat9 et administratões non confirmantur. ¶ Itẽ rescriptum vel cõfirmatio veritate tacita impetrata non valet.

¶ Examinata Inter nobilem virum marchum de riuaria et quosdam alios milites de campania vertebatur questio super iure patronatus ecclesie sancti angeli de qua sub certa forma cõ

promissum fuit in vicedominuz sabien. qui tulit arbitrium super questione predicta. quod ab vtraqz parte fuit approbatum et confirmatio obtenta fuit ī forma cõi a C. pa. tandez orta questione super ipso arbitrio delata est causa ad dominum pa. innocen. ipse diligenter examinato negocio inuenit arbitrium promulgatum fuisse contra formam iuris et compromissi vnde ipse arbitrium decernit irritum et inane non obstante cõfirmatione C. pape qui confirmauerat illud sicut prouide latum erat et ab vtraqz parte receptum. ¶ Nota q̄ non tenet sententia arbitri lata contra formam iuris. ¶ Itē nec contra formaz mandati. ¶ Itē fines mandati diligenter seruandi sunt. ¶ Itē sententia que non tenet confirmari non potest per cõfirmationem in forma cõmuni obtentam. ¶ itē quod non est vel nõ tenet ratiõ non põt haberi pro consensu partiuz.

Venerabiles ¶ Ca. inter archiepm michosien. et suffraganeos eius ex vna parte. et regez barones ⁊ alios nobiles regni cipri super quibusdaz decimis questio exorta fuit sed mediante albanẽ. episcopo tunc legato inter eos amicabilis cõpositio interuenit. hoc adiecto in cõpositione q̄ q̄cto per sedem ap. fuerit confirmata statim debeat executioni mandari. Postmodũ pa. illam cõfirmauit et ad maiorem securitatem tenor compositionis inserius fuit in ipsa confirmatione. ipsi tamen nobiles ipsam compositionem seruare nolebant sumentes occasionem ex eo videlicet q̄ verbũ confirmationis secundum stilum ecclesie ro. precedit tenorem cõpositionis. i. in litteris confirmationis premisit papa verba illa compositionem per legatum factã confirmamus sicut sine prauitate facta est et ideo videlicet eam seruare nolebant. quia clausula illa consueta sicut sine prauitate facta est in litteris cõfirmationis continetur cum per hoc non videbantur simpliciter confirmata sed sub conditione videlicet si iuste esset lata propter quod archiepiscopus et suffraganei eius significauerunt hoc domino pa. vnde ipse mandat predictis nobilibus quatinus si predicta vera sint cõpositionem illam adimplere procurẽt. Nota q̄ compositio amicabilis põt fieri inter ecclesiam et laicos super decimis dum tamen auctoritas pape interueniat vt hic patet alias nõ credo q̄ valeat citra confirmationez pape. inter ecclesiam et laicos sed hoc actum fuit inter partes alias non valeret nisi papa confirmaret cõpositionem. ¶ Item nota q̄ ex quo papa ex certa sciẽtia compositionem vel transactionem cõfirmat tenet et valet etiam si alias non valeret.

Sua nobis. ¶ Casus. Quidaz cardinalis legatus apostolice sedis in partibus constantinopolitanis contulit quedam monasteria quibusdam aliis ecclesiis in temporalibus et spiritualibus super illis collationibus confirmatio apostolice sedis obtenta fuit in forma cõmuni. Isti prelati quorum ecclesie aliis collate fuerant sumentes occasionem ex collationibus predicti legati ⁊ confirmationibus patriarche cõstantinopolitano obedire recusant et ei de iuribus parrochialibus respondere. vnde patriarcha cõstantinopolitanus cõquestus fuit domino pape. super hoc scribit papa vniuersis prelatis diocẽ. constãtinopol. dicens q̄ ipse non vult iura que diocesanis debentur per huiusmodi collationes seu etiã confirmationes minui

fiue ledi vnde mandat predictis prela
tis quatinus huiusmodi frivola occasio
ne ipsi patriarche obedientiaz ⁊ reuere
tiam exhibere procurent. et ei de suis iu
sticijs semper respondere. ¶ Nota q̄ lega
tus non potest subijcere vnam eccl̄iaz al
teri ī preiudicium diocesani ep̄i nec pa.
per huiusmodi confirmationes super h̄
obtentas intelligitur iuribus episcopa
libus preiudicium generare. ¶ Item p̄
confirmationem ius alterius non tolli
tur.

¶ Finit feliciter liber secundus.

¶ Incipit tertius.

¶ Rubrica.

De vita ⁊ honestate clericorum.

Ut laici. Dicitur ī hoc capitulo q laici nõ debent sedere in choro inter clericos quando cantantur diuina officia. sed in sancta sanctorum. Nota q laici inter clericos sedẽ non debent. // Itẽ eccã dz habere duas partes salz chorum qui per cãcellos diuiditur ab altari. et sancta sanctorũ. i. partẽ inferiorẽ eccẽ que vulgariter dicit̃ nauis eccẽ.

Clerici a. Ca. patet. Nota q clerici arma portare nõ debent. nec v surarij eẽ nõ debent.

Vt quisq; Ca. Statutũ fuit in cõcilio maticen. q quilibet rector eccẽ habeat clericũ qui secũ cantet ⁊ epistolam ⁊ lectionẽ legat ⁊ q possit docẽre pueros ⁊ prochianos suos monere vt mittant filios suos ad discendã fidẽ catholicam. id ẽ credo in deũ quos ipse docebit diligenter. // Nota ex hac dec. q duo ad minus debent eẽ in eccã Itẽ nota q solus presbiter non dz diuina officia celebrare Itẽ nota q sacerdotis interest docere prochianos suos symbolũ. et eos in unitate ad fidẽ.

Si quis. Ca. Dicitur in hoc capitulo q si aliquis ex clericis comaz relaxauerit. scz in contẽptum eccẽ anathema sit. Nota q clericus qui comaz nutrit excõmunicandus est.

Clericus. Ca. Patet. Nota q clericus comã nec barbam nutrire debet nisi ex iusta cã. scz ex timore. vñ uersus tutius vt pateat laici sub imagine comã Factum fuit vt finerẽ luxuriari comã

Clericus. Ca. Aliquis clericus qui nõ est in sacro ordine nec ẽ professus aliquã religione/ accepit uxorẽ et dimisit tonsurã. quesitũ est in cõcilio triburien. quid sit de isto clerico faciendum. statuit cõcilium q uxorẽ retineat et iterũ tondeatur. nec in uita sua eam dimittat. // Nota q clericus coniugatus dz portare coronam.

Clericus. Ca. Dicitur in hoc c. q clerici q comam nutrierint tondeantur ab archidiacono suis etiã inuitis. // Nota q clerici tonsuram portare debent.

Monasteria. Ca. Quidam clerici monasteria monialiũ nimis frequentabant. statuit lateran. concil. q sine manifesta ⁊ rationabili cã vlterius frequentare nõ presumant. quod si fecerint per epm arceantur. et si nõ destiterint. ab officio suspendãt. si laici fuerãt excõmunicentur. Nota q cũ aliquis facit contra prohibitõem canonis nõ sufficit ad hoc q excusetur cã rationabili. nisi sit manifesta. // Itẽ hoc verbũ frequẽtare vicium sonat. // Itẽ crimẽ propt̃ qđ excõmunicatur laicus. deponit clericũ.

Quoniã. ca. Quia tot clerici instituebantur in ecclesijs. q honeste de bonis ipsarũ non poterant cõmode sustentari. statuit grego. viij. vt secũdũ facultates ecclesiarũ cõsideratis expensis certus numerus clericorũ statuatur in eis ⁊ bona clericorũ veniant in cõi. et in una domo cõedãt ⁊ dormiant sub uno tecto et si qui contra hoc statutũ facere presumpserit. per suspensionem officij et beneficij ad hoc cõpellant et etiam si opus fuerit grauis puniantur. secundo dic̃ q si aliquis eorum q sit uiuum manus violentas in socium miserit indulget pa. prelatus eorũ potestatẽ absoluẽdi eos ⁊ penitentiã iniungendi nisi forte

si

enormitas facti grauiorez pnã exigat ‖ Nota ex hac dec. q̃ secundũ facultates eccl̃arum clerici sunt instituendi in eis. ‖ Itẽ canonici regulares de iure cõi dñt cõiter viuere. ‖ Itẽ regularis verberat regularem. prælatus eius potest eũ ab soluere. nisi delictũ sit enorme.

¶ Cum ab omni. ca. Quidam iudices a se. ap. delegati faciebant pactũ cũ litigantibus super decima parte litis vel etiã alia secundũ consuetudinẽ loci more secularium recipientes ꝺ hoc pignora pro salario præter expensas victualium nõ cõsiderantes q̃ ecclesiastici reddituz ad hoc sint eis deputati. vnde honeste viuant. peruenit hoc ad noticiã domini pa. vnde mãdat q̃ de cetero ab his indebitis exactionibus debeant abstinere et gratis iudicium suũ litigantibus debeant impartiri eo nõ obstante q̃ quidam dicebant q̃ illud faciebant nomine assessorũ cũ non liceat iustũ iudiciũ vendere et venales sniẽ secularibus legibz improbentur. ‖ Nota ex hac dec. q̃ non solũ a malo sed ab omni spẽ mali abstinendũ est. ‖ Itẽ expense possunt peti a ꝺ legatis z hoc intelligẽ cũ ꝓfitentur extra domicilium suũ cũ expense hic nõ reprobentur. ‖ Itẽ delegati quibus beneficia sua sufficiunt salariũ accipere non debent. et multo minus ordinarij sed gratis reddere debent iudiciũ. ‖ Itẽ nouales sniẽ non valẽt. ita q̃ appellare nõ est necesse.

¶ Deus qui. ca. Limonenses de nouo cõuersi erant ad fidẽ. datus fuit eis epc̃s et quidam alij fratres ad prædicandum euangeliũ. qui z isti predicatores dissimlez habitũ habebãt murmurabant z scandalũ inter limoñ. suscitabatur ex tali diuersitate. scribit pa. episcopo limoñ. et alijs fratribus dicens ne ꝙp ter dissimilẽ habitũ scandalũ suscitet inter illos quibus vnũ euangeliũ predicant. mandat eisdem q̃ omnes debeant se cõformare in vnũ regulare propositũ et honestũ habitũ quantũ spectat ad ꝺ officiũ non obstante eo q̃ quidã illoruz sunt monachi quidã vero canonici regulares. Ex hac dec. nota q̃ propter scandalum receditur a iure et ab habitu regulari. sed istud fit ad tempus ex cã. Itẽ in his que spectant ad professiõ es auctoritas pape intelligitur excepta. sicut dicitur de iuramento.

¶ Cum decoꝛ cã. Quidam ludi qui dicũtur thetrales fiebant in ecclesijs in quibus introducebantur mõstra larue cũ propter quos ludos honestas eccl̃e deformabatur. et presbiteri et diaconi in quibusdam festiuitatibus. s. sancti stephani. sancti ioannis et innocẽtũ ludibria sua exercebant. mandat pa. ꝓ dictam cõsuetudinẽ ludibriorũ imo potius corruptelã de predictis ecclesijs penitus extirpari. ne ꝙpt̃ hz turpitudinẽ honestas eccl̃e inquietetur. Nota q̃ cõsuetudo inhonesta et turpis debet ab ecclesia aboleri.

¶ Vt clericorũ. ca. In prima pte huius c. statuit concil. lat. quod clerici mores et actus suos reformẽt i melius et viuant caste. et precipue in sacris ordinibus cõstituti ab illo vicio ꝓ cauentes propter q̃ ira dei venit in filios diffidentie. Secundo dicitur ne facilitas venie incentiuũ tribuat delinquẽdi statuit vt qui deprehensi fuerint in vitiõ incontinentie laborare puniantur secũdum canonicas sanctiõis ꝙput plus vel minus preuenerint vt quos timor diuinus a malo nõ reuocat. pene tpalis cõpescat. et si quis propter hoc suspensus diuina presumpserit celebrare. ecclesiasticis

beneficijs spolietur· et etiam p dupl'ica culpa perpetuo deponatur. prelati vero q tales sustinuerint in suis ministratibus & precipue obtentu pecunie vel alterius cõmodi tpalis. pari pena puniantur. illi vero q matrimonio possunt vti secundũ morẽ regionis sue si lapsi fuerint grauius puniantur. Nota q aliqui puniuntur vt ceteri similia facere timescant.

¶ Itẽ qui plus peccat plus dz puniri. Itẽ quos timor a malo nõ reuocat pena tpali puniantẽ. Itẽ qui suspensus ab homine celebrat diuina dz deponi. Itẽ a gẽtes et cõsentientes pari pena puniri debent.

¶ Ne crapula. Ca· primo dicit q clerici abstinere debent a crapula et ebrietate et vinũ sibi tẽperare. ‖ Secundo dicitur q nõ inuitent se ad inuicẽ ad bibendũ. quia ebrietas viciũ libidinis est et mentis exiliũ. Tertio dicitur q nõ inuitent se ad equales potus vt qui plꝰ bibit laudetur. Quarto dicit q tales nisi cessauerint suspendant ab officio & beneficio. ‖ Nota q clerici sobrij debent eẽ

¶ Itẽ ebrietas parit viciũ libidinis et mentis exiliũ induat. Itẽ equales potꝰ sub pena officij & bñficij phiberi dñt.

¶ Clerici. Ca. in hac cõstitutõe ponuntur xiij· articuli· scilicet q clerici officia secularia non exerceãt. nec sint ioculatores. nec intrent tabernas nisi ex iusta cã. nec ludant ad talos nec huiusmodi ludis intersint· coronã habeãt cõgruentẽ. clausa deferant ꝰ super indumẽta. in longitudine et breuitate decencia pannis talaribus et viridibus nõ vtantur sotulares et manicas nõ habeant cõsutiosfrãcis sellis/pectoralibus/calcaribꝫ nõ vtant̃ deauratis. cappas manicatas ad diuinũ officiũ non gerant. nec alibi nisi ex iusta cã scz timoris sacerdotes & persone fibulas omnino nõ ferant neqz corrigias auri vel argenti ornatũ habẽtes vel ãnulos nisi quibus cõperit ex dignitate. Secõ dicit q pontifices habeant in publico super indumenta linea. nisi sint monachi qui habitũ sp habebunt monachalem. pallijs diffibulatis nõ vtantur in publico. nisi post collũ ante pectus connexis. Quicqd in ista cõstitutõe contimetur notabile est.

¶ Exitãe. Ca. in terra comitis pontini erant q dã clerici q potius intẽdebant negocijs secularibus q̃ diuinis officijs. isti volentes gaudere priuilegio clericali nolebant subiacere statutis patrie· sed quando statuta illa pro se facere tant tanq̃ laici statutis illis se volebãt defendere. iste comes pontinus significauit hoc dño pa· vnde mandat pa. epõ ambien. vt clericos illos moneat tertio. & si nõ se correxerint et pretermissis officijs diuinis talibus negociatõibus se ĩmiscuerint nõ defendant eosdẽ quominꝰ de facultatibus suis subiaceant statutis patrie dũ talibus· se implicant· q ipso facto renũciant priuilegio clericali. Ex hac dc. nota q vsqz ad tertiã ãmonitionẽ gaudent clerici priuilegio clericali.

¶ Itẽ ipso facto renunciat quis priuilegio suo. ¶ Itẽ clerici clericaliter viuẽtes in rebus propijs debent defendi ab eccã quod est bene notandũ.

De cohabitatõe clericorũ & mulierũ.

Inhibendũ. Ca. clerici indifferenter timetant secũ mulieres etiam suspectas statuit concilium magũ. vt clerici feminas secũ nõ ĩtineãt de quibus suspicio possit haberi· nec etiam illas quas canones pmittũt· s. matrem amitã sororẽ q diabolo instigante

in illis ſcelus quandoqz ꝑpetrat. vel cū illis qui cū eis morantur. ſed ſi qua de his habet neceſſitatē eis longe ab ecclesia necē miniſtrent. in fine dicat ꝙ nūla femina ad altare accedat. & miniſtret preſbitero. nec infra cancellos ſedeat & ſtet. // Notā ꝙ clericus nullā feminā habere debet ſecū in domo ſua. Itē preſbiter de rebus ecclē poteſt matri ſue prouidere aut etiā ſorori ſiue cōſanguinee Itē nulla femina dz miniſtrare preſbitero. nec in choro ſedere.

Si quiſq;. Ca. Si quis de clero ſuſpectus fuerit de aliqua femina crimine fornicatōis admoneatur tertio. & ſi poſt primā ſecundā. et tertiā cōmonitionē muentus fuerit fabulari cū ea & cōuerſari excōicetur. femina vero canonica pena puniatur. // Nota hic ꝙ nomine ſacerdotis oēs inferiores intelliguntur. // Itē trina admonitio eſt neceſſaria antequā ꝓcedatur cōtra aliquē. // Item rōe criminis efficit mulier de foro ecclē.

Clericus in ſacris. Ca. clerici publice tenent cōcubinas. queſitū fuit an deberent cōpelli abiurare illas. reſpondet pa. ꝙ nō vult illos ad eas dimittendas cōpelli ꝓr iuramentū. ne inſtinctu diabolico incidant in piuriū redeundo ad eas. ſed ꝓ ſolā ſuſpenſionis et interdicti eas dimittere cōpellantur. ita ꝙ ō eis nulla ſuſpicio poſſit haberi. et ſi ad eas redierint vel alias reꝑerint. excōicentur donec eas dimittant vt eorū exēplo alij arceantur. // Nota ꝙ non dz aliquis cōpelli ad abiurandū de quo ꝓſumptio ſit in cōtrariū. ſ. ꝙ non ſeruet iuramentū et hinc ſurgit illud generale. nemini parandus ē laqueus. // Itē creſcēte contumacia creſcere dz & pena. // Itē aliquando pena imponitur alicui vt alij terreant qz pena vnius dz eſſe metus multorum.

Sicut ad extirpandā. Caſ. clerici de archiepiſcopatu cantuarien. publice tenebant concubinas. mandat pa. cantua. archiepō et eius ſuffraganeis quatinus clericos illos moneant vt illas concubinas abijciāt a ſe et easdē cerius non admittant. qđ ſi facere cōtēpſerint. ab eccleſijs ſuis eos ſuſpendāt vſqz ad debitā ſatiſfactionē et ſi eas ſuſpenſi retinuerint. eos ab officio. i. ab eiſdem eccleſijs ꝑpetuo remoueant. Nota hic ꝙ epi poſſunt diſpenſare cū publicis cōcubinarijs ſi ſe corrigere volunt cū de iure poſſint priuari Itē ſi clericus ſuſpenſus retinuerit cōcubinam ꝑpetuo beneficio ſuo dz priuari.

Super eo. Ca. Quidam ſacerdos habebat publice cōcubinam monitus a ſuo epō eā dimittere nolebat propter ꝙ epiſcopus eū ab officio ſuo ſuſpēdit ipſe appellauit ad ſe. ap. ebracē. archiepōs ſignificauit hoc dño pa. rēt pa. ꝙ ſi dictus ſacerdos lras impetrauerit q̄ facti ſeriem nō cōtineant. ltē nō valebunt Nota ꝙ clericus cōcubinarius auditur appellans. qđ verū ē de occulto. Itē nota ꝙ ad hoc vt lrē appellatōis que ſup aliquo negocio impetrātur valeant. facti ſeriē cōtinere debent. alias tacita veritate impetrate ſūt.

Si aūt. Ca. clerici londonie. epiſcopi habebant publice cōcubinas. q̄ fuit epiſcopus qualit̄ deberet ꝓcedere circa illos reſpondet dñs pa. dicēs ꝙ i q̄ buſcunqz ordinibus ſint cōſtituti. ſi admoniti ſecundo et tertio eas nos dimiſerint. eos de cetero nō permittat miniſtrare in eccleſijs ſuis vel eorū portionibus ap. re. ſpoliare procurz. officio cessante nihilominus interdicto. Nota ꝙ hic addit de clericis inferioribus ꝙ ſi poſt tertiā

admonitōem supple et suspensionē cō cubinas nō abiecerint beneficijs suis dñt priuari. et sic nota q trina admonitio dz precedere vindictā.

¶ Vestra duxit. Ca. Quidam canones dicūt nullus audiat missaz sacerdotis quē scit cōcubinā indubitanter habere. alij canones dicūt. non pōt aliquis quantūcunqz pollutus diuina sacramenta polluere. sed indifferenter sunt sumenda ab ipso / quesitū fuit a lutio pa. qualiter ista que cōtraria videbant esse intelligenda. et rn̄. pa. aliud est crimen notoriū aliud ē occultū. notorium ē de quo publice canonice cōdemnatus est in quo casu loquitur c. illud. Nullus audiat ꝛc. occultū q ab eccā tolleratur in quo casu loquitur c. illud. nō pōt aliquis quantūcunqz pollutus ꝛc. ‖ Itē aliud ē notoriū qđ nō diffitetur pbr̄ et aliud pene occultum qđ ab eccā tolleratur. Sed aliud ē abstinere a missis eorum qui occulti sūt ꝛ tollerātur ab eccā vt peccandi licentia ceteris auferatur. et ipsi ad penitentiā reuocētur. et hoc lz quia fit bono zelo et nō cōtemptu. et aliud ē si a missis eorūdem q tollerātur aliqui abstineant ex eo q in fornicatione iacent qđ non lz. Sine dubio a clericis quos fornicarijs ex quo tollerantur ab eccā licite diuina officia audiantur nec habent operis euidentiā et alia recipiāt ecclesiastica sacramenta. Ex hac dec. hoc solū colligitur q a notorio fornicario nō sunt recipienda diuina officia vel ecclesiastica sacramenta ab occulte fornicarijs qui tolleruntur ab eccā licite recipiūtur nec sūt cōtemnendi.

¶ Tua nos. Ca. Quidā clerici publice habent cōcubinas qñ interrogantur ab episcopo suo negabant se concubinarios eē et circa eos nō apparet accusator qui exerceatur vtrū credendū sit testimonio bonorū virorū inter ꝗs hmōi clerici cōuersantur Rn̄. pa. q crimen est ita publicū vt merito dici possit notorium. tunc nec testes nec accusator sūt necessarij cū inficiari nō possint. Si vero publicū est nō ex euidētia sed ex forma tunc talia testimonia nō sufficiunt ad cōdemnatōem alicuius qi testibus non testimonijs ē credendū. Sed si de illi talis habeatur suspicio qđ scandalum generetur. illis ē purgatio indicēda quam si prestare noluerint vel defecerint in pñti tando canonice puniātur. ‖ Nota q ī notorijs facti nō est necā probatio. ¶ Itez nota q testibus credendū est nō testimonijs. ‖ Itē qui deficit in purgatōe punit et tunc fama pro veritate accipitur presumptiue. ‖ Itē deficere in purgatōe et non subire purgatōem paria sūt. quia ī vtroqz casu deponitur ꝗs.

¶ A nobis Ca. Precipit pa. ex epistorien̄. qđ mulieres nō permittat cū clericis habitare. nisi tales sint cū quibus naturale fedus nihil mali suspicari permittat. vt est mater soror. amica. Nota q naturale fedus excludit suspicionem mali.

¶ Quesitū. Ca. aliqui clerici q lapsi sunt in fornicatōem. quesitus fuit a pa. vtrū eorū officiū sit audiendū an ex̄ penitent. rn̄. pa. lz quilibet suspensus sit pro mortali peccato q ad se quantum ad alios tamē suspensus nō est et ideo nō dz in officijs euitari nisi peccatū illud notoriū sit vel per sniām vel per cōfessionem in iure factā vel per euidentiam facti que negari non possit. Nota p hanc dec. q quilibet pro mortali peccato suspensus ē quo ad se. ap. Itē notorium tribus modis dicitur vt hic pz.

De clericis cõiugatis.

Si qui Ca. Dicitur hic q̃ si aliquis infra sacros ordines vxorẽ acceperit ecclesiastica beneficia dimittere cõpellat' & vxorẽ retineat. Si vero in sacris ordinib9 acceperit vxorẽ eã dimittat. et pnãz agat qđ si noluerit p sniãm suspensionis & excõmunicatõis cõpellatur. Nota q̃ clericus cõiugatus in minoribus ordinibus cõstitutus dz vxorem retinere & amittere beneficiũ ecclesiasticũ. Itẽ clericus in sacris ordinibus cõstitutus cõtrahẽs dz vxorem dimittere.

Sane. Ca. Quia coniugati ad beneficia ecclesiastica pmouebant' precipit pa. ne de cetero clericus cõiugatus ad beneficia ecclesiastica vel ad sacros ordines vel ad aliquã adminstratõem admittatur nisi forte castitatẽ voueret perpetuã et q̃ vnicã tm̃ et virginẽ habuisset vxorẽ. Nota q̃ clerici cõiugati beneficia ecclesiastica habere nõ dñt nisi castitate promissa. Itẽ nullus cõiugatus dz pmoueri nisi qui vnicã & virginẽ habuit vxorẽ.

Quod a te. Ca. Quidã clerici in minoribus ordinibus cõstituti accipiebant vxores dicẽtes q̃ non poterãt continere. queritur vtrũ debeant beneficia retinere vñt pa. qđ sũt beneficia ecclesiastica spoliãdi. quia carnalibus & sideribus et diuinis officijs seruire nõ possunt propter dignitatẽ ipsorũ veritatemẽ si ecclesijs illis in quibus mutilati fuerant aliquid de bonis suis cõtulerint cũ ab ecclesijs illis fu erint sequestrati. bona illa restituãtur eisdẽ. Nota q̃ clerici cõiugati beneficia ecclesiastica retinere non debent. Itẽ cũ quis recedit ab eccã qđ secũ attulit ei danduũ ẽ. quod verum est qñ auctoritate iudicis recedit & non sua culpa.

Sane Ca. Quidã sacerdotes cõtra veritũ nuptias. que potius cõtubernia sũt dicẽda. propter quod fuerũt suis ecclesiis spoliati. queritur vtrũ possit epc̃s cũ talibus dispensare. vñt pa. q̃ post lõgaz pniãm et vitã laudabilẽ possunt p epm dispensatiue ad officiũ suũ restitui. et eius executõem habere. Nota q̃ epc̃s potest dispensare cũ sacerdotibus qui contrahunt nuptias. dũmodo vxor illa virgo fuerit.

Diuersis fallacijs. Ca. Quidam clerici cõtraxerunt matrimonia nihilominus beneficia ecclesiastica tinere & cõtendunt. q̃r quid iuris sit dicit pa. cũ ergo vir cogitet quõ placere possit vxori. et ideo circa ea que dei sunt mnlt9 valeat cogitare. quia quasi in duo diuisus plenã sui nõ hz potestatẽ mandat epõ noticẽ. q̃ huiusm odi clericos ecclesiasticis beneficijs debeat spoliare. cũ ecclesiasticarum rer̃ substãtia pter tales soleat deperire. nisi ipse scienter cõtulerit beneficia. et tunc nõ per ipsũ sed per suũ superiorẽ spolient beneficijs illis. Nota q̃ iura ad ea adaptãtur que frequẽtius accidunt. Itẽ cõiugati de iure beneficia ecclesiastica habere nõ debent. Itẽ subã ecclesiasticarum rer̃ sepe deperit p tales vnde adminstratõem earũ admitti non debent. Itẽ quis nõ potest cõtra factũ suũ venire.

Cum olim ca. Vacante âglocẽ. eccã canonici eiusdẽ cantorẽ tractãt. in episcopũ elegerunt. archiepiscopus archerontinus electõez illius examinãs et psonã inuenit qđ pater eius sacerdos et grecus fuit & iuxta morẽ grecor̃ in minoribus cõstitutus vxorẽ duxit et ex illa in sacerdotio fusc̃epit eũdẽ dubita

nit archiepūs vtrū electionē illā deberet cōfirmare cōſultus pa. rem cōſiderans q orientalis eccīa nō admſit vxorū conti nentie ꝓmo in minoribus ordinibus cō trahere poſſunt. et in ſuperioribus ma trimonio vti cōtracto. mandat q ſi ali ud non obſiſtat illū cōfirmet. niſi cōſue tudo regionis repugnet pro eo. q inter latinos greci hmōi conuerſantur. Nota q occidentales clerici tenentur ex voto ad cōtinentiā lz quidā dicāt q ex cōſti tutōe eccē tm. Itē greci cōtrahēnt in mi noribus ordinibus cōſtituti. et in ſuperi oribus vti matrimonio. Itē conſuetu do regionis eū facit meligibilē q aliasē eligibilis.

Joannes nobis. Ca. Quidā nomine ioannes in acolitatus ordine cō ſtitutus cōtraxit matrimoniū cū qua dam muliere dimiſſa tonſura epūs loci cōpellebat eū tonſurā clericalē portare propter quod vxor eius ſcandalizabat de cōſuetudine tamē loci clerici nō com pellebantur inuiti portare coronā. vnde iſte io. cōqueſtusē dño pa. ſuper hoc ſcri bit pa. epō dicēs q idem clericus etiam tonſuratus nō pōt priuilegio clericali gaudere. vnde mandat quatinus dictū ioannē ſuper tōſuratione hmōi nō mole ſtet. dūmodo nullū beneficiū eccleſiaſti cum recipiat vōe cuius debeat portare tō ſuram. q hmōi tōſura redūdaret in op probriū ordinis clericalis cū ipſū opor teat negocijs ſecularibus imiſceri. Nota q clericus cōiugatus etiā tōſuratus nō gaudet priuilegio clericali. Itē clerici cōiugati non debent cōpelli ad portandā tonſurā clericalē in ſcandalū vxorū dū modo beneficiū eccleſiaſticum non re cipiant.

Cū decorem. Ca. dicitur hic q clerici vxorati nō debent admitti ad eccleſiaſticas dignitates et ſi quas ha bent illas amittant. q ſine ſcandalo et malo exemplo eas retinere nō poſſunt Nota q clerici vxorati nō debent admit ti ad eccleſiaſticas dignitates. et habi tas amittere debent.

Ex parte tua. Ca. Quidam litterati de terra regine anglor habitu z tōſura dimiſſis ducūt vxores. tū ad ſ vt declinent iuriſdictionē regine et eam defraudent debitis obſequijs tōſuram re ſumunt. inſuper quidā alij prima tonſu ra recepta ſimiliter cōtrahunt et eā de ferunt vt excuſari valeant a predictis ſignificauit hoc rēgia dñopa. z ipſe rēt cū ergo reddenda ſūt cēſari que ſūt cēſaris et deo que ſūt dei patienter ſuſtinebit ſi a talibus clericis iuſticias ſuas exege rit ſicut ab alijs cōiugatis. Nota q cuili bet ius ſuū ſeruandū eſt. Itē clerici vx orati amittunt priuilegiū clericale.

Vt conſultationi. ca. Quidā conſtitutus in minori etate tonſurā z co ronā clericalē accepit. poſtea factus fu it miles quereb atur an deberet compelli portare habitū clericalē. et rñdit q nō dz compelli. Nota q ſi tonſuratus ad militiā ſe tranſſert nō eſt compellēdus deferre tonſuram.

De clericis nō reſidentibus in eccīa z prebenda.

Non licet. ca. Statuit cō cilium ſardicēn. q nullus epiſco pus tranſeat ad aliā ciuitatē de ſua ciui tate cū cauſa quare hoc fiat videtur ma nifeſta ſcz ambitio. q nullus reperitur qui de maiori ciuitate tranſire velit ad minorē. Nota hic dubia in peiorē par tem interpretari Itē qui creſcit de mi nori ad maius creſcere dz.

¶ Ex gestis. Ca. Quidã pbr̃ cardinalis tituli sancti marcelli p quinq3 annos deseruit prochiam suã cõtra canones. et quia admonitus redire noluit ĩ sinodo. priuatus fuit dignitate sua. Nota q̃ prelatus non dz eccl̃am suã derelinquere. quod qui fecerit priuari debet per sniã̃.

¶ Quia nonnulli. Ca. Quidã cupiditate ducti diuersas dignitates & plures prochiales eccl̃as contra canões recipiunt quibus deseruire nõ possunt. cũ etiã vni eccl̃e vix sufficere possit statuit latra. concil. q̃ istud de cetero nõ fiat sed cũ beneficiũ ecclesiasticũ cõmitti debuerit. tali cõmittatur persone que residere in loco possit. et per seipsũ officiũ suum exerceã̃ et qui cõtra hoc fecerit qd accepit amittat. et ille qui dedit cõferendi potestate illa vice priuetur. Notaq̃ nullus potest habere plures dignitates vel plures prochiales eccl̃as. Itẽ per seipsũ dz quis residere et nõ per vicarium ¶ Itẽ qui indigno cõfert beneficiũ debet prima vi potestate cõferendi beneficium illud et indignus dz remoueri.

¶ Relatum. Ca. Dicũ ẽ in p̃dicto cõcilio q̃ eccl̃a vel beneficiũ ecclesiasticũ tali persone dz cõmitti. que per se curã ipsius valeat exercere. sed q̃dam affirmant se hoc facere velle. sed illud efficere cõtradicũt. peruenit hoc ad pa. vnde mandat pa. archiepo eboracen̄. q̃ cum verba cũ effectu sint accipienda. si tales presentati fuerĩt ipsos nõ admittat et qui recepti sunt remoueãtur nisi de licentia suorũ prelatorũ fuerint absentes. puta studio lr̃arum vel alĩs honestis causis. et si cõtra hoc appellauerĩt. eorũ appellatõ non valebit. Nota q̃ ex p̃missione sua quis obligatur. Itẽ verba cũ effectu sunt accipienda ¶ Itẽ non dz quis se absentare ab eccl̃a sua sine licentia sui prelati q̃tumcũq3 cãm habeat honestã. ¶ Itẽ si aliquis appellet ne faciat residentiã. non valet appellatio. sed hoc intellige de eo qui p̃misit residentiã.

¶ Fraternitati. Ca. Dicit q̃ clerici alterius dioc. nõ recipiãtur sine lr̃is cõmendaticĩs suorũ episcoporũ nisi super hoc apostolicũ habeatur mãdatum. Nota q̃ creditur litteris ep̃oꝝ.

¶ Conquerente. Ca. Quidam presbiter r. cõquestus ẽ dño pa. q̃ g clericus requirebat ab ipso. x. sol. annuati pro eccl̃a sua de qua idẽ presbiter vir necessaria percipere poterat. dicẽs beneficiũ i eadẽ eccl̃a sibi fuisse collatũ. cũ alia bñficia sibi sufficiẽtia obtĩerz nec eidẽ eccl̃e dẽseruiret. mãdat pa. si cõstiterit q̃ dictus clericus habeat alia beneficia sufficientia. vel q̃ ipsi eccl̃e non deseruiat dicto g. super beneficio ipso silentium imponatur. Nota q̃ qui beneficiũ sufficiens habet super alio nõ est audiendus. Itẽ si nõ deseruiat nihil percipere dz.

¶ Decetero. Ca. Quidã episcopus quandoq3 ducebat secũ aliquos de canonicis eccl̃e sue. alĩ subtrahebant illis qui cũ episcopo erant quod consueuerant percipere de cõmunitate statuit pa. ne canonicis illis qui in seruitio episcopi fuerint. aliquid subtrahi debeat ut auferri. nisi forte sint victualia que absentibus dari nõ consueuerunt. nota q̃ dũ quis ẽ in seruitio episcopi. p p̃nte et deseruiente dz haberi. et sic eccl̃e deseruire intelligitur.

¶ Ex parte. ca. Decanus cuiusdam eccl̃e transtulit se ad partes gallicanas. et ibi per x. annos morã fecit. item q̃ non fuit reuersus ad eccl̃am suam capitulũ ipsius eccl̃e significauit hoc dño

pa. Nō. pa. q̄ non vult q̄ ipſa eccā decani officio defraudetur. mandat capitulo vt ſcribatur ei q̄ ad ſuā eccāz reuertatur et ibi exerceat officiū decani. q̄ ſi venire noluerit ad terminū ſibi datū dat e is licētiā decanū aliū eligendi. Nota q̄ ſz aliquis longo tpe abſens fuerit ab eccā ſua. ſemp tñ citandus ē vt rede at antēq̄ ipſe beneficio ſuo priuetur

¶ Qualiter ca. Archiepiſcopus ragufinus ab eccā ſua receſſit iā p qua drienniū expectatus et reuocatus etiaz per lras dñi pa. nec redire voluit. mandat pa. capitulo ragufino vt poſt menſem a receptione lrārum aliā perſonam idoneā ſibi eligant in paſtorē. niſi forſi tan reuerſus ſit. Nota q̄ citandus ⁊ expectandus ē quis antēq̄ priuetur eccā ſua. et de gratia datur huic vnus menſis poſt primā citatōem. // Itē nota q̄ nō eoipſo q̄ clericus recedit ab eccā ſua. habet ipſam p derelicta. ſed cū vocatus non redit.

¶ Inter quatuor. // Ca. Quidaz clerici patriarche cōſtantinopol. ſine licentia ipſius abſentabant ſe ab eccleſiis ſuis ſine iuſta cā. queſiuit patriarcha qualiter cū illis eēt agendū. Nōt. pa. q̄ expectet illos cōgruo tpe ſecundū q̄ ei videtur. et niſi rēdierint ad terminū eis prefixū pñt priuari eccleſiis ſuis. dūmodo non ſint iuſto impedimento detenti. Nō. q̄ ſine licētia ſui prelati clerici ab eccleſiis ſuis ſe abſentare nō debēt Itē clerici abſentantes ſe. citandi ſunt et expectandi cōgruo tpe antēq̄ priuentur beneficiis ſuis. // Itē iuſto impedimēto detenti non debent ſuis beneficiis ſpoliari.

¶ Ex tue. Ca. Quidā prelati eccārum ſubditi archiepi patracēn. abſentauerunt ſe ab eccleſiis ſuis. ita q̄ citari nō poterant queſiuit archiepiſcopus a pa. qualiter cū illis eēt agendū. Nō. pa. q̄ edictū trine citatōis faciat p poni apud eccās ipſoz. et ſi nō venerint et vltra vi. menſes eccās deſeruerint. debent eccleſiis ſpoliari. ſed prius procedatur contra eos per ſniās ſuſpenſionis et excōicatōis vt ad obedientiā ipſius archiepiſcopi redeant. et ſi eoz malicia ſic cōpeſci nō poterit cardinalis apoſtolice ſedis legatus remoueat eos ab adminiſtratione ſuarū eccārum. et eccleſiis illē de pſonis idoneis faciat puideri. ſed eos nō deponat vt cū eis ſi expedierit mſeri corditer agi poſſit. Nota q̄ qui nō apparet apud domicilium ſuū debz citari trimis edictis et antēq̄ procedatur contra euz dz expectari per vi. menſes. // Itē ar. q̄ cū depoſito nō ſit diſpenſandū.

¶ Tue fraternitatis. // Ca. q̄dā clerici obtinuerūt idulgentiā vt cā ſtudendi bñficia ſua retinerēt in abſentia ſua ⁊ ſic acceptaliētia a ſuo plato trāſferunt ſe ad villas vel caſtella. i q̄bus modicū ē ſtudiū. cū deberent venire bonoñ. queritur vtrū deberent habere beneficia ſua in hmōi ſtudio // Dicit pa. q̄ ex prefata indulgentia fructū habere nō debent cū fraus ⁊ dolus ei patrocinā nō debeant impetiri. // Nota q̄ nomine ſtudij de meliori vel ſaltē de bono intelligendum ē // Itē indulgentia intelligi dz ſecundū q̄ ille qui eā cōceſſit intelligit. Itez fraus ⁊ dolus nemmi prodeſſe debet ſed obeſſe.

¶ Ex parte. // Ca. Quidā electus fuit in prepoſitū de valeriis receptione ipſius prepoſiture preſtitit iuramēn tum q̄ faceret reſidētiā in eadē. poſtmodū vero quandoq̄z abſentabat ſe pro iuribus et rōibus ipſius prepoſiture proſequendis ſiue procurandis. dubitabat

idē prepositus vtrū p hmōi absentiā p iuriū incurrisset. consultus pa. rñt eidē q si non absentet se in fraudē dñi ipse p sequitur iura ecc̄e sue. nō dz dici absēs sed residens. et ita periuriū nō incurrit. Nota q qui absens ē pro vtilitate ecc̄e sue. presens reputatur. et iuramentū illud extenditur ad hoc q qui vtilitatē ecc̄e sue procurat pñs eē dicitur. Item fraus nō cōmittitur in iuramento.

¶ Cū dilectus Ca. canonici metēn. talē fecerūt cōstitutōem in ecc̄a sua q in absentia sua nihil perciperent. magister O. eiusdē ecc̄e canonicus existēs in curia romana in seruitio dñi pa. petebat ab eis beneficiū suū sed ipsi occasione dicte constitutōis illud denegabant. mandat pa. canonicis metēn. quatinus non obstante illa cōstitutione que facta ē contra absentes. debeant eidem magistro assignare fructus prebende sue existenti in seruicio dñi pa. q illi q̄ in seruicio pa. cōmorāt nō debent gaudere mīori prerogatiua. q̄ illi qui in ecc̄a cōmorantur quia per ipsos presentiū negocia sepius promouentur. istud intelligo de gratia q mandat dari beneficiū. non obstante illa cōstitutione. Nota q qui ē in seruicio dñi pa. ecc̄e sue deseruire dicitur.

¶ Ad audientiā. Ca. canonici meldēn. quandā cōstitutōem fecerunt iuramento interposito cōfirmatā q canonici nihil perciperent nisi in ecc̄a residerent. illis exceptis qui propter infirmitatē excusarētur. et qui eēnt in seruitio apostolice sedis episcopus q̄q̄z haberent aliquos in seruicio suo de canonicis et capitulū occasione illius cōstitutōis subtrahebat illis fructus prebendarū suarum. et ita eīs non poterat eos habēre quando volebat ℞ sibi expediebat. peruenit hoc ad noticiā domini pa. sup hoc statuit pa. vt duo de canonicis existēntes in seruicio epi integre percipiant fructus prebendarū suarū. quia absentes dici nō debent qui in seruicio episcopi cōmorātur Nota q qui infirmus ē quasi deseruire intelligitur vnde integre percipit p̄bendam. Item non dicit absens qui in seruicio episcopi ℞ ecc̄e cōmoratur.

¶ Cum ad hoc. ca. Anthiochena ecc̄a propter absentiā illorū qui seruire debebant i ecc̄a destituta erat ministris occasione quarundā indulgentiar quas super hoc se habēre dicebant. petijt patriarcha super hoc ecc̄e sue prouideri vnde mandat pa. patriarche quatinus nō obstante siue obstantibus apostolicis indulgencijs et predecessorū ipsius patriarche silencio. reuocet canonicos absentes et quosdā alios qui appellantur assisij. i. continue residentes et si non venerint de beneficijs ipsorū faciat ecc̄e deseruire dū sunt absentes. et quod superfuerit in vtilitatē ecc̄e cōuertatur de iure tamē poterant priuari. sed pa. voluit in hoc eis facere gratiā. Nota q clerici absentes possunt reuocari a prelatis suis q̄uis indulgentia pa. sint munīti. Item ex cā cessat siue perditur primi legium.

¶ Clericos. Ca. Quidā clerici assecuti sunt beneficia que requirunt residentiā in ecclesijs dioc. sue. isti clerici transitant ad alienā dioc. cā morandi sine licentia sui episcopi cōsultus pa. q̄d de talibus sit agendū. respondet q si moniti nō redierīt ad terminū sibi datū spoliandi sūt ecclesijs illis. nisi ostenderint rationabilē cām quare nō possint redire Nota q qualitercūq̄z clerici sint absentes de licentia. vel sine licentia prelati sui sp vocandi sūt anteqū procedat cōtra

eos. ‖ Itē si cām rationabilē ostendant quare venire nō pñt nō puniūtur.

De prebendis ⁊ dignitatibus.

Ut nullus. Ca. Dicit hic q nullus dz ecclesiastica bona quererē iure cōsanguinitatis. Nota q hereditaria successio nō hz locū in spiritualibus.

Non liceat. Ca. Dicitur hic q epūs aut nō faciat clericos. aut si fecerit. dz illis prouidere vnde possint viuer ‖ Nota q episcopus dz prouidere ordinatis ab ipso.

Ratio nulla. Ca. Dicit hic q nulla rō sinit vt aliquis proprijs applicet vsibus. qđ pro cōmuni vtilitate est datū. ‖ Nota q nullus rem ecclē i ra sibi appropriare dz vt ira suā reputz. ſ. q possit eā alienare.

Epūs si. Ca. Statuit lat. cō al. q episcopi nullū debeant ordinare sine certo titulo in diaconū vel presbiterū et idē intellige de subdiacono qđ si fecerint tādiu ministrent illi necessaria donec in aliqua eccā sibi cōueniens beneficiū assignetur. nisi de sua vel paterna hereditate subsidiū vite possit habere. ‖ Nota q nullus dz ordinari sine certo titulo et si ordinatus fuerit. dz ei ordinator prouidere ‖ Itē ad titulū sui p̄monij pōt quis ordinari.

Quia intantū. Quidā ambitōe ducti nolunt eē cōtenti vna vel duabus ecclesijs. aut etiā tribus. sed quod cūq; pñt acquirunt. cū etiam duabus seruire non pñt. precipit lat. cō al. q ambitio istorū corrigatur per episcopos. in quorū iurisdictione clerici cōsistunt. et de beneficijs istorū qui obtinent contra canones ⁊ periculū aiarum inducunt. prouideatur pauperibus clericis qui ec clesijs valeant deseruire. nota q nemo potest habere duas eccās sine periculo aie. nisi dispensatiue per papam. Itē diligentibus et deseruire volentibus dñt eccē conferri.

Cum teneamur. ca. Aliquis habens sufficiens beneficiū impetrauit lrās pro alio beneficio in alia eccā obtinendo nec fecit mentionē de beneficio qđ habebat. quesitum fuit a pa. vtrū teneretur ille cui lrē dirigūtur prouidere illi auctoritate illarū lrārum. Rñt pa. si mādatum nostrū receperis sup prouisione illius qui hz aliud sufficiens beneficiū patienter sustinebimus si non feceris qđ mādamus nisi de beneficio suo in litteris nostris fiat mētio. vel si nō potes ei prouidere sine scandalo nota q oportet mandatū domini pa. adimplere. nisi subsit ratio nō adimplendi. Itē si quis habens beneficiū cōpetēs lrās impetrauerit ad aliud obtinendū. nisi fecerint mentionē de alio beneficio nō valent. Itē pter scandalū multa sunt dimittē da. q aliās fieri deberēt.

Referente. ca. Quidam pbr̄ in archidiaconatu cuiusdā archidiaconi habebat duas eccās. archidiaconus spoliauit illā alta illarū et assignauit illā cuidam alij presbitero g nomine pter quod presbiter ille appellauit ad metropolitanū suū. ſ. remen. archiepiscopum et sic archiepiscopus restituit illi eccāz post hoc archidiaconus vocauit illum presbiterū ad presentiā suā et quia ille nō venit archidiaconus excōicauit eum ꝺ presbiter cōquestus ē dño pa. Vnde pa. fecit illū absolui a sniā qua tenebatur. mādat episcopo dioc. vt ille presbiter vnā de predictis ecclesijs eligat quā voluerit. alterā assignet predicto g. cui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

archidiaconus eã contulerat si non hz
aliud beneficiũ. alioquin cõcedat illã alij
persone idonee beneficiũ non habenti.
Nota q hic appellatur ad metropolita
nũ omisso medio qđ est contra ius. // Sed
consuetudo ẽ vt ad illũ metropoli. appel
latur omisso medio. // Itẽ nota q archi
diaconus potest excõicare quod pz per
hoc q a tali sniã absoluitur iste hic.
Itẽ nota q olim secundũ hãc decretalẽ
qui habebat plures eccãs eligere pote
rat quã volebat altera relicta. hoc hodi
e non hz locũ. qz recipiendo secundã va
cat prima. Itẽ nemo potest habere du
as eccãs vt hic pz. Itẽ beneficiũ nõ ha
benti ẽ dandum.

¶ Maioribus. Ca. Quidã pre
lati beneficia minorũ clericorum diuide
bant in plura beneficia maioribus bene
ficijs in sua integritate manẽtibus con
cil. turoñ. vidẽs q hoc erat iniquũ. sta
tuit q eccã seruet vnitatẽ sine aliqua
sectione in minoribus beneficijs sicut ĩ
maioribus. vt de cetero nulla fiat diuisi
o prebendarũ aut etiã dignitatũ pmu
tatio. Nota q ad vnã prebendã plures
eligi nõ possunt. et si fiat nõ valet. // Itẽ
idẽ iuris ẽ in minoribus sicut in maiori
bus ¶ Itẽ prebenda diuidi nõ dz // Itẽ
permutatõ dignitatũ fieri nõ dz qđ vex
est sine auctoritate superioris.

¶ Relatũ est Ca. Archiepisco
pus cantuarien. instituit ĩ eccã sua ma
gistrũ iacobum in canonicum cũet in fra
trem. et promisit eidẽ cõferre primã pre
bendaz que in ipsa eccã vacauerit. z as
signauit eidẽ aliquã portionẽ quousqz
prebendã integrã cõferret eidẽ. Sed cũ
postmodũ in eccã ipsa prebende vacas
sent archiepus nõ adimpleuit suã pmis
sionẽ. vnde iste iacobus accessit ad pa.
et expposuit ei qualiter archiepiscopus
se habuerat erga eũ. Scribit pa. archie
piscopo dicens. q postq̃ dictus iacobus
est instituetus canonicus in ipsa eccã. z
promisit ei dare prebendã primo vaca
turã dignũ est vt integrã debeat habere
prebendã. vnde mandat ipsi archiepis
copo quatinus si dictus iacobus fuerit
in eccã canonice instituetus et in choro ca
pitulo z alijs quorũ cõis est vsus habz
sicut canonicus potestatẽ ei prebendaz
si qua vacat vel quã primo vacare con
tigerit assignet secundũ q ipse promi
sit. qz inconueniẽs est ut prebenda care
at qui in canonicũ ẽ receptus. Nota q
aliquis potest recipi in canonicũ et vaca
turã expectare prebendã. ita tamẽ q
aliquid participat vt hic percipiebat.
// Itẽ promissum adimplendũ ẽ. // Item
qui ẽ canonicus receptus nõ dz carere
prebenda.

¶ Quaricie. Ca. Quidã mona
chi z canonici regulares de ecclesijs su
is certas pensiones annuatim recipere
cõsueuerunt sed ipsi portiões et antiqs
redditus quos clerici ipsarũ eccãrum p
cipiebant. diminuerunt et prochias su
as diuidebant sine cõsensu archiepisco
pi sui. vnde mandat pa. predictis regu
laribus quatinus si quas portiones vel
antiquos redditus clericorũ sine cõsen
su archiepiscopi diminuerũt vel parro
chias diuiserunt ad integritatẽ pristi
nam debeant reuocare. // Nota q mona
chi certas portiones vel redditus quos
percipiunt clerici in ecclesijs ipsorũ sine
cõsensu diocesani sui diminuere non pos
sunt vel diuidere vnam parrochiam in
duas.

¶ Significarum. Ca. Quedã
prebenda vacauit in quadã eccã prepo
situs et capitulũ illius eccẽ cõi cõsensu
et volũtate statuerunt vt quicũqz ad

ipsam prebendā eligeretur missam de sancta maria quotidie celebraret. nisi eēt corporis infirmitate grauatus. nec eccām dimitteret sine cōsensu prepositi capituli et ꝙ iura illius prebende non alienaret quo facto electus ē quidā sacerdos ad illā prebendā preposit⁹ ⁊ capitulū retinent a pa. vt institutōem ipsius deberet cōfirmare. et dōs pa. ipsaz cōfirmauit. itu ꝙ sacerdos ille assidue dz officium suū impendere ipsi eccē. nisi fuerit corporis infirmitate grauatus. et quanto frequentius poterit salua honestate sua missarū solemnia celebrāt nec liceat sibi hoc officiū subtrahere illi eccē nec ad aliā se transferre. ‖ Nota ꝙ vacante beneficio potest bonus impōni ipsi beneficio dū tamē bonus sit licitum ⁊ honestū. Itē cōdicio vt hic dicitur locū hz in spiritualibus. sed nō ita intelligitur imo honeris ē determinatō ‖ Itē sacerdos potest aliquid accipere vt missam celebret.

¶ De monachis. Ca. Quidam monachi habent eccās suas in quibus ponunt vicarios suos. et istos vicarios in tantū grauant ꝙ hospitalitatē ꝑuare nō possunt nec episcopalia iura solue re mandat pa. uigornicen. epō in cuius iurisdictione sunt isti monachi ꝙ nullū recipiat ad presentatōem monachorū. nisi tantū ei de prouentibus eccē coraz ipso fuerit assignatum. vnde possit hospitalitatē ꝑuare et epalia iura psoluē Hanc portionē non poterūt monachi diminuere sine cōsensu epi et sic potest intelligi capitulū. s. e. auarice. Nota ꝙ clerici tenentur ad hospitalitatē. ‖ Itē cōpetēter dz quis beneficiari. ita ꝙ possit cōmode sustentari et iura episcopalia psoluere.

¶ Ad hoc. Ca. In hoc capitulo et sequenti dicitur ꝙ nullus potest habere plures dignitates vel psonatus in vna eccā aut etiā in diuersis. et hoc ius cōmetur m istis duobus capitulis. ‖ Nota ex istis duobus capitulis ꝙ nullus potest habere plures dignitates vel psonatus.

¶ Preterea. Ca. Quidā g. erat archidiaconus in duabus ecclesijs. s. in toloson. et in burdegaleñ. et mxtraqz professus. quia monachi sunt. queritur quid iuris. Respondetur ꝙ eligat vnū quē maluerit. et m alio instituat psona idonea.

¶ Cū non ignoret. Ca. Archipresbiteri et clerici cuiusdam plebis elegerunt quendā presbiterū rectorē cuiusdam eccē in suū presbiterū siue i cappellanū suū et ipse cōsensit electioni. volebat tamē locū habere in vtraqz eccā archiepiscopi et clerici cōtradicebant. volentes ꝙ in sua eccā resideret. et sic orta fuit super hoc questio inter ipsos. Vnde nuncius presbiteri et quidā clerici alterius eccē ad se. ꝙ accesserunt omnus pa. andituꝰ hinc et inde propositē cōsiderans ꝙ nō est cōueniens vt idz presbiter locū habeat in duabus ecclesijs. mandat archiepiscopo i annen. vt dictū presbiterū beneficio quod hz faciat manere cōtentū. et si archipresbit et clerici cōsenserint. et modo dissentiāt nō dz cū ipsorū scandalo in eorū eccālocum habere. Nota ꝙ vna eccā vnū tantum dz habere rectorē. cū in vno corpe duo capita eē non debeant. nec vnus rector dz preesse pluribus ecclesijs. Itē propter scandalū aliquis repellitur ab obtinendo beneficio. Itē ar. ꝙ ex quo aliqui cōsentiunt in aliquē possunt dissētire et hoc propter scandalum et isti dissentiebant. quia presbiter ille nolebat

dimittere primã eccãm.

¶ Cũ secundũ apostolũ ‖ Sume casum ad medietatẽ capituli ibi idẽ est etc. ‖ Ca. epõs zamorẽñ. ordinauit in subdiaconũ quendã clericũ g nomine sine aliquo titulo tamẽ morte preuentus eidem clerico in beneficio ecclesiastico nõ prouidit. postmo dũ successor illius rectus nõ prouidebat eidẽ. accessit ad pa. exponens eidẽ qualiter predecessor illius ordinauerat ipsũ in subdiaconũ. scripsit pa. quibusdã vt illũ subdiaconũ examinarent si dignus eẽt ad ecclesiasticũ beneficiũ obtinendũ prius episcopo zamorẽñ citato vt examinatõi interesit vnde scribit pa. zamorẽñ episcopo. q cũ clericus ille a predecessore ipsius ordinatus fuerit sine certo titulo si examinatores predicti eo citato vt examinationi ipsius interesit per se vel per aliũ et vt liceat sibi proponere quicqd rationabiliter duxerit proponendũ. tã super idoneitate psone q̃ etiã sup quantitate ꝛ qualitate beneficij illũ inuenerint eẽ indignũ. tã diu necessaria vite sibi ministret. donec in ecclã zamorẽñ. vel alia per ipsũ beneficiũ fuerit cõpetens assecutus. ſcitur9 pro certo. q̃ si dignus repertus fuerit et ipse episcopus ei neglexerit prouidere cũ pa. super hoc fuerit requisitus cõpellet ipsũ per districtõem ecclesiasticã ad prouisionẽ ipsius occasione huiusnegocij pa. premittit illa q̃ põdunt. hoc modo dixit apostolus qui altari seruit viuere dz de altari. et qui ad bonus assumit emolimentũ dz inde habere. ergo pz q̃ clerici qui deputati sunt obsequio ihesu xpi de ipsius patrimonio viuere debẽt clerici enĩ a clero9 quod ẽ sors appellantur et ideo dũ ordinãtur vel assumũtur ĩ hereditatẽ dñi vel assecũtur hereditatẽ in ipso. lz ante predecessores ĩnocentij ordinatões eorũ qui sine certo titulo p mouentur q̃tus ad executõem irritas eẽ voluerint et manes in iniuria ordinãtium. innocẽtius volens benignius agere cũ taliter ordinatis statuit q̃ per ipsos ordinatores vel successores eorũ tã diu puideatur ordinatis. donec per eos bñficia eccãstica fuerit cõsecuti. No. q̃ altari seruit de altari viuere dz. ‖ Itez ad quẽ spectat honus et emolimentũ. ‖ Itẽ qui aliquẽ ordinat vel ordinari facit ad sacrũ ordinẽ puidere tenetur eidẽ donec per ipsũ ordinatus beneficiũ ecclesiasticũ fuerit assecutus. ‖ Itẽ si epõs simpliciter scribatur vt alicui prouideat in eccã sua. non solũ in cathedrali eccã potest prouidere sed etiã in prochiali.

¶ Inter cetera. ‖ Ca. Vuer. et hug. permutatões suarũ prebendarum affectantes eas in manu pa. renũciauerunt. postmodũ mandauit pa. decano remensi vt de prebenda vuer. inuestiret hug. sed episcopus hoc intelligens contulit eã magistro p. vnde orta lite inter magistrũ p. et hug. dominus pa. reuocauit prefatã renunciatõem et vtriq; restituit bñficiũ suũ. ꝛne magister p. remaneret frustratus spe sua mandz pa. episcopo. vt prebendã alicui nõ conferas donec assignauerit magistro p. prebendale beneficiũ in eadẽ eccã. et si contra fecerit illud cassat ne fraudulenter visus sit illi contulisse prebendã. Nota q̃ vbi ponitur ista clausula q̃ si contra factũ fuerit decernimus irritũ ꝛ inane quicqd fit postea ipso iure non tenet. Itẽ q̃ dat beneficiũ qd dare nõ potest. tenetur dare beneficiũ qd dare põt. ne fraudulenter visus sit ei beneficiũ cõtulisse.

¶ Cum iã dudũ. ‖ Ca. vacante prepositura siduunensi a quibusdã canonicis eccã siduñ. electus fuit quidã noie

ioannes de betunia. maiori parte capituli prius appellante. de quibusdam canonicis absentibus et nō vocatis ad petitōem istius ioannis commissa fuit cā quibusdam iudicibus. iudices illi cōfirmauerunt electionē ipsius ioannis. tandem cā cōmissa fuit aliis iudicibus ad petitōem partis aduerse. et illi cassauerunt cōfirmatōez primorū iudicū. dm̄ pa. cassauit processus primorū et secundorū iudicū reducens cām in eū statū in quo erat ante primā cōmissionē istis ōmibus sic pactis. R. fidiem canonicus opposuit se isti ioanni ꝓponens multa contra ipsū. s. pluralitatē dignitatū et beneficiorū. contra cōal. lat. et ꝙ die intrusionis sue ante cōfirmatōem administrare presūpsit. et post cassatōem cōfirmatōis electiōis sue ministrauit. his et aliis auditis mandat dñs pa. quibusdam iudicibus ꝙ si inuenerint predictū ioannē habere plures dignitates atq; prebendas aut aliquod aliud de premissis qđ sufficiat inuenerint eē vtrū eidez io. super ipsa prepositura silentiū imponant ab impetitione ipsius fidiū. eccē absoluentes. m̄ fine vñt pa. quasi tacite q̄stiōm. posset quis opponere domino pa. quare vos istū repellitis multi sunt qui habent pluralitatē dignitatū z beneficiorū multa per patientiā tolleratē que si in iudicū deducerentur. exigente iustitia cassarētur. ¶ Nota ꝙ qui habet plures dignitates seu psonatus sine dispensatione pa. meligibilis ē ¶ Itē ante cōfirmatōem nemo dz administrare. qđ si fecerit dz eius electio cassari. ¶ Item per patientiā multa tolleratur. q̄ non denunciātur vel accusantur. que si ī iudicū deducerētur. secundum iusticiam cassarentur.

¶ Dilectus filius. ca. episcopo ligoñ. de mādato domini celestini papa cuidam clerico g. nomine quandā pbendam in eccā lingoñ. assignauit. sed capitulū lingoñ. noluit ipsū recipere ad eādem. tandē ad instantiā remeñ. archiepiscopi. tunc episcopi prenestini apostolice sedis legati talis cōpositio inter capitulū et g. mediante fuit ꝙ receptus fuit in canonicū et in fratrē cōcesso sibi stallo in choro et loco in capitulo et participatione diuinorū. ita tamē ꝙ fructus pbende recipere nō haberet. nisi loco prīo vacature sed quia plures prebēde post modū vacauerunt. nec eidē g. aliquam assignauerunt accessit ad pa. proponēs eidem omnia supradicta. scribit pa. iudicibus dicēs dictū g. in canonicū recipi. canonicas non obuiat institutis. sed vacaturā expectare prebendā ē contra late. conal. vnde pa. factū legati in eo qđ dictum g. recipi fecit in canonicū z ī fratrem approbauit. sed ꝙ nihil reciperet nisi loco proxime vacature reprobauit. qz vero indignū est vt receptus in canonicum beneficio careat mandat iudicibus vt episcopū et capitulū cōpellant vt ei prebendā cū se facultas obtulerit assignent et portiones quotidianas que fiunt in eccā. faciant assignari eidem. ¶ Nota ꝙ aliquis potest recipi in canonicum sine assignatione prebende. dūmō aliquid sibi assignetur tp̄ canonico et si additur ꝙ nihil percipiat nisi cū vacauerit prebenda. hoc nō licet p̄ sic potest recipi. recipimus te in fratrē et prouidebimus tibi cū facultas se obtulerit. istō non ē contra cōaliū. Itē sniā pro parte tenet et pro parte non tenet. ¶ Item vtile non vitiat̄ per inutile nec licitum per illicitum.

¶ Tue fraternitatis. Ca. Aliquando cōtingit ꝙ ad vnā prebendam

t

vacantē. duo eligūtur ꝓpter ipportunita
tem ꝓtentiū queſitū fuit a pa. an talis
electio de iure teneat. papa · conſiderans
ꝙ ſi duo vnā prebendā tenerent · quod
eēt contra cōcilium turoñ. qđ prebenda
rum inhibet ſectionē. et ſi vnus illorum
prebendā haberet. alter illorū ſub exꝑ
tatione contra lat. cōcil. remaneret rñ
pa. ꝙ talis electio de rigore iuris ē caſ
ſanda. ¶ Nota ꝙ que ꝓ importunitatē fi
unt · valere nō debent. ¶ Itē prebenda di
uidi non dz. ¶ Itē electiones cōtra iura
facte non valent. et ipſo iure nulle ſūt.

¶ Niſi eſſent · Ca. Vacante q̄
dam prioratu duo fuerūt electi ad ipm
cui cōmiſſa fuit ſuper his duabus electi
onibus vt negociū poſſet facilius exꝑ
diri partes cōpromiſerūt ſup iſtis dua
bus electionibus in iudices delegatos re
tenta ſibi iuriſdictiōe delegata. iudices
iſti ſiue arbitri ꝓ bono pacis ⁊ cōcor
die ordinauerunt ꝙ vnus electus prio
ratum haberet · alter vero xx. libras ꝓ
ciꝑeret annuatim de redditibus capituli
xl. libras ꝓciꝑeret ānuatim de ꝓuenti
bus prioratus · et hec ordinatio ab oīb
dz recepta ē⁊ approbata · tandem petie
runt illā ordinatōem ꝓ ſe. ap. cōfirmari
Super hoc ſcribit pa. dicens ꝙ illam or
dinatōem haberet valde ſuſpectam ꝓp
malum exēplum niſi tā illi qui eā fece
runt · ꝙ illi circa quos facta fuit eſſent
viri prouidi ⁊ honeſti. qđ enim factum
fuit ꝑ illos vt vnus de duobus electis
habeat prioratū. hoc factū fuit ſecundū
iuſticiam ex delegata iuriſdictione. qđ
de altera factū eſt vt ipſe habeat xx. li
bras de redditibus capituli et xl. de ꝓ
uentibus prioratus ꝓcipiat ānuatim.
hoc ſcrutiū ꝓuidentiā fuit ordinatū. ex
arbitraria poteſtate cū in delegatos fu
erit cōpromiſſum. retenta iuriſdictione
delegata. ⁊ pro bono pacis. et cōcordie cō
feſſi ſunt ſe hoc feciſſe. quia ordinatio iſ
ta ab oībus ē recepta et prior ⁊ capitu
lum. ꝓuiſionē iſtam ſine grauamine poſ
ſunt exhibere. que facta fuit non ex pa
ctione partiū ſed ex iudicū ꝓuiſione pro
bono pacis pa. eā tolerat hoc modo vt vi
delicet dignitas prioratus nō remane
at honerata ita ꝙ defuncto priore ſucceſ
ſor eius ad preſtationē xl. li. nullatenꝰ
teneat ne ēcā prouētus prioratꝰ aliq̄ ſe
ctio fieri videatur. Nota propter hone
ſtatē ꝑſone preſumitur pro ipſo. Itē
aliquis poteſt vti ſemel delegata et ar
bitraria poteſtate. Itē pro bono pacis
aliqua ſunt toleranda que alias repro
tarentur. ¶ Itē que fiunt ex pactione
partiū circa ſpūalia illicita preſumūtur

¶ Itē prouiſio iſta fuit ꝑſonalis nō ta
men tranſit ad ſucceſſorē.

¶ Pro illorū. Ca. pa. mandauit
archiepō burdegaleñ. vt in aliqua eccā
rum ſuarū magiſtro p. cōtens beneſi
cium faceret aſſignari contradictores ꝓ
cenſurā eccleſiaſticā cōpſcendo. recepto
iſto mandato mandauit decano et capi
tulo xantoñ. vt dictū magiſtrū reciꝑēt
in canonicū et in fratrē. canonici xātoñ
ex aduerſo dicebant ꝙ habebant certum
numerū canonicorū et ideo ipſū recipere
non tenebant. Archiepiſcopus intelli
gens ꝙ ipſi abuſi fuerant indulgentia
de certo numero canonicorū dictū magi
ſtrum de prebenda ⁊ canonia xantoñ. ec
cleſie inueſtiuit et cōtradictores excōica
uit. et quia canonici non recipiebāt eun
dem. iterū accеſſit ad pa. petens ſuper hoc
ſibi prouideri. ſcribit pa. quibuſdā dicēs
ꝙ de predicto magiſtro ꝑ dictū archie
piſcopū prouide factū fuit auctoritate
ſua noluit ratū habere mandat quatin9
ſi cōſtiterit predictos canonicos indul

gentiã de certo canonicorũ numero non seruasse. auctoritate propria aliquem vltra cõstitutũ numerũ in canonicũ recepisse sniãm excõis quã tulit archiepiscopus in eos dẽ tãdiu faciant obseruari donec dictũ magistrũ recipiant in canonicũ et in fratrẽ. et ea que ad canonicam cum pertinẽt duxerint assignanda. cum legẽ domino pa. imponere nõ possint. ꝙ ipsi negligant obseruare. ¶ Nota ꝙ si scribit pa. archiepiscopo vt det alicui in aliqua eccãrum suarũ prebendã. potest dare prebendã in qualibet eccã sui suffraganei. ¶ Itẽ per hanc dec. probatur ꝙ ex vi hmõi mandati non possit executor mittere in possessionẽ corporalẽ. licz sit ar. cõtra ex eo quod dicit de xantoñ. eccẽ prebenda inuestiuit. sed hoc solum in glosa que incipit per talẽ. ¶ Itẽ qui auctoritate propria venit contra indulgentiã in hoc casu amittit eã. ¶ Itẽ excõmunicati recipiunt aliquẽ in frẽm et valet receptio. et sic ar. ꝙ excõicati possũt eligere. sed non ẽ verum.

¶ Tuis questionibus Ca. quidam clerici in minoribus cõstituti nõdũ fuerant beneficiũ ecclesiasticũ assecuti habebant de bonis patrimonialibus vñ poterant cõmode sustentari. volebant promoueri ad sacros ordines Rñ. pa. cõsulue ꝙ bene possunt ad superiores ordines promoueri. dũ aliud canonicũ non obstat. et intelligitur ordinatus ad titulum sui patrimonij. Nota ꝙ quis potest ordinari ad titulũ sui patrimonij.

¶ Accedens. Ca. Quereb atur hic vtrũ aliquis absens de beneficio eccẽ possit inuestiri. Respondet ꝙ aliquis omnino ac vice absentis de beneficio eccẽ potest inuestiri. quia ille dicitur inuestiri cuius nomine alius inuestitur. Nota ꝙ absens potest per aliũ inuestiri.

¶ Dilecto. Ca. Archiepiscopus rmeñ. dũ in francia legationis officio fũgeretur intendebat prouidere cuidam nepoti suo. g. nomine in treceñ. eccã cancellarius treceñ. vt grãm legati sibi acquireret in manibus legati renunciauit prebendã quã in treceñ eccã obtinebat. dictus legatus nepotẽ suũ et dictũ cancellariũ instituit in canonicos treceñ. et archiepiscopus et capitulũ cõmuniter assignauerunt vtriqz stallũ in choro et locũ in capitulo. vt fructus illius prebẽ de diuiderent inter se donec idem g. integraliter eẽt beneficiũ assecutus. et procurator generalis epi tunc absentis ista oia cõprobauit. et dictus cancellarius lectõem et euangeliũ legit in sua septimana. et alia fecit que alij canonici consueuerunt. defuncto epo tpe cuius hec facta fuerant alter successit. et dũ accederet ad eccãm cõsecratus. dictũ cancellarium recepit ad osculũ pacis. et tãc non recipiunt ad osculũ nisi canonici. et per biennũ sine questiõe sic permãsit. postmodũ episcopus excitatus a somno. cepit mouere questionẽ contra ipsũ cancellarium super prebenda predicta. et sic questio inter epm et cancel. ad se. ap. ẽ delata. datus fuit quidã cardinalis vtriqz parti auditor cora quo cancellarius proposuit omnia supradicta. petens dictum episcopum a sua molestatione compesci. procurator episcopi proposuit ex aduerso ꝙ ad vnicũ beneficiũ qd vacabat in eccã treceñ. non licuit ipsi legato duos instituere. allegando ad hoc concili. turoñ. quod prebendarũ inhibet sectionem et concil. lat. quod prebendarum prohibet expectationem. Preterea in eccã vbi nõ est certus numerus prebendarũ nulla etiã prebenda vacante potest aliquis in canonicũ assumi. quia intelligit

eligi ad quoddã ius qđ de nouo creatur et cum electo nascatur. sed vbi est certus numerus prebendarũ. duo ad vnaz prebendã eligi nõ possunt. cũ illud ius spirituale diuidi non possit. propter qđ dictus procurator asserebat institutõez prefatã nõ valere. cũ ĩ trecẽn. eccl̃a certo sit numerus prebendarũ. quẽ capitulum vel legatus augmentare non intẽdebãt vlterius creare de nouo. his ꝛ alĳs auditis pa. dictũ cancellariũ cõdemnauit ad restitutõez eorũ que tenebat ratione p̃dicte institutõis imponendo silentium eidem super dicta prebenda vel parte ipsius. ita tamẽ ꝙ per hoc predicto g. nepoti legati nullum preiudiciũ generetur. quia res inter alios acta. alĳs obesse non dz. Nota ꝙ legatus non potest ĩstituere duas ad vnã prebendã contra cõcilium turon̄. ‖ Itẽ beneficiũ spũalis perceptio nõ dat ius. sed sola canonica ĩstitutio. ‖ Itẽ res inter alios acta. alĳs obesse non dz.

¶ Vacante. Ca. Vacante quadaz prebenda in quadã eccl̃a cathedrali episcopus ex illa prebenda cõstituit duas et ibi instituit duos canonicos. altero illorũ defuncto quidam clericus noie ypolitus p̃bendã illius defuncti auctoritate apostolica fuit adeptus. iste ypolitus impetrauit lr̃as a dño pa. contra epz vt integraret illi prebendã illã. et alius dicebat se habere idẽ ius contra ipsuz episcopũ quesiuit episcopus quid facere deberet. rñdet pa. ꝙ turon̄. cõcilium diuisionem prebendarũ episcopus tenetur illas prebendas reintegrare de vacaturis. nisi ex certa ꝛ rationabili causa de predicta prebenda constituerit duas et tot sicut ꝓuentus vtriusqz ꝙ possint cõpetenter vtriqz sufficere. Nota ꝙ vna prebenda potest diuidi in duas dum tamen vtriqz sufficiant illius prouentus alias non potest. et si diuisa fuerit reintegrari dz.

¶ Dilectus. Ca. Quidã clericus g. nomine obtinuit lr̃as a dño pa. ad capitulũ nouarien̄. per quas mandabatur eidem vt dictũ g. reciperent in canonicũ et in fratrẽ. et prebendã si qua vacaret cõferrent eidẽ. capitulũ mandatis apostolicis noluerũt adimplere imo prebendã vacantẽ quã dominus pa. predicto g. cõferri mandauit. alĳ assignauerunt. vñ idem g. petĳt a dño pa. vt quod de ipso mandauerat facerz adimpleri. ex parte capituli allegabatur ꝙ prebenda nõ vacabat i bidem pa. his auditis mandat ꝙ tinus si constiterit ꝙ in nouarien̄ eccl̃a prebenda vacaret eo tpe quo nouariẽ. canonici lr̃as receperunt. dictũ clericum faciant recipi in canonicũ et in fratrem cũ prebendã illã m derisionẽ mandati apostolici duxerint cõferendã. et de ꝓuentibus illius eccl̃e aliquos reditus ãnuatim faciant assignari eidem donec p̃bendale beneficiũ fuerit assecutus. Nota ꝙ lz pa. mandet vt alicui cõferatur prebẽda et canonici eã alĳ cõferunt tenet collatio. sed ipsi cõpellendi sũt vt illũ poste a recipiant et quod dicit in fine de reddi tibus prouideatur ꝛc. credo appositum fuisse in prim̃ capitnli. quia mandatũ apostolicũ cõtempsit quia illud nõ erat in antiqua.

De multa. Ca. In lat. concilio statutũ fuit ꝙ nullus diuersas dignitates. et plures eccl̃as prochiales recipiat. alioquin recipiens sic acceptũ amitteret. et cõferens cõferendi potestate priuaretur. sed quia istud statutũ male obseruabatur. innocen. volens obuiare hmõi cupiditati statuit vt quicũqz de cetero receperit aliquod beneficium

curam habens animarū ānexam si prius tale beneficiū obtinebat ipso iure sit priuatus eodem et si illud cōtenderit retinere. alio spolietur. et ille ad quē spectat collatio prioris beneficij illud conferat cui viderit cōferendū. et si vltra. vi. menses cōferre distulerit ipsius collatio ad alios deuoluatur ꝑ statutū lateranē cōalij. et insup tanū cogatur de ꝓuentibus suis in valitatez ipsius ecc̄e assignare ānū a tempe vacatōis cōstiterit esse ꝓceptū. et hoc idem in ꝑsonatibus siue dignitatibus obseruetur. Addit īsuper vt nullus in eade ecc̄a plures dignitates vel ꝑsonatus habere ꝑsumat. etiā si curā nō habeāt aiarū. tamē circa sublimes et lr̄atas ꝑsonas q̄ in maioribus beneficijs sunt honorāde. p se. ap. potēt dispensari. ¶ Nota q̄ qui habet curā animarū vel ꝑsonatū si ad cōsimile beneficiū eligatur. postq̄ illd recepit. ipso iure vacat primū. ¶ Item q̄ nō vult dimittere quod suū nō est. debet priuari eo qd suū est. Item cū qs receptus est ad secundū beneficiū. ꝑm iura primū debet cōferri. Item nota ꝓnam negligētie cōferre beneficiū. Itē nota pro venerabilibus et lr̄atis ꝑsonis. Itē solus papa potest dispensare vt aliq̄s habeat plures dignitates vel curas animarum.

¶ Graue nimis. Ca. Quidaz prelati eccl̄iaz carnali affectōne ducti non iudicio rōnis promouent indignos vnde mlta pericula imminēt ecclesijs. volens cōaliaz huic morbo mederi ꝓcipit vt pretermissis indignis ꝓmoueāt idoneos q̄ deo et ecclesijs valeant deseruire et de hoc fiat diligēs inq̄sitio i cōcilio annuatim et si qs post trinā āmoitōez culpabilis reptus fuerit p ipm concilium suspendatur. et ibi ꝑsona idonea mstituat q̄ supleat suspensi defectū in beneficijs conferēdis. et hoc idem circa capitula obseruet. Delictū vero metropolitani ex parte cōalij dño papa nūcietur et vt istud statutuz melius obseruetur sentētia hmōi suspēsionis sine licētia ro. pon. vl ꝓprij patriarche nō relaxetur. ¶ Nota hic penam illorū q̄ ꝓmouent indignos. ¶ Itē aliq̄s potest cōdemnare nō tamen absoluere. Itē vbi cōditor iuris sibi reseruat absolutōez alijs prohibere videtur.

¶ Extirpande. Ca. patroni ecclesiarū et alij quidā ꝓuētus ipsaz ita sibi vsurpant. q̄ presbiteri de sua portōne neḡant sustentari. ita q̄ presbiteri in quibusdam locis nō obtinēt. nisi q̄rtam quarte. i. sextā decimā decimarū. et ideo ibi nullus sacerdos inuenitur qui habeat peritiam lr̄arū. cū ergo q̄ altari ꝓuit viuere debet de altari. statuit cōak. vt non obstante aliqua cōsuetudine alicuius ꝑsone presbiteris ipsis sufficiēs portio relinquat. ¶ Qui vero. ¶ Dicitur i. §. isto q̄ qui hz prochialem eccl̄iam in ꝓpria ꝑsona deseruiat ibidem in ordine debito et non ꝑ vicariū. nisi forte illa prochialis ecc̄a sit ānexa dignitati vel prebende. in quibus casibus ꝑ vicariū ibi poterit deseruire canonice mstituē. q̄ habeat de prouētibus ipsius ecc̄e cōgruam portōez. alioquin sciat se illa priuatū auctoritate h̄ noīs decreti et alij cōferatur qui velit et possit qd dictū ē adimplere. i. deseruire in ecc̄a ꝑ seipsuz. In fine dicit q̄ nullus de prouētibus ecc̄e qui debet habere curā ꝓprij sacerdotē. alicui cōferat pro beneficio pensionē. ¶ Nota q̄ laici et patroni bona eccl̄iarū sibi vsurpare non debēt nulla consuetudine obstāte. ¶ Itē q̄ altari seruit. de altari viuere debet. ¶ Itē presbiteris debet cōpetēs beneficiū assignari. Itē q̄libet rector prochialis ecc̄e ꝑ se et nō ꝑ vicariū debet deseruire in ipsa

nisi in duobus casibus qui hic ponũntur. .s. cũ annexa sit dignitati vel prebende. ¶ Item vicarius debet habere cõgruã portionem. ¶ Item q̃ tenuit ordinari. priuari dz beneficio. ¶ Item nulla pensio constitui dz pro beneficio in prochiali eccã.

¶ In laterañ. cõcilio. Ca. Nõ dicatur hic habetur infra de priuilegijs Cum a plantare vsqz ad. §. fane. in q̃ predicto cõcilio ꝓcipitur vt tales repsentare procurent in ecclesijs que ad ipsos pleno iure nõ ptinẽt. quos vel cõuersatõ illorũ notas reddat vel cõmẽdet testimoniũ prelatorũ. ¶ Nota q̃ patroni nõ debent aliqs presentare nisi discreti sint a honeste fame.

¶ Licz nobis. Ca. Mãdauit dominꝰ pa. abbati a priori sancte genoue se quatenus magistro. R. archid. ebroicen. in sacra pagina studere volẽti prouẽtus suos ecclesiasticos facerent integre ministrari. dubitabatur vtrũ deberent ei fieri dari distributões q̃ tantum residẽtibus cõcedũtur. Rñ. pa. q̃ nõ vult q̃ ei faciant dari distributões que tantũ residentibus concedũtur. et his q̃ interfuit horis canonicis. ¶ Nota q̃ cõstitutio honorij nõ intelligitur de hmõi distributõnibus quotidianis licet dicat q̃ integre ꝓcipiant sua beneficia in theologia studentes. a hoc est quod dicit.

¶ Exposuisti. Ca. Canonici vel primen. ante cõcil. generale. e. extirpande cõsueuerũt habere capellas ad sui sustentatõez. cũ de maiori eccã nõ posset cõmode sustentari. ꝑ occasione predicti cõsilij subtracte fuerũt capelle canonicis illis vnde nõ poterũt de redditibus ꝓbẽdarum suarũ sustẽtari. ep̃s significauit hoc dño pa. mãdat pa. episcopo si euidẽs necessitas vel vtilitas exigz bene poterit prebendas eccẽ sue augmẽtare aditã gẽdo capellas i ꝓpriũ eisdẽz prebendis reseruata cõgrua portõne capellanie.

¶ Nota q̃ episcopus potest et debet augere prebendas canonicis suis si nõ possint de suis prebendis cõmode sustẽtari. a hoc de capellis vel aliunde reseruata iñ debita portõe capellanie.

¶ Dilectus. Ca. Papa mandauit decano a capitulo andegauen. vt ꝙndam. g. nomine recipent in canonicũz a fratrẽ. ꝙcto facultas se offerrz. quibusdam sup hoc executoribus deputatis coram quibus cũ ex pte capituli esset exciendo ꝓpositũ q̃ lre nõ valebãt ꝓ eo q̃ nõ faciebant mentõez q̃ collatio prebendarũ ad ipsũ decanũ ex donatõe regie pti nebat. ipsi executores interloquẽdo pronũciauerũt se p illas lras procedere non debere. vnde mandat pa. q̃ exceptõe huiusmõi nõ obstante ad executõez mãdati apostolici procedãt. ¶ Nota q̃ dñs pa pa friuolas exceptões nõ admittit.

¶ Sup inordinata. Ca. Quereb̃atur vtrũ pueri bñficiati dicãtur idonei ad beneficiũ aliqd obtinẽdũ. et rñ. q̃ cũ pueri bñficiati seruire nõ possunt vel nõ possint i eccã nõ debẽt dici idonei i eadẽ. ¶ Nota q̃ q̃ seruire nõ possunt in eccã nõ reputãtur idonei in eadem.

¶ Cum causam. Ca. Quidaz canonicus sancte crucis noie ioannes non habebat integrã prebẽdã. vnde orta fuit cõtentõ iter ipsũ a episcopũ aurelien sup integratõe prebẽde impetrauit causam cõmitti sup hoc vt prebẽdaz ei facerent integrari dubitauerũt iudices vtrũ alia prebenda deberet scindi pro integratõe prebende predicti ioãnis cõsulto pa. rñ. q̃ nõ fuit intentionis dñi pa. q̃ aliqua prebenda de nouo scinderetur ꝓpter re integratõem predictã. ¶ Nota q̃ prebẽda nõ debz diuidi. a si diuidatur tenetur

diuisor ad reintegrandam prebendam. ꝛ sic talis diuisio potest tolerari. ꝑ de rigore iuris talis collatio deberet cassari.

¶ Venerabilis. Ca. In eccā aꝛgētina q̄dam prebenda vacauerat tāto tpe q̄ ipsius collatō ad se. ap. fuerat deuoluta. eōe portuen. tūc legatus in pᵗibus illis cōtulit prebēdam illā cuidā clerico. J. nomine. sed capitulū illius eccē nō recipiebat eūdem. vnde prefatus eōe pᵗīt a pa. vt suā collatōez faceret obꝑuari. ex aduerso ꝓposuit procurator capituli. q̄ hoc audito capitulū allegauit antiquā consuetudinē illius eccē. q̄ nullum recepīt in suū cōsoꝛtiū. nisi nobilē liberū ꝛ ab vtroq; paꝛēte illustrē honeste cōuersatōis ꝛ eminētie scientie. ꝛ ne contra hoc fieret ad se. ap. fuit appellatū cū nulla prebenda vacaret aūc̄ monitoꝛias lr̄as recepissent. dōus pa. cōsideraē q̄ nobilitas generis nō facit deo gratū ꝛ idoneū seruitoꝛē ꝑ potius virtutū ꝛ vite honestas. et dōus paucos nobiles ꝛ potētes ad suū elegit seruitiū ꝑ ignobiles et paupes. cū nō sit pſonarū acceptio apud deū. et vir ad dignitates inueniūt eminētis scientie. nedū ad prebendas. vnde pa. hmōi exceptōes nō admisit. vñ mādat pa. q̄ si cōstiterit predictā prebēdā vacasse q̄n legatus dicto. J. ipsam cōtulit illū faciant recipi ad eandez. Itez nota q̄ nobilitas generis nō est attēdēda in collatōne beneficioꝝ in eccā dei ꝑ potius virtutū ꝛ vite honestas. Item nō est acceptio pſonarū apud deuz.

¶ Cum olim. ca. Dōus pa. mandauit priori sancte marie vt. v. diacono faceret puideri in aliqua eccā ciuitatis vel dioc. lucane. dictus prior prefatū. v. designauit in rectoꝛez eccē sancti petri de vico in qua p clericos eiusdē eccē rector eligi cōsuemt. ꝛ quia clerici non recipiebant eūdem excōicatōis vinculo inodauit eosdem significatū fuit hoc dño pa. ꝛ ipse rñ. dicēs cū mādatum apostolicuz ad talia se nō extēdat nec sit mētio domini pa. de cōferēda rectoria vel dignitate cū q̄ simplici beneficio scribit. mandat q̄tinus institutōnem et excōicatōnē denūciet nō tenere. Nota q̄ q̄n scribitur q̄ simplici beneficio prouidēt nō potest huiusmōi executoꝛ in rectoria ℓ dignitate.

Itez cū sic mādatur prouideas siue faciaꝛ prouideri in aliqua eccā ciuitatis ℓ dioc. forma ista ad simplex beneficiū tātum extēditur. Itē in mētō mādatis ſp attēdenda est ꝛ seruanda.

¶ De clerico egrotante vel debilitato. Rubrica.

Quum pcussio. Ca. Quidam sacerdos infirmitate detentus non poterat eccē deſuire. q̄pp̄ qđ episcopus suus subtrahebat ei cōsueta stipendia sua sacerdos cōquestꝰ ē dño pa. illi episcopo q̄ q̄pp̄ hoc cōsueta stipendia sua ei nō subtraheret sed oīa sibi tribuat que si sanus eēt ab ipsa eccā pcipe posset. quia si alij exēplo hmōi essent deterriti inueniri forte non posset q̄ vellet eccē militare. ¶ Nota q̄ infirmus seruire ītelligitur eccē et oīa pcipe debet ac si sanꝰ esset. satis enī afflīgit ipsa īfirmitate.

¶ Presbiterum. ca. Quidam sacerdos amiserat duos digitos nō mediante palme p quēdam predonē abcisos. Episcopus illius q̄situit vtrū deberet p mitti celebrare missam. dicit pa. q̄ nō p mittat illū missam celebrare quia nec propt debilitatē secure nec sine scādalo pcipī deformitatē potest celebrare. in aliis sacerdotalibus officijs pmittit illuz celebrare. Nota q̄ ab iudo libere pōt ex

equi ex post facto infirmatur vt patet ī
isto sacerdote. ‖ Itez de fornicatas et scan
dalū remouēt aliquē ab excōicatōne sa
crorū ordinum.

¶ De rectoribus. Ca. Dicitur
in hac dec' q leprosi non pñt nec debent
ministrare altari ppt scandalū aliorū q
sani sunt sed dandus ē illis coadiutor q
habeat curā animarū z de facultatibus
eccē habeat suā portōez vñ possit susten
tari. ‖ Nota q nihil ē cū scandalo faci
endū. ‖ Itē propt scandalū remouetur a
liqs ab officio suo. ‖ Itē egrotāti dand9
est coadiutor. z hoc verum est z speciale
in leproso.

¶ Tua nos. Ca. Quidaz sacer
dos diuino iudicio fuit lepra percussus. q̄re
tractatur an deberet propt hoc remoueri ab
officio prelatōis Rñ. pa. q remoueri de
bet ab administratōne populi. ita tñ q ne
cessaria pīm facultates eccē sibi dū vix
erit ministrētur. ‖ Nota q propt scāda
lū aliqs remouetur ab administratōe sua
‖ Itē nota q lepsi z clerici egrotantes q̄
licet eccē nō seruiāt nō tamē debent bñ
ficia amittere p̄ eis dz eccā prouidere.

¶ Ex parte. Ca. Ep̄s auras
cen. graui morbo et incurabili fere p qua
driēniū laborauit ita q epale officiū nō
potuit exercere propt qd z clues illius
terre pertebant ab archiepo archiepiscopi
tropolitano suo mstāret vt eis sup hoc
puideret. archiepiscop9 significauit hoc
dño pa. rñ. pa. q nō potest illū ad renūcia
audū cōpellere nec addenda ē afflictis af
flictō sed ē eis potius misericordū cū ille ī
officio suo laudabiliter se habuit. rñ pa.
volens tam episcopo q̄ eccē puidere mā
dat archiepiscopo vt det illi coadiutoriū
siue coadiutorē virū prouidū z honestū
p quē z episcopo et eccē cōsulatur. ‖ No
ta q aliqs nō dz cōpelli ad renūciandū
propt infirmitatē. ‖ Itē afflictis nō ē
addenda afflictō. ‖ Itē dare coadiutorē
episcopo morbo dementato spectat ad archi
episcopum.

¶ Consultatōibus. Ca. Quidā
archid. morbo palitico laborās officiū li
gue amisit. q̄rit qd iuris dicit pa. q dā
dus ē coadiutor. ‖ Nota q prelatis ipo
tentibus officium suum exercere dandi
sunt coadiutores.

¶ De institutionibus.

NOn amplius. Ca. Dicitur q
nō plures recipiantur in monaste
rio monachorū aut clericorū. t etiā mol
aliū q̄ q possint cōmode de bonis eccē sus
tentari. ‖ Nota q nō debent tot esse ca
nonici in eccā quot sint pauperes.

¶ In ecclesia. Ca. In quadā ec
clesia erat certus numerus canonicorū.
z tandem vacauerūt ibi q̄daz prebende
in eadem eccā q̄dam laici erāt īuestiti. q̄
rebatur vtrū tales laici deberent cōpu
tari i numero clericorū vt sic numerus
clericorū reputaretur plenus rñ. pa. q
laici nō debēt ī clericorū numero cōputa
ri nec differāt numerū canonicorū adim
plere de psonis idoneis z tales assumē
di sunt p q̄s in diuinis deo congrue vale
at deseruiri. ‖ Nota q ius canonic non
cadit in laicū. ‖ Itē vbi certus numerus
clericorū est cōstitut9 nō debz diminu
p adimpleri. ‖ Itē psone idonee nō debēt
in ecclesijs instituī.

¶ Ex frequētibus. Ca. in archi
episcopatu cantuarien. queda praua cō
suetudo īoleuit q clerici beneficia eccle
siastica recipiebant sine licētia episcopo
rum vel officialiū suorū nō cōsiderātes
q illud erat cōtra institutā sanctorū pa
trū z eccāsticam honestatem. propt qd

archiepiscopus volens illam cōsuetudinem penitus extirpare. ōnes illos q̄ scienter beneficia taliter detinēt temere occupata vel q̄ de cetero p̄sūpserint occupare excōmunicauit. & dñs pa. cōfirmauit eandē mādans quatinus predicti clerici q̄ sententiam illam incurrerint nullatenꝰ absoluātur. nisi prius satisfecerint.

¶ Nota q̄ cōcessio eccē facta a laico nō valet sine consensu epi. Item beneficia eccāstica recipiēda nō sunt nisi ab his ad q̄s ptinent. s. ab episcopo & eius officiali q̄ gerit vicē epi vel ab alijs ad q̄s ptinet collatō. et q̄ contrafecerit excōicādus est. ¶ Item constitutō trāsit ad preterita vt hic dicitur. quia priuat iaz institutos & similiter instituendos. qō vez ē cū facit mētionē de preteritis.

Auctoritate. Ca. Statuit hic q̄ in ecclesijs nō instituātur vltra q̄ de facultatibus ipsarū cōmode sustineātur

¶ Nota q̄ cū clerici instituti debent i ecclesijs prouētus eccārū cōsiderādi sūt.

Ad decorē. Ca. Patriarcha cōstantinopol. m ecclesijs cōstātinopolitanis instituebat venetos tātū nō cōsiderans q̄ q̄ iusticiā facit acceptus ē deo. & beneficia eccāstica p successiones possideri nō possunt. vñ pa. mādat cuidaz legato existenti in ptibus illis quatinus moneat eūdem patriarchaz vt clericos ītōs & idoneos vndecūqz fuerint istituat in ecclesijs predictis & p̄cipue in maiori eccā qō si nō fecerit idignū se reddet vt isti legati cōpellant aliarū nationū clericos ad suā obediētiā venire. nec dissimulent q̄n significent hoc dño pa. vt ipse p hoc intendat vtrū sit verū q̄ ipse patriarcha vt dicit hoc p̄misit. ¶ Nota q̄ in eccā dei nō debet locū habere successio hereditaria. Item q̄ iusticiā facit deo acceptus est. Item q̄ iusticiā alijs nō facit est illi denegāda iusticia.

Cum venissent. Ca. Int archiepiscopuz ebroacēn. ex vna pte & archidiaconū richemūdie ex alia q̄stio vertebatur sup institutōibus psonaꝝ & custodia eccārū vacātiū vñ procurator archiepiscopi & archid. accesserūt ad pa. procurator archiepiscopi ꝓponebat q̄ institutō psonarū & custodia eccārū vacātiū spectabāt ad ipsū in dioc. sua tam de iure cōi q̄ de cōsuetudine generali & q̄dā antecessores illius cōmunerūt quibusdā archid. richemūdie psonalit cū īstitutōnez q̄ custodiā. vnde petebat procurator vt archid. illas dimitteret libertas & q̄etas. Ex aduerso vñ. archid. q̄ archiep. non psonalit. sed realit p̄tuo concessit tam institutōez q̄ custodiam archid. q̄ tūc erat de cōsensu capituli sui. & archidia. fuerat in cōtinua possessione istarū digitatū & aliarū libertatū tpibus mltorū archiepiscoporū & archid. & ipse archiepiscopus sine aliq̄ cōditōne archidiaconatū ipsū cōcessit eidē. sed post cōcessionē dicebat archiepiscopus q̄ cōcesserat ei archidiaconatū exceptis institutionibus & custodia eccārū. Preterea dicebat archiepiscopus q̄ archidiaconus abiurauerꝫ illas digitates. dñs pa. his & alijs auditis mādauit quod archidia. defendendus esset in plena possessione ipsarū libertatū donec ex pte archiepiscopi ostaretur q̄ libertates predicte cōcesse fuissent archidiacono psonalit. et in hoc casu & ante cōcessionē archidiaconatus & post & in ipsa concessione dictas dignitates potuit licite ēticere & donec probatū fuerit archidiaconū illas abiurasse. sed in casu isto si cōcessio fuit realis nihil vtilitatis accrevit archiepiscopo qui a pa. ad petiōez ebroacēn. eccē & eciam p seipsū archidiaconatui p̄uide

bit si alterutrū istorū fuerit probatus silentiū imponatur archid. sup libertatibus illis. et si probatū fuerit īponat silentiū archiepo. Nota q̄ q̄est in possessione debet defendi m ea donec cōstet de iure. Itē confessio psonalis cū psona finitur. realis p̄tia est que fit nō psone sed ecc̄e. Itē factū prelati i damnū ecc̄e non p̄iudicat ecc̄e. Itez iuramentū prelati in damnū ecc̄e prestitum ipsi prelato nō ecc̄e p̄iudicat. Itē ecclesia sine prelato agere potest sed hoc est p̄pt iuramētum qđ seruari potest sine p̄iudicio ecc̄e ab ipso prelato.

¶ Cuz ad nostram. Ca. Vacāte quadaz abbatia custos illius ecc̄e fuit electus i abbatē sibi nihilomin9 retinebat custodiā. q̄rebatur vtrū de iure illam posset retinere cū collatio ipsius ad ipsū abbatē p̄tineat. rn. pa. q̄ postq̄ fuit abbas effectus custodiā de iure nō potuit obtinere. quia donatio illius custodie z aliarū dignitatum illius ecc̄e p̄tinēt ad abbatē ipsum. a seipso eam non potuit recipe. cū inter dantē z recipientem dz esse distinctō psonarū. ab alio eam non potuit habere cū eam alius ius nō habeat conferēdi. Nota q̄ eoipso q̄ aliq̄s adeptus ē aliquā dignitatē vacat prima si qnā habet. Item nullꝰ potest dare sibiipsi. Itē differētia debz esse inter dantē z accipientē. Itez nota dc. istam contra episcopos z p̄latos q̄ postq̄ sūt promoti dignitates prius habitas ꝛ de nouo vacātes retinēt.

¶ De concessione prebende vel ecclesie non vacantis.

Qui in vinozum. Ca. In hoc capitulo dicitur q̄ q̄ p̄mittit scienter se inst̄itui in beneficio viuētis excōicandus est. Nota q̄ nullus i loco viuentis instituendus ē vel ponēdus. z q̄ si passus fuerit poni excō̄icandus est si scienter hoc fecit aliter non.

¶ Nulla. Ca. Quidam prelati ante cōcil. lat. conferebant ectās seu beneficia et etiam dignitates añq̄ vacarēt et sic desiderabant mortē primi sui in cuius locū credebant succedere. et ideo statuit concliū lateran. q̄ de cetero nulla eccl̄astica bñficia ministeria vel ecc̄e cō cedantur p̄pt causam predictam. Cum enī in legibus gentiliū hoc sit inhibitum turpe ē si expectatō future successionis i ecc̄a dei habeat locū. cum ei predicta officia ministeria vel ecc̄e vacare contigerit nō diu maneant in suspenso. ꝑ ifra vi. menses psonis idoneis cōferātur. si āt eps hoc distnlerit p capitulū postea ordinēt. q̄ si ad capitulū p̄tinēt et ifra dictū tpus hoc nō fecerit episcopus hoc de cōsilio religiosorū exeq̄tur. et si ones fuerint negligētes metropolitan9 absq̄ alicuius cōtradictōne de illis ꝑm deū disponat. Nota q̄ bñficia non debent cōferri añq̄ vacent. Itē future successionis expectatō. in ecc̄a locū non habet.

Itē p̄pt negligētiaz amittit q̄s ius suum z trāsfertur ad alium.

¶ Relatum est. Ca. Aliqui recipiebāt promissionē de ecclesijs nō vacantibus postmodū cū vacarent illi appellabant ne alijs cōferre deberent. queritur an tali appellatōi sit deferendum Rn̄ pa. cū tales p̄missiones in concil. lat. sint cassate nūq̄ pretextu talis appellatōis dz cōmitti q̄n ordinētur cum vacauerit. Nota vbi nō tenet promissio sup hoc non tenet appellatō. Itē si non tenet principale nec accessoriū.

¶ Proposuit. Ca. Celestin9 pa. mandauit prepositō z capitulo camera

cñ. vt G. presbiterū recipret in cano nicū ⁊ in fratrē ⁊ assignaret ei pbendā proximo vacaturā que ad donatōez su am spectaret in eccā sua. decano remēsi sup hoc executorie cōcesso. ꝑ cū decanus inuenisset eos cōmunes dictū presbite rū inuestiuit de prebenda. primo vacatu ra in eccā cameracēn. ptinēte ad donatō nez ipsorū. tandē vacauit vna prebēda ⁊ ipsi eam alij assignauerūt celestinus hoc intelligēs ⁊ volēs ratū habere qđ ab eodem decano factū fuit cassauit collatō nem factā a capitulo ⁊ dictū presbiterꝝ de ipsa p annulū inuestiuit sed cū dict9 presbiter prebendā illaz adhuc ḡcte ha bere non posset cū alius eā possideret ac cessit ad dñm innocēn. ⁊ exposuit ei oīa predicta. dicit ergo innocēn. licet nō sit intentōis sue inuestituras de vacaturis factas habere ratas qui potest sup ius dispensare tū considerās q dictus pres biter nō fuit inuestitus de vacatura ꝑ de vacāte p celestinū q̄ post cassatōnem cō cessionis quā fecit capitulū intelligetur vacare. mandat pa. prepositō ⁊ capi tulo cameracēn. quatinus amoto aḃ eo quolibet detētore dictā prebendā ꝓfato presbitero assignare procurēt. ¶ Nota hic q collatō facta circa mandatū pa. va let ex eo celestinus irritauit cōcessionez capituli ⁊ ex eo q dicit inocē. q̄ post cas satōez cōcessionis a capitulo facte. ⁊ sic tenuit concessio capituli circa mādatum pa. ⁊ cōtra inuestituraꝝ decani ⁊ est ar. q̄ p inuestituraꝝ ius nō acq̄ritur. ¶ Item no ta q pa. potest dispensare cōtra ius.

¶ Quia diuersitatem. Ca. Ar chiepiscopus eboracēn. fuit suspensus a pa. tēpe suspensionis sue ⁊ etiā postea q dam preter auctoritatē ipsius intruserat se in eccām eboracēn. et alias eccās in q bus collatō beneficiorū ptinet ad ipsuz sup his cōstitus ē archiepiscopus dño pa. mādat pa. legato ap. se. q̄ erat i par tibus illis quatinus cōpellat ōnes q̄ ac ceperūt prebendas ⁊ eccās et dignitates ptinētes ad collatōnem. archiepi prec anctoni tatē ipsius ad resignatōez ipsaꝝ p sentētiam excōicatōnis ⁊ subtractōnē aliorū beneficiorū suorū nō obstante cō firmatōne aliqua a se. ap. in forma cōi obtenta nisi forte aliq illas habuissent auctoritate ap. se. vel auctoritate lat. cō cil. ita tū q tēpus suspēsionis infra. vi. menses nullatenus cōputetur. quia cō cil. late ratū. contra negligētes tūc fuit promulgatū. ⁊ tūc archiepiscopus nō po tuit vti ꝓpria potestate i cōferēdis bnfi cijs et si ꝓpria culpa suspensus fuisset a potestate conferēdi tamē ad capitulū pp ter culpam illam collatō beneficiorū nō erat devoluta ꝑ ad dñm pa. donatio pti nebat q̄ prec culpam aliquā potest con ferre prebēdas tempe etiam q̄ accessit ad pa. ⁊ pmansit ibidem et recessit infra sex menses nullatenus cōputetur tpus sex mensiū cōputetur nō a tempe vaca tōis prebēdarū. sed a tpe notice ipsius archiepiscopi. ¶ Nota q p cōfirmatōez in forma cōi nihil iuris acq̄rit. ¶ Item suspēsus ab homine nō poterit eligere ¶ Itez tempus q̄ quis suspensus ē non currit nec cōputatur i. vi. mensibus. Item. vi. mēses currere incipiūt a tēpe scientie nō a tempe vacationis.

¶ Cuz nostris. Ca. Significa cū fuit dño pa. q̄ prepositura lausañ. ec clesie tūc tpe vacauerat q̄ donatio illi us ad se. ap. fuerat devoluta. vñ pa. mā dauit episcopo ⁊ canonicis lausañ. vt p positurā ipsam cōferrēt thesaurario lau sañ. quibusdaz sup hoc executoribus si bi datis. episcopus ⁊ canonici cora exe cutoribus ꝓposuerūt q̄ illa prepositura

non vacabat· quia ille q̄ fuerat p̄positus electus fuit ī eꝑm p̄ost fuā cōsecratōez fuit electus denuo in p̄positum ⁊ eam sicut ātea possidebat· executores dicentes hoc esse cōtrariū iuri ipsaz p̄positurā de iure vacātez p̄fato thē saurario assignarūt· hec oīa p̄posita ⁊ allegata fuerūt coram auditore dato a pa· ⁊ alia plura. auditor de mādato pa· decreuit vt q̄ quid factū fuerat a predictis executoribus haberetur irritū ⁊ inane obtentu p̄dictarū lrārū eo q̄ p falsi suggestionem et veri suppressionē fuerāt impetrate. cū illa p̄positura nō vacaret de facto q̄uis de iure vacaret quia tal· possessio plus habet facti q̄ iuris. et dñs pa· sentētiam illaz rataz habet et firmā ⁊ mādat quibusdam vt vbi p̄fatus episcopus sufficienter ostenderit q̄ vel ex modulgentia se. ap· spāli vel ex alia iusta cā et necessaria post cōsecratōez suā p̄positura cōcessa fuisset eidem· cōpellāt ipsū ad resignatōem ipsius p̄bēde. demde moneant et inducāt capitulū lausan· vt thē saurario conferre procurēt· ¶ Nota q̄ cū aliqs trāsit de vna dignitate ad aliā dignitatē prima vacet siue vacat de iure licet ille de facto primā retineat cuz se cūda. Item p subrepticias lrās nō datur iurisdictō. Item licez beneficiū de iure vacet et nō de facto· tñ mentio facienda ē ī lrīs sup hoc impetratis de ipso facto alias nō valent vt hic patet. ¶ Item in iure canonico sūt q̄dam q̄ plurimū habēt facti et parū iuris. ¶ Item ꝑpl iustā ⁊ necessariā causam pōtest episcopus l· alius prelatus hre plures dignitates etiam inconsulto pa·

¶ Post electionem. Ea· Mgr. .H. et· R. de sancto eadmundo contendebant admūcē de archidiaconatu richemūdie. ꝑpl qd accesserūt ad dñm pa· in presentia eius ex parte .R. de sancto eadmundo in hūc modū fuit ꝓpositū. vacāte archidiaconatu richemūdie. Archiepiscopus eboracēn. in remotis agēs· hoc audito archidiaconatū ipsū cōtulit magistro· ho· mandans capitulo ebirac. vt eū in archidiaconū recipent. ꝑ ipsi mādato ipsius acq̄escere noluerūt· quia predecessor Innocentij īter cetera q̄ decano et capitulo eboracēn· suo priuilegio concessit· decreuit ordinatōem canonicorum seu psonarū liberaz esse vt videlicet idonea et honesta ps̄ona cui archiepiscopus vacantem prebendā l· dignitatē in eccīa eboracēn· duceret cōferendam ꝑm ātiquā consuetudinē eccē presentaretur decano et capitulo eboracēn· et si qs cōtra hoc esset introductus nec p ps̄onā nec pro canonico haberetur· ⁊ si archiepiscopus infra tempus lat· concil· ꝑm formaz priuilegij hoc nō faceret tūc licerz decano ⁊ capitulo predicta cōferre. sed quia de ipso decano in lrīs archiepiscopi mentio non fiebat p quē debebat in capitulo inuestiri ipsius mādato fuit contradictū. et sic collatō archiepiscopi reprobata cēdentes auctoritatē cōferendi ad capitulum deuolutam· R· de sancto eadmundo archidiaconatū cōtulerūt installantes eūdem ꝓponebat insup predictus .R. q̄ magister .h. renunciauerat et abiurauerat collatōni archidiaconatus quā sibi fecerat archiepiscopus· et post illam renūciatōem eidem archiepiscopus cōtulit archidiaconatū· vñ dictus .r· tam ratōne prime concessioīs q̄ secūde p̄tez assignatū sibi archidiaconatū cōfirmari· hīs ⁊ alijs auditis quia cōstitit dom no pa· archidiaconatū predictū mgro· .H· p archiepiscopū primo fuisse cōcessum· et q̄ institutō facta de ipso .h. non fuisset ꝑm iuris ordinē reprobata archi

diaconatus non vacans alteri conferri non potuit. ſed magiſtro .v. q̄ contra iuſ tīcie regulam in locū alterius prouehi ſe cōſenſit ſup ipſo archidiaconatu ſilē cū impoſuit. decernēs vt inſtitutō facta p archiepz de mgro .h. ſortiatur effectū ſi poſtmodū aliqs apparuerit q̄ cōtra ipſū aliq̄d velit opponere ſup renūciatōe vel abiuratōne vel aliq̄ premiſſorū coram iudiciario poſſit experiri. ‖ Nota q̄ prima electione celebrata ea non caſſata non eſt alia facienda: Jtez qui in locū viuētis inſtitui conſentit debet repelli. ‖ Jtē poſt factam cōſtitutōem poteſt opponi abiuratio vel renunciatio. ne p ſuſpitionem habeat dignitatem.

¶ Cum ſup. Ca. Quidaz clericus .c. nomine q̄ſtionē habebat cū canonicis tridoneñ. ſup prebenda eccle tridoneñ. propt̄ quod partes accēſſerunt ad dñz pa. ponebat dictus .c. q̄ canonici tridoneñ. eū receperūt in canonicū et in fratrem. nulla prebenda ſibi aſſignata. nec mentōne facta prime vel ſecūde prebende. vnde petebat a dño pa. canonicos predictos compelli quatinꝰ prebendā aſſignarēt eidē in eccā tridoneñ. Ex aduerſo reſpondebatur q̄ non tenebāt̄ ei beneficiū aſſignare cū receptus fuiſſet cōtra conſt. lateranē. vnde nō debebant ad hoc compelli. dñs pa. hiis auditis quia non fuit probatū q̄ receptus fuiſſet cōtra cōſt. lateranē. licet obiectū. nec illi canonici viderentur hoc poſſe probare contra illū. c. q̄ confitentur ſeilicū cōtra cōſt. lateranē. recepiſſe ſententiando decreuit vt q̄cito facultas ſe obtulerit predicto .c. prebendale beneficiū i tridoneñ. eccā conferatur. quia ex q̄ receptus ē in canonicum. non debet carere prebenda. ‖ Nota ac .q̄ allegans ſe feciſſe cōtra cōſt. ex eo ſubſidiū habere non debet. ‖ Item hic poteſt ſumi illd generale. fruſtra implorat auxiliū legis qui cōmittit i legē ‖ Jtē ex q̄ aliqs ē in canonicū receptus debet hre beneficiū.

¶ Litteras. Ca. Significatū fuit domino pa. q̄ in eccā ſancti viſcardi bremeñ. quedam prebenda vacauerat tanto tpe. q̄ ipſius donatio ſm concōrd. ad ipm fuerat deuoluta. vnde papa mādauit quibuſdam quatinus .D. clericū veſtiret de ipſa corā iſtis executoribus. ex pte illius. o. fuit ꝓpoſitū q̄. h. p poſitus quondam ſimplex canonicus illius eccē fuit electus in canonicū maioris eccē. et poſtmodū āno elapſo electus fuit in prepoſitū ſancti viſcardi. nihilominus retinēs priorem prebendam quā in ipſa eccā tūc habebat. vnde petebat illā prebendam ſibi conferri que de iure vacabat. ſed prepoſitus allegauit econtra q̄ erat de cōſuetudine generali. q̄ vnus in eadē eccā plures prebendas haberet et q̄n archiepus bremeñ. ipſū de prepoſitura mueſtiuit tā prepoſituram q̄ prebendam illam de conſenſu capituli cōfirmauit. dubitabant iſti executores cuz aliquis de vna prebenda eligit̄ ad aliam. vtrū ſtatim prima vacare intelligatur an p ſentētiam debeat abiudicari eidem et an ꝓpter cōfirmatōem predictaz prebenda illa debeat dici nō vacare. ſup hoc cōſuluerūt dominū pa. et ipſe rndit. q̄ ſi eſt ita prebenda illa et ſi de iure vacet de facto tñ nō vacat. vnde mādat quatinus dictū prepoſitū cōpellant vt illā reſignet et cū de facto vacauerit illam predicto clerico aſſignare ꝓcurent. ‖ Nota q̄ prebēda dicit̄ vacare de iure et nō de facto z ſic de ipſo facto facienda ē mētio in litteris domini pa. ſup illo beneficio obtentis.

¶ Ex parte. Ca. In eccā aſtēſi

quedaz prebende p quattuor ānos ꝛ amplius vacauerūt. ep̄s astēn. q̄sdaz instituit in eis credens sibi hoc licere auctoritate concil. lat. illi instituti sentientes īstitutōez illam firmā nō esse ad mediolanēn. archiepiscopū accesserūt. q̄ eos ordinauit ꝛ in corpalem possessionē p̄bendarū ipsarū de cōsensu capituli īduxit exceptis tbs q̄ se opponere cūrauerūt. ꝙ nō vtraq; ps ad se. ap. accessit. et dum causa tractabatur ibidem vtraq; pars cōfessa fuit q̄ prebende nō erant ibi distincte nec certus canonicorū numerus constitutus. vñ pa. euidenter considerans q̄ lat. cōcil. in hoc casu locū nō habebat. q̄uis ecc̄a canonicorū pateretur defectū. qualiter institutō p ep̄m vel archiepiscopū facta occasione lat. concil. non valebat. verūtamē quia totū capitulum tribus tantum exceptis predictoruz receptōem affectat. nec ab illis tribus aliquid rōnabile obiectū est et ostensum. mādat pa. q. si facultates ecc̄e suppetūt ꝑm cōsuetudinē hactenus obseruatam predicti clerici p canonicis habeantur.

¶ Nota q̄ vbi certus numerus canonicorū statutus nō est. non habet locū ca non lat. concil. nec dicit ibi ꝙprie vacare prebenda. Item minor pars etiaz vng potest se opponere maiori dūmodo iustā causam ostendat. Item ꝑm facultates ecc̄e canonici sūt instituendi ꝑm cōsuetudinem obseruatam.

¶ Constitutus. Ca. Episcopꝰ lauduneñ. cōtulit. H. canonico suo potestatē cōferendi prebendā sacerdotalem q̄ primo in ipsa ecc̄a vacaret ꝛ archiepiscopus remēsis. ap. se. legatus precepit capitulo lauduneñ. vt cuz prebenda vacaret ꝛ ꝑsonam illā recipent ad eaz cui dictus. H. illam duceret cōferēdam. iste. h. adhuc dnbitās de iure suo accessit ad dñm pa. vt q̄ sup collatōe dicte prebē de facto fuerat tatū haberet. mandat pa. episcopo ꝛ capitulo quatinus ꝑsonā illam cui dictus. h. prebendam illam vacare cōtigerit duxerit cōferēdam sine cōtradictōne recipiāt. ꝛ episcopus īterim prebendam illam contra formā cōcessionis sue alicui nō cōferat. ¶ In fine dicit pa. si concessiones hmōi ad cōsequētiaz trahi nō debent fieri possent in fraudez lat. concil. p q̄ beneficia antē q̄ vacent conferri p̄hibentur. vnde precipit pa. q̄ occasione huius mādati quod cōtinet gratiam specialem fraudē adhibere volentibus licentia nullatenus tribuatur.

¶ Nota q̄ episcopꝰ ex cō potest delegare prebēdarū collatōes. quia hoc ē iurisdictionis. Item cōcessiōes vel donatōes facte in fraudē iuris nō valent. Item priuilegiuz ꝑsonale ad ius cōmune trahi non debet.

¶ Dilectus filius. Ca. magist. H. canonicus cuiusdam ecc̄e cathedral. accessit ad pa. exponēs eidē q̄ episcopo suo viam vniuerse carnis ingressso. Archiepiscopus sancti seuerini credēs q̄ p negligentiam canonicorū q̄ nō elegerāt infra. vi. mēses ad ipsū esset eligendi auctoritas deuoluta dictū. v. elegerit in episcopū pa. videns q̄ canon lateranen. concilij contra negligētes editus ad episcopatus vel archiepiscopatꝰ nō solet extendi. sed ad ꝑsonatus alios et minora bñficia. vnde electōnem hmōi exigente iustitia cassauit. ¶ Per hanc declaratur illa decretalis. nulla de q̄bus bñficijs intelligatur. nec corrigitur ista per illam cōstitutōnem. Ne pro defectu.

¶ Nota q̄ canon lat. concil. cōtra negligentes editus ad episcopatus vel archiepiscopatus non extēditur. ꝑ ad ꝑsonatus alios ꝛ minora beneficia.

¶ Ex tenore. Ca. Inter. J. clericū ex pte vna et abbatem ⁊ cōuentū de bello ex altera vertebatur ḡstio sup promissione ipsius iohānis impetrauit causam cōmitti sup hoc quibusdaz iudicibus corā quibus pcebant dictū abbatē ⁊ monachos cōpelli ad pmissionē ipsi⁹ ꝑm q sibi promiserant licē contestata dictus. J. exhibuit quādam cartā continentez q monachi promserant ei dare primā eccām ad donatōem suā ptinētē. monachi dicebant se ad hoc nō teneri cū talis promssio fuerit contra lat. concil. dubitauerūt iudices qd iuris essz pa. cōsultus rūdit. q promissio predicta nō tenet facta contra concil. lat. vnde mādat q predicto clerico sup hoc silentiuz ipponat. ‖ Nota hic auditur allegās turpitudinē suā ⁊ contra factū suū exceptē. ‖ Itē pmissio contra concil. lat. nō tenet nec obligatōem inducit.

¶ Accedens: Ca. Quidā monachi promiserūt cuidā clerico. R. nomie prouidere in eccāstico bñficio qñ possent siue cū obtulerit se facultas. ꝑ quia nō prouidebant eidē impetrauit lras contra ipsos ad ḡsdam iudices delegatos coraz quibus pcebant monachos cōpelli vt p uideret eidē ꝑm qd promserāt. rñdebant monachi q nō tenebantur ei prouidere p illam promissionē cū sit facta contra cōcil. lat. iudices sup hoc dubitātes significauerūt hoc dño pa. ⁊ ipse sup hoc rescribit monachis illis dicēs q aliud ē p latū promittere collatōem beneficij cuz poterit. ⁊ aliud cū vacabit cū in multis casibus facultas se possit siue posset offerre. in quibus collatō nō esset sub expectatōne vacaturi beneficij differenda. vnde mādat illis vt prefato clerico cum pmerit beneficiū eccāsticū debeāt assignare. ‖ Nota q pmissio de non vacāte non valet. ‖ Itā aliud est promittere beneficiū cū vacauerit qd nō licet ⁊ aliud cū facultas se obtulerit qd licet. vnde patet promissionē non vacantis factaz in genere nō valere.

¶ Postulastis. Ca. In quadā archiepali eccā collatō prebendarū siue beneficiorū ptinet cōmuniter ad archiepiscopū ⁊ capitulū. ꝗrebat si infra. vi. menses prebendam vacantē neglexerīt ordinare. vtrū collatō ipsius prebēde penes archiepm remaneant. rñt pa. si capitulū ⁊ archiepus infra predictū tpus circa hoc fuerint negligentes nec ab archiepiscopo ad capitulū nec a capitulo ad archiepiscopū potestas deuoluatur cōferēdi. Ex ad supiorem ꝑm lat. concil. trāsit collatō. nisi forte archiepiscopus non tāq̄ prelatus ꝑ tanq̄ canonicus cū capitulo ius habeat cōferēdi. in eo casu si archiepiscopus dolose impedierit collatō em. dolus ei prodesse non debet.

‖ Nota casum in q metropolitanus nō potest purgare negligētiam capituli.

‖ Itē istud ē ius cōmune q collatō beneficiorū simul ad capitulū ⁊ episcopū pertinet. et tūc, p negligentiā trāsfertur ad supiorē proximū. Itē qñqz archiepiscopus residet ī capitulo vt prelatus qñqz vt simplex canonicus. Itē dolus nemi debet suffragari.

¶ Cum dilecta. Ca. Comitissa flandrensis habet ius patronatus in q busdam ecclesijs in qbus habet presentatōem quasdaz promissiones fecit de nō vacātibus beneficijs ⁊ donatōes illoz bñficiorū posuit in manibus quorūdam vt cōferrēt illa cū vacauerint. prouenit hoc ad noticiaz dñi pa. vnde mandat quibusdam quatinus hmōi donatōes denunciet irritas ⁊ inanes. precipiendo illi committere ne de cetero similia attemptare

presumat. ¶ Nota q promissio vel collatio de beneficio nō vacante nō tenet.

¶ Ne sede vacante aliquid innouetur.

Quit ille Ca. celestin. pa. monasterium glostonien̄se erexit ecc̄am cathedralē vniendo illō ecc̄e bathonien̄. vt idē eēt ep̄s vtriusq; post hec monachi cōquerebantur dño in noc. q illa vnio vergebat in graue preiudiciū monasteriī sui cū per illā vnionē soluerētur religio. elemosina fraudaretur et hospitalitas tolleretur. vnde petebant sibi a monasterio prouideri super his propter quod mandauit pa. quibusdam vt monasteriū ipsū sub prioris regimine facerent gubernari. et ep̄s certe redditibus eēt cōtentus vnione manente et q episcopus res monasteriī nō expenderet et ad petitōem bathonien̄. vnde episcopus cōfirmauit innoc. hanc priuilegio mortuo bathonien̄ episcopo petebant monachi a dño pa. vt statum monasteriī sui deberet in melius releuare q tempus aduenerat in quo illud fieri poterat sine scandalo. et hoc idē petebat bathonien̄sis ecc̄a et dominus rex et alii plures magnates et episcopi et abbates vt vnione penitus dissoluta monasteriū reduceret in statū antiquū dñs pa. cōsiderans q sede vacante nō debet aliquid innouari cū non sit qui ius episcopale defendat ne pa. visus sit plus preiudisse persone q ecc̄e. Si mortuo illo episcopo mutaret subito id quod eo viuente cōcessit. et ideo petitōem illorū nō potuit exaudire. verūtamen cōcedit illis vt ecc̄a bathonien̄. de pastore fuerit ordinata ius suū prosequendi liberā habeāt facultatē. interim tamē monasteriū regatur sub cura prioris. Nota q sede vacante nihil ē innouandū. ¶ Item tunc ecclesia caret defensore et sic nō ē qui non agat vel cōueniat. Item que cū de liberatione facta sunt non debent subito immutari.

¶ Illa deuotōis. Ca. collatio p̄bendarū in ecc̄a sancti leneī pertinet ad episcopū loci vacāte sede episcopali ivacauit quedā prebenda in dicta ecc̄a sancti leneī capīm illius ecc̄e credens collatōem prebendarū vacāte sede deuolutā ad ipsum prebendā illam vacantē cōtulit cuidaz clerico. postmodū archiepiscopus capuanus de mandato dñi pa. instituit magistrum r. de illa prebenda. cui pa. illam prebendā cōtulerat et ita orta fuit discordia inter magistrū r. et illum cui capitulū prebendam illā contulerat vnde questio super hoc delata fuit ad sedem ap. pa. auditis rationibus vtriusq; partis cōfirmauit prebendam illā dicto magistro non obstante cōcessione p capitulū alii facta vel cōfirmatione i forma cōmuni obtēta. quia nullo iure cauetur q vacante sede capitulū fungatur vice episcopi in beneficiis cōferendis. nec in eo casu potest dici q potestas cōferendi beneficia vel prebendas per superioris negligentiā ad capitulū fit deuoluta. cū nullus sit tunc superior qui d̄ iure vel facto possit prebendas cōferre. ¶ Nota q collatio que nulla ē non īpedit secundā. ¶ Item quod non ē cōcessum intelligitur prohibitū Item sede vacante ius cōferendi prebendas nō deuoluitur ad capitulū. Item nō currit prescriptio tūc quia cū nullus sit ibi prelatus nulla ē negligentia.

¶ Constitutis. Ca. inter episcopum burgen̄. et ecc̄am sancte marie de castro fori. quedā questio verteb̄atur procurator ecc̄e sancte marie petebat ab

epo burgen. restitutõem super libertate libere sibi eligendi prelatũ in dicta eccl̃a et super terris ipsius et rebus alijs. quibus eccl̃a fuerat spoliata. lite contes. coram inoc. et postmodũ factis positionibus et responsionibus siue cõfessionibꝫ corũ delegatis iudicibus ꝛ receptis quibusdam testibus cũ iterũ delata est ad se. ap. pa. examinato processu depositiones testiũ qui vacante burgen eccl̃a. et earum legitimo defensore recepti fuerant reprobauit. Nota q̃ sede vacante cũ tractari nõ potest. nec testes recipi. quia nõ est cũ quo ista fiant. et altera p̃ absentem processus cause nullus ẽ.

¶ De his que fiunt a prelatis sine consensu capituli.

Irrita. Ca. Dicitur i hoc capitulo q̃ irrita erit episcopor̃ venditio vel donatio vel cõmutatio rei ecclesiastice absq̃ cõsilio capituli. Nota q̃ episcopus nec vendere nec alienare potest rem ecclesie sine consensu capituli quod verũ est de magna re. quam enim per se alienare potest vt. xij. q. ij. terrulas.

¶ Continebatur. Ca. Quedaz abbatissa fecit quandã donatõem cuiusdam decime cuidã nomine h. postea vero aliquanto tpe elapso eandẽ decimã concessit eidem. querebatur que cõcessio p̃ualeret. rñ. pa. q̃ cõcessio decime prius facta si cõuentu sciente et nõ cõtradicente facta ẽ tenet et valet. sed si ignorante cõuentu aut cõtradicẽte decimam predicto h prius cõcessit ꝛ postea de cõsensu capituli eandẽ decimã dedit eidem. secunda donatio debet valere et preiudicare priori. Nota q̃ qui nõ contradicit cõsentire videtur. Itẽ prelatus sine cõsensu capituli cõcessionẽ facere nõ potest.

¶ Cum nos. Ca. Epe vigorani eñ. sine cõsensu capituli sui cõcessit quãdam eccl̃am quibusdã religiosis. successor illius donatõez illã reuocare voluerat queritur an possit rñ. pa. q̃ donatio illa de rigore iuris non valet quã fecit antecessor illius capitulo suo reclamante nisi capitulũ eã tactam postmodũ habuisset. Nota q̃ prelatus sine cõsensu capituli sui donatõem in damnũ eccl̃e facere non potest. Itẽ ratihabitio retrotrahitur et mandato cõparatur. Itẽ subsequens cõsensus valet. Itẽ quod ab initio nõ valet. expost facto cõualescit.

¶ Monit Ca. patriarcha hierosolimitanus sine cõsilio fratrũ suorum abbates ꝛ abbatissas ꝛ alias ecclesiasticas personas instituebat ꝛ distituebat. peruenit hoc ad notiã dñi pa. vnde super hoc scribit ipsi patriarche dicens q̃ cũ ipse et fratres sui sint vnũ corpus ita q̃ ipse caput. non decet ipsũ vti cõsilio aliorũ omissis fratribus suis in negocijs eccl̃e sue cũ illud sit contra institutа sanctorũ patrum vnde precipit ei q̃ de cetero illud nõ faciat ꝛ tales instituti ones ꝛ destitutões decernit carere robor̃ firmitatis. nota q̃ non decet membrũ a capite recedere nec econuerso. Item prelatus negocia eccl̃e sue de cõsilio fratrum suorũ facere dz et precipue hmõi specialia aliter enĩ facta nõ tenent.

¶ Quanto. Ca. predictus patriarcha omissis fratribus suis in cõfirmationibus et cõcessionibus et alijs negocijs eccl̃e sue vtebatur cõsilio aliorꝫ mandat pa. eidem q̃ de cetero id non faciat. sed de cõsilio fratrũ vel maiore ꝛ saniore partis eadem pertractet et disponat Preterea idem patriarcha in priuilegijs suis et alijs instrumentis nomina

absentiū fratrū inscribi faciebat. precipit pa. ꝙ hoc non faciat. quia talia munimenta irrita sunt et falsa. et ipse questionē falsi poterit formidare. ‖ Nota ꝙ prelatus de cōsilio fratrum suoꝝ negocia ecclē sue pertractare et disponere debet. Itē episcopi possunt cōferre priuilegia. Itē de falso tenetur vt hic dicitur q̄ nomina absentiū scribit in lris ac si eēnt presentes.

Ecclē a nosciatur. ‖ Ca. Abbates et cōuentus habent ius presentādi in ecclesijs contingit aliquando ꝙ ipi abbates presentant personas idoneas epis dioc. ad eccās illas vacātes. et eis ēpte p epm monachi aliquando ante p̄sentatōem aliquando post cōtradicūt. q̄r. an talis institutio valeat. rñ. pa. ꝙ quando prelati faciunt hmōi presentationes. intelligendū ē ꝙ fiunt de cōsensu fratrū suorū sine quo nō valent. et ideo si cōstiterit ꝙ cōsensus fratrū vel maioris partis nō interuenerit tales institutiones debent cassari nisi ex antiqua et approbata cōsuetudine vel ex aliqua speciali cōcessione. abbates ipsi ptenuerūt ꝙ cōsensus monachorū in talibus collationibus nō sit requirendus. Nota ꝙ abbas nō potest presentare aliquē vel conferre beneficiū ecclesiasticū alicui sine cōsensu sui capituli. Itē collatio aut presentatio seu electio cōmunicet statim ad prelatū et capitulū hoc enī est illius cōmune nisi aliud in cōtrariū probetur a prelatis. ‖ Itē ex antiqua cōsuetudine vel priuilegio abbas solus potest cōferre beneficia irrequisitis monachis.

Cū apostolica. ‖ Ca. Inter capitulū sancti stephani ex vna parte et monachos de pratea ex altera questio vertebatur super quadā decima. cōpromiserūt partes super questione illa i quosdam arbitros cora quibus proponebāt monachi donatōem ipsius decime sibi factam fuisse. et a quodā milite de cōsensu bituricēn. archiepiscopi dioc. ipsius et cōfirmatā fuisse et ad confirmandā concessionē suā inducebant auctoritatē hieronimi. dicentis si aliquando fuerint a laicis que diuini iuris eē noscūtur male detenta. ꝛ in vsū transierint monachorum episcopo loci prebente consensū constabuit oīa perpetua firmitate obnixa econtrario pars altera respondebat ꝙ consensus episcopi sine consensu capituli nō sufficiebat ad hoc inducebat auctoritatē leonis ꝙ episcopus de rebus ecclē quicq̄ donare vel cōmutare aut vendere nō audeat nisi vt meliora ꝓspiciat et de consensu capituli sui id faciat qđ nō sit dubium ecclē profuturū. dubitauerūt isti arbitri quando decima tenetur a laico si conferatur ecclē. vtrū sufficiat consensus episcopi sine clericorū consensu. et pa. rñ. ꝙ monendus ē laicus qui decimā tenet vt illam restituat illi ecclē ad quā spectat. quod si voluerit et de consensu episcopi alteri ecclē concesserit valebit donatio. et auctoritates predicte licz sint diuerse nō tamē sunt aduerse. quia aliud ē alienare quod ab eccā possidetur. i quo casu intelligitur auctoritas leonis et tūc non sufficiat consensus episcopi sine consensu capituli. et aliud ē ad vsuz ecclē reuocare qđ a laico detinetur. in quo casu intelligitur auctoritas hieronimi et tunc sufficiat consensus episcopi. quia per vtrangz auctoritatē vtilitati ecclē prouidetur. et hoc probatur per concili. lat. sumpto ar. a contrario sensu. in quo prohibetur ne aliqua religiosa persona eccās ꝛ decimas de mānibus recipiat laicorum sine consensu episcoporū. per qđ datur indirecte intelligi ꝙ sufficiat con

sensus episcopi vt licitū sit eccē decimas de manu recipere laicorū. hoc quod dcīm est de illis decimis dz intelligi que laicis in feudū sunt cōcesse. Nota q lz cōpromittere in arbitros de rebus spiritualibus. Itē ille potest iura distinguere q potest constituere Itē sicut ad cōsultationē iudicū respondet pa. ita et arbitror Itē ar. a contrario cōsensu bene valet.

Itē decime dare laicis in feudū possūt reuocari.

¶Tua nuper. Ca. Quesiuit archidiaconus metēn. vtrū epūs siue electus de cōsensu archidiaconi tantū sine cōsensu capituli possit cōferre vacantē eccām baptismalē alicui monasterio l altari eccē que hñt ius patronatus in illa eccā vacante. et rn. q non potest auctoritate leonis pa. quia cōcessiones ecclesiarū vacantiū perpetuas non ē dubium ad alienatōes pertinere. Nota q prelatus sine cōsensu capituli bona eccē tē poralia vel spiritualia non pōt alienare Itē donatio epi cū consensu archidiaconi non valet. Itē perpetue donationes nomine alienatōis cōtinentur.

¶Pastoralis. Ca. Episcopus elien fecit talē questionē dño pa. procbi e auctoritate dionisij fuerunt limitate et distincte. vt prouentus cuiuslibet procbie in vsus cederent ministrorum. quesiuit vtrū liceat episcopo sine auctoritate pa. vel sine cōsensu capituli sui conferre viris religiosis obuentiones alicuius parochialis eccē reseruata sustentatōe vicarij. secundo fecit aliā questionē lat. cōcil. phibz nouā pēsionē ponī ecclesijs l veterē augeri q̄siuit episcopus elien. vtrū episcopus possit religiosis loco statam eccām vel de nouo cōferre aliquam portiōem de cōsensu patroni Ad hoc rn pa. q episcopus nec primū nec secundū facere potest sine licentia pape preter capituli sui voluntatē. salua cōstitutione canonica que dicit q episcopus potest cōferre pñs locis quinquagesimā portionem. Nota q episcopus nec eccām potest dare monachis nec pensionē augere sine consensu capituli sui. Itē centesimā vel quinquagesimā portiōem potest dare pñs locis sine consensu capituli sui vt hic probatur.

¶Et si membra Ca. Statutū fuit in concil generali quod habetur .i. de accusatōib9. sicut oliz. q metropolitani singulis annis debeant synodale cōsiliū celebrare. archiepūs senonen. et suffraganei eius ad conciliū illud nō recipiebant procuratores z nūcios cathedraliū eccārum verūtamen capitula cathedraliū eccārum senonen. postquam deposuerunt super hoc corā dño pa. questionem scribit dñs pa. archiepiscopo z suffraganeis eius dicens q capitula predicta ad huiusmodi concilia debeant mittari et eorum nuncij ad tractatum admitti z precipue super his que contingunt ipsa capitula. et hec ē rō quia cū archiepiscopus et episcopi sint vnū corpus cū capitulis suis z ipsi caput sine membris suis talia vel alia facere nō debent. Nota q omnes tangit ab omnibus dz tractari. Itē non dz caput a membris recedere nec membra a capite.

¶De his que fiunt a maiori parte capituli.

Quum in cunctis. Ca. In q busdā ecclesijs minor pars clericorū nō secundū rōem sed p pria voluntate potius impedierunt ecclesiasticā ordinatōem quod graue z dignum erat reprehensione cū in ordinati

ombus eccārum ſp debeat preualere q̄
a maiori et ſaniori parte capituli fuerit
ordinatū· ideoq; ſtatuit cōcil. lat· vbi
a paucioribus et inferioribus aliquid
rationabile obiectum fuerit ⁊ oſtenſus
ap·re·p̄ualeat ⁊ ſuū cōſequatur effec
tus q̄ a maiori parte capituli fuerit or
dinatū nō obſtante ſi aliques dicat ſe iu
ramento aſtrictū ad ſeruandū eccē ſue
cōſuetudinē· quia nō ſunt dicenda iura
menta ſed potius periuria ſiue temera
ria iuramenta que in damnū eccē ⁊ con
tra ſanctorū patrū venunt inſtituta et
ſi aliquis cōſuetudines que nec rōe in
uantur nec canonicis cōſonant inſtitute
iurare preſumpſerit a perceptōe domini
ci corporis donec penitentiā egerit ſit pe
nitus alienus.‖ Nota q̄ in maiori ⁊ ſa
niori parte capituli reſidet poteſtas ca
pituli. Item vt cōtradictio minoris partis
capituli valeat duo ſūt neceſſaria .ſ. q̄
rationabile quid obiciatur ⁊ p̄betur.
Item iuramenta cōtra vtilitatē eccleſiaſ
ticam p̄eſtita nō iuramenta ſed potius
periuria vel temeraria iuramenta dica
bent. et ideo nō ſunt ſeruanda Item ſi q̄s
iurat ſeruare cōſuetudinē eccē nō aſtrin
gitur ad illicita ſub tali enī iuramento
nihil niſi licitū cōprehenditur.‖ Item qui
cōſuetudinē illicitā iurat ſeruare donec
egerit penitentiā a perceptione corporis
xp̄i dz abſtinere.

¶ Queſiuit. Ca. In eccā dare
monteū· obſeruabatur vt ſi aliquis par
rochianus penſionē debitā eccē nō ſolue
ret vel clericus aliquis deliqueret aliq̄s
de canonicis etiā mmmis interdicebat
eccām ſine cōſenſu epiſcopi et aliorū ca
nonicorū. queſiuit eps an hoc fieri debe
ret rñ. pa·q̄ interdictū in aliqua eccā po
ſitū ſine cōſenſu epiſcopi et fratrū ſuor
per aliquē de canonicis obſeruari nō dz
nec ſuſtineri vt ab aliis obſeruetur. ſed
ſi aliquis deliquerit ipſe puniatur. quia
peccata ſuos auctores tenere debent nec
pena dz vltrius protrahi q̄ delictū fue
rit m cōmittentes reperti. Nota q̄ excō
municatio ⁊ interdictū fieri debent de cō
ſenſu epiſcopi ⁊ capituli.‖ Item ille qui
peccat ſolus puniri dz et nō illi qui non
peccauerunt. Item pena dz ſuos auctores
tenere.‖ Item pena non debet extendere de
lictum.

¶ Exore. Ca. Pater cuiuſdaz
canonici auguſten. B. nomine accedens
ad dñm pa. impetrauit lras ab eccē ad
decanum et capitulū auguſten. quibus
decano et capitulo mandabatur vt dcm
B. filiū ſuū infra ſpaciū trium mēſis eligerent et aſſumerent in prepoſitū
et ni ſignū muneſtiture ſibi annulū au
reum deſtmauit executoribus ſuper hoc
deputatis. executores capitulū memo ra
tum monuerunt vt mandatū apoſtolicū
adimplerent capitulū licet lras recepiſ
ſent audito q̄ prepoſitus ipſorū eēt e
lectus et cōfirmatus in epiſcopū brixiē.
infra terminū in quo debebant executo
ribus rñdere h· tunc eorū decanū in pre
poſitū elegerunt. cui dictus B. reuerenti
am exhibuit tanquā prepoſito. tandem
ille h. fuit mortuus eo mortuo capitulū
ſtatum elegit in prepoſitū iſtum cui pa·
ſcribit dicto B. appellante ne ad aliquā
aliam electionē procederent. cū ad ipſus
dicta prepoſitura ſpectaret ⁊ ſic orta fu
it controuerſia inter ipſum B. et iſtum
prepoſitum. delata fuit cā ad celeſtinum
papam corā quo multa obiecta fuerant
contra iſtū B. ita q̄ celeſtinus cauſauit i
ueſtituram de ipſo B. ad vltimū delata eſt
cā iterū ad dñm innoc. corā quo iſta ⁊ a
lia allegata fuerunt. pa. vero ſuper hoc
ita duxit ſtatuendū. quia cōſtitit ei q̄

prefatus ß. non fuit inuestitus de dicta prepositura quâuis mandatũ fuisset nec de ea inuestiretur et si etiã inuestitus fuisset illa inuestitura cassata fuit per celestinũ et si etiã cassata non fuisset cuz propter hoc q dicto h. reuerentiã exhibuit tanq̃ preposito iuri suo renunciare videtur. pa. considerans q ipse ß. appellare non poterat ut per appellationem ipsius ordinatõem ecc̃e impediret et intelligens q a maiori parte capituli electz fuit iste in prepositũ. electionẽ ipsius et ordinatõem auctoritate apostolica confirmauit. et dicto ß. silentiũ imposuit super ipsa prepositura. Ito. q ipso fc̃o renũciat qs iuri suo vt iste obedientiã faciendo dicto h. Itẽ tacite renunciat quis iuri suo. Itẽ non valet appellatio nisi interfit illius qui appellat. Itẽ electio maioris partis capituli valet.

Ex parte. Ca. Archiepiscopus volhomageñ. cũ fabrica ecc̃e sue restauratione indigeret habuit tractatuz cum fratribus suis vt quilibet eorũ cũ ipso archiepiscopo aliquã portionẽ reddituũ suorũ tam pio et necessario operi deputaret et q ipsi facere voluerũt. vñ ipse significauit hoc dño pa. sup hoc statuit pa. vt si aliqui cõtradixerint statutis suis archiepiscopi ⁊ maioris partis capituli et saniorisobtineat sniã pluriorũ. Nota q sniã maioris ⁊ saniorispartis capituli preualet. Itẽ in casu isto non tenẽtur nisi maior et samor ps cõsentiret.

Vt ecclesiastica beneficia sine diminutõe conferantur.

Ut nostrũ. Vt plene intelligas hanc dec. sic pone ca. aliter nõ plene intelligeres eã. Ca. Intellexit dñs pa. q cancellaria mediolanen. ecc̃e vacauerat vltra annũ. ex sic potestas cõferendi cancellariã deuoluta fuerat ad papam vnde ipse mãdauit archiepiscopo mediolañ. vt ipsaz cõferret cuidam ß. subdiacono suo. et si post receptionem mandati sui in cõtrariũ faceret illud cassauit. archiepiscopus receptis litteris rñ. q cancellariã non cõtulerat quia propter grauamina debitorũ retinuerat fructus ipsius de qua responsione factũ fuit publicũ instrumentũ visis ltr̃is die sequenti respondit q mandatũ domini pa. non poterat adimplere. quia reseruat sibi puentibus iã x. mẽsibꝰ elapsis cõtulerat eã cuidã ß. nomine. et de hac responsione factũ fuit publicum instrumentũ. ista relata sũt dño pa. et instrumenta ostensa pa. vero intelligens varietatem huius responsionis statim mandauit archiepo vt ad presentiã suam mitteret procuratorem idoneũ ostẽsurus q ipse cancellariã ipsam cõtuliſſet psone idonee et modo canonico et tpe sibi cõpetenti et idem ß. veniret vt defenderet ius suũ si vellet. accessit procurator archiepiscopi et ille h. qui produxerũt duos testes in presentia pa. qui iurati dixerunt q parum post mortẽ cancellarij archiepiscopus cõtulit cancellariam dicto ß. reseruatis sibi prouentibus et illũ inuestiuit de cancellaria per libꝝ precipiens q illud eẽt secretũ et vnus testis adiecit q post mandatũ dñi pa. eo vidente tradidit ei sigillũ. alter dixit se hoc audiuisse et procurator hoc idẽ confessus fuit pa. hoc intelligens mandauit quibusdaz q si post secundũ mandatum per qđ totũ negociũ reuocabatur ad curiã ei tradidit sigillum talẽ traditõem decernerent eẽ nullã. et inhiberent illi h. ne sigillo vlterius vteretur. quod totum

factum fuit ꝛ prohibitus fuit vti sigillo
per hoc intellige illam s. de appel. vt q̄ ē
pars istius ꝛ illā debes hic legere ī prin
cip o quia precedit istam vt pz in antiq̄
cōpilatione. Ab isto loco in antea ha
bes in trā que procedunt sunt in parte
decisa. Post multas allegatōes ꝛ execu
tiones ipsius archiepi. Vlamo propone
bat dictus archiepiscopus. q̄ cū nullus
debeat sine accusatore damnari nec ali
quid fit actū in dicto negocio in forma
iudicij testes contra ipsū recepti nō debe
ant ei preiudicare quia hec allegatio p
sonā dñi pa. tangere videbatur a pretius
voluit exprimere cām quare mandauit
inquiri de predictis ne aliquis crederet
q̄ in facto isto perperā processisset preser
tim cū rō assignanda illius inquisitōis
debeat eē posteris pro futura. cū enī sit
cautū in iure q̄ actore nō probante reus
debeat quāuis nihil probet absolui. vide
ri poterat q̄ pa. malicioſe imposuisset o
nus probandi archiepiscopo sup prēdās
tribus articulis. viz vt probaret q̄ pre
dictā cancellariā persone ydonee modo
canonico et tpe cōpetenti donasset. Cā
vero inquisitōis ē. cū enī donatio fuisset
occultata propter quod nō carebat sus
pitione et elapso anno nullus cancellari
us apparet. merito credebatur q̄ ad pa.
eēt donatio deuoluta ꝑm iur. conal. et ī
illam poterat sine culpa cōferre q̄ pa. de
occultis diuinare nō potest. et presump
tio erat pro pa. cū ipse prima vice rñde
ret q̄ cancellariā nō contulit. vnde non
fuit grauamē sed grā q̄ ei cōcessit facul
tatē probandi pro se. Itē q̄ de nouo vel
de modo canonico fidē sibi fieri mandauit
ipse archiepūs dedit cām illi mandato q̄
mandauit per trās ꝛ probuit per testes
q̄ recentie sibi prouentibus officij illō
concessit. vnde pa. contra talē cōcessionē
fuit merito suspectus. ꝛ ideo pa. ex offi
cio suo illā inquisitōem cōmisit faciendaz
cū ad ipsū pertineat de subditor excessi
bus inquirere veritatē oībus predictis
diligēter exam̄natis. pa. īuenit archi
epm culpabilē in tribuendo cōtraria cō
tam responsi. cū nulli debuerit ex certa
scientia cōtraria respondere. arcta carna
litatē animi q̄ nō debuit cū affectu car
nali cōmittere illud officiū ꝛ arcta inho
nestatē facti q̄ ex pacto vel aliq̄ cōuētōe
cōmittere nō debuit nudū officiū ꝛ reti
nere prouentus cū hoc in iur. conal. sit
prohibitū ꝛ in alio canone reperitur q̄
ecclesiastica beneficia sine diminutione
sunt cōferenda. Vnde circa hoc ē distin
guendū vtrū ille qui dat beneficiū spiri
tuale percipiat prouentus ante donatōez
si enī non percipit prouentus ante dona
tionem sed alius ex donatōe cōsequitur vt
fructus percipiat simonia cōmittitur. si
vero ante donatōem percipit ipse prouē
tus hoc distinguendū ē vtrū cōstituatā
te donatōem ex cā necessaria retineat
prouentus. istud licitum ē an cōueniat
cū eo qui accipit beneficiū vel cū alio me
diatore vt retineat prouentus et conce
dat beneficium istud quid ē non lz. ne a
periatur via illis qui prauitatē suā stu
dent palliare. Ex hac dec. nota q̄ nullo
debet sine accusatore damnari. Itē cū
aliqua presumptō appareat cōtra aliquē
dz se excusare et redarē rōem super hoc
vt fecit hic dñs pa. Itē actore nō pro
bante reus q̄uis nihil probet dz absol
ui. || Itē quādo presumptio ē contra reū
onus probandi transfertur in eū vt hic
erat circa archiepz. et ideo pa. īposuit ei
onus probandi super tribus articulis pre
dās. || Itē tria sunt consideranda in col
latōe beneficij. persone ydoneitas modus
canonicus et tempus cōpetens. || Item

occulta donatio nõ caret suspicione qua re nõ dꝫ valere. // Itẽ nemo diuinare re netur. // Itẽ superior ex officio suo dꝫ in quirere de inferiorũ excessibus. // Itẽ cõ traria proponens nõ est audiendus. Itẽ carnalitas nõ dꝫ attendi in benefi ciis cõferendis // Item in spiritualibus pacta et cõuentiones illicita dꝫ cessare Itẽ beneficia integra cõferri debent. Itẽ si eccã ẽ onerata debito ℞ ꝓpt̃ aliã iustaz cãm z honestã præest epꝰ ad tps prouẽ tus alicuius dignitatis vel prebende li cet illã cõferat retinere. // Item nemini aperienda ẽ via malignandi.

De rebus ecc̃ nõ alienandis.

NOn liceat. Ca. Dicitur in hoc capitulo q epꝰ vel abbas q̃ præest pluribus ecclesijs non dꝫ terras vnius eccl̃ vertere ad aliã et si fuerint mutande ex cã iusta cũ volun tate ambarũ partiũ fiat. Nota q abbas vel episcopus nõ potest rẽ vnius eccl̃ ap plicare alij quãuis ambe sint sue sine iu sta cã. Item si episcopus vel abbas vo luerit res vnius eccl̃ permutare cũ rebꝫ alterius eccl̃ permutatio dꝫ fieri de con sensu ambarũ partiũ.

Qui res. // Ca. Olim quidam præbant a regibus res eccl̃ z obtine bant aliquando. quia istud iniquũ erat statuit conal. lugd. q illa que sic tradũ tur irrita z vacua habeãtur z illi exclu dãtur a cõmunione eccl̃ qui taliter exci piunt bona ipsius // Nota q hic nõ excu sat auctoritas maioris. // Item nõ valet cõcessio laici facta de re ecclesiastica q̃a pro non dato habetur. // Item pretextu laice donatõis vel cõcessionis vsurpans sibi rem eccl̃ excõmunicandus est.

Consensus. // Ca. Statuit con cil. tolletañ. q sacerdotes qui bona sua ẽ linquunt ecclesijs aut aliqua predia ec clesie sue acquirunt possunt aliquos de seruis eccl̃ tradere libertati ꝑm quanti tatẽ bonoꝝ que cõtulerunt eccl̃ secundũ q canões dicũt ita tamẽ vt cũ peculio et posteritate sua maneãt in seruicio eccl̃ vtilitatem eccl̃ ꝑm q potuerint ꝓsequẽ tes. // Nota hic duos casus in quibus sa cerdos potest manumittere seruũ eccl̃ .s. cũ bona sua relinquit eccl̃. aut aliqua predia eccl̃ acquirit que duplũ valeãt q̃ seruus. // Item posteritas manumissi licet sit ingenua dꝫ eẽ obnoxia eccl̃ et ꝑ stare operas impositas tempore manu missionis.

Episcopi qui. // Ca. In capitu lo isto dicitur cõtrariũ eius qd̃ dicitur in precedenti. videlicz q episcopi qui nihil de suo cõferunt eccl̃ libertatẽ seruo eccl̃ dare non põt qi iniquũ est vt q̃ res su as eccl̃ nõ cõtulit damnũ inferat eccl̃ z successoribus illius qui hoc fecerit illos ad ius eccl̃ reuocabit. // Nota q prelatꝰ qui nihil de suo dedit eccl̃ vel acquisiuit seruus eccl̃ libertatem dare nõ potest. Item successor reuocare potest z dꝫ qd̃ antecessor male alienauit.

Nulli liceat // Ca. Quia prela ti et clerici ecclesiarũ indifferenter ob ligabant res eccl̃ mobiles et immobiles propter quod damna multa ꝓueniebãt ecclesijs statuit conal. q decetero nullꝰ debeat alienare rem imobilẽ eccl̃ sue si ue ager sive rusticũ mancipiũ. nec pig nori obligare. et alienatõie verbũ conti net cõditionũ permutatõem et emphite oticũ cõtractum perpetuũ et ideo omnes sacerdotes abstineant ab hmõi alienati one. quod vbi fecerint penas cõstitutio nis leonine formident. // Nota q nullus debꝫ alienare res eccl̃ immobiles et est

sententia generalis. fallit ei in casu vtilitatis. ‖ Item verbo alienationis cõmetur omnis alienatio que transfert dominium vtputa vendicio et ois illa per quã res obligatur. ‖ Item alienãti illicite res ecclesie pena cõstitutionis leonine infligit.

¶ Si quis presbiterorũ. ‖ Ca. Quia prelati ecclesiarum frequenter alienabant bona eccl̃e & alij subscribebant in damnũ eccl̃e statuit symachus pa. q si quis presbiterorũ vel aliquis aliorũ subscripserit alicui alienanti predium eccl̃e excõmunicetur. nisi forte & alienatores et qui acceperit per restitutionem sibi celeriter procurarint. quod si nõ fecerint instrumentũ inde cõfectum nõ valebit preter penam quã propter hoc sustinebũt & licitũ erit quibuslibet ecclesiasticis psonis cõtradicere & male alienata repetere cum fructibus. ‖ Nota q qui alicui cõtractui subscribit videtur illi cõsentire. ‖ Item fallit hec regula illa nemo potest venire cõtra factũ suũ. q. vt hic dicitur alienatores potest repetere alienata Item vbi nõ valet alienatio nec valet instrumentum de ea cõfectũ. Item res male alienata cũ fructibus percipitur.

¶ Ad aures. ‖ Ca. Quidã de filiis ecclesiarum fecerũt terras arabiles illas extirpando. quereabatur vtrũ terre ille arabiles facte possent sub annua pensione cõcedi hereditario iure tenẽdas illis vel heredibus eorũ qui labore suo illas extirpauerũt. et rñ. pa. q bene põt illis cõcedi nisi forte possit alijs ad maiorem vtilitatẽ eccl̃e conferri sub eodẽ honore & labore. Nota q eccl̃a vtilitatẽ suam sp facere debet & res suas meliorare debet.

¶ Vt super. ‖ Ca. Archiepus rauen̄. recepit quasdã possessiones siue redditus a rege aut etiã aliunde ex certis locis in recõpensatõem decimarũ subtractarũ. et redditus illos siue possessiones retinuit ad vsũ suũ q̃sq̃ die clausit extremũ. Quesiuit successor illius vtrum redditus illi siue possessiones intel ligantur ad mensam archiepiscopi pertinere. ‖ Item cum ipse archiepiscopus teneatur iuramẽto fidelitatis q fecit ap. sedi. s. nõ alienare de nouo quesiuit vtrũ de redditibus illis possit fieri cõtractus cuiuslibet alienatõis rñ. pa. q siue intel ligantur d mensa archiepiscopi siue nõ non debent alienari. cõcedit tamẽ pa. archiepiscopo vt ipse de cõsilio et assensu fratrũ suorũ vel maioris partis possit alienare possessiones eccl̃e sue minus vtiles vel cõmutare p alijs vtilioribus habendis. ‖ Nota q archiepiscopi et episcopi iuramento tenẽtur non alienare de nouo possessiones eccl̃e. ‖ Item prelati ecclesiarũ possessiones minus vtiles alienare vel cõmutare pñt pro vtilioribus de cõsensu fratrũ suorũ.

¶ Ad audientiã. Ca. Quidam de canonicis exoñ. eccl̃e quedã predia ipsius eccl̃e. alijs fratribus incõsultis locauerunt in perpetuũ in damnũ eccl̃e. peruenit hoc ad noticiã dñi pa. vnde mãdat exoñ. epo quatinus si ẽ ita locatões illas studeat reuocare. si vero nõ possint reuocari nisi pecunia inde recepta restituatur cõpellat locatores ad pecuniã restituendã cõductoribus. ‖ Nota q male alienata in damnũ eccl̃e sũt reuocanda. Item conductores habent actionẽ contra locatores ad preciũ repetendũ.

¶ Possessiones. ‖ Ca. Quesiuit archiepiscopus iste vtrũ posset alienare possessiones ad mensam suã vel capituli pertinẽtes rñdit q non. ‖ Item quesiuit vtrũ posset eccl̃ias in quibus monachi eẽ cõsueuerunt cõcedere clericis vel laicis

et respondetur q̄ non. ‖ Nota q̄ episcopus possessiones ad mensam sui capituli pertinētes. alienare nō potest. Itē eccē regulares amplius seculares eē non debent sed reformari debent per homines eiusdem religionis que prius ibi fuerāt.

Ad nostrā. Ca. Monasteriū cuius. grauatū erat onere maximo debitorū. propter quod abbas et cōuentus eiusdem tali necessitate ducti quandam villā suam cōcesserunt in feudū cuidam laico tali cōditione apposita. q̄ idē laicus solueret octuaginta libras. pro quibus villa ipsa erat obligata qđ ipse nō distulit effectui mancipare. videntes monachi q̄ monasteriū ex tali cōtractu enormiter cēt lesū supplicarūt humiliter domino pa. vt feudum ipm̄ faceret ad monasteriū reuocari. cū idem laicus primo āno de redditibus ipsius feudi vltra sū maz perceperit q̄ persoluit. et postmodū etiā per plures annos percepit fructus eius vnde mandat papa quibusdā quatinus si predictū monasterium propter hoc inuenerint enorme dispendiū incurrisse cōpellant dictū laicū vt predictum feudū liberū z quietū dimittat monasterio predicto. receptis prius pręmia a monachis quā pro vtilitate monasteriū p predicto feudo dicitur expendisse cū fructus percepti sibi debeant sufficere p labore. Nota q̄ cū eccā enormiter lediť i aliquo cōtractu dz restitui.

Cum laicis. ‖ Ca. Laici quantūcunqz religiosi sint nō habent aliquā potestatē disponendi de rebus eccē. sed ipsi in cōtrariū faciunt immunitatē ecclesiastice libertatis impugnant suis constitutionibus imo potius destitutionibus vsurpando iurisdictiōz ecclesie. et etiam de spiritualibus illiciter. presumendo volens cōcilium hmōi grauaminibus obuiare omnes cōstitutōes z alia oīa que faciunt in preiudiciū ecclesiarū decernit cōcilium non tenere. Nota q̄ laici in p̄iudiciū eccē nihil statuere pñt. et si qua in contrariū faciūt nō tenent. et sic istā cōstitutōem inducas contra eos.

De precariis.

Precarie Ca. Dicitur in hoc capitulo q̄ precarie de quinquennio in quinquennū fiāt renouande Nota q̄ precarie de quinquennio in quinquennū debēt renouari.

De precariis. Ca. Quidā p̄lati eccārum faciebant precarias in dānum ecclesiarū obligando se z suos successores sub certa pena. statuit cōcilium carragineñ. vt nullus successor sit obligatus in pena sui antecessoris sed si antecessor res eccē irrationabiliter distraxit ad ius eccē debeat reuocare. Nota q̄ vbi cōtractus nō tenet nec pena sup hoc apposita. Itē successor nō obligatur ex cōtractu habito in dānū eccē facto ab antecessore. Itē successor male alienata reuocare dz ad ius eccē.

Precariū. Sic pone casū rogasti me vt rem meā cōcedere tibi ad vtendū. ego p̄cib9 tuis cōcessi tibi rē illā precario. volui postea reuocare illud precariū. tu nolebas mihi restituere. queritur vtrū ego possim reuocare cū mihi placuerit. respondetur q̄ bene possum illud reuocare quandocūqz mihi placuerit. Itē soluitur precariū morituo illo cui cōcessum fuit. sed non soluitur illo morituo qui cōcessit. Item soluitur precariū si ille qui cōcessit precarium alienauerit. quia per talē cōuentionē res aliena inuito dño possideri non licet. Secundo dicitur q̄ precarie que aliquādo

fiunt de possessionibus ecclarum non debent reuocari p voluntate cõcedentium ¶Nota q precariũ reuocatur p voluntate concedentis. ¶Item cõtractus qui precarie nominãtur nõ possunt reuocari ad voluntatẽ cõcedentium. et ita differentia ẽ inter precariũ et precarias.

¶De cõmodato.

¶Quin gratia. ¶Ecce sic pone casum. cõmodaui tibi equũ meũ vel etiã rẽ aliã res ista deteriorata ẽ. quereretur vtrũ tenearis mihi super hoc rñ. pa. cũ aliquis recepit cõmodatũ grã sui tantũ propter propriã vtilitatẽ prestandam tenetur nõ solũ de culpa lata et leui sed etiã de leuissima. verũtamen de casu fortuito non tenetur nisi per culpã suam casus ille acciderit vel nisi pactũ interuenerit q ꝺ certo casu et expresso in pacto teneretur vel nisi fuerit in mora in restituendo cõmodatum. ¶Secundo queritur vtrũ cõmodatum posset repeti ante vsuz expletũ ad quẽ res fuit cõmodata ⁊ dicitur q contra illũ qui rẽ cõmodatam accepit cõmodati agi non potest ante vsũ cõpletum. q non decipi beneficio nos oz sed iuuari. quod esset si ãte finitũ vsum cõmodatũ reuocaret. ¶Nota q in cõmodato venit leuissima culpa. ¶Item de casu fortuito quis nõ tenetur nisi in casibus q hic cõmẽtur. ſ. si per culpam suã casus ille acciderit vel pactũ interuenerit de certo casu vel fuerit in mora in restituendo cõmodatũ. ¶Item intempestiue cõmodatũ non reuocatur. ¶Item beneficio decipi nõ debemus sed iuuari.

¶De depposito.

¶Gratis. ¶Ca. Eps londoniẽ. quandã summam pecunie depo fuit penes quendã canonicũ ecclie iusdam ecclẽ nomine belial. ille belial se pr interpellatus fuit vt depositũ restitueret sed illud facere denegauit et pecuniam illã subripuit ⁊ asportauit. vnde cõquestus fuit episcopus dño pa. de ecclesia illius belial. dñs pa. rñ. nõ constat q illa pecunia quã belial furatus ẽ in vtilitatẽ ecclẽ sit cõuersa. vnde nõ possumꝰ canonicis illius ecclẽ precipere vt istã pecuniã tibi reddant. cũ non fuerit depposita penes eccãm sed penes illũ belial. vñ mandat episcopo vt actionẽ suã dirigat cõtra illum fortẽ et mãdat pa. quibusdã vt illum belial ponant sub duris questionibus et si oportuerit ponãt illum in vinculis vt sic dictã pecuniã restituat. ¶In fine dicit si episcops poterit amicabiliter cõuenire de redditibus illius cũ canonicus ecclẽ pa. ratã habebit. ¶Nota q eccã non tenetur cũ depositũ non fit ecclẽ sed psone. tamẽ si tale depositũ factum alicui de eccã versũ sit in vtilitatẽ ecclẽ tenetur eccã non actione depositi sed ꝺ in rem verso ¶Item depositarius tenetur reddere depositum.

¶Bona fides. ¶Ca. Depposui penes te res meas ille res amisse sunt de rebus tuis nihil amisisti. queritur an tenearis mihi ad eas restituendas. actione depositi. ¶Rñdetur si res mee salue sunt et res depositas amisisti ipso ꝓ sumitur q bona fides abest circa res depositas. et ita dolus affuit et ideo teneat ad restituendũ depositũ et de culpa etiã tenetur depositarius si obtulit se deposito vel si aliquid recepit pro custodia. ꝑ de casu fortuito nõ tenetur nisi pactũ interuenerit vel nisi culpa vel mora precesserit casũ. ¶Secundo queritur vtrum

depositori liceat reuocare depositū quādocunqz voluerit respondetur q sic sed si depositarius opponeret cōpensatōem vel in toto vel in parte cōpensatio non ē admittēda. ne cōtractus q ex bona fide oriri ad perfidiā referatur. sed in alijs cōtractibus bene admittitur cōpensatio si cū ex qua cōpensatio postulatur liquida sit et facilē exitū credatur habere. ¶ Nota q ille qui recipit depositum de solo dolo tenetur. de culpa etiā tenetur si obtulit se depsito vel aliquod recepit p custodia. ¶ Itē depositarius de casu fortuito nō tenetur nisi pactū intercesserit vel nisi culpa vel mora precesserit casū. ¶ Itē depositum potest reuocari quādocunqz voluerit depositor. ¶ Itē contra depositum non admittitur cōpensatio. ¶ Itē cōtractus depositi ex bona fide oritur.

De emptione et venditione.

Placuit. Ca. Dicitur in hoc capitulo q presbiteri dēt ammonere plebes suas. vt cū hūanitate vendant res suas transeuntibus ad quod si opus fuerit cōpellātur. Nota q transeuntibus nihil carius vendēdū est q in mercato.

Vt mensure. Ca. Dicitur in hoc capitulo q qui iustas mensuras et iusta pondera cū lucri mutuauerit per xxx. dies in pane et aqua penitere dz. Nota q iuste et legittime debent eē mensure. ¶ Itē qui iustas mensuras et iusta pondera cū lucri mutuauerit xxx. dies penitreat.

Cū dilecti. Ca. Abbas et monachi karioli emerunt quandā siluam que nigraualis appellatur a quibusdā canonicis beluacēn. ignorante capitulo beluacēn q x. libris q tunc valebat xl. marchas ad pretiōez capituli beluacē. cui fuit cōmissa super hoc epō mormeñ. et decano remeñ. cū clausula illa. vt si vel qs interesse nō posset alter ineodē negocio procedere nō differret. et cū episcopus cause interesse nō posset. decanus in causa processit. et quia cōstitit ei q predicti fratres predictā siluā minus dimidia iusti precij cōparassent pronūciauit predictam venditōem nō tenere. et siluā illam adiudicauit canonicis beluacēn. et eos in possessionē ipsius siluе induxit. cū ista per appellatōem ad se. ap est delata. dominus pa. auditis rōibus et allegationibus vtriusqz partis sniāz prioris iudicis cassauit tanq̄ iuri cōtrariā et p̄cepit siluā predcām monachis eē restituendā q cū res minus dimidia iusti p̄cij cōparatur in arbitrio emptoris ē an velit cōtractū rescindere an iustū precū supplere salua questione canonicis beluacēn. super receptione precij vel cōsensu capituli inuentione nō habito seu alia cā rōnabili quā canonici contra monachos duxerint. proponendā. ¶ Nota q sniā iuri cōtraria nō valet. Itē cū res minus dimidia iusti precij cōparatur i optione emptoris ē supplere iustū precium vel recedere a cōtractu et recipere precū quod dedit. ¶ Itē alienatio fine cōsensu capituli nulla ē. et citra aliquā appellatōem rescinditur. ¶ Itē si quis ex vna cā petat rem aliquā et succūbat nihilominꝰ potest eā petere ex alia cā. ex hoc per illā rām alia rationabili cā.

Peruenit. Ca. Quidā miles p. nomine quandā domū assignauit vxori sue in donatōem propter nuptias pro modū de cōsensu vxoris sue vēdidit domum illā cuidam mulieri B. nomine pro

certa quãtitate pecunie. quo defuncto relicta illius cõtra illam venditõez venire presumpsit. allegãs q domus illa sibi donatõnis titulo assignata nõ potuit alienari. quis ipsa cõsenserit pdicta. B. rñdebat q. xxx. annis constante illorũ matrimonio bona fide z iusto titulo domũ illam quiete possedit z in cõmunes vsus precii domus est cõuersum. z tempe vẽditõnis tantũ habebat i bonis maritus mulieris qđ sibi consulere poterat iudex qui de hoc cognoscebat cõsuluit dominũ pa. qđ iuris esset. z rñdit. si pdicta vera sunt dicta. B. sup domo predicta nõ debet vlteriꝰ fatigari. Nota q iure empti. pot est allegari prescriptio. Itẽ nota q si res donata in donatõez ppt nuptias. si constante matrimonio alienetur de cõsensu vxoris. soluto matrimonio tenet alienatõ nõ donatõ ppter nuptias soluto matrimonio ad virũ vel eius hẽredes debeat redire. nisi cõsuetudo vel pactũ aliud inducat. i. de donatõe inter virũ z vxorẽ capitulo vltimo.

Ad nostram. Ca. Quidã laicus. r. nõie quãdam quãtitatem pecunie mutuo accepit a quodaz vsurario. m. nomine creditor ille ne possit vel posset per canonem vsurarios editũ in posterũ cõueniri. recepit ab illo domus quasdam z olivas titulo emptõnis. cũ i veritate contractus vsurarius esset. q cõtractꝰ vsurarius esset patet ex eo qđ est in instrumẽto venditõnis expressum. vt quando cũqz a septẽnio vsqz nouẽniũ debitor solueret creditori. lx. vncias tarenorũ que vix dimidiam iusti precii cõtingebant z creditor domos z olivas restitueret debitori. consultus pa. an creditor compelli debeat ad restituendas domos z olivas. rñdet pa. qa fraus z dolus alicui patrocinari nõ debent. mandat quatinꝰ nõ obstante predicto instrumento confecto in fraudem canonis ꝓmulgati contra vsurarios compellat predictũ creditorẽ per penam in concil. lateran. statutã cõtra vsurarios ad restituẽdas domos z olivas ei ad quez debent de iure restitui. Ex hac dc. nota q ex forma contractus apparet qñqz an cõtractus sit vsurarius. et ex precio apparet an cõtractus sit vsurarius an vera sit venditio Itẽ fraus z dolus nemini debent patrocinari. Ierz potius consideratur qđ agitur q qđ dissimulate papitur. Itẽ sicut ille q debet vsuras potest repetere z agere contra vsurarium ita z eius hẽredes.

Cum causam. Ca. monachi sancti martini de monte vendiderũt q̃daz accusamenta. f. z. r. cuibus bi erbien. i qua vẽditõe dicebãt monachi q monasterium deceptũ erat vltra dimidiã iusti precii causa sup hoc delata ẽ ad dñz pa. quia constitit domino pa. monasterium deceptũ fuisse in illa venditõne vltra dimidiam iusti precii sententiãdo decernit vt predicti clues aut recepto precio restituant possessiones aut supplicant quantũ cõstiterit iusto precio defuisse tpe venditõnis. Nota q i optõe ẽptoris ẽ aut p̃ciũ recipe z rem restituere aut supplere iustũ precii. Itẽ in cõtractibus inicii est spectandum.

Si venditori. Ca. Aliqs vendidit rem suaz ticio mouetur ticio q̃stio de re illa sibi vendita. dicit hic q si ticius nõ denũciauerit vẽditori iudicio instituto cõtra ipsũ rem sibi venditã defendat. vel si ticius cõtumaciter se absentauerit tpe sententie vel p̃ iuriã iudicis sententia lata fuerit contra ipsũ. contra suũ venditorẽ de euictõne agere nõ valebit. Nota hic tres casus i quibus venditor nõ tenetur de euictõne. f. si nõ denũciaue

rit emptor venditori vt rẽ sibi venditã defendat vel si cõtumaciter se absentauerit tpe sue vel si per iniuriã iudicis sua lata fuerit contra ipsũ.

De locato ꝛ cõducto.

Ex rescripto. Ca. Dicatur hic q̃ nullus scolaris nullus magister cõducat hospicia aliorũ i tra tempus cõductionis sine licẽtia inq̃lini. nisi prius tempus cõductionis elapsum fuerit. qui contra fecerit excõmunicatõem incurrat. Nota q̃ transcripto credit sine originali. ‖ Itẽ nota cõtra superbiã et elatõem scolariũ quo nolunt apparere potentes in pecunia. ‖ Itẽ vnus legatus potest statutũ alterius cõfirmare. ‖ Itẽ statutũ legati perpetuũ ẽ. licet eius iurisdictio sit temporalis. ‖ Itẽ nota cõtra fraudes et deceptões mercatorũ

Vestra nobis. Ca. Quidam episcopi statuerunt q̃ nullus deberet locare fructus decimarũ suarũ ad firmã. nisi prochialibus presbiteris propter iustũ statutũ ecce non modicũ ledebant vnde monachi petierunt a dño pa. super hoc sibi prouideri. super hoc rescribit pa. monachis illis q̃ nõ obstante cõtrario statuto episcoporũ possint locare fructus decimarũ suarũ personis illis cũ quibus cõditõem ecce poterunt facere meliorẽ ita tamẽ q̃ ista locatio nõ extendatur ad feudũ vel alienatõem. ‖ Nota q̃ fructus decimarũ ꝛ aliarũ rerũ spiritualiũ possunt locari et vendi ꝛ obligari. licet res ex quibus prouentus tales precipiũ tur alienari nõ possunt. Itẽ isti prouentus nõ possunt dari in feudũ. vel alienari perpetuo.

Propter casus. Ecce locani alicui prediũ meũ q̃ certa pensatione ãnuatim reddẽda. sterilitas magna cõtigit et sic magnũ dãnũ dedit cõductori sine culpa sua. vicio tamẽ ipsius rei seu cãm fortuito. queritur vtrũ colonus totam teneatur soluere pensionẽ. rñ. pa. q̃ pensio remittenda ẽ pro rata nisi sterilitas possit cõpensari cũ vbertate precedentis vel subsequentis anni. Secũdo queritur vtr̃ locator possit expellere inq̃linũ de domo sua inuitũ. respondetur. Si modo imminet necessitas qui nõ imminebat tpe locatõis locator inuito inquilino poterit domũ inhabitare et inquilinũ expellere vel si refectione indiget que non imminebat tpe locatõis remissa sibi pensione q̃ residuo tpe. Itẽ si inquilinus peruerse moratur ibidẽ potest inde amoueri vel si non soluit canonẽ per biennũ nec sibi celeri satisfactione quidit potest expelli Nota q̃ pensio aliquando remittenda ẽ. Itẽ sterilitas potest cõpensari cũ vbertate. ‖ Itẽ nota q̃ in quatuor casibus põt inquilinus expelli. s. si imminet necessitas que nõ imminebat tpe locatõis vel si refectione indigeat domus vel si inquilinus peruerse moratur ibidẽ vel si non soluit canonẽ per biennũ.

Potuit. Ca. Ecclã dedit rem aliquã alicui in emphitheosim. iste emphitheota melioraut rem illã queritur vtrũ possit vendere melioratões suas rñ pondetur q̃ emphitheota dz primo requirere ecclãz si velit emere ius suũ. et dz denunciare illi quantũ potest habere ab aliis et si dixerit se nolle emere tunc põt ius suũ vendere. vel si nihil dixerit dz expectare ecclãm per duos menses. quibus elapsis poterit emphitheota vendẽ aliis suas melioratões qui ab hmõi emptione non phibentur. et si contra hoc fecerit vel per biennũ in solutõe pensionis cessauerit liate põt expelli. nisi celerit

post biennium satisfecerit nō obstante q ei nō fuit denunciatū quia tempus in hoc casu ipsum interpellat Nota q emphiteota sp debet denūciare dño si vult vendere ius suū alias cadit a iure suo. Itē si p biennium nō soluit canonē potest expelli Itē in solutione canonis potest mora purgari. Item tēpus ē hic pro admonitione.

De rerū permutatione.

Si princeps. Ca. Quesitū fuit in cōcilio isto vtrū eccā posset rem imobilem permutare cuz principe. statuit concil q si princeps voluerit permutare rem imobilem cū sanctis locis. et ab eis rē aliā acceptare et de cōmuni voluntate permutatōem facere. hoc licitū sit dūmodo cū rōabilis hoc exposcat et res q princeps prestiterit maior fuerit vel saltem equalis et super hac permutatione principis sanctio promulgetur. Nota q princeps potest rē suaz imobilem cū re eccē imobili permutare dūmodo eccā nō ledatur Itē pragmatica sanctio ē confirmatō ab imperatore facta.

Ut cōmutationes. Ca. Dicit in hoc capitulo q cōcessiones facte ab antecessore in damnū eccē poterunt ēuocari a successore. Nota q res eccē cum re cōmutari debent. Itē successor pōt revocare res male alienatas a predecessore.

Mancipia Ca. Quesitū fuit i concilio isto vtrū mancipia eccārum possint permutari cū mancipiis laicorū statuit cōcil. q mancipia ecclesiastica permutari nō debeant nisi ad libertatem ita videlicet q mancipia que dantur pro mancipio eccē pmaneant in seruitute ecclesie in libertate perpetua maneat. ita quod semel deo dedicatū fuit ad humanos vsus nō dz redire. Nota q res eccē tum ad humanos vsus redire nō dēt.

Iniustū. Ca. idem dicitur in capitulo isto q primo. i. i primo. s. q mancipia que fideles deo z sanctis ecclesiis pro remedio animarū suarū cōtulerunt occasione alicuius cōmutatōis in seruitutē seculariū iterū nō redigūtur. quia vt canon dicit. fui fugitivi solūmodo distrahi possunt elemosina enī vnius peccatum alterius fieri nō dz. nec ad hūanos vsus seruus eccē redire dz. Nota q mancipia ecclesiastica in seruitutem seculariū redigi nō debent. Itē serui fugitivi distrahi pōt. Itē vnius elemosina alterius peccatū eē non dz.

Quesitum. Ca. in concil. turonē. statutū fuit q cōmutatio dignitatū fieri non dz. quesitū fuit a pa. vtrū commutatio prebendarū fieri possit cū hoc in concil nō fuerit prohibitū. vnde videbatur promissū rē. pa. generaliter verū est q cōmutatio prebendarū fieri non potest precipue aliqua pactione premissa que in spiritualibus annexis simoniacā continet prauitatē. si vero eps cām viderit necessariā poterit de loco ad locū transferre personas. Nota q permutatio tam in prebendis q in dignitatibus ē prohibita. Itē in spiritualibus oīs pactio illicita reprobatur. Item nō solū i spiritualibus sed etiā in eis ānexis cōmittitur simonia. Itē episcopus ppt cām necessariam potest facere cōmutationes prebendarū et translatōes personaruz quod intellige non premissa aliqua pactione.

Ad questiones. Ca. Due cōuentuales eccē cōstitute erant in dioce. istius episcopi vtraq illarum habebat

ecām prochialem cū possessionibus suis ⁊ vtraqꝫ prochialis eccā magis erat viciana alteri ꝙ illi cui erat subiecta. ¶ Iste cōuentuales eccē velebant ad ĩuicem permutare illas parrochiales eccās sed altera prochialis eccā pluribus possessionibus abundabat. et ideo cōuentus alis eccā cui subest postulat sibi adiici certā pcmie quantitatē vt sic cōtractꝰ permutatōis possit ad equalitatē pduci. quereb̃atur vtrū hoc licite fieri possit cū pa. ꝙ vnus cōtractus fiat de prochialibus ecclesijs per se ⁊ alius cōtractus de possessionibus fiat per se ⁊ si rōe possessionū vna eccā preferē alti ab alia eccā certa sibi pcmie quantitas adiiciatur ita ꝙ cōtractus sibi inuicē nullatenus misceantur. ¶ Nota ꝙ monasteria pñt habere eccās prochiales ¶ Itē permutatio tpalium ⁊ spiritualiū ad inuicē fieri nō possunt. sed spiritualia inter se et tē poralia inter se recte permutari possunt ¶ Itē cōmutatio eccē fieri potest licet vē dicto sit interdicta.

¶ Cū olim. Ca. Magister s. archid. et B. prepositus adinuicē suas dignitates pmutarunt propria temeritate ortā fuit postmodū super ipsa permutatione questio inter eos propter quod partes accesserunt ad dñm pa. in cuius presentia magister s. sponte fuit cōfessus de permutatione. sed B prepositus eā infitiebatur omnino dicēs ꝙ ipse prepositurā suā sine aliqua cōditione resignauit et post resignatōem predicti magistri archidiaconatū fuerat assecutus pa. auditis hinc et inde propositis cōstitit ei ꝙ dictus B. permutationi cōsensit ⁊ p̄ dictus magister publice fuit errorē suū cōfessus. vnde vtrūqꝫ sua dignitate per sniam diffinitiuā priuant. Nota ꝙ qui dignitates vel beneficia auctoritate ꝑ pria cōmutant illis dignitatibus ⁊ prebendis sunt priuandi. ¶ Itē cōfessus in iure pro convicto habetur. ¶ Itē cū sponte confesso nō initius agitur ꝙ cū convicto sed hoc fortasse fit propter connexitatem.

¶ Cum vniuersorū. Ca. G. canonicus leodien. et l. clericus ceperunt inter se tractare de permutatione prebēdarum suarū quā permutatōem credebant sibi expedire g. canonicus prebendā suā isti l. resignauit dictus l. cōtulit eā cuidam cōsanguineo suo sed suā prebendā facere promisit noluit resignare. et sic dictus g. spe sua frustratus remansit. ⁊ super hoc cora leodien. epō fuit diutius litigatū. tandē dictus l. appellauit ad pa. ꝑ dictus g. ad se. ap' accessit. dictus l. nec venit nec misit. dictus g. predicta exposuit dño pa. vnde super hoc scribit pa. quibusdam dicens. cū igitur decepti et nō decipientibus iura subueniant quāuis ipsi non possent de iure beneficia ecclesiastica permutare. vt simplicitati venia tribuatur. mandat quatinus si cōstiterit predictū g taliter fuisse deceptum cōsanguineus illius l. ab ipsa remoueatur p̄benda. et quilibet alius illicitus detentor eam restitui faciant dicto g. Nota hic duas regulas. ꝙ decepti ⁊ nō decipientibus iura subueniunt. ¶ Itē fraus ⁊ dolus nemini dz patrocinari. ¶ Itē permutatio prebendarū non potest fieri a possessoribus prebendarū sine auctoritate superioris ¶ Itē simplicitati parcendū est.

¶ Exhibita. Ca. inter abbatē et cōuentū sancti martini d̄ panormo ex vna parte et prepositū albeneñ. ex altera super quibusdā decimis questio vertebatur cū super hoc cōmissa fuit cuidam cappellano dñi pa. in vngaria cōmorāti

tandem super questione illa cõpromissũ fuit vtrimqz in dictũ cappellanũ z magistrũ m. tanqꝫ in arbitros qui taliter arbitrati sũt qꝫ si dictus prepositus obtinere posset a rege vngarie decẽ milia sol. concedi monasterio predicto manachi cessarent a petitione decimarũ monachi dubitantes fortitan an talis permutatio valeret. significauerunt hoc dño pa. vnde mandat quibusdã quatinus si cõstiterit de premissis tale arbitriũ decernant irritũ et inane. et quicqd secutũ ẽ ex eo vel ob id cũ permutatio de spiritualibus ad tpalia sit inhibita. Nota qꝫ tpalia cũ spiritualibus permutari non debent. Itẽ si principale nõ tenet nec accessoriũ vel qd̃ est ex eo secutum.

¶ De feudis.

Insinuatiõe. Ca. epus maurien. recepit in pignus quasdaz possessiones ab m. pro quadã pecunie quantitate quã mutuauit eidez quas dictꝰ m. ab eccã maurien. tenebat in feudũ quereretur vtrũ epus deberet cõputare fructus in sortẽ. rñdetur qꝫ epo licet retinere gangeriã predictam fructibus nõ cõputatis in sortẽ quã diu sortez restituerit totã ita tamẽ qꝫ qdiu fructus illos recepit nõ cõputandos in sortem dictus m. a seruitio quo eccã illi pro feudo ipso tenetur interim sit ĩmunis. ‖ Nota hic casũ in quo fructus non cõputantur in sortẽ. nec tamẽ cõmittit vsura. ‖ Itẽ fructus succedunt loco seruicij. ‖ Itẽ proprietas fructuũ siue possessio penes feudatariũ ẽ z non penes dominũ feudi.

¶ Ex parte. Ca. Archiepeme diolan. fecit tres questiones dño pa. vasallus eccã decessit feudũ quod ab eccã tenebat deuolutũ ẽ ad ipsũ quesiuit vtrz feudũ illud liceat ei alij dare non obstãte iuramento quo tenetur nõ infeudare de nouo romano pontifice incõsulto ‖ Secundo quesiuit. ecce vasallus alienauit feudũ quod ab eccã tenebat sine licẽtia domini z sic amisit feudũ. vtrz possit filium illius vel cõsanguineũ cõsortez eiusdem feudi inuestire de illo. ‖ Tertia questio ẽ talis. vasallus eccẽ alienauit feudum quod ab eccã. tenebat. eccã nõ põt feudum illud de facili recuperare. quesiuit vtrũ feudũ illud possit alij laico dare in feudũ. qui illud recuperet ab eccã recognoscat. ad quãlibet questionẽ respondz qꝫ licite feudũ illud cõcedi potest. ‖ Nota. qꝫ iuramentũ de nõ infeudando. de nouo non extenditur ad feuda antiqua sed ad illa tm̃ que nũqꝫ fuerunt infeudata sed ab eccã possessa. Itẽ si vasallus feudũ alienat sine licentia dñi dz illud amittere. Itẽ valet donatio illius rei quã cõsequi nõ possumus.

¶ De pignoribus z alijs cautõibus.

Nullus. Ca. Dicitur in hoc capitulo qꝫ nulli presbitero lz ornamenta ecclesiastica laicis impignorare nisi in summa necessitate. Nota qꝫ ornamenta eccẽ impignorari laicis non possunt nisi iustissima necessitate vrgente.

¶ Lator. Ca. Dicitur qꝫ homo liber capi vel detineri nõ dz. s. pro debito etiã si res defuerint. Nota qꝫ homo liber pro debito capi vel detineri non dz quod vtrũ ẽ si homo cedere voluerit vt. C. qui homo cedere possit li. i.

¶ Ex presentiũ Ca. Sacerdos eccẽ de offitona pro sua propria necessitate obligauit calicem argenteuz et me

dictaꝝ vnius hæreditatis eiusdē eccē. et
morte prouentus ea non recuperauit. fili
us illius defuncti requisitus per successo
rem vt res quas pater obligauerat recol
ligeret quod facere noluit. vnde sacerdos
cōquestus ē dño pa. vnde mandat epō ex
oīa. quatinus si verū est quod asseritur
filiū illius qui successit eidē cōpellat vt
res predictas recolligat ⁊ eccē restituat
supradicte. quia indignū ē vt res eius
debeant recipere. ¶ Nota q prelatus non
potest obligare bona eccē pro suo facto
proprio. quod si fecerit hæredes illi⁹ pos
sunt cōueniri. ¶ Itē bona illius tacite sūt
obligata eccē p facto rectoris. ¶ Itē fili
us hæres cōuenitur ex cōtractu defuncti

¶ Illo vos. ¶ Ca. Henricus et
B. eius frater filij g. ō cosa rec̄perunt
xxiij. libras mutuo a quadā muliere g.
nomine filia thebaldi et ab hæredibus
suis. pro qua pecunia obligauerunt ei
quasdam terras sed cū dicta mulier ter
rasillas restituere nollet impetrauerūt
lrās contra ipsam ad quosdā iudices co
ram quibus petebant terras illas sibi ē
stitui. ¶ Ex aduerso rēspondebatur ex par
te mulieris q terras illas nō tenebat
restituere cū pignori obligate nō essent
sed vendite p̄m q̄ instrumento inde con
fecto continetur predictus h. pro se ⁊ fre
suo dicebat terras illas nō eē venditas
sed pignori obligatas quia in instrumē
to venditōis talis erat adiecta cōdicio.
vt si a tpe cōtractus vsq; ad duos prox
imos annos prefato t. patri ipsius mu
lieris emptio displiceret g. p̄. h. ab inde
vsq; ad vnū annū solueret xxiij. libras
fructibus cōputatis perceptis iudices du
bitauerunt vtrū pura ⁊ absoluta esset
venditio an cōtractus pignoraticius iu
dicari deberet. cōsultus pa. rn̄. q̄ qualiscū
q; fuerit intentio cōtrahentiū et ex for
ma cōtractus nō appareat venditio con
ditionalis sed pura quānis per cōditōez
possit resolui tamē ex duobus que in in
strumento cōmentur videlicet q̄ fructꝰ
perceptꝰ in soluenda pecunia debeant cō
putari ⁊ q̄ vltra sortē tres libre debeāt
persolui contra ipsū emptorē presumit
vehementer. maxime cū ipse cōsueuerit
exercere vsuras. ¶ Nota q̄ cū dubitatur
de intentione cōtrahentiū forme cōtrac
tus standū est. ¶ Itē cū aliquid ultra
sortem percipitur vsura presumitur.
Itē contra eū presumitur q̄ sit vsurari
us qui vsuras recipere cōsuevit.

¶ Ex his. Ca. Quidam spolia
uit quendā mercatorē ⁊ etiā vulnera
uit grauiter ⁊ sic aufugit de terra. Jus
ticiarius regis cepit fratrē ⁊ vxorē illi
us malefactoris ⁊ de mandato ipsius ō
nia bona illius detracta fuerunt et pecu
nia soluta fuit mercatori qui spoliatus
fuerat ⁊ vulneratus a marito illius mu
lieris. sed quedā possessiones minute re
manserant quas frater illius malefac
toris retinuit de mandato iusticiarij. q̄a
emptoralig nō inuenirentur. vnde cū mu
lier illa dote sua propter maleficiū viri
fuerit spoliata impetrauit lrās ad iudicē
contra fratrē mariti sui qui quedā mari
ti bona possidebat. corā quo petebat dotē
suam sibi restitui vel saltē imtti in pos
sessionē bonorū mariti que ille possidē
bant ipse respondebat q̄ bona illa retinu
erit de mandato iusticiarij soluta pro e
is pecunia mercatori. put superius ē nar
ratum ⁊ hec omnia probauit corā iudice
dubitabat iudex quid iuris eēt. et pa. cō
sultus rn̄. q̄ si cōstiterit ei ex his que i
presentia sua proposita sunt ⁊ probata
q̄ mulier tantū dedisset viro suo in dotē
quantū ipsa petit cōdemnꝫ fratrē sui ma
riti eidem ad restitutōem dotis m tantū

quantū de bonis mariti nō fiat. possidē quia mulieribus fauor multus debetur in dotibus recuperandis et iure ciuili ca uetur q̄ propter maleficiū viri mulier manere nō debeat indotata · et quia bona mariti obligata sunt vxori p̄ dote sua ad quēlibet transeunt cū suo honore. Nota q̄ fauor multus debetur mulieri bus in dotibus suis recuperandis. // Itē propter maleficiū viri vxor dotē suā nō dz amittere. // Itē bona mariti tacite sūt obligata vxori pro dote sua. // Itē res transit cū honore suo ad quēlibet possessorem.

¶ Cū contra. // Ca. Quidā noie laurentius quandā pecunie quantitatē recepit a quodā creditore. pro qua pecu nia obligauit ei quasdā possessiones tē pore p̄cedente mortuus ē creditor ille heredes creditoris illius possessiones il las obligauerunt g cui anagnino. mor tuo postmodū laurentio debitore. rō mō te fortitino filius illius in presentia dñi pa. monit questionē super possessionib⁹ predictis contra dictū g. cuē anagninū dicēs q̄ de fructibus illarū tantū fuerat perceptum tum ab ipso g. tum ab alijs quibus possessionibus vel ille possessio nes fuerant obligate q̄ fructus illi sor ti poterant adequari. bene petebat illas possessiones sibi restitui. ad hoc probā dum suas probatōes induxit dñs pa. cō siderans q̄ in talibus fructus percepti debeant cōputari in sortē. et si qui vltra sortem percepti sunt restitui · videns eti am q̄ fructus illarū possessionū extenu assent ⁊ annulassent totū debitū decre uit possessiones illas restituendas dicto r. et in corpalez possessionē illarū ipsum fecit induci // Nota q̄ pignus mihi obli gatum alijs possum obligare // Itē he res potest petere pignora patri obligata Item fructus pignoris debent cōputari in sortē. // Item ad officiū iudicis perti net nō solum ferre sniām sed mittere in possessionem.

¶ Significauit. // Ca. Quidam ciuis pisanus r. nomine accepit mutuo cc. libras a g. cuē pisano pro qua pecuni a obligauit ei quādā domū. et promisit ei presti to iuramento q̄ nisi domū ipsam recolligeret termino cōstituto vlterius creditorē super ea non molestaret. sed di ctus r. infra. tempus statutū per certum et fidelē nunciū vt credebat pecuniā nu meratā creditori remisit. sed nuncius il le perfidē agens pecuniā illam sicut sibi iniunctū fuerat nō persoluit . et postmo dum idem r. ab imperatore detentus cre ditori satisfacere non potuit vt debebat sed postmodū ab imperatore liberatus pecuniā solnere voluit creditori et ipse e am recipere noluit quia non fuit in tēmi no persoluta. vnde dictus r. significauit hoc dño pa. super hoc scribit pa. quibusdā dicens cū ergo pactū legis cōmissorie sit in pignoribus improbatū. et prefatus r. quantū in eo fuit iuramentū seruauit quia per eū quē certū nunciū eē credebat pecuniā remisit in termino cōstituto mā dat pa. quatinus si est ita predictū cre ditorē ecclesiastica cēsura cōpellant vt sortē sua cōtentus pensionibus illis do mus cōputatis eam domū prefato resti tuat debitori pacto talive iuramento ne quaquam obstante. // Nota q̄ pactum legis cōmissorie in pignoribus appositū non obstet quominus pignus restituat nisi iuramentū interuenisset. // Item iuramentum in casu isto preiudicat legi cū sine periculo anime possit seruari. // Itē posse suū faciens mandatuz legis ad implet // Itē malicia nunciy nō obest do mino dū modo ab inicio credatur fidelis

nuncius. ¶Item fructus pignoris compu tandi sunt in sortē.

¶Cū constet. Ca. Quidā fecit testamentū et in testamento illo reliqt proprietatē bonorū suorū marie uxori c. usumfructū uero J. matri sue uxori ogerij. marie proprietaria mortuo testa tore petebat ab i. uxore ogerij prestari sibi idoneā cautōem q ipsa uteretur ⁊ fruereture. salua rerū substantia in reb9 īmobilibus ad arbitriū boni viri. man dat pa. quibusdā quatinus cōpellant ip sam ad cautōem idoneā prestandā q ip sa utatur et fruatur rebus īmobilibus ad arbitriū boni viri que usu non consu mantur pecuniā si quā habuit uel habe bit et estimatōem aliorū bonorū que¦ vsucōsumuntur et in hereditate. inuenta fuerunt post mortem ipsius restituit siue restituat dicte marie uel heredibus eiꝰ Nota q usufructuarius tenetur presta re cautōem q utatur et fruatur ad arbi triū boni viri. alias repellitur vt quidaꝫ dicunt.

¶De fideiussoribus.

¶Clericus. Ca. dicitur in hoc capitulo q clericus inserui ens fideiussionibus a clero dꝫ ē moueri. ¶Nota q clericus fideiubere nō dꝫ quod uerū est frequēter per illud ver bum inseruiens.

¶Peruenit. Ca. Quidā cleri ci e. et f. anglici receperunt quandā quā titatē pecunie mutuo a quibusdā mercā toribus bonoeñ. quidā clericus r. noīe. fi deiussit pro predictis clericis apud mer catores vnus e. f. per fidē suam ⁊ alter per iuramentū promisit ad terminū cōsti tutū soluere pecuniā. sed illis pecuniam nō soluentibus dictus r. clericus satisfe cit creditoribus de eadē. vnde cōquestus fuit dño pa. scribit pa. epō elien. et ar chidiacono norbicen. dicens ne dictus r. dispendiū patiatur vnde videtur premiū obtinere. mandauit pa. bononien. epō vt inspiciat instrumenta super debitis illis que sunt apud creditores. ⁊ eorū trāscri pta sub sigillo suo signata mittat iudici bus istis mandans eisdē quatinus si per cōfessionē clericorū predictorū uel alias eis cōstiterit ē taliter se habere mone ant illos ⁊ cōpellant vt predicto r. pecu niā quam p eis soluit restituant et ipꝫ cōseruent indemnē. alioquin d̄ redditib9 eorū debita ipsa persolui faciant. et dam na illa resarciri aut reddens illos sibi assignent. tam diu detinēdos donec de ip sis ei fuerit satisfactū. ¶Preterea si cōsti terit predictos clericos religionē fidei ⁊ iuramenti sui violasse eos ab officio ⁊ be neficio suspendant. ¶Nota q si clericus fideiusserit tenetur. Item quisnō dꝫ pati suspendiū de quo meruit premiū obtine re. Item sigillo epi statur tanq̄ vere pro bationi. ¶Item confessus in iure pro iudi cato habetur. ¶Item cuꝫ oī in ecclesie satisf faciendum ē fideiussori. ¶Item stipendia clerici uel beneficiū detineri debent p de bito suo quod uerū est per iudicē. ¶Item fides ⁊ iuramentū equiparātur. ¶Item piurus priuari dꝫ officio ⁊ beneficio.

¶Constitutus. ¶Ca. Cancella rius cantuarien. tpe lat. concil. recepit mutuo quandam quantitatem pecunie a creditorib9 bononien. pro qua pecuni a magister simon fideiussit. et quia can cellarius pecuniam non soluebat mole stias plures predictus mgr̄ a creditori bus sustinebat ⁊ debitum fuit augmen tatum vnde dictus mgr̄ coquestus fuit

dño pa. vnde mandat archiepiscopo cantuarien' quati. si legittime sibi ꝺ hmõi affectatione cõstitutione cõstiterit prefatum cancellariũ moneat ꝛ cõpellat ecclesiastica cẽsura vt predictũ magistꝝ ab intercessione ꝛ obligatione absoluat et si debitũ vel accessiones forte negauerit iuramentũ calumnie subire cogat. nõ obstante cõtraria cõsuetudine. et qꝛ difficile foret dicto magistro testes ĩ angliam ducere mandat iudicibus londoñ. ut testes ꝙs idẽ magister inducere voluerit vice ipsius archiepiscopi recipiãt et examinent diligenter. et depositões eorum transmittant sub sigillis eorũ inclusas. significantes quanta fides testibus ꝛ instrumentis possit apponi ipi cancellario prius iniuncto vt ad testes videnꝺ dos vadat vel mittat. ¶ Nota ꝙ debitor tenetur liberare fideiussorẽ obligatõe in qua diu steterit // Itẽ debitũ et accessiones si eas soluit potest fideiussor petere a debitore // Itẽ nõ obstante loci cõsuetuꝺine clericus ꝺz iurare de. calumnia // Itẽ si testes remoti sũt dñt eorũ testimonia recipi ꝛ mitti iudicibus qui de cã cognoscunt // Itẽ iudex qui testes recipit vice alterius ei ꝺz significare quanta fides illis sit adhibenda. Itẽ testes recipi nõ debent in absentia eius cõtra quẽ mouentur vel eius procuratoris.

¶ Quod quibusꝺã ¶ Ca. Quibusꝺam religiosis fuit prohibitũ ne fideiubeant ꝙ aliquo sine licentia abbatis ꝛ cõuentus vel maioris partis. hanc prohibitiõem extendit concil' generale ad omnes religiosos. et prohibet ne aliquis pecuniã mutuo accipiat vltra sũmam a capitulo cõstitutã. alioquin nõ teneatur cõuentus ꝙ talibus respondere nisi pecunia illa in vtilitatẽ monasterij sit cõuersa ꝛ de hoc legittime cõstet. et qui cõtra hoc fecerit grauiori discipline subiiciat'. ¶ Nota ꝙ monachus nõ potest fideiubere vel mutuũ accipere sine licentia abbatis ꝛ cõuentus. // Itẽ generaliter tenet ecclã de his que in vtilitatem eius sunt conuersa.

¶ Cum pro quo. ¶ Ca. Obligasti te ꝙ aliq̃ fideiussorio nõie. queritur vtrũ possis agere contra principalẽ debitorꝛ vt te liberaret ab obligatione rñ. pa. ꝙ si debitor diu cessauit in solutõe debiti. vel si dissipare incepit bona sua. aut si cõdemnatus fuisti recte ageꝛ poteris contra ipsum vt te liberet a fideiussione Ex hac ꝺc. nota ꝙ in tribus casibus potest fideiussor agere cõtra debitorẽ ante quã soluat. s. si debitor diu cessauit in solutõe debiti vel si dissipare incepit bona sua aut si cõdemnatus sit fideiussor.

¶ De solutionibus.

AD hoc. ¶ Ca. Dicitur ĩ hoc ca. ꝙ sicut filiꝰ debita patris cuius est hẽres tenetur soluere ita prelatus debita antecessoris sui pro vtilitate ecclẽ cõtracta. // Nota ꝙ filius tenetur soluere debita patris ex cõtractu vel quasi ex delicto. nõ tenetur nisi ĩquãtum ad ipsũ peruenit vt C. ne de statu dfũc l. i. vt quidã dicũt ꝑm canones vero tenetur ex delicto in solidũ. et hoc intellige de filio qui ẽ hẽres. si enĩ hereditatẽ non haberet in nullo teneretur. // Item nota ꝙ prelatus predecessoris sui debita soluere tenetur si pro vtilitate ecclẽ contracta fuerint.

¶ Si quorundã. ¶ Ca. Quidam prelati ecclarum obligabant ecclam suã pro debitis alienis. cõcedebant etiã lrãe

vel sigilla vt pecuniã recipient cũ sigill ipsor prelatorũ. precipit pa. q de cetero ista nõ fiant. decernẽs eccãs nõ teneri si secus fuerit attemptatum ad solutõem aliũ debitorũ. et si aliquis prelatus cõtra hoc venire presumpserit ab administratione tpalium ⁊ spũalium nouerit se suspensũ ¶ Nota q ex cõtractu prelati nõ tenetur eccã nisi versũ sit in vtilitatẽ ipsius. ¶ Itẽ prelatus qui obligat eccãm p alienis debitis suspensus ẽ ipso facto ab administratione spiritualiũ et tpaliũ.

¶ Odardus. Ca. Odardus clericus obligatꝰ erat p. clerico et d. laico ⁊ qbusdam aliis in quadã quãtitate pecunie. ipsi cõuenerunt ipsũ odardũ corã officiali archid. remen. ipse cõfessus fuit debita illa sed propter inopiã soluere nõ valet. tat' officialis nihilominus excõmunicauit eundẽ. propter quod cõquestus fuit dño pa. mandat pa. quibusdã q si cõstiterit q idẽ o. non possit soluere debita p dicta in totũ vel in partẽ sũam ipsam dẽant relaxare sine aliqua difficultate recepta prius ab eo idonea cautione. q si ad meliorẽ statum puenerit debita ipsa persoluat. ¶ Nota q qui soluere vel satisfacere nõ potest nõ excõmunicandus ẽ sed prestet idoneã cautõem q soluat q cito poterit.

¶ Is qui. Ca. Aliquis credens se teneri alicui creditori soluit ei pecuniam. videns postea q ei nõ tenebatur q plene satisfecerat ei repetebat pecuniã indebite solutã. queritur quis debeat p hanc q indebita fuerit illa pecunia. respondetur q ille qui dicit q indebite sit soluta dz hoc probare nisi ille negarz solutõem sibi factam. tũc si ei probetur solutõem factam ipse qui cõuenitur dz probare q pecuniã debitã recepisset. ¶ Nota q qui repetit indebitũ solutum illud dz probare. ¶ Itẽ qui negat solutõem sibi factaz. si de hoc cõueniatur in eã trãsfertur onus probandi q debitã pecuniã recepit.

¶ De donationibus.

Prudentes. Ca. Si nobilis homo sponte donet aliquid alicui estimare dz se ad hoc teneri. et hanc legẽ sibi dz imponere et nisi ãplius fecerit ⁊ creuerit in beneficio nil credat fecisse. Nota q si aliquis nobili tribuit tanq̃ debitum peti potest. ¶ Itẽ parum ẽ dare nisi datum augeatur. Itẽ apud mentes nobiliũ semplenũ donũ videtur q sine adiectione relinquitur.

¶ Fraternitatẽ. Ca. epõs papien. predecessor istius graues fecit donationes de rebus episcopatus in detrimẽtum eccẽ inconsultis canonicis suis. petebat iste successor a pa. vt posset eas ꝛuocare. rescribit ei pa. dicens q epõs ⁊ quilibet prelatus eccẽ procurator ẽ et nõ dominus. et ideo cõditõem eccẽ meliorẽ facere potest deteriorẽ vero facere nõ dz. vnde donatões ille de iure nõ tenent. qr indulget. vt donatões illas tã a clericis q a laicis debeat reuocare. ¶ Nota q prelatus nõ ẽ dñs sed procurator rerũ eccẽ ¶ Itẽ cõditõem eccẽ meliorare potest deteriorare nõ. ¶ Itẽ donatio episcopi fcã sine cõsensu capituli non valet.

¶ Ceterũ. Ca. Abbas fecit donationẽ cũ priore et quibusdã de cõuentu et solus abbas. postea pars cõuentus ẽclamat et cõtradicit. queritur qd iuris sit dicendum q quantitas rei donate et cõsuetudo loci dz cõsiderari in tali donatione ita tamẽ q cõsuetudo nõ sit cõtra canones. et ꝑm hoc donũ ratũ dz rẽ vel irritũ Nota q cõsuetudo in donatõibus debet

obſeruari. // Itē quāticus ri facit donū licitū vel illicitum.

¶ Consultationibus. // Ca. Aliquis patronus vel prælatus cōcessit ecclesiam alicui clerico viuente rectore illius ecclē. queritur an talis cōcessio valeat. rñdetur q nullius ē momenti. si āt cōcessio fiat religiosis loci ab eō vel ipsius auctoritate tenet. sed persona que eccām tenet sine assensu ipsius remoueri nō dz. // Nota q eccā nō vacans priuate persone cōcedi nō potest. // Itē ecclesie cōcedi possunt locis religiosis viuentibus personis earū quod vrū est auctoritate eps. // Itē nullus sine culpa iure suo priuari dz.

¶ Per tuas. Ca. Quidā nobiles florentini tpe sasmatis tenuerunt e piscopū florentinū in domo sua. sedato sasmate eps de mandato alex. pape. dedit in feudū predictis nobilibus quatuor modios terre. et successor ipsius prefatos nobiles de cetero feudo inuestiuit. ꝑ cū ipsi terrā illam mensurari fecissent. non inuenerunt nisi duos modios. vnde petebant feudū illud sibi reintegrari. dubitabat eps an posset cū nō essent in possessione illius ne de nouo viderentur conferre. cōsultus pa. rñ. q eccā in actibus suis nō dz fraudē adhibere vel dolū. vnd̄ secure poterit feudū. integrare. cū terra qua tuor modiorū illis fuerit assignata. // Nota q episcopus rōe seruicij persone sue prestiti potest rem eccē infeudare. // Itē ex inuestitura nāscitur quis possessionem. // Itē eccā in factis suis non dz fraudē vel dolū adhibere. // Itē beneficium promissū reintegrari dz nō minui.

¶ Cū dilecti. // Ca. Quidā nobilis contulit quasdā terras pure ⁊ simpliciter sine aliqua cōditiōe pro remedio anime sue in elemosinā monasterio de melros Itē aliā terrā dedit eidē monasterio sb conditione pensionis vt forte si pensio debita nō solueretur redigere posset terram illā in forestā alanus dicti nobilis filius donatōes illas volebat pr violēciam redigere in forestā. super hoc causa fuit cōmissa iudicibus. iudices examinato negocio dubitauerunt q̄ qua parte deberent ferre sniām. remsertūt cām̄ instructam cū instrumēto donatōis ad papa. scribit pa. eis dē iudicibus mandās quatinus pro monasterio ferant sniām apte. quia ex tenore instrumenti apparet q̄ ista fuit intentio donatoris vt clausula illa de foresta que ponitur in fine īstrumenti non dz referri ad primā donatōez que libera ⁊ pura fuit ab omni cōsuetudine seculari sed respicit inferiorē cōcessionem que dz pensionē inserrā ꝑm rectum intellectū. quia in cōtractibus plena dz interpretatio adhiberi. in testamentis plenior. in beneficijs pleniſſima. Nota q donatōem a patre factā filius nō potest reuocare. // Itē quando dubitatur de intentione testatoris vel donatoris. ⁊ ipse decessit recurrendū est ad superiorē et eius interpretatio tenēda ē super hoc Itē in donationibus ad intentionē donatoris recurrendū est. // Itē determinatō quandoq̄ respicit proxime posita quandoq̄ alia. // Itē nota regulā q̄ in cōtractibus plena. in testamētis plenior. i beneficijs pleniſſima dz interpretatione adhiberi.

¶ Pastoralis. // Ca. Episcopus de cōsensu patroni cōcessit eccām quandā quibusdā religiosis sub hac forma. cōcedimus vobis talē eccām. queritur vtr̄ eo ipso videatur in eorū vsus fuisse cōcessa. vel solūmodo ius patronarū. q̄ si episcopus illā eccām illis cōferat de cōsensu patroni. patronus videtur conferre q̄d

suum ē. s. ius patronatus. et eps cōferre videtur quod epaliter obtinet in ipsa eccā. vt si aliquā portōem fructuū eiusdem eccē rapiat portio illa cōuerteretur in eorū vsus. si vero de fructibus illius eccē nullam rapit episcopus portōem omnes. prouentus preter cathedraticū cōuertunt in vsus monachorū. sed vt e piscopi donatio sit legittima consensus capituli ē requirendus. ‖ Nota q̄ quedā sunt que generali cōcessione nō transeunt inter que ē cathedraticū. ‖ Itē donatio epi non valet sine cōsensu capituli. Itē cōsensus capituli valet ꝛz tpe cōcessionis nō sit prestitus. vnde nota q̄ ab inicio non valet expost fō cōualescit.

¶ Inter dilectos Ca. Inter hospitalarios sancti sepulcri et fratres hospitalis sancti allucē vertebatur questio super ipso hospitali. cū hospitalarij sup possessorio semel et iterꝫ questionē īcontassent ipsi cōtrariam sniām reportauerunt. tandē ad petitoriū recurrere cūt. proponentes in presentia pa. q̄ g. rector et fratres et patroni hospitalis sancti allucē. habito cōmuni cōtractu dliberauerūt ipsuz hospitale supponere hospitalarijs supradictis cōmittentes in hoc tribus procuratoribus vices suas vt quod super hoc per eos fieret approbarent. illi procuratores cū hospitalarijs taliter statuerunt. vt aliqui mitterentur ad ipsū hospitale qui eorū nomine reciperent assignationē ipsius duo missi ad ipsū hospitale fuerunt qui receperunt donatōem ꝛassignatōem hospitalis a magistro ꝛ procuratoribus ꝛ alijs fratribus hospitor ex aduerso rndit q̄ predicta donatio nō valebat. quia donatio illa facta fuerat a predicto rectore et fratribus paucioribꝰ primis. et excōmunicatis. multis ex alijs fratribus incōsultis et in fraudē plenarii de piscia qui super ipso hospitali cōtra eos mouerat questionē. dūs pa. his et alijs intellectis cōsiderans q̄ fratres et patroni sancti allucij pro se imo potiꝰ contra se ꝛ suam turpitudinē allegabāt excōmunicatōem periuriū ꝛ fraudē ab ipsis cōmissam. et intelligens donatōez ab ipsis factā puram et simplicē extitisse quia deceptis et nō decipientibus iura sūbuenient per ea que proposita sunt cōtra proprium factū defendere se nō possunt. adiudicauit hospitale predictū cū omnibus pertinētijs suis hospitalarijs sancti sepulcri ita tamē q̄ per hanc sniām nullꝰ preiudiciū generetur diocesano epō et plebano de piscia. cū res inter alios acta alijs obesse non debeat. Nota q̄ licet quis fucāūbat in possessorio nihilominꝰ potest intentare petitoriū. Itē allegās turpitudinē suā non ē audiendus. ‖ Itē deceptis ꝛ nō decipientibus iura subueniunt. ‖ Itē res inter alios acta alijs nō prejudicat.

¶ Apostolice sedis Ca. Episcopi successiue locis religiosis de redditibꝰ eccārum suarū cōferunt vltra quinquagesimā portōem. quandoqꝫ vsqꝫ ad tertiam vel quartā partē. quereburtur vtꝫ successores possint reuocare quod vltra quinquagesimā datū est. ad hoc rndet pa. licet sit diffinitū in canone. vt si aliquis episcoporū in prochia sua voluerit cōstruere monasteriū ꝛ ipsū dotare de ē bus eccē sue nō amplius cōferat q̄ quinquagesimā portōem census ipsius eccē. si vero eccā secularē vellet facere monasteriū vel eam ampliare pro suis sepulturis nō amplius ei cōferat q̄ centesimaz partē census eccē cui preest. hac equitate seruata vt cui tribuit cōpetens subsidiū cōferat ꝛ cui tollit damna grauia nō īfligat. ita tamē q̄ vnam de predictis ēmu

neratõibus quã voluerit tantũ assũat et hoc seruandũ est q̃ vnus epõs vel alius non dz vltra quinquagesimã vel cẽtesimam portõez cõferre. sed nec tantũ vel etiã minus cũ graui detrimento ecclẽ sue siue simul et semel id facere velit siue pluries successiue eidẽ ecclẽ vel diuersis. vnde quicq̃d cũ graui detrimento siue dõ possessionibus siue de quentibus ad ecclesiam cathedralẽ vel mensam epi pertinentibus cõstiterit eẽ collatũ poterit legittime reuocari nisi prescriptione vel alia legittima exceptione hmõi actio excludatur. tandẽ respondet quasi tacite q̃stioni. diceret aliquis non videtur q̃ collatio quinquagesime vel centesime partis possit graue damnũ inferre. et ipse respondet siue semel tantum id fiat siue pluries ex varijs circũstancijs potest dꝰ prohiberi eẽ valde damnosũ et hoc potiꝰ potest cognosci ipso facto q̃ per aliquod statutũ. et ita nec quinquagesima nec centesima dz cũ graui damno concedi semel aut sepe. si vero in tantum abũdet episcopus vel sine damno ecclẽ sue amplius q̃ quinquagesimã vel cẽtesimaz possit conferri necessitati alterius ecclẽ licz per se non deberet excedere sũmam a canone cõstitutam. tamẽ de superioris auctoritate potest etiã ĩ maiori sũma necessitati alterius ecclẽ subuenire. ¶ Nota q̃ equitas est seruanda nõ solum ĩ iudicijs sed etiã in donatõibus. ¶ Itẽ donatõem potest episcopus facere nõ tantũ de rebꝰ episcopatus sed etiã canonicorũ. ¶ Itez non solũ de quentibus sed etiã de possessionibus. ¶ Itẽ successor potest reuocare donatõem factam a predecessore si vergat in graue damnũ ecclẽ. ¶ Itẽ in donationibus valet prescriptio. ¶ Itẽ hic patuit q̃ episcopus potest cõferre quinquagesimã vel centesimã portõem. ¶ Itẽ licet aliquid presumatur prima facie nõ esse damnosum. tamen probatio admittitur in cõtrarium. ¶ Itẽ quedã melius sciuntur ipso facto q̃ iuris expressione. ¶ Itẽ sũmam taxatã a canone potest prelatus in donatõe excedere. non tamẽ propria auctoritate sed superiorie.

¶ Propter eius. Ca. Aliquis pone ticius aliquã libertatẽ siue donationem cõtulit in aliquẽ. queritur vtrum talis libertas seu donatio aliquo casu posset reuocari. rñdetur q̃ de iuris rigore donatio in casibus potest reuocari. si forte donatarius impias manus in suũ donatorem iecit. vel si atroces iniurias sibi intulit seu graue damnũ rerũ suarũ vel periculũ vite datori suo inferre presumpsit. sed si donator in vita sua de his nihil dixit successores illius hanc libertatẽ seu donatõez reuocare nõ poterunt. Nota hic quatuor casus in quibus propter ingratitudinẽ donatio reuocatur. s. si donatarius impias manus in suũ donatorem iecit. vel si atroces iniurias sibi intulit seu graue damnũ rerum suarum vel periculũ vite sibi ĩferre presumpsit. Itẽ nota q̃ si donator de his in vita sua tacuerit successores eius libertatẽ seu donatõem reuocare nõ possunt.

¶ De preulio clericorũ.

Inuestigandũ ¶ Ca. Statuit concilium arelatẽse. q̃ si presbiter nihil habens promotus fuerit ad regimen alicuius ecclẽ ꝛ postea emerit predia debent eẽ ad quaz nihil habens promotus est. Nota hic ar. omnia que prelatus possidet presumi de bonis ecclẽ acquisita fuisse.

¶ Presbiter. Ca. Dicitur ĩ hoc capitulo q̃ si presbiter q̃ tenet prochiã

aliqua emerit ad nomen ecc̄e cōficiat instrumentum et qui contra fecerit ab eius ordinatione remoueatur. Nota q̄ cū presbiter aliquid emit. dz facere instrumentū in quo cōtineatur illud eē ecclesie quod rerū ē cum emit de rebus ecclesie. secus ē si patrimonio suo emit.

¶ Vt vnusquisq;. ¶ Ca. Dicitur in hoc capitulo q̄ quicq̄d presbiter acq̄sinit at pe promotōis sue post mortem eius maneat ecc̄e. Nota q̄ quicq̄d prelatus acquirit post institutōem suā de rebus ecclesie ē eius occasione ecc̄e.

¶ Inquirendū. ¶ Ca. Statuit cōal. remen. q̄ si aliquis presbiterorum de redditibus ecc̄e vel oblationibus ecc̄e vel votis fideliū res aliquas cōparauerit nō nomine ecc̄e sed alieno ecc̄a poterit res illas retere si cōstiterit q̄ de bonis ecc̄e fuerint cōparate. et ipse qui hoc fecit dz puniri. quia sicut nō suo nomine ita nec alieno de suis facultatibus ecc̄e fraudē facere dz. hoc enī sacrilegiū ē et par crimini inde qui sacras obligatōes fucatur. Nota q̄ de rebus ecc̄e nō potest prelatus aliquid alicui acquirere et emere nisi ecc̄e. Itē qui de rebus ecc̄e fraudem facit sacrilegium committit et furtum.

¶ Si quis sane. Ca. Statuit cōal. toletan. q̄ si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra ecc̄e vineolas aut agella fecerit meliorando terrā ecc̄e possideat ea vsq; ad mortē et tunc ecc̄e restituat. nec iure testamēti aut iure successionis alicui relinquat. nisi forsan episcopus velit eā assignare alicui ad tēpus p̄ seruicijs ecc̄e prestitis. // Nota q̄ nec prelatus nec clericus bona ecc̄e potest alicui post mortē suam relinquere. Itē eps potest cōferre alicui terrā ecc̄e pro seruicio ecc̄e prestito.

De testamentis et vltimis voluntatibus.

Quorundā. Ca. Joannes athenlane ciuitatis episcopus fecit testamentū quendā ciuē vel nutrim suā in octo vncijs substantie sue sibi heredē instituit et ecc̄am suā in residuis quatuor mandat pa. anthonio subdiacono vt hoc diligenter inquirat et quicquid de bonis ecc̄e ipsi constiterit habuisse ad ius ecc̄e a qualibet persona debeat reuocare nisi illud solū quod ante suā promotōez noscitur habuisse. et quicq̄d acquisiuit post suā cōsecratōem in dominio ecc̄e cōseruetur. Nota q̄ prelatus de bonis ecc̄e testari nō potest Itē quicq̄d acquirit prelatus post suā cōsecratōem remanere dz ecc̄e.

¶ Quia ingredientibus. Ca. Quedā abbatissa cuiusdam monasterij c. nomine fecit testamētū in quo quibusdam plura legauit que vsq; ad mortez non induit habitū monachalē. sed stetit in vestibus quibus presbiteri illius loci vtuntur sicut et illa que ipsam professerat dicens. hoc sibi licere ex cōsuetudine. galmia abbatissa eiusdez monasterij que successit conquesta ē dño pa. q̄ illa taliter legata relinqueret. rñ. pa. post quā illa ordinata ē abbatissa et in monasterio morata ad culpaz epi pertinuit qui illam in secularibus vestibus stare permisit. nō tamē propter hoc monasterio preiudicare potuit. sed post q̄ monasteriū intrauit se et sua eidē monasterio dedicauit. // Nota q̄ delictū subditorum ad culpam prelatorū pertinet. Itē delictū persone in damnū ecc̄e redundat non dz. // Itē intrando monasteriū se et sua intelligitur quis cōtuliſſe nec āplius potest inde testari.

¶ Nos quidē. Ca. Quidam c. nomine fecit testamentū et t. mulierē sibi hērēdē instituit. precipiens monasterium de bonis suis debere fundari cuius defide riū ab illa muliere ipsius hērede protrahitur. peruenit hoc ad dñm pa. vnde mandat epō loci qua. mulierē illam moneat. vt infra ann ū monasteriū quod testator fieri i precepit debeat cōstruere in loco vbi fuit cōstitutū. q si hoc nō fecerit epūs illud faciat fieri. et omnia per episcopū designētur illi loco sine aliqua diminutione. q etiā secundū leges voluntates defunctorū per epōs adimpleri debent. ‖ Nota q voluntas defuncti ad pias cās adimpleri dz ab hērede infra ā num. ‖ Itē si hērēs negligens ē episcopus loci hoc faciat. q secundū leges voluntates defunctorū per epōs adimpleri debent.

¶ Indicante. Ca. Mulier quedam vxor redempti moriens concā argēti iussit renundari et dari libertus suis et quandā scutellā argentēā reliquit cuidam monasterio. mandat pa. q voluntas illius per omnia dz adimpleri. ‖ Nota q vxor potest testari viuente marito Itē voluntas testatoris per omnia adimpleri debet.

¶ Filius noster. Ca. Quidam p. nomine fecit testamentū et in testamēto illo quedā que ad ipsū nō pertinebāt cā fue sepulture reliquit cuidā episcopo filius eius petebat bona illa vt ea restitueret illi cuius fuerant sed episcopus hoc facere nolebat. vnde cōquestus est domno pa. scribit pa. illi episcopo dicēs. q leges seculi habent vt hērēs soluere cōpellatur. si testator rem legauerit alienam sed quia episcopus viuere dz lege dei non aūt lege seculariū iustum est vt res que dicūtur ē cuiusdā ecclē teneantur ab ipso qui aliena restituere debuit Nota q si testator scienter rem alienaz legauerit q leges hērēs tenetur rem legatā dare legatario vel estimatōem eq secundū legē dei nō cōpellitur.

¶ Si hērēdes. Ca. Dicitur in hoc capitulo q si hērēdes non impleuerint iussa testatoris per episcopū loci interdicantur illis omnia relicta cū fructibus inde preceptis vt vota defuncti impleantur. nota q hērēs tenetur adimplē vo luntatē testatoris. ‖ Itē episcopus po test cōpellere hērēdem et ei interdicere res sibi relictas cū fructibus a testatōe donec fecerit quod sibi iussum est a testatore.

¶ Cum in officijs. Ca. Inter alia opera caritatis primo loco id seruā dum ē vt illis teneamur obnoxij a quibus beneficia recipimus. sed quidā clerici cōtrarium faciunt. cū enī multa beneficia percipiant ab ecclesijs ipsi bona illa per eccām acquisita in alios transferre presumunt. sed quia hic inhibitū est per canones statuit concil. laū. q clerici siue testati siue intestati decesserint siue alij cōferre voluerit bona illa penes eccās debeant remanere. nota q qui ab alio beneficiū percipit obligatus ē ei. Item clerici de rebus ecclesie testari nō possunt.

¶ Ad hec. Ca. Clerici de bonis eccē testari nō possunt. tamē viuentes et sui cōpotes possunt aliqua de bonis ipsis intuitu elemosine erogare in egritudine cōstituti. nota q de rebus mobilibus per eccām acquisitis nō potest clericus testari. potest tamē intuitu elemosine aliqua de bonis eccē erogare.

¶ Quia nos Ca. Dicitur i hoc capitulo q licet clerici de his que pēna cognatione vel successione vel artificio

vel dona amicorum sūt adepti nō habito respectu ad eccās possint cōdere testamē tum. de his tamē que cōsideratione eccē prestant de iure testari nō possunt. Nota q̄ clerici de bonis paternis vel de his que ultimu psone acquisierūt pñt libere testari. Itē de bonis rōe eccē acquisitis testari nō possunt.

Cum esses. Ca. In episcopa tu hostien. talis erat cōsuetudo q̄ testamenta que nō habebant subscriptōem vij. testiū p̄m q̄ reges statuunt rescīde tantur hostien. epūs hoc proposuit in presentia pa. quia talis cōsuetudo aliena ē a diuina lege z patrū sanctorū institutionibus et a generali cōsuetudine eccē. cuz scriptū sit in ore duorū vel triū testium stet omne verbū. pa. prescriptā cōsuetudinē reprobauit z testamenta que prochiam epi hostien. fecerunt corā presbitero suo z tribus vel duabus idoneis psonis in extrema voluntate firma pmaneant. et precipit sub pena excōmunicatōis ne aliquis rescindere audeat hmōi testamenta. et idē dicitur in sequenti capitulo in quo scribit pa. iudicibus vel letransibus. et intelliguntur ista duo capitula super relictis eccles̄ijs t̄ ad piascās vt ibi sufficiant duo vel tres testes Ex hac dec. cū esses. nota q̄ vbi ius legale cōtradicit iuri canonico prevalet ius canonicū. Itē generalis cōsuetudo eccē pro lege habenda ē. Itē in ore duorum vel triū testiū stat oē verbū. Itē p̄m canones duorū testimoniū sufficit i testimonio. Ex hac dec. relatū. nota q̄ cū de testamentis agitur nō p̄m leges ꝑ secundū canones iudicandū est. Item cū testamentaria ad iudicē ecclesiasticū pertinet quod verū est in relictis ecclesiis et ad piascās. Itē duorū testimonium valet in cā testamenti. Itē in ore duorum vel trium testium stat oē verbū

Relatum. Ca. in capitulo e. e. cū in officijs dicitur. bona per eccās acquisita ad eā deuoluantur in obitu clerici corū' quesitū est a pa. vtrū de īmobilibus tantū vel de mobilibus sit intelligendū respondetur generaliter bona quelibet p eccās acquisita eis debent iuxta lat. cōcil. post acquirentis obitū remanere. sed per hoc vocabulū eccā nō intelligitur episcopus vel successor clerici morientis in eccā collegiata. sed ipsū collegiū ītelligitur. vbi aūt in locū defuncti vnue tātum ē ordinandus ille bona illius z alia bona ipsius eccē d3 habere. et licet dicātur mobilia per eccām acquisita in alios transferri nō possunt. cōsuetudo tamen nō est improbanda vt de mobilibus illis clerici possint aliqua cōferre pauperibus et alijs locis religiosis. et illis qui clericis seruii erant siue sint cōsanguinei siue alij secundū seruicij meritū. si vero clerici de hereditate vel aliter intuitu psone sue aliqua acquisierint de illis disponāt p arbitrio suo In fine dicit clerici qui plura habent beneficia in pluribus ecclesijs bona illorum debent diuidi īt ecclesias p rata secundū cōgruaz distributōem. Nota q̄ nomine bonorū tā mobilia q̄ īmobilia dicūtur. Itē nota casum vbi nomine eccē non epūs sed capitulum tantū intelligitur. Itē clericus de rebus eccē acquisitis potest dare pauperibus locis religiosis z seruiētibus suis. Itē clericus d̄ rebus intuitu psōe sue acquisitis potest testari. Itē bona clericorum plura beneficia habentiuz d̄ bent diuidi inter eccās in quibus habēt beneficia.

Cum tibi. Ca. Aliquis cōmittit extremam voluntatē suā in dispositionem alicuius amici sui. et sic mortuus ē

queritur an ille dicatur decedere intestatus.rñ.pa.q̄ non videtur decedē intestatus. Nota q̄ qui extremā voluntatē i alterius dispensatōem cōmittit nō videt decedere intestatus.

Officij Ca. Aliquis in testamento suo reliquit epō propriam portionem et alia multa monasteriis vel ecclesiis.queritur vtrū episcopus de illis possit petere legittimā portōem.rñ.pa. q̄ si portōem illam legauit episcopo cōditōe vt ea eēt cōtentus.et eps conditōez acceptauit de aliis nihil poterit petere quia.per hoc aliis renunciare videtur sed si portōem illam absoluit reliquit de aliis nihilominus legittimā portōem poterit vendicare.si vero cōstiterit qđ fraudulēter modicā portōem reliquit cū conditione vt in ceteris episcopus portione debita fraudaretur.qa fraus z dolus alicui patrocinari nō debent episcopus de illis portōem exigere poterit a canone cōstitutam.saluis indulgentiis ro.pon. que quibusdā regularibus sūt concesse. capitulū istud et sequens loquūtur ꝑm cōsuetudinē quorundā locorū./ Nota q̄ e lectione vnius quis renunciat alteri Ite fraus z dolꝰ nemini debent patrocinari

Requisisti. Ca. Aliquis fecit testamentū pro aīa sua legauit. quesitū fuit a pa.qualiter illa dividenda sunt inter epm et eccām rñ.pa.q̄ regularitē obtinet q̄ episcopus ꝑm diuersas cōsuetudines locorū dz habere tertiā t quartam portōez.sed videndū est vtrū testator diceret relinquo istud episcopo an relinquo istud eccē.vel sic relinquo istud episcopo et eccē.an sic relinquo istud episcopo et illud eccē in primo casu cū dicit relinquo istud episcopo.distinguēdū est vtrū relinquatur episcopo ab extraneo an propinquo/si ab extraneo presumitur relictū intuitu eccē et nō persone vnde eccā cathedralis dz habere suā partem sicut in secundo casu.si aliquid ēlinquitur eccē episcopus dz habere suam partē.sed istud vrū est nisi testator exprimat q̄ velit illud eē tantū episcopi z non eccē.in quo casu voluntas testatoris seruanda ē.secus ē si dicat q̄ velit illud eē tantū eccē z nō episcopi. quia prima dispositio testatoris nō potest imutare generalē cōstitutōem canonis.ꝑ huic dicto canon obuiare videtur dicit enī canon si aliquid legatur pontificibꝰ ab extraneis aut cū eccā aut sequestratis quia ille qui hoc donat pro remedio aīe sue donat nō pro cōmodo sacerdotis.non proprium sed quasi eccē dimissum cōputabunt rñ.pa.illi canoni dicens.quod dicitur in canone vrū est quando testator non exprimit q̄ velit illud eē tantū epi et nō eccē. sed hoc exprimit hic testator et ita nō cōtradicit.si vero a propinquo legatur episcopo presumuntur q̄ intuitu persone et nō eccē nisi cōtrariū ostendatur.et de isto eccā nihil habebit.si autē linquatur episcopo et eccē cōiunctim canonica diuisio ē inter eos facienda.si vero diuisiz legauit istud episcopo et illud eccē siue equalia siue inequalia sint ēlicta reducenda sunt ad canonicā diuisionem.nisi vtraqz pars velit eē contenta suo relicto si vero testator dicat lego hoc episcopo et illa capellis t monasteriis.in casu isto quod legatur episcopo eis erit precipuū cū eccā sicut si cuilibet alteri legaretur z de aliis que legātur monasteriis vel capellis portōem canonicā obtinebit. in fine dicit si aliqua legāt clericis prelatōem vel administratōem aliquaz non habentibus et qui possunt propriū habere siue relinquatur ab extraneo siue appropinquo intuitu psone presumit

omne relictuz· et de illo nec episcopꝰ nec ecclā aliquid habebit nisi aliquid in contrariū ostendatur. que hic dicūtur loca lia sunt· quia nō seruatur hoc generaliter Nota q relictū episcopo ab extraneo regulariter ꝛ generaliter presumitur in tuitu ecclē ē relictū si aūt a propinquo intuitu psone· tamen in vtroqz casu probatio admittitur in cōtrariū· ¶ Item q obtentu alicuius quare illi ē restituēdum et valet vocari cōtra nuncios procuratores negotioꝝ gestores. ¶ Item volūtas testatoris sp dz obseruari· vbi iuris vel alicuius nō offenditur ¶ Item soluitur questio cui ab episcopo questa cedant ¶ Item relictū priuate psone siue habeat beneficiū siue nō sp presumitur ē relictum intuitu psone.

¶ Raynuncius. ¶ Nota ad intelligentiā huius dc. q iure lumbardo si maritus premoriatur vxor eius supstes lucratur tertiā partē bonorū mariti sui ꝛ de illa tertia potest facere quicqd placet sibi et ita clera hz tertiā partē in bonis mariti sui patris raynuncij. et adelasia habet tertiā partē in bonis raynuncij et si vxor premoriatur maritus lucratorem. ¶ Casus raynuncius de clera habuit duas filias alterocham ꝛ adiectaz habentes insuper matrē nomine cleraz ꝛ vxorem nomine adelasiam filiā suā alterocham tradidit cuidā in vxorē cū dote demū in extremis agens fecit testāmentum, in quo testamento alterochē filie sue reliquit domū quandā ꝛ ortū vltra dotem suam adictā vero filiā suā impuberem sibi instituit hērdem in ōnibus alijs bonis suis. adjciens in testamēto suo vt si adicta filia sua impubes decederet sine liberis alterochaꝛ sobles quā tunc gestabat in vtero ei succederent et sic decessit raynuncius. Demū tutores adicte tradiderunt eā in vxorem cuidā petro iure lombardo cū omnibus bonis suis de quo filium suscepit qui breui tpe elapso mortuus ē ¶ Insuper clera aula adicte mater raynuncij donauit adicte et petro viro suo tertiā partē bonorum quā habebat in bonis raynuncij. et adelasia mater adicte suā tertiam quā habebat in bonis raynuncij vendidit petro marito adicte. postmodū vero adicta fecit testamentū ꝛ instituit sibi hērdē petrū maritū suū. ꝛ sic sine liberis est defuncta cuius bona petrus predictus possedit q cōtraxit postea cū alia ꝛ filios ex ea suscepit. Tandē alterocha et filius eius mouerunt questionem super bonis adicte contra dictum petrum petētes bona illa sibi restitui ex cā fideicōmissi siue substitutionis ꝑm testamentū raynuncij. lite cōtestata inter petrum et alterochaz et filium eius lite pendente dictus petrꝰ mortuus est. post mortem petri· alterocha et filius eius ceperunt tandez questionem mouere cōtra filios ipsius petri ꝛ ranerium tutorē ipsorū coram g. iudice tusculan. ex cā premissa ex parte tutoris ꝛ filiorum predā petri respondebat q obstabat illis annalis prescriptio. v sucapio ꝑ dote longi temporis silentiū diuturnum· preterea dicebat idez tutor q si hoc non proficeret de bonis illis prius debeant deduci. ⁊tia clere ac ⁊tia adelasie quas dederant petro et quarta per trebellianum nomine ipsius adicte iudex auditis allegationibus cōdemnauit tutorē nomine pupillox i restitutione bonorum raynuncij. alterochē et filio eius ⁊tia clere ac ⁊tia adelasie primo deducta secundum cōsuetudinem ciuitatis. precipit etiaz deduci quartā per trebellianū quā quilibet extraneus deducere potuissz. a q sūa vtraqz pars ad se. ap. appellauit

datus fuit quidaz cardinalis auditor coram quo ex parte alterochę proponebat q̄ clera auia et adelasia mater ipsius ipsam in legittima sua priuari nō poterāt vnde petiūt alterocha suam legittimam in bonis auię et matris ipsius petiūt insuper fructus perceptos a tpe litis contest. in quarta trebellianica cōputari in quibus dicebat sniām predicti iudicis iniquam. et ab ea legittime ꝓuocatum.

Ex parte pupillorum allegabat q̄ pat adiecte ipsam in legittimā que sibi ab intestato debebat aggrauare non potuit vnde petebat illam detrahi de restitutōe predicta. iudex audito hinc ⁊ inde proposite sniām iudicis supradicti in eo q̄ dixit etiam clerc ac terciam adelasie integraliē deducendas pronunciauit iniustā dicens q̄ legittima ipsa salua sit alterochę in vtraqz ꝑte. ad cuius restitutōez dictum tutorem nomine pupillorū cōdemnauit in eo q̄ dixit quartā per trebellianum deducendā sniām supradicti iudicis cōfirmauit. ita videlicet q̄ fructus de bonis ipsis a tpe litis contest. percepti computētur in ipsam quartam. et si fructus sufficiant ad quartā ipsam et fructus ipsius quarte. alia deductio nulla fiat quia vero pater adiecte ipsam in ligittimam que sibi debebat ab intestato non potuit aggrauare legittimā ipsam censuit remittendam ita q̄ deductio fiat secundū cōsuetudinem ciuitatis. in eo vero q̄ iudex cōdemnauit ranerium nomine pupillorum ad restitutōem residui faciendaz alterochę ⁊ filio eius sniām cōfirmauit ipsius. et dominus pa. sniām ipsam ratā hz et firmam. // Nota q̄ tutori dato in testamento potest testator precipere vt sic vel sic de rebus suis disponat. // Itē si litis cū pupillo tutor conuenit. // Itē sniā fertur in psonam tutoris. // Itē iudex appellatōis potest in quibusdam sniām confirmare et in quibusdam infirmare. // Itē a tpe litis cōtest. dicit quis est in mora vt hic videt posse colligi. // Itē pater non potest priuare filium quarta legittima vel etiā in ea grauare.

Tua nobis. Ca. Quidam in vltima voluntate sua pecuniam ⁊ alia bona relinquunt expendenda ad piascausas et ad hoc faciendū deputant tā religiosos q̄ clericos seculares et etiam laicos executores. isti cū deberent bona p̄dicta in pios vsus expendere. aliis vsibz contra voluntatē testatoris applicare presumūt significatū fuit domino pa. cū episcopi locorū debeant prouidere vt omnes pie voluntates defunctorū debeant adimpleri etiā si testator illud ꝓhibeat mandat pa. episcopo dioc. quatinus compellat executores hmōi testamentorum vt bona ipsa fideliter ⁊ plenarie impiascausas expendant ꝑm voluntatē defuncti Nota q̄ episcopi possunt cōpellere executores testamentorū vt voluntatem defuncti ad pias cās adimpleant.

Raimaldus. Ca. vt melius intelligas dimide decretalē in vi. partes hoc modo quidam nomine p. duos habens fratres fecit testamentū in quo raimaldum filium suū īstituit sibi hęredez adiectis. vt si absqz filiis masculis moreretur hereditatem patruis suis restitueret. mortuo vero ꝓpone orta est discordia inter raimaldū ⁊ patruos eius sup quibusdam bonis hereditatis ipsius. // Tandem cōpromiserunt in tres arbitros sb hac forma vt si omnes simul interesse non possent duo illorū arbitrium ꝓmulgarent duo ipsorum alterum tertio taliter arbitrati sunt q̄ neutra pars haberet licentiaz transferendi quocūqz modo in alium res ipsas nisi in eorū filios masculos

los legittimos. et quicqd contra hoc fieret non valeret post hoc vero dictus raynaldus prolē nō habens cōdidit testamē tum in quo testamento medietatē partes de rebus predictis de quibus cōpromissum fuit legauit quibusdā auunculis suis in alia vero medietate et in omnibus alijs bonis suis vnū de patruis suis. et filios eius sibi heredes instituit et adiecit in testamento vt si patruus et eius filij venirent contra legatū auūculis de bitū amitterent quicqd posset eis cōpetere ex testamento ipsius vel ab intestato et ad dictos auunculos suos p determinatas portionibus peruenire et sic mortuus est rainaldus. Mortuo vero rainaldo dictus patruus eius adiuit hereditatē ipsius. predicti auūculi statim ceperunt mouere questionē cōtra patruū z filios eius petendo ab eis legatum predictum pro rata eius partis que ipsos cōtingebat de ipso legato. et si venirent contra ipsum legatū petebant sibi restitui quicqd occasione testamenti ipsius r. ad ipsos poterat peruenire. lite vero cōtestata super istis duobus articulis prefatus iudex absoluit patruū et filios ab impetitione auunculorū super ipso legato et cōdēnauit patruū et eius filios ad restitutionem aliorum bonor̄ que ex testamento r. capere poterant faciendā predictis auunculis a qua sniā vtraqz pars ad se. ap. appellauit. post hoc partibus cōparētibus in presentia pa. datus fuit quidā cardinalis auditor corā quo pars vtraqz petebat sniām in eo p lata erat contra ipsam infirmari. et quati. faciebat p ipsa cōfirmari. lite vero cōtest. et audite allegatōibus vtriusqz partis cardinalis cōsiderans q dictus r. habebat in bonis quondam reponis patris sui tertiaz partē debitam iure nature in qua grauari nequiuit. habebat etiā quartā ℔ trebellianicā in bonis predictis q quilibz extraneus restitutōe grauatus deducēre potuisset. vnde potuit easdē portiōes in vltīa voluntate legare. et ideo legatū tenuit vsqz ad tertiā z quartā prefatus pronūciauit predictū iudicē ppā processisse in eo q super hoc dictū patruū in totū absoluit. non obstante predicto arbitrio q non poterat impedire ne predictū legatum valeret. et cōdemnauit patruū ipsū ad restitutōez medietatis tertie z quarte partis ipsius legati pro rata que ipsos auūculos cōtingit de ipso legato. et in residuo sniāz prefati iudicis cōfirmauit // In secundo vero articulo. in quo dictus iudex patruuz z filios totaliter condemnauit dcreuit ipsū male pronunciasse. quia filij contra voluntatem testatoris nō inueniūtur aliquid cōmisisse. cū nihil de his que petita fuerant possiderent. sed in portione illa quā patruus habebat in bonis illis ratōe tertie z q̄rte quas habebat in bonis ipsis dictus r. sniām predicti iudicis cōfirmauit pro rata que contingit auunculos ipsos de ipsis rebus. cū in illis rebus teneret institutio et legatio et adiectio pene. i residuo absoluit eundē patruū z filios saluo nihilominus ipsi patruo ex iure institutōis beneficio legis falcidie in restitutōe legati predicti si idem patruus infra tēpus legittimum. i. infra annum voluntati paruerit testatoris cum fecerit inuentarium et contra voluntatē testatoris lex falcidia inducatur. dominus papa sniām cardinalis ratam habet. et eam auctoritate apostolica confirmauit.

¶ Nota q modus pro conditōe seruat̄.

// Item forma compromissi seruanda ē vnde si in plures sit cōpromissum tercio absente vel mortuo ceteri pñt procedere

si hoc sic dictū in cōpromisso vt hic alias non ¶ Itē si pluribus relictū fuerit si deicōmissum et vnus solus superstes est illi debetur qui tpe existente conditōis solus inuenitur. // Itē verbū quandoqz ponitur proprie z ipproprie sicut hic est in verbo legauit // Itē testator potest imponere pnaz hered si sue non pareat voluntati. Itē legatū pretendū est ab here de non auctoritate propria occupandū. Itē ambe partes possunt a sniā appellar Itē lites contestatio facienda ē corā iudice appellatōis. // Itē due quarte pñt d duci .s. debitā iure nature et trebelliani ca. // Itē in legittima q̄ iure nature debetur nullū grauamen potest imponi. Itē sniā pro parte cōfirmatur et pro parte īfirmatur // Itē lex falcidia inducitur cōtra voluntatē testatoris. ¶ Item si here fecerit inuentariū vtetur beneficio legis falcidie. aliās non potest.

¶ Johannes. Ca. D. clericus sancte crucis legauit de bonis suis in vltima voluntate venerabilibus et pijs locis. et hanc voluntatē suam exequendā cōmisit iohanni clerico et p. laico et mādauit eisdem vt creditoribus suis satisfacerent. dicit pa. q̄ post mandatū susceptum per dioc. epm cōpelli debent explere voluntatē defuncti si fuerint negligētes. // Nota q̄ voluntates defunctorum ad pias cās per dioc. episcopū mandari debent executioni.

¶ De his. Ca. De his que legantur in ornamentis eccē vel ad cultū diuinū vel anniuersario vel alijs pijs locis canonica portio deduci non dz dum modo ista legata nō fiant in fraudē. vt episcopus vel proch ialis eccā portione debita defraudetur. Nota q̄ epūs vel prochialis eccā non dz habere portōem de his que legantur in ornamētis ecclesie vel ad cultum diuinum.

De successionibus ab intestato.

Sed hoc. // Ca. Dēs clerici generaliter de his que habent per hereditatem vel alio modo īcuitu persone acquisierint dū viuunt possunt inde facere quicqd eis placet. si vero ante moriantur q̄ de his disposuerit. si cōsanguineos nō habent in ius eccē debz tradi. ¶ Nota q̄ clericus potest testari ad libitū suū de omnibus acquisitis ītuitu persone sue puta artificio hereditario iure donatōe amicorū et hmōi.

¶ Sancto cōalio // Ca. Laici quidam habebant seruos manumserunt illos z ordinati sunt in presbiteros. quando presbiteri isti morieb̄antur totā substantiā illorū laicali sibi vendicabāt tanquā de propriis seruis. ista relata sunt in cōalio. vnde statuit cōaliū q̄ istā de cetero nō fiant. sed sicut liberti facti sūt ad suscipiendū gradū z diuinū officiū im nihil ab eis exigatur preter diuinū officiū. sed peculiū illorū diuidatur in q̄tuor partes quarū vna assignatur epō altera eccē cui seruiunt. ītia pauperibs quarta cōsanguineis. etsi parētes sint idonei episcopus in vsū eccē cōuertat. Nota q̄ laici nihil debent occupare de rebus clerici morientis. ¶ Item patronus in liberto potest retinere operas spūales

¶ Itē substantia clerici morientis diuidi dz in quatuor partes vna epō alia eccē tercia pauperibus. // Itē parentib9 non idoneis nihil potest testari clericus moriens. vt puta hereticus ut infra de hēticis vergentis.

¶ Cū dilectus. Ca. Archipbr

ꝛ aleno se et sua obtulit monasterio de brusia. tandē dū ageret in extremis voluntatē vltimā exprimendo asseruit se et sua monasterio contulisse. et sic decessit. Ep̄s eduen̄ diocesanus eius occupauit quedā bona quondā ipsius archipb̄i biteri et etiam quedā bona monasteri. vnde super bonis istis cā cōmissa fuit iudicibus cui quibus pretebat abbas de brusia monasterio suo restitui quicqd episcopus de bonis archipresbiteri aut etiam monasteri occupauerat. et ecōuerso prebat episcopus sibi restitui nomine prochialis ecc̄e cuius ille fuerat archipresbiter quicqd d̄ bonis dicti archipresbiteri monasteriū detinebat ad probandam intentionem suā abbas testes induxit. tandē cā delata est ad pa. ipse vero examinato negocio diligēter ꝛsiderauit esse plenum qd archipresbiter dū ageret in extremis voluntatē vltimā exprimēdo asseruit se ꝛ sua monasterio cōtulisse et cū requisitus fuisset vt cōderet testamentum rn̄. se nō posse testari quia se et sua dederat monasterio ꝛ vnus de testibus dixit se vidisse quando se et sua obtulit monasterio. et testes alī dicebāt se audisse ipm archipresbiterū in presentia abbatis cōfitentē q predictum est adiuuantes plurimū assertōem abbatis non tanquā probarent sufficienter sed tanquā supplementer admmiculū prestabāt sed quia ex aduerso pars episcopi asserebat q dictus archipresbiter ꝛsiderans agens alienatus erat a mente. vnde nō valuit quod dicebat pa. cām ipsam commisit sub hac forma. q nisi episcopus probauerit archipresbiter nō fuisse sanę mentis cū vltimā voluntatē expressit imponatur ei silentiū super in petitione monasteri et cōpellatur restituere monasterio quicqd occupauit d̄ bonis illius archipresbiteri aut etiā monasteri. Si vero probauerit illū alienata mente dixisse predicta cōdemnetur monasterium ad faciendā episcopo restitutōem nomine prochialis ecc̄e omniū bonorū que fuerūt ipsius archipresbiteri. cū ipse archipresbiter ab intestato decesserit nec habuit cōsanguineos. et ipsi monasterio silentium imponatur. Nota q vnus testis cū alīs animalis supplementibus fauore religionis sufficit ad fidem faciendam Itē furiosus non potest facere testamentum id est qui est mente captus. Item publicatis attestatōibus possunt testes induci super nouo articulo pendente ex priori. item quis potest probare negatiuam si includit in se affirmatiuā. itē episcopus potest agere pro ecclesia sibi subiecta.

De sepulturis.

Nos instituta. Ca. Statuit leo pa. q quilibet debeat sepeliri in sepulturis parentū suorum p̄m q fecerunt antiqui patriarche verūtamē nulli negandū ē propriā eligere sepulturā. etiā alienā quia et dñs hoc fecit. sed quia dignus ē mercenarius mercede sua tertiā partē iudicij sui illi ecclesie precipit dari in qua sepeliri debeat vel debebat si non elegisset alibi sepulturam et vbi dū viuebat celesti pabulo refici cōsueuit. quod si fecerit ubicūqz voluerit eligat sepulturā. et ne aliter fiat precipit leo pa. sub pena excōmunicatōis Nota q debemus eligere sepulturā vbi maiores nostri sepulti sunt. quod verum est de honestate. item licitū est alienaz eligere sepulturam. i. in alieno loco vt

patet per exemplū dñi qui sibi elegit sepulturā ioseph. Itē ecē prochiali relinquenda est sua portio cū quis eligit sibi sepulturam. Itē nullus dz terminos transgredi a sanctis patrib9 cōstitutos

¶ Relatum. ¶ Ca. Leo pa. statuit in capitulo isto vt quicunqz voluerit āmodo in monasteriū cōuerti siue in vita siue in morte medietatē omnium rerum suarum z possessionuz quae decernit disponē pro aīa sua relinquat illi ecē ad quā pertinet. Nota q prochialis eccā dz habere medietatē. vt hic dicitur de ōnibus que relinquit prochianus in vltima voluntate. sed circa hoc attēde cōsuetudinē locorum.

¶ Fraternitatē. Ca. Quidam ciuis ianuen. p. nomine de castello habebat sepulturā ab antiquis tpibus et sui maiores apud monasteriū sancti stephani apud aliam eccām unus religiosaz elegit sepeliri orta ē questio ō corpore illius coraz archiepō ianuen. significatū fuit hoc dño pa. vnde ipse rescribit archiepiscopo ianuen. dicens q nō credit ipz ignorare qualit ab antiquo fuit dispositum apud monasteria z loca religiosa corpora defunctoruz debere sepeliri in quibus orationes z missaruz solemnia frequentius celebrantur. vnde qui voluntib i sepeliri nō est eis cōtradicendū. qui vero relinquūt antiquas eccās et sepulturam patrū et aliorū parentū suorum z ad noua z minus religiosa loca se transferunt contra antiquā cōstitutōem sanctorum patrū facere dinoscūtur vnde si p dictus p. contra cōstitutōm vel cōsuetudinē istā antiquā z rationabilē corpus suuz sepeliendū mandauit hoc nō preiudicat rationi. et ideo mandat quati. corpus illius reddi faciāt monachis sancti stephani. et cū patribus suis sepeliri. Nota q qui vult eligere sibi sepulturā relicta sibi sua propria ecā eligē dz locum magis religiosū aliter nō potest.

Itē si dimisso loco magis religioso eligat quis locū minus religiosū non valz electio talis sepulture per illā trām. qui vero relicta antiquis z c. et ita non sequitur q extrema voluntas sit sp effectui mancipanda.

¶ De his Ca. Aliqui quādoqz se transferunt ad loca religiosa cū bonis suis in infirmitate. vel etiā in sanitate z nihil relinquunt ecclesijs a quibus fructum salutis pabula. quere etiā quid iuris esset de his. rñ. pa. q si in egritudine ad religiosa loca se transferunt. et ō illa egritudine moriunt canonica portio dz exhiberi illis ecclesijs a quibus assumūtur z in quibus sepeliri debebant. si vero in sanitate se transferunt tūc nihil dare cōpellunt ecclesijs suis prioribus. quia liberum ē tūc bona sua cuilibet impartiri. ec priuatis personis. Nota q cū aliquis transit ad religionē in egritudie decedat canonicā portionē dz habere. prochialis ecā de his que legat illi monasterio. Itē cū quis in sanitate sua transfert se ad religionē nihil potest prochialis ecclesia petere quia tūc non solū pijs locis posset res suas dare imo etiam cuicūqz vellet.

¶ Ex parte. Ca. Prior de insula quendā prochianum canonicorū obrigen. post appellatōem in sua ecā sepeliuit. vnde canonici cōquesti sūt dño pa. mandat ipse quatinus prior cōpellatur vt corpus prochiani prediti prefati canonicis restituat et de his que habuit occasione sepulture illius amicabiliter cōueniat cū eisdem. Nota q monachi possunt habere populum. Itē non solum iuris vel rei petitur restitutio sed etiaz

adauerio. ‖ Itē officiū iudicis ē vt ad moneat partes ad concordiam.

¶ Cum liberū. Ca. Quidam pſbiter corpus cuiusdam mulieris deferri faciebat ad monasterium sancti martini lauduñ. sepeliendū prout ipsa in vltima dispposuerat voluntate monachi sancti vincencij corpus illud violēter rapuerūt et illud violenter in sua eccā sepelierunt conquesti sūt monachi sancti martimodomino pa. mandat pa. quat. si est ita monachi sancti vincencij cōpellātur vt ossa pfate mulieris et beneficia que occasione sepulture illius habuerunt restituant monachis sancti martini. Nota q liberē quis testatur hoc hz ex iure beneficio. ‖ Itē quod vniuersaliter ē dictū recipit distinctionē. ‖ Itē quod obtentu vel occasione alicuius queriť illi ē testimendū. et ē notabile cōtra nuncios pdominis z cōtra negociorū gestores.

¶ De vxore. Ca. Sicut liberū est viro eligere sepulturā ita liberū est mulieri nulla est in hoc casu inter eos differentia cū a lege viri soluta eē intelligatur. illa fuit dubitatio. quia dicť rih. q. ij. vnaqueqz. q mulier siue in vita siue in morte virū suū sequatur. in fine dicit q de filijs minoribus ubi debeāt sepeliri a sanctis patribus diffinitū non est et ideo cōsuetudini loci relinquenduz est. Nota q vxor potest eligere sibi sepulturā sicut vir. Itē consuetudo loci attendenda ē.

¶ Cum sup. Ca. Querit quantum debeat defunctus qui eligit sepulturam dimittere prochiali eccē vnde assumitur. et rñ. ad minus quartā partē. Nota hic dicitur q eccā prochialis debz habere quartā partē testamēti. sed hoc cōsuetudini relinquendū est.

¶ Certificari. Ca. Quidā ipe tranit priuilegiū ut qui apud eoz eccleſias elegerit sepeliri licitū sit eis eos recipere ad ecclesiasticaz sepulturā cū ista clausula salua debita iusticia illarū ecclesiarum a qmbus mortuorū corpora assumūtur. quesitū fuit a pa. qualiter clausula ista salua debita iusticia zc. sit intelligenda et exponenda rñ. pa. q sup hoc articulo diuersa antecessorum suoz cōstitutā manauerūt. leo pa. quandoqz appellauit illam iusticiā tertiā partē qñ qz mediam. vrbanus z vitalis qñqz appellant illā canonicam iusticiā quartam partē. vnde pa. rñ. ꝑm q beatus hieronimus inquit vnaquaeqz ꝓuincia in suo sensu abundet et ita secundū rationabilem cōsuetudinē loci illa iusticia erit aliquādo media aliquādo tertia vel quarta pro diuersitate locorū. Nota q nihilominus mortuariȝ cōsuetudo loci seruatur.

¶ In nostra Ca. Prior eccē mōtis ferrandi z hospitalarij clarem montē. dioc. habebant inter se questionē sup iure funerādo et funerādi hospitalarij rapiebāt ad eccām sepulturā prochianos dicti prioris. cū super his cōmissa fuit iudici. corā quibus petijt dictus prior satisfieri sibi de damno. quod sustineāt ab illis hospitalarijs qua prochianos suos receperunt ad sepulturā z q decetero non reciperēt ad ecclesiasticā sepulturam prochianos ipsius ad probandum suā intentōem testes induxit. tandē causa ad se. ap. ē delata. in presentia pa. prior predictus proposuit predicta ex parte hospitalariorū fuit propositum q ex priuilegijs sibi cōcessis licitū est eis omnes preter excōmunicatos z interdictos ad ecclesiasticam recipere sepulturā. q apud eos elegerint sepeliri. et fideicōmissa i vltima voluntate sibi relicta recipere

soluta tantūmodo quarta prochiali ec
clesie de cuius prochia mortuorū corpo
ra assumuntur · preterq; de equis ⁊ ar
mis de quibus quartā deducere nō tenēt
pa. audiit cōibus vtriusq; partis tales
protulit sm̄ām q predicti hospitalariy de
cetero nō recip. ant prochianos dicti pri
oris ad ecclesiasticā sepulturā nisi apd
eos elegerit sepeliri. et tūc prochiak ec
clesia recipiat quartā partē d oblatōib9
lectis ⁊ alijs que defunctus pro aīa ibi
dem reliquit preterq; de equis ⁊ armis
hospitalariy residuū habeant nisi dolo ⁊
fraude hospitalariorū defunctus inducto
fuerit ad hmōi electōem vel dispositōes
faciendam. insup iniunxit eisdē hospita
lariys vt eidē priori satisfaciant de quar
ta parte triū milium solidorū quos con
stat eos a prochianis illius recepisse. cū
plenum nō fuerit q eorū oblati vel con
uersi fuissent. preterea precepit eisdem
vt satisfaciant priori de oibus que ha
buerunt a quodā qui fuit interfectus in
campis. nisi probauerit q apud eos ele
gerit sepulturā. alioquin ei restituant
quartā partē. Itē restituant oīa q̄ ha
buerunt pro quibusdam alijs occasione
sepulture ipsorū quos constat infra an
nos legittimos decessisse. Nota q mo
nachi possunt habere populū. Itē cum
dolo inducatur quis vt aliam eligat se
pulturā. non preiudicat talis electio p
rochiali ecē. Itē quod occasiōe rei mee
per aliū queritur mihi de iure restituē
dum est.

Ex parte. Ca. Quidaz nobi
lis sollicitauit sepe quandā puellā d stu
pro et cū non cōsentiret eidē posuit ei in
sidias super quodam ponte. et dū fuge
ret casu cecidit de ponte et mortua ē. que
ritur vtrū debeat in cimiterio sepeliri. mā
dat pa. q cū illa non sponte precipitaue
rit se de ponte sed casu ceciderit corpus e
ius dz in cimiterio sepeliri. maxime cum
ex honesta cā fugisse noscatur. et cui cō
municabatur viuenti cōmunicandū sit
iam defuncte. Nota q qui casu et non
sponte submergitur vel moritur nō pri
uatur ecclesiastica sepultura Itē nota
regulā cui viuo cōmunicamus ⁊ mortuo
communicare debemus.

Sacris. Ca. Aliquando con
tingit q corpora excōmunicatorū per vi
olentiā aliquorū vel aliquo casu in cimi
terio sepeliunt queritur an debeant ex
humari rñ. si ab aliorū coporibus dis
cerni possunt exhumari dñt ⁊ longe ab
ecclesiastica sepultura iactari. si vero dis
cerni non poterūt non debent corpora il
lorū excōmunicatorū cū alijs coporib9
exhumari. cū sepultura preciosa illis nō
prosit. sic nulla vel vilis nō obest iustis
Nota q cui nō cōmunicamus viuo non
ē cōmunicandū defuncto. Item rōe du
bietatis aliquid admittitur. quod si cer
tum eēt repelleret. Itē vtile non vitia
tur per inutile Itē nec preciosa sepultu
ra prodest defuncto nec vilis nocet.

Abolende. Ca. Apud mon
pessulanū erat cōsuetudo q clerici nō p
mittebant effodi sepulturā nisi prius e
is certuz precium persoluatur. precipit
pa. istam cōsuetudinē aboleri. et clerici
nihil audeant exigere hac de cā. Nota
q pro terra in q̄ sepeliendi sunt defuncti
nihil ē exigendū.

Parrochiano. Ca. Quidam
prochianus fuit excōmunicatus p mani
festis excessib9 homicidio. incendio. et p
violenta manuū iniectione in personas
ecclesiasticas et pro violatōe eccārū ⁊
incestu. dū ageret in extremis fuit abso
lutus per presbiterū suū iuxta formā ecē
quesitū fuit vtrum deberet in cimiterio

sepeliri. rñ. q nõ dz ei cimiteriũ et alia suffragia eccẽ denegari. sed hẽredes eius et propinqui ad quos bona peruenerunt ipsius cõpellendi sunt vt satisfaciant pro eodem. ¶ Nota q cui vnũ sacramentum cõcedit omnia alia que sũt eiusdem cẽsure sunt cõcedenda. ¶ Itẽ sacerdos in necessitate potest absoluere a qualibet excõmunicatione. ¶ Itez hẽredes tenẽtur ex malefitio defuncti iz ad eos nihil ex illo malefitio peruenerit.

¶ De prochijs z alienis prochianis.

¶ Ieps. Ca. Eps alicuius ciuitatis cũ magna parte populi incidit in hẽresim donatistarum vnde mones precisi sunt ab eccã. in resi dua prochia cõstitutus ẽ nouus eps prior cũ populo qui secuti fuerant ipsum reuertatur ad vnitatẽ eccẽ cũ eo dispensatum p multitudine sequentiũ ipsũ. tuz pro vtilitate vt dignitatẽ recipiat ꝑ qa alter canonice fuerat institutus remoueri ex toto nõ dz. sed inter se diuidant populũ prout in lrã cõtinet. hodie vero priuat. sed hoc est dispensatio. ¶ Nota hic habes vnũ casũ in quo duo epi pñt esse in eodem episcopatu. s. quãdo alter labit in hẽresim z alter canonice eligitur. ¶ Itẽ melior ẽ conditio minoris qz maior diuidet z minor eliget. ¶ Itẽ voluntas pluriũ preferenda ẽ pauciorib. quod verũ est nisi a pauciorib. opponatur aliquod rõnabile et probetur. vt e. de his que fiunt a maiori parte capituli cũ ĩ cãctis.

¶ Vt dominicis. Ca. Dicitur in hoc capitulo q sacerdotes in diebus dominicis z alijs diebus festiuis debent ꝓponere in eccã vt si est ibi aliquis q ex cõtemptu dimisit suũ presbiterũ statim recedat. ¶ Nota q nullus presbiter alterius prochianũ recipere dz ad diuina. quod verũ est si cõtempto prelato suo audire velit ibi diuina absens enĩ iusta de cã potest audiri diuina in eccã ad quã venerit.

¶ Nullus. ¶ Ca. dicitur q nullus episcopus alienũ prochianum iudicet. quia qui eũ ordinare non põt nec iudicare. ¶ Nota q nullus põt iudicare prochianum alterius quia ad quẽ spectat ordinatio alicuius et eius iudicatio. ergo qui non põt ordinare non põt iudicare. hoc tamen intellige de episcopo. de alijs enĩ nõ. quia licet archidiaconus non possit ordinare potest tamen iudicare sicut z alij iudices.

¶ Super eo. Ca. in canonibus reperit q limites prouinciarũ siue dioc sum et ea que limitibus adhẽrent nõ prescribũtur quesitũ fuit vtrũ idẽ sit iudicium in limitibus prochiarũ. rñ. q idẽ seruandũ est in vtroqz dũmodo cõstiterit limites canonica ordinatione fuisse distinctos. ¶ Nota q limites legittime distincti z ea que limitibus adhẽrẽt prouinciarum siue dioc̃ũ z prochiarũ nõ prescribuntur. ¶ Itẽ idem iuris est in minori qõ in maiori.

¶ Significauit. Ca. Postq̃ ciuitas aconen. recuperata fuit a xp̃ianis multi se transtulerunt ad habitandũ illuc qui ante generalẽ occupatõez terre sancte in alijs ciuitatibus regni hierosolimitani morabant prelati predictaz ciuitatũ volebant exercere iurisdictionẽ in predictis habitatoribus aconensibz et alia spiritualia z tpalia exigebant ab eisquibz non ministrabant spũalia. eps aconen. cõquestus ẽ dño pa. vnde mãdat iudicibus quati. cõpellant prelatos predictorũ locorũ vt nullã iurisdictionem vsurpant in predictos acon. habita res

nec ab eis spalia exigant quibus spũ alia nõ ministrant. verũtamẽ si de agris in eorũ prochijs cõstitutis fructus percipiunt. et in partibus vltramarinis rõne predioru decime soluũtur decimas illas de cetero integre percipiãt dicto acõñ. tanquã suo diocesano de cetero rũdere cogãtur. Nota q licitũ est alicui domicilium mutare. Jtẽ nota contra epos ⁊ archidiaconos ⁊ alios prelatos qui redditus suos percipere nõ debent nisi officiũ suũ in verbo predicatõis ⁊ alijs exercuerint

Jtẽ decime prediales illi ecclẽ sunt dande in cuius territorio predia sunt constituta.

De decimis primicijs et oblatõibz

Decimã. Ca. primo ponit tria genera decimarũ sm q olim in veteri testamento soluebant Secũdo dicit q primicie quas de frugibus offerebant nõ erant aliquo speciali nomine designate sed pro volũtate sua quilibz offerebat. postea traditõe hebreorum inolevit arbitrio magistrorũ. q q plurimũ dabant xl. partẽ offerebant sacerdotibus qui minimũ lx. partẽ ⁊ sic inter xl. et lx. licebat offerre qđ volebant et ita q prius dubiũ erat postea diffinitum fuit propt auariciã sacerdotum.

Nouũ genus. Ca. Quesitum fuit a pa. vtrũ clerici a clericis decimas exigere possint. rñ. pa. q hoc eet nouum genus exactõis vt clerici a clericis decimas petant. cũ in lege dñi legatur. leui te enĩ a leuitis decimas nõ accipiebant illi vero clerici qui ab alijs clericis spũalia recipiunt de laboribus suis eis debẽt decimas dare. Nota clericos clericis decimas dare nõ debere.

Ex multiplici. Ca. inter ab luterem et cõuentum de brand. ex vna pte et quendã presbiterũ pro eccl̃a sua ex altera. talis cõpositio interc̃essit scripto autentico monachorũ roborata q monachi deberent soluẽ annuatim dicto presbitero dũ viueret decimas de blado ⁊ vniuersis leguminibus exceptis minutijs ⁊ animis quas eis remisit. postea abbas impetrauit priuilegiũ vt de laboribus suis quos propriis sumptibz excolũt decimas soluere nõ teneant. nulla de cõpositione predicta mentione facta statim cepũt excolere suis sũptibus possessiones sup quibus cõpositio facta erat et ea occasione subtrahebant decimas. vnde presbit cõquestus ẽ domino pa. super hoc dicit pa pa q non fuit fue intẽtionis per priuilegium predicte cõpositioni derogare. quare mandat quatinus abbas ⁊ monachi cõpellãtur predictã cõpositõem seruare vel cũ ipso presbitero amicabiliter conuenire nisi de ipsa cõpositione in priuilegio cõtineatur expresse. Nota q pa. per priuilegiũ suũ non intẽdit reuocare cõpositõez de qua in priuilegio mentio nõ haberetur. Jtẽ priuilegiũ veritate tacita impetratũ non valet.

Cõmissum. Ca. Monachi d̃ hosple ecclẽ sancte marie in cuius prochia cõmorantur decimas ex integro non soluebant cõquestus ẽ rector illius ecclẽ domino pa. vnde mãdat archiepiscopo cãt. quatinus monachos cõpellat vt decimas de terris cultis in quibus olim domus cõstructe fuerant ecclẽ predicte cũ ea integritate prsoluent. qua prius solui cõsueuerant antecp in eadẽ prochia morarentur. et sic decime olim soluebantur d̃ pascuis ita ⁊ nũc soluẽtur de eisdẽ ad frugũ fertilitatis translate absq; diminutiõe nota decimas integre prsoluendas.

Peruenit. Capitulum

istud ⁊ sequens per se patent.

¶ Cum homines. Ca. homines de ortona tenentur soluere decimas pro chiali ecc̃e · sed ante q̃ id faciunt de fructibus non decimate satisfaciant seruientibus ⁊ mercenarijs suis pro debito totius anni ⁊ de residuo decimas persoluunt · mandat pa. vt statim collectis fructibꝰ ante aliquã deductõez decimã soluere cõpellantur et de subtractis satisfaciant cõpetenter. / Nota decimas persoluendas ante aliquã deductionẽ.

¶ Dilecti filij. Ca· monachi de noual. habebant priuilegiũ de nõ dãdis decimis de terris quas colunt suis sũptibus ipsi cõducebant predia aliorũ in parochia monachorũ sancte crucis. de quibus predijs monachi sancte crucis percipere decimas cõsueuerunt de quibus i magna parte sustentatõem habebant · ⁊ occasione priuilegij predicti decimas non soluebant monachis sancte crucis de predijs cõductis vnde cũ ipsi monachi enormiter grauarẽtur cõquesti sũt domino pa. vnde scribit eisdẽ monachis de noualo dicens q̃ non fuit intentio antecessoꝝ suorum vt de possessionibus quas cõducunt decimas nõ persoluant. quare mandat eisdem vt de predijs cõductis monachis predictis integre decimas persoluãt vel cũ eis amicabiliter cõueniant. Nota priuilegia sic intelligenda vt intellexit actor ipsorũ. // Itẽ priuilegia nõ sunt ampliãda q̃ sunt odiosa.

¶ Suggestũ. Ca. Abbas ⁊ fratres doleñ. monasterij cõquesti sũt dño pa. q̃ cũ ipsi habeant priuilegia de nõ dandis decimis monachi de nouissimo decimas auferre conãtur ab eis cõtra tenorem priuilegiorũ suorũ mandat · abbati ⁊ fratribus vt super decimis illis cõponant · quia quando vo. eccl̃a ordini illorũ priuilegia de non dandis decimis cõcessit ita erant rare abbatie illius ordinis q̃ nulli poterat de iure scandalũ suboriri · sed modo in tantũ sunt augmentate et possessionibus ditate q̃ multi viri eccl̃astici de ipsis deponunt querelã. / Nota q̃ super decimis cõpositio fieri potest inter ecclesiasticas personas. Item si priuilegium ex prece factum mapiat enorme detrimentũ inferre reuocandum est priuilegium.

¶ Ex parte. Ca· Quidã monachi albi ⁊ nigri occasione priuilegiorũ que super nõ dandis decimis sibi cõcessit ro. eccl̃a spoliare presumebant eccl̃as iurisdictionis terrarũ archiepi· vnde ipse significauit hoc dño pa. et ipse rescribit ei dicens. q̃ predecessores alex. fere omnibus religiosis cõcesserunt decimas de laboribus suis. sed adrianus postmodum fratribus cisterc. ordinis cẽplarijs et hospitalarijs decimas laborũ quos p̃ prijs manibus ⁊ sumptibus excolunt ⁊ de nutrimentis aialium suorũ et de ortis et de noualibus suis quas propr̃ijs manibus ⁊ sumptibꝰ excolunt · et alijs concessit vt decimas nõ psoluant et alex. sup hoc imitatus ẽ adrianũ vnde precipit q̃ illi quibus hoc indultum ẽ occasione decimarũ de alijs rebꝰ eccl̃arum suarũ de decimas subtrahere non presumãt vel sibi aliquid vlterius vendicare. Nota q̃ priuilegiũ non dꝰ ad aliud extẽdi q̃ ad ea q̃ cõtinentur in ipso

¶ Licet. Ca. Religiosi quibus cõcessum ẽ vt de laboribus suis quos p̃ prijs manibus aut sumptibus excolunt decimas nõ persoluant · si portiones suas alijs tradunt excolendas decimas de illis soluere tenẽtur eccl̃is parochialibus in quibꝰ priuilegiũ locum nõ habet ·

¶ Ad audientiã. Casus in

priuilegijs alsterden. cõtinetur q de laboribus quos proprijs manibz aut sūptibus excolunt decimas nõ psoluant. quidam malicose mterpretantes verbũ illud de laboribus. dicũt de laboribus. i. de noualibz. verbũ illud ad noualia restrigentes. peruenit hoc ad noticiam dñi pa. vnde mandat quati. prelati hoc ô ceteo fieri nõ permittant. si. n. pa. intellexisset de noualibz vbi posuit de laboribus posuisset de noualibz. Nota q priuilegium pũcipis malicose nõ est interpretãdum. Itẽ non est recedendum a forma verborum.

Quoniã a nobis. Ca. Epõs brixien. quesiuit a dño pa. quid de decimis noualiũ sue dioc. sit statuendũ rñ. pa. q si noualia illa sũt intra certã prochiam alicuius eccẽ decimas illas faciãt assignari illi eccẽ. sua parte sibi retenta si vero nõ sunt intra certã prochiam de illis disponat prout sibi placuerit. Nota q decime noualiũ illi eccẽ dari debent in cuiz prochia surgunt noualia. alioquin in dispositõe sunt epi.

Parrochianos. Ita p se pz. Ad hec. Ca. Quidã abbas fecit donatõem de quadã decima cuidam laico et heredibus eius. queritur an tal donatio teneat. rñ. pa. quia sanctuariũ dei hereditario iure possideri non dz. mãdat epõ dioc. quati. donatõez iuribus ecclie decernat et nisi laicus ille decimã ipsam ipsi eccẽ libere resignauerit ipsũ excõmunicet. Nota q in spũalibus succedssio locũ habere non dz.

De terris. Ca. Queretatur vtrũ iudei cõpellendi sint ad decimas psoluendas rñ. q cõpellendi sũt ad dcãs psoluendas vel possessiones penitus dimittẽdas ne hac occasione iure suo eccẽ valeant defraudari.

Quãuis. Ca. Quidã laici vsurpabant sibi in rebus ecclesiasticis qd ad sacerdotes noscitur pertinere. quod q dem graue nimis est et dignũ pena diuini iudicij z maiorem etiã incurrũt formidinẽ q ipsi fomitẽ sui erroris in clero inueniunt ex eoq quidã prelati cõcedũt decimas ecclesiasticas laicis disponẽdas vnde impellunt eos in pmptum periculum cũ potius eos ad viã vite deberent perducere. et ideo statuit pa. vt si quis prelatus alicui renunciãti in seculo cõferit decimã vel eccãm vel oblatõem a statu suo remoueatur. sicut arbor que est inutilis donec emendet et satisfaciat. Nota q laico nulla spũalis administratio cõcedi dz.

Cum sint. Ca. aliquando cõtingit q morantes in vna prochia excolunt terras in alia. queritur cui eccẽ decime sint reddende. rñ. pa. q super hoc non est facile dare responsũ. cũ auctores sanctorum patrũ sint in hoc diuersi vnde in talibus decurrendũ est ad cõsuetudinẽ et videndũ vtrũ ille eccẽ in vno sint epatu vel diuersis episcopatibus cõstitute. quia graue et difficile foret si vna eccã in alio episcopatu reciperet decimas. cuz ex hoc fines episcopatu non viderẽtur confundi. Nota q in decimis cõsideranda consuetudo. Itẽ decime in prochia alterius prescribi nõ possũt vt colligitur hic ne fines episcopatuũ vel prochiarũ confundantur.

Prohibemus. Ca. Quia laici sine periculo aiarũ decimas detinere non possunt. prohibet la. concili. q ipsi in alios laicos decimas ipsas transferre nõ presumant aliquo modo. et si quis eas receperit et nõ restituerit eccẽ ad quã pertinent xpiana careat sepultura. Nota q laici sine periculo aĩe dcãs

tinere non possunt.

Ad ap. se. Ca. Consuetudo q̄ dam inoleuit in vngaria vt plurimūqz populi de prochia vnius episcopi transferantur in prochia alterius episcopi z tamen vterqz episcopus decimā ab eis rēq̄rit. quesitū fuit cui episcopo potius decime sint reddēde. rñ. pa. q̄ decime psonales illi ecc̄e sunt reddende in qua populi eccle siastica pcepit sacramenta. decime vero prediorū t fructuū arborū. si coluerit in alia prochia q̄ in ea in qua habitāt. quia in casu isto de diuersis. diuersa consuetudo seruat archiepus iste id eligat in hoc casu z obseruet quod per legittmam et prescriptā cōsuetudinē nouerit obseruatū Nota q̄ de iure decime psonales dande sunt vbi quis audit diuina prediales vbi sita sunt predia nisi cōsuetudo prescripta repugnet.

Ex parte Ca. Quidā agricultores in eodē agro simul in anno vel diuerso tpe seminant diuersa semina. nec decimas psoluūt. nisi de vno semine. mandat pa. q̄ omnibus fructibus predioꝝ sine aliqua diminutione decimas psoluant.

Non ē in potestate. Ca. Quidam ante solutōem decimarū deducēbāt expensas. rñ. pa. q̄ sancti patres statuerunt q̄ de omnibus bonis que fidelis homo acquirit decimas soluere dz ad qđ etiam cōpellendus ē. vnde pcepit quatinus. antep̄ deducāt expensas de bonis predictis psoluant ecclesijs quibus debentur cū debita integritate. Nota q̄ decime tam psonales q̄ prediales de oībus bonis solui debent integraliter.

Ex transmissa. Ira pacet nobis aliquis locat aliquando possessiones suas ad firmā locatori de parte sua decimas non soluentur. queritur quid iuris. rñ. pa. q̄ cū quilibet decimas soluere teneatur et dantes z recipientes possessiones ad firmā decimas soluere tenētur nisi ostendēt possint quare ab hmōi sint immunes.

Tua et i. Ca. Imperator concedit alicui possessiōes aliquas liberas et īmunes ab aliquo onere z sine prestatione decimarū. queritur an talis concessio liberet a prestatione decimarū. rñ. pa. q̄ laicus de spiritualibus nulla ē disponendi attributa potestas. et ideo quātūcunqz imperialis cōcessio generaliter fiat neminē potest eximere a solutione decimaꝝ que diuina institutione debentur

Secundo dicitur alicui laico decime alicuius loci sunt in feudū cōcesse surgunt in eodē loco noualia queritur vtrū laicus ille habere debeat decimas noualiū. rñ. pa. licet decime sint laico in feudū cōcesse nō tamē sūt ea occasione ab eodē decime noualiū vsurpande. quia in talibus nō est licentia extendenda sed potius restringenda. Nota q̄ laici qualitercūqz sint preemnentes de spūalibus disponendi non habent potestatē. Itē cui cōcessū est q̄ est manus non tamē cōceditur q̄ ē minus.

Tua nobis Quidā laici dicebant q̄ semen et sumptus qui fiunt in agricultura sunt primitus deducendi et de residuo decima psoluenda. Alij vero erant qui de portione fructuū quā recipiunt a colonis partē decime separant et eam assignabant capitulis suis vel alijs ecclesijs vel pauperibus vel in alios vsus pro sua voluntate distribuebāt. alij sūt qui vitā clericorū tanquā malā vel pessimam detestantur et ob hoc decimas sibi subtrahunt. episcopus dioc. significauit hoc dño pa. rñ. pa. q̄ si isti ad eū a q̄ omnia bona p̄cedunt respectum haberent

ius ecclesiasticū taliter nō diminuerēt. nec decimas egentiū aīarum detinerent et primo soluit primū dictū predictū ꝙsi per locū a minori. deus cuius ē terra non dz eē exterioris conditōis quā dominus talis qui terrā suā alij tradit excolendam partē suam integraliter recipit a colono sine aliqua deductione expensarum multo fortius decime quas dominus sibi retinuit in signū vniuersalis dominij sine deductione aliqua expensarū clericis pculdubio sūt soluende. et si laici moniti eas soluere noluerīt ecclesiastica censura sunt cogendi. Secundo rñ. ad secūdū dictū predictorū. sicut colonus de parte fructuū que sibi remanet rōe culture sine diminutione decimā soluere tenetur sic ⁊ dominus de portione quā recipit a colono. tertio rñ. ad vltimū dictū. quamuis clerici mali sint pretextu eorū malicie alijs ꝙ his quibus de iure tenentur non sunt soluende quia non licet alicui concedere aliena preter dñi voluntatez In fine mandat epō quatinus cōpellat omnes ad decimas pſoluendas clericis et ecclē sue dioc. quibus exhibere tenētur tā rōe psonarū ꝙ etiā prediorū Nota decimas prediales sine deductione expēsarum soluendas. Itē decime dātur clericis p cultu diuino. Itē nulli licet cuiquam cōcedere alienā preter dñi voluntatem. quia propter hoc non remittitur debitū sed augetur.

¶ Ex parte. Ca. abbas sancte columbane senon. impetrauit priuilegiū ne decimas de labore terre prochiarū suarum cū integritate perciperet. post impetratum priuilegiū surrexerunt ibi noualia. quesiuit abbas vtrū deberet percipere decimas noualiū auctoritate priuilegij sibi cōcessi rñ. pa. ꝙ cū sit ei cōcessus quod maius ē videlicet vt possit percipere decimas de labore terre prochiarū suarum percipere potest. quia vbi maius cō cōceditur ⁊ minus cōcessum videtur. Nota ꝙ priuilegiū trahitur ad res futuras et res cōsecuturas. / Itē priuilegiū large interpretari dz in hoc casu. / Itē cui cōceditur maius ⁊ minus cōcessum eē videtur.

¶ Pastoralis. Ca. aliquis habet molendina ⁊ piscarias suas. facit ibi expensas necessarias ad cōseruatōez ipsarum rerū. quesiuit ep̄s alien. vtrū expense necessarie sint deducende de fructibus illarū rerū antequā decima persoluatur ꝓpter ꝙ in negociatione deducuntur anteq̄ pa. ad hanc questionē respondet ostendit quid iuris sit de illis expēsis que fiunt circa res emptas de pecunia decimata cū negociatōis dicat ꝙ expense q̄ fiunt in rebus illis deduci debent cū res ille vendūtur et de residuo debent decime persolui quasi de lucro sed expense que fiunt p̄ percipiendis fructibus illarū rerū non sunt deducende lz res ipse sint empte de pecunia decimata. quia fructus illi sunt illorū qui faciunt ipsas expensas. salua decima et fructus illi alienari nō possunt sine onere decimarū. Demū respondet ad questionē propositā dicens ꝙ expense que fiūt pro restauratōe molēdinorum siue piscariarū et aliarū rerū non sūt deducende de puentibus decimādis. quia res ille penes dominū remanēt restaurate vt si pars aliqua moriatur armenti vel olibanus destruatur / Nota ꝙ expense que fiunt in negociatōe deducuntur ante solutōem decimarum. / Itē res ꝑ remanet cū onere suo obligata. / Itē non deducūtur expense que fiunt pro fructibus percipiēdis vel rebꝰ restaurādis

¶ Cum contingat. Ca. in quibusdam prochijs quedam ecclē et ecclā

stice psone ab antiquo pceperunt decimas. de nouo fiunt noualia in prochijs illis. queritur ad quē decima istorū nouaļium incipiat pertinere. rñ. pa. q̄ cum pceptio decimarum de iure cōmuni pertineat ad prochiales eccās decime nouaļium que fiūt in prochijs earundē ad ipsas pertinere noscūtur nisi illi qui antiquas decimas percipiunt cām rationabilem ostenderint per quā decime nouaļium ad eos debeant pertinere. Nota q̄ de iure cōmuni decime pertinēt ad prochiales eccās. Itē vna eccā potest prescribere decimas in prochia alterius. Itē qui p̄scribit in vno capitulo. non prescribit i alio.

Cum in ma. Ca. Quedā monasteria et cōuentuales eccē percipiūt decimas maiores ꝛ minutas in alijs prochijs sed de quibusdā fructibus annuatim pceptis sibi nō fuerunt decime persolute. queritur quis debeat percipere decimas illorū fructuū rñ. pa. si fructus p̄dicti proueniunt ex illa terra de qua monasteria vel cōuentuales eccē decimas percipiebant eis decime illorū fructuū debēt dari cū terra illa ab antiquo illis fuerit decimalis quia vna ꝛ eadem res non dz duplici iure cēseri. alioquin ecclesijs parochialibus persoluantur ad quas de iure cōmuni pertinet pceptio decimarū. Nota q̄ vna eccā potest prescribere decimas in alterius prochia quod hodie intelligendū est cū habet titulū. Itē vna ꝛ eadem res diuerso iure cēseri non debz Itē decime de iure cōmuni pertinēt ad prochiales eccās.

Dudum. Ca. inter epz vesprimen. et fratres hospitalis hierosolimitani sancti stephani super quibusdā decimis questio vertebatur partibus propt hoc in presentia dñi pa. cōstitutis datis fuit eis auditor cora quo petijt epūs decimas terrarū que per rusticos hospitalis predicti in vesprimen. dioc. excolunt. petijt insuper quasdam eccās que per ipos hospitalarios detinentur in quibus dicebat intentōem suā de iure cōmuni fundatam. prior vero predictus in predicti sec clesijs et decimis prescriptionez allegās proposuit se super his nō teneri episcopo respondere. auditor hoc audiens significauit illud dño pa. et ipse mandat eidem q̄ idem prior probaret titulū prescriptionis quam allegabat. ipse statī exhibuit priuilegiū regis ac regine vngarie q̄ contulerunt eccāz sancti stephani hospitali donatōis titulo in pp̄etuaz elemosinam ad quā dicte eccē et decime pertinebant. induxit etiā quoddā scriptū cōfirmatōis celestini pa. per quod probare volebat predictam cōcessionē valere. ex parte episcopi fuit propositum q̄ in decimis ꝛ ecclesijs donatis a rege et regina prescriptōez allegare non poterat pars aduersa que non poterat habere initiū a donatōe ipsorum nec a confirmatione celestini tm̄ tempus efluxerat q̄ possit prescriptio cōfirmari et sic talis titulꝰ non valebat imo vt dicūt canones sacri legiū incurrit qui decimas vel eccās de manu recipit laicali. dominus pa. his ōibus consideratis dicit q̄ donatores predicti alijs cōferre non potuerūt q̄ de iure cōmuni non poterāt possidere et per confirmatōem celestini sup eccā sancti stephani et alijs ad ipsum pertinentibus factam hospitali iuri episcopi nō drogatur. et si scriptum autenticū appareret. prohibet ne fratres hospitalis presumāt vlterius impedire quominus predictꝰ episcopus decimas percipiat ante dcās et pacifice possideat in futurū. Nota q̄ eoipso q̄ eccē vel decime sunt in dioc. epi

de iure cōmuni ad eū pertinent Itē titu
lus dz prolari in qualibet prescriptione
canonica. Itē laici in alios transferre
non possunt quod eis possidere nō licet.
Itē si donatio non valet cōfirmatio su
per ea facta non valebit. Itē p hmōi
cōfirmatōez non fit preiudiciū dioc. epi
scopo. Itē si scriptū autenticū non ostē
dam ad transcriptū mihil fieri potest.

¶ In aliquibus. Ca. In quibus
dam regionibus quedā sunt gentes pe
regrine que sm ritus suos decimas nō sol
unt. licet xpiano nomine censeantur. q
dam domini predioꝝ talibus personis
sua predia tradūt excolenda vt inde ma
iores redditus cōsequantur. statuit cōci
lium vt ipsi dñi talibꝫ personis sua pre
dia cōmittant q absqz aliqua cōtradic
tione cū integritate persoluant decimas
ecclesijs quibus debentur. et si necesse
fuerit cōpellantur. in fine dicat q ille de
cime que debentur de iure diuino vel etiā
loci consuetudine approbata necessario
sunt soluende. Nota q res transit cū one
re suo Itē decime de iure diuino debēnt
Itē loci cōsuetudo attēdenda ē in solutio
ne decimarum.

¶ Cum nō sit. Ca. Quidā ante
solutōem decimarū deducebant de fructi
bus decimandis census z tributa z alias
expensas. Cū igitur dñs in signū vni
uersalis dominii quedā speciali titulo si
bi decimas reseruauerit volens cōcliū
et ecclesiarū dispendijs et animarū peri
culis obuiare. statuit q ante exactōem
aliquā tributorū vel censuū precedat so
lutio decimarū vel saltē illi qui census vel
tributa indecimata percipiunt cōpellant
ea decimare. quia res trāsit cū onere suo
Nota q decime dantur in signū vniuer
salis dominij. Itē oēz deductōem dz pre
cedere solutio decimarū predialiū. Itē
res transit cū onere suo.

¶ Super abbates Ca. Abbates
ordims cisterciēn. habentes priuilegiū
de non dandis decimis de laboribus quos
excolunt sumptibus suis vnde grauiter
ledebantur ecclē cū ipsi quotidie multas
acquirerent possessiones de quibus ec
clesijs decime soluebantur. propter qđ
predicti abbates ad cōmonitōem cōcilij
statuerunt ne de cetero frēs ipsius ordi
nis emant possessiones de quibus decē
debeantur ecclesijs nisi forte p monaste
rijs fundandis de nouo. et si tales posses
siones de quibus decime soluebantur eis
fuerint collate aut empte p monasteri
is de nouo fundandis cōmittantur alijs
excolende. nec occasione priuilegiorū su
orum ecclē vlterius aggrauentur. prop
ter quod statuit cōcil. vt de alienis frib
et de his etiā quas de cetero acquirent d
cimas ecclesijs soluant quibus debent.
etiam si propris sumptibus eas exco
lant nisi cū ipsis ecclesijs amicabiliꝫ du
xerint cōponendum. Et hoc quod dictū
est de cisterciēn. extenditur ad oēs alios
qui habent similia priuilegia precipit
cōcilium vt ecclesiarū prelati prompti
existant ad exhibendū predictis priuile
giatis de suis malefactoribus iusticie cō
plementū et eorū priuilegia diligenter
obseruent Nota q si priuilegiū aliquo
rum inopiat vrgere in enorme detrimē
tum aliox derogandū l i toto l i tpe. Itē
cōpositio potest interuenire i decimis.

¶ Interdicimus. Ca. in hoc ca
pitulo prohibetur ne aliqua ecclesiasti
ca persona presumat in pignus accipere
decimas decētras a laicis. que ad alienas
spectant ecclias. Nota q decime detente a
laicis in pignus accipi non debent nisi
ab eo ad quē de iure spectant.

De regularibus ⁊ transeuntibus ad religionem.

Nullus condeatur. Ca. Dicitur in hoc capitulo q̄ nullus debet intrare religionē nisi in legitima etate ⁊ spontanea voluntate. Nota q̄ etas ⁊ voluntas attendenda sunt circa intrantes religionē.

Si quis. Ca. Statuit concilium maguntin. q̄ si aliquis infra legitimos annos religionē intrauerit cū consensu parentū suorum. si parentes infra annū nō reclamauerūt ad pa. l. epm l. eo vicariū post annū ipsum nō poterunt reuocare. Si vero post legittimos annos q̄ vim religionē intrauerit et infra annuz nec ipse nec parentes eius reclamauerūt ad predictas psonas. postea exire non poterit cū presumatur cōsentire. Nota q̄ ab inicio non valuit tractatu vel tractu tpis cōualescat.

Vt clerici. Ca. clerici qui fingunt se monachos cōpellātur vt fiant l. vri monachi vel vri clerici. Nota q̄ fingit se monachū dz fieri monachus. aut habitū dimittere. Jtē habitus nō facit monachum sed pfessio regularis

Vidua. Ca. Si qua vidua sponte velū cōuersionis sibi imposuerit sed in eccā inter alias vlacas obiatōez deo obtulerit velit nolit vterius habitū religionis dz habere quāuis per sacramētum firmare velit eo tenore sibi impositum esse vt ipsum deponere possit. Nota q̄ vidua potest sibi velū imponere. per illd sibi imposuit. et intelligē de velo cōuersionis. Jtē ipso facto presumitur ēs monachus. Jtē ex quo quis assumpsit habitū non audiatur reclamans nec standum iuramento ipsius in preiudiciū voti ex quo apparuit monachus.

Johannes. Ca. Statuit pa. q̄ monachus de monasterio ad monasterium temere non trāseat. nec aliquis monachus peculiū habeat et qui contra fecerit monasterio primo restituatur cōpetenti cohertione adhibita. nota q̄ non licet monacho transire de vno monasterio ad aliud monasteriū nisi sit artioris religionis et tunc cū licentia superioris sui transire dz. Jtē monachus non dēbet habere peculiū et idē de omnibus regularibus intelligendū est item monachus cā leuitatis exiens de monasterio ad monasteriū dz cōpelli redire ad primum et ibi cohercerī.

Quia in insulis Ca. Quia minima erat asperitas religionis in insulis precipitur ne quis ante xviij. annū monachari volens recipiatur. nota q̄ ppt austeritatez vite regula institute a canone mitigatur.

Non est nobis. Ca. Mandat pa. prelatis per galliam cōstitutis q̄ nō permittant recipi per episcopatus suos monachos vel cōuersos alterc. ordinis postquā fecerit ibi professionē. sine licētia abbatū suorū. et si aliquis cōtra hoc fecerit et monitus ad suū monasteriū nō redierit cōpellant ipsū ad monasteriū suum redire. nota q̄ alterciē. monachi ad aliā religionē transire nō possunt q̄ non reperiatur artior. Jtē. monachus suum monasteriū nō potest dēserere sine licentia sui abbatis. item deserentes monasteriuz suū monendi sūt vt redeant ⁊ nisi redierint per suam excōicatōis sunt cōpellendi.

Ad nostram. Ca. Heremite de montefolio quosdam pueros seduxerunt in tantū q̄ quidam suasionibus eorum cōsentientes fratrum religionis ha

bitum in suo monasterio ꝛceperunt vnꝰ eorum t. nomine statim penituit et infra triduū inde exiuit et postmoduꝫ iuranit quandā recipere in vxorē sed ille heremite non permittebant ipsum illaꝫ ducere vt iuraut significatum fuit hoc domino pa. vnde mandat gnati. si cōstiterit ꝙ p̄ factus t. ante xiiij. annū cōpletū habitū susceptum deposuerit. aut si post xiiij. ānum habitum ipsū sine probatione susc̄pit ⁊ infra triduū depōsuerit eū ab impetitione dictoꝝ heremitarū denunciet absolutum. et eā quā iuranit accipiat ī vxorem. si aliud non impediat ‖ Nota ꝙ ante xiiij. annū votū non obligat. ‖ Itē qui illectus habituꝫ susc̄pit p̄sumitur nō vouisse.

¶ Super eo. Ca. Quidam clerici susc̄perunt habitū religionis eo animo vt ad seculū non redirent ⁊ ante factam p̄fessionē ad priorē statū sunt reuersi. quesitū fuit de his clericis. vtrum sic remanere possint rñ. pa. ꝙ si austeritatē religionis ad quā ingrauerunt p̄uare nolueriut ad minorē religionē compellendi sunt transire nec amplius in ecclesijs secularibus debent assumi ne contra votū suū venire p̄sumāt. sed si ante susc̄ptū habitū positi in probatione recedere voluerint ad priorē statum redire non prohibentur. Nota ꝙ qui habitum religionis assumit eo animo vt in religione p̄seueret ad seculū redire non potest. sed ad largiorē ordinē si voluerit transire potest. Itē qui cū probatōis habitum religionis assumit ante p̄fessionē ad seculū redire potest.

¶ Sane. Ca. Quidam canonicus aromatēn. professus ibidē ab ecc̄a aromatēn. aufugit et a quodā abbate i monachū est receptus quesitum fuit an deberet ibi remanere. rñ. pa. ego am̄ān ꝙ si locus ille vbi nunc ē maioris religionis existit ꝙ ecc̄a aromatēn. ipsū in eodē loco cū pura cōscientia remanere p̄mittat. alioquin ad primā redire compellat eundē. ‖ Nota ꝙ de minori religione ad maiorē transire ꝫ et nō econuerso.

¶ Significatū. Ca. Quidā g. nomine infra xiiij annū cōstitutus timore magistri sui habitū religionis assūpsit et inde infra annū exiuit et sic vagabundus discurrit significatū fuit hoc domino pa. vnde mandat epō beluacēn. ātinus si inuenerit ꝙ ille g. nō fuisset oblatus a parētibꝰ ⁊ infra xiiij. ānū a religione recessit ab illo voto quod fecit ipm denunciet absolutū. si vero a parentibus fuit oblatus aut xiiij. annū cōpleuerit quando religionē intrauit siue post xiiij annū p̄fessionem a se factā ratā habuerit. cōpellat eundē ad eandem religiōez vel aliā transire. ‖ Nota ꝙ votum ante xiiij annū non obligat. ‖ Itē votū qđ ab initio nō tenuit per ratihabitōem subsequentē ꝫ.

¶ Cum virū. Ca. Quedā puella infra annos discretōis tradita fuit monasterio a parentibus et habitum religiōis assumens benedictōem accepit quā recipiunt que velātur postmodū de mōasterio exiens cuidam militi se copulauit. queritur vtrū ad mōasteriū redire teneatur. rñ. pa. ꝙ ꝑm toletān concil. paterna deuotō aut propria p̄fessio mōachum facit et qđcunqꝫ istoꝝ allegatum ⁊ approbatū fuerit obligatue erit. et iō ad seculum redire nō potest. nec illa potest vlterius iugū p̄fessiōis reijcere. cū nō contradixerit quando benedictōem accepit. quam benedictōem tm̄ in etate discreta recipiunt que velātur. et quia etiā si cōtradixerit postmodū ratū habuit. postea rñ. tractē questiōi ꝙ possit

fieri per decretū leonis pa. a contrario ff. vbi dicitur puelle que nō coacte parentum imperio sed sponte virginitatis habitum susceperunt habitū nō possūt deserere ergo per cōtrarium sensū datur intelligi q si coacte habitū suscipiunt ipsum deserere possunt. xn. pa. non obstat illud decretum quia illud intelligitur de puella nubili que nō cogitur sequi voluntatem patris et parentū cū habeat liberum arbitrium in vouendo. hic loquitur de illa que adhuc erat infra ānos discretōis que adulta facta pfessionem fecit vel si coacta fuit postea cōsensit. Nota q ex deuotōe et oblatōe parentum obligatur filius ad religionē. Itē professus in etate discreta vlterius ad seculū redire nō potest. Itē votum quod ab inicio nō valuit tractu tpis per ratihabitōem tenet Itē nota q argumentū a contrario sensu validū est dūmodo in eundem casum fiat. sed hic erat diuersus casus.

¶ Porrectū. Ca. Quidā canonicus atherontinus io. nomine votum emisit vt fieret monachus in infirmitate cōstitutus. ipse vero timens ne voto imcōpleto decederet iunctis manibus tradidit se abbati in monachū z in fratrē. q̄ritur an talis sit cōpellendus promissum adimplere. xn pa. q cū monachū nō faciat habitus sed professio regularis. talis cōpellendus est vt fiat monachus z reddat domino quod vouit et quod promisit ex quo votum emisit et abbas ipsū recepit. Nota q sola professio sine habitu monachum facit. Itē qui votū facit vt fiat monachus cōpellendus est reddere domino qđ promisit alias saluari non poterit.

¶ Cū simus Ca. Quidā miles b. nomine secū filio suo infra xiiij. annū cōstituto. ad qđdaz monasteriū cū bonis suis trāstulit z dictū filiū suū fecit habitum suscipere monachalē. sed cū ipsi puero displiceret monastica disciplina ītra modicū tempus a monasterio recessit et bona paterna cepit cū instantia postulare. sed abbas dicebat q nō erat audiēdus cum tpe sue oblatōis extiterit maior. xiiij. annis cōsultus pa. xn. dicens q si dictus puer ad ānos discretōis iam pueruerit et habitū retinere noluerit monachalem nō est ad hoc vllatenus cōpellē dus q; tunc liberū sibi erit habitū ipsuz dimittere et paterna bona que ipsuz exsuccessione cōtingunt poterit postulare Nota q intrans religionē ante xiiij. annum cū venerit ad annos discretōis habitū dimittere potest. et paterna bona postulare.

¶ Sicut tenor. Ca. Quidā sacerdos dū in infirmitate grauissima laboraret. itaq extra se positus desperabat de vita pñti indutus fuit habitu monachali. et ad monasteriū deportatus. tandem cōualuit et habitū dimisit et de abbatis licentia de monasterio recessit dñus pa. cōsultus quid eēt huic sacerdoti faciendum xn. q licet ista duo int̄ se repugnantia viderent. s. vt aliquis sit extra se positus z de presenti vita desperet tamen si eo tēpore quo positus extra mentē asserit indutus fuit habitu monachali cū tūc nec cōsēciat nec dissēciat ipz denūciet absolutū ab obseruātia regulari nisi postq̄ sane mētis factus fuit professionem fecerit spontanea voluntate. Nota q contraria allegans audit. Itē nota q mente alienatus non obligat cū nec consentire valeat nec dissentire. tanq̄ dormiens. Itē quod ab inicio nō valet expost facto cōualescit.

¶ Ad apostolicam. Ca. Regularis institutō prohibet monachū fieri

ante vnius anni probatõem. verũ tamẽ quidam ante cẽpus illud aut etiã statĩ faciunt pfessionem que recipitur ab abbate. queritẽ vtrũ tales monachi sint cẽsendi. rñ. pa. licet tempus probatõis vnius anni a sanctis patribus sit institutũ tã in fauorẽ cõuertendi q̃ monasteriũ. tamen si ante cẽpus probationis ille qui cõuerti desiderat habitũ recipit et professionem faciat abbate per se vel per aliũ habitum concedende et professionẽ recipiẽte viriqz iuri suo renunciare videtur qđ per se nosc̃r introductus. et ideo monachus ẽ censendus quia multa fieri phibentur facta tamẽ tenẽt. in fine prohibet abbatibus ne passim añ cẽpus pbationis quoslibet ad professionẽ recipiãt et si contra fecerint puniant. ‖ Nota q̃ regulare ẽ vt nullus añ vnius anni probatõem in monachũ vel regularẽ canonicũ recipiatur. ‖ Itẽ nota hic rões. quare tẽpus probatõis fuit inuentũ. ‖ Itẽ receptõz professio monachi potest delegari. ‖ Itẽ quilibet renunciare potest iure qđ per se nosc̃r introductũ. ‖ Itẽ multa fieri prohibentur facta tamẽ tenent Hec regula locũ habet in his que nõ habent perpetuã probibitõem. quia nõ cauetur in probibitione quod si factũ fuerit nõ valebit ‖ Itẽ tempus probatõis est institutũ in subsidiũ fragilitatis humane.

Sicut nobis. Ca. Quidã clericus nimia egritudine laborans. quasi de morte securus. et de recuperanda sanitate desperans habitũ canonicorũ regulariũ petijt et accepit sed ad eccl̃iam non transiuit nec bonis suis vti postposuit. videntibus z scientibus episcopo et canonicis eccl̃e nazareth. a quibus habitũ susceperat regulare per multa tpa secularĩter se habuit quesiuit eps vtrũ essz cõpellendus habitum resumere regularem rñ. pa. q̃ si regulare habitũ petijt z accepit z professionem fecit cõpellendus est vt habitum regularem assumat. nec prodest illiq tanto tpe extra canonicam mansit imo in augmẽtum maioris transgressionis ipsius potest merito allegari. nota q̃ monachi cõpellendi sũt habitum depositum reassumere et ad claustrum redire. ‖ Item cõtra votum nõ p̃scribit. Itẽ diuturnitas tpis pcã nõ minuit sed auget.

Licet. Ca. Quidã monachus sine licencia prioris sui transiuit ad ordinem cistercien. prior et fratres molestant eum dicendo q̃ sine eã nõ potuit p̃ primum monasteriũ deserere peruenit hoc ad noticiã domini pa. vnde ipse sup ipõ negotio scribit priori z frĩb9 dunelmẽ. a qb9 p̃dict9 recessit dicẽs. Iz qbusdã regularibus a se. ap. sit cõcessum vt postquam aliquis apud eos professus fuerit ad aliũ locum ipsis inuitis etiã cũ maioris religionis transire non possit. sed hoc eadẽ rõe fuit illis cõcessum ne quis ex temeritate vel leuitate in iniuriã sui ordinis ad aliũ possit ordinẽ se transferre non q̃ ei debeat licencia denegari qui cũ humilitate eaz duxerit postulandaz qui ergo taliẽ a suo prelato licenciaz postulauerit ex lege priuata que legi cõmuni preiudicat absolutus ad arctiorem religionem libere poterit se transferre non obstante indiscreta cõtradictione p̃lati. quia priuilegiũ meretẽ amittẽ qui pmissa sibi abutitẽ ptãte. vnde nouerit vniuersi quibus hoc priuilegiũ eẽ cõcessum se teneri taliẽ postulantibus transeundi licentiã impartiri quia sicut subditus licentiã a suo prelato postulare tenetur sic prelatus sine difficultate teneẽ subdito licentiã indulgere illud tamen

regulariter est obseruandū. vt nullus episcopus sine licentia ro. pon. presūat deserere presulatū. qr sicut maius bonū minori bono preferetur ita cōmunis vtilitas preferē mandat igit pa. predictis fratribus quatinus predictū monachū qui de puro corde et cōscientia bona ad ordinē aspirauit. transiuit vlterius nō molestent. ¶ Nota qp qui lege priuata ducit a lege cōmuni ē exemptus. ¶ Itē pticta licentia a prelato licet nō sit cōcessa potest quis ad artiorē religionē transire q si ab ipsius lege solutus. ¶ Itē priuilegium meretur amittere q permissa sibi abutitur potestate. ¶ Itē sicut subditus tenet prelato ita prelatus tenetur subdito in hoc casu. ¶ Itē episcopus sine licētia pa. non potest episcopatū dimittere Itē maius bonū minori bono preferetur Itē cōmunis vtilitas preferē priuate.

Veniens. Ca. Quedā mulier cōtraxit matrimoniū cū quodā viro in facie ecclē et diutius cohabitauit eidē Tandez orta fuit discordia inter eos. ex eo quir dicebat quēdā amicū ipsius mulieris antequā eā duceret cognouisse. sed de hoc non fuit eccē facta fides. vnde contigit qp vterqz illorū iurauit qp deinceps alterū non requireret. et postmodum ad secunda vota transiuit vterqz viro secūdo de medio sublato. mulier viro priore viuente ad agendā penitentiā quoddam monasteriū intrauit. postulans sibi consiliū salutare impendi. pa. vero cōsiderās qp iuramentū illud illicitū fuit. mandat quibusdā quatinus prefatum virū moneant et cōpellant vt illā quā sup induxit dimittat et vxorē suam recipiat. audituri postmodū si quid fuerit questionis et si cōtra matrimonium nihil fuerit p tantum si vir ad religionē transire voluerit ei licentiam tribuant transeundi. vt et illa mulier in suo possit proposito remanere. ¶ Nota qp iuramentū contra matrimoniū illicitum ē et non seruandū Itē si vir adulteriū cōmittit mulier tñ non potest intrare religionē ipso in seculo remanente.

Consulti. Ca. Aliquis intrauit monasteriū habitū sumendo noui cij. queritur vtrū infra tempus probatōis ante factā professionē licite possit ad seculū redire super hoc diuersi diuersa dixerunt. innocētius tamē distinguit vtrū ille qui cōuertit proposuerit absolute seculū mutare vt in habitu regulari de cetero deo famuletur. vel regulare obseruantiā experiri. vt si sibi displicuerit ad seculū reuertatur. in primo casu saltē ad laxiorez regulā transire tenet vt regulariter viuat. in secundo vero casu potest ad seculū redire vt ergo appareat q fuerit eius intentio ab initio propositus et intentōem suam protestet. hanc intelige secundum illud c. pet. ¶ Nota qp eadē est substantia religionis apud omnes religiosos. sed in qualitatibus differunt. Item nota vtilē distinctōem quam ponit lrā circa conuertendos. Item protestatō in ol cōtractu dz fieri vt sciat cōtrahentiū voluntas.

Postulasti. Ca. Aliqui infra xiij annū assumpserunt habitum nouiciorum postmodū infra annū ante factā professionem ad suas eccās sunt reuersi. querit vtrum debeant tolerari. rñ. pa qp propt hoc non sunt a suis ecclesijs āmouendi. ¶ Nota qp qui habitū nouiciorum assumunt infra annum probatōis pñt redire ad pristinum statū nisi fecerit professionem.

Ex parte. Ca. Quidā sunt q pluribus annis portauerunt habitū monachalem tamē professionē monasticā

non fecerunt cū isti postmodū arguunt
super eo q̄ propriū habent et alias irre
gularit vivunt dicūt se non teneri ad ca
rentiam proprij. nec cōtinentiam cū ha
bitus non faciat monachū sed profess̄io
regularis. significatū fuit hoc dño pa.
mandat ep̄o loci quati. quosliber sibi sb
iectos qui predicto modo terrā duabus
vijs ingredi nitūtur cōpellat per cen. ec.
vt post q̄ per annū gestauerint habituz
monachalē regulā s̄m formā ordinis p
fiteant̄ et seruent. Nota q̄ nemo debet
terrā duabus vijs ingredi. Itē qui per
annū gerit habitū monachalem presu
mitur monachus vnde cōpelli dz vt p̄fi
teatur regulā illius ordinis.

Statuimus. Ca. Statuit
in ca. i fio q̄ nouicij in probatōe positi li
cere possunt ad priorē statū redire infra
annū antequā suscipiant habitū qui da
ri proficentibus cōsueuit vel āte profes
sionem emissam nisi appareat euidenter
q̄ tales voluerit vitā mutare et in reli
gione perpetuo dño deseruire. quia licitū
ē cuilibet renunciare iuri suo. Statuit ī
super ad oēm ambiguitatē tollendā q̄
cū in quibusdā locis religiosis habit9 no
uiciorū nō distinguatur ab habitu pro
fessorum tpe professionis benedicātur
vestes. que proficentibus cōferuntur vt
per hoc habitus professorū discernatur
ab habitu nouiciorū. Nota q̄ nouicij in
probatione positi infra annū libere p̄nt
redire ad seculū nisi euidenter appareat
q̄ voluerit vitā mutare. Itē differen
tia dz eē inter habitum nouiciorum et p
fessorumque in benedictione vestiū con
sideratur.

Ne religiosi. Ca. Cū.
prelati corrigere teneant subditorū ex
cessus ꝛ oues vagabundas reducere ad
ouile ne sanguis eorū de manibus
requiratur statuit pa. greg. vt presidē
tes capitulis celebrandis s̄m statutum
concilij generalis siue abbates aut pri
ores requirant fugitiuos suos et eiectos
de ordine suo sollicite annuatim reducen
do eos ad claustrū ne vagabundi discur
rant in aīarum suarū periculū et si ī mo
nasterijs suis recipi possunt cōpellantur
abbates seu priores eorū vt eos recipiāt
salua ordinis disciplina. Si aūt regula
ris ordo hoc non patit̄ prouideant vt apd
eadem monasteria in locis cōpetentibus
vite necessaria talibus ministrēt̄ si absq̄
graui scandalo fieri potest. alioquin
in alijs domibus eiusdem ordinis prou
deat̄ eisdem si autē isti fugitiui moderā
tes extiterit excōmunicēt̄. et tam diu ab
ecclārum prelati excōmunicati publice
nuncientur donec ad mandatū suorum
prelatorū humilit̄ reuertantur. Nota
q̄ monachi vagabundi reducendi sunt
ad monasteria sua ne damnabiliter eua
gentur.

De cōuersione cōiugatorū.

Preterea. Ca. Quidā lai
cus presentibus sacerdotibus
ꝛ monachis ignorante ep̄o de li
centia et permissione vxoris monasteri
um intrauit et professionē fecit vxore in
seculo remanente. nec transeunte ad re
ligionē aut cōtinentiā vouente queritur
vtrū laicus ille possit absq̄ suo ad tho
rum vxoris de monasterio reuocari an
illa debeat cōpelli ad cōtinentiā obseruā
dam. rñ. pa. q̄ vir potest et dz de monas
terio reuocari. nisi vxor ad religionem
transierit aut castitatē perpetuo suam
promiserit. cū sit illius etatis q̄ sine

suspitōe possit in seculo remanere. ‖ Nota q̄ alter cōiugum nō potest ad religionem transire altero in seculo remanente nisi castitatē seruare promiserit.

¶ Verum post Ca. Dicitur hic q̄ si aliq̄ per cōsensū mutuum de presenti matrimoniū cōtraxerūt anteq̄ sint carnaliter cōiuncti potest alter religionem intrare altero inuito sicut quidam sancti de nupciis vocati fuerunt. et ille qui ē manst in seculo potest matrimoniū cōtrahere cū nondū sint vna caro effecti. Nota q̄ ante carnalem copulā potest alter coniugum altero inuito intrare religionem.

¶ Quidam intrauit. Ca. Quidam intrauit monasterium vxore inuita coactus ē ad eā redire. tandē mortua ē illa. querit vtrū debeat cōpelli ad monasterium reuerti an possit aliā accipere vxorem. cū. pa. q̄ votū non tenuit. vnde rōe voti ad monasteriū nō tenet redire tamen vlterius nō poterit vxorē accipere quia promisit se non exigere debitū carnis qđ fuit in eius ptāte et quantuz ad hoc tenuit votum. sed nō reddere nō erat in ptāte viri sed vxoris. vnde dicit apostolus. vir non habet ptātem sui corporis sed mulier ⁊ econuerso ex hac dc. nota q̄ alt cōiugum altero inuito ad religionem transire non potest. Item votū pro parte tenet et pro parte non tenet. ‖ Item votum meū obligat me ad id qđ i me ē. Item mutuā seruitutē sibi debēt vir et mulier ex quo sunt vna caro effecti.

¶ Cum sis. Ca. Precipit pa. e piscopo exoñ. ne in episcopatu suo pmittat virū vel vxorem ad religionē transire nisi vterq̄z ad religionē ingrauerit. tñ si vxor est senex que sine suspitōe possit in seculo remanere dissimulare poterit vt in seculo remaneat castitate pro missa. et vir poterit ad religionē transire. Nota q̄ alter cōiugū non dz ad religionē transire sine reliquo. ‖ Item si mulier sit senex ⁊ castitatē promiserit. potest vir ad religionē transire. ‖ Item nota hic ar. pro sembus q̄ sint continentes.

¶ Coniugatus. Casus dicitur hic q̄ nullus cōiugatus ad sacros ordines recipiatur nisi prius cōtinentiā voverit et ab vxore fuerit absolutus. Nota q̄ non sufficit viro licentia mulieris vt ad ordines pmoueatur imo exigit q̄ cōtinētiā voueat.

¶ Sane si cōiugati. Ca. Dicit hic q̄ si coniugati ordinari voluerūt voluntas uxoris prius dz requiri et obtineri. vt dicitur in precedenti capitulo. q̄ hibet etiā ne vxoratus possit in epm̄ promoueri nisi vxor sua cōtinentiā profiteatur et intret religionē sactam vestem assumendo. Nota q̄ uxoratus nō debz promoueri sine licencia uxoris. Item nota speciale in vxore epi q̄ dz cōtinentiam profiteri et intrare religionē antequaz uir eius promoueatur in epm̄.

¶ Ex publico. Ca. inter a uir et m. mulierē questio matrimonij vertebatur. que fuit cōmissa episcopo vxoñ. qui pro matrimonio fuiaz promulgauit precipiens mulieri ut ad uirū rediret et ei cōiugalem exhiberet affectum. qđ cū facere nollet fuit excōmunicata sed illa se nirgimē afferens dicebat se velle religionem intrare. significatū fuit hoc dño pa. unde mandat episcopo brixieñ. quatinus. si predictus uir eam carnaliter nō cognouerit et illa ad religionē transire voluerit absoluatur a sniā excōmunicationis recepta prius sufficienti cautōe ab ipsa q̄ debeat ad religionē transire vel ad uirū suum redire infra duos menses

et si ad religionē transierit vterqz restituat alteri quod ab eo recepit in fine rñ. tacte questioni que possz fieri auctoritate euangelij qua dicitur non liceat alicui dimittere uxorem suā excepta cā fornicatōis. illud intelligendū est d̄ his quorū matrimoniū ē carnali copula consumatum. Nota q̄ ante carnalē copulaz potest alter cōiugum religionē intrare altero in seculo remanente Itē cuz dissoluitur matrimoniū iusta de cā vterqz dz alteri restituere quicqd ab eo habuit. Itē priuatur quis iure suo sine culpa sua. Itē p carnalē copulā matrimoniū cōsumatur.

¶ Uxoratus. ¶ Ca. primo dicit q̄ cū uxoratus nō recipiatur ad religionem nisi uxor primo promiserit cōtinentiam et si ē talis q̄ sine suspicione possit in seculo remanere in domo propria cum familia sua stare poterit. Secundo dicit q̄ si est inuenis cōpellatur recedere a cōuersatōe seculariū hominū et intrare religionē. Tertio dicitur q̄ nullus clericz vel monachus tondeat mulierē vel secū teneat. Nota q̄ uxoratus nō potest trāsire ad religionē nisi uxor prius uouerit castitatē. Itē votū publice factū uidet ee solemne. Itē si mulier nō caret suspitione non sufficit uiro eius licentia conuertendi nisi ipsa intret religionē. Item moniales non debent habitare cum monachis.

¶ Ex parte. ¶ Ca. Quidā d. nomine in infirmitate positus uxore sua cōsentiente votū castitatē emittens suscepit habitū monachalē. et postmodū liberatus uxorem suam retinuit et ea defuncta aliam superduxit. querit vtrū cū ea valuit remanere rñ. pa. licet ille d. ad religionē de iure nequiuerit psiscā uxore in seculo remanente ea tamē sublata de medio votū suū violare non potuit vnde mandat quatinus si vtrū est quod asseritur predictus d. cōpellatur per excōmunicatōem ut mulierē suā dimittat et ad suū monasteriū reuertatur de cetero in habitu regulari moraturus. Nota q̄ vir nec intrare religionē nec votum uouere potest sine cōsensu uxoris. Item non sufficit uiro intranti religionem licentia uxoris in seculo remanentis. Itē uouentes cōpellendi sunt per sniām excōmunicatōis votū suum seruare.

¶ Cōsuluit. ¶ Ca. Quidā cōsentiente uxore sua transiuit ad religionem tandem uxor illa mortua est quesitz fuit utrū possit habitū secularem reassumere et aliam ducere in uxorez. vel si ducta sibi liceat retinere. rñdit pa. q̄ predictus uir habitū quem assumpsit abiicere potest nec aliquam sibi in matrimonium copulare et si contraxerit matrimonium ipsum est dirimendum. Nota q̄ sufficit uxoris licentia ad hoc ut votuz uiri teneat ut hic colligit.

¶ Carissimus. ¶ Ca. uxor regis suauiter grauī infirmitate depressa continentiam uouit. uir suus ad tempus uoto continencie cōsensit. ipsa postmodū liberata uiro suo adherere matrimonialiter recusabat. vnde rex queritur a pa. sibi super hoc prouideri et compelli uxorem sibi matrimoniali adherere affectu mandat papa quibusdam quati. si inuenerit uxorē regis p̄dicti grauī infirmitate detentaz continenciam uouisse et uirum suum ad tempus prebuisse consensum. maxime si idem uir nō uouit perpetuam continenciam predictam domnā uiro suo faciant adherere et uterqz ad inuicem matrimoniali affectu tractare. nota q̄ uir et uxor pari consensu possunt continentiam uouere. sed alter sine altero uouere non

potest. ¶Item votum ad tempus emissum nõ obligat vouentẽ.

Placet. Ca. Quedã mulier credens maritũ suum eẽ mortuũ habitũ religionis assumpsit. tandẽ eo reuerso de monasterio educta fuit uiro suo post modum defuncto. queritur vtrũ cõpellenda sit ad monasteriũ redire. rñ. pa. q̃ votum suũ non tenuit ollo. tamen in tũ tenuit quatinus se potuit obligare. intrando enĩ monasteriũ promisit se nõ exactura vltrius debitũ carnis quod erat in eius potestate. redire vero ad seculũ nõ erat in ptãte ipsius sed matri. et ideo q̃ ad se votũ tenuit et post obitũ uiri tenere non desijt cũ ad eũ casum deuenerit in quo efficax potuit habere principiũ. tamen saluti sui melius ꝓuideret si ad monasteriũ rediret. si vero adhoc indusi nõ poterit nõ est cõpellenda. ¶Nota q̃ votũ pro parte tenet & pro parte nõ tenet.

Itẽ iuri suo licitum ẽ cuilibet renũciare sed iuri alterius nemo renunciaꝛ potest.

Itẽ si res venit ad eũ statum a quo inde prius potuit tenet etiam si ab initio non tenuit.

Ad apostolicã. Ca. dicit hic q̃ cum. uir et uxor sint vna caro nõ potest vir ad religionẽ intrare nisi mulier similiter castitatẽ voueat et religionẽ ingredi. nisi forte sine suspitione incõtinentie poterit in seculo remanere. Nota q̃ uir et uxor per carnis cõmixtionem fiũt vna caro Itẽ uir non dz cõuerti nisi uxor cõuertatur. Itẽ no. hic ar. pro senibus q̃ sint cõtinentes.

Ex parte. Ca. Quedã mulier coram duobus abbatibus velũ uiduitatẽ assumpsit cũ celebratõe misse. ac letania sicut moris ẽ. post hec quidã nobilis proponebat se mulierẽ illam mediantibus inter nuncijs per verba de pñti desponsasse. mulier illa cõfitebatur se cõsensisse in illũ. sed q̃ audiuerat illũ le pra percussum nolebat sibi vlterius adhereꝛe. querebat vtrũ hmõi vel suscepto matrimoniũ impediat inter eos. rñ. pa. licet uideatur q̃ ex quo matrimoniũ contractum ẽ int legittimas psonas per verba de presenti cõtrahitur illis viuentibus in nullo casu possit illis uiuentibus dissolui ut altero uiuente alter possit ad secunda vota transire. etiã si vnus fidelium fieret hereticus nisi forte secus fieret ex reuelatõe diuina sicut de quibusdam sanctis legit eẽ factum. tamẽ pa. nõ vult declinare a vestigijs anteceꝛsorum suorũ qui dixerunt q̃ ante cõ matrimonium sit per carnalẽ copulã cõsumatus licitum ẽ alterius iugũ reliquo meõ sulto ad religionẽ transire & alter poterit alĩ copulare et hoc idẽ pa. consulit obseruãdum in casu premisso quãuis cã sit falsa per quã mulier predicta ad vel suscepti onem fuit inducta quia et sine tali qualibet cã mulier propter religionẽ id facere potuisset. vrũtamen ꝛs mulier illa uideatur religionis habitũ assumpsisse ĩ vel suscepte tamen si velit in domo propria permanere quasi seruatura propositum religionis cõpelli dz ad matrimonium cõsumandũ nisi voto solemni se astrixerit ad obseruantiã regulare. in q̃ casu cõpellenda est religionis propositũ adimplere. ¶Nota q̃ matrimoniũ potest contrahi per nũcios et ita possunt per alium cõsentire. ¶Itẽ antequã matrimoniũ carnali sit copula cõsumatũ alt conjugum potest altero muito ad religionẽ transire alias cõpelli debent insimul permanere. ¶Itẽ falsa cã non impedit suscepti onẽ religionis. ¶Itẽ vlnm uiduitatẽ non impedit matrimoniũ cõtractum si religionẽ certã non intrat mulier. ¶Itẽ

votum solemne impedit matrimoniū cōtrahendum et dirimit iā cōtractum.

¶ Constitutus Ca. Quidā acolitus h. uomine quandā puellam duxit in facie ecclē in uxorem et eā carnaliter cognouit. tandē orta ē discordia inter illū z amicos puelle. quare fuit alij copulata et dictus acolitus fuit usq ad sacros ordinatus et tandē habitū assteram assumpsit. dubitauit iste h. an licite posset in suo proposito remanere accessit ad pa. exponens sibi predicta unde mandat dioc. epō quatinus si reperit se hz predictam mulierē cōpellat ut ab illo recedat cui per adulteriū fuit copulata. nec predictum monachū impetat quominus votum suū valeat adimplere. ¶ Nota q si uxor alicuius publice adultere vir licite potest postmodū promoueri ad ordines et intrare religionē. hoc intellige si post adulteriū cōmissum eā nō cognouit.

¶ Veniens. Ca. quidā coniugatus nomine lanaperius proposuit monasterium intrare pñtibus pluribus sacerdotibus instetit apud uxorē suam ut super hoc suū prestaret assensū. asserens q nisi hoc faceret tā sibi q toti mundo redderet se inutilē et sic illa tū precibus ipsius q aliorū z fletibus deuicta caput illius sponte altari supposuit manu sua z ea presente ibidē extitit consoratus. et postmodū finito tpe probatōis fecit professionē illa in seculo remanens inhonestos amatores admisit dictus l. timēs ne factum illius sibi posset imputari. accessit ad pa. exponens sibi predicta. unde mandat pa. epō pictauiēn. ꝛc uidā ablati quati. si est ita predictū l. permittant libere permanere in monasterio qđ intrauit quāuis multū deliquerit qđ ipse malitiose asserit q nisi illa consentiret tanq sibi toti mundo redderet se inutilē et quando rogauit presbiterosne mulieri predicte exponerent q ipsū seculū relinquere oporteret si licentiā daret uiro. tamen ex quo caput uiri altari sponte supposuit et postmodū nō continuit ipsi ulterius reuocare non poterit cū exceptione fornicatōis possit repelli. maxime cum antequ fuerit fornicata ipsū nō repetyt. ¶ Nota q dolus in spūalibus non rescindit cōtractum nisi mulier nō continuet. secus si continuisset ut in ca. sequenti. ¶ Item postq alter coniugū publice fornicetur alter potest religionē intrare altero inuito.

¶ Accedens Ca. Quidā cōiugatus volens assumere habitū monachalem petyt ab uxore sua ut super hoc suū prestaret assensū que propi multa uerba et alia grauamina que inferebat eiē dicens q ipsam dimitteret annuit uolūtati ipsius. et sic uir ille assumpsit habitum asteram. et mulier domū quarundaz monialiū intrauit nullo habitu assumpto. uel voto cōuersionis emisso. tandez uir ille habitū dimisit ad seculū rediit. mulier statim petyt illū sibi restitui. propter hoc ad pa. accedens unde mādat quatinus si ē ita uir cōpellatur eā recipere et ei exhibere cōiugalē affectū. Nō. q licentia fraudulenter exorta nō valet nec uir possit monasteriū intrare.

¶ Significauit Ca. Quidā mulier a. nomine coram decano sancti quiriaci fungent uices archiepi senon. dedit licentiā uiro suo religionē intrandi voto cōtinentie sibi iniuncto et recepta fide ab ipsa q perpetuo cōtinentiā seruaret et sic uir professionē fecit. Decanus vero post factam professionē a viro dicebat q mulier illa debebat religionē intrare sed illud primo sibi non expressit. qđ si expressum fuisset viro licentiam non

dedisset sed ecclesiam ad hoc cõpulerat eã dem. vnde mulier illa hec omnia significauit domino pa. vnde mandat quibusdam quati. si est ita et mulier talis etatis et status de qua suspicio nõ possit haberi nõ permittant illam cõpelli religionẽ intrare votum cõtinentie obseruandi. | Nota q mulier coram iudice ecclesiastico debz dare licentiã viro intrandi religionẽ. Item nota ar. q si mulier dat licentiam viro religionẽ intrandi si inuenisẽ debz cõpelli vt ipsa similiter religionẽ intret. alioquin suffi cit eius licentia cõtinẽtie voto emisso.

¶ Gaudemus. Ca. Alique mulieres cõdemnate sunt de adulterio. propter quod a uiris suis sunt relicte. dicitur q si ad frugem melioris uite cõuerse fuerint si mariti earũ cõmoniti eas recipere noluerũt in monasteriis cũ religiosis mulieribus debent poni. vt perpetuã penitentiã ibi agant. | Nota q quandoqz ppt culpam suã cõpellitur quis intrare religionem vt ibi penitentiã agat.

¶ Dudum. Ca. Inter c. laicuz et i. vxorem suã matrimonij questio vertebat datus fuit his auditor. coram audi tore pretebat dictus c. sibi vxorẽ restitui cũ qua per verba cõtraxerat de presenti carnali copula subsecuta. ad quod fuit ex parte mulieris responsum q ipse pro aie sue remedio spontanea uoluntate p sentibus duobus sacerdotibus et testi bus adhibitis renunciauit oĩ iuri qd habebat in ipsa ẽsignando illud in manib9 alterius sacerdotis promittẽs se castitatem seruaturũ. de vouendo se hospitali de ponte. voto solemni et ipsi dedit licentiam monasteriũ intrandi. et versa vice ipsa dedit ei licentiã simili modo et resignauit oĩ ius quod habebat in ipso prout ista cõtinebantur in publico instrumento. verũ predictus c. proposuit q instrumentũ illud mutatũ fuerat. q cũ casu amissum fuerat illud quod prius fuerat in tertia persona mutatũ fuit in primaz postea et plus in vno q in alio cõtinebatur insuper q quidã deceptorie eũ allexerunt proponentes eidẽ q in hospitali p dicto abbis ad voluntatẽ suam posset uti et q ardorẽ libidinis ibi extinguere posset et sic seductus iratus et illectus non debet sibi obesse quod dicitur in hac parte fecisse. sed ad predicta sic fuit responsum q non nocz an instrumentũ loquatur in prima vel in tertia persona dũmodo veritas non mutetur. Preterea quãuis aliquando dicto c. spes data fuisset tamen eo tpe quo predicta facta fuerũt pure simpliciter et propria voluntate ea nosc̃atur fecisse. vnde cõpelli debz vitã mutare. Dominus pa. super his habito consilio cũ fratribus suis mulierẽ predictã ab impetitõe dicti c. absoluit perpetuũ silentiũ imponendo eidẽ. || Nota q vir et mulier ab omni iure quod alter habet in alterũ se absoluere possunt et religionem intrare quia iuri suo quisqz potest renunciare. | Itẽ per ministrũ aliquid probatur sicut per testes. || Itẽ non refert diuersitas narrandi vbi eadẽ dicũtur veritas non mutatur. || Itẽ dolus in spiritualibus nõ resandit cõtractũ quia nõ fit cõdicio illius per dolũ talẽ deterior. Itẽ licet aliquid calore iracundie factũ sit ab inicio si postmodũ per cõsensũ ratificetur valet.

¶ Mulier que. Ca. Aliquis cõiugatus transiuit ad infidelitatẽ vxore sua remanente in fide propter q illa fuit a uiro iudicio ecclẽ separata. vir reuersus ẽ ad fidem. vir eã requirebat ipsa nolebat redire ad eũ. sed potius volebat religionẽ intrare queritur vtrũ possit ad

religionē transire eo inuito et rñ. qđ po
test sed si nollet religionē intrare dz com
pelli redire ad uirū. Nota qđ uxor potest
a uiro per iudiciū eccē separari si sit infi
delis. itē si uxor propter infidelitatē viri
ab eo separata fuerit viro nolente pōt
ad religionē transire. licet uir sit reuersus
ab infidelitate.

De cōuersione infideliū.

Laudabilem. ‖ Ca. Quidam
sarracēni erant ī captiuitate cri
stianorū ⁊ interfecerunt uiros
quarundā mulierū xpianorum insidiis
et machinatōibus ipsarū postea ipsi sa
racēni per mulieres illas ad fidē cristia
nam sunt cōuersi. queritur utrū de iure
illas possint accipere in uxores et si eas
duxerūt an tale cōiugiū teneat. rñ. pa. qđ
ista questio determinatur per concilium tri
burien. in quo dicitur qđ si in mortē ipso
rum malitiose fuerit machinate quāuis
eorū studio ad fidē conuersi fuerint con
trahere nō debent. et si cōtraxerūt nō sūt
tollerādi. qz tale damnū cū tali lucro cō
pensari non debet.

Ad hec. ‖ Ca. Quidā sarracē
ni interfecerunt quosdā cristianos in bel
lo. et quidam cristiani quosdā sarracēos
similiter interfecerūt in bello. postea uero
sarracēni ad fidē cōuersi sunt et cōtraxe
runt matrimoniū cū uxoribus illorum
quos in bello interfecerūt. et xpiani cuz
mulieribus cōuersis ad fidem illorū qs
in bello interfecerunt. mulieres iste post
quā intelligunt ueritatē de morte prioz
virorū diuortium petunt. queritur quid iu
ris sit. rñ. pa. qđ cū tales nō procurauer
int mortē virorz matrimoniū inē hmōi
personas licite potest contrahi. nec dñt a
liquatinus separari. cū hic cū illa nō ſb
est propter quā debeant separari. Nota
qđ mulier non pōt cōtrahere cū illo q̄ vi
rum suū interfecit. si mortem eius fuerit
machinata. Itē cōpensatio nō hz locū
in delictis. Itē qđ p me nō stetit mihi ī
putari non dz.

Ex litis. Ca. Quidā iudeus
cōuersus ad fidē uxore sua in iudaismo
relicta petebat in iudicio ut eorū filius
quadriennis assignaretur eidē per ipsuz
ad fidē quā susceperat perducēdus. Mu
lier respondebat qđ cū puer īfans existe
ret magis īdigeret materno solatio q̄ pa
terno qui sibi ante partū fuerat honero
sus. doloroſus in partu. et post partū la
borioſus unde potius cōiunctio viri ⁊ mu
lieris dicis matrimoniū qđ patrimoniuz
et ideo apud ipsam debebat potius rema
nere. quesitū fuit a pa. quid iuris esset. cū
filius in potestate patris cōſistat cuius
familiā sequitur et nō matris. et in tali
etate apud suspectas personas aliquis ē
manere non debeat que vite ipsius insi
dientur. et pueri post triennū apud pa
trem nō suspectum ali debeant ⁊ morari
et si apud matrē maneret posset illū tra
here ad infidelitate errorē ⁊ ideo propter
fauorem fidei rñ. pa. puerū illū patri as
signandū. Nota qđ filius conditōem pa
tris vel matris conuersi ad fidē sequi de
bet. Itē nota diffinitōem matrimonij.
matrimoniū ē legittima cōiunctio ma
ris et femine indiuiduā vite cōsuetudinē
retinens. Itē filius est in potestate pa
tris et nō matris. Itē filij apud suspe
ctas personas morari non debent. Itē
filij post triennū a patre sunt alendi.
Itē fauor fidei attendendus est.

De voto et voti redemptione.

De peregrinatõis. ¶ Ca. Aliquis fecit votũ peregrinatõis. queritur vtrũ tale votũ possit redimi elemosinis· vel cõmutari in aliud necessitate istante. rñ. pa' q̃ de arbitrio superioris pendet vt ipse cõsideret diligenter q̃litatem vouentis et cãm cõmutatõis .s. an ex infirmitate vel affluentia diuitiarum. aut alia probabili cã vt .s. peregrinatio vel cõmutatio magis sit deo accepta et ꝑm hoc super hoc dispenset. Nota q̃ circa votũ peregrinatõis potest episcopus dispensare. Itẽ in cõmutatione voti qualitas vouentis et cã cõmutatõis cõsiderari debent· Itẽ in votis cõmutandis considerari debet quid deo magis placeat.

Veniens. Ca. R. clericus dũ esset in puerili etate cõstitutus et doli capax disposuit proficisci hierosolimam et cuidam qui illuc accedere volebat fidẽ dedit et suã ab eo accepit q̃ in via fideles socij existerent. tandem factus discretus et adultus accessit ad pa. petens eius cõsilium pa. illũ absoluit a voto quod in etate puerili fecerat ex facilitate potius q̃ arbitrio discretõis· ita tamẽ q̃ votum redimat elemosinis et toto tpe vite sue si poterit vni pauperi debeat prouidere. Nota q̃ votum redim potest elemosinis iusta de cã.

Trãsturam. ¶ Ca. magister a. fecit sibi minui in brachio. brachiũ eius intumuit ex illa minutõe ita q̃ perterritus fuit ad mortẽ. dum eẽt in tali statu protulit hec verba nõ diu hic morabor. proponens in animo religionẽ intrare. dubitauit an ex tali facto teneretur religionem intrare· rñ. ei pa. q̃ si plus nõ est in voto processum non dz dici transgressor si non adimpleat quod dixit· Nota q̃ per simplicia verba non obligat quis nisi habeat animũ adimplendi votum. Itẽ nota hic ar. q̃ ex nuda promissione nõ oritur obligatio.

Scripture. ¶ Ca. Aliquis voluit visitare sepulcrũ dominicũ. et mutã do propositũ efficitur monachus. queritur an sit reus voti fracti. et rñ. q̃ non· Nota q̃ non frangit votũ qui illud in melius cõmutat. Itẽ magis seruire videtur qui temporale seruicium in perpetuum cõmutat.

Non est. ¶ Ca. Archiepus strigonien votum emiserat hierosolimã visitandi. rex vngarie significauit domno pa. q̃ cũ regnum vngarie in perturbatione esset consiliũ et auxiliũ archiepiscopi erat sibi multum necessariũ· vnde petijt a domino pa· quatinus mandaret archiepiscopo vt hierosolimã nõ accederz donec regnũ ad tranquillitatẽ peruenirẽt vnde mandat pa. archiepiscopo quati. iter non arripiat hierosolimã adeundi priusq̃ regnum trãquillitati pristine fuerit restitutum vel sup hoc ab apostolica sede recipiat mandatũ et ideo transgressor voti non habebit qui de mandato pa. votum distulit adimplere. Nota q̃ non dicitur transgressor voti qui ipsũ differt adimplere q̃ cõ differtur non auferetur. et sic ex cã potest executõ voti differri.

Licet vniuersalis. ¶ Ca. Rex vngarie votũ emiserat hierosolimã ad eundi· tandẽ voto non cõpleto agens in extremis filio suo andree duci sub interminatione maledictionis paterne iniunxit exequendũ et ille signo crucis assũpto ꝓmisit votũ patris sine dilatione ad implere patre sublato de medio collecta multitudine quãplurima bellatorũ hierosolimã adire simulauit et tandẽ acies bellatorum contra fratrẽ suum regem

vngarie conuertit pa. hoc intelligēs mā dauit eidē quat. omnibus aliis postpositis usqz ad festū exaltatōis sancte crucis iter arripiat hierosolimā adeundi sibi onus iniunctum et sponte receptū exequendo. ne successiōe paterna se reddat indignū. quod si non fecerit extunc se nouerit excōmunicatū et priuabitur iure quod sibi cōpetebat ordine geniture si dictus rex frater eius sine prole decederet et regnū ad minorē fratrem ipsius deuoluetur. Nota q̄ vouere ē voluntariū ꝑ adimplere ē necessarium. ‖ Itē aliquis votum suū potest exequi per aliū. ‖ Itē qui nō adimplet voluntatē defuncti priuari dz successione illius.

¶ Magne deuotōis. Ca. dū comes campanie in vltramarinis partibus moram faceret et eccām trecēn. contra ecclesiasticam libertatē plurimū grauare cur trecēn. episcopus cōsiderans q̄ p alium eidem eccē non posset de facili subueniri ad ipsum proposuit accedere in signum peregrinatōis et deuotōis terre orientalis signū crucis assumpsit et sic arripuit iter peregrinatōis. dum esset in via intellexit q̄ dictus comes mortuus erat. et licet intentōem suam cōspiceret iam frustratā noluit tamen redire sine consilio domini pa. et sic ad vrbē accessit et intentionem suā et statum eccē sue domino pa. exposuit. dominus pa. cōsiderās dicit q̄ in hoc negocio tria sūt considerāda quid liceat secundū equitatē quid deceat secū dū honestatē. quid expediat secundū vtilitatē. ostendens q̄ ipse votū suū debeat perficere auctoritate proprie dicentis vouere et reddere et hoc ē qđ dixit quid liceat. / Itē auctoritate euangelij dicentis. Nemo mittens manū ad aratrum et respiciens retro aptus ē regno dei et hoc est quod dixit quid deceat.

Item non expedietat propter exēplū aliorū quia quod agitur a prelatis facile trahit in exemplū ab aliis et hoc est quod dixit q̄d expediat. Postmodū allegat in contrariū quod votū perficere nō debeat propter etatē. cū vix possit sustinere labores propter necessitatē tercēn. eccē cui est obligatus. ipsū etiam votū q̄ licet ex sui natura sanctū esset. nō tamen sine licencia sedis apostolice vouere potuit. postea ostendit q̄ votū cōmutari possit auctoritate veteris t. vnde cōsiderauit q̄ votum possit cōmutari in aliud opus pietatis. nō curando quid hoīes inique loquantur exēplo domini dicētis Sinite illos qui ceci sunt. cōcedit ergo licentiā votū peregrinatōis talit cōmutare ut expensas quas erit facturus eundo morando et redeundo transmittat in subsidium terre sancte. laborē orationibus et ieiunijs recōpensans. et quia eps specia liter pro libertate trecēn. eccē per dictum comitē assequenda votū peregrinatōis emisit eo sublato de medio cū cessauit et ideo cessare potuit et effectus. et hac cū inspecta pa. hanc indulgentiā sibi fecit. Nota q̄ eccām potest implorare auxilium et brachiū seculare cū iniuste aggrauatur. Itē in quolibet voto tria cōsiderāda sunt quid liceat. quid deceat. et quid expediat. Itē factum prelatorū de facili trahitur ab aliis in exemplū et ideo valde cauere debent quid eis liceat. quid deceat. et quid expediat. / Itē clericus vel ep̄s sine licentia sui superioris votū peregrinatōis non dz emittere. / Item votū iusta de cā potest cōmutari. / Item veritas propter scandalū nō est dimittenda. Itē in voto locū habet recōpensatio Item cā voti in ipso cōmutando cōsideranda est. / Item cessante causa cessat effectus.

Quod super his. ¶ Ca. Quidã assumpserant signũ crucis in subsidiũ terre sancte et quia isti votũ suum non adimpleuerant mandauit pa. cantuariẽsi archiepo vt eos cõpelleret ad executõez voti. Quidã propter infirmitatẽ. quidã propter paupertatẽ vel aliã iustam cãm vtiliꝫ non poterant votũ suũ adimpleꝛe quesiuit archiepiscopus a pa. quid de his eẽt agendũ et ipse rñ. q̃ debiles ⁊ in opꝛe magis in defectũ q̃ ad profectuz illuc accẽdunt. q; debiles pugnare nõ possunt. et paupꝛes mendicare cogũtur nisi forte sint nobiles ⁊ magnates ut suis expensis secũ possit ducere bellatores vel artifices. vel agricole qui ꝺ laboribꝰ suis sibi victũ querere possunt vnde pa. distinguit inter illos q̃ talem cãm habere nosauntur et inter illos qui perpetuam primis danda est dilatio. secundis ẽ redemptio indulgenda. ita tamẽ q̃ expẽsas quas eẽnt facturi transmittant ĩ subsidiũ terre sancte.

Rursus. ¶ In isto. §. distinguitur inter illos qui pro defensione terre sancte votũ peregrinatõis emittunt. et illos quibus pro satisfactione suorũ peccatorum iter peregrinatõis iniungit. Circa primos plus cõsideraꝛ sucurrsus terrẽ sancte Circa secundos labor itineris ꝑm intentionẽ uouentis vel penitẽtie. et ideo si aliquis de vouentibus est inutilis ad pugnandũ. melius ẽ votũ redimere q̃ expensas cõsumere. Et de penitente qui nõ potest propt debilitatẽ iter peregrinationis implere. idem ẽ dicendũ. s. vt redimat votum. sed nõ de illo qui potest ire licet nõ possit pugnare. quia principalis cã cõsideranda est Mulieres vero que nõ vouerunt si remanere noluerit uiros suos sequantur. ille vero qui vouerunt nisi sint diuites ut possint secũ ducere bellatores redimant votum. Nota q̃ votũ pro terre sancte subsidio factũ ex iusta cã potest redimi vel differri. Itẽ in voto peregrinatõis cã subsidij terre sancte cõmutatõ põt interuenire nõ aũt cã laboris ⁊ penitẽtie tm̃ imponitur. Itez principalis cã voti cõsideranda ẽ et ꝑm illam dispensari ꝺz.

¶ Ex multa. Ca. in capitulo p̃cedenti dicit q̃ circa crucesignatos dispẽsatur vt illi votũ redimant qui perpetuo impedimento detinẽtur quesiuit archiepiscopus ille cantuariẽsis. vtrũ id quod ĩ decretali predicta dicitur ius generale constituat ut licitum sit prelatꝰ absoluere sibi subiectos ꝑm formã sibi expressam. Preterea in dicta decretali in parte decisa dicitur p̃ uiros religiosos poterit dispensari. quesiuit idez archiepiscopus de quibus religiosis intelligatur. rñ. pa. ad primã questionẽ q̃ in cõsultatione p̃dicta ius cõstituit generale ⁊ licet dicat ibi ad quales. s. uiros religiosos. nõ tm̃ explicatur ibi ad quoseius executio specialiter spectet. dicit pa. executio illius iuris ad illos tantum pertinet quibus a sede apostolica fuerit iniunctũ. per hãc responsionẽ soluta ẽ secunda questio de quibus religiosis sit illud intelligendũ. s. vtrũ de regularibus aut de episcopis. ad neutros istorũ executio illius iuris spectat. sed ad illos tantum quibus a se. ap. specialiter indulgetur. Secũdo ĩ precedenti decretali dicitur q̃ si quis vouenti uz ẽ mutilis ad pugnandũ quamuis sit habilis ad eundũ. melius ẽ redimere votũ q̃ expensas cõsumere quesiuit archiepiscopus vtrũ sit generaliter intelligendum tã de nobilibus qui secũ possunt ducere bellatores. an de minoribus tm̃ rñ. pa. si diligenter cõsiderasset questionẽ istã solutaz inuenisset in decretali predicta

vbi dicitur q debiles et inopes magis in defectū q profectū accedunt ꝛc. // Quod aūt dicitur in fine precedentis c. mulieres que remanere voluerūt de illis intelligitur que per votū non fūt astricte. // Item in voto isto viri vouere possunt sine cōsensu vxorū propter necessitatē populi christiani. Clerici vero qui vouerunt ire ad subsidiū terre sancte cū clericatus officium eos reddat inabiles ad pugnandum votū redimant nisi vel consilio sint strenui vel officio predicatōis instructi aut sint magnatū obsequio deputati vel sint adeo diuites vt secū possint ducere bellatores. hoc aūt de vouentibus intelligendum ē nō de illis quibus labor in penitentia ē iniunctus. / Nota hic ambitio vnum mirabile q ius cōmune ē vt dispēsetur in voto terre sancte. et tamē eius executio nulli permittit nisi cui pa. specialiter cōmittit. / Item qđ generaliter dictum est generaliter ē intelligendū. Item nota casū vbi vir potest sine vxoris cōsensu vouere et in eius preiudicū. / Item clerici pugnare non debent.

¶ Per tuas. Ca. Quidā emisit votum solemniter suscipiendi habitū regularez in gratinopolitana eccā. et postea promisit q infra certū tps votum qđ emiserat adimpleat. tandē termino trāsacto votuz suū non adimpleuit. postmodum vocatus fuit ad regimē eccē bonē. iste considerans q votū emiserat. nec fecerat quod promisit petit consiliū a domino pa. et ipse cōsuluit eivt si suā sanare desiderat cōscientiā resignet regimen eccē gerēn. et reddat dño uotū suū si p̄s modum capitulū eccē predicte ipsū duxerit eligendū electōem poterit recipere de se factam. Nota q qui promittit solēniter religionē intrare omnino intrare tenetur.

¶ Postulastis. Ca. Duo priores regulares quorū vnus erat crucē signatus ꝛ alter signo crucis decorabat ipsi miri prierunt a dño pa. vt liceret eis secū deferre vicesimā quintū eccārum suarum deputatā succursui terre sancte. cui. eis pa. Si eccē sancte et sue p ipsorum absentia enormit non ledant et ipsi vtiles fuerit terre verbo ꝛ exemplo. q tū cōmittit illorū cōscientie dimittant procuratores idoneos in ecclesijs suis tenētur eni votū suū explere ꝛ sic poterūt vicesimā eccārum suarū subsidio terre sancte secū portare Nota q cū prelatus se absentat ab eccā sua tenetur dimittere procuratorem qui iuxta sua posset negocia eccē sue tā in iudicio q extra iudicium. et istud teneant omnes.

¶ De statu monachorum et canonicorū regularium.

Theodosius Ca. Archiepūs neapol. tanus monasteria sua grauabat. et ea que offerebant ibidē sibi vendicare volebat. vnde pa. mādat eidem quatinus. nec ipse nec presbiteri sui alicui mōasterio aliqđ molestie inferat preter solā disciplinā et si aliqđ illic a fidelibus accesserit nihil sibi deberat vendicare sed totū monachis perficiat Nota q epūs nihil iuris habet in monachos nisi cā disciplinē. // Item de eo quod monachis offert nihil dz epūs vēdicare

¶ Monachi. Ca. Statuit lat. cōcilium q monachi non recipiātur precio in monasterijs nec peculiū habeant. nec soli p parrochias habitēt qz ꝛ soli quia non est qui subleuet eū si ceciderit et qui dederit et qui receperit punitur. Qui vero peculiū habuerit nisi forte pro

administratione a communione remoueatur altaris ⁊ qui cum peculio in extremis inuentus fuerit ⁊ non restituerit nec oblatio pro eo fiat nec inter fratres accipiat sepulturā quod intelligendum est de omnibus religiosis. Itē nullū officiū propreio alicui concedatur. in fine dicit q priores qui per electōem canonicam capituli sui fuerit instituti nō mutētur nec remoueant nisi pro manifesta cā. Nota q monachus pro sua receptiōe in monachū nihil dz dare. Itē nō debz habere peculiū. Itē solus habitat nō dz. Itē pena dantis pecuniā p sua receptiōe ē q non potest ad sacros ordines promoueri. Itē in casu monachus pōt habere peculiū scz cū administratōis. Itē pena habentis peculiū est penitus in morte carere sepultura. Itē priorat9 vl officia p precio alicui dari nō debent Itē nota hic differentiā inter priorē cōuentualez et aliū. quia prior cōuentualis deponi non potest nisi ex manifesta et rationabili causa. puta si sit dilapidator. vl viuat incōtinenter.

¶ Recolentes. // Ca. Abbates ⁊ cōuentus cisterciēn. ordinis in multis recesserant a sua prima institutōe intantum vt multi ex illis cōtra regulā ordinis sibi vendicarent villas. eccās et fideiussores et alia que ab honestate regulari discrepant de quibus pa. dicit se condolere. vnde mandat eis quatinus domus illorū suis terminis sint cōtente. sm q a prima sui origine fundate sunt Si eni suas institutōes reliquerint et cōuerti ad cōmunia iura aliorum monasteriorū voluerit oportebit eos inde cōmuni cen seri quia dignū est vt qui similē cū aliis susapiunt vitā similē sentiant in legibz disciplinā in fine dicit q domus alie que ad istorū ordinē sunt trāslate vl se trāstulerit institutōibus istorū se cōformēt Nota q qui simlē vitā ducūt simili dñō foro cōuenire. vel priuilegio gaudere. Itē quod alij aggregatur eius naturā dz imitari.

¶ Super quodā. // Ca. Quicūq3 regularis in morte cū peculio inuentus fuerit inter fratres non dz sepeliri et si sepultus fuerit dz inde eici dūmodo sine scandalo fieri possit. Nota q monachus habens proprium in morte non dz cū fratribus sepeliri. Itē in simlibus idē est iudicium.

¶ Quod dei. Ca. Quidā plebanus sancti garimi desiderans ad frugem melioris vite transire coram fratribz sancti victoris resignauit officiū plebani promissiones faciens de sua cōuersione professionē tamē solemnē non fecit. nec habitū assumpsit. prochiani illius cōsiderantes laudabilē administratōem ipsius impetrauerunt a florentino epō vt adhuc administraret ibidē. et hoc idez obtinuerunt a quodā legato ap. se. post modum petierunt a pa. q hoc ratū habere precipue cū illud fecisset de licentia prioris sancti victoris. Super hoc rescribit pa. eidem plebano dicens q licet in concilio lat. de monachis caueatur ne singuli per villas et opida p quascunq3 prochiales eccās ponantur de regularibz tamen hoc nō cauetur qui et si nō putētur seiuncti a monachis regule tamē inseruiunt laxiori et monachi p canones antiquos ad curā prochialiū eccārum ordinantur ex qua debent predicatōis officium exercere. quod priuilegiatū est. fic ergo annuit postulatōibus predictorum prochianorū. ut ibi exerceat plebani officium. ita q vnū canonicū regularem si fieri potest habeat secum. Nota q q promittit regulare vitā assumere tenet

religionē intrare ꝛ posset ad hoc cōpelli. Item monachi soli habitare non debent Item licet eadē sit substantia ordinis canonicorū regulariū et monachorū est tamen differentia in qualitatibus. ‖ Item monachi possunt habere populū. Item officium presbiterorū est predicare. Item officium predicatōis priuilegiatū est.

¶ Cum ad monasteriū. Ca. in capitulo isto traditur qualiter monachi viuere debeant ꝛ qualiter etiā in aliis officiis tā prelati ꝙ alij debeant se habere in fine dicit ꝙ abbas cū aliquo monacho dispensare non potest nec propriū habeat. quia abdicatō proprietatis ꝛ custodia castitatis ita sūt ānexa regule mōachali vt contra ea sūmus pontifex non potuerit licentiā indulgere. ‖ Nota ꝙ monachus lineis camiseis vti non debet. Item monachus proprium hīe non dz. item monachus habens proprium in sterquilinio sepeliri dz. ‖ item in oratorio dormitorio refectorio et claustro silentiū seruari debz ‖ item monachus in refectorio carnes cōedere non dz. ‖ item nihil ē cū scandalo faciendū. ‖ item nullum officiū alicui monacho concedi dz imperpetuū. ‖ item prior conuentualis sub abbate existens potest monachos corrigere. ‖ item tota cura monasterij ad abbatem ptinet. item propter negligentiā potest prelatus deponi. ‖ item cū monacho vt habeat proprium non solū abbas non pōt dispensare sed nec etiā pa.

¶ In singulis. Ca. innocentius pa. volens intendere circa reformatōem et statū monachorum in generali cōcilio residens. statuit ꝙ in singulis prouincijs siue regnis fiat de triennio in triennium cōmune capitulū abbatū ꝛ priorum abbates proprios non habentiū. qui nō cōsueuerunt tale capitulū celebrare saluo iure dioc̄sanorū episcoporum. ad quod ꝙ uersi cōuenant nisi fuerint legitime impediti apud vnum de monasterijs ad hoc aptū ita ꝙ nullus plusq̄ .vi. equitaturas et viij. psonas adducat. et in hac nouitate aduocent duos abbates ciste cien ordinis ad prestandū sibi cōsilium et auxiliū cū in hmōi capitulis melius sint instructi et illi duo aduocent duos abbates de ipsis quos uiderint expedire et ipsi quatuor presint ipsi capitulo ita tamē ꝙ pr hoc nullus eorū auctoritatē prelationis sibi assumat. vnde possunt mutari cū visum fuerit expedire. in quo capitulo diligēs habeatur tractatus de reformatione ordinis et obseruantia regulari. et quod statutū fuerit illis ātuos ap probantibus irrefragabiliter obseruet et in eodē capitulo cōstituantur certe psone que singulas abbatias eiusdem regni siue prouincie monachorū et monialium debeant visitare corrigentes et rēformantes qui correctionis et reformatōis officio viderit indigere ita ꝙ si rector aliquis fuerit remouendus denūcient hoc episcopo dioc. vt illum remoueat quod si non fecerit visitatores hoc referant ad ap. se. Et hoc quod dictū ē de monachis de canonicis regularibus precipit obseruari. ‖ item dioc. epūs monasteria sibi sūbiecta studeat reformare vt cū visitatores illuc accesserint plus inueniant ibi cōmendatione ꝙ reformatione dignū i fine precipit pa. epīs et psonis que pōerunt capitulis celebrandis vt cōpescāt pr cen. ec. aduocatos patronos. rectores consules et magnates ne monasteria pōsumant offendere i psonis vel rebus.

Nota hic ar. pro antiquioribus ꝙ sint sapientiores. Item aliquis potest eē de legatus ex cōstitutione. ‖ item dominus pa. sic vult iura superiorū seruare vt inferior

iniurias nolit sustinere. Itē ad iudicē secularem pertinet tueri eccās ad quod si non fecerit poterit cōpelli.

¶ Ea que Ca. in precedenti capitulo cōaliū generale statuit qualiter capitula d̄ termino in terminū debent abbates et priores celebrare. dicit honorius in cōcilio q̄ visitatores ordinati ſm cōcilium predictū cū processerit ad visitandum de statu monachorū et obseruantiis regularibus diligenter inquirant et corrigant et reforment que fuerit reformanda ſm regulam benedicti. et puniāt delinquentes iuxta modū culpe sine personarum acceptōe. Si vero abbates fuerint negligentes in corrigendis monachis aut seipsis iuxta mandatū visitatorum ita publice puniātur in capitulo generali. q̄ pena illorū sit ceteris in exemplū. Si vero abbas nō exemptus a visitatoribus inuentus fuerit negligens aut remissus denuncient hoc dioc. epō et ꝑ epiſcopū detur ei coadiutor vſq; ad capitulū generale. Si vero dilapidator inuentus fuerit vel alias remouendus per dioc. epm̄ remoueatur postq̄ sibi a visitatoribus fuerit denunciatū a regimine abbatie qđ si episcopus hoc non fecerit ap. se. visitatores ipsi studeat nunciare. Sequentes visitatores diligenter pquirāt vestigia priorū visitatorum. et eorū negligentias referant capitulo generali. vt ipsi inde pellant. et idem faciendus est presentibus capitulo generali. Itē precipit q̄ abbates ⁊ monachi de cetero non recipiāt ad prebendas clericos seculares et hi qui recepti sunt in capitulo locum vel vocē sibi non audeant vendicare sed beneficijs sint contenti et si qui d̄ predictis clericis inuenti fuerint criminosi ꝑ epm̄ dioc. puniant. si vero sint exempti per visitatores vel presidentes puniantur hec omnia in monasterijs que non habent abbates proprios sed priores et in monasterijs monialiū. quo ad articulos cōgruentes abbatissis et monialibus precipit obseruari. ¶ Nota q̄ correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. ¶ Itē pena nō dz exercere culpā sed secundū modū culpe puniendi sūt delinquentes. ¶ Itē pena vnius dz eē metus aliorū. ¶ Itē clerici seculares in ecclesijs regularibus prebendari non debent.

¶ De religiosis domibus vt episcopo sint subiecte.

Nunc aūt Ca. Quedā eccā cōstructa fuit extra confines duorum episcopatuū. populus petebat illā cōsecrari cōtentio erat inter episcopos quis eorum deberet eā cōsecrare quesitum fuit a pa. quid iuris sit. rñ. pa. dz inquiri cuius ciuitati episcopus baptizauerit incolas illius loci antequā ecclesia fundaretur et ad cuius cōsignationem annuatiz cōcurrerint non enī hic diffinitur termin9 aut locus. Sic ergo ille vocandus est ad cōsecratōem q̄ predicta contulit sacramenta Nota per collatōem spūalium probatur cui subsit ecclesia siue populus ⁊ non per terminos vel loca.

¶ Dina monasteriū. Ca. quoddam monasteriū situm erat in fundo martiano quod fuit hostilitate desolatus pa. vnuit illud monasterio agapiti abbatis cū omnibus rebus suis iuribus et actionibus. ita tamen q̄ episcopus turrentinus in cuius ciuitate ē monasteriū huiusmodi abbatis agapiti non habeat ibi iurisdictōem sed episcopus micerinus in

cuius dioc. est illud monasteriū vt iura
sua singulis episcopis inuiolata seruē
tur. ‖ Nota q̄ per hanc vnionē si sit pre
iudiciū epō in cuius dioc. ē illud monas
terium. ‖ Itē pa. iura sua cuilibet cōser
uare intendit. ‖ Itē priuilegiū seu indul
gentia sine preiudicio alterius dari dz.

¶ De xenodochijs. Ca. Ordi
natio ꝛ dispositio xenodochiorū mona
steriorū et aliorū locorū similiū pertinet
ad epm in cuius dioc. sunt cōstituta.
Nota q̄ omnia monasteria ꝛ loca religi
osa subsunt epō in cuius dioc. sunt cōsti
tuta ipso iure nisi aliud in cōtrarium os
tendatur.

¶ Ad hec. Ca. Quesitū fuit a
pa. vtrū locus deputatus ad hospitalita
tem possit in seculare habitaculū cōmu
tari. eñ q̄ si locus ille ad vsū hospitalita
tis et prouisionē pauper auctoritate pō
tificis deputatus fuerit non dz amplius
mundanis vsibus deputari cū sit religi
osus sicut de vestibus et vasis ligneis
et alijs ad diuinū cultū per epm deputa
tis obseruat cōsuetudo et sacri canones
edocent. ‖ Nota q̄ ad hoc vt locus sit sa
cer necesse ē q̄ accedat auctoritas ponti
ficis. ‖ Itē que semel diuino cultui depu
tata sunt ad humanos vsus ãplius redi
re non debent.

¶ Inter quatuor. Ca. Eccē re
gulares non dñt fieri seculares nisi de fi
cientibus regularibus. ‖ Nota q̄ eccā de
bet sp reformari per homines eiusdem p
fessionis. ‖ Item necessitas non subij
citur legi.

¶ Constitutus. Ca. Episcopꝰ
albañ. in presentia dñi pa. constitutus
petebat ius episcopale in eccā castri. q̄d
pauli dicitur ab abbate et fratribus mo
nasterij scripte ferrare. in qua monaste
rium ius patronatus habebat ex eo q̄ e
rat sitā in dioc. albañ. et ideo de iure com
muni debebat sibi de iuribus episcopali
bus respondere si vero cōtrariū apparerz
petens cōpelli monasteriū ad soluendaz
pensionē pro predicta eccā et restitutōez
pensionis subtracte a xl. annis citra. Dz
ioconomus monasterij ex aduerso rñ. q̄
licet eccā illa sita eēt in dio. albañ. et nō
tenebatur respondere in aliquo ex eo q̄
dominicus lucañ. episcopus qui fuerat
episcopus albañ. oēs eccās sitas in dio.
albañ. pertinēres ad monasteriū istud.
et quicq̄d iuris habebat tā in monaste
rio q̄ in ecclesijs illis cōcessit monaste
rio in emphitheosim sub annua pensiōe
viij. denariorū ita q̄ licitum eēt abbati
et fratribus omnia sacramēta recipere a
quocunqz vellent episcopo tā i monaste
rio q̄ in alijs ecclesijs. in quibus etiam
ecclesijs cōcessit eis tertiā mortuariorū
et C. pa. quod factū fuerat ab illo episco
po cōfirmauit. insuper proposuit q̄ et si
eccā illa aliquando fuisset subiecta eccē
albañ. monasteriū per xl. annos et am
plius in pace possedit eādem. Ad hoc rñ.
procurator episcopi cōcessionem lucañ.
episcopi non tenere. vtpote cōtinentē si
moniacū pramaticem ex eo q̄ episcopus
spiritualia cōcessit recipiendo p eis an
nuam pensionē et sic cōmisit vitiū simo
nie. vnde concessio illa non tenuit. et cō
firmatio pa. fuit obtenta per subreptio
nem cū in confirmatione illa non fuerit
mentio facta de illa pensione. Ad hoc fuit
ex parte monasterij responsum nō est in
solitum nec nouū vtrū cū episcopi cōce
dunt eccās pñs locis aliquid sibi reser
uant in eis nomine pensionis et pa. cum
priuilegiū libertatis vel protectionis pre
sidium aliquibus ecclesijs cōcedit aliqz
censum sibi reseruat in eis. et in lris con
cessionis census exprimitur ad perpetuā

memoriã. His ꝛ aliꝭ auditis dñs papa cõdemnauit ꝯnomũ monasterij ꝯnomo epi in solutione predicte pensionis ꝺ cetero facendã iuxta ratã que cõtingit predictam eccãm et in restitutõem pensionis subtracte a xl. annis ꝑm ratam e andem. Super ommibus aliꝭ absoluit ꝯnomũ monasterij ab impetitione ꝯnomi ipsius epi eidem perpetuũ silentium imponendo. ¶ Nota ꝙ eoipso ꝙ eccã sita ẽ in dioc. alicuius episcopi probat sibi eã subiecta. nisi aliud ostendatur. Item episcopus potest remittere iura episcopalia ꝑ annua pensione vt hic colligitur. necẽ ſmonia. et precipue cũ accedit cõfirmatio pa. ¶ Item ſmã cõcipienda est in persona procuratoris siue ab initio siue post litem cont. intreuenerit vt hic colligitur ¶ Item nota hic ar. ꝙ licet quis esset in solutione pensionis vltra biẽnium nõ ideo cadit a iure suo.

¶ Cum venerabilis ¶ Ca. episcopus sabinen̄ petebat eccãm sancti angeli de cantia a monasterio farfan̄. cũ pertinentijs suis et possessionibus dicẽs illam ad se pertinere tã in spiritualibꝰ ꝙ in tpalibus iure cõmuni eo ꝙ erat sita in dioc. sabinen̄. quod in tpalibus ad se spectaret nitebatur ostendere per publicum instrumentũ in quo cõtinebatur expresse ꝙ i. sabinen̄. epꝰ h. farfan̄. abbate ꝛ duobus aliꝭ abbatibus post illũ dictam eccãm cũ pertinencijs suis locauit pro annua pensione quatuor solidorũ papien̄. Contra instrumentũ illud ex parte monasterij fuit propositũ ꝙ nulla fides ẽ ei adhibenda propt̃ suplmeare scripturam et rasuram in loco suspecto in ãnotatione inditõis. his ꝛ aliꝭ intellectis quia cõstitit dño pa. eccãm predictam sitam eẽ in dioc. sabinen̄. adiudicauit episcopo ius episcopale in oĩbus spũalibus in eadem eccã exceptis quibusdam capitulis que per autentica scripta ei subtracta eẽ noscũtur. Sed quia instrumentũ predictũ ĩsufficiens fuit ad probandũ ꝙ eccã ipsa ei subesset quo ad tpalia vtpote de iure propter predicta suspectum absoluit mõasterium ab ĩpetitiõe epi ꝙ ad tpalia. ¶ Nota eoipso ꝙ eccã sita est in dioc. episcopi de iure cõmuni subest ei ꝙ ad spiritualia. ¶ Item instrumentũ suspectum ẽ propter suplmeariã scripturã et rasuram in indictione. i. in annis dñi et ĩ aliꝭ locis suspectis. ¶ Item illa dũ taxat ꝙ cõtinentur in priuilegijs sũt obseruãda.

¶ Cum dilectus. ¶ Ca. Episcopus aurien̄. per circũuentõem fecit sibi prestari obedientiã ab abbate cuiusdam monasterij qd̃ situ erat in sua dioc. preter fratrũ suorum assensũ. cũ monasterium ipsum diceretur liberũ et exemptũ et sic orta fuit questio inter episcopum et monasteriũ super subiectione ipsius monasterij. abbas timens se per episcopuꝫ aggrauari se. ap. appellauit Episcopus non obstante appellatõe tulit ſniam̃ suſpensionis et excõmunicatõis in abbatẽ et monasteriũ interdixit propter qd̃ nũcius monasterij et nũcius episcopi ad se. ap. accesserunt. Coram pa. proposuit nũcius monasterij predictas sentẽtias nõ tenere cũ monasterium exemptũ eẽt vel saltem tutũ erat legittima prescriptiõe Sed quia nuncius monasterij mandatum procuratoriũ nõ habebat cã nõ potuit in presentia pa. terminari. vnde cõmittit cãm quibusdam sub hac forma. quatꝰ. si constiterit iudicibus abbatẽ ad se. ap. antequã episcopus tuliſſet sentẽtias predictas ĩ abbatẽ et ĩ monasteriũ legittime appellasse. vel si cõstiterit monasteriũ predictũ exemptũ eẽ a iurisdictione episcopi. iudicent predictas ſniãs

ꝛ

non teneare nō ob. q abbas ab episcopo circūuentus preter fratrū assensū ei obedientiā promisit cū fraus et dolus ei patrocinari non debeant. sed si abbas defecerit in probatione exemptionis nec legittima prescriptione poterit se tueri adm dicent monasteriū aurien. eccē subiacere. quāuis probet se appellasse ante sententias supradictas. cū monasteriū sit i ipsius dioc. cōstitutū. Itē et si abbas defecerit in probatōe appellatōis si cōstiterit de exemptione vel legittima pscriptione tam abbatē q̄ monasteriū absoluant ab episcopi impetitōe. Nota q̄ sine mandato nō admittitur quis ad agēdum. Itē excōmunicatio vel interdictū post appellatōem legittimā promulgata nulla ē. Itē delictū siue factū prelati non preiudicat eccē. Itē fraus z dolus nulli prodesse dz. Itē potest quis se tueri priuilegio vel prescriptione sub alternatione. sed simul cōiunctiue non potest. quia contraria sunt priuilegium et prescriptio.

¶ Ne nimia. ¶ Ca. Prohibet hic concilium ne aliquis deceterō nouā religionem inueniat. sed qui vult ad religionem transire vnam de approbatis assumat. Itē qui voluerit nouā domū fundare regulā et institutōez accipiat de approbatis. in fine prohibet ne in pluribus monasteriis monachus existat nec vnus abbas presit pluribus monasteriis. Nota q̄ diuersitas religionū reprobatur. Itē qui fundat eccām nō nouā religionem dz constituere. sed vnā de approbatis dz assumere. Itē vnus monachus non dz habere locū in diuersis monasteriis nec vnus abbas presse debet pluribus abbatiis.

¶ De capellis monachorū et aliorū religiosorum.

In eccleſijs. ¶ Ca. Statuit vrbanus pa. q̄ monasteria que populū habent. habeant capellanum suū institutū ab episcopo de cōsilio monachorū qui populū regat et visitet cū necesse fuerit cuius ordinatio et dispositio ad epm pertinet. Nota q̄ monachi curam populi habere non debent

Itē ordinatio et dispositō presbiterorū ad episcopū pertinet.

¶ Dilectus filius. Ca. Syndicus eccē sancte cecilie nole ipsis eccē petebat ab yconomo sancti laur. de piscinula subiectionē i scrutinijs baptismate capitulis z similibus possessoriū et petitoriuz inuentando dicens q̄ cū eccā sancti laur. sit in prochia sancte cecilie sita de iure cōmuni dz ei in predictis oībus subiacere cū priuilegiū exemptionis nō habeat nec prescriptōem poterat allegare cū eccā sancte cecilie prescripsisset predicta sicut p testes dicebat eē probatū preterea cū inter predictas eccās coram epa. super predictis questio verteretur. presbiter eccē sancti laur. fuit sponte confessus q̄ eccē sancte cecilie debebat scrutinium et bapa. et cū eccā sancte cecilie vellet producere testes ad probandū q̄ ille presbiter diuersis tpibus vocatus fuerat ad capitulū et q̄ ad ipsū venerat dictus presbiter cōfessus fuit se notatum ad capitulū venisse vnde constitut eccē sancte cecilie quo ad capitulū quo conquesta fuerat se spoliatā. saluo iure proprietatis. p hoc syndicus sancte cecilie probare volebat proprietatē quo ad scrutinium et bapa z possessionem q̄ ad capitulū. Ad hoc yconomus sancti lau. ex aduerso respondit q̄ eccā ipsa nullo

medio pertinz ad ro.ec.preterea ipsa ecclesia fuit monasteriū monialiū ⁊ generaliter seruatur in vrbe vt nullū monasteriū titulo sit subiectū quare incōgruum videtur vt seculares regularibus suponant et dñs pa.in ipsa eccā instituendem liberā exerceāt ⁊ destituendem dñs pa.his et aliis intellectis condemnauit ẏconomū sancti lau.sindico eccē sancte cēcilie in scrutinio ⁊ baptismo ita tamen q̄ per hoc nullū preiudicū generet ro.ec.si ius suū duxerit ꝓsequendū. in institutione vero et destitutione et capitulo ẏconomū sancti laur.ab impetitione sindici sancte cēcilie prorsus absoluit sibi super hoc perpetuū silentiū imponēdo

Nota q̄ in eodem libello potest quis intentare possessoriū et petitoriū super diuersis articulis.et etiā super eodē. Itē confessio sindici vel procuratoris preiudicat eccē. Itē obedientia probatur per hoc q̄ quis vocatus et venit ad capitulū vel concilium. Itē protestatio facienda ē ne factum proprium sue eccē noceat. Itē in persona sindici formanda ē sma et iō condemnationis et absolutōis sententia potest in procuratorem vel sindicum proferri.

¶ Ex parte. ¶ Ca. abbis et conuentus riuen.veneten.dioc.lras apostolicas ad quosdā iudices impetrarunt ne episcopus dioc.eos cōpelleret plures monachos ponere in quibusdā prioratibus suis vbi singuli monachi eē cōsueuerūt cū pluribus facultatēs nō sufficerēt eo tandem inquisita prius veritate de facultatibus prioratuū occasione istarum lrārum dicebant sibi eē cōcessum vt in singulis prioratibus suis singuli mōachi cōmorentur.dūmodo pluribus facultatibus siue facultates nō supperant eorundem. Episcopus veneten.significauit hdño pa.et ipse rescribit ei dicens cū istō obuiet concil.lat.ō quo nulla fit mentio in lris predictis.rn.q̄ non credit hmōi lras a se.ap.emanasse.quod si forsitan per occupatōem emanauerūt nō vult per hoc derogare cōcilio antedicto. Nota q̄ monachi in ecclesiis soli cōmorari nō debent. Itē si quis lras impetrat contra aliquod ius siue concilium de ipso iure siue concilio mentōez facere debent aliter nō valent.

¶ Ad audientiā. ¶ Ca. Significatū fuit dño pa.quidam subiecti archiepiscopo burdegalen. solitarii habitant in quibusdā prioratibus cōtra statutū lat.concil.vnde mandat pa.eidem archiepō quatinus abbates seu priores ipsorum vt vel ipsos reuocēt ad clausti facientes per clericos seculares in eisdē ecclesiis deseruiri vel associent sibi alios monachos cū quibus vitā regularē obseruent per cen.ec.monitione premissa cōpellat. Nota q̄ monachi in ecclesiis soli sine aliis monachis habitare nō debent contra concil.lat. Itē epi possūt cōpellere abbates ne monachos solos p villas dimittant.

¶ De iure patronatus.

Relatum. ¶ Ca. Aliqn cōtingit q̄ vnus patronus eccē relinquit plures hēredes.quilibet hēredum vult pro suo arbitrio eccām ordinare cūi vacat.statuit concil. q̄ inī hēredes patroni eccā diuidi nō debeat.et si discordia fuerit inter eos ꝓpter quam sacerdos ibi ordinari non possit eps precipiat vt nullo modo missarum solēnia celebrentur ibidē donec ad concordiā rediant et canonice prouideant eccē Nota q̄ eccē diuidi nō debent. Itē episcopus

potest cōpellere patronos ecclārum discordantes per subtractionē diuinorū vt ad concordiam redeant.

Quecunqz eccā. Ca. Si patronum eccē discordes fuerint vt eā nolint de vno presbitero ordinare si episcopus aliter. eccē consulere nō poterit. tollat in de reliquias ⁊ claudat ostia eccē nec diuinū ibi celebretur officiū donec canonice vnū elegerit presbiterū. ista duo capitula reducenda sunt ad capitulum sequens. ‖ Nota q episcopus potest cōpellere patronos discordantes ad ordinandam eccām de vno presbitero.

Quoniā in quibusdā. Ca. in quibusdam locis patroni eccārum vel eorum hēredes abutūtur potestate sibi ab eccā concessa quia cū vna eccā vnius debeat eē rectoris ipsi in discordia plurimos representant. vnde statuit lat. con cil. vt si forte vota patronorū in plures partes se diuiserit ille preficiatur eccē q pluriuorū eligitur et approbatur assensu. et alias idoneus fuerit. Si aūt hoc sine scandalo fieri non poterit episcopus ordinet eccām pm q melius sibi risū fuerit in fine dicat si de iure patronatus q stio emerserit inter aliquos et illa infra quatuor menses nō fuerit diffinita ex tunc superior ordinet eccā. ‖ Nota q ex fundatione eccārum acquiritur ius patronatus. ‖ Itē plures rectores non debent instituī in vna eccā. Itē electio maioris partis tenet dūmodo electus sit idoneus ‖ Itē propter scandalū aliquando tollitur a iure. ‖ Itē si questio iurispatronatus infra quatuor menses nō finiatur. episcopus postea ordinare potest eccām.

Preterea Ca. Quidā laici patroni in tantā audaciā prumpunt vt sine auctoritate episcoporū clericos instituunt in ecclesīs ⁊ destituūt possessiones ⁊ alia bona eccārum p sua voluntate distribuunt propter quod lat. concil. decreuit illos anathemate feriendos Clerici vero qui eccās de manibus recipiunt laicorū sine auctoritate epi sui cōmunione priuentur et si eas nō dimiserint a ministerio eccē et ordine deponant ‖ Nota q laici etiā patroni de rebus ecclesiarum spiritualibus ⁊ tpalibus sine auctoritate episcopi sui nihil disponere debent. Itē sine auctoritate episcopi clerici non debent instituī in ecclesīs. Itē pena clerici recipientis beneficiū de manu laici est vt cōmunione priuetur. Itē pena clerici nō dimittentis beneficiū receptum a laico ē q deponi dz.

Quod aūt. Ca. Patronus eccē ad vacantē eccām p̄sentauit prelato suo ad quē pertinet institutio clericī idoneū. clericus ille nō fuit a prelato admissus. postmodū patronus voluntate mutata aliū idoneū presentauit qui fuit ab eo institutus et in possessionē inductus. queritur quis istorū alteri p̄ferri debeat. rn̄dit q in casu isto melior est condicio possidentis quia ante q̄ presentatio per ep̄m approbetur ratū non ē q̄ a patrono fuit inchoatū.

De cetero. Ca. aliquis laicus patronus cōcessit eccām et instrumentū fecit sub hac forma. Ego talis concedo et do eccām talibus clericis siue collegiis et presenti carta confirmo. querit an talis cōcessio teneat. rn̄. pa. si cōsensus episcopi non accedat nihil agitur. quia p nondato habetur quod datur ab illo q donare non potest. ‖ Nota q licitū ē laico patrono variare ante institutōe ⁊ presentati. ‖ Itē nota casum. in quo melior est condicio possidentis. s. quando laicus patronus presentat primo vnum nec

recipitur et presentat secundo aliu et recipitur. secus est in clerico patrono. Itē laicus eccām nemui dare potest sine cōsensu episcopi. ‖ Itē pro nō dato habet quod ab illo datur qui de iure donare nō potest.

¶ Quia clerici. Ca. Quidā clerici cōparant iusp patronatus eccārum. et alio modo quo possunt acquirunt. vt p9 modum cū vacauerūt eorum filij vel nepotes presentētur ad eas precipit pa. episcopo exoneñ. vt hoc districte prohibeat. et eosdem clericos aduocatōibus taliter acquisitis ap. re. spoliet. Nota q̄ ius patronatus emi non dz. ‖ Itē qui ius patronatus emit eo dz priuari.

¶ Ex lās. Ca. Abbatissa ꝛ moniales monasterij de eumtoñ. quandaz villam suā in qua sita erat eccā de latoneñ. pertinens ad monasteriū ipsū locauerunt ad firmam c. militi. miles ille ad eccām ipsam postmodū vacantē presentauit epō v. clericū quem episcopus instituit. postmodū abbatissa p̄dicta epō alium presentauit sed episcopus admittere noluit presentatū ab ipsa. vnde abbatissa apud archiepiscopū cantuariē. de episcopo depposuit questionē qui primum presentatū fecit remoueri et secūdum sibi presentatū fecit instituī vnde orta fuit cōtentio inter eos. Salesbriē. episcopus qui primū instituerat significauit hoc dño pa. vnde mandat iudicib9 quati. si constiterit q̄ predicto militi predicta villa fuerit concessa non excepto iure patronatus. vel etiā si constiterit q̄ antecē de iure patronatus inter abbatissam et militē cōtrouersia orta eēt prefatus v. institutus fuisset per epōm ad presentatōem militis eccām eidem adiudicent dūmodo idoneus sit. ita q̄ si abbatissa obtineat aduersus militē. predictus v. illi de temporalibus de beat respondēre et sic in vtroq3 casu obtinebit. ‖ Nota q̄ ius patronatus transit cū vniuersitate nisi specialiter excipiat. ‖ Itē lite mota super iure presentandi vel eligendi presentatio postea fieri non dz. vel collatō et si fieret non dz cōfirmari vel infirmari pendente questione iuris patronatus vel electionis. ‖ Itē presentatio facta ab illo qui in possessione iuris patronatus est valet.

¶ Illud preterrendū. Ca. Patronus eccām non vacantē concedit alicui religioso domui incōsulto episcopo p9 modum vacat eccā patronus presentauit clericū episcopo ad eccām illā vacantem et episcopus illū instituit. queritur vtrum prima cōcessio impediat secundā nō. pa. q̄ secunda cōcessio tenet nō obstāte prima que de iure nullius est momenti tum quia de re non vacante facta est tum quia laici sine auctoritate episcopi nulli possunt eccās dare. q̄uis ius patronatus possint loco religioso cōferre. Si aūt eccā vacante ius patronatus loco religioso cōtulerit et aliquis sine presentatione fratrum eiusdē loci fuerit institut9 eius institutio est de iuris rigore irritanda. ‖ Nota q̄ non prestat impedimētum quod de iure non sortitur effectum

Item eccā non vacans cōcedi non p̄t Itē laici sine auctoritate episcopi eccās dare non p̄nt. ‖ Itē laici possunt dare ius patronatus loco religioso.

¶ Querimoniam. Ca. Dicitur in capitulo isto q̄ propter mutationes patronorum ordinatio eccārum mutari non dz ab ipsis patronis vel ab alijs qō esset absurdum cū in patronoriū potestate eccā non cōsistat. ‖ Nota q̄ propt̄ mutabilitatē rerū mundanarū mutari non dz dispositō eccārum

¶ Cum laici Ca. Aliquis laicus patronus concedit ecclam vacantem alicui clerico ignorante episcopo aut nō cōsentiente. postea pmittentia ductus clericū alium presentauit episcopo et episcopus ipsum instituit. queritur que concessio valeat. dicitur q institutio illius valere dz qui auctoritate episcopi ē institutus non obstante prima cōcessione que nulla est quia non lz laicis clericos in ecclesijs ordinare. Nota q locus est pmittentia vel penitētie et ex hoc surgit illud q aliquis potest contra factū suum venire. ¶ Itē non prestat impedimentū q de iure nō sortitur effectum. Itē laici ecclesias ordinare non dñt.

¶ Cura pastoralis. Ca. Quidā religiosi et alij etiā clerici recipiebant de manibus laicorū sine auctoritate episcoporum. quod erat cōtrariū iuri. vnde mādat pa. predictis religiosis q nullus eorum eccās recipiat ex donatione laicorū sine auctoritate et cōsensu diocesani epi vel retinere presumat taliter acquisitas nisi legittima fuerint prescriptione muniti. vel postea cōsensus habuerint dio. episcopi quia cū laici nō possint in alios transferre quod nō habent hmōi cōcessiones irrite sunt. ¶ Nota q laici eccās cōferre nō possunt. Itē titulus nō idoneus acquiritur alicui Itē ratihabitio retrotrahitur ꝛc. ¶ Itē nemo plus iuris in alium transferre potest q ipse habeat.

¶ Si vero. Ca. Inter aliquos vertitur cōtroversia de iure patronatus super aliqua eccā. pro qua controversia differtur vltra tempus a iure cōstitutū ordinatio ipsius. dicit pa. q episcopus appro. ordinet eccām de persona idonea ita q institutus presentet ab eo qui ius obtinuerit patronatus. Nota q dicit hic q dictū fuit in illa dec. s. e. quoniā in quibusdaz. ¶ Itē persona idonea dz institui in eccā. ¶ Itē licet institutus pleno iure gaudeat tamen representari dz a patrono qui ius euicerit patronatus quod verum est non vt ius aliquod sibi crescat sed ne de facto postea vexetur.

¶ Cum seculū. Ca. Hospitalarij aliquando acquirunt ius patronatus in ecclesijs cōe feudoz emptorum. aut etiam alio modo. prohibet eis pa. ne ius episcopale hac occasione diminuatur et pō diocesano. Nō. q ius patronatus trāsit cū vniuersitate in venditōe. ¶ Itē religiosi viri nō habent plus iuris in ecclesiis in quibus ius patronatus habent quā alij.

¶ Ex insinuatione. Ca. O. clericus conquestus fuit dño pa. q cū frater eius ei cōcesserit ius patronatus quod cōmuniter habebant ī quibusdā ecclesijs quidam clerici sine ipsius assensu et presentatione illas eccās occupant et detinēt occupatas mādat pa. q̄tinus si ē ita dēctos illarū cōpellantur vt illas predicto clerico restituant per eū libere ordinādas. Nota q patronus potest dare ius patronatus siue ius presentationis persone priuate.

¶ Consuluit. Ca. Dicitur hic q sanctuariū dei hereditario iure possideri non potest et ideo sustineri non dz q clerici auctoritate propria detineant ecclesias a parentibus eorū fundatas nec laici possunt eccās concedere filijs aut aliquibus alijs. cū sola presentatio ad nō concessio pertineat ad patronū. Nota q successio hereditaria in eccīs reprobatur Itē laici patroni eccārum aliquibus eccl esias concedere non possunt auctoritate propria.

¶ De iure. Ca. Dicitur hic q ius patronatus cū sit spirituali annexū

vendi vel emi nō potest et ideo qui illud cōparauerit talis cōtractus irritus est decernendus Nota q spirituale vel spirituali annexum vendi vel emi nō potest

Nullus. Ca. statuit hic q nullus laicus decimas vel eccām aut quicqd ecclesiastici iuris est. sine cōsensu episcopi sui monasteriis vel canonicis cōferē presumat. Si vero eps cōsentire noluerit requisitus ro. pon. nunciet vt de ipsius licentia quod offerendū est offeratē. Nota q laicus nullū spūale vel spirituali annexū cōcedere potest alicui sine auctoritate episcopi.

Significasti // Ca. Aliquis Episcopus postquam adeptus est episcopatum acquisiuit ius patronatus in aliquibus ecclesiis a patronis ipsarum p ecclesias sibi cōmissis dicitur hic q si p sonas idoneas ad illas eccās vacātes presentauerit admittende sunt. // Nota q si quis episcopus habet ius patronatus in ecclesiis alterius dioc. tenetur ei presentare clericū.

Consultationibus. // Ca. Aliqs credebatur patronus alicuius eccē presētauit aliquē ordinario ad illā eccām vacantē. et ille fuit per eum institutus. postea alius contra illum eiecit ius patronatus in iudicio. queritur vtrū ille institutus propter hoc debeat remoueri. rn. pa. si tpe presentationis sue ille qui presentauerit eum ius patronatus eccē possidebat et credebatur patronus non debet propter hoc ab ipsa eccā remoueri cū per hoc patrono nullū preiudiciū posterū generetur. Si vero nō possidebat ius patronatus sed tantū credebat eē patronus cū non eēt ab ipsa potest eccā remoueri Nota q ex sola possessione cū bona fide acquiritur ius Itē ar. q plus valet qđ est in opinione q quod ē in veritate. Itē quod legittime factū ē non dz irritari licet ad eū casū deueniat a quo non potuit incipere. Itē ex sola opinione non acquiritur ius.

Suggestum. // Ca. Quidā patronus quarundā eccārum de assensu archiepiscopi ebrac. eccās illas concessit eccē beati petri ebrac. vt illas haberent in prebendā canonici de nouoburgo concessionem illā anullare intendunt eo q dicunt cōcessionē illarum eccārum prius sibi factā. queritur que cōcessio valere debeat. respondet pa. q licet in donationibus eccārum requirendus sit et expectādus patronorū assensus tamē nisi auctoritas pontificalis intercesserit cōcedi nō possunt ꝛ ideo prima cōcessio si cū assēsu patroni ꝛ auctoritate dioc. facta est. aut etiam postea eius assensus fuerit subsecutus posteriori cōcessioni preferetur. alioquin illa dz valere que de auctoritate dioc. facta ē quāuis posterius facta dicatur. nota q patronus sine auctoritate episcopi ius quod habet in eccā cōferre non potest. Itē quod ab inicio nō valuit per subsequentē cōsensū cōfirmatur Itē cōcessio que non tenet nō īpedit secundam.

Relatum. Ca. Quidam clerici occasione cōcessionis sibi facte p laicos non requisita episcopi auctoritate i ipsis ecclesiis beneficia sibi vendicare p̄sumunt quare hmōi psone nō intrant per ostium sed aliunde cōtendunt ac per hoc se reddunt indignos mandat pa. prelatis ipsorū quatinus si cōmoniti predicta nō resignauerit ab officio ꝛ beneficio remoueātur nisi episcopali fuerit cōcessione muniti.

Ad hec. Ca. huius. §. quidā laici spoliant eccās possessionibus suis vt sic viros ecclesiasticos faciant litigare

coram iudice seculari. vnde mandat pa. prelatis predictis quati. id publice sub interminatione anathematis debeant ī hibere. et si contra hoc fecerīt excōmunicentur. Nota q̄ ex cōcessione laici sine auctoritate episcopi nullas eccām reci pere debet. Itē actor forum rei sequi debet. Itē prohibitus sub interminatione anathematis si fecerit contra nō est excōmunicatus sed excōicandus.

¶ Eam te // Ca. Si de iure patronatus alicuius eccē cōtrouersia fuerit ī ter aliquos et infra sex menses non fuerit terminata postquā vacauerit extūc licitū est superiori de persona idonea ordinare. Nota q̄ questio iuris patronatꝰ infra sex menses terminari dz.

¶ Preterea. Ca. Patroni eccārum ius patronatus titulo donatōis vel emptionis vel alīs cōtractibus p arbitrio suo in alios transferre presumunt z alias exactiones ab eis exigunt tanquā a propriis rusticis. vnde statuit concil. q̄ ab hmōi grauaminibus cessare debeant et nihil aliud exigant preter antiqs redditus ab episcopis institutos. et si aliud exegerīt excōmunicētur. cōtractus huiusmodi si quos fecerint statuit cōcil. non tenere. Nota q̄ patroni eccārum id solū ab eccē debent habere quod a canonibus reperitur cōcessum z contra facientes excōmunicari dz. Itē ius patronatus vendi vel emi non potest.

¶ Cum aūt. // Ca. Patronus ad vacantē eccām clericū idoneū presentauit epō. et eo nō reprobato postmodū alium presentauit idoneū. queritꝰ quis p ferri debeat. rn. pa' iudicio episcopi est relinquendū. Et hoc vrū est si laicus fuerit presentator. sed si collegiū vel ecclesiastica persona presentatōez habuerit qui potior est tpe potior est iure. Nota q̄ laicus patronus variare potest in p sentando antequā personatus sit admissus collegiū vel ecclesiastica persona nō potest variare. Itē qui prior ē tempoꝝ potior est iure.

¶ Nobis fuit. // Ca. Quesitū fuit a pa. vtrū aliquis efficiatur patronꝰ ex sola cōstructione eccē. Itē queritur vtrū patronus sit ad electōem plebani cū clericis admittendus vel repellendꝰ quāuis allegauerit se ex longa cōsuetudine īteresse debere taliter respondit papa q̄ si aliquis de assensu episcopi eccleſiam cōstruxerit ex hoc ipso iuspatronatus acquirit. ad secundā questionē rndit q̄ in eccā cōuentuali cōsensus patroni ad electionem faciendā non ē requirendꝰ sed electioni iam facte eiusdem requiri dēbet cōsensus. nisi aliter de sua iurisdictione obtineat. Sed in capella vbi vnus presbiter eligitur patronus ipsum epō presentare potest et debet de iure. Itez patrono honor processionis seruatur. et si ad inopiam vergat ab eccā illi pīm fa cultates ipsius succurritur sicut ē in canonibus cōstitutū. Nota q̄ ex sola constructione eccē acquiritur ius patronatus. Itē in collegiata eccā ius electionis non cadit in laicū patronū. secus in capella vbi vnus tantū eligitur. Item patrono debetur honor processionis. Itē si patronus ad inopiam vergat eccā illi succurrere dz.

¶ Per nostras. // Ca. Clericus habet iuspatronatus in aliqua eccā queritur vtrz possit ad eā vacantē presentare seipsum et rn. q̄ non quantūcunqz sit idoneus quia nullus seipsum eligere debet. Nota q̄ nullus dz seipsum ingerere alicuius prelatōis officio. Itē nullus potest seipsum presentare quantūcunqz sit idoneus.

¶Cum propter. Ca. Dicitur ꝙ si questio emerserit inter patronos de iure patronatus et infra quatuor menses non fuerit diffinita liceat exnunc episcopo eccās ordinare ita tamē ꝙ nō fiat in posterū preiudiciū illi qui ius euicerit patronatus. Nota ꝙ questio iuris patronatus infra iiij. menses terminari dz. Itē propter discordias patronorū non dz eccā priuari diuino officio. Itē ordinatio episcopi non facit preiudiciū patrono euincenti ius patronatus.

¶Cum dilectus. Ca. Epūs hostien. ap. se. legatus mandauit archid. carnotēn. vt eccām que primo vacaret in archidiaconatu suo donationi sue reseruaret prohibendo eidem ne alicui conferret eandem de qua v. clerico suo prouidere voluerat. tandē vacauit eccā de beronilla. archid. contra mandatū legati g. subdiaconū presentauit ad ipsam dioc. episcopo qui tamē non fuit admissus. legatus hoc audiens cassauit qđ archid. fecerat et eccām illā prefato v. cōcessit sic vacantē. post hoc vacauit quedā p̄bē in eccā sācte martini carnotēn. que assignari debebat de iure h. clerico dioc. episcopus cōsiderans ꝙ prebenda sācte martini magis cōgruebat v. p̄fato ꝙ eccā de beronilla z eccā de be. magis cōgruebat h. clerico p̄bēdā sācte martini assignauit v. clerico legati et eccām de beronilla post resignatōem ipsius v. ad presentatōem ipsius archidiaconi predicto h. clerico concessit. vnde orta fuit cōtrouersia inē h clericū et g. subdiaconū cui archid. ecclesiam de beronilla cōtulerat. vnde dictus h. et prefatus g. subdiaconus ad curiam accesserunt diu fuer ipsa eccā litigando dñs pa. auditis hinc z inde propositis considerans ꝙ z si archid. carnotēn. predictus prefatū g. subdiaconū tam ꝙ laicus presentauit z ipse non fuit predioc. admissus. sed dictus h. ab archid. presentatus et ab eō institutus ꝑm d. cre. alex. non primus sed secundus debet eccām obtinere. si vero archid. predictum g. subd. tanq̄ clericus presentauit in eo ꝙ tanq̄ clericus facere debebat subeerat iurisdictioni legati vnde contra prohibitōem non sed contra prohibitōem legati qui donationi sue collatōem ipsius eccē decernebat reseruandā ad eā nō potuit aliū postmodū presentare. vnde pa. presentatōem ipsius g. minus canonice factā decreuit z ea non obstante pnunciauit cōcessionez ipsius eccē h. clerico factam canonicā extitisse. Adiudicando ei dem eccām ipsam cū fructibus medio tē pore p̄cepto aduersario perpetuū silentium imponendo. Nota ꝙ legatus pōt sibi reseruare collatōem vacaturi beneficij. Itē laicus patronus siue clericus patronus rōe patrimonij quantū ad presentatōem non subest legato. vnde eo mutuo eccām concedere non potest qđ est valde notandū. Itē clericus patronus ratione patrimonij sui variare potest qz in hoc non reputatur clericus sed laicus. Itē presentatus quousq̄z non fuerit institutus non dicitur habere plenū ius.

Itē qui canonice non hz eccām fructus quos medio tempore percipit restituere debet.

¶Pastoralis. Ca. Aliquis presentatus ē episcopo a patrono laico ad aliquam eccām vacantē sed epūs ipsum non admisit. queritur vtrū ex tali presentatione ius sit illi acquisitū in illa eccā z si ille appellauerit. vel alius instituatur et post appellatōem patronus aliū presentauerit et episcopus secundū presentatum instituerit. queritur vtrū ille ab ecclesia debeat remoueri. Innocentius vero

volens inhærere vestigiis alex. qui distinguens inter presentatos a laicis et clerico patronis possidentis conditionem censuit meliorē. rñ. q̄ institutio secundo loco presentati a laico patrono robur obtinet firmitatis. Sed quia ep̄s idoneum clericū sibi presentatū maliciose recusauit statuit vt ad prouidendū eidez in cōpetenti beneficio cōpellatur. quatinus puniatur in eo in quo peccauit. // Nota q̄ laicus patronus potest variare ante institutionem. // Itē inter presentatos a laico et clerico melior ē conditio possidentis // Itē aliquis punitur in eo in quo peccauit z merito quia iniuriā fecit primo presentato.

Postulasti. // Ca. Primo formatur talis questio vtrū sacerdos parochialis eccē possit aliquem presentare ad ordines ad titulū eccē sue irrequisito patrono. et si possit intitulari irrequisito patrono queritur vtrū per talē intitulationem fiat preiudiciū patrono quominus possit presentare quem voluerit cū eccā vacauerit illo intitulato excluso. ad primā questionem nō videtur pa. respondere sed ad secundā rñ. q̄ per talē intitulationem nullū preiudiciū generat patronis īpostērū quin possint ad illas eccās cū vacauerīt quos voluerīt presentare nisi illi de assensu patronorū intitulati fuissent. Nota q̄ per factū prelati nō preiudicatur patrono in presentatōe futura nisi patronus cōsentiat facto rectoris.

Transmisse. // Ca. Capitulū eboracēn. eccē eccām quandā in qua ius obtinent patronatus cōcessērunt r. clerico postmodū voluntate mutata l. clericum presentauerunt archiepiscopo ad eandē eccām post appellationem a dicto r. ad se. ap. interpositā. quesiuit archiepiscopus vtrū clericū illū sibi presentatuz deberet instituere non obstante appellatione predicti r. rñ. pa. q̄ illuz presentatum instituere poterit l. eccā illa ad quā extitit presentatus tanq̄ potiorem dummodo aliqd aliud canonicū nō obsistat cū ex vi iurispatronatus sola p̄sentatio pertineat ad patronū z non cōcessio eccē Nota q̄ aliud ē concedere eccām z aliud presentare. ille dicitur concedere eccām ad quē ordinatio ipsius eccē et collatio pertinet. hoc nō pōt facere patronus.

De censibus exact. et pena.

Sanctitum est. // Ca. Statuerī fuit in concilio varmacēn. vt vnusquisq; eccē vnus mansus integer tribuatur absq; vllo seruicio. prohibet in eis cōstituti nullū seruicium faciant neq; de decimis. neq; de oblationibus fidelium. nec de domibus. nec de areis vel ortis iuxta eccām positis. neq; de manso predicto preter ecclesiasticū. si āt amplius habuerint seniorībus suis debitū seruicium impendant. Nota q̄ hos eccē īmunis dz eē ab omni tributo. // Itē res trāsit cū onere suo.

Omnis anima. Ca. Dicitur hic q̄ioīe aīa regibus subdita dz eē et in signū subiectionis dat tributū. Nota q̄ tributi prestatio signū ē subiectionis

Solentes // Ca. Quidā abbas cōquestus ē dño pa. q̄ episcopus manseruas cōsuetudines siue pensiones monasterio suo voluerat imponere. vnde mādat cuidam cantori quati. super hoc veritatem inquirat et si ab initio hec imposita non fuerīt de cetero nouiter imponi nō permittat // Nota q̄ initium spectandū ē Itē nouus census siue cōsuetudines noue

ecclesijs imponi non debent.

¶ Licet multum. Ca. Quidam cenus conquestus est domino pa. q ipse cō pellebatur ad soluendas collectas pariter cū alijs nō habito respectu ad cetum cum suam mandat pa. episcopo loci q hoc fieri non permittat quia iniquū est eum qui taliter afflictus est in collecta affligere cui debuit potius ex collecta si eet necesse subuenīri. Nota q miserabiles psone ab ecā debent defendi. Itē afflictē non ē addenda afflictio.

¶ peruenit. Ca. abbas fraxinorū. deprædatus fuit eccām carpensem occasione cuiusdam census quē petebat abbas ab ecā carpensi. Sed archipresbiter carpensis dicebat q ipse ignorabat cām quare censū illum soluere debebat quesiuit a pa. quid iuris eet. rñ. pa. comisse matilde q census cuius cā ignoratur nec diuinis nec humanis legibus q solui debeat inuenitur vnde oz vt prescīatur ad quid sit et quādo census solui debeat. et sic abbas cām huius census ostendere tenetur. Nota q census ignorantie. i. cuius cā ignoratur solui non dz Itē qui petit aliquid cām petendi allegare dz.

¶ Cum apostolus. Ca. Quidā s. archiepi episcopi et alij inferiores cuz ecās visitabant grauabant eas in procurationibus exigendis vt quādoq oz ornamenta ecclesiastica subditi vendere et obligare cōpellantur et breuis hora longi tpis victū consumat. vnde statuit cō al. lat. q prelati predicti pm facultates ecārum recipiant procuratōes statuēdo certū numerū cuilibet predictoz tam psonarū q equorū quibus cōtenti existāt recipientes cū gratiarū actione quod illi fuerit ministratum ab illicitis abstinēdo querendo non q sua sunt sed que Ihu xpisti querē videantur prohibet imsuper ne subditos suos indebitis exactionibus aggrauare presumant nisi quando necessitas superuenerit. vt si manifesta et rationabilis cā extiterit moderatū auxiliū ab eis petierunt postulare cū dicat apostolus nō debent filij thesaurizare parentibus sed econuerso. In fine dicit q dictum ē de predicto numero psonarum et euectionis secundū tolerantiam dictū est in illis locis in quibus ēpliores sunt redditus in pauperibus locis illam teneant mēsurā vt minores nō deteant aggrauare et illi qui pauciorib9 equis vti soletant nō credant sibi predictam indulgentiā fore cōcessam. Nota q procuratōes recipiende sunt pm facultates ecārum. Itē hic determinat' numerus euectionū in visitationibus faciendis. Itē prelati visitātes subditos suos canes venaticos. vel aues habere nō debent. Itē sumptuosas epulas querē nō debent. Itē quod eis in procuratōe cōpetēter ministratū fuerit recipere dēnt Itē episcopi subditos suos talliare non debent sine cā. Itē cā facit licitū quod alias non liceret. Itē filij non dēnt thesaurizare parentibus sed econuerso. Itē quod prouisū est ad leuamē extendi non dz ad grauamen.

¶ Prohibemus. Ca. Precipit cōal. lat. q archiepiscopi et episcopi abbates ꝛ alij prelati nouū censum nō imponant ecclesijs nec veteres augeāt nec partē prouentuū ecclesiarū suis vsibus appropriare pōsumant sed libertatē inferioribus cōseruent quā sibi volunt a suis superioribus cōseruari qui contra fecerit irritū habeatur. Nota q noui census ecclesijs impōi nō dēnt. nec veteres augeri. Itē episcopus nō potest sibi appropriare redditus ecē. Itē quod tibi vis

fieri alteri facere debes. et quod tibi non vis fieri alteri non facias.

¶ Preterea. Ca. Quidã rectores ecclãrum collusione quadã facta cũ religiosis qui habent in illis ecclesijs ius patronatus soluunt eisdem ecclesijs annuatim pensionẽ et illi eã recipiunt e piscopo ignorante. queritur an successores pensionẽ istam soluere teneãtur. rñ. q monachi nõ sunt audiendi in receptione pensionis. si auctoritas epi vel eius officialis qui auctoritatẽ prestare possit non interuenerit sup hoc q; simplices sacerdotes vel clerici non pñt ecclãs quibꝫ presunt constituere censuales presertiz post ipsorũ decessum. ‖ Nota q sine auctoritate episcopi pensiones ecclesijs imponi non debent. ‖ Itẽ census a priuata persona ecclã impositus vitã soluẽtis excedere non põt.

¶ Ecclesijs. Ca. Aliquando laici tenẽt ecclãs epi liberãt eas de manibus laicorũ. queritur vtrum plus iuris habere debeant in istis ecclesijs q̃ in aliis rñ. pa. q nullam exactiõem imponere eis pñt. nec debent preter cathedraticũ et omnia alia iura que alijs ecclesijs imponũtur. Nota q idẽ ius quod episcopi habent in antiquis ecclesijs ‖ idẽ et non plus debent habere in nouis siue in illis que liberãt de manibus laicorũ. ‖ Itẽ nõ debent ecclã diuerso iure censeri.

¶ Innouamus. Ca. Noua pedagia sine auctoritate regũ vel principum constitui nõ debent. et qui contra fecerit cõmunione careat xpristiana. Nota q soli pncipes nouna pedagia cõstituere pñt

¶ Cum clerici. Ca. Quidã clerici cũ quibusdã religiosis sine actoritate episcopi faciunt collusionẽ cõstituẽdo eis censuales ecclãs quas tenẽt vt post eorũ decessum ad pñtatiõem religiosorũ ad easdẽ ecclãs filij vel nepotes clericorũ ipsorũ representẽtur. precipit pa. vt qui inuenti fuerint facere talia ab ecclesijs ipsis ap. postposita spolient. ‖ Nota q clerici ecclãs quas tenẽt nõ pñt cõstituere censuales et spoliandi sũt ipsis ecclesijs q̃ hoc faciunt.

¶ Ea que. Ca. Quidã archidiaconi faciebant collectã denariorũ beati petri per archidiaconatus suos ꝛ sub tali occasione ecclãs et prochias plurimũ aggrauabant. precipit pa. q̃ hoc nõ faciant quod si secus presumpserit id quod videntur habere auferetur ab eis. Nota q pretextu officij sibi cõmissi nõ debet quis illicitas exactiones presumere quod qui fecerit officio illo priuari dz. Itẽ priuilegiũ meret amittere q̃ pmissa sibi abutit protestare.

¶ Significauit Ca. Monachi de clausting. elegerunt quendã clericũ i nomine ad regimẽ ecclã de vultig. ipsum iuramenti vinculo astrigentes de soluẽdo eisdem annuatim cẽsum triũ marcarũ quas predecessor eius soluerat postmodum epõs dioc. precepit eidẽ in periculũ ordinis ne censũ illũ eis solueret. nisi primo constaret q̃ auctoritate episcopali fuisset ĩpositus. Sacerdos predictus hoc significauit dño pa. vnde mandat cuidã quati. si constiterit prefatũ canonẽ auctoritate episcopi et nõ de nouo fuisse impositum precipiat epõ vt ꝓhibitiõem suam relaxaret. si vero census de nouo sit impositus siue auctoritate episcopi fcm̃ sit siue nõ cõpellat monachos illos vt clericũ illum a iuramento absoluant. Nota q noui census etiã de auctoritate episcopi ecclesijs imponi nõ debent. Itẽ iuramentũ de nouo censu soluendo prestitum relaxãdũ ẽ.

¶ Sopite Ca. Inter archiepõs

rauenatēn. et monasteria de bononia cō
trouersia verebatur super procuratōibz
recipiendis cū visitatōis. abbas sancti
proculi aliorū monasteriorū de bononia
parator ꝛ p monasterio suo ꝓpter cō
trouersiam istam ad ap. se. accessit ꝛ cū
super ipsa diutius litigauit. archiepisco
pus asserebat procurationes ipsas m aliis
monasteriis sue ꝓuincie sibi sine cōtra
dictione prestari ꝛ probauit per testes
procuratōes exhibitas fuisse predecesso
ribus suis in monasterio benonien. pa-
videns intentōem archiepi iure cōmuni
fundatā et antecessorū suorū cōsuetudi e
adimuari cōdemnauit monasteria supra
dicta ad procuratōem prestandū dicto
archiepō et successoribus suis ꝑm facul
tates eorū. ‖ Nota ꝙ archiepiscopus cū
visitat suam ꝓuinciā procuratōes de iu
re cōmuni recipere dz. ‖ Itē cōsuetudo i
procuratōibus recipiendis attendenda
est. ‖ Itē procuratōes ꝑm facultates ec
clesie sunt exigende. ‖ Itē sniā lata pro
predecessore prodest successori.

Grauis. Ca. Quidam eccle
siastici seu religiosi habentes presenta
tionem in ecclesiis volunt ad eas vacā
tes aliquos presentare. nisi aut nouum
censum illis iponant aut veterē pensionē
augmentent contra concil. lat. et ad so
lutōem ipsius instituendos presbiteros
iuratoria vel fideiussoria cautione cōpel
lunt. pruenit hoc ad noticiā dñi pa. vnde
mandat quibusdā quati. quicqd consti
terit contra cōstitutōm concilii sup hu
iusmodi a tpe prefati cōcilii attemptatū
in irritū debeant renocare ꝛ presbiteros
qui super hiis iuramenta illicita prestite
rint faciant absolui cōgrua satisfactio
ne imposita ꝛ qui cōtra formā canonū de
cetero super hiis venire presumpserit ca
nonice puniantur. ‖ Nota ꝙ nouus cēsꝰ
ecclesiis non dz imponi nec vetus auge
ri. ‖ Itē constitutio trahitur ad futura
et ea tantū respicit nisi dicatur in ea ꝙ
preterita respiciat ‖ Itē iuramenta con
tra formam canonū prestita illicita sūt
et ideo non seruanda. ‖ Itē qui contra for
mam canonū aliqd attemptant punēdi
sunt.

Quanto. Ca. Fūdatores mo
nasteriī belleville ab ipsa fundatione ip
sius monasteriī cōstituerūt vt fratres
illic dño deseruientes fratribꝰ sancti ysre
nei vnā ꝓcuratōm annis singulis exhi
berent quānis ab eis nihil teneant sed
ab initio propter paucitatē fratrū ꝛ ser
uientiū sancti ysrenei ꝓcuratio illa frēs
monasteriī belleville nō grauabat. ꝓmo
dum in tantū creuit numerus eorundem
ꝙ ad procuratōem vix sufficiunt quatu
or marche que pro vna fieri cōsuevit. q̄
re monachi isti prouideri sibi super hoc
postularūt pa. indulget eis ne vltra pri
mam mensurā in procuratione sint vlte
rius predictis fratribus obligati. sed ex
pensis que cōsueuerunt fieri sint cōtenti
nisi facultates sui monasteriī in tantuꝫ
excreuerīt ꝙ sine grauamine possint ex
hibere procuratōem predictā. ‖ Nota ꝙ
in fundatione ecclesiarū potest imponi
census de vōluntate fundatoris. ‖ Item
augmentatis facultatibus ꝓcuratio po
test augmentari et canonicorū numerꝰ
potest augeri. et sic ē ar ꝙ census ex cā
potest augmentari ꝛ diminui.

Cum instantia Ca. Primice
rius ꝛ clerus mediolanen. per quosdā
nuncios suos cōquesti sunt dño pa. ꝙ cū
ipsi legatos ꝛ nuncios ap. se. deuote re
cipiant ꝛ procurent ordinari maioris ec
clesie mediolanen. ipsos procurare rēnu
nt et ad faciendas expensas subsidium
denegant ipartiri. vnde in procuratōibꝰ

exhibendis plus debito aggrauantur q̄ re sibi super hoc prouideri postulabant. pa. sic eorū postulationi vel petitioni rñ. q̄ cū omnes eccē legatis ꝛ nūcijs roma ne procuratōes impendere teneant nul lam haberi vult ab huiusmodi procura tionibus excusatā nisi forte per speciale priuilegiū apostolice sedis sit exempta quod tamē pa. non credit etiā si longissi mo tpe procuratōem nō prestiterit cūi talibus locū non habeat prescriptio qui a ꝛ pa. circa prouisionē ꝛ solicitudinē om nium eccārum non cessat. verūtamen in his exigendis eū modū ꝛ ordinem vult obseruare vt nullus prelatus vel eccā su per hoc rationabiliter cōqueratur. Si vero de cōmuni collecta expensas legato rum et nuncioꝝ ap. se. facere noluerint, hoc eis pa. nō prohibet tamē per hoc nr lum vult preiudiciū generari nūcijs et legatis suis quominus possint a quocū qz voluerit procuratōes debitas postu lare ita tamē q̄ si aliquis in hoc fuerit grauatus sibi ab alijs restauretur et nuncijs ap. se. in necessarijs exhibendis pateat quicunqz fuerit requisitus itaq̄ in fraudē nihil fiat nec cōpellant procu ratōem recipere per cōmunes ministros et qui cōtumaciter eis restituerit per ec. cen. sunt cōpellendi. Nota q̄ oēs eccē legatos ꝛ nuncios ro. ec. procurare te nentur. Itē contra procuratōem que debetur nūcijs ap. se. non currit prescrip tio. Itē dñs pa. omniū eccārum curam et sollicitudinē gerit. Itē secundū fact tatres eccārum procuratōes exhiberi de bent. Itē cōpelli possunt eccē nūcijs ap. se. procuratōes exhibere.

¶ Ex parte. ‖ Ca. In archiepis copatu cōpostellano quidā vota bti ia cobi cōtinue persoluerunt ad cōmunem mensurā terre cū qua emunt ꝛ vendunt et persoluerunt. quidam alij a longis re tro cēporibus ab eorū solutione cessarūt de nouo īcepērūt soluere vota illa ad ēn dam mensurā puissimam et ignotā et cū eadem soluere nitūtur. quesitū fuit a pa pa vtrū illi cogendi sint soluere vota p̄ dicta ad cōmunem mensurā terre ꝑm q̄ alij soluerunt cōtinue. rñ. pa. cū non cō stet ad quā mensurā antecessores eorū predicta vota persoluerūt distinguēdū est vtrū habitatores regionis ipsius q̄ vota illa cōtinue persoluerūt ad vnā et eandē mensurā persoluerūt an ad vari as ꝛ diuersas si ad vnā mensurā psolue runt et illi ad eandem mensurā soluere sunt cogendi. Si vero ad diuersas solue re cōsueuerunt ꝛ illi volunt soluere ad minorē non sūt cogendi vt ad maiorē p̄ soluant quia cū hmōi vota gratuita fu erint ab licito benigne sūt ab hmōi viris ecclesiasticis exigenda ne videantur lu cris tpalibus inhiare. ‖ Nota q̄ successo res tenetur ad id quod antecessor solue re cōsuevit. Itē minor pars tenetur fa cere quod maior facit. Itē in votis lo cum hz coactio. Itē in dubijs liberū est sequi quod magis placuerit. Itē que gratis sunt oblata benigne sūt exigen da. Itē clerici lucris tpalibus inhiare non debent.

¶ Cum olim Ca. Inter ep̄m̄ sarau gustēn ꝛ abbatē sā iohannis de penna fuit olim cōtentio super iuribus episco palibus duarū eccārum de luna ꝛ de bel. que erat in dioc. dicti ep̄i cōpositio facta fuit de cōtrouersia illa inter ep̄z et abba tem et post cōpositōem illam secunda cō positio intervenit per quā quedā fiebāt deductiones de prima cōpositione iterū orta fuit cōtrouersia inter eos super pre dictis ecclesijs. cū delata fuit ad dñz pa pam in cuius presentia ostense fuerunt

predicte cõpositiones. vtrũ tamen abbas
secundam cõpositõem voluit approbare
imo eam studuit multipliciter impugnare
preterea abbas ostendebat in iure que
dam instrumenta predecessoris huius
episcopi cõcessa monasterio super vna
eccãrum illarũ. pa. auditis et intellectis
rationibus vtriusqz partis quia consti
tit sibi q eccã predicte de luna et de bel.
erant cõstitute in dioc. ipsius epi per in
strumenta cõpositionũ in quibus cõtine
tur expresse vt abbas predictus epõ de
beat respondere. tam de decimarũ quar
ta q de ceteris iuribus episcopalibus cõ
demnauit abbatem ipsũ epõ ad integrã
solutõem quarte oim decimarũ et ad pre
stationẽ procurationũ z aliorũ iurium
episcopaliũ in predictis ecclesijs nullis
factis deductionibus. Sed diceret aliqs
queritur. pa. cõdemnauit abbatẽ ad integrã solutõem contra tenorẽ secunde com
positionis. rñ. pa. quãuis deductiones q
dam facende eẽnt ex forma secunde com
positionis quia abbas cõpositõem illam
nullatenus approbauit sed eam studuit
multipliciter impugnare nõ debuit ex ea
beneficiũ consequi cui renunciasse tacite
videbatur. preterea abbas negare nõ po
terat illam eccãm cõstitutã eẽ in dioc.
huius episcopi cũ ipse super illa eccã os
tendebat in iure instrumenta predecesso
ris istius episcopi monasterio concessa
fuisse. per que instrumenta epõs ius epis
copale patebat expresse. Nota q eoipso
q eccã sita est in dioc. alicuius episcopi
ei tenetur in episcopalibus respondere.
Itẽ super iuribus episcopalibus potest
fieri cõpositio. Itẽ ex eo q quis impug
nat non dz aliquod beneficiũ cõsequi cũ
ex hoc tacite ei renũciare videatur. Itẽ
tacita renunciatio preiudicat. Itẽ non
dz quis instrumenta producere per que
aduersarius probet intentõem suam.
Itẽ cõtraria proponẽs nõ ẽ audiẽdus.

¶ Olim cãm. ¶ Ca. Inter episco
pum spoletañ. et clericos plebis tupiñ.
questio vertebatur sup sinodatico. cã sup
hoc cõmissa fuit episcopo tudertino. col
legis suis corã quibus apponebatur ex
parte episcopi q hijdem clerici predeces
soribus ipsius episcopi soluere cõsueue
runt tres papieñ. in festo natalis dñi. et
tres in festo surrectionis dñi p sinodati
co. nunc tantũ soluunt tres lucaceñ. pro
singulis denarijs papieñ. cũ tamẽ dena
rius papieñ. valet vi. lucaceñ. vnde pete
bat eos compelli ad papieñ solutõem. et
cũ ipse primo anno recepisset lucaceñ.
ius tamẽ suũ postmodũ sp fuit protesta
tus q per hoc nõ fieret ei preiudiciũ quo
ad denarios papieñ. ex aduerso dicebatẽ
q et si aliquando denarij papieñ. pro si
nodatico fuerũt persoluti iã per xlv. an
nos. et amplius. cã huic episcopo q pre
decessoribus ipsius lucaceñ. fuerant per
soluti. et sic utebantur se prescriptione
tueri. lite cõt. super predicta petitione re
cepti fuerũt testes ab vtraqz parte et
positiones z responsiones hinc inde facte
et tandẽ cãm iudices remiserũt ad pa. ip
se vero examinato negocio quia cõstitit
sibi q papieñ. olim fuerant psoluti p si
nodatico quod ex eo probatur q lucace
nẽ. soluti sũt postmodũ p eisdem et ex
dictis testiũ et ex cõfessione aduocati cle
ricorũ nõ reuocata euidẽt appareat q
tpe lotharij predecessoris hmõi episco
pi papieñ. moneta p sinodatico soluta fu
it et a tpe dicti lotharij. nõ nisi xxxvi ã
norũ ad plus tẽpus effluxerit et proba
tum etiã fuit q tres lucaceñ. qui p vno
papieñ. soluebantur post mortẽ ipsius l.
v. vel vi. valebant de illis qui modo sunt
in vsu et videns q propter mutationez

monere acciderit q vsqz ad cõpusbmõi epi lucaceñ. dati fuerant p sinodatico sicut erant in vsu cõdemnauit p curatorẽ partis aduerse nomine clericorũ plebis predicte epõ ad solutõez denariorũ papiẽñ. pro sinodatico vel eorũ estimatõem per diffmtiuã smãm. Nota q prestatio non prodest vbi protestans venit contra suam protestatõem vt colligitur hic. qz si clerici isti prescripsissent non profuisset episcopo protestatio. Itẽ cõfessio ad uocati preiudicat nisi fuerit reuocata. Item pars pensionis vel alicuius alterius prestatõis potest prescribi. Itẽ per partem nõ retinetur totũ. Itẽ smã formatur in persona procuratorie. Itẽ solutio pensionis vel census fieri dz ad illam monetã q ab initio fuit cõstituta. si est in vsu aliàs ad eius estimatõem. et ita ptãpium cõsiderandũ est.

Cum venerabilis. Ca. Inter episcopũ fauenñ. et priorẽ sancti stephani super iuribus episcopalibus cõtrouersia verteretur que a dicto priore dictus episcopus petebat prior econtra rñdebat q ab ipso nihil petere poterat exhibẽs quoddã instrumentũ i quo cõtinebatur expresse q epõs fauentinus olim ab oi exactione tã sua q̃ suorũ successorũ dictam eccãm prorsus absoluit z remisit et idem pallas quas ipse z ãtecessores sui ab ipsa eccã recipere cõsueuit retento sibi et eccẽ sue vno cereo triũ librarũ cere annuatim soluendo. statuens q aliud ei seruitiũ non ponerent. Dominus pa. viso instrumento predicto et alijs auditis et intellectis que partes proponere voluerũt cognouit q prefatus episcopus pallas predictas quas recipere cõsueuerant ipse z antecessores sui eccẽ predicte remisit et quod nihil aliud imponeret retento sibi et eccẽ sue cereo predicto tamẽ qa visitationi annexa ẽ procuratio. et eps ratione episcopalis iurisdictionis quam habet in ea teneatur eccã cã correctionis visitare nec intelligatur quasi nouũ imponi quod ab ipsa fundatõe d iure cõmuni intelligatur impositũ. statuit pa. q idem episcopus cã ad eccãm illam accesserit cã correctiones moderatã procuratõem ab ea recipiat bis in anno. etiã nihil aliud a dicta eccã exigere vel extorquere presumat. preter pensionẽ et parationes prescriptas. Nota q visitationi annexa ẽ procuratio. Itẽ quantũcũ qz episcopus eximat, eccãm et quibuscũ qz verbis nihilominus sibi retinet visitatõem et procuratõem. Itẽ episcopi p curatõem habere nõ debent nisi quando cã correctionis accedunt ad eccãm. Itẽ moderata dz eẽ procuratio.

Super eo Ca. Fere tota prouincia cõpostellana ad iurisdictionẽ compostellane eccẽ de nouo cõuersa erat. ãsinuit cõpostellanus archiepiscopus a dño pa. qualiter ei obsequi debeat et seruire cũ ipse prouinciã visitat vel prouincie ptẽ et qualiter in procuratõibus z alijs prouidere rñ. pa. q illud obseruare tenetur quod in vicinis prouincijs obseruat. Nota q in visitatõibus et procuratõibus exigendis cõsuetudo vicinarũ prouinciarum dz attendi.

Procuratões. Ca. Quidam prelati aliquando recipiebant procurationes cã visitatõis nec visitabant vñ statuit concil. generale vt procuratões que debentur prelatis ratione visitationis nullatenus exigãtur ab eis siue sit episcopi vel archidiaconi vel etiã cardinales vel alij absqz rationabili cãz necessaria nisi quando personaliter visitationis impendunt officium et tũc fuerit modum et mensurã in lat. cõcil. statutã

hoc adhibito moderamine circa legatos et nuncios ap. se. vt si apud aliquã ecclesiam moram fecerint longiorẽ et necessariam ne locus illic minus aggrauetur ꝓcurationes recipiant ab alijs ecclesijs moderatas ita ꝙ numerus procurationum nõ excedat numerũ dierũ et si vna eccã nõ sufficit due vel plures simul cõiungãtur ad vnã ꝓcuratõem faciendam visitatores nõ querant que sua sũt sed que ihesu xpi. et qui contra hoc statutum venire presumpserit quod accepit reddat et tantũdem eccẽ quam talit grauauit impendat Nota ꝙ procuratio ꝑti non dz nisi quando visitatõis officiũ impenditur. Itẽ i procuratõibus exigẽdis eccẽ grauari non dñt.

¶ Venerabili. Ca. Inter epm cenomanen. et abbatẽ ⁊ cõuentũ de cultura dei super procurationibus exhibẽdis questio vertebatur que cõmissa fuit iudicibus coram quibus petebat episcopus procuratõem rõe visitationis. abbas dicebat se ad hoc nõ teneri ex eo ꝙ monasterium suũ in cenomañ. villa sit situm et eidem procuratões hactenus non soluit iudices cõsuluerũt dñm pa. et ipse rndit quatinus nisi aliud rationabile ostenderint cõpellant abbatem et monachos ad exhibendas eidẽ epõ procurationes. Nota ꝙ i procuratione que rõe visitationis debetur non curcit prescriptio.

¶ Cum nuper. Ca. archiepus beneuentanus dũ visitabat prouinciã suam tã auctoritate ꝓpria ꝙ dñi pa. cuius auctoritate ꝓcurationes petebat clerici nolebant ei procuratõem exhibere. vnde cõqueſtus est dño pa. vnde mãdat eisdem quatinus. cũ archiepiscopus prouinciã suã visitauerit siue auctoritate propria siue auctoritate pa. procurationes rõe visitatõis debitas ꝑm facultates eccãrum sibi exhibeant. alioquin sẽtentias quas tulerit in rebelles ratas habebit et eas faciet inuiolabiliter obseruari. Nota ꝙ archiepiscopus de iure cõmuni potest quinquiã suã visitare ⁊ procurationes recipere et cõtradicẽtes excõmunicare.

¶ Cum canonicis. Ca. Rector cuiusdam eccẽ soluebat certã pensionez annuatim canonicis maioris eccẽ et illaz aliquot annis soluit ad monetã ãtiquã in qua pensio fuerat ab initio cõstituta postea alia mõeta maior fabricata fuit canonici exigebant pensionem sibi solui de meliori moneta ex integro mãdat paquibusdã quati. canonicos illos faciant manere cõtentos solutione prioris pecunie vel si nõ est in usu cõtenti sint estimatõe pẽsiõis antiq̃ No. ꝙ pensio soluenda est ꝑm ꝙ ab initio fuit constituta siue moneta diminuta fuerit siue augmẽtata sic initium spectetur.

¶ Auctoritate. Ca. Religiosi licet aliqñ celebrent in oratorijs ⁊ in grãgijs suis habent propter hoc rõe visitationis procurationes exhibere non debẽt Nota ꝙ in oratorijs religiosorũ procurationes ꝑti non dñt.

De cõsecratõe eccẽ vel altaris.

¶ Hoc nec. Ca. Dicitur hic ꝙ si altare motũ fuerit vel lapis superior siue tabula cõfractus aut diminutus enormiter iterũ consecretur. sed eccã propter hoc reconsecrari nõ dz licet quidã canones hoc dicere uideãt et hoc dicit in isto capitulo. Nota ꝙ totum non violatur quãuis ps violetur.

¶ Tua fraternitas. Ca. Quia consecrationes clericorũ certis tẽporibus fieri debent ꝙsuit episcopus torna.

quibus diebus cõsecratio eccãrum fieri debeat.rñ.pa.q diebusdñicis et aliis pt eccãs consecrare.Nota q oĩ die possunt eccẽ consecrari.

¶ Quod in dubijs. Ca.Primo dicitur hic q si altare motũ fuerit vel tabula superior enormiter fracta dz iterũ cõsecrari. Itẽ oleũ non cõsecratũ pt cõmiscri oleo cõsecrato et diceretur totũ consecratũ.¶ Nota q ea que religiosis adhe rent religiosa cẽsentur.¶ Itẽ magis dignum trahit ad se minus dignũ.

¶ Proposuisti. Ca.peregrini de diuersis mundi partibus veniunt ad ecclesiam.beati iacobi ĩter quos rixas z cõtentiones propter custodiã altaris fieri cõtingit.vnde vulnera et homicidia inferuntur ibidẽ.queritur vtrũ propter hoc eccã debeat iterũ cõsecrari.rñ.pa.q non dz recõsecrari sed dz recõciliari per aquã cũ vino et cinere benedictã.¶ Nota q propter sanguinis effusionẽ nõ reconsecrantur eccẽ sed recõciliantur.

¶ Cũ sis. Ca.Cũ plures clericos possit episcopus simul ordinare quesitum fuit a quodã archiepiscopo vtrũ plura altaria in vna eccã et plures episcopos posset simul cõsecrare et pa.rñ.q potest.¶ Nota q plura altaria et plures episcopi pñt simul cõsecrari.

¶ Ligneis. Ca.Ligna eccẽ consumpta sũt vetustate vel alia cã.tectuz eccẽ destructum est et cõsumptũ sed pariete integri remanserunt.sed mensa pãcipalis altaris modicã passa ẽ fracturã repatum ẽ rectum.queritur vtrũ eccã z altare debeat recõsecrari.rñ.pa.q cũ pietes in sua integritate permanserit nec eccã nec altare propter cãm predictam dz denuo consecrari. Nota q parietibꝰ eccẽ in sua integritate permanẽtibus nõ est eccã reconsecranda.

Consuluisti Ca corpora excõmunicatorũ in cimiterio eccẽ sepulta sũt queritur vtrũ cimiteriũ debeat denuo cõsecrari.rñ.pa.q cimiteria illa recõciliãda erunt per aspersionẽ aque benedicte solemniter sicut in recõciliatõibus eccãrum fieri cõsuevit.ejectis prius corporibus excõmunicatorũ si a corporibus fideliũ discerni poterũt. nota q sicut eccã recõciliatur ita et cimiteriũ.

¶ Cum sicut. Ca.Regina vngarie quandã eccãz fundauit et eã fecit cõsecrari.in ea fuerũt clerici instituti z eccãm non dotauit clerici illius eccẽ significauerũt hoc dño pa. vnde ipse scribit regine dicẽs cũ eccã non sit cõsecrãda nisi de dote sit ei prouisũ tanto liberalius ad dotandã eccãm predictã liberalitatis seu prouisionis manus aperire dz quanto ad hoc ex debito iã tenetur.¶ nota q non dz eccã cõsecrari nec etiam fundari nisi a patrono ei de dote primo prouideatur.¶ Itẽ qui fundat eccãm tenetur dotem assignare eidem.

¶ Aqua. Ca.In prouincia bracharẽ.qñ eccã per sanguinis effusionẽ vel alio modo fuerat violata recõciliabatur p simplices sacerdotes.peruenit hoc ad noticiã pa. vnde super hoc scribit astoricẽ.epõo dicens q per alĩ episcopũ q̃ per propriũ eccã potest recõciliari aqua per episcopũ benedicta et nõ per simplices sacerdotes recõciliantur eccẽ nõ obstante cõsuetudine prouincie bracharẽ. que dicenda ẽ potius corrupte.quia licet episcopus cõmittere possit que iurisdictionis sunt inferioribus clericis.tñ ea que sũt episcopalis ordinis nõ potest eisdem clericis inferioribus demandare. Quod aũt super recõciliatione hmusha tenus factũ ẽ de mandato eporum dux it de mĩa tollerandũ.¶ nota q eccã solũ

modo per eꝑm reco aliari non obstante contraria cōsuetudine. Itē episcopus potest cōmittere ea que sunt iurisdictionis inferioribus clericis. sed ea que sūt ordinis episcopalis demandare inferioribus non pōt. Itē reco aliatio que nulla est p tollerantiā pa. fit aliqua. ẓ ita ō nihil facit aliquid ficat de sniā q̄ nulla ē facit aliquā.

¶ Si eccā. // Ca. Aliqua eccā nō consecrata sanguinis effusione aut alio modo polluta ē. queritur qualiter sit reconcilianda. rñ. pa. q̄ lauetur aqua ex oraſata. ne diuine laudis organa suspēdantur in ea et quā cito poterit fieri dz cōsecrari Nota q̄ lz eccā nō sit cōsecrata si tamē polluta fuerit nō dz in ea celebrari. nisi prius aqua lauetur. et nihil e quiparatur eccē cōsecrate. sed aliter reconciliatur q̄ cōsecrata vt hic patet.

¶ De celebratione missarū sacramento eucharistie et diuinis officijs.

PResbiter mane. // Ca. pbr̄ mane oēs horas suas dicere dz et peractis horis et infirmis visitatis exeat ad rurale opus et alia faciat que sequūtur in lrā. Nota q̄ oēs hore mane dicte pñt excepto cōpletorio. Itē clericꝰ cui beneficiū nō sufficit ex artificio pōt victum querere.

¶ Quidā laicorū. // Ca. Quidaz laici hñt in cōsuetudine vt p singulos dies audiant euangeliū. In principio erat verbū. et missas peculiares. vñ statuit cōcilium vt vlterius hoc non faciant nisi suo tpe. vbi aliquando ex deuotione hoc facere velint. et nō propt̄ aliud sed audiant missas de eodē die. Et legitur in casu in quo nō est nisi vnus presbiter in ecclesia que dz celebrari de die. Nota q̄ aliquid prohibetur nō propt̄ se sed propter illud quod inde sequi pōt. Itē miss se de die audiende sunt vbi aliquis ex deuotione velit alias audire.

¶ Consuluisti. // Ca. Quesitū fuit a pa. vtrum sacerdos possit celebrare plures missas eodem die. rñ. pa. q̄ excepto die natiuitatis dñi sufficit sacerdoti semel in die vnā missam celebrare nisi necessitas imineat. Nota q̄ necessitas facit licitū qd̄ alias ē illicitū. Itē nota cōtra sacerdotes q̄ plures missas celebrāt in die cū cupiditatis.

¶ Consiliū. // Ca. Quesitū fuit a pa. vtrū in diebus feriatis in quibus ad honorē sancti spiritus beate virginis et sancte trinitatis missa celebrari contingit ymnus angelicus simbolū ꝓpria prefatio cantari debeat. rñ. pa. q̄ apud ipsū in diebus profestis cū missarū solēnia in honore beate virginis celebrētur neqz ymnus angelicus neqz simboluz decantātur. lz propria prefatio cantet vt differentia ostēdatur inter cōmemoratōem et festiuitatē. vnde te deū laudamus regulariter dimittitur in laudibꝰ matutinis. Nota q̄ in officio eccē differentia dz eē inter cōmemoratōem et solēnitatem.

¶ Ex parte. // Ca. Quesitū fuit a pa. quo scz aqua vel vino pfundere debeat sacerdos postquā cetum acceperit eucharistie sacramentū. rñ. pa. q̄ vino pfundere dz nisi cū eodē die aliā missā deberit celebrare quia si vinū pfusionis acciperet celebratōem illā impediret. Nota q̄ sacramēta ieiunis sūt ꝓpienda.

¶ Cū marthe. // Ca. In euangelio sic legitur. Accipiens caliꝯ grās agens benedixit ⁊ dedit discipulis suis dicens bibite ex hoc oēs hic ē enī sanguis meus noui testamenti qui pro vobis et

p'o multis effundetur in remissionē pec
catorū. ad vim et prolatōem istorū ver
borū panis et vinū in corpus et sangui
nem xpi trasubstantiantur. In canone
misse quo ccā vtitur generalis additū
fuit ministeriū fidei. quod verbū nullus
euangelistarū expressit vnde mirabatur
archiep's iste quis ausus fuit adñere
verbū illud querens a pa. quis illud ver
bum adiecat. ad hoc rñ. pa. illud si formā
illius canonis inspiciat diligenter pret
verbū illud de quo quesiuit alia duo vid
licet eleuatis oculis in celū. et eterni tes
tamenti poterit in ipso canone reperre q̄
in textu euangelij nō legūtur sed mēta
tā de verbis q̄ de factis dñi omissa fue
runt ab euangelistis que apostoli supple
uerunt. In actibus apostolorū legit do
minum dixisse. beatius ē dare q̄ accipēr
hoc nullus euangelistarū expressit. Itē
ipsi etiā euangeliste inter se mutuo sup
pleuisse legūtur que ab aliquo eorū vel
aliquibus sunt omissa. alia vero duo q̄ i
canone misse addūtur pñt ex alijs locis
euangelij cōprobari. Johānes enī descri
bens suscitatōem lazari asserit Jhesum
sursum oculos eleuasse z dixisse. pater
gratias ago tibi quia audisti me. si tūc
leuauit oculos ad patrē qñ aīam lazari
reuocabat ad corpus. probabilius ē vi
detur q̄ tunc oculos leuauerit ad patrez
in celū cū panē et vinū trāsubstantiauit
in corpus et sanguinem suū. preterea i
textu euangelij ponitur noui testamenti
In canone misse interponitur et eterni.
quia vetus testamentū cōporalia p̄mit
tebat. nouū aūt q̄ fuit xpi sanguine cō
secratū p̄mittit eterna. et ideo testamē
tum illud fuit vetus z transitoriū hoc āt
nouū est et eternū vel alia rōe. vnde no
uum i. vltimū ē describitur inde eternū
. i. perpetuū cōprobatur. nouissimū enim
hominis testamentū īmobile perseverat
quia testatoris obitu cōfirmatur. alioq̄n
non valet dū vixerit qui testatur z nō
solum scriptura sed etiā promissio dicit
testamentū fm q̄ dicit apls ideo noui
testamenti mediator ē vt repromissionē
accipiāt qui vocati sūt hereditatis eter
ne Sic ergo dicitur intelligi quod in ca
none legitur. hic est sanguis meus noui
et eterni testamenti. s. noue ac eterne p
missionis cōfirmator. Ex eo aūt anteq̄
rñdeat ad questionē dicit pa. q̄ ex verbo
illo de quo quesitū fuit videlicet minste
rium fidei sumūt quidā munimentū erro
ris dicentes in sacramento altaris non
ē corporis xpi et sanguinis veritatē p
imaginē tantū et speciem et figuram p
eo q̄ quādoq̄z scriptura cōmemorat id
quod in altari suscipitur ē sacramentū
et ministeriū et exemplū. sed qui hoc di
cunt errant. quia non intelligūt auctō
ritates scripture nec sacramenta susapi
unt reuerenter. Si sacramentū altaris
veritas ē negatur quia ē figura ergo
nec mors nec resurrectio xpi vera fuit cū
figura sit. Sed apls dixit q̄ mors et re
surrectio xpi fuit similitudo et imago dū
dixit xps mortuus ē p delictis nostris
et resurrexit propter nostrā iustificatio
nem et hoc etiā dixit petrus in epla sua
et ita mors xpisti z resurrectio ē exem
plū. quare si nō ē veritas quia fuit exē
plum. ergo nec fuit mortuus nec resur
rexit. Sed absit error iste a fidelīū mē
tibus tamē dicitur misteriū fidei. quia
aliud creditur q̄ cernatur. et aliud cerni
tur q̄ credatur. videtur species panis et
vini creditur veritas carnis z sanguis
et veritas vnitatis et caritatis. et ita in
ter ista tria distinguendū est que sunt
in hoc sacramēto discreta. et sub ista for
ma panis z vini quā videmus veritas

carnis et sanguis virtus ꝛ caritas vnitatis ista vera videmus sed credimus primum .s. forma quā videmus ē sacramentum et nō res. secundū ē sacramentū et res designata per formā panis et vini. tertiū est res ꝛ nō sacramentum sed primum .s. forma ē sacramentū gemine rei secundū est sacramentū vnius et rei alterius existit. tertiū est res duorū sacramentorū. his premissis rñ. pa. ad questionem credens q forma verborū put in canone reperitur apostoli receperunt a xpō et ab illis apostolis eorū successores Quesiisti etiā. secūda questio fuit vtrū aqua cū vino in sanguinē cōuertatur. super ista questione varie sūt opiniones apud scolasticos. quidā dicunt q cū duo sacramenta pfluxerint de latere xpristi .s. sanguis ꝛ aqua in illa duo sacramenta vinū et aqua cōmixta in calice diuina virtute mutātur vt in hoc sacramento sit veritas ꝛ figura. Alij dicūt q aqua cū vino trāsubstantiatur in sanguinem propter vel pretera dici posset q aqua non trāsit in sanguinē sed remanet priorīs vini accidentibus circūfusa ita q vini saporē assumit quod inde probatur. si ps calicis cōsecratōem aliud vnū mittatur in calicē. illud nō transit in sanguinem nec sanguini cōmiscetur. sed accētibus prioris vini cōmixtū circūfunditur corpori quod sub illis accidentibus latet nō madidans circūfusū. et sic cōtingit accidentia mutare subiectū et hic credit natura miraculo verūtamen inter predictas opiniones illa probabilior iudicatur q̄ asserit aquā cū vino in sanguinē transmutari vt expressius eluceſcat proprietas sacramenti et ideo vino aqua vnit vt xpristo populus adunetur per hoc q̄ ipse accepit de nostro et accepimus de suo indissolubili vinculo cōiungimur vt ille qui est vnum cū patre per vnitatem ineffabilē fiat vnū nobiscū per admirabilē vnionē et eo mediante efficiamur vnū cū patre. Tertio loco in secreta beati leonis olim ita dicebatur ānue nobis quesumus dñe vt aīe famuli tui leonis hec profit oblatio modo hic dicit annue nobis quesumus dñe vt intercessione beati leonis hec nobis profit oblatio. que fuit archiepiscopus quare fuit illud mutatū. rñ. pa. Sacra scriptura dicit q in iuriam facit martiri qui orat pro martire et idem est intelligendū de alijs sanctis q̄ orationib⁹ nostris nō indigent ꝑ nos potius eorū orationib⁹ indigemus. vñ quod cōtinetur impleriſq; ordinibus pfit vel proficiat huic sancto vel illi talis oratio ad gloriā ꝛ honorē. ita dz intelligi vt magis a fidelibus glorificetur in terris in fine dicit pa. vtrū in hoc articulo locū habeat illa distinctio qua docetur q̄ defunctorū alij sūt valde boni. alij valde mali. alij mediocriter boni. alij mediocriter mali. discretio huius archiepiscopi hoc inquirat. Nota q̄ beatius est dare q̄ accipere // Item testamentū morte testatoris cōfirmatur. // Item de ambulatoria ē voluntas testatoris vsq; ad mortē. // Item accidentia mutant subiectū ꝛ econtra. // Item natura cedit miraculo // Item virtus supra cōsuetudinē operatur // Item iniuriā facit martiri q̄ orat pro martire // Item vbi eadē est rō dz eē idē ius.

¶ De homine. Ca. Quidā sacerdos cū eēt in mortali peccato cōstitutus ꝛ oporterz ipsum missarū solemnia celebrare propter cōscientiā dubitabat celebrare peractis ceteris circūstantijs emissam celebrare se finxit et suppressis verbis quibus cōficitur corpus xpristi panē et vinū solūmodo purū sūpsit. credens p̄ populo satis facere et deū nō prouocā-

Quesitū fuit quid de hoc presbitero vi
detur. vtrū minus malū fecerit q̄ cōfi
endo. rñ. pa. q̄ falsa remedia sūt abhā
da que sūt veris periculis grauiora. licz
ei ille qui pro sui crimine cōscientia re
putet se mdignū grauiter peccet si se īge
rat irreuerenter ad illud. grauius tamē
offendit qui sic fraudulenter illud pre
sumpserit simulare. q̄ ille qui vere confi
cit in manū solius dei incidit ille vero qui
sic simulat et deo et populo se astrūgit q̄z
taliter decipit. Nota q̄ falsa remedia ve
ris periculis sūt grauiora. Itē existēs
in mortali peccato celebrare nō dz. Itē
de duobus malis minus malū ē eligēdū

In quadā. Ca. In precēden
ti decretali cū martin⁹ inter ceteras opīn
ones que ibi ponūtur erat alia opinio q̄
dicebat in sacramēto eucharistie aquā
in fleuma cōuerti quia de latere xpristi
dicebat non aquā sed humorē aquaticū
profluxisse. hanc opinionē tenebat ma
gister hugo epūs ferrarien⁹ quā opinionē
pa. reprobauit in decre. predicta. Cum
martin⁹. Sed ex quo vidit q̄ pa. cōtrari
um sentiebat voluit sibi adhērere. Sed
auctoritas ioannis apli mouebat magis
trum hugonē que dicit. tres sūt qui testi
moniū dant in terra. spūs. aqua. et san
guis. et hi tres vnū sunt. vnū. i. de vna
et eadem re. s. de humanitate xpristi. vt
hug. exponebat. dicebat hugo. q̄ si vera
fuit aqua que exiuit de latere xpi et nō
aquaticus humor non videtur qualiter
p̄batur p illam auctoritatē q̄ xp̄s sit ve
rus homo. glo. super locū illū sic se habz
spūs. i. humana aīa quā emisit in passi
one aqua z sanguis que fluxerūt de la
tere xpi per hanc auctoritatē p̄batur q̄
xp̄s sit verus homo. Sed dico q̄ illa nō
fuerit vera aqua sed aquaticus humor.
verba apostoli z glosa super illū locū īte
ligibilia sibi videbatur. sed dico q̄ eēt
vera aqua nō intelligebat auctoritatem
ioannis z glosam super locū illū. vnde
petijt a papa vt auctoritatē z glosam si
bi exponeret. et ipse rñdit dicēs q̄ quidā
dixerūt sed errauerūt xp̄m non fuisse ve
rum deum sed adoptiuū vt miseri arria
ni. alij dixerunt xp̄m non fuisse verum
hominē p̄ fantasticū ut impij manichei.
Sed contra istos loquitur ioannes apo
stolus in epla sua. Tres sunt qui testi
moniū dant in celo. pater. verbū. et spiri
tus sanctus. et hi tres vnū sūt. p hoc ostē
dens q̄ xpristus sit verus deus. et tres
sunt qui testimoniū dant in terra. spūs
aqua. et sanguis. per hoc intēdens ostēde
re q̄ xpristus sit verus homo ad esse e
nim hoīs duo exigūtur principaliter. s.
corpus z aīa. ex quibus verus homo cō
sistit per hoc aūt q̄ in articulo mortis tra
didit spiritū de quo dixerat. Pater in ma
nus tuas cōmendo spiritū meū. manife
ste probatur. q̄ spiritū habebat et aīam
rationabilē de qua dixerat. tristis ē aīa
mea vsq̄z ad mortē. per hoc q̄ vnus mi
litū lancea latus eius aperuit z cōtinuo
exiuit sanguis z aqua. probatur q̄ xp̄s
habebat verū corpus et nō fantasticū. de
quo nec aqua nec sanguis posset exire.
vnde ille qui vidit testimoniū perhibuit
et testimoniū verū est et sic tres sūt qui
testimoniū dant in terra. spūs aqua et
sanguis. q̄ xpristus sit verus homo ex
anima rōabili subsistens. probatur ex
eo q̄ spiritū vitalem emisit ex vero cor
pore et hoc probatur. quia inde sanguis
et aqua exiuit. sed anima rōalis non pos
set vinificare vbi corpus humanū. et ita
sicut fuit verus spūs et verus sanguis
ita et vera aqua. quod si nō fuisset vera
aqua sed fleuma ille qui vidit profecto
non aquā sed fleuma dixisset. nec mīl

rũ regenerationis sacramentum fuisset ostensum. cũ per sacramẽtũ baptismi non regeneremur in fleumate sed in aqua. nec per hoc posset probari q̃ ī sacramento eucharistie admiscenda sit aqua cũ vino si de latere xpisti nõ aqua sed fleuma cũ sanguine fluxisset. Itẽ non fuisset vera figura q̃ super hac re precessit in veteri testamento quando moises virga percussit silicem. et ex ea nõ fleuma sed aqua manauit. ergo qualiscũq; fuerit illa aqua siue de nouo diuina virtute creata siue de cõponentibus resoluta p̃ludubio vera fuit. sic verus extitit sudor ipsius sicut gutte sanguinis decurrentis in terrã. cũ enī ad cõpositõem humani corporis quatuor elementa cõcurrant terra. aqua. aer et ignis et ad regulatõem eiusdem corporis. quatuor hũmores consimiles illis cõueniant videlicz sanguis colera fleuma. et melancolia. ut veritatẽ humani corporis expressius demonstraret vnũ de elementis et vnũ de humoribus que magis misterio cõgruebant. Johannes expressit ex elementis aquam et ex humoribus sanguinẽ. in q̃bus duo maxime sacramenta reluceant redemptionis per sanguinẽ. et regenerationis per aquã. Nota q̃ ad eẽ homĩs duo exigũtur. s. corpus ⁊ aĩa. Itẽ de corpore fantastico sanguis exire nõ põt Itẽ a forma verborũ non ẽ recedendũ. Itẽ cõpositũ in cõponentia et elementatum in elementa resolui põt est.

¶ Dolentes Ca. In cõcilio isto reprehendit pa. clericos et prelatos eccãrum qui circa cõmessatões supfluas et cõfabulationes illicitas potius sũt mẽti q̃ circa diuina officia et quidã eorum vix missarũ solemnia quater in anno celebrant. hec ⁊ alia similia precipit pa. sub pena excõmunicatõis et in virtute obedientie corrigi ac emendari. Nota q̃ clerici et prelati cõmessationibus super flue et cõfabulationibus illicitis vacare non dẽt. Itẽ in officijs diuinis sincopatio reprobatur. Itẽ officiũ diuinum deuote celebrari dz.

¶ Sane cũ olim. Ca. In capitulo isto precipit pa. q̃ sacerdotes in loco mundo custodiant eucharistiã diligẽter ne per eorũ incuriaz diuina indignatio exardescat. et quilibet sacerdos frequẽter doceat plebem suã. vt quando in celebratione missarum hostia eleuatur se reuerenter inclinet. et idem faciat cũ portatur ad infirmũ lumine precedente et prelati hmõi mandati transgressores puniant si et ipsi diuinam volunt effugere vltionẽ. Nota q̃ eucharistia in loco mũdo custodiri dz. Itẽ q̃ faciunt cõtra mãdatum pa. puniendi sunt.

¶ Cum creatura. Ca. Prelatis clerici cõuentualiũ eccãrum missam p̃ anniuersarijs defunctorũ siue cõuentu celebrant solus sacerdos cum alio vnde mandat pa. oĩbus prelatis eccãrum quatinus nullam negligentiã in eos ptmittant obrepe quominus missarũ solẽnia p̃ anniuersarijs defunctorũ in profesto vel feria cõuentualiter ꝓm tpm cõgruẽtiam debeant celebrare. Nota q̃ negligẽtia in prelatis reprobatur. Itẽ in officijs diuinis celebrandis cõgruentia tẽporis attendenda ẽ.

¶ Te referente. Ca. Archiepiscopus sipontinus in die cene dñi de antiqua cõsuetudie tenetur cõficere crisma in eccã sipontina. sed idẽ archiepiscopus eodem die mane de cõsuetudine accedit ad eccãm garganicã vt ibi recipiat peregrinos illuc loci et ibi a clero et populo cõpellitur celebrare. vnde super hoc petit cõsiliũ a dño pa. et ipse rñ. q̃ tantũ in

ecclāsipontina ī qua tenetur cōficēr crisma debeat celebrare missarum solemnia cū cuilibet sacerdoti quantūcunqz dignus sit sufficiat vnā in die missam celebrare. et valde felix ē qui digne celebret vel celebrat vnā. Nota qp sacerdos duas missas in die celebrare non dz nisi ex cā necessaria Itē ar. qp missa sit de substātia cōfectionis crismatis.

Pernitiosus. Ca. Consuetudo erat in quibusdā partibus qp sacerdotes plus ponebant de aqua in sacramento qp de vino. mandat pa. epō loci vt hoc decretō fieri nō permittat cū pīm cōsuetudinē eccē generalis plus sit de vino qp de aqua ponendū. Nota qp generalis consuetudo eccē ab oībus ē seruanda qa turpis est pars que suo nō cōgruit vniuerso.

Trās tuas. Ca. Cū epūs brixien. inquireret super excessibus presbiteri sancte brigide brixien. cōfessus ē idem sacerdos qp cū quadā die hostiā nō haberet et calicē. in pane fermētato et cipho ligneo missaz solemnia celebrare presumpsit. Itē alia vice inuel lecto qp eccā illa per eundē presbiterū le deretur multipliciter iterū cepit inquire re cōtra ipsū et ex eius cōfessione inuenit qp idem sine igne sacrificabat z aqua. q̄ fiuit epūs a pa. quid faciendū eēt de ipso rñ. pa. cū vel ex nimia et aperta malicia vel nimia negligentia siue ignorantia peccasse videatur. mandat quati. officio et beneficio priuet eundē. Nota qp cum pane fermentato nec in vase ligneo sacrificari non dz. Itē sine igne z aqua sacrificari non dz. Itē ex aperta malicia vel nimia desipientia peccanti pcendum nō est.

De baptismo et eius effectu.

Si quis puerū. Ca. Pacet Nota qp in baptismo forma verborū ē de substantia ipsius. z ea omissa nihil agitur.

De quibus. Ca. Si de aliquibus sit dubiū an sint baptisati datur forma quibus verbis premissis debeāt baptisari. Nota qp rōe dubiī fiunt que alias non fierent.

Maiores. Ca. Quidā heretici fecerunt quasdā questiones catholicis archiepiscopus arelatēn. postulauit dominū pa. illis questionibus respondere dicebant enī qp puuli mutiliter baptisantur ad quod probandū inducebant auctoritatē beati iacobi apostoli dicentis. Caritas operit multitudinē peccatorū. z auctoritatē euangelij de peccatrice que audit pdōes dñi dicētis dimissa sunt ei peccata multa quia dilexit multū. sed non nisi per caritatez et in caritate crimina dimittuntur. et puuli nec sentiunt nec cōsentiunt nec caritatē habent que tantū sētientibus et cōsentientibus infundit et ita puulis peccatū nō dimittitur ī baptismo ad quod rñ. pa. qp baptisma circūcisioni succesſit. sed absit vt illā hereſim ī cidamus que asseruit legē cū euangelio et circūcisionē cū baptismo seruandā. q̄ dicit apostolus. Si circūcidimini xp̄s nihil vobis prodest. Sed circūcisio z pueris z adultis cōferebatur z baptismus qui succesſit loco illius generalior ē z cū tam viri qp femine baptisantur non dz eē minoris effectus. et ita. tā puulis qp adultis ē cōferendus. sicut eī in veteri lege dicebatur alia cuius preputij caro circūcisa non fuerit peribit de populo dei ita nunc dicitur nisi quis renatus fuerit ex aqua et spū sancto nō intrabit in regnū dei. ab ista generalitate nec sexus nec etas excipitur verūtamen notandum ē

est quantū plus hodie baptismus confe rat xpistianis q̄ iudeis circūcisio oliz cō tulisset.in fine auctoritatis predicte aīa cuius ꝛc.dicitur prhibit de populo suo. In auctoritate euangelij dicit.nō intra bit in regnū dei.olim per circūcisionem licet culpa originalis peccati dimitteretur et periculū vitaretur non tñ perueniebatur ad regnū celoꝝ.sed per baptismū culpa remittitur.vitatur periculū et ad regnū celorū peruenit qđ oībus vsqz ad mortē xpi fuerat obseruatū.absit enī vt vniuersi pueri pereant quorū quotidie tanta multitudo moritur quin deus ali quod remediū illis procurauerit ad sa lutem.predicte vero auctoritates quas inducebant heretici intelligende sūt ꝺ ad ultis qui hūt multitudinē peccatorū q̄ de pueris non possent intelligi qui pec cato tantū originali grauantur.et eodē modo illa auctoritas qui crediderit et bap tisatus fuerit tota intelligitur de adul tis.cū pueri non possint credere sed ad ulti.Illud vero opponebant predicti here tici fidē aut caritatē et alias virtutes p ueris nō infundi q̄ nō cōsentiunt.sed is tud nō simpliciter cōceditur cū iter theo logos ḡstio referatur.Quidā dicūt per virtutē baptismi pueris culpā remitti sed grām non cōferri.alij dicunt et pec catum dimitti et virtutes infundi ꝙ ad habitū non ad vsū habentis eas quous qz peruenerit ad etatē adultā. Sed ex hac rōne quidā viā inuenunt ad ali as ḡstiones ex eo q̄ dicitur pueris in baptismo peccatū dimitti originale.dicūt eadē rōe adultis dormientibus et amen tibus si baptisentur peccata dimitti q̄a cū nec isti nec illi tunc sentient vel disse tiāt idem iudiciū ēhabendū. Sz hic papa dicat distinguendū.peccatū duplex ē ori ginale et actuale. originale quod sine cōsensu cōtrahit.sine cōsensu ēmittitur per baptismū. Sz actuale qđ cōsensu cō trahitur sine cōsensu nō relaxatur. Sz adhuc queritꝰ. quare dormientibus ꝛ a mentibus originale peccatū nō dimittit in baptismo sicut pueris.ad hoc rñ. pa. dicens ꝙ totū hoīem sanū fecit in sabba to opus īperfectionis nō nouit et iō pctā nō ex parte ꝑ ex toto dimittit. p̄terea pe na originalis peccati ē carētia visionis dei.pena vero actualis ē cruciatus perpe tuꝰ. vñ si primū dimitteret alicui altero nō dimisso.talis nō careret visione dei ꝓpter originale dimissuꝫ et cruciaretur perpetuo ꝓpter actuale. Sed hec tāquā īcōpossibilia se nō cōpatiuntur imo ad uersantur. Itē q̄ritur in §.isto.vtrum dormientibus et amētibus si baptisent saltim caracter īprimatur vt excitati a somno vel ab egritudine liberati nō sint vlterius baptisandi. ad hoc dicūt ꝙdam q̄ sacramenta q̄ per se sortiūtur effectū vt ordo.baptismus.et cōsimilia.nō solū dormiētibus et amētibus sed etiā inui tis ꝛ cōtradicētibus cōferunt et si nō q̄n tum ad rē id ē quantū ad remissionem peccatorū tñ quantū ad caracterē.cū ꝛ p uueri q̄nō cōsentiūt et fieri.q̄ nō ore corde tamē dissentiunt recipiunt sacramentū Sed istis opponitur si isti fuissent inui ti et reluctātes īmersi saltim rōe sacra menti ad iurisdictiōem ecclē pertinerent. vñ cōpellendi eēnt ad fidē seruandā. Sz istud eēt cōgruū xpiane religioni vt sp uitus ꝛ cōtradicēs cōpellat ad fidē.vñ distinguendū ē inᵗ inuitū ꝛ nō inuitū co actū ꝛ non coactū. Si enī aliqs terrori bus atqz supplicijs violēter attrahitur et ne detrimentū incurrat baptismū sus cipit.talis caracterē suscipit sacramenti sicut ille q̄ ficte baptisatur. vnde cogen di sūt ad obseruatiōem fidei in quo casu

dz intelligi decretū collectam cōcilij ne no
mē dñi blasphemetur et fides quā fuisse
perunt cōtemptibilis habeatur. Sed il
le qui nunquā sensit z penitus cōtradi
cit necsacramentū nec effectū recepit sa
cramenti. sicut nec ille peccatū incurrit q
churificare idolis cogitur violent. Dor
mientes aūt et amentes si antequā dor
mirent vel antequā amentiā incurrissēt
in cōtradictione perstitissent. si fuerūt sic
baptisati caractere non susapiūt sacrām
ti. qz adhuc intelliguntur in cōtradictione
persistere. Secus aūt eēt si prius catha
cumini extitissent et habuissent proposi
tum baptisandi. vnde tales cathecumi
nos cōsueuit ecclā in necessitate baptisa
re. tunc ei caracter imprimit cū obicē vo
luntatis cōtrarie sacramē talis operatio
non inuenit obsistentē. Nota q cū d ar
ticulis fidei dubitatur ad romanā sedē
ērecurrendū. Item baptismu e loco circū
cisionis successit. Item per circūcisionem
peccatū originale dimittebatur. Item
ianua paradisi in morte xpi fuit aperta.
et p hoc p̄batur q antiquitus sancti pa
tres descendebant ad inferna. Item lz
xps mortuus sit p oībus quo ad suffi
cientiā tamē predestinatis tm quo ad ef
ficientiā. Item vniformis dz eē intellect9
cuiuslibet auctoritatis. Item de similibus
simile dz eē iudicū. Item particulariter
nō remittitur peccatū qz aut totū remit
titur aut nihil. Item pena originalis pec
cati ē carentia visionis dei. pena actual
ē ielhenne cruciatus. Item duo cōtraria i
eodem subiecto eē nō possunt. Item bap
tismus et ordo cōsensu accipientiū cōse
quitur si nō cōtradicāt expresse. Item co
acta voluntas volūtas ē. et q tali volū
tate aliquid facit valet et cōpellitur illd
seruare vt hic dicitur. qui vero simpliciter
cogitur attractus violēter nihil agit p
talem coactōem. Item plus ē expresse cō
tradicere q̄ minime cōsentire.

Debitum. Ca. Quidā iudeus
in mortis articulo cōstitutus cū inter iu
deos existeret. nec aliquē xpristianū ha
bere posset seipsū in aquam imersit dicē
do. ego baptiso me in nomine patris et fi.
et ss. amen. queritur an iste sacramētū
baptismi receperit respondit pa. q cū int
baptisantē et baptisatū debeat eē discre
tio ꝑm q ex verbis dñi colligitur q dix
it apostolis baptisate oēs gentes in no
mine patris et fi. et ss. predictus iudeus
ē ab illo baptisandus. vnde etiā dñs nō
a seipso sed a iohanne voluit baptisari
tamē si statim decessisset ad patriā cōuo
lasset non ꝓpter sacramentū baptismi ꝙ
ꝓpter fidem quā habuit sacramenti. In
baptismo illa spiritualis generatio cele
bratur de qua dixit dñs Ihesus. nisi qs
renatus fuerit ex aqua et spiritusancto
non intrabit in regnū dei. Sicut enī in
carnali generatōe alius ē qui generat
et alius qui generat. sic z in spiritualia
lius dz eē q spūaliter generat vel gene
ret. et alius qui spūaliter generat. No
ta q differentia ē inter baptisantē z bā
ptisatū quia nemo dz oriri a se. Item no
ta hic tertiū genus baptismatis. s. Baptis
mum flaminis Item no. hic regulā aristo
tilis q̄ natura correlatiuorū ē q̄ simul
nō possūt esse in eodē subiecto.

Non vt. Ca. Ecce aliqs puer
erat baptisandus propter periculū mor
tis cū aqua nō poterat haberi nec sacer
dos. aliquis simplicitate ductus linuit
linuit puerū in caput et pectus et inter
scapulas saliue aspersione loco baptismi
querit an talis esset baptisatus. rñ. pa.
q cū i baptismo duo sint necessaria. s.
verbū et elementū cū dñs dicat. Nisi qs
renatus fuerit ex aqua et spū sancto nō

intrabit in regnū celorū.dubiū non ē q̄ ille non ē baptisatus in quo defuit non solum alterū sed vtrūq3. Nota q̄ forma verborū ē de substantia baptismi. Itez non potest quis baptisari in alio liquore q̄ in aqua.

Licet greci. Ca.Postq̄ greci se subtraxerunt ab obedientia ecclē ro. in tantum creuit abhominari latinos q̄ inter alia que cōtra xp̄ianos cōmittebant si quando sacerdotes latini in eorū sacrificassent altaribus nō prius sacrificabant i ipsis q̄ eo tanq̄ per hoc pollutā lauissent et baptisatos a latinis presumebant ausu temerario rebaptisare precipit pa. vt talia de cetero non presumant cōformantes se ro.ec.matri sue. Si quis tale quid p̄sumpserit excōmunicationis sniā p̄cussus ab oi officio ⁊ beneficio ecclesiastico deponatur. Nota ritus grecorū rep̄batos q3 mēbra debēt cōformare se capiti suo. Itē ipso iure sūt excōmunicati qui hec faciūt que hic prohibentur.

De presbitero non baptisato.

Si quis presbiter. Ca.p̄z Nota qđ de iure nō fit pro nō facto habetur.

Apostolicā. Ca.Quidā sacerdos credens se baptisatū et in fide baptismi p̄sistens mortuus ē.postmodū comperū est q̄ non fuerat baptisatus que sim̄ fuit a pa.vtrū eccā deberet eū habere pro baptisato vt p eo posset orare rñ. pa.q̄ presbiter ille i fide sancte matris ecclē et in cōfessione nōmis xp̄i p̄seuerauit ab originali p̄cato solutus gaudiū celestis patrie fuit adeptus. In viñ libro augu.de cimtate dei legitur baptismus inuisibiliter ministratur quē nō cōtemptus religionis sed terminus necessitatis excludit.et in libro beati ambrosij de obitu valentiniani idē legitur.et sic hmōi questionibus sopitis eccā potest precere et hostias deo offerre pro presbitero memorato. Nota q̄ per fidē quā quis habet de baptismo licet nō sit baptisatus sed in fide illa decessit saluatur.

Veniens. Ca.Quidā credēs se baptisatū p̄m formā ecclē p̄motus fuit vsq3 ad sacerdotiū.tandez inuenit q̄ non fuerat p̄m formā ecclē baptisatus. accessit ad pa.hoc sibi exponens. vnde pa.fecit eū rite baptisari. postea disputatum fuit super ordinibus. vtrū videlicet ordines fuscepisset.et quidā dicēbāt q̄ cū baptismus sit ianua ommū sacramentorū ante baptismū nō suscipitur aliud sacramentū. quia vbi fundamentum nō est superedificari non potest.sed ecōtra videtur q3 per solā fidē baptismi efficitur quis membrū xp̄isti et q̄ xp̄m habet per fidē etiā si baptismū non habeat.hz vtrūq3 fundamentū.et ita superedificari posse videtur sicut saluti sacramēta.preterea sacramentū ordinis pontificalis et sacerdotalis et leuitici ex misti tutione sua precessit baptismū per qđ videtur q̄ etiam ante baptismū hmōi ordines possint rite conferri his premissis dicit pa.q̄ cū in concilio apud cōpendium sit cōstitutū vt si quis in presbiterum ordinatus deprehenderit se nō esse baptisatū.Baptisetur et iterū ordinetur mādat pa.quati.per singulos ordines vsq3 ad sacerdotiū'ordinetur et ministret in officio sacerdotē.nec de sacramēto male sentiē cū illud nōcōtēpt9 religionis ⁊ necessitatē articulus imp̄dimit.Si enī aliqs natus ē de xp̄istianis parētibus et inter xp̄istianos fideliter cōuersat9

presumitur q fuerit baptisatus vt huiusmodi presumptio p certitudine habeatur donec in contrariū manifestis cōstiterit argumentis. Nota q baptismus ē fundamentū oīm̄ sacramentorum ita vt qui hunc non hz ad ordines nō poterit promoueri.// Itē nō intelligitur iteratum quod nesciatur eē factū.// Itē presumitur baptisatus qui inter xpistiānos tanquā fidelis fuerit cōuersatus tamen cōtra hmōi presumptiones ꝓbatio admittitur.// Et sic nota hic q violenta presumptio recipit prohibitōem in contrarium.

De custodia eucharistie crismatis ⁊ aliorū sacramentorū.

Statuimus. Ca. Statuitur in hoc capitulo q crisma et eucharistia custodiātur sub clauibus et si is ad quē pertinet eorū custodia ea incaute dereliquerit tribus mensibus ab officio suspendi dz et si inde aliquod nephariū cōtigerit grauiori pena puniatur. Nota q crisma ⁊ eucharistia sub clauibus custodiri dēt Itē si p culpā alicuius aliqd nephandū eueniat puniri dz ac si fecisset. Et sic nota hic q qui occasionē damni dat damnū dedisse videtur.

Relinqui. Ca. Quidā clerici eccās supellectilibus suis ⁊ etiā alienis sic exponunt vt potius videātur domus laicorū q̄ eccārum. Sunt et alij qui ecclesias dimittunt incultas siue imūdas et etiā vasa ministerij vestimenta ⁊ pallas altaris ⁊ corporalia tā imunda relinquunt q aliquibus interdū sūt horrori vnde precipit pa. q hmōi supellectilia i ecclesijs nō ponantur nisi necessitate instante. sic tamen vt ea cessante de ecclesijs remoueātur. precipit etiā vt oratori a vasa et corporalia et vestimenta predicta munda et nitida cōseruentur absurdū est eī in sacris hmōi sordes negligēque dereerent etiā in vestibus peccator Nota q necessitas facit licitū quod alias esset illicitū.// Itē cessante cā cessat effectus.// Itē eccā ⁊ ornamenta eccārum munda et nitida sūt seruanda. et supellectilia in ecclesijs nō sunt ponenda nisi ex causa.

De relqis et veneratōe sanctorum.

Hoc inimus. Ca. Quidam diabolica fraude decepti quēdā in ebrietate occisū quasi sanctū venerabantur. cū etiā pro talibus i ebrietate occisis eccā uix orare permittat. Cū dicat apostolus. Ebriosi regnū dei non possidebunt. vērūtamen mandat papa q illū de cetero coleē nō p̄sumant. qa et si per eū miracula fierēt sine auctoritate romane eccē non liceret pro sancto venerari.// Nota q ebrietas est mortale peccatū.// Itē nullus dz venerari quantūcunqz miracula pro ipso fiant nisi p̄us a ro. ec. approbetur.

Cum ex eo. Ca. Quidā exponebant reliquias sanctorū venales et eas indifferenter ostendunt propter qd̄ sepe detrahitur xpistiane religioni. vñ statuit cōcilium vt antique reliquie de cetero extra capsam nullatenus extrahantur nec exponātur venales. Inuentas de nouo nullus venerari presumat nisi prius a sede apostolica fuerīt approbate. nec prelati eccārum p̄mittant aliquos decipi hmōi falsis figmentis sicut in plerisqz locis occasione questus fieri

consuenit· Nota q reliquie venales ex pmi non dñt. Itē reliquie venerari nō dñt sine auctoritate apostolica.

De obseruantia ieiuniorū.

Ex parte. Si natiuitas dñi vel assumptio beate marie aut festiuitas alicuius apostolorū veniat in secunda feria. die sabbati precedenti vigilia dz ieiunari et vigilia beati mathie apostoli dz ieiunari. Nota q dignitas diei festi nō auferet ieiuniū

Consilium. Ca· Quesitū fuit vtrū oēs vigilie apostolorū debent ieiunari. et rñ. q sic preter vigilias apostolorū philippi ⁊ iacobi et beati ioannis euangeliste. quia festiuitas illorū infra solemnitatē paschalē celebratur festiuitas beati iohannis infra natale dñi. et etiam ieiuniū in aduentu dñi agitur. Vigilie sanctorū quoq festiuitates secūda feria celebrantur in precedenti sabbato ieiunande sūt. de celebratione beati bartholomei dubitatur apud quosdā respondit pa. cōsuetudo regionis seruetur Itē quidā in quadragesima propter necessitatē famis coacti sūt cōedere carnes queritur q penitētia. sit illis iniungenda rñ. pa. q in tali articulo non peccant. Itē quidam propter debilitatē cōedunt carnes die sabbati contra loci cōsuetudinem vñ alij habent molestū· rñ. pa. q cōsuetudo loci seruetur ita tamē q debilibus et infirmis propter hoc periculum non imineat· Itē quidā infirmant in quadragesima et in alijs ieiunijs et petunt esum carniū sibi cōcedi. rñ. q desiderium infirmorū subportandū ē cum vrgens necessitas hoc requirit cū legi nō subiacet necessitas. Nota q bonarū mentiū ē ibi culpā timere vbi culpa non ē. Item consuetudo regionis in esu carniū attendenda ē. Itē necessitas legez non ḡz omnia licita facit.

Explicari· Ca. Queritur si dies natalis dñi in sexta feria euenerit vtrū illa die liceat nobis carnes cōedere et respondetur q sic si voto vel regulari obseruantia nō sumus astricti nec tamē peccamus si ob deuotōem abstinemus. Nota q cōsuetudo generalis eccē seruāda est.

De purificatione post partū.

Volens· Ca. Quesitū fuit a pa. per quantū tempus mulier post partū ab ingressu eccē debeat abstinere. q ꝑm legem moisaicā certi dies determinati erant quibus mulier ab ingressu eccē post partū abstinebat. Sed quia per Ihesum xp̄m veritas facta ē. rñ. pa. q post q vmbra legis euanuit et veritas illuxit euangelij si muliores post partū voluerūt eccām intrare acture grās deo nullū est peccatum nec aditus eccē illis ē denegandus ne pena illis videatur in culpam cōuerti tñ. si aliquādiu voluerīt abstinere nō est ip̄ro hendū. Nota q pena non dz conuerti in culpam.

De ecclesijs edificandis ⁊ reparandis.

Quicunq. Ca. Irā hȝ capituli pz Nota q ciuis ē emolumentū eiȝ et dz eē onus.

Cū dicat. Ca. Quia leprosi cū sanis habitare non dñt ne vna omnes morbida inficiat sanas oues statuit concil. lat. vt vbicunq tot simul leprosi fuerint cōgregati sub cōi vita q eccām cū cimiterio possint construere ⁊ proprium

presbiterū habere sine cōtradictione alicuius hoc faciant caueant tamē q de iure prochiali veteribus ecclesijs iniurio si nequaquā existant. quia quod eis pietate cōceditur ad aliorū iniuriā redundare non dz. De ortis tamē et nutrimentis animaliū suorū decimas soluere non cogantur. ¶ Nota q noua ecclā in preiudicū veterū ecclārum fieri non dz. ¶ Itē priuilegiū in iniuriā alterius dari nō dz Itē quod datur pro pietate non dz trahi ad grauamē alterius. Itē leprosi de ortis et de animalibus suis decimas soluere non cogūtur.

¶ Ad audientiā. Ca. Quedam villa tñi distabat a prochiali ecclā q tē pore hiemali sine magna difficultate prochiani ipsam ecclāz adire non poterāt vnde congruo tpe non poterāt diuinis officijs interesse. vnde dñs illius ville petijt vt ibi posset ecclām construere quā dotāre volebat et maior ecclā intīm abūdabat q nullū vel modicū preiudicū propter hoc fieret eidem sine obuentionibus illius ville. vnde mandat pa. dioc. quati. si ita ē. ecclām ibi edificetz in ea facere dotem instituat ad presentatōem rectoris maioris ecclē cū assensu patroni ceptuū obuentiones illius ville q̄ deat vt cōpetens honor ꝑm facultates illius loci ecclē matricis seruetur quod satis fieri potest cū dñs eiusdz ville. xx. acras terre illi ecclē assignare velit. Si aūt rector matricis ecclē opus illud voluerit impedire vel presbiterū idoneū distulerit presentare archiepiscopus nihilominus idē opus fieri faciat et presbiterū instituat Nota q ex iusta cā noua ecclā fieri pōt in prochia alterius ea inuita. ita tamē q pro facultatibus ipsius loci nouiter cōstituti honor matricis ecclē et presentatio rectori maioris et patrono seruetur. Itē modicū damnū ex cā sustineri ꝑt. ¶ Itē negligentia inferioris supleri dz ꝑ superiorem.

¶ De his. Ca. Queritur vtrū rectores ecclārum cōpelli debeāt eas reparare. et rñ q cogi debent de bonis ecclē si eis supersunt ad reparatōem ecclārum cōferre vt eorū exemplo ceteri inuitētur. Nota q cuius ē emolumentū eius dz ē et onus. Itē qui alium inuitat in se debet habere quod predicat.

¶ Ad audientiam. Ca. Quidā canonicus ec. secularis vocatus fuit in ep̄m ecclē alterius episcopatꝰ de fideraluat in ecclā illa de qua fuerat assumptus instituere canonicos regulares. petijt a domino pa. vt hoc ei licēret. Indulget ei pa. vt hoc facere possit si episcopus dioc. hoc sibi cōsentiat. ita tamē q clerici si q sunt ibi dū vixerīt vel alibi necessaria ministrentur Itē petijt a pa. vt faceret priuilegiū cōfirmatōis canonicis ibidē instituendis. nihil pa. ipsū de iure exaudire non potest cū nulli canonici adhuc ibi sint quibus priuilegiū cōcedatur. Nota q pa. per suā indulgentiā vel priuilegiū alicui preiudicare non intendit vt hic pz. quia si episcopus dioc. hoc nō p̄mittat non valet hec indulgētia nec etiā clericis illius ecclē preiudicatur. Itē rei que nō est nō datur priuilegiū.

¶ Tua nos. Ca. Quidā ep̄s inuauit q bona ecclē non alienaret. postmodum quidā habitatores sui ep̄atus non habentes ecclās vel oratoria i q̄bus possent audire diuina. petebant ab ep̄o vt oratoria in locis illis erigerent in quibꝰ audirent diuinū officiū. ep̄s occasione iuramenti predicti dubitabat ecclās ibi erigere. ne pretextu noua ecclārum ecclesia sua detrimentū incurrat. queritur super hoc cōsuluit pa. et ipse mandat ei

quati occasione illius iuramenti nō di mittat quin populo indigenti fuper eccle sijs cōstruendis debeat prouidere. ¶ Nota q iuramentū ad casum inopinatū extendi non dz. ¶ Itē ex iusta cā noue eccē possunt construi in prochijs aliorū aliasnō debent cōstrui.

De imunitate eccārum cimiteriorū vel rerū ad eas pertinentiū.

SI in domibus. Ca. Statuit pa. in capitulo isto q in domibus eccleſiarū placitū vel hospitium nullus sibi debeat vendicare nō obstante aliqua cōsuetudine. sed in publicis locis hoc faciant Nota q placita secularia in eccā teneri non dñt. Itē iudices seculares pretextu alicuius cōsuetudinis hospitium in ecclesijs vendicare non debent.

¶ Peruenit. Ca. Statuitur in capitulo isto q cū necessitas imminet nr lus a custodia ciuitatis seu vigilijs debeat excusari. sed oēs ad hoc generaliter teneantur. vt omnibus vigilantibus ci nitius melius valeat custodiri. Nota q necessitate cessat priuilegiū. ¶ Itē quod omnes tāgit ab oībus pōtueri dz.

¶ Iudicatū est. Ca. Dicitur hic q rustici eccē iura eccē dimittere nō debent transferendo se ad priuatos iura Nota hic contra rusticos ecclesie. salicz ascriptidos

¶ Non minus. Ca. In quibusdam partibus mundi rectores locorū tot onera imponunt eccleſijs vt sacerdotes earum deterioris cōditōis videātur q fuerint sub pharaone qui legis noticiā nō habebant imo sacerdotes et iura eorū in pristina libertate dimisit et de publico eis necessaria ministrabat. sed isti omnia sua onera fere imponunt eccleſijs et iurisdictōem eccārum sibi in totū vsurpāt vnde lat. conal. sub anathemate prohibet ne talia de cetero attemptare presumant nisi episcopus et clerus tantā necessitatē prosperit vel utilitatē vt absq vlla coactione estiment eis subueniēdum. vbi laicorū non suppetunt facultates. Si vero de cetero contra ista venire presumpserit et cōmoniti nō destiterint se nouerint excōmunicatos nec cōmunioni restituantur donec satisfecerint cōpetenter. ¶ Nota q laici non dñt onera imponere ecclesijs nec earū iurisdictōem vsurpāre. et si cōmoniti nō satisfecerit sūt excōmunicati.

¶ Cum eccē. Ca. Eccā dicit sm euangeliū dz eē domus orōis et nō spelunca latronū aut sanguinis fortē ideo statuit pa. q iudices seculares cās criminales vbi de sanguinis effusione vel corporali pena agitur ibi sub interminatione anathematis nō debeant exercere. absurdum ē enī ibi cām sanguinis agitari vbi ē tutela refugij cōstituta. Nota causas criminales laicorū in ecclesijs non debere agitari. Itē cōfugiētes illuc debent ab eccā defendi.

¶ Inter alia. Ca. Quesitū fuit a pa. vtrū cōfugiētes ad eccām debeāt ibi defendi. pa. super hoc distinguit. cōfugiens ad eccām aut ē liber aut est seruus si liber quantūcunq grauia cōmittat ñ ē ab eccā per violentiā extrahendus nec inde dz donari ad mortē vel penā. sed rectores eccārum vitā sibi reseruent. puniatur tamē alias sup eo quod inque secerit nisi fuerit latro publicus vt nocturnus depopulator agrorum qui publicas strattas obsidet suis insidijs qui ab eccā extrahi pñt nulla offensione sibi tradita Si aūt fuerit seruus ad eccām cōfugiēs

si dñs eis de impunitate psone clerici. iuramentū prestiterit dño suo restituatur etiā inuitus. alioquin a dño poterit occupari. ‖ Nota distinctionē huius dc. circa fugientes ad eccām. Item cōfugientes ad eccām dñt ibi defendi preter duas psonas. s. latronem publicū z deuastatorē agrorū z vineārum.

Aduersus. Ca. Laterān cōcil. excōmunicauit rectores ciuitatū et aliorum locorū qui admonitione premissa de grauaminibus illatis ecclesijs non satisfacerent ꝑm tenorē cōcilij lat. s. e. Non minus Sed quia nec sic eorū malicia cōquieuit. adijcitur in isto cōcilio generali vt cōstitutōes et sñie q a talibus de ipsor mādato fuerit ꝓmulgate irrite z inanes habeantur. in illo nunquā tpe valituras. verūtamen qs fraus et dolus alicui patrocinari non dñt nullus rector decipiatur vano errore nec credat vt infra tps sui regiminis cū sit excōmunicatus quasi ꝓ illud non sit cōpellendus ad satisfactōez quia tam ipse qui satisfacere recusauerit. ꝙ successor ipsius erit excōmunicatus nisi infra mensez satisfecerit donec satisfecerit cōpetenter quia in honore succedit. qui substituitur in honore. ‖ Nota ꝙ laici exactiones ab ecclesijs exigere non debent. ‖ Item dñs pa. omniū vtilitatibus intendit. ‖ Item sñia vel constitutio pr excōmunicatū prolata nulla est. nec cōtra ctu tpis cōualescit. et ita quod ab initio non tenet. nullo tpe cōualescit. ‖ Item fraus z dolus nemini patrocinari dñt. Item sententia excōmunicatōis transit in alium in quem lata nō fuit. sed hoc est quia ille successit in vitiū. Item qui succedit in honore succedere dz et in onere.

Quia pleriqz. Ca. Aliquando cōtingit ꝙ epi et alij prelati vt procuratōem vel aliud seruicium impediant legato vel alij plus extorquent a subditis ꝙ soluant legato vel alij. et sic in aliorum damnis lucra sectātur. prohibz cōcilium. ne decetero hoc fiat ꝙ si quis forte cōtra presumpserit sic exacta restituat et tantūdē de suo cogatur pauperibus elargiri. z si de h ad superiorē querela peruenerit si negligens fuerit canonice subiaceat vlcioni. ‖ Nota ꝙ cū damno alterius nemo lucrū querere dz. ‖ Item si aliquis exigit indebitū a suis subditis dz illud restituere et tantūdem pauperibus erogare. ‖ Item prelatus negligens punit dus est.

Ecclesie in qua. Ca. Aliqua ecca nondū ē consecrata tñ diuina officia celebrantur in ea. queritur vtrū cēseri debeat eodē priuilegio ac si eēt cōsecrata et rñdetur ꝙ licet nondū sit cōsecrata nichilo iure admittitur priuilegiū emunitatis quia ex quo diuinis officijs ē dedicata nō est temerarijs ausibus quorūlibet ꝓphananda. ‖ Nota ꝙ ecca non cōsecrata priuilegiū habet emunitatis propter diuina officia que celebrātur in ea.

Emunitatē. Ca. Quidā in ecclesijs vel cimiterijs earū cōmittunt aliquādo homicidia. et alia maleficia ꝓpter quos obtinere ibidē impunitatē suor excessuū quos nulla tenus cōmisissent nisi ꝓpter eccām ad quā cōfugiunt crederēt se defendi. queritur an isti debeant ab ecclesia defendi. rñ. pa. cū in eo quis puniri debeat ī quo peccauit. et frustra legis implorat auxiliū qui contra legez delinquit. mandat pa. ꝙ tales publice nūcietur non debere gaudere emunitatis priuilegio quo faciunt se indignos. ‖ Nota ꝙ quis puniri debet in eo in quo peccauit Item qui offendit canonem beneficium illius impetrare non potest. ‖ Item ipso facto amittit quis priuilegium. Item

non debet quis offendere illum a quo spe rat auxilium.

¶ Ne clerici vel monachi secularibus negocijs se immisceant.

QVlta sunt. Ca. In capitulo isto enumerantur quedã negocia cã exempli a quibus dñt clerici et monachi ꝛ moniales oẽs omino abstinere. de quibus ait apostolus. nemo militans deo dz se negocijs secularibus immiscere. Nota ꝙ cause miserabiliũ psonarũ ad eccãm pertinent. Itẽ iusta ꝛ honesta negociatio licita est clericis. et hoc intellige cũ non habent sufficiens beneficiũ. Itẽ canes vel aues ad venandũ habere non debent. Itẽ nemo militans deo secularibus negocijs se immiscere debet.

¶ Sacerdotibus. Ca. Quidaz clerici publice administrabant negocia laicorũ ꝛ eorũ procuratores fiebant mãdat pa. dioc. epõ vt eis publice denunciet ne deinceps hoc faciãt. ꝙ si postmoduz psumpserit. etiã administratõem propt̃ cãm pecuniariam i fraude depretensi fuerit ab eccã nõ subueniet̃ eisdem cuz ex hoc scandalũ contingat in eccã generari. Nota ꝙ clerici non debent eẽ procuratores laicorũ nec gestores negociorum ipsorũ. Itẽ qui scandalũ facit eccẽ eius presidio se reddit indignũ.

¶ Non magnopere. Ca. Quidã regulares audiunt phisicales cõfectiones indifferentes occasionẽ vt cõsulant fratribus infirmis. audiunt etiaz leges vt negocia eccẽ sciant melius pertractare. Sed quia hmõi regulares mundanis actionibus inuolui non dñt. statuit concilium. vt nullus post factã in aliquo loco pfessionẽ ad phisicã vel leges mundanas legendas permittatur exire. qõ si fecerint infra duos menses ad claustrũ suum nõ redierit sicut excõmunicati ab omnibus euitẽtur et in nulla cã eorũ parrocimiũ admittatur. cũ aũt redierint vltimũ locũ inter fratres in capitulo et in mensa et in oĩbus alĩs habeant spem totius promotionis amittãt nisi misericordiam se. ap. fuerint cõsecuti. Nota ꝙ in ipso iure sũt excõmunicati regulares q̃ phisicam ꝛ leges audiunt. et cum talibus solus pa. dispensat vt ad honores promoueantur.

¶ Sed ne procuratões. Ca. qz clerici circa negocia secularia et sub secularibus iuris plus debito intendebãt et eorum iusticiarij fiebant. statuit concil. lat. ꝙ nullus clericorũ talia decetero exercere presumat. Si quis vero contra hoc venire presumpserit ab officio ecclesiastico sit alienus ꝓ eo ꝙ ministerio clericali neglecto vt secularibus placeat fructibus seculi se immergit contra doctrinam apli dicentis. nemo militans deo se negocijs secularibus implicet. Et si q̃ religiosorũ aliquid predictorũ ausus fuerit attemptare seuerius castigetur. Nota ꝙ clerici iusticiarij secularium principium eẽ non dñt. Itẽ ãmonicio precedere dz vindictã vt i predicis capitulis patet et hic. Itẽ dignitas psone. aggrauat peccatũ.

¶ Clericis. Ca. Statuit tollet̃ can. cõcil. ꝙ clerici iudiciũ sanguinis exercere non audeant. vnde et hic prohibet pa. ne clerici per se vel per alios membrorũ truncationes faciant nec iudicent inferendas et qui contra fecerit honorez et locũ amittant. Itẽ nullus sacerdos officiũ vicecomitis vel secularis prepositi habeat. Si quis contra hec venire ꝓsumpserit et commonitus non destiterit

nouerit se excõmunicatũ· Nota q̃ clericus iudiciũ sanguinis exercere non dz·
Itẽ ãmonido precedere dz vindictam.

¶ Secundũ īstitutã· Ca·Precipit hic pa. sub interminatione anathematis ne monachi vel clerici cũ lucri negocientur·et ne monachi firmas habeant a clericis vel laicis·nec laici eccãs ad firmã teneant· Nota q̃ clerici ẽ monachi cũ lucri negociari non debent·// Itẽ monachus firmas tenere non dz.// Itẽ laicus eccãs ad firmã tenere non dz·

¶ Relatũ Ca. Monachi cuiusdam monasterij de Brusia seculariter viuebant religione relicta· vnde mandat pa. dioc. epõ quati. ap· re. eos cõpellat ad obseruantiã regularẽ·quod si contradixerint inde remoueantur. et si nõ potest reformari de monachis eiusdem ordinis fratres alterius ordinis in illud inducat vt laborẽs īpiorũ iusti edant et tandem illi confusi erubore ad sui ordinis obseruãtiã reuertãt'. No·q̃ mõachi cõpellẽdi sũt ad seruandã regulam suam. Itẽ hic ẽmina in quo monachi possant eĩci de suo monasterio. s. quando nolunt viuere secundũ regulam suã. Itẽ sp reformari debet monasterium de hominibus eiusdem professionis si fieri potest.

¶ Sicut re· Ca. Quidam clerici in sacris ordinibus cõstituti indiffẽter exercebant officiũ tabellionatus. mãdat pa. dioc. epõ quati· clericis in sacris ordinibus cõstitutis ap. re. pr beneficiorum subtractionem interdicat officium tabellionatus.// Nota q̃ clericus in sacris ordinibus constitutus tabellio esse non dz.

¶ Sententiã. Ca. Statuit cõcilium generale q̃ nullus clericus sententiam sanguinis dicte vel proferat. nec vindictam sanguinis exerceat· nec vbi exerceatur interfit. Si aũt occasione huius statuti aliquis ecclesijs aliqd dispendium inferre presumpserit per cẽ. ec·cõpescatur· // Itẽ nullus clericꝰ lrãs scribet aut dictet pro vindicta sanguinis destinandas·Sed laicis hoc officium in curijs principum cõmittatur·Itẽ nullus clericus preponatur balistarijs aut huiusmodi viris sanguinum ẽ subdiaconus et sacerdos artem cirurgie nõ exerceat. que adustionem vel incisionẽz inducat. nec impendant ritum alicuius benedictionis purgationi aque frigide vel ferri candentis· saluis prohibitionibus de monomachijs siue duellis antea promulgatis. Nota q̃ iudicium sanguinis clericus exercere non dz. Itẽ lrãs vindictam sanguinis cõtinentes scribẽ vel dictare non debet. Item clericus viris sanguinum presse non debet. Itẽ clericus in sacris ordinibus cirurgiam exercere non debet Itẽ purgatio aque vel ferri candentis fieri non dz·

¶ Super specula. Ca· Alexander pa· statuit in concil. turon. s·e. nõ magno contra regulares personas exeũtes ad audiendas leges vel physicã vt nisi infra duos menses ad clausturũ redirent sicut excõmunicati artius vitarentur ẽ in nulla cã si patrocinium prestare voluerint audiantur. reuersi ad clausturũ vltimi fratrum existant et omnẽ spem promotionis amittant nisi forte ex misericordia sẽ. ap. Sed quia nonnulli propter diuersas opiniones quorundã excusationem assumebant volens pa. vt deinceps ipso facto sententiã excõmunicationis ĩcurrant mandat quati. tam dioc. q̃ epi capitulo ipsorum et alij in quorum dio. tales cõmorantur publice denũcient eos excõmunicatos et predictis pẽnis obnoxios vsq̃ quia dñs pa· theologie studiũ

desiderat ampliari ne fides catholica circ
cincta muro inexpugnabili bellatorum
quibus resistere valeant venientib9 ex
aduerso. statutū concilij turon. extēdit
ad archidiaconos decanos plebanos. p̄
positos. cantores et alios clericos perso
natus habentes. nec nō presbiteros. ni
si infra spaciū p̄scriptū destiterit ꝛ appel
latōe postposita p̄cipit obseruari. Nota
q religiosi non dēt audire leges vel me
dicinam. Item ipso facto quis excōmu
nicatur. Itē constitutio post duos men
ses a tpe ipsius cōstitutionis legat. Itē
thologia sup omnes scientias est fauo
rabilis. Itē presbiteri ꝛ personatus
habentes non dēt audire phisicam vel
leges. alias sicut religiosi audientes pu
niuntur.

Finit liber tertius.
Incipit liber quartus.

Incipit liber quartus de sponsalibus et matrimonijs..

De francia. Ca. Quidam iuuenis de francia duxit uxorem quandã nobilem mulierẽ de saxonia secundũ cõsuetudinem saxonum. iuuenis ille dicebat q̃ in matrimonijs cõtrahendis franci non utũtur eisdem cõsuetudinibus cũ illis de saxonia. et hoc ideo quia sponsauerat eã nõ lege sua sed saxonum dimsit ergo illam. et aliam uxorẽ duxit. In consilio quesitus est. quid de hoc fieri deberet. Statuit cõcilium ut ille transgressor euangelice legis subijciatur penitẽtie. et a secunda uxore separetur. et ad primã redire cogat'.

Nota q̃ in matrimonio cõtrahendo potius cõsideratur intentio cõtrahentiũ q̃ uerba quibus mediantibus contrahunt dũmodo aliq̃ cõtrahendi hoc faciant Itẽ solemnitates nõ sunt de substantia matrimonij. Itẽ uerba debent deseruire intentioni et non intentio uerbis. Itẽ ad intentionẽ recurrendũ est.

Preterea. Ca. Quidã uir et mulier uolunt cõtrahere promittunt ad inuicem pure et sine cõditione fidẽ hinc inde prestita q̃ cõtrahent matrimoniũ. postea mutant propositũ. Queritur q̃d sit super hoc agendũ an uidelicet sint cõpellendi uel non. Respondet pa' q̃ cõmonendi sunt et modis oĩbus inducendi ut fidez prestitã obseruent. Si aũt hoc facere noluerũt nõsũt cõpellẽdi ne deterius ĩ de contingat ut illã ducat quã odit sed ad instar illorũ qui societatẽ cõtrahunt fidẽ data et postea illam sibi remittunt põt in patientia tolerari. Nota q̃ licet fides sit pure et simpliciter hinc inde data de matrimonio cõtrahendo. si postea displiceat cõtrahentibus nõ sunt ut contra hant cõpellendi ne deterius inde cõtigat Idẽ intelligi in societate.

Iuuenis Ca. Quidã iuuenis duxit quandã puellã nondũ vij. annorũ sponsalia cõtrahendo cũ ipsa et tempta uit cũ ipsa quod cõplere non potuit. Tãdem mortua fuit uel dictus iuuenis ab ea recessit antequã post vi. annũ sponsalibus cõsentire et cũ alia cõsanguinea ipsius puelle matrimoniũ contraxit. que retetur utrũ possent simul remanere. respondet pa. in his que dubia sunt q̃d certius est seruari dz et ideo tã propter honestatẽ ecclẽ quia dicebatur sponsa eo q̃ propter predictũ dubiũ debent abinuicem separari. Notandũ ergo q̃ in dubijs sp tenendũ est illud quod securius ẽ et certius.

Audientiã. Quidã ciuis papiẽ. nomine henricus uolebat copulare filiã suaz matrimoniãliter cuidam filiorũ cõsulis sui nomine l. iuranit q̃ si illaz aliquo casu habere non posset alteri filio quẽ de altera uxore genuerat eãdem matrimonio copularet. et sic cõtraxerũt sponsalia. postea quidã prohibuerũt cõsanguinitatẽ inter eos. vnd̃ prefatus h. eandem filiã dare uult alteri filio ut iuramt. Queritur an possit. Respõdet pa. scriptum est q̃ frater sponsam fratris habere non potest. vnde mandat q̃ ille suũ propositũ non adimpleat et penitentiã accipiat de illicito iuramento. & si opus fuerit per excõmunicatõis sentẽtiam cõpellatur. Nota q̃ sponsalia que nulla sunt impediunt matrimoniũ cõtrahendum cũ cõsanguinea alterius. sed h facit sola publice honestatis iustitia. Itẽ illicitũ iuramentũ nõ est seruandũ. Itẽ ad penitentiã quis potest cõpelli admoneri tñ prius dz et postea cõpelli.

¶ De illis. Quidam ꝓmittunt iuramento ꝑpósito. se ducturos in vxores aliquas mulieres. et postea anteq̄ matrimoniū contrahant transferunt se ad partes alias. Quereb̄atur quid facere debeant ille mulieres vtrū possint cū illis contrahere. Respondet pa. si non fuerit amplius in facto processum liberum est illis mulieribus cū alijs contrahere recepta pnitentia de periurio. si per eas steterit quominus matrimoniū fuerit cū alijs cōsumatum. Nota q̄ sponsa nō tenetur sequi sponsum vagabundū nec diu ipsum expectare sine aliqua pena dūmodo non fuerit in mora.

¶ De muliere. Quedā mulier per vim tradita fuit viro et dicenta. que rebatur a pa. an inter eos eēt matrimoniū. Rñdet pa. Jnē vim et vim ē differētia nec constat an post violentiā cōsensus interuenerit. et ideo certū pa. non potest dare responsū. nota q̄ inter vim et vim est differētia. Jtē certa ⁊ finita d̄bet eē questio et nō duplex ad hoc q̄ certa dari possit responsio.

¶ Ex lūs. // Quidā vir ⁊ mulier cōtraxerunt sponsalia. nec alter intelligit quod alter proposuit ⁊ dicebant se nō intellexisse. quereb̄atur q̄d deberet obseruari rñdet pa. iudex primo dz videre vtrum contrahentes sint idonei ad hoc discretione et etate vt per hoc presumatur p eo q̄ dicunt vel contra quo facto seu cogmito si alter non intellexit quod alter proposuit. recurrendē est ad cōmunem intelligentiā verborū et vterq̄ cōpellatur verba prolata in sensu retinere quem solent recte intelligentibus generare. Nota q̄ in matrimonio discretio ⁊ etas est attendenda et considerāda. Jtē verba obscuē prolata ad cōmunē intelligentiā sunt reducenda.

¶ Sponsam. // Dicitur in isto capitulo q̄ sponsam alterius maxime nubilem et septennē nullus de cōsanguinitate viri ducere potest in vxorē // Nota q̄ sponsam cōsanguinei cōsanguineus habere non pōt. quod verū est de sponsa septenni q̄ prestat impedimentū.

¶ Ex parte. Quidam andreas nomine iuramentū prestitit q̄ e. mulierem ab eo tpe pro muliere haberet et fidem seruaret. et illa simliter promisit eidem. quo facto dictus andreas illam dimisit ⁊ aliam superduxit. vnde illa mulier dño pa. fuit cōquesta. dicit pa. nemini licēat suam vxorem dimittere sine manifesta cā fornicatōis et tunc aut debet illam reconciliare aut viuere continenter ea viuente. mandat dictū andream cōpelli vt illam quā superduxit dimittat et ad primā redeat et affectu maritali pertractet. Nota qui vxorē suā cā fornicationis dimittit aliā superducere ea viuente non pōt et dz continenē viuere.

Jtē qui dimissa vxore legittima cōtrahit cū alia d̄bet cōpelli dimittere ⁊ ad primam redire si eā petat.

¶ Ex lūs Duo nobiles viri siluañ. episcopatus scz v. et b. filios ⁊ filias impuberes habebant. cōueniunt inter se q̄ eos adinuicē copularēt qd̄ ꝓmiserunt adinuicē facturos et hoc tā parentes q̄ filij iurauerunt. vnus illorū s. filiam alterius cōsentiente patre iurauit ducere in vxorem. postmodū vxo voluit aliam ducere. Episcopus compellebat eum ducere illā quam iurauerat. quesiuit episcopus a pa. quid esset in hac cā faciendū. Respondet pa. quia periculosum ē dicto s. contra iuramentū venire mandat pictauien̄ episcopo vt si de hoc sibi constiterit moneat illū ⁊ compellat q̄tinus ipsam recipiat quā iurauit et eaz

maritali affectu pretractet nisi rationabilis cā eam impediat. Nota q̄ sponsalia contrahi possunt per verba generali a. ¶ Itē iuramentū impuberis tenet. Itē cōpellitur ḡs accipere illā quā iurauit se ductuꝝ in vxorē sed hoc fit ꝓpter iuramentum.

¶ Nō ē nobis ¶ Inter regē anglorum ⁊ filios eius orta fuit cōtrouersia propter quod rex anglorū detinebat vxores filiorū ipsius ita q̄ mariti ad eas accedere nō valebant. Cōquesti sūt dño pa. filij regis. mādat pa. archiepiscopis et episcopis per angliā cōstitutis q̄ cū sit iustū et equā vt viri suas petant vxores quati. dictū regē moneant vt filijs suis vxores eorū restituat. qđ si infra ē mnum statutū non fecerit extūc in qua cūqz terra vel prouincia detinētur vel etiā transferātur donec ibi fuerint nulla diuina officia celebrentur. vel permittātur aliq̄ mō celebrari preter baptisma paruulorū et penitentias morientiū. Nota q̄ mitius agitur cū regibus et principibus q̄ cū alijs. Itē propter delictuz dñi tota terra supponitur interdicto. Itē in generali interdicto ista sacramēta excipiuntur. s. baptisma paruulorū et penitentia morientiū.

¶ Preterea. ¶ Quidā vir volebat contrahere cū quadā muliere. cōsanguineus illius viri dicebat se deliquisse cum ea. sed illud non audebat cōfiteri. ꝓpter potentiā mulieris. Queritur qđ iuris sit. Rndet pa. q̄ matrimoniū illud fieri nō permittit ne deterius inde contingat nisi iuramentū interuenisset. Nota q̄ matrimoniū ad dictū vnius impedit ne cōtrahatur. Sed si iuramentū interuenisset ꝓpt dictū vnius nō impeditur.

¶ Veniens. Quidā iuuenis mulier m. noie intantū adamauit quendaz iuuenē q̄ vterqz eorū in presentia triū testiū prestitit iuramētū de matrimonio inuicē cōtrahendo. parentes mulieris ꝫ ignorantes eā inuitā ⁊ reclamantē cuidam alij tradiderūt sed illa ipsum exhorruit. q̄ nullo mō ab ipso cognosci se permisit et cepit publice cōfiteri q̄ a primo viro cōgnita fuit et iurata. Tandē eps dioc. cognito q̄ illi eēnt cōsanguinei eos ab inuicē separauit. Sed dū cū tractabatur et illa nolet cōsentire viro cui a parentibus tradita fuerat. ipse vir aliam duxit in vxorē. et illa cuidam alij p. nomine fuit publice dsponsata de quo post modū filiū genuit. pater illius viri ei opposuit q̄ filiū suū in virū habere nō poterat eo q̄ ab alio viro qui iā defunctus erat desponsata fuerat. vnde mulier illa ad dñm pa. accessit exponens ei oīa supdicta. Mandat pa. quibusdā quati. si inueniunt q̄ predicta mulier a priore viro iudicio ecclē fuerit separata et ab illo p. sine cōtradictione eccē in vxorē traducta et ille cui a patre tibi tradita fuerat de p̄senti vita decesserit moneāt dictū p. et cōpellant vt prefatā m. recipiat in vxorez ⁊ eā maritali affectione pertractet qđ si non fecerit eū et super inductā ⁊ patrem ipsius si cōtradixerit excōicationi subijciat. Nota q̄ coactū matrimoniū ē nullum. Itē oēs impedientes iurisdictōez iudicis sine executione sunt excōmunicā di quia per hoc efficiuntur de iurisdictione ipsius iudicis.

¶ Sum locū. Inter duos ciues papien. questio vertebatur super matrimonio eiusdez puelle. vterqz dicebat se matrimoniū cū illa cōtraxisse mulier timebat violentiā sibi inferri a predictis qui eam petebant quesitū fuit a pa. quid fieri deberet. Respondet vbi metus vel coactio interuenit cōsensus locū habere

non potest. sed vbi cōsensus requiritur metus vel coactio debet repelli et matrimoniū solum assensu cōtrahitur. et sic omnis metus et coactio debet repelli ne per timorem dicat sibi placere quod odit vnde mandat pa. episcopo papien vt puellam illā de cuius matrimonio queritur ponat in domo aliqua vbi nullo modo timeat et faciat eam custodiri honeste donec sententia fuerit per sentētiā terminata. Nota q matrimoniū solo cōsensu cōtrahitur. Itē multa matrimonia fieri non dēt. Itē iudex locū secundū debet partibus prouidere.

Veniens. Quidā nomine ℔. quandā mulierē in domo sua recipit de q prolem habuit et ei postmodū fidē dedit q eam duceret in vxorē. post hoc accessit ad domū vicini sui et cū nocte illa ī domo vicini stetisset. inuentus fuit cū filia vicini dormiisse. Pater puelle inueniens illos simul in lecto cōpulit eū accipere in vxorē filiā suam per verba de presēti. iste ℔. accessit ad papā et exposuit ei predicta vnde mandat pa. episcopo loci quati. si inuenerit q primā mulierē post fidem datā cognouerit cū illa remaneat Si vero post fidē datā non cognouerit maneat cū secunda nisi per talē metum fuisset cōpulsus eā accipere in vxorē qui potuisset cadere in cōstantē virū. Nota q si fides data de aliqua ducenda si postea carnalis copula intercueniat. inducitur status matrimoniū presumptū. Itē matrimoniū cōtractū per metū qui cadit in cōstantē virum non tenet.

Cōmissum. Quidā dedit fidē cuidam mulieri q eā duceret in vxorē et q cū ea per verba de pñti cōtraheret īfra bienniū interposito iuramento postea vero priuata lege ductus voluit religionē intrare. dubitabatur an posset propter iuramentū. queritur qd iuris. Respondet pa. q tutius ē illi iuramenti religionē seruare vt prius cōtrahat et postea poterit religionē intrare dūmodo carnalis copula inter eos nō intrauerit. Nota q iuramentū seruandū est dūmodo sine peccato seruari possit. Itē ante carnalē copulā potest alter cōiugum religionē intrare etiā altero inuito.

Requisiuit. Mulier quedā iuramento interposito promisit cuidaz viro q cū eo cōtraheret. postea vero voluntate mutata nolebat cū eo cōtrahere. queritur qua censura sit ad hoc cōpellenda. rñdet pa. q matrimonia libera dēt ee et non coacta. et ideo monēda ē potius q̄ cogenda q̄ coactiones hmōi frequenter solent difficiles exitus habere. vel prius ē monenda et nisi acquieuerit postea cōpellenda. Nota q matrimonia libera debent ee non coacta. Itē p̄mvnā lectuam videtur q ecclā dispenset hic. contra iuramentū propter cōem que hic reddit Itē coactiones difficiles exitus solent habere.

Cum in apostolica Matrimonialis cā vertebatur inter quendā virū et vxorē eius corā ordinario. ante publicationem testiū. Ille reuersus domū cepit publice dicere q inter ipsū ⁊ vxorē suam suā diuortiū fuerat p̄mulgata ⁊ sic falsitate suggesta quandā aliā facti nesciā ī vxorē accepit. postmodū vero per ꝙsdā delegatos quibus cā fuit cōmissa suā diuortiū fuit lata. Dubitauit dioc. vtruz matrimoniū illud teneat cū lite pendente inter virū ⁊ illam priorē vxorē cū illa cōtraxit. quesiuit a pa. quid iuris eēt. rñ. q bene possunt ī simul remanere. ī posita illi viro penitētia cōpetenti et infra tēp9 penitentie carnali copula interdicta. Nota q matrimoniū qđ de iure nō tenet lz

prō matrimonio ab eccā teneatur non prestat impedimentū secundo dūmodo primū appareat postmodū non remisse

¶ In presentia. Quidā viri erant in captiuitate vel alias absentes cū peregrinatōis. vxores eorū expectauerant illos per septennium et eāā vltra nec poterant certificari de vita vel morte illorū quāuis super hoc diligentiā adhibuissent et quia iuuenes erāt nō poterant cōtinere petebant alijs copulari. Queritur quid iuris. Respondet pa. q quantocūqz tpe ita remanserit viuentibus viris suis ad alia matrimonia nō possunt copulari nisi primo certū nuncium receperit de morte virorū // Nota q in matrimonio nō currit prescriptio· licet omnia iura prescriptione tollantur.

Itē alter cōiugum alterū expectare tenetur quousqz sit certus de morte alterius· Itē per hanc dec. abrogātur leges que dicūt mulierē per quinquennium tm expectare virū·

¶ Inter opera· Dicitur hic q inter cetera opera caritatē magna caritas reputatur peccantē ad penitentiā reuocare. vnde statuit clemens pa. q quicunqz publicas mulieres de lupanari extraxerint et eas duxerit in vxores in remissionem eis proficiat peccatorū. ¶ Nota q opus caritatis est errantē reuocare. Item qui meretricē ducit in vxorē meretur et sic nota q castitas ē in matrimonio.

¶ Ad id quod. Quedā mulier cōtraxit matrimoniū cū quodā viro inuita et renitens vt dicebat in xi. anno. postea per annū et dimidiū cohabitauit eidem· tandē recessit ab illo et cū vir q mulier ad illicitos concubitus transiunt post hec dicebat mulier q inuita et renitens cōtraxit cū illo et hoc volebat probare. vnde ab illo separari debebat. que rebatur quid iuris Respondet pa· quamuis xi. annos ab initio habens inuita et renitens tradita viro fuisset. quia tamē postmodū per annū et dimidiū cohabitauit eidem cōsensisse videtur cogi dz ad ipsum redire. nec testes recipiēdi sūt. si q mulier vellet inducere ad probandū q non cōsensit in illum. q mora tantē temporis probatōem excludit cū illa coactio iam transierit in cōsensū. vnde mādat ordinario loci vt propt hoc nō dimittat q minus cōpellat vtrūqz ad tractandū alterū maritali affectu nisi ambo vellēt ad religionē transire cōvterqz fidē alteri non seruauerit. Nota ex ista dec. presumptōes iuris et de iure. Itē quis tacere videtur cōsentire. Itē matrimoniū qđ ab initio non tenet tractu tpis conualescit. Itē que per metū fiunt per sequentem cōsensū valent nec testes in cōtrarium sūt āmodo recipiendi. Itē mutua delicta pari cōpensatione tollūtur.

¶ Dicit ex ītis. Quidā nomine lampertus iurauit se ducturū mulierem p. nomine m manu patris ipsius mulieris iuramentū similiter q ei filiā suā traderet in vxorē nec stetit per virū sed per mulierē q minus matrimoniū cōtrax issent· postmodū quatuor annis vel quinqz elapsis quandā aliā e. nomine p verba de presenti desponsauit. Queritur quā de istis habere debeat. Respōdet pa. et mandat episcopo loci si constiterit ei q idem lampertus primā mulierem per verba de futuro et aliā per verba de presenti desponsauerit matrimoniū secundo cōtractum legitimū iudicet. impositā illi viro penitentia cōpetenti pro eo q primam fidem irritā fecit nisi etiā iuramēto suo certū terminū apposuerit infra qz illam duceret in vxorē nec stetit per eū

quin ad statum trium matrimonium cōsumarit et si forte cū vtraq; per verba de futuro cōtraxerit primū inramētū ipz seruare cōpellat z de secundo sibi penitē tiam iniungat. Si vero de his nō constiterit ad plenum tamdiu adhuc de cā cognoscat donec fuerit his plenius instruatur Nota q matrimoniū preiudicat inramē to. Itē inramentū primo factū seruan dū ē. nisi fortius vinculū superueniat. Itē si per me nō stat quominus faciā qđ promisi nō est mihi iputandū. Itē vbi paria vitia sūt primū tenet scđm nō ob ligat. Itē quādiu iudex plene instruatur de cā cognoscere dz.

Cum apud. Quesitū fuit a pa. vtrū mutus z surdus possunt cōtrahere matrimoniū. rñdet pa. edictū de matrimonio cōtrahendo prohibitoriū ē qđ ē dicere quicunq; non phibetur q iura per cōsequentiā contrahere pōt et solus cōsensus sufficit ad matrimoniū contrahendū. vnde si mutus z surdus velint cōtrahere et inueniant cū quibus eis non debent denegari. quia quod nō possūt verbis per signa valent declarare. Nota q edictū de matrimonio prohibitoriū ē. Itē quod nō prohibetur cōcessum intelligitur. Itē solus cōsensus facit matrimoniū. Itē in matrimonio idē faciunt signa quod verba et hoc intellige cū contrahentes voluntatē suam verbis exprimere non pñt. Itē non refert an verbis vel signis qs declarat voluntatē suam.

Dilectus. Quidā nomine roberius filiā suam cuidam iuueni matrimonialiter copulauit. ignorans q ille iuueniseēt furiosus. vnde petebat filie sue prouideri. rñdet pa. q cū mulier illa cuz ipso viro qui cōtinuo furore laborat morari nō possit et propter alienatōem furoris legittimi legittimus inter eos cōsensus interuenire nō potuit. Mandat pa. episcopo loci vt si rectaliter se habuerit predictos ab inuicē studeat separare Nota q qui nō potest cōsentire nō potest matrimoniū cōtrahere.

Tue fraternitati. Quesitū fuit a pa. vtrū per sola verba possit contrahi matrimoniū et si per sola verba q ritur. ex quibus rñdet pa. q matrimonium i veritate cōtrahitur per legittimuz cōsensum viri et mulieris. Sed verba necessaria sunt quantū ad eccām experimentia cōsensū mutuū de presenti. et p cōsensum reuera cōtrahitur matrimonium quia muti possunt contrahere matrimoniū per cōsensū mutuū sine verbis dū modo per aliqua signa cōsensū exprimāt Sed pueri ante legittimos annos per sola verba nō contrahunt cū antea eoz cōsensus non sit legittimus. Nota q solus cōsensus facit matrimoniū expressus verbis vel signis. Itē mutus pōt contrahere matrimoniū Itē pueri non possunt matrimoniū cōtrahere q nō possunt cōsentire.

Tua nos. Quidā inuenis se peregrinauerat quandā mulierē vt ei carnaliter commiscēretur sed ipsa consentire nolebat nisi desponsaret eandem tandem nullo presente ac nulla solemnitate adhibita dixit illi mulieri iohānes te desponsat cū nonvocaretur iohannes sed finxit se sic vocari non credens propterea matrimoniū cōtrahere cū eadē ex eo q ipse non vocaretur iohannes nec habebat propositū cōtrahendi cū ea nec cōsensit in illam. Queritur vtrū sit matrimoniū inter eos. rñdet pa. q cū predictus vir mulierē illam dēsponsauerit sb propria persona et sub nomine alieno q vocari se finxit et inter eos sit carnalis copula subsecuta. videt pro matrimonio

presumendū nisi expresse dictū fuisset pa
re q̄ ille nec proposuit nec cōsensit illā
ducere in vxorē. Inde dicit pa. q̄ si res
ita se habet videlicz q̄ ille nō proposuit
eam ducere in vxorem nec cōsensit in eā
non debet ex illo facto matrimonium
iudicari quia in eo nō inuenitur substan
tia coniugalis contractus nec forma cō
trahendi matrimonium quia ex altera
parte dolus solūmodo affuit. et defuit om
nis cōsensus sine q̄ matrimoniū nō con
trahitur. Nota q̄ ad hoc vt matrimoniū
cōtrahatur necesse ē vt vterq; cōtrahē
tium cōsentiat in alterū. et q̄ forma ver
borū per quā matrimoniū cōtrahitur ex
presse vel tacite exprimat' et sic substā
tia et forma necessaria sūt alias nō est
matrimoniū. Item hic ē casus specialis in
quo dolus prosuit. Item destructo prīcipa
li destruitur accessoriū.

Cū in tua. Ca. Quidā vir ⁊
mulier volebant cōtrahere matrimoniū
ꝑm cōsuetudinē loci. propositū fuit pub
lice in eccā vt qui sciret impedimentum
illud exponeret. Sed nullus apparuit cō
tradicens fama tamē priuatū impedimē
tum parentele referebat vt oīs suspicio
tolleretur ex parte cōtrahentium offere
bantur iuramenta maiorū suorū ex pro
pinquitate sua quia nulla erat cōsangui
nitas mter eos. Queritur quid sit in h
articulo faciēdū. Rñdet pa. q̄ si persona
grauis cui merito sit fides adhibenda d
nunciat q̄ illi sūt cōsanguinei ⁊ de fama
probat vel scandalo. aut etiā ipse iudex d
plano certificari per se possit. iudex nō so
lum dz iuramenta parentū sponte obla
ta non recipere sed etiā dz illos cōpellere
aut tali cōtractu desistant ex quo fama ⁊
scandalū est ꝓbatum si monitu induci nō
possunt. vel contra famā hmōi iuramen
ta exhibeant ꝓpinquorū alioquin si per
sona denūcians talis nō fuerit vel si tal
fuerit ⁊ de fama vel scandalo nō ꝓbaue
rit monendi sūt ne cōtrahant sed nō cō
pellendi. Nota q̄ qui denunciat dz esse ho
nesta persona ⁊ grauis. alias repellitur
a denunciando. Item fama vel scandalū
impedit matrimoniū cōtrahendū. Item cō
tra famā probatio admittitur.

Consultationi. Consuetudo
est in quibusdam locis q̄ sponsus et spō
sa cū debent benedici veniūt ad valuas
eccē id est ad ostia eccē sponsa tūc dicat
q̄ nunquā consensit in sponsū matrimo
nialiter sed sponsus vult ꝓbare cōtrari
um. s. q̄ in matrimoniū illius consensit.
Queritur vtrū sponsa sit audienda ⁊ di
citur q̄ non dz audiri cū eius simplex as
sertio non debeat legittimis testibus p̄
ualere. Secundo ponitur alius casus.
Quidam desponsauerūt aliquas in vxo
res sponse benedictione recepta statim
ante carnalē copulā auffugiunt a spon
sis dicētes se nullatenus in illis consen
sisse. ꝑ cōpulse ymetū ꝓferebāt verba cō
sensus sed animo dissentiebant queritꝫ
vtrum iste sponse sint audiende. rñdet q̄
sic et si talis metus probatus fuerit qui
possit cadere in cōstantē virum a spōsis
meritosūt separāde. Nota q̄ potiꝰ testibꝰ
credendū est cū simplici assertōi alicuius
Item matrimoniū per metum contractuz
q̄ possit cadere i constātē virū non valet.

Gemma. Theberga filia gē
me dū erat infra vij. annū constituta con
traxit spōsalia cū petro filio B. de alfario
ab ipsa gemma ⁊ predicto B. parentibꝰ
pena fuit apposita que contrauenīret pe
nam alteri parti persolueret. postmodū
dicta g. contraxit matrimoniū cū alio h
nomine. vnde hac occasione dictus B. a
predicta gemma petiit in stipulatione
appositā nititur extorquere. vñ questa

est dño pa. papa dicit cũ matrimonia libera debent eẽ & ideo stipulatio pene in matrimonio vel sponsalibus apposita merito sit improbanda. Mandat quatinus si est ita inde & dictũ h. per excõmunicatõem cõpellat vt a petitõne predicta desistat. Nota q matrimonia siue sponsalia libera debent eẽ ab omni coactione persone & pecunie et si pena fuerit apposita non tenet promissio siue stipulatio pene.

¶ Je qui fidẽ. ¶ Quidã inuenies dedit fidẽ cuidam mulieri q eã duceret in uxorẽ & eam postmodũ carnaliter cognouit postea in facie ecclẽ cũ alia matrimonium cõtraxit. queritur quã istarum debeat habere. dicitur q ad primã redire tenetur quia licet presumptũ matrimonium videatur contra tñ presumptionẽ probatio in cõtrariũ nõ est admittenda. vnde sequitur q matrimoniũ postea de facto contractũ nullũ sit. Nota q hec ẽ presumptio iuris & de iure contra quã probatio non admittitur. ¶ Si iter virũ et vxorem cõsensus de presenti intercesserit sub hac forma verborũ. ego accipio te in meã. et ego accipio te in meũ. vel per alia verba cõsensum exprimentia de presenti siue iuramentũ intercesserit siue non non licet alteri postmodũ ad alia vota transire quod si fecerit etiã si carnalis copula sit subsecuta debent separari et primũ matrimoniũ in sua firmitate manere. sed si inter eos verba intercesserint de futuro dicendo vnus alteri ego accipiam te in meã. et ego accipiã in meũ vel filia. si alt cũ altera per verba de pñti postmodũ cõtraxerit non dñt separari etiã si inter ipsũ et primã iuramentum intercesserit. sed ꝺ fide mentita est pene sententia iniungenda eis. Nota q iuramẽtum nõ est de substantia matrimonij.

¶ Adolescens. ¶ Adolescens quidam cũ quadã cõtraxit per verba de futuro missus fuit sepe illã cognoscere sed nõ potuit postmodũ cũ alia cõtraxit per verba de presenti queritur quã illarũ debz habere. dicitur q primã habere non põt quia cũ illa non fuit verũ matrimonium nec presumptũ q conatus non habuit effectũ et ita secundã habebit vxorem. Nota q conatus siue voluntas sine effectu non nocet et verba cum effectu accipienda sunt.

De desponsatione impuberũ.

¶ Va fraternitas. ¶ Pater similiter vult q filius eius contrahat cũ aliqua muliere filio adultus nõ vult cũ illa cõtrahere. queritur an pater filiũ cogere possit vt cũ illa contrahat. dicitur q si filius nõ cõsentit fieri nõ potest. Sed filiũ nondũ adultũ potest pater cui vult in matrimonio tradere. quia ipsius voluntas adhuc discerni non potest. Sed postq̃ venerit ad legittimã etatẽ dz factũ patris ratũ habere si sibi placuerit sed nõ cõpellitur. Nota q libera dz eẽ voluntas in matrimonio contrahendo et filius non adulteus in hoc patri subiacet. Item pater nõ potest cogere filium adultũ ad cõtrahendũ. filium vero non adultũ cogẽ potest vt videtur quod verũ est quo ad sponsalia nõ q̃ ad matrimoniũ. quod pz cũ dicitur in literã. dũ venerit ad legittimã etatẽ et illud qd postea sequitur dz exponi de debito honestatis. nõ necessitatis.

¶ Vbi non ẽ. Dicitur hic q alicui quorũ vterq; vel alter ad legittimã etatẽ ad matrimoniũ spectantẽ non puerit cõiungi non dẽbent nisi forte aliqua iusta cũ intercedente vt puta pro bono pacis cuius cõtrariũ fuit cũ hoc phibitõis

puta cõtrahebant aliqui in minori etate
cũ ad etatẽ legittimã peruenirent dis
plicebat alteri et sic nõ contrahebant pp
ter quod scandalũ et odiũ inter parẽtes
orirentur. Nota qp pro bono pacis ẽ for
mando tolerantur matrimoniũ qđ alias
fieri interdiceretur.

¶ Puberes. Isidorus interpre
tatur quis dicatur pubes dicitur pubes
a pudẽda corporis. qz loca illa primo la
nugimẽ ducũt. quidã tamẽ cõputãt pu
bertatẽ ex annis primis. id est illũ pube
rem dicũt qui annũ xiiij. cõpleuit quam
uis tardius pubescat. Sed verũ ẽ illum
puberẽ eẽ qui ex habitu corporis puber
tatẽ ostendit et generare possit ⁊ puer
pere dicũtur que in puerilibus ãnis pa
riunt. Nota qp in matrimonio cõtrahẽ
do non dz cõsiderari tẽpus. Sed verum
sit talis qui generare vel cõcipere possit
tã in masculo qp in femina.

¶ Iuuenes. Quidã cũ eẽt etatis le
gittime ad matrimoniũ contrahendum
desponsauit quandã puellã m cunabuꝫ
postmodũ cognouit matrẽ et eam in vx
orem accepit. Dubitabatur an eã in vx
orem habere posset. Rñdet pa. qp si prefa
tꝰ vir matrẽ puelle in vxorẽ accepit ãte
quã puella septimũ annũ cõpleret ma
trimoniũ tenet quia hmõi dispẽsatões
que infra vij. annũ fiunt nulle sunt ve
rũtamẽ si postquã puella vij. ãnũ cõple
uit vir ille matrem accepit quia extunc
placere cõsueuerũt sponsalia matrimo
niũ illud separari dz nec matrẽ nec fili
am habere poterit. ¶ Nota qp sponsalia
ante vij. annũ cõtracta nulla sunt post
vij. annũ valent et tenẽt. ¶ Itẽ qđ ab ini
cio non valuit tractu temporis valere
incipit.

¶ Accessit ¶ Quidã n. nomine cõ
traxit sponsalia cũ quadã puella ĩ mino
ri etate siue infra nubiles annos et cũ
ipsa in dictũ n. cõsentire nollet ab eo fu
it per archiepm absoluta. postmodũ dic
tus n. cũ matre puelle matrimoniũ con
traxit et ex ea filios suscepit. Dubitauit
archiepiscopus vtrũ matrimoniũ illud
teneret et filij eorũ legittimi sint haben
di. super hoc pa. cõsultus rñdet et mãdat
archiepiscopo qnatenus si constiterit ei
qp puella non esset. vij annorũ quando
prefato n. desponsata fuit. et qp idẽ n. fuisset
absolutus ab ipsa matrimoniũ illud le
gittimũ iudicet et prolẽ eorũ legittimã
nunciet qz desponsationes infra vij. ãnũ
non tenẽt si cõsensus postea non accedat
Si vero dicta puella antequã desponsa
ta a predicto non fuisset vij. annũ com
pleuerit quãuis ab ipsa absoluta fuis
set quia in eũ cõsentire nolebat matrem
puelle habere non potest Nota qp dimor
tium dicitur celebrari inter quos nullũ
fuit matrimoniũ. Itẽ sponsalia infra
septimũ annũ cõtracta non tenent ⁊ ita
non impeditur cõiungi qui contraxit cũ
matre illius puelle dũmodo post vij. an
num ad nuptias non cõsenserit. Itẽ tacita
habitio subsequens cõfirmet cõtractuz
precedentẽ.

¶ Continebatur. ¶ Quedã pu
ella infra nubiles ãnos cõstituta tradi
ta fuit in vxorẽ cuidam iuueni et ab eo
traducta postmodũ cũ peruenit ad nubi
les annos postulauit licentiã cũ alio cõ
trahendi dicens qp in illũ nõ cõsensit. iu
uenis ille in contrariũ allegauit. qp et si
forte cũ desponsauit eã dnz annũ xij. nõ
attigisset. ita erat etati proxima qp eam
carnaliter cognouit et parentes ip sius
asserebant eã eẽ etatis legittime. Que
situm fuit a pa. cui eẽt potius credenduz
rñdet pa. qp in decretis habetur expressã
vt si vir dicat qp vxorẽ suã cognouerit

standū est verbo viri et in casu premisso standū est verbo viri qui dicit se eaz cognouisse si illud iuramento firmauerit. Si vero fuit etati proxima vt in xi. anno vel circa xij. et cū assensu suo desponsata et cognita ab eo separari non dz precipue cū parentes ipsius eā legittime etatis facerentur in fine dicit q si puella infra nubiles annos alicui fieret dispensata, non licet alicui de cōsanguineitate illius cui desponsata fuerat ducere in vxorem, nec sponsus poterit aliquā accipere de cōsanguineitate sponse. Nota q potius creditur viro q mulieri sed hoc ē fauore matrimonij. Item ab xi. anno dicit mulier proxima et nuptui apta. Item sponsalia infra nubiles annos contracta licet ad matrimoniū nō proueniant. impediunt matrimoniū cōtrahendū cū oībus cōsanguineis alterutrius.

¶ De illis. ¶ Aliqui infra nubiles annos cōstituti maiores vij. annis cōtrahunt sponsalia, siue vterqz siue alt antequā ad legittimos annos perueniāt postulent separari non sūt audiendi. Si vero alter eorū perueniat ad legittimos annos alterq in minoribus adhuc existē te maior si petat separari nō ē audiendꝰ nisi cū alter ad etatē legittimā vel debitam peruenerit et petierit separari tūc iudicio eccē pñt separari. Si vero quando cōtrahūt spōsalia alt eoz maior fuit alt minor si maior postulet separari nō est audiendus quia ex quo in eū semel cōsentit non potest amplius dissentire nisi minor cū peruenerit ad etatē legitimā petierit separari. Nota q illi q̄ minoribus annis cōtrahunt ante legittimā etatē non pñt resilire. Item maior debz expectare minorem. Item sufficit semel in aliquē cōsentire

¶ Nobis. ¶ Quidam infra nubiles annos iunguntur nomine matrimonij si vterqz vel alter antequā ad legittimos ānos perueniant petierit separari. queritur vtrū sint audiendi. rñdet pa. q cū legittimos annos cōiugalē consensum non habeant vsqz ad legittimaz etatē expectare tenentur et tunc aut cōfirmetur matrimoniū aut infirmetur. nisi carnalis copula antea intervenerit cū illa tempus anticipare soleat pubertatis. Nota q ante annos legittimos nō pñt aliqui matrimonialiter cōsentire Item matrimoniū non sp consideratur secundū annos quia aliquando carnalis cōmixtio anticipat etatē et inducit matrimoniū precedentibus sponsalibus et malicia etiā supplet etatē.

¶ De illis. ¶ Quidā in minori etate sponsalia cōtrahunt et traducūtur postmodū diuortium petunt minorē allegantes etatē aut vim sibi illatā. queritur quid iuris. rñdet pa. q si ita fuerint etati proximi q potuerūt carnaliter cōiungi pretextu minoris etatis nō sunt separandi. si vnus in aliū visus ē cōsensisse quia in eis malicia supplet etatē ꝑ cuiuscunqz sūt etatis se possunt per illatam sibi violentiā excusare nisi post violentiā cōsensus accedat. Nota q malicia supplet etatē in matrimonio qđ intelligo sapientiā discretionē doli capacitatē Item violentia omni tpe excusat. Item matrimoniū per vim cōtractum per consensuz sequentē fit firmū qđ prius erat infirmum.

¶ Attestationes ¶ Quedā causa matrimonialis vertebatur inter h. iuuenem. et g. mulierē super cū illa coram ordinario testes fuerūt producti. dubitauit iudex qualiter i cā procederet. misit attestationes testiū dño pa. attestationibus illis inspectis cōstitit dño pa. q iuue

nis ille nondū attigerat xij. annū quando dictam g in vxorem accepit. et licet minus fuisset eā corrumpere ꝓm q̄ dicer q̄ confitebatur mulier tamen credit se virginem euasisse. sed ipse antequā perueniisset ad xiiij. annū ab ea recessit et cū postmodū ad annos legittimos peruenisset petebat illum in virū vsu. rñdet pa. eidē ꝛ ēpo dicens. q̄ si mulier illa per idoneos testes probare nequiuerit q̄ post xiiij annū etatis sue' vel circa finem xiiij anni predictus iuuenis cōsensisset in eā recepto iuramēto ab ipso q̄ postq̄ ad legittimam etatē peruenit eā habere non cōsensit vxorē. dictū iuuenē a predicta g. debeat separare et dare vtriq; licentiam cū alio cōtrahendi vel alia// Nota q̄ inutilis conatus non facit prēiudicium. Item post publicatas attestatōes de nouo pñt testes recepi. Item hic defertur iuramentū reo quānis actor nihil probet cū tamen deberet absolui quia actore nō p̄bante reus absoluitur. ꝑ hoc fit propter presumptiones quia tēptauit eā corrūpere et etiā fauore matrimonij.

¶ Ex lītis. Quedā puella. xij. annorū desponsata fuit cuidam puero ix. vel. x. annorū et postmodū de voluntate patris non de sua. vt dicebat ad domū patris illius pueri ducta fuit inuita et nolens. ꝛ minis parentū cōpulsa fecit ibi per annū moram et tandē ad domum patris sui est reuersa dicēs q̄d nunq̄az in eū cōsensit nec vult cōsentire. imo petebat licentiā cū alio cōtrahendi. quere tatur quid iuris. rñdet pa. cū dictus puer nondū ad xiiij. annū puenerit nec ad eam carnaliter accessum habuerit. mādat q̄ si puella cōmonita ipsū voluerit expectare quousq; ad etatē legittimam peruenerit si est ita vt est propositū libertam tribuat licentiā cū alio cōtrahendi. Nota q̄ sponsalia per vim cōtracta nō tenent et ideo datur huic licentia cōtrahē di.// Item cohabitatio vnius anni nō sufficit ad presumendū cōsensū matrimonialem quod verū est vbi nuite quis cōtrahit nec nunquā cōsensit.

¶ Duo pueri. Duo pueri g. vi ānos habens et guilelma. vij. matrimonialiter sunt cōiuncti. qui sic per tres annos manserunt. et sic sponsalia remanserunt que ab initio non valebant. postmodum pater puelle ipsam copulauit cuidaz alij m. nomie cū quo pacifice per vij. ānos permansit. Tandem dimisit eandē q̄ credebat ipsam aliū virū g. habere cui fuerat primo desponsata g. ad annos discretionis peruenēs cū alia cōtrahendi licētiam postulauit. qua obtenta contraxit cū quadā s. nomine cōsobrine dicte guilelme. et cū ea per aliquod tēpus cohabitans vt dicebat non cognouit eandē. ipsa tamē ab eo se cognitam asserebat. postea vero pater guilelme cū vidisset eaz a secundo viro dimissam cōpulit dictum guil. vt s. neptē suam dimitteret et ad guilelmā que postmodū per biennium cohabitauit eidē. quesitū fuit a pa. quid super his eēt agendū. et ipse respondit q̄ inter g ꝛ guilelmā non fuerit matrimonium puerili etate impediente. et licet idem postq̄ illa nupsit alij potuerit aliaz ducere in vxorē cōsobrinā guil. habere non potuit propter publicā honestatē. siue eā cognouerit siue nō nec ad guilel. potuit redire. quia fuit alteri legittime copulata. Cū ergo g. dicat se non cognouisse. s. cōsobrinā guilelme aliā si voluerit poterit ducere in vxorem. et g alteri viro poterit copulari. et cū fuerit separata penitentia dz vtriq; iniungi ad tēpus pro vitando scandalo. Si vero cōstaret g s. cognouisse nentri altero viuēte

dabitur licētia cōtrahendi. et guilelma manebit cū m. imposita ipsi m. penitētia cōperanti ad tēpus. qui pro sua voluntate sine iudicio ecclē dimisit eandem. Nota q publica honestas impedit matrimonium cōtrahendū et dirimit iam cōtractum. Itē matrimoniū superuenies spōsalibus dissoluit ea. Itē vir caput ē mulieris Itē propter scandalū penitentia dz iungi. Itē mœstus impedit matrimoniū cōtrahendū. Itē nemo sine iudicio ecclē dz suā uxorē dimittere.

¶ Ad dissoluendū Ruidā noie iohannes cōtraxit matrimoniū cū quadam puella ē nomine infra septennium cōstituta. tandē ex parte puelle accusatur matrimoniū propter cōsanguinei tatē. predictus iohannes multas exceptiones proposuit per quas intēdebat accusatores ab accusatione repellere. Cū qz super exceptionibꝫ ipsis fuisset multipliciter disputatū. pa. auditis q necū qz partes proponere voluerūt interloquendo pronunciauit. inter predictū iuuenem et puellā nec matrimoniū nec sponsalia fuisse cōtracta. quia puella nondum ad vij. annū peruenerat. Vnde accusatio loqz haberi nō poterat cū non eēt quid posset legittime accusari. sed denunciari poterat cōsanguineitas vt interdiceret matrimoniū cōtrahendū. vnde pa. statuit terminū ad denunciatōem probandus saluis exceptōibus propositis ac etiam proponendis. ne vero in puellā aliquid interim attemptetur. precepit pa. ne in negocio vlterius procedatur de nouo donec cesserit a denunciatione. vel ea probata ordine iudiciario procedatur q si contra hoc mandatuz aliquid in preiudicū puelle fuerit attemptatum illud decernit pa. irritū et inane. Nota q infra vij. ānum nec matrimoniū nec sponsalia contrahi possunt. // Itē matrimoniū qd nō est accusari non potest // Itē cōtra accusatōem q non tz exceptio proponi nō potest. Itē quādocunqz denunciatur crimen quod nō est cōmissum sed cōmittēdum. Itē quod fit cōtra precepti pa. nō tenet.

¶ Tue nobis. // Ruidā filiā suā circiter xij. annū habentē desponsauit cuidam nobili qui subtraxit eandē per ānuli imissionē cōsensu mutuo accedente. postmodū puella ipsa fuit alteri copulata dubitatū fuit vtrū illa puella deberz remanere cū secundo an deberet redire ad illum cui fuit primo desponsata. Consultus pa. rñdet q non cōstitit ei cuius etate eēt puella qñ cū primo viro extitit desponsata. cū dicatur. q circiter xij. annuz habebat. vel vtrū malicia suppleret etatem. dicit q si puella nubilis non erat etatis cū viro extitit desponsata et malicia nō suppleret etatē pro dubio iter eos nō matrimoniū sed sponsalia fuerūt contracta quāuis ab ipso viro eadē puella fuerat subtracta. et ita remanere dz cū secundo viro cū quo cōtraxit. in etate legittima. // Nota q malicia supplet etatē circa matrimoniū cōtrahendū. // Itē matrimoniū cōtractū in etate legittima solvit sponsalia ī minori etate cōtracta.

¶ De clā desponsatione.

¶ Si quis clam. Si quis occulte desponsauerit aliquam mulierē et ipse eā ducat postmodum in uxorē ipsa neget desponsatōez vir dz hoc probare. et ecōuerso. si vir hꝫ negauerit mulier probare dz. aliaz ab soluetur vtrqz. Nota q qñ negatur matrimoniū clādestine cōtractū ei q stat p matrimonio incūbit probatio.

Quod nobis. Illi qui cõtra hunt matrimoniũ occulte ita q̃ aliqua probatio fieri nõ poterit. queritur quid iuris sit dicatur q̃ non sũt ab eccã aliq̃tinus cõpellendi si alter negauerit verũ tamen si illi hoc voluerit publicare ab eccã talia matrimonia recipienda sũt et cõprobanda tanquã si a pncipio in conspectu eccẽ cõtracta fuissẽt nisi aliqua rationabilis cã impediat. Notaq̃ clam cõtrahentes nõ sunt cõpellendi cohabitare. Itẽ viro ꝛ mulieri creditur de matrimonio. Itẽ matrimoniũ qđ ab initio ab eccã nõ valebat expost facto valet. et tunc filij reputatur legittimi.

Cum inhibitio. Prohibitio cõiugalis copule in tribus gradibus vltimo reuocata ẽ. et per idẽ cõsiliũ. s. de cõsang. et affi. non dz ꝛ ideo pa. eã districte precipit obseruari. vnde inhibendo vestigijs predecessorũ suorũ oio prohibet cõiugia clamdestina siue occulta q̃piens vt nullus sacerdos talibus nuptijs interesse presumat, statuens generaliter vt cũ matrimonia fuerit cõtrahẽda in ecclesijs publice proponãtur per presbiteros termino cõperenti statuto vt infra illum terminũ qui voluerit et valuerit legittimũ impedimentũ opponat et ipsi presbiteri per se nihilominus inuestigẽt vtrũ aliquod impedimentũ obsistat. Si aũt aliquod rõabile obiectũ fuerit contra copulam cõtrahendã cõtractus interdicatur expresse donec impedimentũ p̃ betur. Si quis aũt hmõi matrimonia clamdestina vel taliter ꝓhibita iniuste p̃sumpserit in gradu prohibito etiã ignoranter soboles de tali cõiunctione suscepta illegittima sit nullũ habitura sb̃sidium de paterna ignorantia. cũ ipsi taliter contrahendo potius affectant ignorantiã q̃ scientiã impedimenti. et eodem mõ filij illegittimi erũt si ambo parentes sciunt impedimentũ. et cõtrahãt preter omne interdictũ Si vero prochialis sacerdos tales cõiunctiones prohibere contempserit aut interesse presumpserit p triennũ ab officio suspendatur. et illi q̃ contrahũt cõtra hmõi formã etiã i gradu concesso penitẽtia imponatur condigna. Et qui malicose ad impediendã copulã legittimã impedimentũ obiecerit similiter puniatur. Nota q̃ clamdestina matrimonia prohibentur. Itẽ qui cõtrahunt contra formã expressã in ista decretali filij eorũ illegittimi erunt. ꝛ paterna ignorantia eos nõ excusat. Itẽ q̃ potest facere et non facit idẽ ẽ ac si faceret. Itẽ eccẽ opinio nõ excusat Itẽ punitur sacerdos qui clãdestina matrimonia non prohibet aut qui eis interest. Itẽ punitur qui facit cõtra canones. Itẽ puniuntur cõtrahentes contra formã istã etiã in gradu concesso. Itẽ punitur q̃ malicose impedimentũ opponit ad impediendũ legittimã copulam.

De sponsa duorũ.

Duobus modis. Augu. in capitulo isto ostendit q̃ fides coniugalis cõtractus duplex ẽ. est enim fides pactionis. et fides consensus. si aliquis dedit alicui mulieri fidẽ pactiõis non dz aliã ducere si autem duxerit valet. sed agat penitentiã de fide mentita. si aũt fides consensus non dz etiã aliã ducere et si duxerit dimittat illã et adhereat priori. Est aũt fides pactionis quã do aliquis promittit alicui mulieri q̃ eaz duceret. si permiserit eũ rem secũ habere vel etiã p̃ consensu. fides aut consensus quando per mutuũ consensuz de futuro ad inuicẽ consentiunt et mutuo se suscipiãt

Nota q duobus modis dicitur fides pactionis. s. et cõsensus. Itẽ adueniente fortiori vinculo rumpitur minus fortis Itẽ post sponsalia de presenti non dz qs contrahere et si contrahat debet redire ad primã.

¶ Accepisti. Si aliquis cõtraxerit cũ aliqua que sit alteri desponsata per verba de presenti illã dimittat quia eius vxor eẽ non potest et xl. dies pẽitrat Nota qđ ab initio nõ valet tractu tẽporis non cõualescit.

¶ Licet preter. Dicitur in ℔ capitulo q si aliquis cõtraxerit cũ aliqua per verba de presenti dicendo sic. recipio te in meã. et illa recipio te in meũ. et si etiaz nõ iuraueriñt non pñt ad alia matrimonia cõuolare. et si fecerint separari debent a secundis et ad primũ matrimonium redire quãuis carnalis copula sit. secuta. idem habes supra de spon. Si inter Nota q sponsalia de presenti matrimonia sũt. vnde postea dissolui nõ pñt.

¶ Tua fraternitas. Aliquis coram suo iudice petit aliquã in vxorẽ vel aliqua petit aliquẽ in virũ quẽ dicit in eam cõsensisse per cõsensum mutuũ de p̃senti. Ille appellat ad se. ap. et appellatione pendente ante cause cognitõem siue ante sniam aliã duxit in vxorẽ. q̃rit qđ iuris. respondet pa. si aliquis ãmodo tali casu duxerit appellandũ iudex interdicat ei publice ne ante decisionẽ cause cũ alia cõtrahat. quod si fecerit matrimoniũ tã presumptuose cõtractũ debeat irritari q̃ ad thorũ et separari debeant contrahentes ab inuicẽ vsq̃z ad decisionẽ cause. Nota q pendente appellatione nihil ẽ innouandũ Itẽ qui contrahit cõtra interdictum ecclie dz separari ab illa quousq̃z cognoscatur de impedimẽto.

¶ Tuas dudũ. Olim obtinuit cõsuetudo in eccla mutuũ. vt si quis aliqñ desponsasset per verba de presenti ante carnalẽ copulã aliã acceperit et cognouerit sibi adiudicabatur q̃ primo cognouit quia vero turpis ẽ omnis pars q̃ suo non cõgruit vniuerso. et eccla mutuũ. tenere dz et seruare qđ romana eccla sua metropolis seruat. precipit pa. vt ecclesia mutuũ. in matrimoniis cõtrahendum obseruet vt postquã inter psonas legitimas cõsensus legitimus interuenerit de presenti postea cũ aliis si de facto contrahant quod prius de iure factũ fuerat non poterit irritari. Nota q turpis est pars que suo nõ congruit vniuerso. Itẽ q romana eccla et sua metropolis seruat subditi seruare debent. Itẽ carnalis copula non facit matrimoniũ sed cõsensus.

¶ De conditionibus appositis matrimonio ⁊ aliis contractibus.

Quicunq;. Si aliquis desponsauerit aliquã sub cõditiõe que non sit contra substantiã matrimonii. puta contraho tecũ si furtũ feceris. si voluerit eã relinquere. queritur an possit rñ. q condicio frangatur ⁊ matrimoniũ firmiter teneatur. Nota turpẽ conditõem que nõ sit contra substantiã matrimonii non impedire matrimoniũ.

¶ Cũ sit propriũ. Quidã diaconus manumisit duos seruos sub hac cõditione vt monachi essẽt et permanerẽt in quodã monasterio. adiciens vt si cõtra facerent iterũ subiicerẽtur seruituti et vnus illorũ recessit a cõditione et de monasterio exiuit vt inter clericos seculariter cõuersaretur. vnde quidã presbiter illius monasterii de hoc cõquestus ẽ dño pa. vnde mandat epõ dioc̃sano vt si ita eẽ inuenerit cõpellat eũz vt in mona

sterio prmaneat. nec monasterium dese rat et voluntas manumittentis nō va leat preteriri. Nota q libertas potest sub cōditione dari. Itē exquo quis mo nachus ē oportet q monachus prseue ret. Itē voluntas manumittentis ser uanda est.

¶ De illis. Aliquis iurauit cui dam mulieri sub hac forma verborū. ego accipiam te in meā si tantuz mihi dona ueris mulier nolebat soluere illud quod petit. queritur vtrū sit periurus si eam non acceperit. rn. q non erit periurus si noluerit eā accipere in vxorē nisi cōsen sus de presenti postea accesserit vel car nalis copula fuerit subsecuta. Nota q conditio honesta potest inceruenire i ma trimonio. Itē ea que sub cōditione pro mittuntur vel iurantur non obligāt nisi a conditione recedatur.

¶ Verū cū alicui. Aliquis dona uit aliquā possessionē alicui ecē sub ali qua cōditione id est sub modo vt aliqd fiat. sic donatio tenuit ecē nō seruabat modū in donatione appositū. donator re uocare volebat donatōem. queritur an possit. rn. q non potest nisi tali cōditiōe id est tali pacto donatū sit q ea cessante donatio debeat reuocari tūc enī si nō fiat qđ conuenit donatio reuocatur. Nota q donator in traditione rei sue potest appo nere pactū siue modū dūmodo non sit cō tra leges.

¶ Super eo. Quidā contraxit matrimoniū cū aliqua muliere sub aliq conditione vt si patri eius placeret. que ritur vtrū sit cōpellendus ad matrimo nium cōsūmandū. rn. pa. q cōsensus li ber dici non potest qui in alieno arbitrio reseruatur. et cōditio talis nō improbat a iure iō nisi voluntas patris accedat nō est ad matrimoniū cōtrahendū cōpellen dus. postea rndet pa. dicit tali alex. que videtur huic responso contradicere. dicit alexander sponsalia interposita cōditiōe contracta licet nō sit impleta cōditio si cōsensus de presenti intercedat. vel car nalis copula subsequatur matrimoniū illud dissolui non dz. illa decretalis non contradicit huic quia talis cōsensus nō ē de presenti habendus quāuis per verba de presenti exprimatur. qui in alieno ar bitrio habendo cōsistit. Nota q matri moniū sub cōditione cōtrahi potest non tamen tenet nisi cōditio extiterit vel re cessum sit a conditione per contrariū fa ctum.

Per tuas Quedā mulier p. nomine petebat quendā in virū n. nomi ne dicens q mutuus cōsensus inter eos et carnalis copula accessit vir ille non negabat sponsalia cōtracta et carnalem copulā subsecutā. dicebat tamē se nō te neri illā ducere in vxorē quia sponsalia inter eos tali conditione contracta fue runt si pater eius et patruus sponsalib9 consentirēt. Sed ipsi qđato sauerunt cō tradixerunt. Testes super hoc recepti fuerunt. testibus receptis z publicatis dicebat mulier q licz sponsalia cōtracta fuissent sub conditiōe predicta nō tamē sibi fuerat a patre viri vel patruo contra dictū et ante tēpus conditōis expressū a testibus et post dicebat in eos carnalē copulā accessisse. Judex dubitans qua liter esset i hoc negocio procedendū. pro cessum cause ad dīm pa. remisit. ipse in spectis attestationibus respondit eidem q cū manifeste constet q post contracta sponsalia carnalis copula sit inter eos subsecuta pro matrimonio ē presumen dum. quia recessisse videntur a conditio ne apposita quiaz si constet per testes q postquā pater et patruus viri contradix

eamt sponsalibus iō vir carnaliter cognouit eandē. non est tamē aliquo modo p tractum q̄ antequā ipse cognouisset eandem pater et patruus eius contradicere curauissent. Nota q̄ dubia probatio ñ facit fidem sed aperte et clare dz quisin tentionem suā probare pront hic pz.

¶ Si conditiones. Aliquis contrahit matrimoniū sub conditione. que est contra substantiā matrimonij ℔ mō Contrahō tecū si prolem emiseres vel donec inuentā aliā dignioꝛē honoꝛe vel facultatibus. vel si pro questu te adulterā dam tradas. quer̄itur vtrū in talibus casibus teneat matrimoniū. rñ. pa. quā tñ quanqz matrimonialis cōtractus sit fauorabilis tamen in casibus predictis caret effectu q̄uis alie apposite cōditōes in matrimonio si turpes fuerīt aut impossibiles debeant p̄ non adiectis haberi p̄ter fauoꝛē matrimonij. Nota q̄ cōditio apposita in matrimonio cōtra substātiā ipsius reddit matrimoniū nullū. alie vero cōditiones p̄ non adiectis habentur si apponantur.

¶ Qui clerici vel vouentes possunt matrimonium contrahere.

De diacono. Quidā diaconus in sabbato sancto aliū diaconum vulnerauit et vxoꝛē accepit quid sit agendū ꝺ ipso quer̄itur. rñ. pa. q̄ si corde contrito ⁊ humiliato ad ecclesiam redire voluerit absolutione obtenta dimissa ea quā accepit in vxoꝛez et impositā sibi penitētia de vtroq3 executa ea peracta poterit eē suus cū ipso dispensare et officiū diaconatus sibi reddere et si bone vite apparuerit in p̄sbiteꝛū ordinare. In fine dicit q̄ diaconus qui homicidiū fecerat siue etiā non fecerat matrimoniū cōtrahere non pōt. Nota q̄ episcopus potest dispensare cū eis q̄ in sacris ordinibus cōtrahunt matrimoniū.

¶ Ex iterum. Quidā subdiaconus copulauit sibi quandā mulierē in vxoꝛē. eps suus fecit illū abiurare ip̄az mittens ipsū dño pa. petens quid sit de ipso faciendū pa. cōmendat ep̄m mandās quatinus si ad religionē transire voluerit et dignus apparuerit poterit illū ad maiores ordines p̄mouere qđ si ad religionē transire noluerit neqz in subdiaconatu permittat illuz admministrare neqz ad maiores ordines p̄moueri. Sed in minoribus poterit ministrare. Nota q̄ hic nō permittit pa. dispensare cū illo q̄ contraxit mꝺine subdiaconatus. Sed in p̄cedenti capitulo dicit pa. q̄ eps cū tali dispensare potest. ratio redditur in glo. in capitulo isto signata. Itē fauoꝛe religionis mitius agitur cum aliquo. Itē si subdiaconus cōtrahit matrimoniū in ordine subdiaconali ministrare nō debet.

¶ Memimimus. Aliquis suscepit habitū religionis. Quer̄itur an possit postea contrahere matrimonium. rñ. pa. q̄ si se deuouerit religioni et professionem fecerit postea matrimoniū cōtrahere non pōt. q̄ si cōtraxerit postea cōpellē dus ē eā dimittere et ad monasteriū redire sed si nec habitū suscepit nec p̄fessionem fecit sed solūmodo votum fecit si postea cōtraxerit nō est cogendus ad religionē transire nec matrimoniū dz rēsā di. Nota q̄ votū simplex non īpedit matrimoniū cōtractū cū sit fortius vinculū q̄ votū simplex.

¶ Consuluit Quedā nobilis mulier vestibus pretiosis abiectis mutauit habitū ⁊ de manu p̄sbiteri velū assumpsit. sed non renunciauit propriis nec

intrauit clausturū. nec in manu alicuius professa est. vel obedientiā promisit. post modū māno elapso matrimoniū cōtraxit. queritur quid iuris rñ. pa. q sicut simplex votū impedit matrimoniū cōtrahendū sed nō dirimit iā contractū ita habitus sine professione susceptus impedit ne contrahatur. sed nō dissoluit iā cōtractum. Nota q votū simplex impedit matrimoniū cōtrahendū sed non dirimit iā contractum. Itē habitus sine professione monachū non facit.

¶ Veneus Quedā mulier promisit fide data se nupturā quidam viro absenti. postmodū audiuit plura de crudelitate ipsius noluit cū eo cōtrahere z cū timeret ne cōpelleret cōtrahē cū ipso ī manum. hereunte votū cōtinētie promisit quetamen retinē vel locū non mutauit. vir hoc audito cū alia cōtraxit. dictus here unta ad dñm pa. accessit proponens ei predicta. ipse considerans tutius eē vt predicta mulier post fidē et votum simplex matrimoniū cōtrahat q̄ fornicationem incurrat. mandat episcopo vt si non ē amplius in facto processum de fide mentita z de voto violato penitentiā ī ponat et ei det licentiā contrahendi. Nota q post votum continētie simplex matrimoniū cōtractum nō dissoluitur.

¶ Rursus. Quidā emisit votū castitatis. et postea iurauit se ducturum quandā in vxorē. quesitū fuit qđ istorū potius seruari debeat votum vel iuramētum. rñ. pa. q simplex votum apd deū non minus obligat q̄ solemne vnde p eo qđ iurauit temere agat penitentiam et votum suū studeat obseruare. Si vero post q̄ iurauit cōtraxit matrimoniū tenz et valet quia votū simplex matrimoniū cōtrahendū impedit. sed nō dirimit iam cōtractam. Nota q votū simplex et solēne quo ad deū equaliter obligant. Itē votū simplex impedit matrimoniū contrahendū ꝑ nō dirimit iā cōtractum.

¶ Insinuante Quidā curiales regis legionē. supplicauerūt ipsi regi vt i. nobilē mulierē faceret copulari in matrimoniū cuidam viro. Cū isti prueniret ad notiā cōsanguineorū ipsi eidem mulieri cōsuluerūt vt virū acciperet et ipsa rñdit q nubere nolebat. cōsiliū recipiens ab eisdem q votū emitteret castitatis qđ fecit in manibus cuiusdā de fratribus sancti augustini hoc adiecto tenore q in domo sua cū oi substātia remaneret. et sic in habitu eiusdē ordinis postea per biennū permansit coacta et inuita. metu regio et parentū id asserēs se fecisse. tandem cōsiderās q inuita votū emiserat eo dimisso matrimoniū publice cōtraxit de parentū consilio mulier desiderans aie sue saluatōem dño pa. fecit scribere predicta. vnde pa. scribit duobus modis cōsiderans q in emissione voti qđ precessit nulla vel modica coactio interuenit quā etiā patientia tēporis sequētis profugauit et cōiunctio inqua fuit. mandat episcopis quantius si predicta vera sunt predictā mulierē moneant vt habitū male dimissum reassumat. et ꝑ uet quod vouit. et si opus fuerit per cēsurā ecclesiasticā cōpellat eandē. Nota q quis potest proficere in manu mona chi. Itē votū cōtractū premittū p patientiā sequentis tpis fit validū. et postea violentia profugatur. Itē qui habitū regularē dimittit dz cōpelli ad reassumēdū

De eo q duxit in matrimoniū quam polluit per adulteriū.

Propositū. ¶ Quidā habēs uxorē cōtraxit cū alia huius rei insciā. tandē prima mortua uult redire a secunda. quaritur q̄d iuris. rñ det pa. q̄ licet in canonibus habeatur ut nō ducat ī mr̄imoniū quā polluerat p̄ us per adulteriū. et precipue illā cui fidem dedit de ea ducenda viuente uxore et que machinata ē in mortē uxoris. tamē quia illa mulier fuit insciа q̄ ille habebat aliā uxorē viuentē et ille vir de dolo suo cōmodum nō sentiat dicit pa. q̄ nisi mulier illa diuortium petat ad petitōem viri non sūt aliquatinus separandi. Nota hic duos casus ī quibus nō potest q̄s contrahere cū ea cū qua adulteratus ē. Item de dolo suo non dz quis cōmodum habere Item argumentū. q̄ contractus p̄ parte tenet et pro parte non.

¶ Significauit. Quidā o. noīe andeganen. coactus fuit iuramento ī ter posito a. mulierē recipere in uxorē. post modū aliā in uxorē accepit propter quā dicta a. eū traxit in cām coram ebroic. archiepiscopo qui cōpulit ipsū o. iurare q̄ ad illā quam sponte cepit in uxorē non accederet donec inter ipsū o. et dictam aliseēt in ecclesiastico iudicio terminata Sed antequā de cā cognoscerētur p̄dicta a. diē clausit extremū tamē idē o. non audebat ēdire ad illā quā sponte acceperat propter iuramentū. vnde hec significauit dño pa. vnde mandat pa ciudā abbati. quatinus si cōstiterit q̄ illi o. tāta vis fuerat illata q̄ coactus et nō sponte in illā a. cōsēserit. nec post iuramentū prestitū eaz cognouit. ad illā quā poste a sponte accepit libere ꝛuertatur. alioq̄n eidem precipiat sub interminatione anathematis ne ad secundā reuertatur. aliam tamē accipiat si voluerit in uxorez Nota q̄ matrimoniū per vim cōtractum non valet quia libera debent eē matrimonia. Item licet vis precesserit ueruntamen per sequentē carnalē copulā consūmat matrimoniū. Item quod ab inicio nō valuit tractu tpis nō cōualescat.

¶ Super hoc. Aliquis viuente uxore sua de facto aliā sibi in matrimonio copulauit. Tandē uxor sua mortua est. quaritur an ipse possit cōtrahere cū illa quā sibi matrimonio copulauit viuēte sua uxore. Rñ pa. q̄ si adultera in mortem uxoris aliquid machinata fuerit siue fidē dederit q̄ eam duceret post mortem uxoris illā habere non pōt. et hec p̄hibitō est perpetua. Nota q̄ adulter cū adultera potest cōtrahere nisi ei fidē dederit cōtrahendi uel nisi fuerit machinata in mortē uxoris.

¶ Ex litterarum. Quidā auctoritate p̄lati sui dimisit uxorē suam in adulterio deprehensam que postmodum assumpsit habitū monachalē. ille maritꝰ aliam superduxit illa viuente tandē prima decessit. quaritur an simul debeant remanere. rñ. q̄ ab initio sum separandi. et ille uir penitētia sibi iniuncta de adulterio poterit aliā ducere in uxorem. Nota q̄ mulier in adulterio deprehensa dimitti potest. s. quo ad thorū. Item uir viuente uxore aliam habere non pōt. Item nota mirabilē casū q̄ viro nō preiudicatur q̄ ad cōtinentiā si uxor nō intret religionē votū uiri propter introitum uxoris solēmisatur.

¶ Cū haberet. Quidā io. noīe habens uxorez a. nouiter cōmisit adulterium cū matilda ꝛ cū sup hoc uocatus fuisset in ius illā adulterā abiurauit. Tādem iuramento cōtempto uiuente uxore sua matrimoniū cū altera cōtraxit diutius cohabitando eidē de qua decē filios fuscepit. quesitum fuit a pa. utrum tale

matrimoniū teneat. rñdet pa. q nisi alt eorum in mortem defuncte uxoris sue fuerit machinatus uel ea uiuente sibi ad inuicē fidem dederūt de matrimonio cōtrahendo matrimoniū legittimū consendū est. et si ille absolutōem petierit absoluatur. Nota q licet quis adulteretur cū aliqua uiuente uxore sua potest illā habere in uxorē post mortem uxoris nisi uiuente uxore fidem ei dederit de contrahendo uel alteruter in mortem mulieris machinauerit. Itē excōmunicatus cōtrahē potest matrimoniū lz alia sacramenta denegentur eidē.

Ueniens. ‖ Quidā e. noīe contraxit matrimoniū cū quadā de ciuitate lemonicēn. undē ab ea recessit. et iuit messanū. ubi cū m. muliere matrimoniū cōtraxit ignorante q ipse haberet aliam uxorē. Postmodū penitētia fuit sibi iniuncta ut ad legittimā rediret uxorem. ipse rediit ad primā suā et inuenit eam defunctā. et sic reuersus ē ad messanam ciuitatē et supradicte m. cohabitauit tanquā uxori. Dubitatū fuit utrūz debeat manē cū illa. Respondit pa. liez uxore sua uiuente dictā m. in uxorē sibi nequiuerit copulare uxore tamē defuncta solutus fuit a lege ipsius de nouo potuit in dictam m. matrimonialiter cōsentire dūmodo nō præstiterit fidem adultere. uel machinatus fuerit in mortē uxoris. unde mandat capitulo messano quatinus si est ita concedat ei licentiā ut eidem m. affectu adhereat coniugali. Nota q ignorantia istā excusat ut cū isto remaneat. Itē cōsensus primus istius fuit. et ideo de nouo dz cōsentire illā

Si quis uxore. In pluribus capitulis habuisti. q nullus potest habere ni uxorē illam cui dedit fidem de ea ducenda post mortē uxoris uel si de facto cū ea contraxit. Ecce aliquis uiuente uxore legittima dedit alicui fidē ō ea ducenda post mortē uxoris. uel cū ea cōtraxit de facto. mortua est uxor. ipse contrahit cū ea. queritur an illā possit habere et uidetur q nō per regulā predictā. rñ. pa. q sic nec ante fidē datam nec p̄cog nouit eandē sua uiuente necante contractum matrimoniū de facto eā cognouit. uel post sua uiuente non ē dirimendum matrimoniū quod post mortē uxoris cū illa contraxit. penitētia tamē debet utri qz imponi p eo q graniter deliquerant Sed si prius uel post in utroqz casu uxore sua uiuēte eā cognouit tale matrimonium tolerari non dz Nota q sola fides data uel q tantū de facto cū alia cōtraxit uxore uiuente nō impedit quo minꝰ pꝰ mortē uxoris possit cōtrahere cū illa cui fidem dedit uel cum qua tantū de facto cōtraxit.

De cōiugio leprosorū.

Deuenit ‖ Consuetudo erat in cantuari. puincia q si aliqui lepram incurrerēt a cōmunione hominū sepentur. nec uiri uxores. nec uxores uiros sequūtur. Cōsultus pa qd fieri debeat de hoc. rñ. q cū uir et uxor una caro sint. non dz alter sine altero eē diutius. unde mandat ep̄o cantuariē. ut moneat eos quatinus uiri uxores et uxores uiros qui lepra incurrunt sequātur et eis seruiant cōiugali affectu. et si ad hec induci nō poterūt precipiat eis ut uq alterꝰ uiuente cōtinentiā seruet. qd si cōtempserit excōmunicetur. Nota q lepra non separat matrimoniū. et adimuicem tenentur sibi reddere debitū. Itē si se adinuicem sequi noluerint cogendi sunt continere.

¶ Quoniã Dicitur hic q̃ propter leprã vel aliã infirmitatẽ vir ab vxore separari non dz. Itẽ si leprosi cõtinere nolunt tene pñt cõtrahere matrimonium dũmodo inueniãt qui ipsos accipere velint. ¶ Itẽ si vir vel vxor fuerit in le profocio et infirmus a sano debitum exigat debitũ est soluendũ ex generali pcepto apostoli sine aliqua exceptione. ¶ No. q̃ non nisi propter fornicatiõem licet viro vxorẽ suã dimittere. nec etiã propter leprã. Itẽ leprosi pñt contrahere matrimoniũ. Itẽ qđ generaliter dicitur generaliter intelligendũ est. ¶ Itẽ vbi ius non exigit nec nos exigere debemus.

¶ Trãs. Aliqui cõtrahunt spõsalia ỗ futuro. alter ante cõtractũ matrimonij efficitur leprosus. Queritur vtrũ alius sit cõpellendus ad matrimonium cõtrahendũ rñ. q̃ non dz cõpelli. ¶ Nota q̃ lepra superueniens soluit sponsalia solum nõ matrimoniũ

¶ De cõiugio seruorũ.

Dignũ est. Queritur vtrũ seruus cõtradicere dño possit contrahere matrimoniũ. rñ. pa. q̃ ꝑ ma postolã sicut a sacramentis ecclie neq; ꝑ uus neq; liber ẽ remouendus. ita inter seruos matrimoniũ prohiberi non dz qđ si dñis cõtradicẽtibus cõtrahunt nõ sũt propter hoc separandi tamẽ seruicia debita non minꝰ debent dñis suis exhibere Nota q̃ quilibet potest matrimoniũ contrahere qui non prohibetur. Itẽ a sacramentis ecclie nullus fidelis dz excludi. Itẽ si seruus cõtrahat mihilominus debet dño seruicia debita exhibere.

¶ Proposuit. Quidã vir cõtraxit matrimoniũ cũ qđã muliere et cũ ea diutius ꝑmansit. tandẽ ei oppositum q̃ eẽt ancilla credens eam liberã. quando cum ea contraxit. queritur quid sit agendũ mandat pa. quatinus si cõstiterit q̃ idẽ vir prefatã mulierẽ postquã audiuit et credidit illã eẽ ancillã carnaliter cognouit. moneat illũ et cõpellat vt illam sicut vxorẽ maritali affectione pertractet. Si vero aliter fuerit et cõtingerit diuortiũ fieri mulieri pecuniã restituat quã viro prefato pro dote cõtulit. No. q̃ si liber ignorãter cũ serua cõtrahat ñ est matrimoniuꝫ. Si vero postea intelligat illam eẽ ancillam et illã postea cognoscit statim est matrimoniũ. licꝫ ab initio nõ fuisset. Itẽ qđ ab initio nõ tenet tractu tpis tenet. Itẽꝫ dos est restituẽda serue vel ancille si matrimoniũ dissoluitur.

¶ Licet. Quedã mulier cõtraxit matrimoniũ cũ qđam. dicebat q̃ erat fugꝰ cuiusdaꝫ monasterij. volebat ab eo separari ꝓ eo q̃ dicebat q̃ ignorabat eum esse seruũ ecclie. Rñ. q̃ idem vir cõditiõꝫ patris debet seq̃ ꝑm legeꝫ quinte q̃ tpe mortis ꝓ libero se gerebat. ꝛ iam elapso decennio nec noĩ suo nec nomine patris statue cõtrouersiã passus fuit. queritur quid iuris sit. rñ. pa. q̃ ratione tpis ꝛ fauore libertatis pro parte viri iudicandũ est et sic remanebit cũ illo tanquã cum libero. ¶ Nota q̃ pro libero habendus est qui ĩ statu libertatis ꝓ decenniũ steterit Itẽ fauor libertatis attendendus ẽ.

¶ Ad nostrã. Quidã miles cõtraxit cũ quadã muliere. tandẽ ei oppositum fuit coram cardinali ap. se. legato q̃ eẽt ancilla. Cardinalis rõibus vtriusq; partis intellectis eos propter cõditionis errorem ab inuicẽ separauit. lata sentẽtia dicebatur q̃ postquã intellexit illã esse ancillam in illam cõsenserat. vnde non poterat contrahere cum alia. sed illam

retinere debebat non obstante sentētia cardinalis. istud significatū fuit dño pape. vnde mandat quibusdā quatinus si constiterit q̄ miles ille ignoranter contraxit cū ancilla. ita q̄ postquā intellexit cōditionē ipsius nec facto nec verbo cōsensit in illam propter quod cardinalis separauit eosdem. ipsi militi dare debeāt libertatem facultatē cū alia cōtrahendi. Nota q̄ error conditionis matrimoniuz dirimit iam cōtractum. Itē idem ē cōsentire verbo et facto. Itē matrimonium quod ab initio non valet tractu tpis convalescat. Itē de fmā lata contra matrimoniū iterū cognoscitur sine appellatione. et hoc ideo quia non transit in rem iudicatā. quia quandocūq; potest reuocari probato q̄ malo modo lata sit.

De natis ex libero ventre.

Mareens. Quedā ecclā manumisit quādā suā ancillā. postmodū filios suscepit. ecclā voluit eos reuocare in seruitutē. mulier ista accessit ad pa. et ostendit ei instrumēta manumissionis sue cōquerendo de ecclesia que filios suos vocabat in seruitutem. Super hoc dicat pa. indecēs est ut filij nati ex libera vel liberta ad seruitiuz ecclesiasticū reuocētur. vnde præcipit vt si ex parte ecclē nulla alia documenta ostendātur que obuient instrumentis istius mulieris cōpellat iudex ecclām ab eiq; molestatione sine aliqua retractatione. quia durū est vt ecclā libertatē debeat reuocare que libertatē defendere dz. Nota q̄ instrumentū pōt reprobari per aliud instrumentū. Itē non debeo impugnare q̄d debeo defendere.

De cognatione spirituali.

Utrum āt. Aliqui cōtrahere nunt adinuicē compaternitatē. Queritur vtrū filij istorū nati ante cōpaternitatē vel post possint adinuicem copulari. Consultus pa. respondit q̄ canones fm diuersorū locoz cōsuetudinem cōtrarij reperiūtur primus canō super hoc editus prohibet natos post cōpaternitatē adinuicē copulari. alter ca non posterius editus primū videtur corrigere in quo dicatur q̄ siue ante siue pnati sint simul pñt cōiungi illa persona excepta mediante qua cōpaternitas fuit contracta vnde fm posteriorē canonē debet obseruari nisi cōsuetudo eccē que scā dolum generet aliter se habeat. Nota q̄ priora iura trahuntur ad posteriora Itē cōsuetudo tollit ius et ei preiudicat

Si vir. Aliquis vel aliqua filiū suū scienter vel ignoranter de sacro fonte suscepit. queritur an debeant separari. rñt pa. q̄m quibusdā canonibus generaliter statutū est vt debeant separari. alij aliter et melius statuerunt. vnde dicit alex. siue ex ignorantia siue malicia hoc fecerunt nō sunt separādi. quia ignorantia eos excusat et ex malicia commodū habere non dñt. Nota q̄ ignorātia excusat. Itē dolus suus nemini dz prodesse.

Super. Aliqui sūt cōpatres queritur vtrū filij eorū possunt contrahere matrimoniū adinuicē. rñdetur q̄ si tales sunt per quorū alterū vel vtrūq; parentes ad cōpaternitatē pueneruntcōiungi non pñt. et si sint. cōiuncti separari debent. Si vero per neutrū illorū filiorum cōpaternitas contracta fuit de his consuetudo metropolitane eccē seruari

debet et aliarū eccā cum circūpositarum ita videlicet q̄ cōsuetudo metropolitane eccē hz inter eos matrimoniū non fieri nec factum firmitatē habere ⁊ ipse eps in sua eccā i dē obseruet. verūtamen si de cōsuetudine habeatur vt talia matrimonia p̄mittantur ex quo cōtracta sūt. ipe episcopus illud in sua eccā dissimulare poterit. ita q̄ nec contradicere nec cōsentire videatur. q̄ sicut graue est super his cōtempnere cōsuetudinē circūpositarum eccārum. ita grauius videtur si propter talē cōsuetudinem habendi cōiugij p̄sens assensum. cū posset ab alijs in exemplū assumi. Nota q̄ cōsuetudo eccē metropolitane obseruanda ē et aliarū circūpositarū Itē consuetudo facit psonas legitimas vel illegitimas ad cōtrahē dum. Itē aliquid omittitur ꝓpt exēplū

¶ Martinus Martinus cōtraxit matrimoniū cū berta et lotharius cum tbeberga. lotharius filiū martini ⁊ berte de sacro fonte leuauit. tandē lotharig et berta mortui sūt et martinus cōtraxit cū berta. queritur vtrū tale matrimonium habeat ⁊ valeat rn̄. q̄ cū vir et vxor per cōnubium efficiantur vna caro patz q̄ tbeberga non pōt eē vxor martini q̄ fuit cōpater lotharij cū quo tbeberga vna caro noscitur extitisse. Nota q̄ cum paternitas contracta per virū transit ad eius vxorē et ecōuerso. cū sint vna caro

¶ Contracto matrimonio. Quidam p. nomine cōtraxit matrimoniū cū a. muliere. tandē cōsanguinei eiusdē a. cōtra matrimoniū obiecerūt q̄ nō poterat eē vxor ipsius pro eo q̄ ea a. tenuit filium concubine ipsius p. in primo pabulo sacrati salis. iudex dubitauit. Consultg pa. rn̄. q̄ si vera constarent eē predicta matrimoniū contractum nō dissoluerent que res vir prestaret impedimentū matrimonio contrahendo vnde mandat quatinus prefato p. iudex iniungat vt dictā a. sicut vxorē pertractet siue hoc fuerit factum ante contractū matrimonij siue post sed si fraudulenter hoc fecit causa matrimonij separandi penitentiā inde accipiat matrimonio ī sua firmitate durā te. Nota q̄ per ea que precedunt baptismum nō cōtrahitur cōpaternitas.

¶ Veniens. Quidā anglicus. c. nomine cōtraxit matrimoniū cū h. muliere dicebatur q̄ h. mulier fuscepserat filium predicti c. uiri sui de sacro fōte. Quereb atur an propter hoc debeat separari ab ipso. mandat pa. quatinus si cōstiterit dictā h. filium viri sui ante contractū matrimoniū de sacro fonte leuasse ōi nino separetur secus eēt si post matrimonium contractū. Nota q̄ cognatio spūalis impedit matrimoniū et dirimit sicut copula carnalis.

¶ Tua nos. Aliquis puta martinus haberet filiū. nato isto filio martinus suscepit filiam petri de sacro fonte. queritur vtrū filius iste natus ante compaternitatē contractam inter martinū et petrū possit accipere ī vxorē filiā petri per quā cōpaternitas illa contracta fuit. et an si contraxerint debeant separari et an illi q̄ conscij sunt illius matrimonij debeant illud accusare. rn̄detur q̄ hmōi psone non p̄nt contrahere ⁊ si contraxerint debent separari et qui contractum sciuerint debent illud eccē denūciare. Nota q̄ persona illa qua mediante compaternitas est contracta non potest copulari alicui de filijs alterius cōpatris siue sit natus ante cōpaternitatem siue post. Itē quilibet tenetur denunciare matrimonia illicite cōtracta.

¶ Ex lris. Quedā mulier. n. nomine cora officiali cantua. archiepi

pretÿt quendã a.nomine in maritũ dicẽs se affidatã cũ ipso et carnaliter cognitã ad hoc probandũ induxit testes publicatis attestationibus per quos mulieris mentio probata erat dictus a. excipiẽdo proposuit q eã habere non poterat in vxorẽ p eo q pater eiusdẽ mulieris q sacerdos fuerat ipsũ baptisauerit sed non obstante hmõi exceptione tulit sniam diffinitiuã p matrimonio contra ipsum a qua snĩa se.ap.appellauit.mandat paquatinus si est ita eundẽ a.iudex ab impetitione mulieris absoluat eidẽ super hoc silentiũ imponendo. Nota q filis sacerdotis spũalis vel filia nõ potest copulari in matrimonio filio vel filie carnali ipsius sacerdotis.

¶ De cognatione legali.

¶ Si qua per adoptõem. Pater meus adoptauit aliquã in filiã.queritur an ego possim illam accipere in vxorẽ.Dicit nicolaus q̃ diu durat adoptio inter me et illã matrimoniũ tenere non potest. Nota q nõ possum cõtrahere cũ sorore adoptiua q̃ diu durat adoptio. Itẽ cessante cã cessat effectus.

¶ De eo qui cognouit cõsanguineã vxoris sue.

¶ Si quis. Dicitur hic q si quis cognouit filiastram suam non potest petere debitũ ab vxore nec filiastram habere in vxorẽ nec vnq̃ filiastra vel ille poterũt se aly matrimonialiter copulare. Nota q incestuosi contrahere.non pñt.

¶ Veniens. Quidam cõtraxit sponsalia de futuro cũ quadã et pater ipsius matrem sponse accepit in vxorem tandem instigante diabolo matrẽ sponse cognouit tã pater quã cõsanguinei sui voluerunt vt matrimoniũ de presenti cõsumaret sed ipse noluit donec factũ ẽt o proponeret episcopus cõsuluit dñm pa. et ipse rñt.q si matrẽ sponse cognouit et sponse carnaliter non adhesit imponenda est ei penitẽtia paulo maior q̃ pro adulterio et illa pacta vel parte ipsius episcopus dispenset cũ eo vt aliã recipiat si voluerit in vxorẽ. Si vero sponsam cognouit ante matrẽ vel post aliã nõ poterit accipere in vxorez propter incestũ sed a sponsa non separabitur et in hoc non tenet q dicit nunq̃ eã sez sponsam potest accipere in vxorẽ Nota hic penã illius qui matrẽ sponse sue cognouit

¶ De illo. Quidã.dicebat q cognouerat vxorem fratris sui antq̃ cũ illa matrimoniũ cõtraxisset.queritur quid iuris rñ.pa.q propter hoc non sũt separandi nisi hoc eẽt notorĩ aut per q̃ doneos testes legittime probaretur. Nota q simplici assertioni alicuius non est credendũ.

¶ Transmisse Quidã habebat vxorẽ ea mortua filiã vxoris defuncte cognouit postmodũ aliã accepit et nihilominus cũ preuigna publice delinq̃bat, quesitũ fuit a pa.qualiter in facto isto eẽt agendũ rñ.q vxori legittime cohabitet et necessaria subministret nec eam cognoscat q̃ diu vixerit nisi ab ea fuerit requisitus donec cũ ea permãserit pro incestu et adulterio penitentiã agat pro arbitrio imponentis ⁊ si superuixerit vxori sine spe cõiugi perseueret. Nota q penitẽtie sũt hodie arbitrarie. Itẽ incestuosi cõtrahere non dũt tamẽ si cõtraxerint tenet matrimonium.

¶ Super eo. Quidã contraxit

matrimoniū. cū aliqua muliere tandem tam ipse q̄ vxor cōfiteatur q̄ quandā cōsanguineā vxoris sue ante q̄ cū ea cō traxisset carnaliter cognouit et aliqua pars vicinie illud clamabat. Querit an sint separandi. rñdetur q̄ propter eorū cōfessionē tantūmodo nō sunt separandi vl propter rumorem vicinie qua multi quandoq; colluderent adinuicē et ad confessionē inestimabiliter facilitet si p eorum cōfessionem crederent separari. rumor vicinie non est adeo validus q̄ bene cōiuncti debeant separari nisi rōes probabiles accedant. Nota q̄ cōfessio coniugū contra matrimoniū nō preiudicat ipsi matrimonio propter collusionē Itē rumor vicinie non facit probatōez seu de fama.

¶ Discretōem. // Quidā contraxit matrimoniū cū quadā per verba de p̄senti. ante quā eā cognosceret tradidit illam in quantū potuit renitentē inuitam cuidam consanguineo suo in vxorē et ille eā accepit licet inuitā sed mulier q̄a to fuit reddita libertati aufugit ab eo et primo viro restitui postulauit q̄ rebatur an deberet illi restitui rñ. pa. q̄ viro pro tam turpi facinore graui penitentia dz imponi et mulier monenda ē propter publice honestatis iusticiaz vt nec primū reputat cuius cōsanguineus eam cognouit licet inuitam nec redeat ad secundū cui preter adulteriū cōmisceri nō p̄t sed in cōtinentia maneat donec primus vir viā fuerit vniuerse carnis ingressus. Si aūt ad hoc induci non poterit prior vir cogat eā recipere. et materiali affectiōe tractare nec potest ei adulteriū obijcere qui eam adulterandam tradidit presertim inuitā et licet dicat in euangelio q̄ propter fornicatōm vir dimittere possit vxorem non tamen q̄ ter eandē cām vir sp potest dimittere nec vxor virū cū possit per exceptōem vel replicatōem et affinitas supueniens matrimonio ei obesse nō dz q̄ cōscia seu particeps hmōi iniquitatis non fuit cū iure suo sine culpa non debeat defraudari. Alex. tamen in cōsimili casu dixit distinguendū. put sequitur in trā. Nota q̄ ei adulteriū obijci non p̄t que ad h̄ inuita tracta ē. Itē non sp propter adulteriū vir potest dimittere vxorē. Itē affinitas superueniēs matrimonio ipm non dissoluit. Itē nullus dz sine culpa iure suo priuari.

¶ Fraternitati. // Quidā cōtraxit sponsalia cū quadā puella xij. annorū quā polluit extraordinaria libidine. postea cōtraxit matrimoniū cū sorore ipsius postmodū archiepiscopus bisuntin. cū de hoc ad ipsum questio eēt delata diuortiū tulit sniām inter eos quā dñs pa. approbat. Nota q̄ post contracta spōsalia sponsus nullū de cōsanguinitate sponse potest habere vxorē nec econuerso nullum de cōsanguinitate sponsi spōsa p̄t habere.

¶ Extrās. // Quidā g. nomine cōtraxit sponsalia cū quadā puella infra nubiles annos et postmodū matrē puelle carnaliter sepe cognouit et postea puellam ipsaz carnaliter tractauit adulteram et hec notoria erant preiudicia ep̄e loci illi viro prouideri et vtrū ipsa mulier possit cū alio matrimoniuz contrahere dñs pa. fecit illi viro penitētiam iniungi mādans episcopo ut illos debeat separare ab inuicē et mulier alteri viro non nubat si post q̄ fauit delictum viri et matris ei nō erubuit cōmisceri vir et mr̄ mulieris nō debēt ad alias nuptias cōuolare ꝑ cōtinenter viuere debent et suū flere delictum si de lapsu carnis nō timeat ipsorū

Nota q affinitas superueniens soluit sponsalia. Item incestus impedit matrimoniū contrahendū. Item cū incestuosus potest dispensari vt contrahāt si timeatur de lapsu carnis.

¶ Veniens. Quidam c. noie cōtraxit sponsalia cū quadā puella iuramento interposito q eā duceret in vxorē cūcto illa ad legitimā perueniret etatē pater puelle eū recepit in domo. deinde sorori ipsius sponse se carnaliter coniunxit. postmodū ad instantiā amicorū suorū puellam illam adultā in vxorē accepit. et postmodū quando facultas se offerebat cognoscebat vtrāqz. postea vero ad cor rediens cōsiliū fuit salutis petijt sibi impendi. episcopus suus eū misit ad dominū pa. et ipse scribit eidē dicēs. q nō solum a malo sed ab oī specie mali precipiat apostolus abstinere. mandat quatinus predicto c. pro tanto excessu penitentiā imponat et moneat illū et consulat ei vt deceteto se abstineat ab vtraqz et hoc intellige dictū in iudicio anime sed secus in iudicio ecclē cū factū sit occultum. aliud eēt si posset probari. Nota q non solū a malo sed ab omni specie mali abstinendū est. Item propter cōfessionem cōiugum tm̄ non separatur matrimonium nisi alie probatōes accedant.

¶ Tue fraternitatis. Quidam cōtraxit cū quadā matrimoniū post contractum matrimoniū et cōsūmatum cognouit sororē vxoris. Queritur vtrū possit exigere debitū ab vxore ac soluere requisitus. rn̄. pa. q vxor monenda ē vt a cōmixtione viri abstineat et in cōtinētia permaneat donec vir eius mortuus fuerit. ppl̄ publicā honestatē. Si aūt petere noluerit et talis fuerit vt de lapsu timeatur ipse vir poterit ei debitum soluere cū affinitas post matrimoniū inque cōtracta illi nocere non debeat que in culpa non fuit. Nota q affinitas matrimonio supueniens ipsū nō dissoluit. Item iniquitas vnius alteri nocere nō dz. Item non dz quis puniri sine culpa.

¶ Iordane. Quedā puella iordana nomine nōdū cōpleuerat x. annū cōtraxit cū quodam per verba de futuro et eaz infra spaciū eiusdem anni carnaliter cognouit. et postmodū matrē ipsius in vxorem accepit et carnaliter cognouit eandem. vnde petebat dicta iordana a dño pa. sibi super hoc prouideri cū sine culpa sua iure suo priuari non debeat nec valeat contimere. mandat pa. epō dioc. quatinus si ita res se habeat vtrūqz ipsorum moneat et inducat ad perpetuā cōtinentiam obseruandaz. quod si ad hoc induci nequiuerit iniuncta penitentia cōparenti viro ipsius et per censurā ecclesiasticaz cōpellatur vt eidē mulieri cohabitet et et coniugale debitū reddat exactus. No. q malicia suplet etatē. Item affinitas superueniens matrimonio ipsū non dissoluit. Item nemo iure suo sine culpa p̄ uari dz.

¶ De cōsanguinitate z affinitate.

Ælis. ¶ Quidā secrete subarrauit quandā viduā per anuli iniectionē et eā carnaliter cognouit. tandē cū vellet in conspectu ecclē cū ea contrahere. duo proposuerunt q eaz habere non poterat in vxorē ex eoq̄ propter uitū attingit quarto gradu consanguinitatis. vnus illorum iurauit q ita audiuit. alius noluit illud iurare. et sic publice contraxerunt. postmodū venerūt alij duo et iurauerunt q primus vir fuit isti superstiti quinto consanguinitatis gradu coniunctq. dubitabatur quid eēt

in hoc casu agendū. Consultus pa. mandat cuidam abbati quatinꝰ vtrāqꝫ partem ante suam presentiā conuocet et testes iurare faciat coram ipso. et si p testes legittimos constiterit q primꝰ uir attinet viro superstiti quarto gradu illos debeat abmuicē separare. quia vt dicunt canones. mulier illa non potuit aliquē habere de cōsanguinitate prioris viri vsqꝫ ad quartum gradū. In fine dicit q cause matrimoniales non sūt tractā de pr quoslibet sed pr viros discretos qui potestatē habeant iudicandi ꝛ q sciant canones. Nota q cause matrimoniales tractari debent tm̄ pr iudices habētes iurisdictiōem ordinariā vel etiā delegatam ꝛ non pr arbitros. Itē tractari debent pr tales qui sciant canones.

Super eo. Quidā iuuenis contraxit sponsalia de futuro cū quadā puella que non erat nubilis etatis sed facta nubilis petijt illū et ipse excepit dicēs q illam habere non pōt. sed postquā affidauit illā cōsanguineā eius carnaliter cognouit. Consultus pa. rñt. q si manifestum ē q illā cognouit vel etiā si nō ē notoriū ꝛ fama loci hoc habet ille dz ab impetitione ipsius absolui cū fuerit spōsa tantūmodo de futuro. Nota q affinitas sponsalibus superueniens dissoluit ea. Item fama impedit matrimoniū contrahendū.

Quod dilectō. Quidā legatus auctoritate dñi pa. fecit quādā indulgentiam hominibus sue legatōis vt possent contrahere matrimoniū in vi. gradu duo. s. vir ꝛ mulier volebant contrahere matrimoniū. vnus distabat a stipite per lineā descendentē in sexto gradu. mulier ex altera linea distabat ij. vel iij gradu. queritur vtrū possint matrimoniū aliter copulari propter indulgentiā pre dictam quod videbatur fieri ſm regulā illaz qua dicitur quoto gradu distat ge a stipite et a quolibet per aliam lineam descendentiū ab eodē. Consuetudo tamē illius terre ē q si aliquando talis casus emerserit homines illi propter proximitatem gradū cōiunctos separant et impediunt copulari volentes rñ. pa. q indulgentia illa sic est intelligēda q vtrāqꝫ cōiungendorū distet a stipite vi. gradu et ita in casu premisso cōiungi non dēnt vnde in hac parte potius deferendū ē multitudini et obseruare cōsuetudinē q aliud in scandalū populi statuendū quadā adhibita nouitate. Nota q regule artis sunt autentice. Itē cōsuetudo siue scandalū preiudicat iuri in matrimonium vt personas legittimas ad cōtrahendū faciat illegittimas. Itē nouitas contra consuetudinem et scandalum est vitanda.

De infidelibus. Aliqui infideles contraxerunt matrimoniū in casu prohibito a canone. postmodū cōuersi sunt ad fidem et baptisati. queritur vtrū post baptismū debeant separari rñ. pa. q nō sunt separandi quia dñs a iudeis requisitus si liceret ipsis vxorē ex quacunqꝫ cā dimittere ipse rñt. quos deus cōiunxit homo non separet pr hoc dedit intelligere q matrimoniū sit apud eos. Nota q baptismus nō separat legittime cōiunctos. Item matrimonium est apud iudeos

Quod super eis. Pater et filius contrahunt matrimoniū cū matre et filia duo cognati cū duabus cognatis auunculus et nepos cū duabus sororibꝫ queritur quid iuris. rñt pa. q licet cōsanguinei vxoris sint affines viri et econuerso cum inter consanguineos viri et consanguineos mulieris nulla affini

tas est contracta per quã inter eos ma
trimoniũ debeat impediri. Itẽ in fine ꝓ
cipit vt infra gradus prohibitos nulli
deb̃eant matrimoniũ contrahere non ob
stante aliqua cõsuetudine que est potiꝰ
corruptela. Nota ꝙ nulla affinitas est
inter cõsanguíneos viri et consanguine
os mulieris. Itẽ consuetudo nõ excusat
in delictis.

¶ Quia circa. Quidam nobilis
cõtraxit matrimoniũ cũ quadã mulier
que ipsum attingit quinto gradu cõsan
guinitatis de qua filiã vnicã suscepit. cã
dem mortua fuit ipsa filia post mortẽ fi
lie supplicauit nobilis dño pa. vt fauore
filie quã de ipsa suscepit dispensaret vt ĩ
simul possent remanere. et sic allegata
falsa cã dispensauit vt simul remanere
possent. episcopus loci visa indulgentia
cũ obtenta eẽt ex cã falsa dubitauit vt ꝓ
possent pretextu huius indulgentie sic
remanere. Significauit hoc dño pa. ad
ens ꝙ ex separatione illorũ magnũ scã
dalum imminebat. ¶ Rñt pa. ꝙ
ipse potuit dissimulare ut remaneant ĩ
copula sic contracta propter scandalum
quod imminebat si separarẽtur. Nota ꝙ
propter scandalũ toleratur dispensatio
ex falsa cã concessa. Itẽ fauore filiorũ
dispensatur in gradu prohibito.

¶ Tua nos. Quidã cõtraxerũt
matrimoniũ in gradu prohibito. accusa
tum fuit matrimoniũ propter cõsangui
nitatem inducti fuerunt testes ad matri
moniũ dirimendũ propter cõsanguinita
tem. qui inuenerunt cõputare cõsanguini
tatẽ ab auunculo et filio fratris vel soro
ris. quæritur vtrũ tale testimoniũ suffi
ciat ad dirimendũ matrimoniũ. rñt. pa.
qꝺ cũ matrimoniũ sit res fauorabilis te
stes inducti ad protrahendũ cõsanguinita
tem debuerunt inuenire a stipite id ẽ a pa
rentibus vel fratribus et sic per ordines
distinguere gradus nominibus vel equi
pollentibus indicijs designando ꝑsonas
ab vtroq; latere quia cũ frequenter per
hibeant testimoniũ de auditu et illud sit
minus validũ nõ est in hoc articulo lax
anda facultas quia qua rõe inuenẽt a
ij. gradu eadem rõe inuenirent ab vlteri
oribus. Nota ꝙ matrimoniũ res fauo
rabilis ẽ. Itẽ in cõputatione cõsangui
nitatis accipiendũ est a stipite vel a duo
bus fratribus Itẽ indicia quedã equi
pollent propriis nominibus. Item testi
monium de auditu ẽ minus validũ.

¶ Nõ dꝫ In prima parte huius cõsti
tutionis premittit cõsiliũ cũm ipsius cõ
stitutõis dicẽs ꝙ non dꝫ reprehensibile
iudicari si ꝑm varietatẽ cẽporũ statuta
quandoq; varientur humana maxime
cuꝫ vrgens necessitas vel euidens vtili
tas hꝰ exposcat. et hꝰ probat exẽplo domi
ni qui ex his que in veteri testamento
statuerat nõnulla mutauit in nouo. qꝛ
ergo prohibitões de matrimonio cõtra
hendo in ij. et iij. genere affinitatis et de
sobole suscepta ex secundis nuptijs non
copulanda cõsanguineis viri priorisdif
ficultatẽ frequenter inducant. et aliqñ
periculũ pariant aiarum cũ cessante cã
cessat effectus. cõsiliũ illud hmõi ꝓhati
ães reuocat et statuit vt sic cõtrahentes
de cetero libere copulẽtur In secunda p
te dicit ꝙ prohibitio copule cõiugalis dẽ
cetero non extẽdat ultra quartũ gradũ
cõsanguinitatis ꝛ affinitatis. quia ĩ vl
terioribus non põt absq; periculo hmõi
prohibitio generaliter obseruari. ofter
dens hoc quasi naturali rõe quaterna
rius enĩ numerus bene cõuenit ꝓhibitio
ni corporalis cõiug ij de quo dicit apls
ꝙ uir non hꝫ pote statẽ sui corporis sed
mulier ꝛ econuerso. quia quatuor humo

res sunt ī corpore. quod constat ex qua tuor elementis ⁊ in istis quatuor gradi bus ita dz inhibitio matrimonij perpe tuo obseruari non obstantibus antiquis p hibitionibus fuer hoc ꝓmulgatis vt si aliquis contra hmōi prohibitōem pre sumpserit copulari nullo tractu tpis de fendatur cū diuturnitas tpis peccatū nō minuit sed auget. Nota q ꝑm varieta tem cānonum iura vacātur. Itē cessan te prohibitione cessat effectus. Itē p hibitio matrimonij vltra quartū gradū non extēditur. Itē nota ius antiquū ī nouari. Itē diuturnitas tpis nō excu sat a peccato.

Vir qui a stipite. Duo vo lunt contrahere matrimoniū. vir distat a stipite iij. gradu. mulier vero ex alio latere distat ab eodē stipite quinto gra du. queritur an possint cōtrahere matri moniū. Rñ. q sic ꝑm regulā illam qua dicitur quoto gradu ēmotior persona di stat a stipite et a quolibet descēdentium per aliā lineā ab eodē stipite. Nota q si vnus coniugū distat a stipite iij. gradu et alius v. licite pñt copulari. Itē magis consideratur remotus gradus q̄ propin quus. Item regule arboris sunt au tentice.

De frigidis.

Accepisti. Aliquis accepit aliquā in vxorē et cū ea mansit per mensem vel per tres vel etiā per annū. postmodū dicat vir q est frigi de nature ita q cū illa vel alia rem ha bere non pōt dicitur hic q si illa eadem affirmat quod ille dicat et potest hoc pro bari per verū et rectū iudicium debent se parari. ita q si postmodū aliā acceperit tunc erit primus. et acta penitentia prio ra cōnubia restaurabuntur. Si vero illa prior post annū ⁊ dimidiū ad ēpm reclamauerit dicens q eā non cognouit. ille aūt contractū affirmat ei credēdū ē cum sit caput mulieris quia si proclamare vo luit. cur tantū tacuit cito potuit scire sicā cognoscere potuit. Si vero ab inicio post mensem vel duos ad ēpm reclamauerit dicens volo mecr eē sed vir quē ego ac cepi frigidē nature est. si hoc probari po test per rectum iudicium separētur. et muli er alteri si voluerit nubat in dño. Nota q non creditur viro vel muli eri cōfitēti contra matrimoniū sed exigitur proba tio. Itē vir caput ē mulieris. Itē ex taciturnitate presumitur contra aliquē Itē impotētia coeūdi impedit matrimo nium et dirimit.

Quod sedē. Dicitur hic q si cut puer nō ē aptus matrimonio ita nec vir qui coire non pōt. Nota q impoten tia coeundi impedit matrimoniū.

Ex his. Quidā cōtraxit ma trimoniū cū quadā qui cū debitū reddēr non posset licet vterq; legitime fuisset etatis mulier cū grauē cōtraxit infirmi tatē vt eo inutilis sit facta viro q nul lo modo eam cognoscere potest. queritur an debeant separari. Rñdet pa. si vitiuz illud a natura cōtraxit mulier nec ope medicorū poterit ei subueniri vir pote rit aliā ducere in vxorē. Nota q cū ī ha bili ad coitū nullum ē matrimoniū.

Consultationi. Alique mulie res ita sunt clause et impotētes q viri carnaliter cōmisceri non pñt. Queritur an possunt matrimoniū contrahere. rñ. pa. non videtur credibile q aliquis cuz talibus contrahat matrimoniū. tamen romana eccā cōsuevit in talibus indica re. vt si non pñt eas habere vt vxores habeant eas vt sorores. Nota q cū arta

matrimoniū contrahi non pōterit. Ita
de simlibus simile iudicū est habendū

¶ Laudabilem. Quidā cōtrax
it matrimoniū cū quadaz tandē dicitur
eē frigide nature. Queritur hic quantū
tempus dandū sit eis ad sciendū experi
entiam copule cōiugalis pa. rñdet. q ab
eo tpe quo celebratur cōiugium z incipi
unt simul cohabitare simul cohabtent
per triennū dando operā carnali copule
si ante triennū non possit probari frigi
ditas quo elapso si simul cohabitare no
luerint. si mulier per istū iudicū probare
potuerit q cū ea coire non possit. accipi
at alium. et si ille aliā acceperit separet
Si vero cōsentiant simul eē habeat eaz
saltem vt sororē. Si aūt confiteāt utrq
nunquā admiscē se cognouerūt vñ. ma
nu propinquorū vel vicinorū bone fame
si propinqui deficiant iureiurando dicat
vterqz q nunquā vna caro effecti sunt
et tunc mulier potest aliū accipere. et si
ille aliam acceperit de periurio notant q
iurauerāt z acta penitentia cogantur ad
priora cōnubia redire. Nota triennū
dandū est ad probandū frigiditatē z ita
non tenet quod dicitur de āno vel dimdi
o s. e. c. i. et idem tempus datur in male
ficiato.

¶ Fraternitatis ‖ Quedā mulier
cōtraxit matrimonium cū quodā viro et
cū eo per plures annos permansit nec po
tuit ab eo carnaliter cognosci. Archipf
biter altisiodorēn. istud negociū significa
uit epō suo. epūs volens sup hoc veritā
tem inquirere quasdam matronas ad p̄
sentiam suā vocauit districte illis imun
gens sub periculo aīarum vt illam visi
tarent vtrū eēt idonea ad officiū coniu
gale. que tandem ea inspecta dixerūt q
nunquā poterat eē mater. et ideo inter e
os diuortiū promulgauit mulierez indu
cens vt religionē intraret perpetuā con
tinentiā seruatura. viro aūt dedit licēti
am cōtrahendi qui cū alia cōtraxit. post
modū illa mulier fuit ab alio carnali
cognita abiecta cōtinentia quā promisit
et cuidā v. nomine nupsit negociū istud
altisiodorēn. episcopus significauit dño
pa. querens quid super hoc eēt agendū
Rescribit pa. eidē dicēs qd̄ semplene ei
expressit quō mulier promiserit se conti
nentiā seruaturā vtrū simplici verbo vel
per votū solemne. et vtrū transierit ad re
ligionē sicut promisit nec dixit etiā qua
liter cognita fuerit. vtrū artificio medi
ci aut concubitu viri aut alio modo vnō
papa considerās q impedimentū illius
nō erat perpetuū quod remotū fuit sine
periculo corporali preter diuinū miracu
lum inuenit diuortiū sniām latā fuisse p
errorē licz pf̄cō babilē qz exp̄st apparz
q mulier illa cognoscabilis erat viro ex
quo eius simili committetur. et ideo pronū
ciauit inter ipsam et ipsum matrimoniū
extitisse. vnde inter ipsam et v. prefatū
pnunciauit matrimoniū nō fuisse z eos
precipit abinuicē separari. Si vero mu
lier illa transiuit ad religionē. Primus
vir qui non cognouit eandez remaneat
cū illa cū qua eccē auctoritate contrax
it. Si vero non trāsiuit ad religionem di
mittat illam et redeat ad illā cū qua pri
mo cōtraxit nisi ipsa votū solemne fece
rit quia p̄m hoc intelligitur fornicata fu
isse cū predicto v. vel etiā si non fecit vo
tum solemne fornicatōis modo alij se im
miscuit. et sic pretextu fornicatōis p̄mus
vir eā repellat. Si vero simpliciter vo
to p̄mīsit seruare cōtinentiam et postea
m facie eccē predicto v. nupsit q̄ dim arti
culus iste dubitabilis erat presumm non
dz q̄ fuerit fornicata. sed amodo nō dz ē
manere cū illo per ea que dicta sunt sup̄

in verbo illo. absqz corporali. Alia que stio soluitur que ẽ talis. aliqua est ita arta qp non potest cõmiscere carnaliter nisi per infusionem vel alio modo violenti a inferatur vt mortis periculũ timeatur Queritur de tali vtrũ sit apta ad matrimonium cõtrahendũ. Et dicendũ est qp non Similiter ex his que dicta sunt supra soluitur alia questio que talis ẽ. aliqua nupsit alicui et ita arta ẽ. qp nõ põt ab eo cognosci. si ab eo per iudicũ eccẽ fuerit separata et nubat alteri cui arta non sit et p fre quẽter vsũ secundi reddatur apta primo. Queritur vtrũ debeat ẽ dire ad primũ. Et dicas qp non ꝑm distinctionem superius vbi dicit absqz corporali periculo. De talibus tamẽ non ẽ facile iudicãdũ cũ finale iudicũ pendeat ex futuro. Nota qp cũ in suiã contra matrimonium lata erat eccã quandocunqz de errore constiterit ẽ tractatur suã. Itẽ votum solemne ante carnalẽ copulã solvit matrimoniũ Itẽ mulier nõ teneatur subire periculũ corporis vt reddatur apta viro. Itẽ ex futuro euentu pendet vtrum matrimoniũ fuerit quandoqz inẽ aliquos.

¶ Itẽ vestre. Quedã cã matrimonialis vertebatur inter m. mulierẽ ꝛ a vicũ. cã illa fuit cõmissa quibusdaz iudicibus per sedẽ apostolicã coram quibus ex parte mulieris fuit propositũ qp iam octo ãnis fuit dicto matrimonialiter copulata et diu cohabitauit eidẽ. et adhuc integra permaneret. quia dictus a. non habebat potestatẽ coeundi quare petebat diuortiũ celebrari. predictus fatebatur qp nunquã eam cognouerat. tamẽ dicebat se habere potẽtiam coeundi et alias cognoscendi. Judices timẽtes ne istũ cõstitueretur in fraudẽ. fecerunt illaz ĩ spiã per matronas fide dignas et per ex pertos in opere nuptiali que prohibuerũt illam adhuc virginẽ permanere. et postmodũ fecerũt illam inquirere per propinquiam ipsius viri si aliquã cognouisset nec ipsi inuenerunt qp aliquã cognouisset. mulier instãter diuortiũ postulabat vir vero dicebat qp paratus erat stare cõ alio eccẽ iudices precepũt eisdem vt penitentiã agerent de cõmissis et sic forte deo volente matrimoniũ cõsummarent. tãdem reuersi ad iudices dicebant se nõ posse carnaliter cõmiscere vnde totũ negocium dño pa. per suas lras intimauerũt prelatis quid sit super hoc agendũ. mandat pa. quatinus si est ita ꝛ eis constiterit qp infra acto anno sp cõtinuum triennium insimul habitassẽt. Si inuenerit cũ vñ manu propinquoz qp nõ poterũt carnaliter cõmiscere sniã diuortij pferant inẽ eos. ¶ Nota qp qui separatur propter fragiditatẽ siue propter maleficiũ simul debent cõmorari per triennium continuũ. secuto postea iuramento tã principalium personarũ qp vñ. manu propinquorũ.

¶ De matrimonio contracto contra interdictũ eccẽ.

Littere quas.. Quidã iuuenis iurauit sororẽ suã iaz nubilem se daturũ cuidã in vxorẽ ea presente ꝛ cõsentiente. postmodũ munera ꝛ dona ꝑm morẽ terre recepit ab illo tanquã ꝑpium sponsũ sepius ãplexando tandẽ mortuo frẽ suo a frẽ sponsi se desponsare permisit dicens mendaciter qp ab eo cognita fuerat. epõs loci precepit eidẽ ne alicui illorũ nuberet aut etiã alij. ipsa spreto mandato epi cũ alio contraxit propter quod episcopus ei precepit vt ad domũ patris rediret ipsa vero ad sedẽ ap. appellauit. episcopus factũ significa

uit dño pa. mandat pa. q̄ si est ita mulierem prefatā ad domū matris redire compellat impōsita sibi penitētia condigna de tanto excessu ne mandatū iudicis cōtemptibile videatur et post mensem ad ī tium virum reuertatur. Nota q̄ mandatum iudicis contemni non dz alias punitur cōtemptor. Itē matrimoniū cōtra interdictū ecc̄e contractū tenet.

¶ Ex lr̄is Quidā filiā suā m. nomine absentē desponsauit cuidaz r. nomine. postmodū orta suspitiōe q̄ iste r. vellet aliā ducere in vxorē Delata fuit questio super hoc ad archiepm̄ qui sub īterminatione anathematis prohibuit ne antequā de cā ipsa cōstaret vir acciperet aliam in vxorē. Sed ipse non obstāte prohibitione quandā aliā sibi solemniter copulauit. Sz cū archiepiscopus vellet cognoscere de primo matrimonio mulier ad se. ap. appellauit. archiepiscopus appellatiōe reiecta. precepit eidē mulieri sub pena excōmunicatōis ne alicui nubeaz donec cā finem debitū sortiretur ipsa tamē de appellatione confisa aliuz in virū accepit. archiepiscopus vero negociū istud significauit dño pa. vnde mādat eidem q̄ si nihil cōstiterit qd impediat preter cōsensum de futuro que inter p̄fatum r. et m. dicitur interuenisse. secundum matrimoniū legittimū iudicet non obstāte appellatione quālibz contra mādatum ecc̄e contrahē non debuisset. nō tamen matrimoniū dz propter hoc dissolui penitentiā tamē imponat illis pro eo quod contra prohibitōez ecc̄e cōtraxerunt. Nota q̄ matrimoniū superueniens sponsalibus dissoluit sponsalia Itē qui contrahit contra prohibitōem ecc̄e puniri dz nihilominus tamē tenet matrimoniū.

¶ De muliere. Quidā volunt cōtrahē matrimoniū. dicitur q̄ sunt cōsanguinei. ecc̄a precipit illis ne contrahant donec de cōsanguinitate cōstiterit ipsi prohibitione cōtempta contrahunt Queritur quid iuris. Rñ. pa. q̄ debent abinuicē separati quousqz cognoscatur an de iure possint simul remanere. Nota q̄ si suspecti de cōsanguinitate cōtrahūt contra prohibitōem ecc̄e separandi sunt vsqz ad finem cause alias non essent separandi quousqz de cā plene cōstaret.

¶ Qui filij sint legittimi.

Conquestus. Quidā h. nomine quandā m. vxorē accepit r. patruus ipsius mulieris volebat eam priuare hereditate paterna pro eo q̄ ipsa nata fuit antequā pat suus matrē suam acciperet in vxorem dicens eam illegittimā fuisse. vnde predictus h. cōquestus fuit dño pa. et ipse mādat quatinus si est ita eā iudicet legittimam predicto r. prohibendo ne hac occasione super paterna hereditate eā dīcat molestare qd̄ si contra fecerit excōmunicetur. Nota q̄ matrimoniū sequens legittimat filios natos ante matrimoniū Itē cā legittimationis pertinet ad ecc̄az q̄ est accessoria matrimonio.

¶ Cum inter. Jo. contraxit matrimoniū cū theberga in facie ecc̄e de qua filios suscepit. tandem cū grauida esset accusatum fuit matrimoniū do cōsanguinitate lata fuit sniā diuortij inter eos Dubitabatur an filij nati ante sentētiā et qui cōceptus ante fuerat essent legittimi. rñ. pa. super hoc cōsultus q̄ filij nō debent inde sustinere iacturā cū parētes

in facie ecc̃e publice contraxissent. et iõ statuit pa. vt filij eorũ quos habuerunt ante sententiã et qui conceptus fuerat ante ipsam sniãm legitimi habeantur et in bonis paternis hereditario iure succedant et de parentũ facultatibus nutriãtur. Nota q̃ qui ĩ facie ecc̃e publice contrahunt quãuis impedimentũ subsit tamen filij de tali matrimonio nati ꝑm antiqua iura legittimi erant etiã si postea separentur hodie statur super hoc illi cõstitutioni scz de clandestina desponsati. cũ inhibitio.

¶ Transmisse // Quidã nomine n. nutriuit quendã puerũ vsq; ad iuuentutem cohabitante sibi m. vxore sua tunc non desponsata. sed eã postmodũ desponsauit et filios ab ea suscepit. predictus iuuenis sic nutritus gerens se filiũ ⁊ heredem hereditatẽ n. predicti posset q̃uis a vicinia crederetur eorũ spurius vt dicebatur. Sed predicti scz vir⁊ vxor negabant illum spuriũ suum aut legittimum filiũ eẽ sed dicebant q̃ eũ nutriuerãt pietatis intuitu. filij istorum petebant hereditatẽ paternã ab illo. ipse non cõtradicebat. questio fuit super hoc delata coraz archiepiscopo vt homagen̄. predictus iuuenis quia corã eo citatus venire noluit fuit excõmunicatus pa. super hoc cõsulto ab archiepo quid super hoc eẽt agendũ rñ. q̃ ꝑ hoc casu standũ est verbo viri⁊ mulieris. nisi certis iudicijs et testibus inuenem predictũ illorũ constiterit eẽ filium. // Nota q̃ standũ est verbo viri et mulieris an aliquis sit eorũ filius nisi expresse ostendatur.

¶ Causam que // Dicebatur q̃ agata de cuius hereditate agebatur non erat nata de legittimo matrimonio Mãdat pa. inquiri de hoc⁊ si cõstiterit q̃ agatha nata fuit de anelina muliere vodulphi sanatici eo tẽpore quo ipsa anelina publice morabatur cũ alano viro suo ⁊ si cõstiterit q̃ predictus vodulphus anelinam virũ habentẽ publice teneret et eo tempore nata fuerit ꝓnuncietur illã legittimã non fuisse quia nõ potuit eẽ vxor que viuente viro suo alij se copulare presumpsit. de hoc plene dicatur i. c. cãm que. // Nota q̃ cã natiuitatis ad eccl̃iam spectat. // Itẽ si aliqua mulier viuente marito alteri de facto matrimonialiter se coniungat proles ex tali matrimonio nata illegittima iudicatur.

¶ Nato⁊ presentiũ // Quidã r. nomine accessit ad pa. coraz ipso proponẽs q̃ auus ipsius duas habuit vxores. de quarũ vna patrẽ ipsius r. et altera hug. patruũ suũ recepit q̃ hereditatẽ aui sui coram detinebat nec ei volebat partem debitã exhibere. vnde cũ ipse hug. patruum suũ sup partẽ hereditatis paterne coram iudice conuenisset idẽ patruus obiecit q̃ pater eius de legittimo matrimonio natus non fuit. et ideo de hereditate aui sui nihil poterat vendicare successorio iure tandẽ fuit tractatũ super questione natiuitatis coram ep̃o norwicen̄. ꝑtergiuersatõem ipsius hug. patrui sui ad sedem ap. appellauit vnde pa. mãdat iudicibus quatinus cãm super questione natiuitatis ipsius r. infra duos menses appellatione remota debeant terminare Si vero infra duos menses dictus h. nõ probauerit legittime quod obiecit extunc seculari iudicio corã quo hereditatis questio vertitur debeant intimare vt pro questione natiuitatis nõ dimittat quin cãz hereditatis audiat et decidat. // Nota q̃ certus terminus agere volẽtibus statui potest infra quẽ si intẽtionem suam non probauerit vlterius non audientur. Itẽ cã natiuitatis preiudicialis ẽ questioni

hereditatis e tiã si questio hereditatis p mo sit mota.

¶ Tanta est vis. Aliquis filios fuscepit de aliqua mulier. post modũ contraxit matrimoniũ cũ eadẽ. Quesitum fuit vtrũ filij ante matrimoniũ fuscepti legittimi sint habendi. nñt. pa. quãta est vis matrimonij vt qui ante matrimoniũ sunt geniti post matrimonium legittimi habeantur. tamẽ si vir vxore sua viuente aliã cognouerit et ex ea prolem fuscepterit mh. lominus spurius filius est habendus ꝛ repelendus ab hereditate licet post mortẽ vxoris cũ ea contraxerit et precipue si in mortẽ vxoris altercat eo aliqd machinatus fuerit. Nota ar. q qui ab inicio non fuit legittimus tractu tẽporis legittimus reputat Itẽ principiuz cõsiderandũ est.

¶ Causam. Nota ordinẽ huius facti rodulphus de quo habes supra c. causam que. et iste f. de quo hic agitur fuerunt fratres. rodulphus iste fuscepit agatham de anelima mulierem. Agatha vero de legittimo matrimonio fuscepit istum r. de quo fit hic mentio et rodulphs fuit auus istius r. iste rodulphus auus iuit vltra mare et dimisit istũ r. et agatham matrẽ suam filiã rodulphi in possessionẽ omniũ bonorũ ipsius Audito q rodulphus frater f. de quo hic habetur esset mortuus vltra mare f. iste statim spoliauit istuz r. possessione omniũ bonorum rodulphi auisui in q̃z possessione ẽ mansit quando iuit vltra mare. quia dicebat agatham neptẽ suã matrẽ istius r. non fuisse d legittimo matrimonio natam. vt supra c. cãm que et sic nec filia nec filig eius r. debebat succedere rodulpho fratri suo sed iste f. vnde iste r. sic spoliatus ab f. auunculo suo impetrauit lras super restitutõe sua ad istos epos lodoñ. et vigorẽñ sub hac forma vt deberent cognoscere super eoq̃ mater ipsius r. dicebatur de non legittimo matrimonio nata ita tamẽ q̃ ante ingressum pũcipalis cause deberent ei restituere hereditatẽ aui sui. sed quia rex turbatg fuit et cõmotus q̃ pa. iudiciũ possessoriuz cõmiserat illis. reuocauit iudiciũ istud de restitutõe quod ptinet ad regẽ ꝛ mãdat vt procedatur sup questione natiuitatis ipsius agathe videliez vtrũ nata sit de legitimo matrimonio licet mcõgruũ videatur ut matrimoniũ de quo nata fuit a gatha genitrix dicti. r. impetratur q ea viuente non fuit impetitũ. hic deberet eẽ tertius epus scilicz exoneñ. ꝑm q est antiqua. et sic supfluit articulus iste. Sed quia vsqz ad aliud. Sz quia iudices isti forte. non procedebant impetrauit eandẽ causam cõmitti exoneñ. et vintoneñ. et eidem ludoneñ. et q̃a. f. habebat episcopũ ludoneñ. suspectũ fecit eũ remoueri ꝛ loco istius substitui abbatẽ hyroforden. vt supra de officio dele. c. causam que et supra eodem causam que. ꝛ sic habes hic continẽtiam totam istarũ decretaliũ. et hec decre. deberet precedere in isto titulo illam decre. scilicet. c. causam que. Nota q̃ iurisdictio temporalis nõ ptinet ad papam. Itẽ pa. nõ intẽdit iuri alicuius detrahere. Itẽ de statu alicuius queritur post eius decessum.

¶ Perlatum. Quidam. h. nomine habens vxorẽ ad partes constantinopolis se transtulit. vbi per x. annos et ãplius moram faciens ad vxorem suaz nõ rediit. vnde ipsa corã dioc. episcopo ad uersus eum querelã deposuit. et quia ipsum ulterius expectare nolebat. episcopus mandauit parentibus vt ipsum ad propria reuocarẽt. cũ ergo diutius expectatus fuisset nec rediret. episcopus au

dictis cõibus mulieris inter eos smãm
diuortij simul gauit. et dedit mulieri licẽ
tiam contrahendi cũ alio et sic auctorita
te ecclẽ cõtraxit cũ alio de quo filios fusce
pit. Contra filios istos obijciebatur. q
non erant legittimi et ideo ab hereditа
te paterna repellendi. Consultus pa. rñ.
et mandat quibusdã quatinus si cõstiterit q
eẽ mort eos smãm diuortij tulerit fili
os quos de alio ad cuius copulã auctori
tate ecclẽ transiuit sustulit legittimos
iudicent et hac occasione nõ patiantur
eos ab hereditate repelli. Nota q filij
nati de matrimonio auctoritate ecclẽ con
tracto legittimi sunt habendi licz matri
moniũ non fuerit legittimũ.

Quod nobis. Dicitur hic q
nati ẽ clandestino matrimonio postea p
ecclãm approbato iudicentur legittimi.
Nota qd ab initio nõ valuit expost fac
to conualescit Itẽ ratihabitio retrotra
hitur.

Referente. Quidam cõtrax
it sponsalia de futuro cũ quadã tandem
illa mutuo uolũtate cõtraxit matrimo
niũ per verba de presenti cũ alio et sic so
luta fuerũt sponsalia priora uel mortua
est antequã perueniret ad nubilẽ etatẽ
ille uero postmodũ cõtraxit matrimoniũ
cũ quadã cõsanguinea illius cũ qua spõ
salia cõtraxerat et ex certa scientia de q̃
filios fuscepit. queritur an filij sint le
gittimi an non. Et rñ. q non quia im
pediente publice honestatis iustitia ma
trimoniũ non fuit inter eos nec excusat
eos ignorantia parentum qi scienter cõ
traxerunt nec permissio ecclẽ et cõtractũ
debuit separari et ita non sũt admittẽdi
ad successionẽ paternorũ bonorũ Nota
q publice honestatis iustitia impedit et
dirimit matrimoniũ. Itẽ paterna igno
rãtia non excusat filios.

Peruenit. Quidã post mortẽ
parentũ lucie uidue uolebantur eã remo
uere ab hereditate paterna dicẽtes eaz
non fuisse de legittimo matrimonio na
tam ipsa uero dicebat q inter g. patrez
suũ z a matrẽ ipsius matrimoniũ fuit
legittime celebratũ et quã diu uixerunt
quiete ĩsimul permanserũt sine reclama
tiõe z ideo legittima debebat iudicari vñ
mulier significauit hoc dño pa. et ipse mã
dat quibusdam quatinus si est ita ipsaz
viduã legittimã debeant iudicare Nota
q ex quo matrimoniũ ĩ facie ecclẽ contra
ctum ẽ et simul maneant tanquã vir et
uxor filij inde nati legittimi debent iudi
cari.

Per tuas. Quidam r. nomi
ne quandam habebat concubinã ẽm o
pinionem maioris partis vicinie ẽ qua
filiuz fuscepit et postmodũ ea dimissa a
liam accepit in uxorẽ et illa concubina
alium in mariti processu tpis idẽ r in p
sentia multorũ firmauit propcio iuramẽ
to q illã quã videbatur habere pro con
cubina affidauerat q eã haberet in uxo
rem et post fidẽ datã prolem fusepit ex
illa tandẽ dũ ageret in extremis illum
quẽ fusceperat ex illa legittimũ filium
appellans hered̃ sibi constituit. Sed cũ
dubitaretur utr filius sic fusceptus eẽt
legitimus hered̃ ipsius cõmissum fuit cu
idam iudici ut de hoc cognosceret inter
preter illud quod ex quadã decr. alexã
habetur ubi dicitur q standũ est uerbo
viri et mulieris testes recepit a filio pre
dicti r. inductos quibus probauit q dic
tus r. matrẽ ipsius affidauerat antecq̃ il
lum fusceperet ex ea et ita illum pronũ
ciauit legittimũ hered̃ ipsius r. dubita
tum fuit postea an dictus iudex legittime
processisset Consultus pa rñ. eidem iudi
ci considerantes q plus est qd ĩ veritate

agitur q̄ quod simulate cōcipitur. licet dictus r. videatur ipso facto matrimoni um denegasse quod inter eos fuerat celebratū cū ad alia vota transiuit tamē quia desponsatio per testes legitimos p tacta fuit siue per verba de presenti siue per verba de futuro carnali copula subse cuta fuerit celebrata non tā immittere decretali. alex. que in casu dissimili loq tur q̄ inductis probatōibus. dicimus in dicem legittime processisse eius sniām cō firmans. ¶ Nota q̄ veritas opinioni pre fertur. Item filij de matrimonio presum pto fusceptī legittimi sunt.

¶ Per venerabilem. Nobilis vir v. de monte pessulano legittima sua vxore exclusa aliā superduxit de qua fili os fuscepit. tandē per archiepm auxlate nē. petijt a dño pa. vt filios suos legitti maret. quating eis natalia obiectio seu exceptio non noceret quominus sibi suc cederent & q̄ dispensare possit ostendit plurib⁹ rōibus. ¶ Primo sic ap. sedes diuersis causis dispensauit cū qui busdam ymnus legitime genitis non so lum naturalibus sed etiaz adulterinis vt possint in eccos promoueri. multo for tius videtur vt eos ad actus legitimā possit secularez. precipue vbi superiorē alium preter ro. pontificē cognoscant q̄ legitimandi habeat potestatē qui qđ po test in maiori multomagis potest in mi nori. Secundo probat idē per simile. ta le eo enī ipso q̄ aliquis ad dignitatez e piscopalem promouetur eximitur a pā na potestate. Preterea si episcopus sacē dos seruū alterius in presbiterū ordina ret liber efficitur licet ordinator satisfa cere dño teneatur et monstruosum vide retur vt qui ad actus spūales legitimus fieret. ad actus seculares illegitimus re maneret. vnde eoipso q̄ in spūalibus dispensatur per cōsequentiā intelligitur in tpalibus dispensatū. Sed in patrimo nio beati petri illud potest ap. se. libere facere in quo sūm principis obtinet po testatē. Tertio etiā videretur posse tra ctare audaciā postulādi quia rex francie reginam francorū vxorē suam dimisit & aliam superduxit de qua filios fuscepit sicut et iste nobilis cū quibus pa. dispē sauit. sic ergo filijs istius nobilis potuit dispensare. postmodū rē. pa. ad id quod dictū ē q̄ dispensauit cū filijs regis tā cie dicens. q̄ res illa non similis sed val de dissimilis inuenitur. Rex enī francie a regina fuit per legati se. ap. sentētiam separatus sed iste nobilis temeritate p pria vxorē reiecit. et rex francie antep̄ ad eum prohibitio peruenit de nō con trahendo cū alia superduxit aliā ex qua filios fuscepit. Sed iste nobilis cōtemp tum eccē aliā superduxit. preterea rex francie contra matrimoniū impedimen tum cōsanguinitatis obiecit. et coraz le gato testes induxit qui sniām tulit que reprobata fuit solū propter indebitum ordinē non seruatū. iste nihil obiecit p ter quod separari deberet. et vtrū filij re gis legittimi fuerunt vel illegittimi pōt non imerito dubitari q̄diu pendet ques tio affinitatis opposite. q̄ si affinitas op posita probata fuerit apparebit qđ illa nō fuit vxor regis francie et ita per conse quens alia legittima apparebit. et ita fi lij legitimi fuerūt. ¶ Item rex superiorē in tpalibus nullum habet. quare sine inu tria alicuius se poterat sedi ap. subijcere imo videri posset aliquibus q̄ per seipm non tanquā pater sed tanquā princeps posset cum subditis dispensare. iste vero nobilis alij est subiectus. Istis ergo rōi bus consideratis pa. dispensauit cū filijs regis francie cūm trahens tā ex vteri

testamento q̄ ex nouo quia non solū in patrimonio sancti petri in quo plenam habet potestatē in tēporalibus. verū etiam in alijs regionibus certis causis ispecialiter iurisdictionem tēporalē exercēs. et hoc ostendit per legē veterē testamenti. Si difficile et ambiguum apud te iudicū cē prospexeris inter sanguinem et sanguinē. cām ꝛ cām. lepram et leprā. venies ad sacerdotes leuitici generis et ad iudicē qui fuerit illo tpe ꝛ indicabunt tibi iudicij veritatē. tandē exponit auctoritatē deutro. quid intelligēdū sit per eā. exposita auctoritate veteris testamenti. dicit pa. licet cū filijs regis de quibus ab initio dubitabatur an legitimi fuerint duximus dispensandum quia tamen tam lex moisaica q̄ canonica sobolem ex adulterio suscepta detestatur dicente domino q̄ manzer⁹ et spurij vsq; ad decimā generatōem non intrabūt ecclām et canon vetat tales ad sacros ordines promoueri. et ꝑm leges a paterna hereditate repelli debent et denegant alimenta et ideo petitioni istius nobilis non duximus annuendū. Nota q̄ in cā matrimoniali vbi agitur de federe matrimonij ordo iudiciarius est seruandus alias nō tenet sniā. Itē matrimoniū quod non tenet non impedit aliud matrimoniū qđ de iure posset valere cū postea cōstiterit q̄ primū nullū fuit et filij de secundo nati legittimi sunt. Itē aliquis facit aliq̄d cū filijs non tanquā pater sed tanquam rex. Itē papa potest legittimare ad amb⁹ actus spūales et tpales vbi hz vtrā q; iurisdictōem. Itē in certis casibus iurisdictōem tpalem potest exercere in aliena tpali iurisdictione. Itē excōmunicatus mortuus reputatur. Itē spurij ad sacros ordines non debent promoueri ꝑm leges non succedunt quibus etiā alimenta negantur.

¶ Ex tenore. Quedā vidua petebat hereditatē quondā r. mariti sui restitui sibi et filio pupillo. pars aduersa petitōem suam repellere nitebatur p eo q̄ dictum r. maritū ipsius de adulterio genitū asserebat dicens q̄ pater dicti r. viuente vxore legittima aliā m. nomine superduxit ex qua dictū r. maritū ipsius vidue suscepit pars vidue respondebat q̄ dicta vidua nesciens q̄ pater dicti r. aliam haberet vxorē cū eo contraxit in facie ecclesie. vnde dictus r. filius ipsius debebat legittimus reputari. cum illegittimi dici non debeant qui de adulterina conscientia non nascūtur. iudices qui de hac materia cognoscebant. super hoc dubitātes cōsuluerunt dñm pa. vnde ipse intelligens q̄ pater ipsius r. matrem eo in facie ecclē ignaram q̄ sibi aliā matrimonialiter copulasset duxerit in vxorē et dū legittima putaretur vxor ipsū r. suscepit ex ea in fauorē prolis dictū r. legittimū iudicauit. Nota q̄ ignorantia alterius parentis facit q̄ filij de tali matrimonio nati legittimi sunt et fauor ꝑ ad hoc coadiuuat.

¶ Gaudemus. Infideles quidā in secundo vel tertio gradu ꝑm opinionē suam cōtraxerunt matrimoniū et filios de tali matrimonio suscepterunt. tandem cōuersi sunt ad fidē. queritur an filij eorum legittimi sint censendi. Rndet pa. q̄ vtilitate publica suadente debent legittimi reputari. Nota q̄ fauor fidei ꝛ publica vtilitas attendenda sunt.

¶ Qui matrimoniū accusare possunt et testificari.

Relatū Quidā filiā suā cuidā tradidit cū qua per aliquos annos permansit. tandē propter homicidiū quod cōmisit de ciuitate timore mortis recessit. postmodū dicebatur q̄ pater puelle illū de sacro fonte leuauit. eōs loci feat illū per trās requiri et per quinquennīū expectatus non potuit inueniri. Consultus pa. rñ. q̄ si manifestū ē quod asserit. aut legitimi accusatores et testes apparant. postquā inuenie ille fuerit cū oī diligentia requisitus etiam si non potuerit inueniri poterūt recipi testes et sine canonico negocīū terminari Nota q̄ in cā matrimoniali lite non contestata recipiuntur testes altera parte absente.

¶ Nobis est. Aliquis vult accusare matrimoniū vel etiā testificari contra illud per cartulā in quascribit accusatōez siue testimoniū suū nihil dicēs voce propria. Queritur vtrū talis accusatio vel testimoniū sit admittendū. rñ. pa. q̄ in talibus nullius ē momēti tale testimoniū quo ad sniām proferendam nisi solū quo ad p̄sumptionē nisi alia legittima suffragentur. hoc qđ dicitur hic melius intelligitur de testibus q̄ de accusatoribus sed de vtroq; vtrū ē. Nota q̄ per scripturā nullus dz accusari.

¶ Videtur. Queritur vtrum parentes et cognati vtriusq; sexus admitti debeant in testimoniū suorū cōsanguineorū ad matrimoniū coniungendū vel dirimendū. rñ. pa. q̄ bene admittunt et hoc probat tā antiqua cōsuetudine q̄ legibus. ideo maxime admittūtur parentes et si parentes defuerint admittātur p̄ximiores quia vnusquisq; cōsanguineus tanē scire laborat testibus. carte et recitatione maiorū. illi recipi debent q̄ melius sciunt et quorū interest q̄ aūt dicat pater non recipiatur p̄ filio nec filius p̄ patre in cā. Illud vtrū est in criminalibz causis vel cōtractibus sed in matrimonio coniungendo vel disiungendo admittūtur fauore matrimonij. Nota q̄ in causa matrimoniali pater admittitur p̄ filio sed non in alijs. Itē matrimonium ē fauorabilis ē.

¶ Insuper. Quidā cōtraxit cū quadā puella infra nubilē etatē tandē facta maior et ab illo pluries cognita cōtra matrimoniū p̄clamauit dicēs q̄ ab initio sp̄ dissensit et hoc probare volebat per testes. Queritur an sit audienda rñ pa q̄ amplius audiri non dz contra matrimoniū quia reclamare debuit antequā cognosceretur ab ipso sicut ante rij. annuz vt̄ dissentire ita postq̄ carnaliter cognouerit eandē non poterit reclamare ratihabitione sequenti. Nota q̄ ipso facto confirmatur qđ non valebat. Itē qđ ab initio non tenuit ratihabitione sequenti valet.

¶ Significante. Quidā duxit quandā mulierē mater mulieris mittitur matrimoniū accusare vt ab illo pecuniā extorqueret et licet voluntate sua prana non possint opera respondere nihilominus uult habere pecuniā vt ab accusatione desistat cū igitur malicijs hominū sit obuiandū mandat pa. quati. si est ita ab accusatione matrimonij repellatur. Nota q̄ mater potest accusare matrimoniū filie si non maliciose moueatur. Itē malicijs hominū non ē indulgendū Itē nō auditur ille qui tantū vult nocere.

¶ Cum in tua. Consuetudo ē in aliquo loco vt quando aliqui volunt cōtrahere matrimoniū. publice proponit in ecclesijs vt quicūq; sciat aliquod impedimentum exhibeat et dicat nullus appareat dictū et sic contrahunt postea apparet

accusatur. queritur an sit admittendus rñ. q̄ si tpe p̄missē denunciatōis extra dioc. existebat ille qui nunc matrimoniū accusat vel ad eū denunciatio nō potuit peruenire puta quia infirmitate ima laborabat vel in tali erat etate q̄ ad hoc eius etas non sufficiebat vel alia legittima cā erat impeditus eius accusatio dz audiri alioquin tāq̄ suspectus dz repelli quia p̄sumptio est contra ipsum qđ denunciatōem publicē factā non ignorauerit dū in dioc. exstebat nisi p̄ prio firmauerit iuramento qđ postea dixerit q̄ obiecit z q̄ ad hoc ex malicia nō procedit et tūc etiā si didicisset ab illis q̄ denunciatōis tpe tacuerunt ei tamē non dz claudi aditus accusandi quia illi et si ab accusatione repellantur propter culpam silentij iste tamē repelli non dz cōsulpabilis non existat Nota primo q̄ cōtra ea que publicē fiunt hz quis accusatōem. Itē qui ē in dioc. non hz accusatōem circa ea que publice fiunt. Itē iuramentū elidit p̄sumptōem. Itē aliquis admittitur ad accusandū cuius actor repellitur secus in testimonio. Itez propter culpam alienā non repellit ab accusando.

De diuorcijs.

Si qua mulier ‖ Dicitur hic si aliqua mulier fuerit machiata in mortem viri ei vir defendēdo se aliquē de insidiatoribus occiderit post mortem vxoris cū alia contrahere potest mulier aūt sine spe cōiugij penitere dz. Nota q̄ conatus sine effectu punitur.

Quesiuit. Queritur in capitulo isto vtrū mulier pro furto vel alio crimie a viro suo separi debeat. rñdet pa. q̄ mulier pro furto vel alio crimine viri sui separari non dz nisi velit religionem fidei sui corrumpere. Sed si vir vxorem suā ad infidelitatē traxerit a viro poterit separari quo ad mutuā seruitutez Ita tamē q̄ alij nubere non liceat quia licet separetur tamē manēt cōiuges etiam separati et idē intelligitur in viris. Nota q̄ vir pro nullo crimine potest vxorem dimittere nisi pro spirituali fornicatione vel etiā carnali et ecōuerso quia vir et mulier ad imparia non iudicātur.

Porro de comite. ‖ Quidā comes auctoritate sua absq̄z iudicio eccē dimsit vxorē suam quia eā dicebat cognatā fuisse vxoris sue defuncte mulier petebat eū sibi restitui. Queritur an potuerit eā sic dimittere. rñ. pa. q̄ si etiaz parentela publica et notoria eēt sine iudicio eccē vxorē dimittere non potest vñ comes cōpelli potest vt eā recipiat que restitutōem eius petebat qđ si facere cōtempserit excōmunicetur.

Preterea. Quidā h. nomine q̄n dam cognatā suam duxit in vxorē. quitur quid fieri debeat. rñ. pa. q̄ si nō apparent accusatores et parentela manifesta z publica existit qđ credibile non ē nisi eēnt cōsanguinei i primo gradu l secūdo illud matrimoniū dissoluitur qđ illicite est contractū. Nota q̄ in notoriis ordo iuris seruandus ē. Itē nullus debet auctoritate propria vxorē dimittere Itē qđ notoriū et manifestū ē accusationē non indiget.

Significasti. Quidā sine iudicio eccē dimsit vxorē suam pro eo q̄ fugestum fuit ei cū quodā cōsanguineo suo eam incestū cōmisisse propter qđ etiā fuit excōmunicatus. Sed mulier illa de alio sobolem susceperit nihilominus petebat viro suo restitui dicens q̄ iniuste eā

dimiserat et sibi materiam adulterandi dedisset. queritur quid iuris sit rñ. pa. q si notorii sit mulierē ipsam adulteriū cōmisisse ad eam recipiendā vir cōiugalis non debeat nisi constaret ipsū cū altera adulterium cōmisisse. Nota q adulteriū notoriū impedit restitutionem. Itē paria delicta mutua cōpensatione tollunter.

Ex litē. Quidā v. nomine duxit quandā in vxorē tandē orta discordia inter eos dicebat v. q eā violentiā sibi illatā et metū etiam illam duxisset postmodū accusauit eā super crimine fornicationis que cepit publice profiteri q cum vir ei negaret in necessarijs quidē crimen cōpulsa fuit mentirē supradictum. Sed cū āmonita fuisset ne ad suggestionē alicuius illud turpe contra se p fiteretur. ipsa illud manifestius asserebat ep̄s conuocato capitulo suo de consilio capituli sui vtriq eorū priuatim cōtinentiā induxit obseruandā itaq caste viuerent mutuē separati. Sed dictus v. statiz cū alia cōtraxit. ep̄s hoc audiēs ab ipso v. veritatē inquirens. ipse rei seriez explicauit et ad se. ap. appellauit. Ep̄s ordinē huius negocij dño pa. significauit vnde mandat pa. quatinus si est ita vir predictū ad vxorē legitimā redire cōpellat. Nota q ex sola cōfessione adulterij separatur vxor a viro quantū ad mutuam seruitutē. Itē de cōsilio capituli e piscopus hmōi sniās ferre dz. Itē separati viuere debent continenter. alioquin non obstante sniā debent adinuicē redire quia paria delicta mutua cōpensatione tolluntur. Itē delictū superueniens rei iudicate tollit sniām.

De illa que. Quidā vir lapsus fuit in hereſim vxor eius statim sine iudicio ecclē ipsius cōsortiū declinauit. cū dem ille reuersus est. ipse petebat vxorē suaz ipsa nolebat ad eū redire. queritur quid iuris sit rñ. pa. si mulier maxie ea intentione discessit a viro. vt ille in hereſim lapsus tedio et cōfusione affectus ab errore suo se cōuerteret ei reuerso ē reddenda. et si ad eū redire noluerit compellenda ē. Sed hoc quod in fine dicitur corrigitur per capitulū sequens. Nota q cessante causa cessat effectus. Itē exceptio semel acquisita ex sniā sp durat.

Quāto te Duo erant cōiugati. alter eorū transiuit ad hereſim. q remansit in fide volebat ad secunda vota transire. Ep̄s consuluit. quesiuit vtrūz possit. rñ. pa. distinguendo inter fideles et infideles si dno sūt coniuges infideles et alter ad fidē cōuertatur altero nullo modo vel nō sine blasphemia diuini nominis vel vt eū trahat ad peccatū mortale alteri cohabitare volente. alter ad secūda vota si voluerit potest pertransire et in hoc casu intelligitur quod dicit apostolus si infidelis discedit discedat frater enī vel soror nō ē huic seruituti subiectus et canon eodē modo intelligitur qui dicit contumelia creatoris soluit ius matrimonij circa eū qui relinquitur. Si vero alter fideliū cōiugum labatur in hereſim vel transeat in gentilitatis errorem in hoc casu is qui relinquitur nō pōt ad secunda vota transire licet ī hoc casu maior videatur cōtumelia creatoris licet enim inter infideles sit matrimoniū non tamen ratū et verū est matrimoniū vt illis viuentibus cōiugiū ipsum perduret nec obstat q si quibusdam forsan possz opponi q fidelis relictus non debeat iure suo priuari sine culpa cū in multis casibus hoc cōtingat vt si alter cōiugum īcidatur per hanc responsionē quorūdā malicie obuiatur qui in odium cōiugum vel

quando sibi inuicē displicerent si possent eas dimittere simularent hereſim. vt alt̄o qui remansit in fide matrimoniū cō tralere reuertertur ab hereſi et p hāc rsponsionē soluitur quēstio alia qua q̄ritur vtrū ille qui remansit in fide cogatur redire ad illū qui ab hereſi vel infidelitate reuertitur. ¶ Nota q̄ matrimonium infideliū illis viuentibus potest separati alter ad fidē cōuerso altero remanente in infidelitate in tribus casib9 hic cōtentis ¶ Sed matrimoniū fideliū carnali copula consūmatū viuentibus conīugibus nunquā separatur. Itē priuatur q̄s iure suo sine culpa sua. Itē mali cīs hominū ē obuiandū.

¶ Gaudemus. Pagani accipiunt vxores in secundo vel tertio gradu vel alterius pagani taliter cōiuncti cōuertūtur ad fidē. Quesitū fuit a dño pa. vtrū post baptismū debeant simul remanere vel ab iuicē separari. rñ. pa. q̄ sacramentū coniugij apud fideles ⁊ infideles existit vnde dicit apostolus. Si quis fidelis infidelē habet vxorē et hec cōsensit habitare cū illo nō dimittat illā. et in p̄dictis casibus pagani licite cōtrahunt matrimoniū quia cōstitutionibus canonicis non artātur et ideo fideles hmōi fauore fidei xp̄iane matrimonialiter copulari libere possunt ⁊ licite remanere cōiuncti cū per sacramentū baptismi nō soluantur cōiugia.

¶ Quia vero Pagani simul habent plures vxores si cōuertātur ad fidem. Queritur vtrū oēs vel q̄nā illarū habere debeāt post baptismū. rñ. pa. ostēdens q̄ vnā tantū debeāt habere cū ab initio vna costa in vnā feminā est cōuersa. et scriptura sacra testatur propter hoc relinquet homo patrē ⁊ matrē et adhērebit vxori sue et erūt duo in carne vna. non dixit tres vel plures sed duo. nec dicit adhērebit vxoribus sed vxori. nec alicui vnquā licuit insimul plures habere vxores nisi diuina reuelatione alicui fuerit cōcessum p quā iacob a mendacio israhelite a furto. sampson ab homicidio excusati fuerunt. Sic patriarche et alij iusti uiri qui plures habuerunt vxores ab adulterio excusantur. et hec sniā in euāgelio approbatur quicūq̄ dimiserit vxorē suam exceptā fornicatiōis cā. ⁊ aliam acceperit mechatur. ergo si vxore dimissa alia duci non pōt. multo fortius nec ea retenta. per quod euidenter apparet q̄ nullus simul plures potest habere vxores. nec aliq̄ plures maritos. ergo sequitur q̄ post baptismum primā debet habere.

¶ Qui aūt. Pagani siue infideles dant vxoribus quando volunt libellum repudij queritur vtrū illis viuentibus possint accipere alias ad fidē conuersi vel ante conuersionē. rñ q̄ in euangelio tale repudiū reprobatur. et ideo uiuēte vxore etiā cōuersus ad fidē aliā habere non potest nisi post cōuersionē ipsius illa renuat habitare cū illo vt si cōsentiat uult tamen xp̄istum blasphemare vel illū trahere ad mortale peccatum. in quibus casibus mulier restituti onem petere nō posset etiā si de iusta spoliatione constaret quia p̄m ap̄lm alter alteri non ē hmōi seruituti subiectus.

¶ Quod si Aliquis cōuersus ad fidē dimisit uxorē propt̄ premissas cās antequā contrahat cū alia vxor cōuertitur ad fidē quer̄itur an cōpellatur eam recipere. rñ q̄ sic.

¶ Quāuis quoq̄. Aliquis paganus dedit libellum repudij uxori. illa nupsit alij p̄m ritum suum uir cōuersus est ad fidem. et uxor sua que nupsit alij post

repudiū similiter cōuersa est ad fidē pe tit illū. Queritur vtrū possit illū petere nō obstante hoc q̄ alteri nupsit rōne licē sūm euāgelicā veritatē q̄ duxerit dimissam mechatur. nō tū dimissor poterit ob icere fornicatōes dimisse post baptismū p eo q̄ nupsit alij post repudiū et sic eā teneatur recipere nisi alias fuerit fornicata

Nota in prima pte q̄ in baptismo solu uūtur crimina et nō coniugia. et ita infideles in gradu p̄hibito cōiūcti post baptismū non separantur. Nota in secūda pte q̄ nullꝰ potest simul hē plures vxores nisi diuina revelatōe q̄ excusauit a mendacio furto et homicidio p̄dictos patres.

In tertia pte nota casus i q̄bus tenetur restituto iniuste spoliato. In q̄rta pte nota q̄ maritus nō potest obicere fornicatōnes vxori p eo q̄ nupsit alij. licet nō tenuerūt matrimonium.

¶ Deus qui. Quidam infideles scismoneñ. cōtrahebant matrimoniū cū relictis fratrū suorū simoneñ. isti de nouo cōuersi sunt ad fidem. Queritur vtrū debeāt remanere cū relictis fratrū suorū Dās pa. cōcedit eis ap̄lica imfirmitatē eoꝝ vt matrionijs cōtractis cū vxoribꝰ fratrum vtantur dūmodo fratribus decedentibus sine prole cū talibus contraxerūt vt iuxta legē moysaicā semen defuncti fuscitarent prohibendo ne tales decedentes sibi copulent post fidē receptā. Nota q̄ propter nouitatē fidei dispensatur cū aliquibus vbi alias non dispensaretur.

¶ De donationibus inter virū ⁊ mulierē et dote p̄ diuortiū restituenda.

Vlieres Dicitur hic q̄ si mulier ex cā iusta separetur a viro dos totā sibi ꝺz restituī. Nota q̄ vbi principale non tenet nec accessoriū.

¶ Significauit. Inter p. mulierem et h. virū suū fuit diuortium celebratū sed dictus h. dotē suam illicite detinet et reddere contradicit et possessiōes quasdam quae habebāt cōmunes et illas similiter retinere cōtendit vnde mulier illa cōquesta ē dño papę pr̄mandat quatinus si est ita nec ē aliud q̄ impediat virū iudices illum cōpellant ad restitutōem dotis ⁊ ad diuisionē eorū que cōmuniter habuerūt. Nota q̄ soluto matrimonio vir omnia vxori q̄ habuit ab ea restituere tenetur.

¶ De prudentia. Causa matrimonij que vertebatur inter h. et m. cōmissa fuit quibusdā iudicibus iudices consanguinitate probata protulerunt sniāz diuorcij inter eos sed de dote qua mulier repetebat a viro nihil dixerūt. vnde mulier significauit hoc dño pa. rescribit pa. eisdē iudicibus quia principaliter de matrimonio cognouerūt ⁊ dote q̄ ē cā iuris accessorie cognoscere debuerūt et diffinire vñ mandat pa. quatinus predictū h. compellant vt predicte mulieri totā dotē sicut iustum fuerit restituat. Nota q̄ cā dotis accessoria siue maioris est ad cām matrimonij ⁊ qui cognoscit de matrimonio cognoscere potest de dote.

Plerunq; Per se patet. Nota q̄ vxor propter adulteriū cōmissum dotem suā amittit Nota culpa vnius cedit lucro alterius

Et si necesse Rex legionē. accepit in vxorē filiam regis castelle ⁊ ei dedit i donatōes propter nuptias castra quedā ita videlicet q̄ si aliquo casu ipsa relinqueret castra ipsa cederent i ius eꝝ Sed ipsi propter cōsanguineitatē insimul non poterant remanere vnde mandauit

pa. quatinus deberent ab inuicē separari sed rex legi nolebat eam dimittere nisi castra sibi restituerentur et ita castra illa præstabant impedimētū copule dissoluende vnde mādat pa. archiepō cōpostellano et vniuersis episcopis in regno legion. constitutis qđ cū castra que impedimentum præstant copule dissoluende non tam ob turpem causam quam ob nullam sint data cū inter eos matrimoniū esse non possit et ideo nec dos nec donatio propter nuptias eē potest nec ad cōmodum ei cedat qđ dz potius ad prīa retorqueri quatinus viro castra ipsa restitui faciant et ad id per excōicationis sētiam filiā predictā coartari. Nota q̄ si principale non tz nec accessorium ꝛ ita ibi matrimoniū eē non pōt nec donatio propter nuptias.

Super. Aliquis dedit alicui aliquam terrā non in feudū vel hereditatem sed quādiu viueret possidendā ille postmodū partē illius terre dedit vxori sue in donatōem propter dotē decessit vir Querit vtrū vxor eius prefatā donationem habere debeat dū uixerit et teneē Secūdo ponitur alia questio aliqs dedit heredi suo de legittimo matrimonio procreato in hereditatē vel feudū aliquā terrā postmodū ipse partē ipsius terre dedit vxori sue in donatōem tandem decessit sine prole. Querit vtruz de iure mulier possit habere donatōem illā consultus pa. rñ. q̄ cū regulariter nullꝰ possit plus iuris transferre in aliū quā habeat vir predictus nō potuit vxori predicte relinquere quod ei non licuit nisi q̄ ad viueret possidere et ideo mulier illa nō tam illā habere non pōt nisi ille ad quez illa fuerat donationi voluerit cōsentire et idē est in secunda questione dicendum licet aūt in causis viduarū eccē fauorabilis debeat eē tamē contra iusticiā non est fauor eccē concedendus in fine dicit q̄ vxor dicitur dotē dare viro vir aūt muliere donatōem propter nuptias. Nota q̄ nullꝰ potest plus iuris in aliū transferre q̄ ipse habeat. Item eccē etiā nullis p̄ sonis miserabilibus dicitur contra iusticiam preiudiciū facere. Item mulier dat dotē marito maritus aūt vxori donatiōnē propter nuptias

Per vestras. Inter h. virum et vxorē suam cōsulibꝰ ciuitatis ianuē. super dote ipsius mulieris questio vertebatur corā quibus dictus h. petebat dotem vxoris sibi assignari mulier ecōtra dicebat q̄ sibi assignari non deberet cuz ad inopiaz vergeret nisi cautionē prestaret de dote soluenda et quia eā a se expulerat iudices quia ad inopiā vergere videbatur pnunciauerunt q̄ dos illa nō assignaretur eidē nisi p̄staret cautionē idoneam de ipsa non petitura et sic dos ipsa remansit penes quendam magistrū r. postmodū vero dictus h. impetrauit lras ad archiepm et archid. ianuen. contra illuz r. super dote predicta iudices dictum magistrū r. ad suam presentiā citauerunt coram quibus dictus h. petebat a dicto magistro r. dotē vxoris sue sed dictus r. exceptōem opposuit cōtra ipsū videlicet q̄ vxorē suā a se repulerat et tacita veritate super hoc lras impetrauit videlicet q̄ alia vice super eadem dote questio mota fuit corā consulibus ciuitatis et pronunciatum fm q̄ superius est premissuz iudices cū de hoc cōstitissz eisdem precepserunt eidem vt sic de dote saluanda cauerz et vxorē reciperet sed cū ipse cautiones p̄stare non posset ad ipsius mstantiā dño pa. hoc rescribere curauerunt vnde dñs pa. his premissis mandat eisdem quati. dotem faciant assignari eidem sub ea

cautione quam potest prestare vel saltē alicui mercatori cōmittāt vt de parte honesti lucri valeant sustentari nec occasione dotis deserere uxor a viro dimissa vt vir adulterij reatū incurrat satis ei potest ei esse di modicū dotis cui creditur totum corpus uxoris // Nota q cautio de dote saluanda prestari dz a viro cū ad ī opiam uergit // Itē cautio que prestari potest exigenda est // Itē cui cōceditur maius ꝛ minꝰ multo fortiꝰ cōcediuidet

¶ Donatio. // Quesitū fuit a patribus inter virū ꝛ uxorē durante matrimonio donatio hinc ꝛ inde facta teneat. rñ. pa. q donatio durante matrimonio inter coniuges facta ex qua alter fiat locupletior et alter pauperior non hz firmitatē nisi donatio cōfirmetur obitu donatoris et donatore uiuente penitus euanescit si reuocetur ab eo tacite vel expresse vel si prius moriat q donatōem accepit.

¶ Sane. // Dicitur in hoc §. q soluto matrimonio dos reddi debet ad mulierem et donatio ad virū nisi de consuetudine contractum obtineat vel nisi ex pacto facto inter virum ꝛ uxorē de lucranda dote vel donatione propter nuptias contractum mducatur et pactum istud equale debet esse ex utraqꝫ parte. // No. q donatio inter virum et uxorem non valet nisi in casibus. Item dos ad mulierem reddi debet et donatio ad virū ꝑm leges consuetudo tamē vel pactum ī hoc derogat legi.

¶ De secundis nuptiis.

Appellanū ¶ Quedā mulier mortuo viro suo trāsiuit ad secūda vota quidā cappellanus detinebat mulierē istā transeuntē ad ꝑm matrimoniū q nuptie secūde bñdici nō dñt quesitū fuit qualiꝫ cappellanus iste punniri debeat mādat pa. epō suo quati. cappellanū illū ab offō et bñficio suo suspēdat et sic suspensū ad ap. se. transmittat. Nota q secūde nuptie bñdici non debent ꝛ q eas benedicit punitur.

¶ Dñs ac redemptor. // Quidam xpistianꝰ erāt in captiuitate sarracenorū quidā de his cōiugati nulla certitudine habita de morte uxoris cōtraxebāt secunda matrimonia Querebat an deberet sic remanere rñ. pa. vt nullꝰ presumat āmodo ad secūdas nuptias cōuolare do nec ei cōstet q uxor sua de hac luce decesserit Si uero aliqs vel aliq hoc nō seruauerit et dubitet adhuc de morte prioris coniugis cui nupserit debitū nō deneget postulanti sed nullatenꝰ exigat ab eadē Si uero postea cōstiterit de uita prioris coniugis statim eā relinquat et ad priorē reuertatur. // Nota q uir ꝛ mulier cōtrahere secūda matrimonia nō dz nisi de morte cōiugis certus existat.

¶ Vir aūt. // Dicitur hic q bigami vel bigama nō debent aliquo modo a sacerdote benedici cū alias fuerint benedicti hoc habes xxxi. q. i. quē admodū Nota mulieres secundo nubentes nō eē a presbitero benedicēdas.

¶ Sup illa. // Secūdū leges si mulier mortuo uiro ītra ānū nubat efficit īfamis. Querit an ꝑm canones ita sit. rñ. pa. q cū dicat apls mulier viro suo mortuo soluta ē a lege uiri nubat in dño cui vult ex licentia apostoli omnis infama abolet ur.

¶ Cū secundum. // Dicitur hic q mulier mortuo viro suo nubendi tantuz m domino habet libertatem nec debet si nupserit legalis infamie sustinere iactu rā Rm in his facte leges nō dignātur sacros canones imitari.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Incipit liber quintus.

De accusationibus inquisitionibus et denunciationibus.

Si legittimus // Ca. Nota q criminosus non pōt alium accusare

Si quis eps // Ca Dicitur in ca. isto q si ali ge q dignus sit volu erit denunciare epō suū super aliquibus excessibus suis dō illū caritative admonere vt se emendet. Si aūt se corrigere noluerit postmodū cām eius deferat ad primatē alioquin caritatiua z legittīa admonitione omissa a denūciando repellitur. Nota q ad denunciandū non dō admitti qui legittime non premonuit et caritative.

Illa prepositorū. Ca. Quidā abbas īfamatus erat apud pa. vnde mādat duo campanie q si aliquis ē de mōasterio ipsius abbatis qui velit aliquid dicere contra ipsū abbatē ipsū accusando l denunciando pa. paratus ē audire ipsum cū illis quorum īteresse et cām districte prosecutari cōdemnando ipsū vel absoluē do. Nota q monachi possunt abbatē suum accusare vel denunciare. Itē eps hanc cām dō inquirere cū canonicis suis Itē sniā dō cōtinere cōdemnatōem vel absolutionem.

Omnipotēs deus. Ca. Dicit hic q si aliquis infamatur nō dō ad honores promoueri donec de hoc inquirat vel inde se purgauerit. Nota q opinio p mouendi ad honores vacillare non dō z sic pendente accusatione pmoueri nō dō

Nulli eōrum. Ca. Quidā familiaris episcopi volebat ipsū episcopū accusare opponebatur sibi q erat vilis o pinionis z male fame. quaeritur vtrum sit admittendus. Rñ. pa. q nō īō episcopo illuō a sua accusatione repellere quē a se separare neglexerit ātequā accusaret eūdem. Nota q semel approbatum i certum reprobare nō possum.

De his. Ca. Dicitur hic q si aliquis ē absolutus de crimine de quo fuit accusatus non dō iterū accusari de eodem. Nota q crimina semel dimissa iterū vindicari nō debent.

Repellātur. Ca. Dicitur hic q illi qui morantur cū īimicis meis a me a accusatione debent repelli cū mei mīmici presumantur qua affectio amicicie soleat mitare huius accusationes. Nota q cū mīmicis meis habitantes mīmici mei presumūtur. Itē aliquid ex cohabitatione presumitur qđ alias non presumeretur.

Accusasti. // Ca. Dicitur hic q si accusasti aliquē maliciose et per tuaō accusatōem mortuus fuerit vñ. annis penitere debes in pane et aqua. et xl. diebō Si aūt per tuā accusatōem membrū amisserit p tres quadragesimas penitere debes. nota q qui occasionē damni dat damnū dedisse videtur.

Euidentia. // Ca. per se patet. nota q in notorijs iuris ordo non recipitur.

Cum p. // Ca. P. manconella presbiter ex vna parte z presbiter bonō et iohannes laicus eius frater ex altera erant in presentia pa. iohannes laicō cepit accusare p. manconellā de sȳmonia pa. quia laicus erat non admīsit euō ad accusandū dictū p. manconellā quo repposso presbiter bonus frater eius cepit illū statim accusare super crimine sȳmonie z pa. eū repulit pro eo q cū idē iohannes accusasset dictū p. presbiterū bonū frēm

fuum dixit testimoniū circa ipsū. & quia etiam frater p. dictā bonū presbiterū de cū consimili accusauit et et ideo neutrum illorū admisit in accusatōez dicti p. Sz quia vterqz super obiectis erat infamatus vtriqz propter infamiā purgatōem indixit. vnde mandat pa. q vterqz illoz cū tribus sacerdotibus debeat se purgare Nota q laici clericos accusare non pñt Itē mutua accusatio repellitur quia presumitur odiosa. Itē qui tulit testimoniuz cōtra aliquē in cā criminali non potest illum accusare postea. Itē si aliquis accusauit aliquē et fuit repulsus ea ger manus repellitur ab illius accusatione quia presumitur inimicus.

Ex parte. Ca. Monachi dñt abbati obedientiā et reuerētiā. Dubitatur verū hoc non obstante possunt ipsuz ab bate accusare. rñ. pa. q monachi non sunt repellendi ab accusatione abbatis pro eo q de obedientia et subiectione ipsius noscūtur eē nisi alia rōabilis cā ipediat quibus debent de bonis monasterij expense necessarie ministrarivsqz ad finem cause cū proprium non habeant. Nota q subditus potest accusare suum prelatum non obstante obedientia.

Si constiterit Ca. Quidā sacerdos o. nomine petebat eccām suaz sibi restitui qua dicebat se spoliatū iniuste. respondebatur ab aduersario g. nomine q non erat audiendus quia non fuerat spoliatus cū ipsam nō intitulatā sed tā tūmodo cōmendatū habuit. Itē q qua si ebrius in taberna pernoctauerat et interilla nulla dormitione facta sequenti mane missam celebrauit & ideo iuste per iudicē fuū priuatus fuit ipse vero omnia negauit dicēs q in ea canonicē fuerat institutus & iniuste post appellatōez spoliatus. mandat pa. primo inquiri de premissis et si constiterit q eccā non fuit ei cōcessa sed ad tēpus cōmendata vel qa in taberna pernoctauerit et mane sequēti nulla dormitione premissa celebrauit imponatur ei silentiū super ipsa eccā & desistere cōpellatur ab impetitione aduersarij sed si constiterit q eccā fuit ei canonicē concessa et postea de crimine cōuictus non fuit vel si post ap. fuerit spoliatus restituatur sibi eccā Nota q qui eccām habet cōmendatam non dicitur eā ꝑprie possidere quare non dicitur spoliatus si inde remoueatur vel expellatur per commendationem.

Meminimus Ca. Quedā monacha c. nomine fuit electa in abbatissam cuiusdam monasterij cuius electionem pa. cōfirmauit mandans dioc. epō vt ei munus benedictionis conferret dū eam benedicere vellet quidā b. nomine ꝓposuit ex aduerso dicēs q eandē de simonia accusare vellet appellans ne ipsam benediceret propter qđ eā nō benedixit. ꝓponebatur q ille non deberet audiri qui a inductus fuerat in testem contra ipsam in cā electionis quā pa. cōfirmauit. Significatū fuit hoc domno pape vnde mandat eidem episcopo q ꝑpter appellatōem p̄dicti h. eam benedicere non postponat cū fuerit requisitus quia cū testimoniū tulerit cōtra ipsam eius presumitur inimicus. Nota q inimicus non admittitur ad accusandū etiā in crimine excepto.

Licet. Ca. Quidā canonici bi suntini per suas lrās super crimine piurij simonie et mestus archiepiscopū suum denunciauerūt dño pa. c. ipse iuris ordinē obseruato archiepiscopo bisuntino mandauit vt ad certū terminū ad presentiam suam accederet responsurus obiecti archiepiscopus ad terminū sibi prefixum accessit innocen. se interim sublato

de medio cū nullus apparuisset qui dicere aliquid contra p. ipsū quesiuit ab i. et o. archidiaconis constitutis in presētia pa. si aliquid contra ipsum super premissis vellent proponere et legittime ostendere ipsi respondērūt qp nō proposito accusandi illa scripserant sed quia incorrigibilis videbatur denunciauerat illa domino pa. et nuncius qui venerat mandati formam excessit vnde pa illis silentiū imposuit ne de cetero super his accusarēt vel infamarent eundē et quia citra īscriptionem desistere noluerūt non imputatur eisdem ne igitur propter minus canonice in ipsius episcopi ab absolutione procedere videatur inquisitōem super fama ipsius cōmittit faciendā. Nota qp licitum ē desistere ab accusatione sine pena āīscriptionē. Itē contra infamatus debet fieri inquisitio deficiente accusatore. Itē prelatus potius dz delectari in bona fama subditorū quā in infamiā eorūdem.

Veniens. Ca. Quidā canonicus pragēn. a. nomine in presentia pa. proposuit qp cū epūs pragēn. esset filius sacerdotis in pragēn. eccīa non fuerat canonice ingressus et contra priuile. eccē prag. duci bolxmie homagiū pstitisset sic subiiciendo eccīam seruituti vnde pa. citauit eū vt ad certū terminū cōpareret coram ipso ipse vero in suā excusatōem per nuncios allegauit viarū discrimina cōsecrationem crismatis īminentē et qp filius ducis baptisandus erat tūc tpis per eūdem pa. audiens huius allegatōes eas friuolas reputauit et ipsū habuit contumacem et licet procuratores eius in cā criminali recipere non possent tamē eis cōcessit auditores vt si possent ipsū aliquatinus excusarent Cora quibus predictus a. obiecit predicta contra epūm ꝑ ex aduerso fuit ei responsū qp cū olim super hoc litē fuissent impetrate ad archiepiscopum magdeburgēn. Itē a in probatione deficiens ad pedes episcopi humiliter se prostrauit veniā postulans ab eodem et cōfessus fuit qđ calumniose processerat contra ipsum propter qđ iurauit stare mandatis ipsius et ipse precepit ei sb debito iuramenti vt contra ipsū de cetero talia proponere non auderet qp totū in p̄sentia dñi pa. fuit confessus vnde ipse imposuit ei silentiū super impetitione episcopi tamen quia contumax fuit citat ipsum ad presentiam suā et propter infamiam indicit ei purgatōem. Nota qp in criminali non admittitur procurator. Itē in cā criminali audit quis allegās excusatōem. Itē qui semel calumniatus contra aliquē non auditur amplius contra eūdem. Itē licet quis ad iudiciū maliciose vocetur venire denuo alias contumax reputatur.

Super his. Ca. Quidā electus fuit in episcopū lucāñ. quidā canonici opponebant se illi electo quedā impedimenta cōtra ipsum proponentes scz qp erat male fame et opinionis et qp cōtraxerat matrimoniū cū vidua vt sic repelleretur tanquā indignus super his mādat pa. īqri oppōebat cōtra illos q̄ se oppōebant et impetrauerāt de his inquiri qp debebant se obligare ad prnā si deficerent in probatione vnde iudices illi super hoc cōsuluerunt dñm pa. et ipse rñ. qp tribus modis potest crimen opponi denunciando excipiendo et accusando quoniaz crimē in modū denunciatōis opponitur non est necessaria īscriptio sed quando opponitur in modum accusatōis tūc debet īscribi cum talis accusatio fiat ad depositōez cū vero crimen opponitur in modum exceptionis distinguendum est quare oppo

nitur et quando. Si obijciatur vt aliqs repellatur ab accusatione vel testimonio non ē necesse inscribi. Sz cū opponitur vt aliquis repellatur a promotione officij et beneficij si ante cōfirmatōem opponitur pm qđ hic opponebatur non dz quisq̄ inscribere quia crimen hoc modo probatum impedit promouendū sed non dejcit iam promotū. Si vero obijciatur p cōfirmatōem cū electo dz cōsecrari dz obijciēs se obligare ad pnā extraordinariā ad arbitriū iudicis quia dejcit ab obtento et repellit ab obtinendo quia crimine sic probato perdit qđ per electionē et cōfirmationem fuerat consecutus et in casu isto lz agatur de crimine non tamē est questio criminalis vnde per procuratorē potest tractari. Nota tres modos obijciēdi crimen qđ in trā dictum. Itē cū agitur de crimine non criminaliter potest eam tractare per procuratorem.

¶ Qualiter et quando. Ca. Inquisitores quidā legati apostolice sedis ceperunt facere inquisitōem contra epm vauarien. significatū fuit dño pa. qđ inq̄sitores ipsi non seruauerant debitū ordinē iq̄sitōis cōtra epz nouarien vñ pa. sup hoc scribit inquisitoribus illis dicens qđ si ordinē inquisitōis debitū seruauerunt cōmendat eos Si vero nō seruauerint debitum ordinē inquisitionis vult qđ ipsū tp̄aliter oportuno debeant obseruare nec inde nascantur iniurie vnde iura nascūtur. Si aūt tanquā homines excesserint non pudeat eos errorē suū corrigere qđ qua mensura mensi fuerit remetietur eis et aliquā occasionē inueniant congruentem ne sua vilescat auctoritas quia ex his que inordinate sunt acta non pōt aliquid ordinabiliter agi. Si vero ordinem debitū seruauerint via regia dum solū habentes pre oculis incedentes i negotio ipso sine psonarū acceptione pcedant forma vero iuramenti quā a clericis nouarien. in hoc negotio ceperunt i simlibus debeant obseruare hoc modo vt iurent clerici qđ super his que sciunt credunt in sua ecclā reformanda tā in capite qđ in membris exceptis crimimbus occultis plenaz et merā dicant inquisitoribus veritatē Nota qđ in inquisitione ordo iuris seruandus est. Itē vnde inra procedunt non debent iniurie nasci. Itē iudex errorē suum renocare dz. Itē ex his que inordinate sunt acta non potest aliquid ordinabiliter agi. Itē in inquisitionibus faciendis de occultis nec quendum ē nec diffendum sed de his tantum de quibus infamia precessit.

¶ Cum dilecti. Ca. Abbes clerien. et p. et r. monachi apostolice sedis legati cū per frequentē clamorē multa sibi de agatēn. episcopo nunciata fuissēt accesserūt ad eccām agatēn vt sup his inquirerent veritatē recipientes iuramenta tam episcopi quā canonicorū et in illa inquisitione cōfessus fuit episcopus qđ cōmiserat simoniā dilapidatōem et qđ habuerat res naufragij in cōfessionibus istis in scriptis redactis episcopus timēs ex cōfessionibus illis sibi preiudiciū generari voluit postea se excusare contra illas confessiones dicēs qđ iurauerat respondere tantū ad interrogata legati enī dicebant qđ sub alia forma iurauit videlicet qđ plenam et merā diceret veritatē inquisitoribus et quia tunc se non excusauit postea audiri non debuit et quia ipsi nō audiebant eundē delatum est ad se. ap. negociū coram domino pa. proposita fuerunt predicta ex parte epscopi agatē a quo producti fuerunt quidam testes ad probandum qđ iurauerat respondere ad interrogata tantum Sed quia

non constitit pa. sub qua forma iurasset cū depositiones ille non fuerint publicate nec ipse renunciauerit testibus producendis mādat pa. quibusdā quatinus si per hoc veritatē inquirant ab illis īquisitoribus sub qua forma iurauit episcopus et si per illorū responsionē constiterit q iurauit ad interrogata solum modo respondere vel si ipse episcopus hoc probauerit per depositiōes testiū q apd se ap. produxit aut p depositiones alioq quia p illam formā non tenebatur ex debito iuramenti respondere ad īterroga ta admittant excusatōes episcopi super cōfessionibus predictis cū excusationes ille cōfessiones eius non primant p exponant que tales sunt vt ad bonū et ad malum valeāt retorqueri et ideo iudicari debent ex cā quas si probauerit illum absoluant q licet culpabilis fuerit m q busdam ex labore tamen et pondere q pter hanc cām meruit huius lenis culpa leniter valet indulgeri. Si aūt excusationes illas nō probauerit vel si iurauit plenā et merā inquisitoribus dicere veritatē cū p illam formā nec veritatē tacere nec admisceere debuerit falsitatē non obstantibus excusationibus illis quas dō nouo proposuit remoueāt ipsū ab eccā agatenū. licet dixerit q plures ex illis accusationibus predictis legatis exposuit cū hoc per se probare non posset tanquā qui solus examinabatur ab illis. Nota q in inquisitione qui examinantur veritatem plene q sciūt debent dicere nullū falsum cōmiscere idē est in alijs iudicijs. Itē ad cām dicti recurrendū ē potius q ad ipsum dictū Itē testis singularis si ue solus non valet.

¶ Cum oporteat. Ca. Quidā canonici vicenū. ad se. ap. accedentes multa enormia coram pa. contra epm suū p filiū vnde pa. super his inquisitōem com misit faciendā Episcopus hoc intelligēs antequā a iudicibus citaretur ad apostolicam se. accessit proponens q illi qui e norma illa proposuerant contra ipsū o dio et si bono zelo duxerant dño pa. inti manda cū sint eius inimici manifesti et cū eius hostibus cōuersentur et cōsanguineos suos et cōplices inuendant ad testificandum producere contra ipsū qui si d bent ad testificandū admitti cū sint pu ri et alijs crimimbq irretiti quo audito mandat pa. iudicibus ipsis quatinus ad inquisitōem non procedant nisi super predictis crimimbus dictus episcopus fuerit infamatus si vero ad inquisitōem fuerit procedendū predictos vel alios q ipsius episcopi cōstiterit ē immicos nec ad prosequendū inquisitōem nec ad testimonium perhibendū admittant sed per viros idoneos veritatē inquirant et si nihil probatum fuerit contra epm purgatōem canonicā indicant eidē. Nota q īimici non admittūtur ad denunciandū t testificandū. Itē non ē facienda inquisitio nisi contra infamatū. Itē propter infamiam indicenda ē purgatio deficiente probatione.

¶ Cum dilectus. Ca. Quidam clerici super quibusdā excessibus denunciauerūt epm suū impetrantes cōtra ipsum inquisitōem coram inquisitoribus proponebatur ex parte episcopi q clerici illi audiendi non erāt qui erant publice concubinarij et sic indigni ad denunciandum propter qđ fuerāt excōmunicati. Itē nō premonuerant epm. Itē erāt conspiratores contra ipsum iudices sup hoc cōsuluerant dñm pa. et ipse rēt. q si constiterit eos publice concubinarios t eos non premonuisse ipsum episcopum de iam dictis excessibus vel eos conspira

tores fuisse contra eum a denunciatione repellantur alioquin audiant que hinc inde proposita fuerint et idem epō prohibeant ne super his super quibus ad sedē ap. appellatū fuit ab illis clericos ipsos aggrauare presumat donec cū secundum mandatū apostolicū fuerit terminata. Nota q criminosus alium denūciare non potest. Itē qui non premonuit. Itē conspirator. Itē iudex a quo legitime appellatum ē de cū illa se intromittere non dz donec appellationis cā sit finita.

Inquisitionis La. Quedā relata fuerant dño pa. de episcopo et canonicis valentīn que non debuerunt sub silentio preterire vnde pa. sup his cōmsit inquisitōem faciendam. Inquisitores super quibusdam articulis dubitantes cō suluerunt pa. Secunda questio illorum hic fuit ecce per inquisitōem tale crimen probatum ē qō si criminaliter accusatus fuisset deponeretur quesitū fuit qualiter esset puniendus. Super hoc pa. distinguit et vtrū sit tale crimen qō impediat executōem ordinis aut etiā retentionem beneficij etiā post peractam penitentiam puta si homicidiū cōmisisset vel adeptus eēt ordinē vel beneficiū vicio simonie In istis casibus ē ita procedendū sicut iudicio accusationis. in alijs vero criminibus discretus iudex poterit pnā moderari secundū meritum persone et qualitatē excessus. Tertio quesierunt si duo vel plures iurati affirmant aliquē eis videntibus crimen cōmisisse de quo alia infama non laborat vtrū illi pnam debeant infligere. Itē ecce aliquis occulte tradit inquisitori cedulā vel cartam infamatione episcopi continentē. queritur vtrū sit procedendum ad inquisitōem eorum que cōtinentur Itē aliqui iurauerunt vt deponant contra illum de quo fit inquisitio in secreto examinantur et interrogātur vtrū diligant illos contra quos inquiritur et sint eius inimici et ipsi respondent q nō diligunt illos vel expresse dicūt se inimicos illorū aut etiā ante iuramentū publice confitentur se inimicos eorū sed nō ostendunt aliquas inimicitias probabiles Et ad hec tria ītt. pa. q nullus dz puniri propter dicta paucorū de quo non laborat infamia vel clamosa insinuatio nō precesserit nec super hoc testes sunt recipiendi cū inquisitio solūmodo fieri debet de quibus infamia precessit. Itē ad petitōem illorū qui credulas īfamatōis porrigunt in occulto ad inquisitōem eorum que cōtinentur ibidem non est procedendū Itē non est adhibenda fides dictis illorū qui post iuramentū vel ante tacite vel expresse asserunt se inimicos eorū nisi forsitan ante iuramentū in fraudē hec dicere presumāt.

Quesiuisti. Aliqui inquirūtur super excessibus aliquorum sed dicūt se nihil scire per certā scientiā sed tantū per famam et credulitatē Queritur quid statui debeat contra illos. Itē duo vel tres vel etiā plures dicūt aliquē infamatum de aliquo crimine sed in publico nihil sinistrū referunt Queritur vtrum de crimine illo debeat reputari infamatus ad primū rn. pa. q propt famā et credulitatem deponētium solūmodo nō ē deponendus sed infamato purgato canonica poterit indici secundū arbitriū iudicātis Ad secundū respondetur q propter dicta paucorū infamatus dici non dz cuius opinio apud bonos et graues lesa nō existit Nota primo duos casus in quibus acta penitentia executōem ordinis exercere quis non potest in quibus eque punitur aliquis siue denuncietur siue accusetur. Itē nullus dz inquiri nec punici

pro crimine de quo non laborat infamia nec testes recipi. Item occulte infamātes non sunt audiendi. Item inimicis testibus non ē credendū Item propter famāz credulitatē probatā nullus debet puniri sed purgatio propter infamiā dz indici Item dicta paucorū non infamant: purgationes arbitratie sunt.

Ad petitōem. Ra. Ad petitōez galeoti abbatis corbien pa. cōmisit inqsitionem super statu ipsius monasterij tā in capite q̄ in membris inquisitione commissa legatus ap. se. ad monasteriū ac cedens predictū ipso abbate presente nec reclamante incepit inquirere diligenter super statu monasterij inquisitione finita legatus dictū abbatē paritius euocauit vt contra inquisitōem proponeret si quid posset rōabiliter abbas ad ipsū accedens allegauit q̄ in correctione monasterij procedere non valebat cū predicte indicibus inqnsitio prius fuit cōmissa allegans cardinalē ipsū ex iustis causis sibi eē suspectum ad se. ap. appellauit Cardinalis non obstante ipsius appellatiōe insrctis que probata fuerant contra ipsum a regimine abbatie amouit eundez dando monachis licentiā aliū eligendi qui concorditer elegerūt priorē de argētolio in abbatē Super hoc delata est questio ad pa. ipse vero auditis hinc inde positis dicit q̄ de talibus facta fuit fides propter que dictus g. debuit amoueri a regimine abbatie quāuis restituendus eēt propter ordinē iudiciarū nō seruatū pa. nihilominus voluit ipsū manere priuatum officio abbatie et amouit dictū priorem a regimine abbatie qui non legitime fuit dicto g. substitutus pro eo q̄ ipse g. propter ordinē iudiciarū nō fuit inordinate remotus sed quia dictus prior non fuit remotus propter vicium persone vel defectum scientie sed propter iuris solemnitatē omissam pa. ipsum restituit in abbatē. Nota q̄ sm̄ā que nulla ē fit aliqua per approbatōem principis. Item si aliquis est iniuste remotus per cōsequentiā pz q̄ alius in locuz prioris ē iniuste substitutus ita ista sūt cōnexa. Item ordo iuris non seruatus z processum et sm̄am reddit nullā.

Accedens. Quidā subdiaconus domini pa. h. nomine canonicus cremonēsis apud se. ap. decessit papa prebē damquam obtinuerat inecclā cremon g nepoti ipsius h concessit super hoc executoribus sibi datis qui cōcessionē predictam executioni mandarent et dū executores vellent mandatū apostolicū adimplere ex parte capituli cremon. in modū exceptōis propositū fuit corā eis q̄ dictus g. de proditio et homicidio erat infamatus publice vnde prebenda non erat sibi conferenda sed potius auferenda. propter quod executores in negocio non processerūt vnde idē g. ad se. ap. accedens p dicta ī presentia dñi pa. allegauit petēs vt cōcessionem sibi factaz faceret executioni mandari contra dictores in expensis pumendo vnde mandat pa. executoribus quatinus cōcessionem factam dicto g. debeant executioni mandare nisi prius super obiectis crimnibus in modū exceptōis publice fuerit infamatus quo facto si legittimus apparuerit accusator audiant que fuerint hinc inde proposita et sic crimina illa vel alterū eorum probatum fuerit contra ipsū super eadem prebenda silentium imponant eidē Si vero nullus contra ipsū apparuerit accusator et ipse super dictis crimmibus fuerit infamatus purgatōem canonicā indicant eidem in qua si defecerit imponat ei silentiuz Si aūt ei prestiterit cōtradictores

ab eius molestia cōpescant eos qui nisi sunt eū impedire in expensis legittime condemnādo. Nota q̄ executio sententie siue collationis beneficij dz differri si electus vel ille cui est iam facta collatio sit super criminalibus publice infamatus. Itē deficiens in purgatione habetur pro convicto et punitur. Itē qui defigit in exceptione probanda punitur in expensis et hoc ideo fit quia iam constat de mce istius cū eēt prebenda collata

¶ Qualiter et quando. In consilio presenti ostendit pa. quando prelati debeant inquirere de subditorū excessib9 et qualiter eos debeant punire cū in culpa fuerint inuenti qō euidenter colligit ex auctoritatibus noui et veteris testamenti ex quibus auctoritatibus precesserunt postea canonice sanctiones legitur enī in euangelio q̄ villicus ille qui diffamatus erat apud dñm suū quomā dissipasset bona ipsius quesiuit ab illo quid ē q̄ audio de te redde rōem villicatōis tue iam enī non poteris villicare Et in genesi dñs ait descendam z videbo vtrū clamorem qui venit ad me opere cōpleuerit ex istis auctoritatibus manifeste pbat q̄ non solū subditus sed etiā cū prelat9 excedit si per clamorē et famā ad aures superioris peruenerit non a maliuolis ꝫ honestis nec semel sed sepe dz prelatus descendere et coram canonicis senioribus eccē sue veritatē diligenter inquirere z si culpam inuenerit illā puniat non tanq̄ ipse sit accusator z iudex sed quasi fama denunciante suū officiū exequatur istud quidē obseruandū est in subditis et diligentius in prelatis quia ipsi sunt quasi signum positū ad sagittā et quia non possunt omnibus cōplacere propter officiū suum odiū multorū incurrunt vnde statuerunt sancti patres vt accusatio prelatorū non facile admittitur vel admittat ne cōcussis columnis corruat edificiū nisi diligens adhibeatur cautela videlicet vt accusatio que ad degradatōem intendit nullatenus admittatur nisi legittima p̄cedat inscriptio sed cū aliquis fuerit infamatus ita q̄ sine scandalo dissimulari non possit tunc ad inquirendum et puniendum prelatus procedit non ex odio ꝫ ex caritate quatinus si grauis fuerit excessus quātus non degradetur ab ordine tamen ab administratione remoueatur omnino qō ē ꝫm euangelicā virtutez a villicatione villicū amoueri.

¶ Debet. In hoc §. dicitur q̄ ille contra quē fit inquisitio dz cē presēs nisi per cōtumaciā se absentet et illi sūt exponenda capitula de quibus fuerit inquirendū et dicta testium et nomina ipsorum sunt ei publicanda et exceptiones et replicatōes legittime admittende ne suppressione nominū detur audacia infamandi et per exclusionē exceptōnuz deponendi falsū securitas prebeatur.

¶ Ad corrigendos. In hoc capitulo dicitur q̄ prelatus tanto diligentius debet ad corrigendos excessus prelatorum descendere quanto damnabilius eos dimitteret incorrectos contra quos exceptis notoriis tribus modis possunt p̄cedi per accusatōem videlicet denunciationem et inquisitōem ipsorum ita cū vt diligens in omnibus adhibeatur cautela vt accusatio nullatenus admittatur nisi legittima precedat inscriptio et denūciatōem caritatiua admonitio et inquisitōem clamosa dz insinuatio preuenire h̄ moderamine sp adhibito vt secundū iudicij formam sniē quoq̄z forma dicetur Hunc ordinē circa regulares personas non credit pa. vsque quaq̄z seruandum que cū requiritur de facili possunt a suis

administrationibus amoueri. Nota q̃ cū infamia procedit a malinolis nō debz procedi ad inquirendū quia ex odio presumitur famā illam processisse. Itē prelati quasi signū dicūtur positi ad sagittā Itē prelatus non dz procedere ad inquirendum ex odio sed ex caritate. Itē prelatus per inquisitōem non deponitur ꝑ ab administratione remouetur nisi in duobus casibus. §. e. inquisitionis i. rū. Itē ille contra quē fit inquisitio dz eē psēs nisi cōtumaciter se absentet. Itē ea de q̃ bus contra aliquē aliquis inq̃ritur. debent ei manifestari et omnis defensio sibi reseruatur Itē accusatōem nscripcio sp precedere dz admonitio denunciationem. et inquisitōem fama siue clamosa insinuatio. Itē sūā sp formanda est secundū modū agendi. Itē regulares de facili remouentur a suis administrationibus.

Sicut olim. Ca. Statuit cōcilū generale sicut olim a sanctis patribus fuit statutū vt metropolitani singulis annis non omittāt cōcilia celebrare in quibus diligēter intēdant circa correctōem et reformatōem cleri corū et mores corū relegentes. regulas canonicas et presertiz hmōi cōcilij pnā debitā trās gressoribus infligendo vt aūt id valeat melius adimpleri per singulas dioc. constituant psonas ydoneas et honestas de plano et sine aliqua iurisdictione diligenter inquirant que correctione z reformatione sunt digna vt ea fideliter referant in cōcilio subsequenti vt super his et alijs prouida deliberatione procedant et ea que statuerint faciant obseruari z in episcopalibus sinodis annuatī celebrā dis ea debeant publicare per singulas dioc. quisquis aūt hoc statutū neglexerit adimplere ab executione sui officij suspendatur. Nota q̃ pūcialia cōcilia celebranda sūt singulis ānis. Itē statuti debent in cōcilijs tales qui statuta concilij faciant obseruari. Itē executores nullā habent iurisdictōem. Itē excessꝰ debent per singulas dioc. denūciari.

Olim i. et v. Inquisitio super statu cuiusdā monasterij ordinis tironē. tā in capite q̃ in mēbris cōmissa fuit q̃ busdā inquisitoribus ad petitōem i. z v. et p monachos dicti monasterij pendente inquisitione coram ipsis ablatis quasdam suas suspensionis et excōmunicatōis emanauit in quosdā monachos ipsius monasterij psequentes inquisitōem et adherentes eis etiā et per quosdā iudices delegatos fecerat pmulgari. quosdā etiam spoliauit contra iusticiam ipso negocio pendente et quosdā induxit ad iurandū q̃ veritatē non dicerēt contra ipsū et quia ꝓpē hmōi impedimenta retardabatur formatio monasterij significata fuerūt hic domino papa. petierūt insuper dicti monachi a pa vt faceret eis expensas factas z faciendas sibi ministrari de bonis monasterij. Super hoc mandat pa. inquisitoribꝰ quatinus ne reformatio monasterij valeat retardari debeant relaxare sentētias suspensionū et excōmunicationū quas ablas promulit vel per quosdā iudices fecit pmulgari post inceptū negocium in eos z in adherentes eisdem et restituant illos quos ablas pendente negocio contra iusticiam spoliauit et relaxatis iuramētis si qua de tacenda veritate ablas extorserat procedant in negocio de plano et absq; iudiciorū strepitu inquirentes que circa psonas et obseruātias regulares viderint inquirenda. z corrigant que fuerint corrigenda tā in capite q̃ in membris puiso vt negocio pendente ablati obediant et intendant. ita q̃ per hoc refor

matio monasterij non valeat impediri. Si vero testes cõtra abbatẽ ꝓducti fuerint copiã faciant ei dictor ipsorũ et faciant fieri ꝓdictis monachis tribus vel q̃tuor vel alijs quos assumpserint ad dictum negocij ꝓsequendũ expẽsas necessarias factas & faciendas ad negocij ꝓsequendũ de bonis monasterij cõputandas si qua receperint de bonis monasterij. Nota iuris dictõem inquisitorũ extendi ad ea sine quibus eorũ officiũ non põt expediri. Itẽ iuramentũ de veritate tacẽda non valet nec ẽ seruandũ. Itẽ pendente accusatione vel inquisitione cõtra prelatũ subditi debent obedire eidẽ. Itẽ prelatus pendente inquisitione vel accusatione contra ipsũ non dz aliquid facere ꝓpter quod impediatur officiũ iudicis qđ si fecerit index vel inquisitor totũ reuocet. Itẽ copia attestationũ facienda ẽ abbati cõtra quẽ proceditur. Itẽ monachi i expensis monasterij ꝓsequũtur inquisitõem cũ nihil habeant.

¶ Prelatorũ. Ca. Quidã canonici ferrigineñ denunciauerũt dño pa. q eorũ epõs minus canonice episcopatũ adeptus bona ipsius episcopatus adeo graviter dilapidat et cõsumit q nisi celeri adhibeatur remediũ ad dissolutionis opprobriũ deducetur et nõ solũ rerũ prodigus / sed etiã fame sue prodigus ẽ et solutus vt ꝓpe qui vitã ducit immũdã dissolutã propter quod mandat pa. quibusdã iudicibus quatinus personaliter accedẽtes ad locũ veritatẽ inquirant et eaz ad pa. sub sigillis suis transmittant inclusaz eidẽ epõ terminũ assignãtes. quo cõspectui dñi pa. se presentet pro meritis recepturus interim tamẽ potestatẽ vendẽdi dandi infeudandi seu quocũq; modo alienãdi bona episcopatus eidẽ penitus interdicta. Nota q inquisitores personaliter attendere debent ad locũ in quo morantur illi cõtra quos fit inquisitio & nõ alibi facienda ẽ. Itẽ cũ alicui denunciat suspectus de dilapidatione interdicenda ẽ potestas quocũq; modo alienanandi bona ecclesie.

De calumniatoribus.

Quum fortius. Ca. Hilarius subdiaconus accusauit iohannẽ diaconũ cũ huius accusatõis cõmissa fuit antonio subdiacono et quibꝰdam alijs iudicibus in negocio procedẽtes cũ ille Hilarius nihil probasset cõtra iohannẽ diaconũ absoluerũt eundẽ nullã penã imponẽtes Hilario subdiacono pro calumnia peruenit hoc ad noticiam dñi pa. vnde ipse scribit antonio subdiacono dicẽs q illa crimina fortius sũt puniẽda que obijciũtur illis qui culpabiles nõ fuerunt et precipue sacratis hominibus vnde reprehendit iudices illos qui in cã illius iohannis diaconi residerũt pro eo q nullã penã dicto hilario calũniatori iposuerũt vnde mandat dicto antonio. q̃tinus cũ tantũ malũ transire non debeat impunitũ h. predictũ priuet officio subdiaconi. et verberibus castigatus publice in exiliũ faciat deportari. Nota q qui non probat qđ intendit cõtra aliũ puniri dz pena talionis. Itẽ vbi qs nõ potest puniri pena qua debuit accusatus alia pena vndicitur priori pene. vt hic patet q̃ non poterat h' priuari diaconatu loco illius verberibus castigatus mittitur in exilium.

¶ Cũ dilectus Magister scolis palentinen. ad apostolicã sedẽ accedens de suo epõ excessus varios nũciauit. pa. examinatõem ipsorũ cõmisit quibusdã inqsitoribus faciendã / et examinatõem

facta sub sigillis suis destinare et inclusa quo facto pa. examinauit p̄fessum nego cij diligēter nec inuenit aliquid de predi cis sufficienter eē probatū vnde absol uit ep̄m a b obiectis mandans quibusdā quatinus dictū magistr̄ suspendēt ab of ficio et beneficio donec se purgauerit q̄ non calūniandi aīo p̄fessit ad hmōi cri mina proponenda vt ceteri simili pena p territi ad infamiā prelatorū suorū de facili p̄cedere nō p̄sumāt. Nota q̄ qui de fict in probando in cā denunciatōi spuni tur vt hic dicitur. Itē nemo dz alīū et p̄cipue prelatū suū infamare.

De simonia.

Inordinando Ca. Statuit gregorius i sinodo generali q̄ p ordinatione nullus aliq̄d acci piat nec ordinatus aliquid dz. Nota q̄ quolibet obsequio in ordinatione ip̄enso q̄q̄d collatū fuerit simoniā inducit.

¶ Qui alīū. Ca. Dicitur hic q̄ per pecuniā expulerit in eccā legitīe in stitutū et eā sic retinuerit oīo deponatur Nota q̄ aliq̄s duplici peccato tm̄ puni tur quantū pro simplici hic tm̄ spoliauit et cōmisit simoniā.

Si dñs. Ca. Queritur v trū q̄libet catholicus admittēdus sit in accusatōez simoniacorū. Rn. pa. q̄ qui libet admittendus ē argumēto a maio ri. Si enī dñs q̄ fuit sine peccato licētiaz accusandi dedit vni sez inde sceleratissiō multo fortius nullus catholicus expellē dus imo potius exorādus ē vt veritatē assereret ad repellendā simoniacā pra uitatē. Nota quēlibet admittendū ad ac cusatōem simoniacorum.

¶ Accusatū. In isto. §. et in se quenti dicitur q̄ si aliq̄s accusatus fue rit de simonia de qua sit publice infama tus debet prohiberi a celebratione miss arū donec de veritate cōstiterit. Nota hic argumentū q̄ accusatus simoniace dz suspendi a celebratione missarū et idē dicitur in capitulo sequenti.

¶ Sicut simonia Ca. Aliqēmo dos vincit vn de fine aliqua dilatione cū de ipsa cōstiterit de eccā dz eliminari et expelli. Nota q̄d dicitur hic q̄d si per ali q̄d signū cōstiterit aliquē fore simonia cū iudex dz ipsū punire

¶ Tanta. Propter magnitudi nē criminis simonie. serui aduersus domi nos et quilibet criminosi admittūtur ad accusatōem cōtra simoniacos: Itē om nis peccator potest cantare missā p̄ter simoniacū z quilibet pōt eū accusare eti am meretrix vt ab ordine male accepto remoueatur. Nota q̄ ab accusatione si monie nec seruilis cōditionis homines nec infamatos repellēdos.

¶ Non satis. In isto capitulo prohibetur ne ab his q̄ trāseunt ad reli gionē aliqua pecunia ēquiratur nec pri oratus nec cappellanatus p aliquo pre cio alicui cōmittatur z q̄ cōtra fecerit tā ille q̄ dedit q̄ ille q̄ recepit vel recipit si moniā cōmittit nec pro aliquo spūali nō obstante aliqua cōsuetudine q̄ diutur nitas tpis nō minuit peccatū sed auget et in sequenti capitulo idē dicitur. Nota regulā q̄ diuturnitas tpis z c.

¶ Cū eccē. In quibusdā eccle si is ita locū habebat venalitas vt pro per sonis ecclesiasticis ponēdis in sede z pro sepulturis mortuorū z benedictionibus nubentū seu alīs sacramētis aliq̄d req ratur. Cū igitur quidā putāt sibi licere de longa cōsuetudine/ nō attēdentes q̄tā to grauiora sūt crimina z c. prohibet pa. vt deceto pro sacramentis nihil exiga tur. et si quis cōtra p̄sumpserit poztio

nem cū gēesi se nouerit habiturū. No. q cōsecrationē ecclesiarū potest fieri cō secratis.

¶ Cū sit. Ca. Quæritur si pro cōsuetudine ecclesiarū aliqd potest exigi præter procuratōem et respondetur q nō hoc habes i.q.i. placuit. Nota ēm in cōsecratione eccārum procuratōem præ re posse.

¶ De hoc Epūs oxomeñ. añ suam electōem ꝓmisit archidiacono quod dā beneficiū z cuidā clerico quendā pri oratū vt vterqz electōem cōsentiret/ Itē rex z alij principes præmiam receperunt vt electiom cōsentirent quesiuit archiepūs qđ eēt sibi agendū sup predictis rñ. pa. q si manifestū est dictū archidiaconū et clericū recepisse premissa ob cāz illā vel exinde cōfessi fuerint vel cōuicti sunt deponēdi si vero nō est notoriū nec cōuicti sunt vel cōfessi sed publica laborat infamia indicēda est illis purgatio ī qua si defecerint sūt puniēdi rex aūt et pncipes inducēdi sunt vt si qua receperint a dicto epō vt electioni prestarēt assensus eccē restituant oxomeñ. cū illa sine periculo aīe non pūt retinere. Nota q deponendi sūt qui simoniā cōmittunt Itē præmia recepta restituenda ē eccē in cuius iniuriā data ē.

¶ Cū eēnt. R. clericus z v. nobilis erāt in presentia dñi pa. p cōtrouersia quā inter se habebant quia nobilis ille in curia domini pa. morā diuturnā trahere non poterat pro se in cā illa cōstituit procuratorē partibus in presentia pape cōstitutis clericus ille cōfessus ē q miles ille ꝓmiserat ei dare eccām illā super q litigabant si quoddā negociū ipsius militis posset in pūsentia pa. promouere q a promissio illa cōtinebat simoniacam pactionē eidē rñ. pa. imposuit silentiū super eccā ipsa. Nota q sola promissio sup re spirituali simoniā inducit.

Insinuatū. In ecclesijs dīcēsis epūs quia plures clerici per simoniā dicūtur habere ingressū de quo sunt infamia notati vnde mandat pa. dioc epō quatinus si notoriū fuerit aliquos in ecclesijs illis per simoniā interasse inde eos remoueant illis aūt quorū crimen notorium nō est sed deinde laborat infamia publicā indicat v. et vi. manu sui ordinis purgatōem qua si defecerint beneficio p petuo priuet eosdē. Nota q infamatus de simonia si nō potest se purgare punit tanq cōuictus.

¶ Nemo. Ca. Statuit alex. q nullus presbiter aliquod emolimentū tē porale recipiat a quocūqz publice peccā te vel epō vel eius mīnistris celet peccatū illius nec pro respectu alicuius persone cōsanguineitatis vel familiaritatis dimittat quin peccatū illud episcopo īnotescat. Secūdo dicit q nullū digne pēniten tem vel etiā minus digne pēnitentem ꝓpter gratiā vel fauorē ad reconciliatōez adducat et testimoniū reconciliationis ferat eidem vel propter aliquē timorē siue odium remoueat a reconciliatione q vtrūqz simoniacū ē nota q q dat tpale p spūali simoniā cōmittit et qui propter consanguineitatē vel amiciciā non denūciat episcopo peccatū alicuius simoniā cōmittit Itē quicūqz pēnitentē propter gratiam z fauorē ad pēnitetiā adducit vel propter odiū remouet a reconciliatione simoniā cōmittit et sic fauor siue grā siue odiū succedit loco precij.

¶ Querelā. Ca. Monachi de acra quoddā manerium cū pertinentijs suis et eccām quandā adepti fuerūt a monachis de cadomo sub annuo sensu xv. libratū et super hoc carta ab ipsis mona

chis habuerūt. Postmodū vero prior monachorū de acra capitulo suo inconsulto cartam predictā acceptā inde pecunia dictis monachis de eadomo resignauit vñ monachi isti de acra cōquerebātur se iniuste grauatos quare mandat pa: quibusdam quati. partibus cōuocatis cām concordia vel iudicio terminare curet. Sciatis q ecclā predicta emi nō potuit nec redimi. Si vero monachi de eadomo legitime citati fuerint cōtumaces iudices monachos de acra inducāt in possessionē eorū de quibus cōtrouersia vertit ī ter eos nec permittāt eos exinde absq; iuris ordine molestari Nota q ecclā nō potest emi nec redimi alias simonia cōmitteretur. Itē propter cōtumaciā rei ante lit. cōtest. actor mitti dz impositōes rei petite et index in ductū ī positōem defēdere dz. Itē delictū prelati capitulo inconsulto non preiudicat eccē.

¶ Ea que. Ca. Quidā epi exorquebāt nūmos a clericis pro crisma re et illos denatos aliqñ appellant cathedraticū aliqñ pascalē prestatōem aliqñ appellant illos cōsuetudinē episcopalē. Sed quia simoniacū est mandat pa. quatinus pre textu alicuius cōsuetudinis et prelationis denatos predictos nullatenus exigant qō si fecerint periculum sui ordinis poterūt formidare. Nota q in dictis nō excusat cōsuetudo nec variatō nois non prodest.

¶ Ex diligenti. Ca. Archidiaconus cātuarien̄ iniurit quendā clericū vt faceret ei fidelitatē ita q ipse illi clerico beneficiū ecclesiasticū annis singulis exhiberet clericus iste videns q hmōi oblatio illicita erat petit instāter a dño pa. vides q predicto beneficio nil āplius acciperet pa. videns petitōem huius honestā et fauorabilē ipsū ab illa infideli tate absoluit cū illud cōtractū fuerit diuinis legibus et humanis ita q a sacerdote discreto penitētiaz accipiat et ne nota infamie possit reincidi cōcedit sibi has lrās quas possit ostendere in testimoniū sue indulgētie cōtra infamātes eūdem. Nota q fidelitas pro re spirituali acquirēda fieri non dz quia simonia eēt.

¶ Et si questiones. Ca. Quidā electus fuit in archiepiscopū strigonien̄ et cōfirmatus pa. per quendā cardinalē p mare euntē transmisit ei pallium Frater illius electi occurrit obuiā cardinali et cū paucas equitaturas haberet obtulit ei pallefredū episcopo electo ignorāte et recipiente postmodū pallium ab eodē postea archiepiscopus hoc intelligēs dubitauit an eēt sibi in aliquo īputandū consuluit pa super hoc et ipse rñ. q in his vltra quā oportet dubitare non dz cum dicant humane leges q quidā contemnunt sacramēta etiā necessaria exhibēt quadā tenui religione dicētes tenuē religionē que dubitat vbi dubitandū nō ē et iō pro eo frater eius cardinali equuz vnū illo ignorāte trāsmisit nullo modo ipsum dubitare oz cū paucas equitaturas veniens p mare secū haberet quia in accipiendis muneribus vel dandis tria sūt cōsiderāda scz qualitas dantis et accipientis quātitas muneris et tēpus donationis qualitas personarū vt a paupere diuite vel econuerso quātitas muneris si magnū vel paruū sit donū tēpus an instante necessitate vel alio tpe donetur Si predicta cōsiderētur nō fuit magnū si frater ille equū vnū cardinali donauit quē ībi stipendia nō petēti donaret et potiuz hī fecit necessitate inspecta quā alia intētione q aūt dicitur Beatus q excutit manus suas ab oī munere de donis illis dictū ē que solēt accipiētes vel accipientis aīm

allicere in alijs que accipietis aim non
imutarent romana eccā interpretari cō
fuenit accipientē nō delinquere vel donā
tem. Nota q non dz eps dubitare vbi
dubi tandā nō est. Itē in donis dandis
tria cōsiderantur vt Irā dicit. Itē modi
ca nō presumūtur aliquē imutare.

¶ Venēs Ca. Quidā pbēr f. no
mine voluit fieri monachus in quodam
monasterio abbas et fratres noluerūt e
ū recipere i monachū q̄sqz cōuēit eis da
re xxx. soli. facta cōuentione sequēti die
receptus fuit in monachū monachi pos
tulauerūt ab ipso xxx. soli. abbas x. fa
milia xij. pro pastu dicētes hoc eē cōsue
tudinē monasterij monachus ille accēs
sit ad pa. proponēs predicta corā pa. xñ
mandat cuidā quatinus si ē ita cōpellat
abbatē et monachos ad restituendā pe
cuniā presbitero indigne acceptā et eidē
precipiat vt in alio monasterio in habi
tu monachali dño studeat seruire abba
tē et maiores personas monasterij ab ex
ecutione ordinis sui suspendēs p tāte pra
uitatis excessu. Nota pecuniā restitui
monacho quā dedit monasterio suo pro
sua receptione.

Ex tue. Ca. Quidā cū vellet
ad ordinē ascēdere accessit ad archidia
conū vt eū presentaret ad ordinē sacer
dotis qui nolut eū ad ordinē presentare
nisi prius sex soli. soluissēt eidē et sic
ordinē ipsū per eū presentatus accepit.
Eps dioc. cui sacerdos hoc in secreto fu
erat cōfessus que fuit a dño pa. quid de
ipso presbitero eēt agendū. Rñ. pa. si h
est secretū eundē sacerdotē moneat et in
ducat vt ordinē alicuius religionis assu
mat et perpetuo abstineat āb officio sa
cerdotis/alioqn non dz ipsū ab officio
sacerdotis arcere cū sit secretus eius ex
cessus penitēciam tamē secretā sibi iniū
gat. Nota q crimen occultū prelatus
punire non dz quia illud scit vt deus non
vt iudex.

¶ Ad nostrā. In hoc capitulo
dicitur q̄ pro ministerio ecclesiastico et
pro vicarijs ꝛ crismate nihil olo accipi
atur. Nota q̄ pro officijs ecclesiasticis
nihil dari dz.

¶ De simoniace. Ca. Quidam
ordinati fuerāt symoniace quesitū fuit ō
bis q̄d eēt agendū pa. rñ. super hoc certū
nō possumus dare responsū nisi primo sci
amus qualiter fuerint ordinati quia p̄m
quandā speciē simonie quidā licet simo
niace sint ordinati vtpote ipsis ignoran
tibus simoniaci nō sunt et illi dispensati
ue possunt in suis ordinibus remanere.
Nota q̄ qui simoniace ordinati sūt ipsis
ignorantibus nō sunt simoniaci cū qui
bus p̄nt episcopi dispensare.

Mathēus. Ca. Quidā electus
fuit ad regimē cuiusdā eccē de volūtate
maioris partis paucis cōtradicētibus. q
dam amicus illius de volūtate electi tur
bata quandā pecuniā soluit illi qui dis
cordiā faciebat et sic cōtradictio quieuit
postea dubitās q̄ simoniā cōmisisset p
cardinalē istū. factū secrete dño pa. inti
mauit p̄tēs sup hoc cōsiliū salutare. et
pa. rñ. ei dicēs q̄ multū cōsuluit ei si ad
ministratione sponte dimittat memor ex
istens illius verbi. mhil prodest homini
si vniuersū mundū lucretur. aīe vero su
e detrimentū patiatur. Nota q̄ turbata
voluntas nō excusat.

¶ Ad aures. Ca. Quidā g. no
mine ꝓter pecuniā quā debebat excōmu
catus fuit quia eā ad terminū nō psoluit.
et tandē creditoribus satisfecit. Sed
absolutōis beneficiū habere nō potuit ex
cōmunicatoribus q̄rentibus x. li. pro ab
solutione cōquestus fuit ille pa. vñ man

dat quibusdã quatinus si predictus ꝯ. debitũ soluit ipsũ gratis absoluant. si excõmunicatores requisiti ipsũ nõ duxerũt absoluendũ. Nota ꝙ absolutio gratis est impẽnda cũ sit spũale.

¶ De regularibus Ca. Quidã regulares canonici et monachi ipsis sacẽtibus pre simoniã ingressũ in monasteriis et ecclesijs regularibus habuerũt ꝙritur quid de ipsis sit agendũ. Rñ. pa. ꝙ cũ multe super hoc auctoritates reperiãtur expresse mihil aliud ẽ statuendũ nisi vt locũ quẽ taliter adepti sũt oĩo dimittant et alia monasteria districtiora adeant. in quibus penitentiam agant.

¶ Si autem ignorantibus ipsis pecunia data fuit cõpellendi sũt vt eidem loco renũcient et postmodũ reducantur in eundẽ. si absq; scandalo ibi poterunt remanere vel in alijs eiusdẽ ordinis collocẽtur. Nota ꝙ illi quibus sacẽtibus simonia ẽ cõmissa in artioribus monasterijs sũt ponendi alij ignorãtes simoniã eisdẽ vel in alijs locis eiusdẽ ordinis dispẽsatiue pñt remanere. Nota ꝙ regularis simoniacus in alio loco eiusdẽ ordinis preficitur ad agendã penitẽtiã. Nota ꝙ nitius agitur cũ aliquo rõe scandali.

¶ Ex insinuatione Ca. Quidã paterna cupiditate ipsorum ignorantie in canonicũ cuiusdã ecclẽ fuit receptus postmodũ ad ãnos discretõis veniẽs signũ crucis assumpsit. et prebendã quam taliter adeptus fuerat in manu prepositi et fratrũ sponte resignauit. sed idẽ prepositus et fratres sibi compatiẽtes ipsum de nouo in canonicũ elegerũt ita videlicet ꝙ post istã electõem postremũ locũ in choro et in alijs obtinerent. Iste quesiuit a pa. vtrũ primũ locũ quẽ habuerat secundum primã electõem valeat recuperare. Rñ. ei pa. vt indulgẽtia quas fratres illi misericorditer sibi fecerũt cõuentus existat et rõe prime receptõis nihil audeat in ipsa eccl̃a vendicare. Nota ꝙ simoniacus sine licẽtia superioris ẽnũciat beneficio. Itẽ nota ꝙ si data sit pecunia ꝓ ingressu regularis eo ignorãte locũ quẽ habet potest retinere nisi ei renunciet. Nota ꝙ capitulũ potest dispensare cũ eo qui ignorãter in eccl̃a beneficiũ ẽ adeptus vt in eadẽ eccl̃a in canonicũ admittatur. Itẽ actio semel extincta amplius nõ reuiuiscit.

¶ Nobis fuit. Ca. Vacãte quadã plebanatu capitulũ eiusdẽ plebis dẽ cunt potestatẽ eligendi quatuor qui eligerẽt plebanũ. amici illius de cuius electione sperabatur promiserũt vni de predictis quatuor vel etiã oĩbus pecuniã se soluturos eo tamẽ ignorãte et sic interueniente hmõi promissione electus fuit. ꝙritur an talis electio propterea sit ipso iure nulla. Rñ. pa. ꝙ quãuis illius promissionis conscius nõ fuit huius electio si de hoc cõstiterit ẽ reprobanda nisi cõstaret illos qui promissionẽ fecerũt fraudulenter id fecisse in dispendiũ illius ꝙ fuerat eligendus. Secundo alia questio ponit. Ecce aliquis ẽ electus ĩ prelatũ alcuius eccl̃e illa electio reprobtatẽ propter simoniacã prauitatẽ vt dictũ ẽ. queritur vtrũ ipse cũ talibus valeat dispensare. et rñ. ꝙ nõ. Nota ꝙ simonia ab alio cõmissa alij nocet qui culpabilis nõ fuit. nisi illud factũ fuerit in dispendiũ electi qz ei non nocet cũ fraus alicui prodesse non debeat.

¶ Dilectus. Ca. Cũ archidiaconus eboracen̄. prepositũ multis grauaminibus et iniurijs afficere nõ desisteret promisit ei certã pecunie quantitatẽ se daturũ et persoluit. sed post receptionem pecunie archidiaconus super beneficijs

ab eius molestia non quieuit. vnde prepositus dño pa. fuit cõquestus · mandat pa pa quibusdã quatinus si est ita cõpellãt archidiaconũ restituere qd̃ accepit si ipse cõtra promissionẽ suã veniſſe cõstiterit Nota per hanc decr. q̃ licitũ ẽ alicui redimere vexatõem suã. Itẽ fidẽ non seruanti fides non ẽ seruanda·

¶ Suã. Ca. Capellanus de villa franca q̃ exequijs mortuorũ et benedictionibus nubentiũ exigebat premias a prochianis suis iniuste et extorq̃bat · prochiani illi cõquestisũt pa. vñ mãdat quibusdã quatinus capellanũ illũ moneant vt a tãta presumptione desistat et pro excessu satisfaciat cõpetenter. Si aũt obedire noluerit puniãt ipsũ pena canonica.

¶ Dilectus. Ca. Archiepc̃s cãtuarien dũ ipse dioc. suã visitat in monasterijs et alijs locis religiosis inuenit pululasse simoniacã prauitatẽ ita q̃ in eis multi precio sũt recepti q̃ gratis recipi d̃ buerũt. Sed quia multitudo erat in cã quesiuit a pa. an seueritati sit aliq̃d detrahendũ. et ipse rñ. q̃ sic predicti corã ipso fuerũt accusati postquã canõicor̃ iudiciario fuerit cõprobatũ · tã dãtes quã recipientes canonica pena puniat. Si aũt per solã inquisitõem de hoc sibi cõstiterit illos qui per simoniã in locis talibꝫ sũt recepti inde remoueat et ad monasteria diligat artiora ad penitẽtiã p̃agẽdã · et ab abbatibus prioribus et prelatis quibuslibet et officialibus eorũdem iniũgat penitẽtiam cõpetentẽ. et donec illã prestiterit ab executione factorũ ordinũ suspendat eos dẽ. iniũgentes epĩs suis vt hãc formã per suas dioc. faciãt obseruari tñ si grate sine aliqua taratõe fuerit eis oblatũ illud gratãnter recipi poterit · Nota penã regularium q̃ per simoniã sũt recepti vt q̃ cõuictus ẽ in modũ accusatõis debeat deponi qui in modũ inq̃sitõis in aliud monasteriũ artioris religionis debet deponi ad penitentiam peragendam. Hodie stãdum videtur illi cõstitutioni infra e. quoniã. Itẽ si gratis aliquid detur sine aliq̃ taratione illud recipi potest.

¶ Licet heli. Ca. Ostendit pa. in decr. presenti q̃ prelati tãto diligẽtius subditorũ excessus corrigere dñt · q̃nto eorũ offensas deserunt incorrectas qd̃ ostendit exẽplo heli q̃ licet in se bonus existeret. q. cũ filiorũ excessus nõ corripuit et in se et in ipsis vindictã accepit p̃ latuseni cõtra subditos ex ibus modis excepti notorijs p̃cedere potest p accusationẽ denũciatõem et inq̃sitõem ipsorũ ita videlicet q̃ accusatõem precedat inscriptio. denũciatõem ãmonitio. et inq̃sitõem clamosa insinuatio et hoc ptatur auctoritate dñi dicẽtis · descẽdam z videbo vtr clamorẽ q̃ venit ad me ope cõpleuerint. cũ clamor puenit ad prelatũ descẽdere d̃bet z inquirere et videre an veritas sic se habeat et ipe idẽ ostendit per canonẽ antiquũ. si q̃d de quocũq; clerico ad aures p̃lati puenerit q̃ iuste ofẽdere possit non statim credat sed prius cũ canonicis suis veritatẽ inq̃rat. vt si culpã inuenerit ipsam puniat nõ tq̃ ipse sit accusator z iudex. sed fama deferẽte suũ officiũ exeq̃s ita vz vt iuxta iudicij formã sniã formetur his premissis descẽdit ad casũ ex occasione p̃missa predicta.

¶ Cũ igitur. Ca. Abbas pomposianus erat infamatus apd̃ dñm pa. d̃ simonia. dilapidatione priorũ et insufficiẽtia · quidã monachi pomposiã sup his denũciauerũt ipsũ abbatẽ dño pa. contra q̃s abbas excepit q̃ denũciatõem hmõi fẽna correctio non precessit ꝑm regulã euangelij · sed monachi asserebãt se illũ

premonuisse. ꝛ ad hoc plandū īduxerūt duos monachos sed qꝫ super hoc cōtendere non desistebant pa. ex officio suo voluit inquirere de premissis vnde sup predicte crimmibus recepit iuramenta monacho rū cū qui cōtra ipsū quā pro ipso venerāt quorū depositōibus publicatis cepērūt disputare sup illis sed qꝫ per dicta illorū cōfessionē abbatis cōstitit pa. q abbas quandā summam pecunie ab antecessore suo dimissam expenderat et in alia maiori monasterū obligauerat propt̄ qđ pa. ipsū tp̄ de dilapidatione suspectū suspendit ab admīstratione sed qꝫ simonia multis modis videbatur eē probata ab bas cōtra testes multas exceptiones opposuit viz cōspiratōes ꝛ imīnicias capitales furtū ꝛ adulteriū vt eos a testimonio remoueret sup qbus satis fuit disputatum quidā dicēbāt q oēs indifferēter erant admittendi cū accusatio simonie ad instar crimmis lese maiestatis procedat alij vero cōtrarīū dicēbāt qꝫ crimina ista quantū ad accusatōem parta iudicē tur differūt tamē in multis et pretera distinguendū ē īter accusatores ꝛ testes pa. vero equitate pensata ne īnocēs succūbat vel prauitas simonie effugeret īpunita illas exceptōes tantū admīsit que si probēt̄ testes ipsi nō zelo iusticie ꝫ ex odio procedere viderētur. Nota q ille q̄ venit ad denūciandū admittitur ad testificandū. Itē nota admonitio precedere dz denunciatōem aliās denūcians ēxcommunicat. Itē suspectus de dilapidatiōe suspenditur ab admīstratione. Itē conspiratores et imīnici capitales repelluntē a testimonio quia ex odio deponi videt.

¶ Per tuas. Ca. In dec. precedenti dicitur q abbas pomposianꝰ plures exceptōes opposuit cōtra testes inductos cōtra ipsū in crimmne simonie. et pa. quasdā exceptōes admīsit et ꝗsdā repulit vñ videt q testes criminosi admitti debeāt ī crimine simonie quesitū fuit a pa. qualiter eēt intelligēda Et ipse rīn. q decretalē illam licet hīc edidit ad cuius intelligentiā sic distinguitur prīo circa modū agē di vtrū agat de crimmine simonie crimmaliter. an ciuiliter ꝛ si ciuilit agatur vtr de rigore iuris an de equitate Secūdo distīguit circa psonā cōtra quā procedit vtrū sit regularis an secularis. et si est regularis vtrū inferioris gradus an excellētioris dignitatis ꝛ an sit bone opinionis an grauiter infamatus et vtrū de facili possit puniri an sine scandalo nequeat cōdemnari. Tertio distīguit circa psonas testiū vtrū sint honesti vel emēdati de crimmine an in crimmine pseuerēt et vtrū testificēt̄ ex caritate vel ex odio. Quarto q crimmina obiciūtur testibus vtrū eadē vel minora an paria vel maiora. Quinto an sint alia adminicula q̄ adiuuent testes hec oīa ad intelligētiā illius epistole sūt distinguenda recolligere illos quinqꝫ modos quantū ad alterā partē hoc modo si agatur ciuiliter de crimīe simonie et ꝑm equitatē et persona cōtra quā agitur sit regularis et īferioris gradus et male fame et q̄ de facili potest removeri et adsint alia adminicula vt contingit in abbate pomposiano q̄ est regularis ꝛ grauiter infamatus ꝛ inferioris dignitatis et q̄ de facili potuit remouerī Contra talē psonā testes q̄ adhuc ī crimine pseuerāt cū alīs adminiculis puta furti adulterij q̄ sūt minora crimmina qui ex caritate deponunt et habent alia adminicula admittuntur in crimine simonie propter crimmis enormitatem et tales testes admissi fuerūt cōtra abbatē pompo nō obstantibus exceptōibus furti adulterij. de equitate et nō de rigoē

alias vero exceptiones. scz cõspiratões et inimicias capitales plandas admi sit quia eis plenus pz q ex odio testifi cãtur z tales testes cõtra talẽ plãtũ tales t admittũt. nõ sm rigorẽ iuris sm cẽpe rantiã equitatis cũ ageretur nõ criminaliter vt ab administratione amoueretur tanquã infectus et damnosus et de facili posset remoueri. vnde ipse nõ expecta ta sniã cessit ergo intellige a cõtrario sẽ su q si persona cõtra quẽ taliter agitur de simonia non sit talis. cõtra illã tales testes nullo modo recipiũtur. et multo minus si ageretur criminaliter. Nota q criminosi testes recipiũtur in crimine simonie de equitate ciuiliter cũ agitur nõ simpliciter. sed cũ alijs administratis Itẽ cõspiratores et inimici capitales in nullo casu recipiũtur.

Sicut tuis Ca. Vacãte eccã iemblacẽñ. quendã monachũ suũ virũ prudũ et discretũ elegerũt in abbatẽ et ẽpm leodiẽñ. eccã cathedralis pastore ca rebat ad colonieñ. eccãz metro. ipiz accessit z ꝺ licẽtia ipiz ĩrectã mĩstrauit z ĩ mõasterio iemblacẽñ. postmodũ in leodiẽñ. eccã fuit mstitutus eps qui requisitus ab ipso electo electionẽ ipsius nolui t cõfirmare. sed cõperto q hoc fiebat pro extorquenda pecunia ptulit excõmunicatõez ne profecto huius aliqua pecunia psoluatur et q cõtra faceret eẽt excõmunicatus. Dz qdã de fratribus eius eo ignorãte promsit pecuniã et psoluit. et sic ab epo mutatus cõfirmatõem et mstitutionẽ accepit. postmodũ puenit hoc ad noticiã abbatis ipsius dubitauit an possit licite mĩstrare in officio abbatie. quesiuit a dño pa. qd facere deberet. rñ. pa. licet se quidã canones etiã puniri q cupiditate patẽtium eccãs per pecuniã sũt adepti eas dimittere teneãtur. tñ quia aliud ẽ z lõge diuersũ nõ prebere cõsensũ. et aliud ẽ expresse phibere dz nihil sibi ad penaz et culpã ĩputari ex eo q cõtra phibitionẽ et voluntatẽ suã a qua postmodũ non recessit alius pecuniã soluit eo ignorãte presertiz cũ ille nõ sit ei aliqua cõsanguineitate cõiunctus nisi postea consensserit soluẽdo pecuniã promssãaut reddẽdo solutã. Alioquĩ cõtingeret q factũ alicuius parãtis insidias ĩimco suo ei damnosũ existeret cui oio displiceret et sic aliqs de dolo suo cõmodũ reportaret. illi vero q pecuniã dederũt aut eã receperũt in tñ culpabiles sũt q si eorũ excessus manifestus eẽt ecce pene eẽnt canonice ferẽdi. Nota primo ar. q eccã vacãte ptãs cõfirmã di electiones prelatoz non pertinet ad capitulũ sed cõsuetudmi statur. Itẽ electus m abbtẽ ante sui cõfirmatõem põt excõmunicare. Itẽ si pecunia soluatur cõtra prohibitõem electi ei nõ obest nisi postea cõsentiat ipsam soluẽdo. Itẽ qd ab ĩcio nõ nocebat tactu tpis per cõsensum sequentẽ ĩputaretur sic ratihabitio retrotrahitur in maleficijs. z mãdato cõparatur. Itẽ dolus vnius alteri obesse non dz nec sibi prodesse.

Tua nos. Ca. aliqs clericus aliq ꝺ bona suis obtulit alicui eccẽ. prẽs vt idẽ clericus in canonicũ admittat. et ei ad bona sibi retinere liceat q prebenda in vita sua queritur vtrũ bona illa recipi liceat. et idẽ clericus in canonicũ assumi absq vicio simonie. Rñ. pa. q si clericus cõditionẽ vel pacto offerat bona sua vt ea retineat q prebenda et in canonicũ admittatur hmõi oblatio non põt fieri absq simonia. qz in talibus oĩs pacto cessare dz. Si vero pure et sine pacto et cõditione bona sua offerat rogãs humiliter vt in canonicũ admittatur et bona sibi retinere liceat pro prebenda z clerica

pure cõsentiant. talis receptio poterit fieri absq; simonia. ī fine dicit pa. quãuis taliter dure simus respondendũ. si tñ ille q̃ talẽ facit donatõem ea intẽtione ducatur vt p tpalia spũalia possit adipisci et clerici eũ aliterno recipere sine dubio tã iste q̃ illi apud deũ quẽ nullũ latet secretum culpabiles iudicãtur. Nota q̃ ī spũalibus adipiscẽdis nulla cõditio vel pactũ dz īteruenire. Itẽ aliqs potest rogare vt in canonicũ admittatur. Itẽ eccã de manifestis tñ z nõ de occultis dz iudicare. Itẽ ar. q̃ intẽtio facit hoiem simoniacum. Nota

¶ Per tuas // Ca. Quidã g. noie monachus ordinis cartusien a dioc. epõ suscepit ordinẽ subdiaconatus. postmoꝺ monachus ītellexit q̃ epõ ille multotiẽs cõmiserat vicũ simonie. vñ monachꝰ timebat in suscepto ordine mmistrare nolens etiã ab eoꝺẽ promoueri ad maiores q̃ rebatur quid facere debeat ille monachꝰ rñ. pa. vt secure in ordine sic suscepto mministret. sed cõtra cõscientiã ad superiores ordines nõ ascẽdat ne forte edificet ad ihennã et licet nihilominus in difficultatẽ sic collapsus ex eo q̃ cõscientiã mmis habuit scrupulosã cã tñ non euadet nisi deponat errorẽ. Nota q̃ cõtra cõscientiam nullus dz venire alias peccat mortaliter. Itẽ cõsuetia erronea deponenda ẽ

¶ In tantũ. // Ca. Quidã suffraganei cantuarien archiepiscopi recipere cõsueuerũt certam quantitatẽ pecunie pro crismate. metuẽtes penã canonicã z correctionẽ propter hoc anticipãt tẽpus solutionis recipiendo in media quadragesima qꝺ recipere cõsueuerũt in pasca et nomẽ denariorũ variabant denarios q̃s prius dicebãt crismales. secũdo pascales cõsuetudinẽ medie quadragesime appellabant. peruenit hoc ad noticiã dñi pa. cũ gratã sit gratis cõferenda et qui primo recipit preciũ quã rẽ cõferat preciosã expedit sibi spẽ exprimat venditionis mandat pa. archiepiscopo quatinus hmõi excessus corrigat et suffraganeos suos et officiales eoꝝ taliter puniat q̃ aliorũ culpa sibi ob suã negligentiãno imputetur ad penã. in fine dicit q̃ quandã prauã cõsuetudinẽ de sua prouincia studeat exstirpare secundũ quã p muestitura ecclesiarũ archidiacoꝰ marchã argenti exigebãt alĩ prelati scz decani rurales vaccam aliam l certã pecunie quantitatẽ pro vacca. Nota contra vsuratios et simoniacos q̃ mutatio nois cõtractus eius substantiã nõ mutat Itẽ honestas nois crimis maliciã nõ palliat Itẽ celebrata mẽligitur venditio si preciũ recipiatur quãuis traditio rei differatur. Itẽ gratã gratis ẽ cõferenda. Itẽ nihil danũ est pro aliq̃ spũali quodcũq; sit illud Itẽ delictũ subditorũ imputatur negligentie prelati. Itẽ cõsuetudo nõ excusat in delictis. Nota

¶ Per tuas. // Ca. Quidã clericꝰ cũ vellet in subdiaconũ ordinari et certũ titulũ non haberet rogauit quendã presbiterũ vt ipsũ ad titulũ eccie sue pẽsentaret sed cũ pbr̃ hoc facere nollet promisit eidẽ q̃ nunq̃ portionẽ aliquã peteret in eccia sua si presentaret eundẽ. et sic ad eiꝰ presentationẽ fuit ordinatus. q̃rebatur qd iuris eẽt de ipso clerico. rñ. pa. q̃ nisi cũ eo fuerit misericorditer dispensatũ nec ī eo ordine dz mmistrare nec ad superiores ordines poterit promoueri Nota q̃ qui ordinẽ scienter recipit q̃ per simoniã nõ hz executõem nisi cũ eo dispẽsetur.

¶ Consulere. // Ca. Quicũq; per pecuniam aliquam admministratõem obtinuerit tã dantes quã accipiẽtes cuz simone excõmunicatur et ab illa eccã repellũt

et ab illa eccā repellūtur in cuius ignominiā dare pecuniā voluerūt. Nota q̄ tam emētes q̄ vendentes ecc̄ās z̄ administrationes sūt simoniaci.

¶ Sicut p̄ certo. ‖ Ca. In plerisq; locis multis prelatis fiūt turpes exactiones p̄ cōsecrationibus ep̄oz benedictionibus abbatū et cōsimilibus. et est taxatū quantū debeat dari isti vel illi. huius prauitatē p̄r cōsuetudine defendētes cōsiliū hmōi cōsuetudinē q̄ dicēda ē potius corruptela penit9 reprobat prohibēdo expresse. ne p̄ talibus quocūq; p̄texta aliquis extorquere p̄sumat aliq̄d vel exigere alioq̄n et q̄ dederit et q̄ recepit cū gr̄ēsi et simonie cōdemnetur. Nota q̄ prava cōsuetudo ab olēda ē. Itē p̄ consecrationib9 ep̄oz et benedictionibus abbatū et ordinibus clericorū nihil ē dandū vel accipiendū.

¶ Quoniā simoniaca. ‖ Ca. Simoniaca prauitas apud multas moniales in tantū inualuit q̄ vix recipere volunt aliq̄s in sorores sine precio paupertatis p̄texta. precipit cōcilū ne d̄ cetero tale cōmiserit prauitatē et recipiēs z̄ recepta siue subdita fuerit siue p̄lata sine spe restitutionis de monasterio expellat in artius monasteriū ad agendā p̄petuā penitētiā detrudenda. De his vero q̄ ante istud cōcilium taliter sūt recepte statuit vt de illis monasteriis in q̄bus p̄petrā sūt ingressē remoueātur et in aliis eiusdē ordinib9 collocētur. Si aūt propt̄ multitudinē hoc fieri nō potuerit ne dānabiliter in seculo euagentur de nouo dispēsatiue in eisdē monasteriis recipiātur mutatis locis prioribus et inferioribus assignatis. Et hoc q̄d dictū ē de monialibus obseruandū ē de monachis z̄ aliis regularibus et ne p̄ simplicitatē vel p̄r ignorātiam aliq̄ se valeāt excusare p̄cipit vt epi p̄ suas dioc̄. hoc faciant publicare. Nota q̄ p̄ma istud cōsiliū monachi et oēs regulares q̄ sciēter vel ignorāter sūt recepti p̄ simoniā sūt puniendi. Itē cōstitutio extenditur ad p̄terita. Itē propt̄ multitudinē detrahendū ē seueritati. Itē propt̄ multitudinem dispēsatur vbi alias non dispensaretur.

¶ Audiuimus ‖ Ca. q̄dam episcopi decimātibus ecc̄arum rectoribus ecc̄as ipsas subtrahūt interdicto nec p̄mittūt aliq̄s instituī donec pecunia eis p̄soluat. Itē cū miles aliq̄s vel clericus domū religionis ingreditur vel apud religiosos eligit sepulturā si nihil reliquerit loco religioso difficultates ingerūt donec aliq̄d muneris recipiant. p̄uenit hoc ad noticiā pa. Cū ergo nō solū a malo sed ab oī spē mali p̄cipiat apte abstinere cōcilium hmōi actiones duxit inhibendas. et q̄ contra hoc fecerit duplicata restituat in vtilitatē locorū in q̄x fuerint soluta dispēdium fideliter cōuertenda. Nota q̄ nō solū a malo abstinendū ē sed ab eo q̄ speciem mali habere videtur. Itē ecc̄a pōt suū recipere in duplū. Itē ecc̄e dz reddi pecunia q̄ in eius iniuriā data ē vel soluta.

¶ Ad apostolicā. Ca. Quidam clerici p̄ benedictionib9 nubentiū et exequiis mortuorū z̄ similibus pecuniam exigūt et extorquēt et nisi eis fuerit satisfactū fraudulēter ingredimēta opponūt econuerso sūt quidā laici q̄ laudabilē cōsuetudinē erga sanctā ecc̄am deuotē fidelium sub p̄texta pietatis introductā infringere nitūtur vñ cōcilium sup his prauas exactiones p̄hibet f. et et pias cōsuetudines p̄cipit obseruari. statuit vt libere cōferātur ecclesiastica sacramēta et p̄r episcopū loci cōfessātur q̄ laudabilē

cõsuetudinẽ mutare nitũtur. Nota q̃ laudabilis cõsuetudo seruanda ẽ. et epũs loci per officiũ suũ illã faciat obseruari.

¶ Ne det ecclãm. Ca. Abbates aliquãdo. ordinis cõsueuerũt dare archidiacoñis palefridũ in sua installatõe vel alind eq̃pollens precipit honorig pa. ne de cetero talis cõsuetudo debeat obseruari q̃ de cupiditatis radice pcessit prohibendo installationis solẽnitates in abbatibus electis ordinis cisterciẽ. adiiciẽdo vt archiepi et epi ea sint forma pfessionis cõtenti q̃ ab origine hui9 ordinis fuit instituta q̃ talis ẽ. Ego frater abbas ꝛc. vt in ipsa trã cõtinetur. Nota q̃ epũs diocesanus abbtẽ cisterciẽ ordinis installare non dz. licet in aliq̃ instrumẽto fiat mentio de aliq̃ alio non iõ dz illud exhiberi ¶ Itẽ si nõ exhibet statutũ ordinis contractũ astringitur regularis mãdato episcopi. ¶ Itẽ cõtra statuta regule nõ debz monachus diocesano obedire.

¶ Jacobus. Ca. Jacobg iste canonicus esculanus receptus erat in fratrẽ et canonicũ ecclã aptinẽ canonicã illigecẽ pr̃ beneficiũ sui sibi assignare nolebãt nisi primo reciperet prandiũ ab eodẽ cõsuetudinẽ pretendentes vt a canonico de nouo recepto prandiũ recipiant mandat pa. cuidã priori quatinus si ẽ ita consuetudine illa nequaquam obstante cõpellat canonicos illos vt prebendã sibi ac vni ex alijs cõferant et assignẽt. Nota q̃ p spũalibus nihil dari dz etiã obtẽtu alicuius cõsuetudinis.

¶ Si q̃s ordinauerit Ca. Quia frequẽter ordinãtur aliq̃ sine certo titulo propter q̃ fiũt promissiones illicite statuit gregorius q̃ si aliq̃s ordinauerit seu adordinẽ pr̃senauerit aliquẽ recipiẽs ab eodẽ promissionẽ vel iuramentũ qđ sup sua promissione nõ mgetabit eundẽ ordinetor a collatione et presentatore ab executione ordinũ p triennium nouerinese suspẽsos et ordinatus ab ordine sic suscepto nouerit se suspensũ donec dispẽsationẽ p sedẽ apostolicã meruerint obtinere // Nota q̃ q̃s punitur in eo in q̃ deliquit. Itẽ solus pa. dispẽsat cũ illis q̃ sciẽter p simoniã ordinãt vel presentant vel ordinãntur.

¶ Mãdato Ca. Quidã recepit in mandatis a pa. vt p̃m cõstitutõem generalis cõcilij s. e. qm. dispẽsaret cũ monachis q̃ p simoniã aliq̃ dato in monasterijs sũt recepti nulla de abbatibus in mandato pa. Habita mẽtione. consuluit iste pa. vtrũ auctoritate illius mandati posset dispensare cũ abbatibus Itẽ aliqui sunt adepti spũalia nullo dato precio nullo pacto dandi vel recipiẽdi precedẽte sed solo affectu ai antecedẽte p̃incipr̃. q̃ritur vtrũ isti p̃pter istũ affectũ teneãtur ad resignatõem hmõi spũalium. Ad primũ rñ. pa. q̃ mandatũ apostolicũ ad abbates exãditur. et sic cõstitutio illa q̃niam simoniaca cõtinet dispẽsatõem per pa. exhibendaz. ad. p̃m rñ. q̃ isti pro hmõi simonia nõ tenẽtur ad resignatõez spũaliũ vel tpaliũ q̃ nullo pacto. sed affectu ai precedẽte ex vtraq̃ parte taliter acquirũtur. sed sufficit delinquẽtib9 per solã penitẽtiã in hoc casu suo satisfacere creatori. Nota q̃ beneficiũ principalissime interpretandũ ẽ. Itẽ simonia solo affectu ai nõ cõmittitur nec renũciare q̃s tenetur spũalia vel tpalia q̃ tali simonia licet alias peccet. Itẽ affectus siue volũtas punitur.

¶ Ne prelati uicẽs suas sub ãnuo censu cõcedant.

Decretta. Ca. Quidã epi pro certa quãtitate pecunie vẽ

ff i

erant episcopalē iurisdictōem q̄busdam q̄ decanī vocantur. statuit cōciliū lat. q̄ qui de cetero iurisdictōem epalē taliter ē exercent officio suo priuētur et episcopi cōferendi hoc officiū potestatē amittant

Nota q̄ iurisdictio epalis vendi nō dz. sed gratis cōferri alias punītur vt hic dicitur. Itē punitur q̄s m eo m q̄ deliquit

¶ Rm̄ Ca. epi et archidiacon̄ ad agēdas vices suas et cās ecclesiasticas terminādas q̄busdā decanis seu archipresbiteris sub annuo precio cōmittebant q̄d in subuersionē iudicior̄ et grauamē sacerdotū redūdabat. statuit cōciliū turonen̄. q̄ istud de cetero nō fiat q̄ q̄ fecerit remoueat a clero. et episcop9 q̄ hoc fustinuerit et iudicia ecclesiastica dissimulat puerta canonice puniatur. Nota q̄ epī gratis iurisdictōes suā īpendere dz.

¶ Rm̄ enormis Ca. Cōsuetudo erat in q̄busdā locis cōtra institutōes sanctorū patrū introducta vt sacerdotes sub ānuo precio ad regimē eccl̄ām cōstituātur precipit cōciliū turonen̄. ne id de cetero fiat. q̄ dū sacerdotiū taliter venale disponit ad premiū retributōis eterne. consideratio nō habet. // Nota cura animarum sub ānuo censu cōstitui non dz.

¶ Querelā. Ca. G. rector eccl̄e de capla q̄ puentus ipsius eccl̄e concessit ad firmā seu locauit magistro v. vsq̄z ad septimū certū censū eidē rectori ānuatim reddendo prestita fide ab ipso rectore dicto magistro q̄ vsq̄z ad dictū tps nullā iniuriā si ue grauamē sup ipsa eccl̄ā īferret eidem sed ipse cōtra fidē prestitā venit ante aīm vnius ānī spaciū eccl̄ām ipsi v. auferre presūpsit vñ idē magister cōquestus ē dño pa. ideoq̄z mandat pa. episcopo exonien̄. quatinus si ē ita rectorē illū cōpellat vt prefatā eccl̄ām dicto v. restituat et vsq̄z ad tps cōstitutū fm q̄ inter eos cōuenit ipsū eandē eccl̄ām permittat pacifice possidere. Nota q̄ eccl̄ā id est obuētōes eccl̄e pūt ad tps locari siue cōcedi p certo censu ānuatim reddendo.

¶ De magistris ⁊ ne aliq̄d exigatur p licētia docendi.

QVoniā eccl̄ā dei. Ca. Volēs eccl̄ā tanquā pia mater pauperibus scolaribus q̄ parentum opibus fustētari non pūt pudere ne legendi opportunitas subtrahatur eisdē. statuit cōciliū lat. q̄ per vnāquāq̄z cathedralem eccl̄ām vni magistro cōpetēs beneficium assignetur q̄ clericos ⁊ scolares eidem gratis doceat. Secūdo dicit q̄ pro licētia docendi nullus precū exigat vel ꝑ obtentu alicuius cōsuetudinis ab his q̄ docēt aliq̄d petat nec aliquē q̄ sit idoneus petita licētia īpediat q̄ ār cōtra hoc veniēs presūpserit ab ecclesiastico beneficio fiat alienus q̄ dignū ē vt in eccl̄ā fructū sui laboris nō habeat q̄ ecclesiasticū ꝑfectū nititur īpedire. // Nota q̄ pro licētia docendi nihil dz exigi. Itē qui ē idoneus admitti dz ad docendū. Itē punitur q̄s m eo in q̄ deliquit vt in fine dicat.

¶ Prohibeas Ca. Quia quidā p licētia docendi pecuniā exigebāt. precipit pa. vintonien̄ episcopo. vt prohibeat ne pro licētia docēdo in prochia sua aliq̄d exigatur ā etiā promittat ⁊ si postea solutū aliq̄d fuerit illud faciat restitui et si aliquid promissū fuerit faciat ēmitti promissuz. q̄ scriptū ē gratis accepistis gratis date. Scdo dicit q̄ si aliq̄s distulerit instituere magistros in locis cōgruis licet huic episcopo ad īstructionē aliorum ibi preficere viros ad hoc idoneos nota q̄ exactū vel promissū pro licētia docēdi potest repeti. et promissū face re remitti.

¶ Itē negligentiā subditorū episcopus

supplere dz. Item per negligētiaz ai[illegible]
qs ius suū. Sed hic nō ē appositū cēpu
sed posset dici q hic pōt referri ad arbi
triū superioris. vel tm cēpus posset dari
quantū detur p beneficijs vacātibus .s.
per vi. menses expectetur ille q dz instī
tuere magistros qr in tanto tpe nō ē ma
gnū damnū.

¶ Quāto. ‖ Ca. Cōsuetudo erat ī
eccā gallicana q magister scolarū sine
certo precio alicui docēdi licentiā nō cōce
debat. pa. volēs illā prauā cōsuetudinē
extirpare q de radice cupiditatis proce
dit prohibet sub anathematis īterminā
tione vt quicunqz idonei fuerint regere
scolas sine molestia vel exactione aliq p
mittātur et si q huius phibitōis fuerint
transgressores officijs et dignitatibus
suis spoliētur. Nota propter dignitatē
delinquētis crimē grauius puniendū eē.
Item prelatis ascribitur q in subditi lau
dabile expectetur et eis īputatur qd ī eis
reprehensibile probatur. Item nota ma
gistros scolarū dignitatē habere.

¶ Quia nōnullis. ‖ Ca. Statui
mr in laī. cōcilio q in vnaquaqz cathe
drali eccā institueretur magister q pau
peres clericos gratis doceret sed qr illud
male obseruabat cōciliū generale illud
p̄cepit obseruari. adijciens vt nō solū ca
thedrali eccā sed etiā in qlibet alia vbi
facultates sufficiūt cōstituatur magist
idoneus et in metropolitana eccā theolo
gus cōstituatur q sacerdotes et alios in
sacra pagina doceat et in alijs que ad ai
rā p̄tinēt aīarum et cuilibet magistro
rū a capitulo assignētur puentus vnius
p̄bende. et pro theologo a metropolita
no tantumdem nō tamē q̄ppter hoc effici
tur canonicus. qd si forte metropol. tanq
de duobus grauetur theologo prouideat
et grāmatico faciat ī alia eccā prouideri

Nota q magister idoneus dz instituī in
eccā in qua sufficiūt facultates. Item
magister iuxta posse suū dz instruere dis
cipulos. Item a capitulo dñt assignari
magistro prouētus vnius p̄bende. Item
aliqs pōt hāc p̄bendā sine canonia.

¶ Sup speculā. ‖ Ca. qd statutū
fuit p cōciliū generale in capitulo p̄cēdē
ti de magistris theologis p̄cipit honori
us inuiolabilit obseruari statuēs ne p̄p
ter raritatē magistrorū se forsan possēt
aliq excusare ab eccārum prelatis et ca
pitulis ad theologie studiū. Aliq doctes
estimētur q cū docti fuerint alios posmo
dū instruāt et īformēt. q̄bus si puentus
ecclesiastici nō sufficiūt prelati et capi
tula necessaria subministrēt. ī fine dicit
q docētes in theologica facultate et stu
dētes in ipsa integre per ānos v. de licēti
a sedis apostolice p̄cipiāt beneficiorū z p̄
bendarū suarū p̄uentus. nō obstāte cō
traria cōsuetudine vel statuto cū primo
fraudari nō debeant in vinea dñi operan
tes. Nota q vna cōstitutio cōfirmat ali
am. Item docētes z studētes in theologia
dñt per quinquēniū prouētus beneficior
suorū p̄terre. Item colligitur cōsuetudo
īducta cōtra istud statutū.

¶ De iudeis z sarracenis z eor̄ fuis.

Presenti. ‖ Ca. Iudei retine
bant seruos cristianos statuit cō
ciliū istud q decetero iudei suos
cristianos nō retineāt p̄ hz cristiano vel
liceat cristiano cuilibet datis xij. solidis
pro qlibet mancipio ipsū redimere siue ad
libertatē siue ad seruiendū sibi. et si ser
uus iudei cristianus fieri desiderat et nō
p̄mittitur idē fiat qr nephas ē iudeū in
seruitutis vinculis retinere illū quē cri
stus sanguine suo nō redemit. Nota q iu
dei vel pagani cristianos seruos habere

nō pñt. ℔ hocipso in libertatē scribūtur.

¶ Multorū. Ca. Dicitur hic q̄ nullus iudeus xpistianū mācipiū debeat in suo dñio retinere. sed q̄ apud eos iue niūtur libertati donētur. Secūdo dicitur q̄ originariī q̄ in possessionibus iudeoꝝ sunt q̄ diutius adtēserūt quamuis liberi sint remaneāt ad colenda rura illorū. ⁊ iura sua eis exhibeāt et nihil aliud ab eis exigāt. Tertio dicitur q̄ si aliq̄s iudeo cū aliquē de originariis suis ad aliū locū transferre voluerit vel in seruitio suo se cū retinere iuscolonariū qō hz ī eo amittat. Nota q̄ xpistiani cū iudeis habitare non dñt. Itē originariī liberi sūt q̄uis glebe sint astricti. Itē ar. q̄ ex tpe seruitus acquiritur. Itē iudeus q̄ xpistianū liberū cōtra ius retinere voluerit hocipso ius illud amittit. Itē ar. q̄ iuris seueritas siue rigor seruandus ē.

¶ Iudei. Ca. Iudei sēm leges nouas sinagogas erigere nō debēt ℔ ve teres permittūtur habere. Nota q̄ iudei nō pñt facere nouas sinagogas licet possint veteres retinere.

¶ Ex sup his. Ca. Dicitur q̄ in die parasceue nullus iudeus aperiat fenestras suas nec exeat in publico sed teneat eas clausas Nota iudeos in die parasceue ostia vel fenestras aperire nō debere nec in publico exire.

¶ Iudei. Ca. Petro dicit q̄ iudei siue sarracēni xpistianas mulieres ut xpistiana mancipia nulla de cā secū dñt habere et quicūq; xpistianus cū hiis habitare presumpserit excōmunicetur. Secūdo dicitur q̄ si aliq̄ iudei vel sarracēni deo inspirante ad fidē xpistianā se cōuertrint a possessionibus suis nullatenus expellātur cū p̄ter hoc melioris debeāt eē cōditionis q̄ ante fidē receptā. Si āt secus factū fuerit precipit pa. potestatibz locorū vt partē hereditatis et oīm honoꝝ suorū ex integro eis faciāt exhiberi. Nota q̄ iudei xpistiana mancipia habere nō dñt. Itē xpistiani cum iudeis vel sarracenis habitare nō dñt. Itē eccā iudicat de his que forte sūt. Itē iudeus ad fidē cōuersus a possessionibz suis excludi non dz. Itē fidelis melioris cōditionis est q̄ infidelis. Itē ar. q̄ iudices seculares cōpelli pñt per excōicationis sententiā ad iustitiā faciendā. Itē pa. ratione fidei de hereditate iudicat.

¶ Ita quorundā Ca. Quidā xpistiani cera ducti cupiditate deferūt sarracenis arma ferrū et liga mina galliarum et dū ad ipugnandū xpistianos predicta eis ministrāt. superiores illis fiūt ī malicia. Itē sūt et alī q̄ in galeis ⁊ nauibz sarracenorū curā gubernatōis assumūt oēs p̄dictos latenter. cōtra liū excōicauit et precipit illos p potestates locorum bonis suis priuari et capiētiū seruos fieri ⁊ precipit vt p ciuitates maritimas crebra et solēnis excōicatio p̄feratur. Nota q̄ xpistiani q̄ cū sarracenis ipugnāt xpistianos auxilio vel facto deteriores sūt q̄ sarracēni. itē seruitus hic inducitur iure canonico. itē excōicatus pōt iterū excōmunicari.

¶ Consuluit. Ca. Iudei nouas sinagogas erigere nō debent sed ātiquas si corruerint possunt reedificare in pristinam formā siue statū et nō āpliuse altare q̄ fuerūt et hoc p magno beneficio habere dñt. Nota q̄ aliud de nouo facere aliud ē reficere. itē licitū ē cōsūmare q̄d nō est licitū māpere. itē eccā sustinet iudeos in suis obseruantiis.

¶ Ad hec. Ca. Precipit hic pa. prelatis eccārum q̄ ipsi phibeant oīb9 xpistianis et cōpellant si necesse fuerit p censurā ecclesiasticā ne in seruitio iudeoꝝ

morentur nec infantes iudeorū nutrices mulieres in domibus eorū nutrire presumant. quoniā iudeorū mores moribus cristianoꝝ nō cōcordent. et p assiduā cōuersationē simplices ad suā perfidiā inclinarent. Nota q̄ familiaritates malorū vitāda ē ne boni corrūpantur ab eis.

Sicut iudei. Ca. Statuit clemens pa. q̄ nullus iudeus cōpellatur ad fidē venire inuitus & si aliqs ad fidē confugerit cristianā postquā voluntas eius patefacta fuerit absqꝫ īpedimēto cristianus efficiatur. fidē enī habere non creditur q̄ nō spontaneus ad fidē accedit Secūdo dicit q̄ nullus cristianus sine iudicio secularis potestatis iudeū occidere vel mutilare vel pecunias suas auferre presumat vel bonas cōsuetudines iudeorū īmutet nec in festiuitatibus suis perturbet & coacta seruicia exigat. Tertio statuit vt nullus cimiterū iudeorū mutilare aut iudeī siue obtētu pecunie humata corpora effodere presumat. et si qs cōtra hoc fecerit honoris & officij sui periculū patiatur aut excōmunicetur nisi satisfecerit Nota q̄ iudeus nō ē cōpellendus multo recipere baptismū. Item coacta seruitia nō sūt a iudeis extorquēda. Item iudei possunt habere cimiteriū.

Quā sit laudabile. Ca. Quidā eps q̄ volebat predicare fidē cat holicā paganis que fuit a pa. vtrū deberet vti rebus illorū cōcedit ei dñs pa. et socijs eius vt cū exibūt ad predicādā fidē paganis liceat eis uti his rebus cū gratia pactione q̄ sibi ab ipsis infidelibus apponentur dūmodo abstineāt ab esu carniū his diebus q̄bꝰ carnibus vti nō licet iuxta canonicas sanctiones. insup cōcedit eidē vt quicūqꝫ religiosi aut clerici idonei ad predicandā fidē sibi adhērere voluerint liberā habeāt facultatē petita et obtēta prelatorū suorū licētia. Nota q̄ a carnibus abstinendū ē diebus a canonibus cōstitutis. Item nemo potest predicare sine licētia sui prelati. Item nō sufficit petere licētiā nisi fit obtēta.

Significauit. Ca. Quidā erat in captiuitate saracenorū amici siue cōsanguinei illorū volebāt illuc ire p ipsis recuperandis. queritur qualiter valeāt illuc pficisci cū pa. q̄ bene pōt ire dūmodo nihil īmercibus portet vel alio mōdo vnde possit saracenis aliqd subsidiū peruenire exepto redēptionis articulo ita tamen q̄ prius firmēt proprio iuramēto. Secūdo. dicit q̄ illi q̄ post treugā factā inter cristianos & saracenos portāt illuc merces prohibitas ab excōicatione nullatenus excusant sicut nec illi excusātur qui p alios merces phibitas illuc transmittūt. Tertio dicit q̄ alicj inuenerunt in terrā saracenoꝝ cū mercibus phibitis se āplius non ituros nisi pax esset inter cristianos reformata & post factā treugā venerūt illuc cū mercibus prohibitis. queritur an excusent ab excōicatione cū. pa. q̄ cōditio illa vel treuga cos ab excōicatōis vinculo nō absoluit nec etiā periurio. Nota q̄ qui portāt merces phibitas saracenis sūt ipso iure excōicati & nullo tpe pacis vel treuge excusāt

Quod olī. Ca. In lat. cōcilio phibitū fuit q̄ nullus merces prohibitas saracenis portaret p se vel p aliū & clemēs pa. octo illos excōicationi supponit q̄ āplius cū saracenis mercimoniū habuerūt p se vel p alios aut q̄cunqꝫ modo aliq̄ rerū subsidia dū guerra duraverit duxerīt impēdēda. vñ mandat q̄busdā q̄tinus nullo modo aut q̄cunqꝫ ingenio eis mercimonia cōtalia vel alia subsidia transmittāt et si q̄ cōtra fecerint non solum sint ipso iure excōicati verū etiā ter-

dei viuentis incurrant. Nota q quicūqz cū sarracenis matrimonia habuerint ipso iure sūt excōicati.

¶ Et si iudeos Ca. Quāuis ecclesiam p sola hūanitate recipiāt iudeos et sustineāt cōhabitacōem illorū tamen ingrati cristianis eē non dūt vt reddāt cristianis pro grā cōtumeliam z̄e familiaritate cōceptū et illā retributōem impendunt de q̄ dicit iuxta vulgare puerbiū. mus in pera serpens ī gremo . et ignis in sinu hospites suos mortale remunerare cōsueuerūt. ipsi enī facūt cristianas malieres nutrire filios suos .et cū in die resurrectionis illae recipere corpus z̄ sāguinē dñi cōcipiūt per triduū anteqū lac dent filios suos lac effundere facūt in latrinā qđ horrendū ē dicere et alia turpia cōtra fidē catholicā cōmittunt ꝓpter qđ timendū ē ne fideles diuinā indignacōem incurrant cū eos patiātur talia perpetrare. vñ prohibet pa. districte ne decetero nutrices vel seruientes habeāt cristianos .ne filij liberi filios famulentur. ācille . Si vero nutrices et seruientes nō dimiserint cristianos . precipiatur cōibus cristianis sub pena excōicatōis ne cū eis cōmercia audeāt exercere. Nota q̄ nullus dz̄ ē ingratus accepti beneficij . Itē nota puerbiū illud vulgare mus in pera z̄c. Itē cristianus iudeo seruire nō dz̄ . Itē iudei seruus sūt cristianorū

¶ Postulasti. Ca. Quidā inde9 manus in quendā clericū iniecit violēcias queritur qualiter cōtra illum sit procedendū . rñ . pa. q̄ ille cuius iurisdictionis existit pena pecuniaria ipsū puniat vel alia tpali pena q̄ sibi visū fuerit . et . faciat leso congrue satisfieri. alioq̄n dñs eius monēdus ē vt passo iniurā et ecc̄ie satisfieri faciat cōpetēter. qđ si dñs eis ꝯ negligerit prelatus loci precipiat xpristiānis per cen . ec . ne cū ipso iudeo cōmercia habeant donec satisfaciat . Nota q̄ pro iniuria illata potest q̄s pecuniaria pena puniri. Itē ante absolutōem dz̄ lesо satisfieri Itē propter negligentiā iudicis secularis deuoluitur iurisdictio ad iudicē ecclesiasticū. Itē in dictate excōicantur iudei.

¶ In nōnullis. Ca. In q̄busdā prouinciis iudei seu sarraceni p habitu distinguūtur a cristianis in q̄busdā vero nō vñ cōtingit aliqñ q̄ cristiani iudeis et iudei cristianis mulieribus per errorem carnaliter cōmiscētur ne igitur tā damnatus excessus per talē errorē vlterius cōmittatur. statuit cōcilium generale vt iudei siue sarraceni vtriusq̄z sexus ī qualibet prouincia cristianor̄ per habitū publice distinguūtur a cristiānis. Secundo dicitur q̄ in diebus lamētationū iudei siue sarraceni nō exeāt in publicū q̄ vt dicit tunc ornatus inordinate non erubescūt cristianis q̄ passionis sacratissimē memoriā exhibēdis lamētationis signa p̄tendūt illudere nō formidāt. Tertio prohibetur ne in cōtumeliā creatoris profilire presumāt et q̄ cōtumelia creatoris dissimulari non dz̄ . precipit cōsiliū huius p̄sumptores p potestates locorū cōdigne cōpescāne crucifixū pro nobis blasphemare p̄sumant. Nota q̄ iudei z̄ sarraceni a cristianis per habitū discerni debēt . Itē iudei siue sarraceni cristianis mulieribus nō sunt cōmiscēdi. Itē in die lamētationū ī publicū exire nō dūt . Itē iudex ecclesiasticus potest cōpellere principes vt cōpescant iudeos a suis p̄sumptionibus .

¶ Cū sit. Ca. Statuit cōcilium tolletanū q̄ nullus iudeus sup cristiānos nullū officiū vel potestatē exerceat Sed q̄ illud nō bene seruabatur cōsiliū generale ī nouauit cōsiliū tolletanū prohibēs

ne iudei publicis preferantur officijs qi sub tali pretextu cristianos infestãt plurimũ z molestãt. et si eis tale fuerit officium cõmissum p̃ prouinciale cõciliũ ãnuatim celebrandũ monitione premissa cõpescat. et tali officiali cõmunio cristiãorũ in cõmercijs et alijs denegetur donec restituerit q̃quid ex tali officio habuit a cristiais cõuertẽdũ ipsi gaupũ xpiãoꝝ ꝑm epi dioc. prudentiã et officiũ ipsũ cũ pudore amittat qđ irrueuẽter assumpsit et qđ de iudeis dicitur extẽditur ad paganos. Nota q̃ infidelcs fidelibus p̃poni nõ dñt. nec publicis officijs preferri. Itẽ qđ percipitur ex officio qđ habere nõ lz restitui dz qi si ꝑncipale non lz nec eius accessoriũ.

Ad liberandã. Ca. in cõcilio isto dicitur illud qđ legitur c. e. ita q̃ndã hoc adiecto q̃ illis q̃ predicto mõ delinquũt gremiũ nõ aperiatur ecclẽ nisi totũ qđ ex dãnato cõmercio p̃cepẽrũt. et tantũdem de suo in terre sancte subsidiũ dñti nauerũt vt in eo puniãtur ĩ q̃ peccauerũt qđ si soluendo nõ fuerint alias delictum istorũ taliter puniat qđ alij attẽptare similia ptimescãt. Nota q̃ q̃ contra eccle siam delinq̃t in eo punitur vt ab ea non recipiatur donec satisfaciat Itẽ punis̃ qs in eo in q̃ deliquit. Itẽ pena vnius debet eẽ metus alterius.

Ex spirituali Ca. Rex portugalie in officijs publicis cristianis preferebat iudeos cõtra cõsiliũ generale c. e. Cũ sit. vñ mandat pa. duobus episcopis q̃ tingregẽ ipsũ moneãt z inducãt ne ĩ publicis officijs iudeos p̃ficiat cristianis cõtra concilĩ generale qđ si forte reddi tus suos iudeis vendere voluerit vel paganis aliquẽ cristianũ deputet nõ suspectũ de grauaminibus clericis et ecclesijs ĩfe rendis et p̃ illũ iudei et sarraceni fine cristianoꝝ iniuria iura regalia cõsequãtur Nota iudeos cristianis nõ eẽ preferendos Itẽ officiales suspecti non dñt p̃poni clericis.

Nulli iudeo. Ca. iudei emebãt seruos cristianos z eos in suo seruicio detinebant qđ fieri non dz. vñ statuit concilĩ generale q̃nõ liceat iudeo baptisatũ vel baptisari volentẽ emere vel in suo seruicio retinere. Secũdo dicit q̃ si aliqs iudeus cũ mercimonij emerit aliquẽ nondũ ad fidẽ cõuersũ et postmodũ facto fuerit cristianus vel desideret fieri dẽtur ab aliq̃ xij. solidi et ille ab illius seruicio subtrahatur si vero infra tres menses ipsũ vendere non exposuit si emit eundẽ ad seruiẽdũ sibi ipse nec eũ postea vendere. nec alius ipsũ audeat cõparare sz nullo dato precio ad libertatẽ p̃ducat. No. q̃ si iudeꝰ aliqs seruũ emerit cũ mimonij et factꝰ fuerit cristianus infra tres menses illũ venalem exponat alioq̃n p̃sumtur q̃ illũ emerit cũ seruiendi sibi cõtra quã p̃sumptionẽ nõ inducatur probatioꝝ ita ẽ p̃sũptio iuris et de iure. Itẽ fauoꝝ fidei priuat aliquẽ seruo suo.

De hereticis.

Dubius in fide Ca. Dicitur in hoc capitulo q̃ q̃ in fide dubitat infidelis ẽ nec ẽ credendum testimonio eorũ q̃ fidẽ veritatis ignorãt Nota q̃ dubius in fide infidelis ẽ. Itẽ infidelis testis eẽ nõ potest.

Qui alios. Ca. Patet. Nota q̃ q̃ aliũ ab errore nõ reuocat seipsũ errare demonstrat et ẽ argumentũ q̃ q̃ tacet cõsentire videtur.

Firmissime Ca. Quesitũ fuit ab augustino vtrũ hereticus fasmaticꝰ saluari possit rñ. augustinus firmiter teneas et nullatenus dubites q̃ oĩs here

ticos ⁊ scismaticos cū diabolo ⁊ angelis eius eterni ignis incendio punietur. nisi ante finē vite catholice ecclē fuerit ⁊cōciliatus qz nulli hoī de mundo q̄ ecclē catholice non tenet vnitatē. baptismus vel elemosina quantūcūqz copiosa ā mortuis p nomine cristi susceptā p̄desse poterit ad salutē. Nota q̄ extra ecclām catholicā nullus saluatur quātūcunqz bona opera fecerit.

Fraternitatis. Ca. Celestius et pelagius cōdemnati fuerūt de hereſi in sinodo ephesiana anthiochenus patriarcha dubitauit an scripta ipsorū recipi debeant. rñ. pa. q̄ nō qz ex q̄ auctores damnati sūt scripta illorū quō admitti p̄nt q̄ si diceret nō p̄nt. Nota rōe auctoris aliquid damnari vel reprobari qualis enī auctor fuerit talia eo opera p̄sumūtur Itē ar. q̄ destructo principali destruitur accessorium.

Si q̄s epūs. Ca. Quesitū fuit in cōsilio africano vtrū hereticā possint instituī hēdes ab epō rñ. cōsiliū q̄ si epūs instituerit sibi hēdes extraneos a cōsanguineitate sua vel etiā instituerit consanguineos hereticos vel paganos post mortē dz excōicari et nomē eius intercedentes dei nullatenus recitetur et iō intelligē de oībus clericis et hoc dicetur in seqnti capitulo. Nota q̄ hereticus inter hēditarios catholicos succedere nō dz. Itē aliq̄s potest post mortē excōicari.

In eos Ca. Dicitur in hoc capitulo q̄ nullus epūs vel p̄sbiter transferre debet bona sua in eos q̄ catholici nō sūt etiā si cōsanguinei fuerint ⁊ qđ de epiſcopis ⁊ p̄bīs dicit ad alios clericos extēditur. Nota q̄ vbi eadez causa in utris est ibidē ius est statuendum.

Cū cristus. Ca. Quidā theologi vltra q̄ oporteret subtiliter intelligentes dicebant xp̄m nō eē aliqđ p̄ter q̄ hominē. Cū igitur cristus p̄fectus deus et p̄fectus hō sit. mandat pa. tremensi archiepiſcopo quatinus sub anathemate ī terdicat ne aliqs deinceps audeat dicere cristū nō eē aliqđ p̄ter q̄ hō qz sicut ē verus deus ita ē verus hō ex aīa rōali et humana carne subsistēs. nota q̄ cristus ē verus deus et verus hō.

Sicut ait. Ca. In capitulo isto laterān. cōsilium excōicat oēs hereticos q̄buscūqz nōibus cēseātur et oēs defensores et receptatores eorū. et p̄cipit sub īterminatione anathematis ne q̄s eos in domo vel in terra sua tenere vel fouere p̄sumat aut cū eis negociatōem habere. Si q̄s āt in hoc peccato decesserit oblatio pro eo nō fiat nec inter cristianos accipiat sepultura nō obstāte aliq̄ priuilegio quibuscūqz indulto. nota q̄ fautores hereticorūz cū hereticis equaliter puniūtur Itē priuilegiū nō excusat aliquē a peccato Itē rōe delicti perdit priuilegiū. q̄ priuilegiū nō extēditur ad illi citū casū nec tenetur aliquē in malo.

Ad abolendā. Ca. Lucius papa in capitulo isto excōicat oēs illos q̄ de sacramēto corporis ⁊ sanguinis dñi nr̄i ihesu cristi et de alijs ecclesiasticis sacramētis aliter sentiūt vel docent q̄ sancta romana ecclā predicat et obseruet ⁊ oēs illos q̄s ro. ecclā vel singuli epi vel clerici vacante ecclā cū cōsilio vicinorū episcoporū hereticos indicauerint. Secūdo statuit vt q̄cunqz deprehensi fuerint manifeste in hereſi si clerici fuerint. eis primus degradatis seculari potestati relinquāt aīaduersione debita puniēdi. nisi statim post deprehensionē errorē sponte ad catholicā vnitatē redierint. et ad arbitrium episcopi satisfecerint. Si vero laici fuerūt nisi vt dictū est abiurata hereſi ad arbi

tiã epi satisfecerint secularis iudicis arbitrio relinquãtur. Tercio dicitur q̃ qui post abiuratã hẽresim vel postquã ad arbitriũ epi se purgauerũt et deprehensi fuerint in hẽresim recidisse. sine vlla audiẽtia secularis iudicis relinquãtur. Quarto statuit vt oẽs rectores cuiuslibet loci iuxta cõmonitõem ẽpiscopi corũ iuramento proprio promittant q̃ cũ ab eis fuerint requisiti eccl̃am cõtra hereticos adiuuabũt bona fide. Si vero id obseruare noluerint honore priuẽtur et ad alios nullatenus assumãtur et ipsi excõicẽtur et terre illo cũ interdicãtur et ciuitas q̃ his instituit duxerit resistendũ vel punire neglexerit resistẽtes ẽpali dignitate priuetur. Alii autẽ careat cõmercio ciuitatis. Quinto dicit q̃ si aliq̃ fuerint exempti a iurisdictione ẽpiscoporũ et soli ecc̃e romane subiecti. nihilominus in his q̃ contra hereticos sunt instituta subeant iudicia ẽpiscopor̃ et eis tanq̃ sup hoc a sede apostolica delegatis obsequãtur nõ obstãtibus aliq̃bꝰ priuilegiis libertatis. Nota primo q̃ vacante sede capitulũ obtinet vicẽ epi in his q̃ pertinẽt ad iurisdictiõem. Itẽ õnes q̃ male sentiũt de sacramẽtis ecc̃e sũt excõmunicati. Itẽ ar. q̃ clericus depositus non gaudet clericali priuilegio. Itẽ ab errore reuersus errorẽ suũ publice ab iurare dz. Itẽ tanta delicta grauius puniũtur. Itẽ lapsis in hẽresim audiẽtia & appellatio ẽ deneganda. Itẽ rõe delicti amittit q̃s priuilegiũ libertatis sed ẽpi tunc tanquã delegati a pa. eos puniunt et nõ tanquã ordinarii.

Vergẽtis. Ca. statuit dñs pa vt in terris sue tpali iurisdictioni subiectis bona hereticorũ publicẽtur et in alys idẽ precipit obseruari p rectores locorũ et si ad hoc negligẽtes extiterint p cen. ec. cõpellãtur nec ad eos bona illa vlterius reuertãtur nisi redierint et abnegauerint hereticã prauitatẽ. nisi ex sola misericordia aliq̃s eis voluerit misereri vt tpalis saltẽ pena corripiat quẽ spũalis nõ corrigit disciplina cũ etiã ꝑm legeẽ ipse lese maiestatis capite punitis bona dubliẽtur eorũ filii vita solũmodo ex misericordia reseruata. multo fortius ille q̃ aberrãt a fide filiũ ihesũ cristũ offendunt a capite nr̃o q̃d ẽ cristus dñt predicti et bonis tpalibus spoliari q̃ grauiuseẽ eternã q̃ tpalẽ lesẽ maiestatẽ nec exire dationẽ filiorũ catholicorũ dz impedire censurã hꝰ seueritatis pretextu alicuius misericordie cũ in multis casibus filii pro patribus tpaliter puniãtur. et ꝑm canones q̃dq̃z nõ solũ puniãtur auctores sceleris sed etiã ꝓgenies damnatorũ Nota q̃ iudex ecclesiasticus potest cõpellere iudicẽ secularẽ ad iustitiã faciendã. Itẽ grauius ẽ eternã q̃ tpalẽ ledẽ maiestatem. Itẽ in crimine hẽresis nõ paratur filius circa bona paterna. sed in totũ priuãtur bonis paternis.

Si aduersus Ca. Quãuis generaliter ꝓhibitũ sit vt nullus cõsiliũ auxiliũ vel fauorẽ prestet hereticis q̃ tñ solet plus timeri q̃d spũaliter iniũgit q̃ q̃d generaliter precipitur prohibꝫ patrocinii notariis ne hereticis creditibus fautoribus vel defensoribus eorũ dem i aliq̃ prestent cõsiliũ auxiliũ vel fauorẽ nec eis in aliq̃bus factis vel causis vel aliq̃bus litigãtibus sub eis prebeãt patrocinium nec ꝑ ipsis publica cõficiant instrumẽta vel scripta q̃ si cõtra fecerit ab officio suo nouerint se suspensos et ꝑpetue infamie subiacere Nota regulã q̃ plus timetur q̃d specialiter precipitur q̃ q̃d generaliter impatur. Nota aduocatos notarios eẽ infames q̃ aduocant vel instrumẽta cõscribũt pro hereticis et

nihilominus sunt excõmunicati. Itẽ papa potest infamiã irrogare.

¶ Cũ excommunicato. ‖ Ca. Quidam laici in vrbe mercensi precipue delinquentes in quibusdã articulis faciebant sibi diuinas scripturas exponi vt ꝑm eas sibi assumerẽt officiũ predicãdi. Itẽ occultas cõuenticula faciebant vsurpandi sibi officiũ predicãdi sacerdotẽ simplicez eludunt et asternãtur eorũ cõfessionũ q̃ sibi in talibus nõ ĩhærent. primo ĩprobat pa occulta cõuenticula. deus ei in tantũ odit opera tenebrarũ vt apostolos suos predicaturos euangeliũ miserunt. præcepit eis dicẽs q̃ dico vobis in aure predicate sup tecta. Secũdo ĩpugnat eorũ officiũ predicãdi. Sicut enĩ multa mẽbra sunt corporis sed nõ habent eundẽ actum. ita plures ordines in ecclã sed nõ hñt oẽs idẽ officiũ q; vt dicit apls dñs alios dedit apostolos. alios prophetas. alios doctores sed ordo doctorũ præcipuus ẽ in ecclã et iõ non dz q̃s indifferẽter officiũ predicationis assumere. quia vt dicit apls. nõ prædicabunt nisi mittãtur et dñs etiã dixit apostolis. Rogate dñz messis vt mittat operarios in messẽ suã. Sed forte aliqs illorũ diceret q̃ tales inuisibiliter mittũtur. adeo potest eis respondere q̃ cum illa missio sit occulta nõ sufficit cuiquã dicere q̃ sit missus a deo. cũ hoc q̃libet hereticus asseuerat sed oz q̃ illã inuisibilẽ missionẽ astruat per operatiõem miraculi qõ ostendit duobus exẽplis. s. moysi et ioannis baptiste.

¶ Dicat aũt. Hic tertio dicit quidlus eludere dz simplicitatẽ sacerdotũ. licz enĩ necessaria sit scientia sacerdotibus ad doctrinã nõ est cũ simplicibus sacerdotibus detrahendũ etiã a scolasticis nedũ a laicis cũ in eis debeat sacerdotale officium honorari. vnde præcipit dominus dñs tuus non detrahes. de sacerdotibus intelligẽs q̃ propter excellentiã ordinis deorũ nolle nuncupant nec aliqs istorum defendat audaciã suã illo exẽplo q̃ asina reprehendit prophetã balaã vel q; dñea ait. Quis ex vobis arguet me de peccato quia aliud ẽ cũ quis occulte reprehendit fratrẽ suũ in se peccantẽ ad qõ quilibet tenetur ꝑm euangelicã veritatẽ in quo casu potest intelligi q̃ asina reprehendit prophetã et aliud ẽ fratrẽ suũ delinquẽtez manifeste reprehendere qõ nulli licz Aliud ẽ cũ prelatus de sua innocẽtia confidẽs supponit se excusationibus subdito cũ in q̃ casu potest intelligi verbũ dñi. Quis ex vobis ꝛc. et aliud ẽ qñ subditus alio reprehendendi surgit in prelatũ suuz cũ potius debeat ei obsequi. Sed si tanq̃ inutilis dz remoueri tũc agendũ ẽ ordinarie apud ep̃m suũ ad cuius officiũ ptinet institutio et destitutio sacerdotũ Notaq̃ q̃ male agit odit lucẽ. Itẽ laici q̃ntũcunq; idonei predicare nõ dñt nec etiã clerici nisi q̃bus ex officio cõcessum ẽ. Item nõ sufficit alicui dicere q̃ sit missus a deo nisi hoc ostẽdat. Itẽ sacerdotibus nullus detrahere dz. Itẽ q̃libet tenetur illũ in se peccantẽ corrigere secreto. Itẽ q̃libet tenetur ad denũciandũ. Itẽ sicut institutio sacerdotũ pertinet ad epos ita ꝛ eorũ destitutio.

¶ Excõmunicamus. ‖ Ca. In prima parte hꝰ capituli excõicat cõaliũ omnes hereticos quibuscũq; nois bus ẽ secta tur. facies quidẽ diuersas habentes. sed caudas adinuicẽ colligatas. dãnati vero heretica pranitate presentibus potestati bus aut eorũ nũciis relinquãt pena debita puniẽdi. clericis prius a suis ordinibus & gradatis bonis d ãnatoꝝ publicatis. si laici fuerint cõfiscẽtur. si vero clerici ecclesijs applicẽtur a q̃bus stipendia receperãt

runt. Secūdo dicit q si aliq fuerint sola
suspicione notabiles nisi ad necessitatem
epi se purgauerint excōicentur & si per a
num sic steterint post annū tanquā here
tici cōdemnētur. Moneātur. Tertio loco
dicit q potestates locorū moneātur et
si necesse fuerit p cen. ec. cōpellātur qui
buscūqz fungantur officijs vt p defensi
one fidei prestēt publice iuramentū q de
certis sue iurisdictionis subiectis expellāt
hereticos ab eccā denotatos et quicūqz
de cetero in potestatē assumptus fuerit
hoc capitulū teneatur iuramento firma
re. Si vero tpalis dūs requisitus ab ec
clesia terrā suā hereticis purgare neglex
erit. per metropolitanū et cōprouinciales
epos excōicetur et si satisfacere cōtempse
rit infra annū significetur hoc dño pa.
vt extunc vasallos illius ab eius fideli
tate denūciet absolutos. & terrā illius ex
ponat catholicis occupandā q exterminā
tis inde hereticis eā possideāt et in fide cō
seruent saluo iure dūi principalis dūmo
do sup hoc nullū prestet impedimentū. et i
dem seruetur circa illos q non sūt dūos
principales. Quarto dicit q catholica q
cōtra hereticos istos cruce assumpserint
illa gaudeant indulgētia et illo priuile
gio sint muniti q cōcedūtur accedētibus
in subsidiū terre sancte.

¶ Tales. In §. isto excōicat
cōsiliū receptatores defensores et fauto
res hereticorū statuēs vt q̄ cito quilibet
taliū fuerit excōicatione notatus si satis
facere cōtempserit infra ānū extūc ipso
iure sit factus infamis. nec ad aliq̄ offici
a admittatur seu cōsilia. nec ad alios eli
gendos ad huius. nec admittat ad testi
moniū nec testamentū facere possit nec
capere aliq̄d ex testamento. nullq ipsi res
pondeat. ipse vero cūbus rūdere teneatur
et si iudex fuerit eq̄ sūā non teneat. nec
cause deferātur ad ipsū et si fuerit aduo
catus eius patrocinū nullatenus admit
tatur. Si tabellio instrumenta per ipsū
cōfecta nullius sint momenti. sed cū auc
tore dānato damnētur et in similibus idē
ē obseruandū. Si vero clericus fuerit de
ponatur et si aliq̄ postquā tales ab eccā
fuerint denotati eum tā cōtempserint ex
cōmunicētur vsqz ad debitā satisfactōem

¶ Sane Clerici hoc iuris nō ex
hibeāt ecclesiastica sacramēta. nec eos
sepeliant. nec elemosinas vel obla cōes e
orū recipiāt. qd si fecerint officio suo pri
uētur ad qd nunquā restituātur sine spe
ciali mandato dūi pa. et idē facā regula
res et eadē pena infligatur eisdē et eorūz
priuilegia non seruētur in illa dioc. in q̄
tales excessus p̄trauerint.

¶ Quia vero. Hic dicitur q nul
lus predicatōis officiū vsurpare presu
mat. q vt dicit apostolus quō predica
bunt nisi mittātur & q̄ cōtra hoc fecerit
excōicetur et nisi se correxerit alia pena
puniētur.

¶ Adiūgimus insup In §. isto ad
ditur vt cuilibet archiepūs vel epūs p se
vel archidiaconū suū vel alias honestas
personas visitet prochiā suā in qua fa
ma fuerit hereticos habitare et ibi tres
vel quatuor viros idoneos aut si expedi
re viderit totā vicinā durare cōpellat vt
si aliqs hereticos scierit vel aliqs occul
ta cōuēticula facētes etsi etiā differant
a vita et moribus aliorū epūs studeāt nū
ciare & ipse vocet ad presentiā suā denun
ciatos q̄ si se nō purgauerint vel si post
purgatōem prestitā relapsi fuerint ca
nonice puniātur.

¶ Si q̄ vero Dicitur in isto. §.
q̄ si de predictis iurare noluerint ex hoc
ipso tanquā hereticī reputētur. mandat
pa. et in virtute obedientie districte p̄cipit

pt ad hoc efficaciter exequēda epi dili
gēter mutgilent si canonicā voluerint
effugere vlasnē z si qs sup hoc negligēs
vel remissus fuerit cū de h cōstiterit ab e
piscopali officio deponatur et in locū ipsi
us alius instituatur idoneus q velit et
possit hereticā cōfundere prauitatē. No
ta q diuersitas noīm rei substantiā non
īmutat. Itē sola suspicio siue presump
tio purgatōem inducit in crimine hereſ
Itē trāsactus i pie probat crimē Itē
iudices seculares tenētur hereticos d pro
uinciis sibi subiectis exterminare. Itē
si iudex secularis in exterminatione here
ticorū negligēs fuerit potest excōicari.
Itē dñs pa. principē secularē deponere
potest propter hereſim. Itē ar. q prop
ter delictū vnius alius puniri nō dz. Itē
auctoritate ecclē bellū fieri pōt. Itē pa
tri priuilegio et indulgentia gaudēt cru
ce signati cōtra hereticos cū illis q vadūt
cōtra sarracenos. Itē cōsentientes et
agētes pari pena puniūtur. Itē nota
hic multas penas editas cōtra fautores
et defensores hereticorū. Itē hērtico ciuili
bi respōdere tenet z nemo sibi. Itē sniā i
scriptura publica excōicati nō valet. Itē
in similibus sic iudicū ē habendū. Itē
q in maiori dignitate ē plus punitur et
sic circōstantie aggrauāt peccatū et vin
dictā. Itē absolutio et restitutio excōica
ti participātes cū hereticis excōicato perti
net ad solū pa. Itē ar. q vniuersitas p
stare pōt iuramentū calumnie. Itē de
ficiens in purgatione punitur. Itē qui
iurare nō vult p cōdemnato habetur.
Itē per iudicia probatur crimē itē propt
negligentiā deponitur vel remouetur pre
latus.

¶ Siant ī vno corpore Ca. Di
citur in isto capitulo q timendū ē ne sub
spē pietatis impietas pallietur et ideo p
hibet pa. ne laici cuiuscūqz sint ordinis
officiū predicādi assumāt et hoc qd hic
dicatur habetur e. c. pri. §. qz vero z e.
e. Cū vero inuincto. Nota q sub spē pie
tatis nō ē cōmittenda īpietas
// Itē omnibus laicis officium p̄dicādi ē
interdictum.

¶ Excōicamus. Ca. Primo di
citur idē. q dictū ē s. e. excōicamus idem
responso vltimo adñdit q si qs de predic
tis postquā fuerit depreheſus redierevo
luerit ad agendā cōdignā penitētiā im p
petuo carcere detrudatur et credētes eoz
erroribus hereticos iudicat. // Nota hic
q̄liter recipiūtur de hereſi cōdemnati ad
perpetuū carcerē. ſ.

¶ Absolutos. // Ca. Dicitur hic
q quicūqz obligati sūt lapsis manifeste
in hereſim nouerint se absolutos ab oī
debito fidelitatis z totius obsequij et oī
pacto quacūqz firmitate vallato // Nota
q ipso iure absolutus ē quicūqz aliquo
genere obligatōis teneatur astrictis here
ticis vt interim ei nihil facere teneatur
Et sic nota q pa. potest laicū absoluere
a iuramēto fidelitatis.

¶ De scismaticis z ordinatis ab eis.

QVod a predecessoribus. Ca.
Tpe alex. pa. fuit scisma in ro.
eccā et tūc iste octauianus ordi
natus ē p scisma in pa. et post illū guido
isti scismatici plures ordinauerūt ī epis
copos q adhuc seruant eis q̄dam etiā spōte
iurauerūt de scismate tenendo per istos
scismaticos alienatōes de bonis eccārum
facte fuerūt. isti etiā dignitates et bene
ficia cōtulerūt sup his oībus statuit lat.
conc. l. ordinatōes ab istis duobus factas
et ab ordinatis ab eis irritas eē. itē q
dignitates ecclesiasticas seu beneficia

predictos fasmaticos accepterũt careant impetratis. et alienationes eq̃ p predictos fasmaticos seu per laicos facte sũt de rebus ecclesiasticis oi careant firmitate. etiam ad ecclesias libere reuertantur et si qs cõtra ire psumpserit excõicatũ se nouerit et illi q̃ sponte inquerũt de tenẽdo fasmate a suis ordinibus ꝛ dignitatibus nouerint se suspẽsos. Nota q̃ ordinatões fasmaticorũ carent executione et alienationes ab eis facte nulle sũt.

¶ Fraternitati ‖ Ca. Quidã prior ordinatus fuit a fasmatico quesitũ fuit a pa q̃d agendũ sit de ipso rñ. dñs pa. q̃ poterit ab officio repelli nisi prius ei secum misericorditer dispensatũ fuisset ab illa psona q̃ dispẽsandi habuit potestatẽ. Nota q̃ q̃ dicit secũ fuisse dispensatũ dispẽsatõem probare teneatur et per talẽ q̃ potuit dispensare.

¶ De apostatis et reiterãtibꝫ ℟ aptisma Rectrea. ‖ Ca. Dicitur in capitulo isto q̃ clerici q̃ habitũ clericalẽ et tõsurã dimittũt et in apostasia ꝛ laici cõuersantur si in crimibus deprehensi teneãtur nõ precipit per cen. ec. illos liberari. ‖ Nota q̃ eccã non defendit clericos in crimimbus compreh̃nsos ꝛ detẽtos.

¶ Et iterãtum. ‖ Ca. Quidã egritudine longa cõfectus de cõsilio quarundã mulierũ vt citius sanari posset se fecit iterũ baptisari quidã accolitus frater illius infirmi mĩsteriũ prestitit sciẽt pbro baptisanti quesitũ fuit qualiter puniri deberet accolitus iste q̃ minoris erat etatis et vt frater eius saluari posset hoc fecit. vnde excusandus videbatur rñ pa. q̃ ad superiores ordines nõ poterit si publicũ est factũ eius promoueri nisi ad religionẽ transire voluerit vt fauore religiõis dispensetur cũ ipso Si vero occultum ẽ poterit promoueri et de cõmisso penitentiam agat. Nota argumentũ q̃ erati mmori parcendũ ẽ. Item baptismũ iterari nõ dz. in̄ fauore religionis dispẽsatur cũ aliquo.

¶ Tue fraternitatis. ‖ Ca. Quidam clericus infamatus erãt de apostasia q̃ abiecerãt habitũ clericalẽ. quesitũ fuit vtrũ debeant taliter tolerari vel cõpelli vt habitũ reassumãt rñt. pa. q̃ clerici q̃ sunt taliter infamati tolleradi nõ sunt ĩ habitu seculari sed p cen. ec. coherendi vt habitũ reassumãt donec se purgauerint deficiente probatione. Nota clericos cõpellendos vt habitũ clericalẽ dimissũ reassumãt. item infamatus ad purgatõem cogi dz.

¶ Quidã. ‖ ca. Quidã iudei seu infideles voluntarij baptisati fuerũt. verum tamẽ reliquias prioris ritus nõ renuũt. vñ cristiane religionis decorẽ cõfundunt quesitũ fuit in cõsilio q̃d de talibus fit agendũ. cũ maledictus sit homo q̃ duabꝫ vñs terrã ingreditur et indui nõ debeat vestẽ de lana et lino cõtextã statuit cõcilium vt p prelatos eccãrum talis observãtia veteris ritus cõpescatur vt sicut libero arbitrio ad baptismum accesserũt necessitas coactionis eos in eius observatiõe cõseruet cũ minus malũ existat viaz dñi nõ agnoscere q̃ post agnitã retroire. nota q̃ qui baptismũ recipiũt sponte cõpellendi sũt vt fidẽ observent. itẽ duabus vñs hõ ire non dz. itẽ plus peccat cristianus aberrans a fide quã ille q̃ fidẽ nõ agnouit.

¶ A nobis. Ca. Quidã clericus apostate in custodia detinẽtur nec induci possunt minis vel terroribꝫ ut habitũ reassumãt. queritur q̃d de hiis fit agendũz rñ pa. q̃ tales sub grauꝫ pñt custodia

detineri et carcerari. ita q̄ solūmodo misera sibi vita ꝛ̄seruetur donec a sua malicia resipiscāt. Nota clericos apostatas posse in carcere detineri donec a sua nequicia resipiscāt.

¶ Consultationi. // Ca. Quidam monachus factū ordinē in apostasia recep. i. candē pnīcē tiam agēs abbati suo se cōciliatus fuit. quer̄tur vtrū ministrare possit in ordine sic suscepto vñ. pa. q̄ quantūcūq; se cōciliatus fuerit a penitentiā egerit absq; dispēsatione sedis apostolice in ordine sic suscepto ministrare nō potest. Nota q̄ solus pa dispēsare potest cū eo q̄ in apostasia ord̄ines suscepit vt in ordinibus sic susceptis ministret

¶ De his q̄ filios occiderūt.

¶ Ex mīe. // Ca. Quedā mulier filiū de quodā suscepit ille vero īproperabat eidē q̄ eius filius nō fuisset. vnde ipsa diabolico furore accensa filiū interfecit. vā ipsa lacrimabiliter ad pa. accedens petijt sibi impendi cōsiliū salutare. mandat pa. ep̄o loci vt laboret eā inducere vt ad aliq̄d monasteriū transeat in q̄ penitentiā agat de cōmisso. Si aūt ad hoc induci nō poterit det ei licentiā vt in dño nubat q̄ tutius videt vt nubat vni q̄ inhoneste multos admittat. Nota q̄ dñs pa. votū reuocat et cōmutat etiā si de iure naturali debeatur.

¶ Intelleximus // Ca. Quedam mulier diabolo instigante filiā suā occidit propt̄ q̄d dñs illius terr̄ maritū ipsis infamōpulit a iurare. Significatū fuit hoc dño pa. vnd̄ mādat pa. ep̄o diocesis. quatinus super hoc ita prouideat q̄ de cōmisso excessu penitentiā agat et saluti sue et filiorū cōsulatur et nō obstante iuramento predicto eā viro suo restituat ita q̄ filios suos possit libere gubernare.

Nota iuramentū illicitū nō est seruandū Item nullū maleficiū sepe separat matrimoniū legitime cōtractū q̄ minus alter alteri adhērere teneatur nisi eēt crimē idolatrie.

¶ De infantibus. // Ca. Infantes aliq̄n reperiūtur mortui cū patre ꝛ matre in lecto nec apparet vtrū a patre vel a matre oppressus sit t propria morte defunctus. quer̄itur q̄d sit in hoc casu agendū patri vel matri. vñ. pa. parentes nō dñt eē inde securi nec sine pena veritamē discretio pietatis dz ad hiberi vbi nō fuit voluntas sed euentus mortis in cā. Si vero eos interfecerunt sane dñt se grauiter deliquisse. quidā dicūt q̄ penitentiam tritū annorū agere dñt q̄dam vnū peregrinū in pane et aqua. Nota q̄ in pnīa īponenda voluntas euentus et alie circūstantie cōsiderāde sūt.

¶ De infantibus ꝛ languidis expositis

¶ Ja pre. // Ca. Si a pre aut alio pre scientē aut ratū habēte infans expositus fuerit cōtra officiū pietatis h̄ ipso filius a potestate patria ē liberatus et in hoc casu libertue efficitur ingenuus et seruus in libertatē ꝛ eripitur et hoc idē intellige de languidis pōitis expositis cuiuscūq; etatis fuerit, t si alimenta alicui de predictis personis filiis libertis et seruis languidis negari cōtingerit. veritamē q̄ hoc suscipiūt propt̄ hoc in eorū personis ius aliq̄d vendicare nō possunt Nota q̄ ratihabitio in malefic̄is retrotrahitur et mandato cōparat

¶ De homicidio voluntario t casuali.

¶ Jqs. // Ca. Dicitur hic q̄ si aliq̄s per industriā vel insidias hoīem interfecerit euellatur ab altari et interficiatur Nota q̄ publicus

latroab ecclā extabi potest īmunitate nō
cassata.

¶ Interfecisti. Ca. Dicitur hic
q si aliqs mersecat furē vel latronē quē
capere poterat absq; occasione quadragī
ta dies in pane et aqua peniteat ⁊ alia
facere dz q̄ in trā sequūtur. Si vero sine
odio liberando se et sua hmōi hoiem ītr
fecit ꝑm indulgentiā q̄ ad ymaginē dei
factus erat si aliq̄d ieiunare voluerit ho
nū erit et elemosinā faciat si aūt pbr hoc
eadz fecerit nō deponatur tm q̄diu vivit
penitētiam agat. Nota q̄ quādiu aliqs se
defendere vel sibi cōsulere aliter potest e
tiā neminē se defendendo occidere dz.

¶ Si perfodiens Ca. In exodo
legitur si perfodies domū inuētus fuerit
fur et percussus fuerit mortuus nō ipu
tabitur illi homicidiū. si aūt oriatur sup
eū sol reus erit Aug. exponēs verba ista
dicit q̄ si nocturnus fur occiditur non re
putatur homicidiū si aūt diurnus ad ho
micidiū pertinet q̄ poterat discernere q̄
ad furandū veniss̄et nō ad occidendū vñ
non debuit occidi hoc etiā in secularibus
legibus īuenitur. s. nocturnū furē īpune
occidi q̄b9 ista. ē ātiq̄or diurnū nō q̄ si d
fendat se telo iā plus ē q̄ fur. Nota q̄
magis cā facti q̄ ipsū factū cōsiderari dz
Itē nocturnus fur īpune interfici pōt di
urnus aūt non.

¶ Cū iuramento. Ca. Herodes
cū iuramento promisit puelle saltanti
dare q̄quid peteret etiā si dimidiū regni
sui postulasset puella illa de consilio ma
tris petijt caput ioannis baptiste et acce
pit dicit Hieronimus si propter iusiuran
dum hoc fecisse se dicat nūq̄d si pēs vel
matris postulasset interitū facturus eēt
ḣ vel nō quasi di. non fecisset. ergo q̄d nō
fecisset in suis cōtemnere debuit ī propha
ta. Nota q̄ iuramētū nō extenditur ad illi
cita. Itē q̄d q̄nō faceret in suis nō dz ī
alijs attemptare. Itē qualē diligētiam
adhibet quis in suis rebus talis adhibe
ri dz in alienis.

¶ Si aliqs. Ca. Si aliqs cā li
bidinis explēde ⁊ odio hoi aut mulieri a
liquid fecerit vel dederit ad potandum vt
nō possit generare vel cōcipere vel q̄d so
boles nō nascatur vt homicida teneatur
Nota q̄ aliqs occasionaliter ē homicida.

¶ Sicut dignū. Ca. Rex angli
e ad suggestionē quorundā fecit occidi
archiepm cantuarien quorū q̄dā venē
runt ad cōfessionē ad epm oxonien epe
oxonien quesiuit a pa. qualiter cū illis es
set agendū. rñ. ei pa. cū ipse sit vir provi
dus ⁊ discretus plene novit q̄ in excessi
bus singulorū q̄ dam sūt cōsideranda vi
delicet quātitas et qualitas delicti etas
scientia sexus et cōditio delinquētis et lo
cus ⁊ tēpus quo delictū cōmittitur istis
cōsideratis nūq̄d pnia dz imponi q̄ idem
excessus plus in vno quā in alio punit
tandē respondet ad quēlibet articulū de q̄
quesiuit. Secundo dicat q̄ illi q̄ venerūt
ad occidendi ferendi aut capiēdi illum
sanctū virū tamē manus nō iniecerūt in
illū si de captione illa mors subsecuta fu
isset pari penitētia vel forte pari sunt pu
niendi cū occisoribus. Tertio dicat q̄ illi
q̄ non vt ferirent sed vt ferrent opē pcus
soribus si ab alijs īpediēbatur paulo minori
pnā debent puniri q̄ scriptū ē q̄ potuit
hominē liberare a morte et nō liberauit e
um occidit q̄ cōstat eos īmunes nō eē a
reatu homicidij q̄ venerūt vt occisoribus
opē ferrent. Quarto dicat q̄ illi q̄ se asse
runt ad mandatum regis inflāmasse ad odiū vnde
homicidiū secutū fuit dure et aspere sunt
puniendi sed nō ita seuere nisi forte ipsū
regē ad homicidiū prouocassent cū aliaq̄d
nō fecisset. Quinto dicat q̄ illi nō fuerūt

imunes a culpa nec dñt eē imunes a pena qui licet ignari fuissent homicidij. in custodiendis tamē rebus suis ministerium p̄buerunt. Sexto dicit q illi q occupauerunt bona illius sancti viri post mortem ipsius si nihil aliud fecerūt a pena mortis sūt imunes. sed illa q occupauerūt restituere tenētur illis quorū fuerūt si habent vnde reddere possint et licet quidam dicāt se illa pauperibus erogasse nō sufficiat eis si potuerūt illa eis q̄rere q fuerunt restituere.

¶ Illis p̄terea. Dicitur hic q illis q participauerūt illis excōmunicatis pena dz maior si scienter participauerūt eis dē cōsiderata mora tpis et vtrū affectione vel timore participauerunt.

¶ Clericos aūt. In isto vltimo §. dicitur q clerici q armati tāto facinori interfuerūt vel cōsiliū dederūt vt sanctus vir caperet perpetuo ab altaris ministerio sūt deponēdi. ita q in ecclesia nullo tpe lectiones legant vel responsoria in choro separatim cāteut. et in claustro monachorum vel canonicorū regularium si fieri potest sunt recludendi. ita q vsq; ad septēnium vel quinquennium debeant ab introitu ecclārum cohberi. ‖ Nota q in principio capituli q in premittijs ponendis cōsideranda sūt quantitas et qualitas delicti etas. scientia sexus atq; cōditio delinquentis. locus et tpus q delictū cōmittitur. ‖ Itē dignitas persone aggrauat vindictā. ‖ Itē voluntas punitur lz nō p̄sequatur ad factū. ‖ Itē cōsentientes et agentes et opē dantes pari pena puniūtur Itē de persuasu tenetur quis. ‖ Itē in debito facultas debitoris cōsiderari dz. Itē ar. de rebus alienis et male acq̄sitis eleemosinas fieri nō posse. ‖ Itē nō remittitur debitū sed augetur si alij soluatur q̄d alij ex debito debetur. ‖ Itē mora tpis aggrauat peccatū. ‖ Itē timor attenuat culpā Itē ignorātia excusat participantē cū excōmunicatt. Itē cōsilio cōmittit homicidiū

¶ p̄sbiterū. Ca. Quidā pbr cū discipline p̄cussit quendā puerū in capite q̄ post paucos dies mortuus ē. queritur q̄d fit agendū de ipso p̄sbitero. rñ. pa. q ab ol ministerio altaris dz perpetuo remoueri et ab officio sacerdotali deponi si ex percussione illa interiit. vel aliam infirmitatē incurrit vñ mortuus ē. Nota q q fines discipline excedit in culpa est. ‖ Itē q cum homicidij p̄stat et q homicidiū cōmittit equaliter puniūtur. ‖ Itē ar q ita puniri dz q occasionē cāe p̄stat sicut et qui causam.

¶ Continebatur. Ca. Cū q̄dam diaconus et alij quidā clerici a vineis suis ope cōpleto redirent cū leuiandi labores imitati sūt quendā ludū viatorū pijciendo baculos suos in directū ut alter alterius fustes fecirent. cuius ludi conditio talis ē vt ille q percutit baculū alterius quasi p equo iciat eo. sed clerici sola iactatione cōtenti erant. Quidā laicus supuenit et pcussit baculū dyaconi predicti ipse statim indiscrete dorsum ipsius dyaconi insiliit et a falce ipsius dyaconi quā ad singulū habebat mortale vulnus accepit de quo infra octo dies expirauit. p9 hec diaconus cū tūs archiepi sui negotium cōtinentibus ad papam accessit. vnd mandat pa. eidē archiepo quating si res ita se habuit eundē diaconū sine lnia reponat ad superiorē ordinē nō ascendere nec in officio diaconatus ministrare p̄mittat. sed eū dispēsatiue pmittat in subdiaconatus officio ministrare. Nota q clericus cū laico ludere non dz. Itē q nō adhibet diligētiā quā dz in culpa ē

¶ Iator p̄sentiū. Ca. Quidā clericus p. noīe cum quadā die casu cum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quodã clerico luderet cõtigit q̃ ille clericus ꝓiecit istũ p. ad terrã cuius patri cultellus quẽ ad latus habebat incidit i illum clericũ ꝓximẽ et occubuit vulneratus. vnde ille p. accessit ad pa. hec sibi exponẽs. mandat pa. epõo dõoc. quatinus si ẽ ita ꝛ alia iusta cã nõ iꝑdiat ꝓmittat illũ p. ad sacros ordines libere ꝓmoueri. Nota q̃ homicidiũ casu cõmissũ culpa nõ precedente nõ ẽ iputandũ.

¶ Suscepimus. ‖ Ca. duo monachi erãt in custodia cuiusdã domus ꝺ mãdato abbatis. et dũ in custodia eẽnt quidã latrones de nocte ingrediẽtes ad eos cepũt illos in ꝑsonis affligere et vestimentis etiã denudare. Monachi isti resũptis viribus ligauerũt eos ꝛ illos retinere volueruũt quousq; capitulo nũciarent dũ vnus illorũ ad noticiã abbatis rẽ perferat dimittẽs illos in custodiã fratris et latrones illi se soluere niterẽtur frat ille timẽs ne occideret ab illis illos occidit Iste q̃rem ad noticiã abbatis deferebat dubitauit q̃ factũ illud sibi iputaretur ad dñm pa. cũ lẽs abbatis sui accesſit. vñ scribit pa. ipsi abbati dicẽs q̃ potius expedirebat relinquere inimicã ꝛ palliuz et rerũ sustinere iacturã q̃ pro rebus vilibus et transitorijs cõseruandis taliter malijs exardescere. vñ iste abstineat a ministerio altaris et vterq; illorũ ad arbitriũ abbatis peccatũ suũ studeat expirare q; cõstat eos ex studeo vtriusq; esse interemptos. Nota q̃ q̃ licite defensiõis fines excedit in culpa ẽ. Item ꝑ amissione membri tpalis nullꝰ ꝺz homicidiũ incurrere. Item ar. q̃ pmẽ sunt arbitrarie. Item q̃ ita punitur q̃ cãm prestat sicut ipse faciens.

¶ De cetero. ‖ Ca. Quidã diaconus prestitit cãm homicidio. queritur vtrũ possit ad sacerdotium ꝓmoueri et rñ pa. q̃ nõ. Nota q̃ q̃ cãm damni dat damnũ edisse videtur.

¶ Ad audiẽtiam. ‖ Ca. Quidã ꝑsbiter volẽs corrigere quendã de familia sua corrigia q̃ cingi solebat ipsũ verberauit temptauit. contigit q̃ cultellus de vagina q̃ cingulo adherebat elapsus in dorso aliquantulũ eũ vulnerauit. postmodum cũ ille vulneratus cõualuisset a vulnere grauiori infirmitate ꝓcussus quesitũ fuit a pa. quid de ipso sit agendũ. rñ. pa. q̃a dubitatur vtrũ occasione vulneris decesserit. et in dubijs via sit tutior eligenda predictus sacerdos in sacris ordinibus nõ ministret. tñ iniuncta pniã cõpetenti concedi potest eidẽ vt minoribus ordinibus sit cõtentus. Si vero ex alia infirmitate decessit vt prius suũ officiũ exequat. Nota q̃ q̃ nõ adhibet diligentiã quã ꝺz iputatur ei licet det operã rei licite. Item in dubijs via tutior eligenda ẽ. Item verbũ dispẽsatõis ius cõe cõtinet.

¶ Dilectus. ‖ Ca. Quidã cappellanus a nõe dũ infirmitate corporis grauaretur vt cõedendi appetitũ excitaret e quũ quẽ nutriuerat ascẽdit sed cũ bene nõ pareret habẽnis preter voluntatẽ sedentis cepit saltibus lasciuire. capellanꝰ vt eo impetũ refrenaret vim tulit freno et equũ calcaribus stimulauit et freno fracto dũ curreret festinãt arbitrio q̃po quedã mulier infantẽ portãs veniens ex obliq̃ obuiauit equus in eã cuẽs puerũ interfecit ꝓcul abiecto sessore Cappellanus ad pa. accedẽs eidẽ predicta exposuit vnde mandat dioc. epõo q̃tinus si ẽ ita ipz nõ iꝑdiat q̃minus suũ officiũ exequat cũ ipse nec volũtate nec actu homicidiũ perpetrauerit nec dabat operã illicite rei et adhibuit diligentiã quã debuit adhibere. Nota q̃ duobꝰ modis cõmittit homicidiũ. actu scz et volũtate. Item volũtas

et propositū distinguūt maleficia. Itē nota distinctionē an quis det operā rei licite vel illicite. Itē si homicidiū casu cōmittatur et culpa nō precedat nō iputat

¶ Exlūs. Ca. Quidā pbr dū fenū vellet de curru deponere precidā qua fenū ligatur pcidit in terrā et dū fenū i terrā proiceret. quēdā puerū iuxta currum q̄ dā muenit femineū q̄ modicum iuncte in fronte habebat. et nihil aliud ecclesie. dubitauit sacerdos an hoc esset ei iputandū. accessit ad pa. cū lās episcopi sui. quesiuit ab eo vtrū circa currū solicite circūspexit priusq̄ pticam proiceret in terrā. an esset alieq̄ circa currū. q̄ respondit q̄ diligēter circūspexit. sed neminē vidit. vñ pa. ipsū ad epm̄ suū remisit. mandās quatinus si ē ita ipsū libere pmittat exeq̄ officiū sacerdotis. nisi contra eū graue scandalū fit oborturū. vel tanta laboret infamia q̄ inde debeat se purgare Nota q̄ q̄ diligentiā adhibet quā dz dando operā licite rei si inde homicidiū cōtingat nō imputatur. Itē scādalū reddit hoīem irregulārē et induit purgationē licet veritas aliter se habeat. et sic punitur q̄s sine culpa.

¶ Exlūs. Ca. Quidā monachus dū deponeret de cāpanali cāpanam quoddā lignū corruit et quendā puerū occidit. qr. q̄d iuste fit rñ. pa. si monachus cē necessariā et vtilē agebat. et ī loco p q̄z nō crederet aliquē trāsire vel ibi cē vel aliquē illic de cōsuetudine venire q̄ lignū mouebat bene potuit ad maiores ordines presertim in monasterio promoueri. Nota q̄ homicidiū casuale nō iputat alicui si dat operā rei licite et adhibet diligentiā quā dz.

¶ Significasti. Ca. Quidā clericus cū eq̄taret equus tā se q̄ ipsū pcidit in aquā propt̄ q̄d clericus equū grauiter calcaribus stimulauit. equus vero cū eēt bucca durus preter voluntatē sessoris captus ē in cursū et quandā mulierē quā obuiā habuit interfecit. clericus ad pa. accessit et ipse fecit mēti ab ipso. vtrū eq̄ vicū prius sciret et ille asseruit se ignorasse. mādat pa. epō suo quatinus si est ita. ad cautelam iniūgat ei penitētiam cōpetentem. q̄ peracta nō impediat ipsum quo minus in suscepto ordine mīstret et ad maiores valeat promoueri. Nota q̄ quis teneatur probare ignorātiaz suaz

Item q̄z pena inducitur ad cautelā.

¶ Petrus diaconus. Ca. Petrus diaconus et monachus dū olim esset in habitu secular. quoddā beneficiū obtinēs in ecclesia de rigulo. abbas illius ecclē ipsū eodem beneficio spoliauit. ppt̄ q̄d amici illius cōmoti nocte quadā ī domo diaconi cōuenerūt. et cena facta dicebant q̄ nolebant vindictā sumere de abbate. sed diaconus illis expresse inhibuit ne abbatē occiderent aut aliq̄d facerēt vñ posset vicia sui ordinis incurrere ipsi nihilominus irruerūt in eū. et plagis impositis post aliquot dies expirauit monachus iste dño pa. rē p ordinē explicauit. vñ mādat pa. epō dioc. quatinus si premissa vera sūt diaconus predictus et ī subdiaconatus officio poterit mīstrare et ad superiores ordines poterit promoueri. nisi aliud canonicum impediat. preserti si sup hoc non fuerit infamatus cū sibi obesse non debeat q̄ cōtra prohibitionez ipsius expressam eo cāz vel occasionē nō donāte fuit ab ipsius cōsanguineis attemptatū. Nota q̄ infamia respsus promoueri non potest. Itē nō est imputandū alicui q̄ cōtra prohibitionem eius expressam actū ē. alioquin dolus alterius ei obesset q̄ culpabilis nō fuisset. Itē qui causam vel occasionē dāni dat damnū dare visse videtur.

Signifianti. ‖ Ca. Quidã male ficus intrauit eccliam et cũ ornamenta altaris z libros ecclesiasticos z cetera cã asportaret lauretius pbr eius dẽ eccẽ canonicus regularis accepto ligone male ficũ illũ percussit sed si ad mortẽ fuerit ictus hũ penitus ignorauit prochiãi illius eccẽ videntes illũ ornamenta eccẽ asportantẽ acceptas fustibus z gladijs interfecerunt eundẽ presbiter iste de sua salute cogitans cõfessus ẽ abbati suo predicta vnde abbas dño pa. supplicauit vt cũ eo misericorditer agere dignaretur dñs pa in casu premisso dicat distinguendũ. verũ cõstare possit q prefatus sacerdos non ĩ flixit mortalẽ percussionẽ de qua mortuus non fuisset si alioz vulnera nõ fuissẽt subsecuta et si ille percussor voluntatez non habuerit occidendi nec studio cõsilio vel mandato illius processerũt alij cõtra illũ et si hoc ita ẽ post penitentiam ad cautelã iniunctã in officio suo potest minis trare religionis fauore et sine scãdalo sacerdotale officiũ potest exercere cũ regularis existat cũ de his sit ei credendũ qui nõ accusatur vel denũciatur sed p ipsũ cõaliũ appetit saluare. q si decerni nõ possit ex eo ictu mortuus fuerit in hoc dubio tãq homicida dz haberi sacerdos et si homicida non sit a sacerdotali dz officio abstinere. q in hoc casu tutius ẽ abstinere q celebrare p eo q in abstinendo nullũ m celebrando vero magnũ periculũ timeatur. Si vero sacerdos prius percussus ab illo maleficio vt dicebatur cũ ligone illũ percussit in capite lz vim vi repellẽ licerat cũ q id fieri debuit cũ moderamine inculpate tutele nõ ad sumendã vindictã sed repellendã iniuriã non videtur sacerdos ab homicidio excusari cũ rõe istrumẽti cũ quo ipse percussit q nõ solet leuem plagã inferre cũ graue sit. cũ rõe partis in q fuit ille percussus ĩ qua modico ictu mortaliter q̃s solet ledi. Nota ar. q̃ voluntas ĩputatur in homicidio. Item cõ filio. mandato. studio. cõmittitur homicidiũ. Item in pnia q̃libet ẽ credendũ q̃ non ẽ verisimile q̃ alicq̃s sit ĩmemor sue salutis. Item pnia iniungitur alicui ad cautelã. Item fauore religionis fit q̃ alias nõ fieret. Item nihil cũ scandalo ẽ faciendũ Item in dubijs via tertior ẽ tenenda. Item punitur q̃s sine culpa. Item vim vi repellere licet sed cũ moderamine inculpate tutele sez cũ equali repulsione. Item vim dicta nõ ẽ sumenda. sed iniuria propulsãda. Item rõe instrumenti cũ q̃ q̃s percutit et rõe partis in qua percutitur iudicatur homicidiũ.

Tua nos. ‖ Ca. Quidã monachus credens se quandã mulierẽ a gutturis tumore liberare tumorẽ illũ aperuit. precipiens illi mulieri ne vento se exponeret vllo modo ne forte si ventus subintraret cãm montis inferret. sed mulier cõtempto eo mandato dũ messes colligeret vento se exposuit mortuus et sic aperitõem gutturis sanguis multus effluxit et sic mulier diẽ clausit extremũ. Quesitũ fuit q̃d de isto monacho sit agendũ rñ. pa. q̃ licet ipse monachus multũ deliquerit alienũ officiũ vsurpando q̃d sibi nõ conueniebat si tñ cã pietatis hoc fecit et peritus erat in exercitio cyrurgie et adhibuit diligentiã quã debuit. ex eo q̃ per culpã mulieris cõtra illius cõsiliũ hoc ei cõtigit. nõ est repellendus q̃ post satisfactiõem cõdignam cũ eo misericorditer agi possit vt valeat celebrare diuina. alioq̃ interdicta ẽ ei sacerdotalis ordinis executio de rigore

Ad vltimũ. ‖ Alia questio fuit dño pa. et eccẽ. Quidã scolaris timẽs ne latrones eẽnt in domo surrexit de lecto z inuenit ibi furẽ q̃ scolarẽ vulnerauit

et recessit mane facto scolares ꝙsecuti sunt
eundē latronē et inuentus ē vulneratus
et traditus potestati. cōrā quo asserit ꝙ
predicta nullatenus pretrasset potestas
ad scolarē illū nuncios misit. vt diceret
ꝙd faceret de fure illo vel traderet int̄ sig
na. ꝙ cultrū quē ibi latronī abstulit et
scolares ꝙs ibi dimiserat nūcijs tradi
dit. nil āplius de ipso facto se intromittēs
potestas his receptis latronē ipsū appa
ritoribus suis tradidit puniendū ꝙ sibi
ampatauerūt virilia et oculos eruerunt
latro ira ⁊ dolore cōmotus nec cibū sume
re voluit nec potū et sic mortuus ē. que
ritur vtrū scolaris ille possit ad sacros or
dines ꝓmoueri. rn̄. pa. ꝙ si prefatus sco
laris alias dignus ē propter p̄dictū cuē
tum a sacris ordinibus nō ē ꝓhibendus
Nota ꝙ nullus dz vsurpare officiū ꝙ ad
ipsū nō pertinet. Itē ꝙ diligēciam adhi
bere in factis suis licet aliqd̄ sinistrū eueni
at ei nō ē imputandū. Itē ꝙ nō est īcur
pa nō ē ab ordinibus prohibendus.

¶ Sicut ex lr̄arum. Ca. Quidā
monachus cartusiēn ordinis quandā mu
lierē asserentē se cōcepisse ex eo traxit p
zonā quasi ludēs cū ea. ipsa per hoc sic se
asseruit eē lesam qd̄ hꝫ occasiōe fecit ab
orsum. propt̄ qd̄ dictus sacerdos de cōsilio
quorundā ab altaris ministerio se suspē
dit. quesitū fuit ꝙd eēt de eo agendū. rn̄.
pa. ꝙ si nō erat vituperatus cōceptus po
terit ministrare. alioqn̄ dz ab altaris mi
nisterio abstinere. Nota ꝙ ante ꝙ cōcep
tus sit aīatus nō dicitur cōmitti homici
diū per abortū.

¶ Postulasti. Ca. Quidā qꝫ de
cimas debitas eccl̄esijs nō soluebant ex
cōmunicati fuerunt. ipsi excōicatōe con
tempta decimas soluere nō curabant. que
fuit eps vtr̄ liceat illi potestatē regi
am īplorare. cū ad solutōem ipsarū abs
qz sanguinis effusione vix possent cōpel
li rn̄. pa. ꝙ si de hmōi hoībus querimoni
am simpliciter deponat apud regē et ipse
ī eos rebelles traditā sibi exercuerit po
testatē eorū erit dubitande īputandū. No
ta ꝙ si clericus simpliciter cōqueratur d̄
laico corā potestate seculari si propter in
obedientiā ipsius ipsū durius puniat ꝙ
natura ꝙrimonie requirat clerico nō im
putatur. Itē gladius ē cōmissus regi
ad vindictā malorū laudē vero bonorū.

¶ Exhibita nobis. // Ca. Quidā
clericus i. nomine dū eēt in puerili etate
cōstitutus et cū quibusdā alijs puerisludi
ceret ⁊ insequeretur vnū ex illis lapidem
post illū proiecit nō aīo ledendi sed timo
rē incutiēdo vel mactiādi. qꝫ lapide ꝓiecto
nō fuit tactus sed cadens ad aliū lapidē
caput lesit cū propt̄ īperitiā medici cū ꝓ
ter patris incuriā ꝙ laboribus ipsū expo
suit exspirauit dict9 io. venīā postulauit
a patre illius vt mitigaretur dolor ipsius
propt̄ qd̄ eps illū a sacris ordinibus re
pellebat quāuis pater defuncti laborāe ī
extremis cōfessus fuerit epō ꝙ nihil di
ctus clericus in mortē filij sui cōmisisset
vnde peteret clericus ille a pa. vt cū le
sam cōscientiā de morte illius nō haberet
cū eo misericorditer agere dignaretur.
vñ mandat quatinus si cōstiterit ita cē
a sacris ordinibus ꝓter hoc nullatenus
repellatur. // Nota ꝙ etas excusat a delic
to. // Itē si percussus ab alio culpa sua ī
maiorē infirmitatē inciderit nō tenetur
percussor.

¶ Joannes sacerdos. Ca. Sacerdos is
te dū pulsaret campanā vt ꝑ te fideliꝫ
ad diuina officia cōuenirent cāpana ce
cidit et occidit quendā puerū corā ipso vñ
ipse hoc dño pa. humiliter intimauit pa
cōsiderās ꝙ dictus sacerdos dabit operā
licite rei nō dz sibi īputari si casus omēs

fortuitos nō preuidit· vñ mandat quati. si cōstiterit ita eē dictus sacerdos libere suū officiū exequatur nota q de casu fortuito nullus tenetur cū pūideri nō possit

¶ Petitio tua. ¶ Ca. Sarraceni ī uaserunt quoddā castr in q pllagis pbr̄ morabatur. tandē cristiam cū laici q clerici exiuerunt contra illos z mulcez cōfligētes hinc et inde multi occisi sūt vt fuerūt. vñ cū sacerdos iste aliqs percussisset timebat ne irregul artatē incurrisset propter hoc expo fuit hic dño pa. et ipse mandat eidē quati. si de interfectione ca iusqnā in illo cōflicto ipm cōsciētia suā mordit a ministerio altaris abstineat reuerenter cū in hoc casu tutius sit abstinere q temere celebrare. Nota q clerici pugnare non dñt etiā cōtra sarracenos. Itē in dubijs via tutior eligēda ē.

¶ Quidā Ca. Quidā pbr̄ euocauit quendā in adiutorū ad edificatōem ecclē z dū pbr̄ quoddā lignū dissoluerent ille hō cū ligno ruit in terrā et mortuus fuit. dubitabatur an illi presbitero eēt hoc imputandū significatū fuit hoc dño pa. ipse vero cōsiderans q sacerdos debat operā licitā ei et etiā adhibuit diligētiā quā debuit adhibere circūstantibus premonitis ita alta voce q intelligere potuerunt. rñ. pa. q propter hanc cāz vel q cōnes casus fortuitos nō preuidit q preuideri nō possunt non dz eidē ad officiū vel beneficiū imputari. Nota q casus fortuitos nemo pōt preuidere· et iō iste presbit nō tenetur de homicidio

¶ De torneamentis.

Felicis memorie. ¶ Ca. Lateran. cōciliū in eendo vetitis inno. et eugenij prohibet detestabiles nundinas illas vel feriās q vulgo torneamenta vocātur· in qbus milites ad ostentatōem virtū suarū cōueniūt vñ mortes z aiarū pericula sepe ꝓueniunt q si aliqs eorū ibi mortuus fuerit carē at ecclesiastica sepultura pmā tñ ei non denegatur. Nota q aliqd ꝓhibetur ꝓpē malū q inde sequi pōt Itē nota hic casū vbi magis cōceditur et minus denegat. Itē nota ar· cū aliquo communicandū viuo nō tamē mortuo.

¶ Ad audientiā. ¶ Ca. Quidā cū requirendi quedā debita accessit ad locū torneamentorū. contigit q casu de eā cadens mortuus fuit nō in torneamento sed qr ibi mortuus fuit denegabatur ei sepultura. quesitū fuit a pa. qd iuris eēt pa. vero cōsiderans q illi stm q ad torneamēta aīo ludēdi accēdētes decēdūt ibidē eccāstica sepultura dz interdicī mandat quatinus si cōstiterit q ad predictū torneamētum nō aīo ludendi sed ꝓpiendi credita accessisset licet ibi casu obierit nō dz carē ecclesiastica sepultura. maxime cū dominicū corpus acceperit et fuerit oleo sacro perunctus. Nota q voluntas z propositū distinguūt maleficia Itē q fortuito casu accidunt imputare non dñt.

¶ De clericis pugnātibus ī duello.

Verum sic clericus. ¶ Casus quesitū fuit a pa. qualit̄ puniri deberet clericus q duellū alicui sponte obtulit vel suscipit oblatū. rñ. pa. q siue victor fuerit siue victus fuerit clericus q duellū obtulerit vel suscꝑerit de rigore iuris ē deponend9. veritamē quā tūcunq3 excesserit epūs suus cū eo poterit dispensare dūmodo ex ipso duello homicidiū vel membrorū diminutio nō fuerit subsecuta. Nota q nō lz clerico in duello pugnare. Itē epūs cū clerico in duello pugnante dispensare potest. Itē ar· q episcopus cū clerico homicida t membri

detruncatore dispensare nō potest.

¶ Hēticus pbr. ‖ Ca. Quidā nomine h. cōuenit quendā sup furto coram seculari iudice & qz intentionē suā nō potuit probare per testes ꝑm cōsuetudinem terre pugilē obtulit q̄ aduersarium adeo vulnerauit ꝙ exinde mortuus fuit sacerdos ille significauit hoc dño pa. et dioc. e piscopus cōsuluit dñm pa. q̄d de eo sit agendū. rñ. pa. ꝙ tales pugiles veri homicide sūt. et predictus sacerdos nō dz in sacris ordinibus ministrare quāuis nō pugnauerit in duello sed alius ꝑ ipsū. homicidiū ei cōmisit tā facto q̄ ꝑcepto cōsilio aut defensione. rñ. circa beneficiū habendū dicto presbitero poterit dispēsari. Nota ꝙ cōsuetudo nō excusat aliquē a delicto. Item quatuor modis cōmittit homicidium facto. precepto. cōsilio. defensione. Item no casū vbi epūs pōt dispēsare in beneficio et nō in executione ordinis.

¶ De sagittariis.

Rē illā. ‖ Ca. Precepit pa. sub in terminatione anathematis ꝙ nullus debeat exercere aduersus xp̄ianos & catholicos artē illā mortiferā et odibilē balistariorū et sagittariorū. Nota ꝙ cōtra catholicos pugnare nō licet et intellige de bello iniusto secus de iusto.

¶ De adulteriis & stupro.

Si seduxerit. ‖ Ca. Legitur in exodo ꝙ si q̄s virginē seduxerit nondū desponsatā & dormierit cū illa dotabit eā. et habebit i vxorē si vero pater puelle eā sibi dare noluerit dabit ei pecuniā ꝑm modū dotis quā virgines recipere cōsueuerūt. Nota hic pe nā stupri ꝑm antiqua tpa

¶ Peruenit Ca. Quidā felix nomine decepit quandā virginē si upro. que ritur qualiter sit puniēdus rñ. pa. si vez est ꝑm legē deberet puniri. rñ aliquantulum tēperat penā legis. statuēs vt aut illā in vxorē accipiat aut si noluerit corporaliter castigatus et cōtione sacramentorū priuatus immonasterio detrudatur ad pmām peragendā. nec inde recedat sine licentia. Nota ꝙ pene restringende sunt nō ꝛpliande. Item mitius ait canon ꝙ lex. Item nota hic penā canonicā ꝑ stupro impositā esz in monasterio detrusionem.

¶ Si vir sciens. ‖ Ca. Dicitur i isto capitulo ꝙ si vir scit vxorē suā deliquisse q̄ non egit pmām sed permanet in fornicatione et steterit cū illa reus erit peccati illius Si vero mulier pmām egerit et voluerit ad virū reuerti q̄ eā propter peccatū suū dimiserat dz eā recipere ꝑ non sepe. Nota ꝙ q̄ vxorē propriā adulterā detinet se ipsū adulterū reddit. Item no. ar. delicta sepius cōmissa grauius panienda.

¶ Maritus. ‖ Ca. dicit hic ꝙ maritus ex sola suspicione accusare pōt vxorē de adulterio et plus ceteris de adulterio accusare et defendere potest Nota ꝙ maritus prefertur aliis in accusatione adulterij contra vxorē Item crimē adulterij ē publicū.

¶ Significasti ‖ Ca. Quidā ꝑsbiter infra eccām dormiuit cū quadā cōiugata tandē tā mulierq̄ pbr ille cōfessi fuerūt hmōi peccatū cuidā sacerdoti qui postmodū publice hoc detexit epō dioc et hoc ipsū sacerdos ipse in presentia epi dixit nomē adulteri celans. sed sacerdos ille hoc negabat mulierē in sua cōfessione p seueranter āsiuit episcopus q̄d super isto negocio fieri deberet. mandat pa. quatin. cōdignā pniāz mulieri iniungat & eccām

per aspersionē aque benedicte recōciliar procuret et q̄ presbiter ille sup hoc non famatus sed infamatus erat ei purgatio nem indicat p̄m q̄ sibi visū fuerit cū viris presbiteris de quibus nō sit verisimile q̄ debeant decipere ne ppter meo scādalū patiatur et ne alij ad similia plabātur si aūt se purgare nō poterit ab officio suo suspendat eundē. Nota q̄ cōfessio vnius sup eodē crimine alteri nō nocet q̄vis illa sint cōnexa. sed purgatio dz indici propt infamiā inde ortā. Itē ad dictū vnius lz alter h̄ neget eccīa dz recōciliari. Itē purgationes arbitrarie sūt Itē deficiens in purgatiōe punitur.

¶ Intellexim⁹. ‖ Ca. Quidā s. noie vroꝛē suā noie elizabet a se removit illa cū alio adulteriū cōmisit dioc. epūs h̄ audiēs eā et adulteriū excōicauit. que tādem adulterio abiurato absolutōe recepta virū suū sibi restitui postulauit ille obiecit sibi adulteriū et q̄ ab eo sponte r̄ cessarat et iō restitutōem petere nō valebat. q̄ mulier negās replicauit q̄ et ipe fuerat fornicatus. ad hec probāda testes fuerunt inducti. et vir testes induxit ad reprobandos testes mulieris p̄ quos adulteriū viri probare volebat. quesitū fuit a pa. q̄d in hoc negocio sit agendū mandat pa. dioc. epō quati. ipsū recipere compellat eandē nisi cōstiterit mulierē predictā adulterā eē vel p̄ euidentiā rei vel cōfessionis mulieris cessante etiā p̄tatione adulterij q̄ vir dicitur cōmisisse. si autez de fornicatione cōstiterit mulieris cū cōster v.rū adulteriū cōmisisse et paria delicta mutua cōpensatōe tollātur. nichilominus cōpellat eandē vt eā recipiat et maritali affectu pertractet nisi testes mulieris p̄ quos viri adulteriū r̄ probatū fuerint r̄probati alioq̄n mulieri silentiū imponatur. Nota hic q̄ cōtra exceptōez dō si detur doli replicatio. Itē aliq̄d dicitur cōstare rei euidentia vel cōfessione legitima. Itē cōfessioni mulieris statur cū agitur ad thori separatōem. Itē ius matrimonij in vtroq̄z .s. viro et muliere pari modo cōsistit. Itē cōpensatio admittitur in crimimbus q̄ paria delicta. ⁊c.

¶ Tua fraternitas. ‖ Ca. Si aliquis deprehendit vroꝛē suā in adulterio per q̄d negauit ei d̄bitū cōiugale. postmodū cōmisit cū alia adulteriū manifeste q̄ritur virū vir cogi debeat eandē recipere in vroꝛē r̄n. pa. q̄ cū paria crimina mutua cōpensatione deleātur vir pretextu fornicatōis h̄ nequit vroꝛis cōsortiū declinare Nota q̄ delictū supueniēs rei iudicate affert p̄iudiciū Itē paria delicta mutua cōpensatione delentur. et sic nota q̄ cōpensatio admittitur in delictis ⁊ hoc intelligunt quidā q̄ ad exceptōem et replicationē aliter nunquā.

¶ De raptoribus incendiarijs ⁊ violatoribus eccīarum.

De illis. ‖ Ca. cōtingit aliquā q̄ aliq̄ de vno loco ad aliū ire faciunt ⁊ ibi rapinas et depredationes cōmittunt. quesitū fuit in cōsilio a q̄ puniri debeant. placuit cōsilio vt a p̄lato illius loci in q̄ delinquunt excōicent nec antea de prochia exeant q̄ satisfaciant et eorū excōicatio ppetuo ep. sceptro imminando ē. nec illos recipiat ante q̄ redeant illuc vbi rapinā cōmiserūt ⁊ oīa emendent. Nota q̄ ibi crimē puniri dz vbi q̄s deliquit. Itē rōe delicti sortitur quis forum.

¶ Sup eo. ‖ Ca. Statuit eugenius pa. in hac dec. vt quicūq̄z rapinam fecerit violenter siue īecclesiarū violatione manifeste fuerit deprehensus pniā sibi denegetur nisi prius ablata restituat

ſi poterit vel ſalt̃ emendandi ſecuritatẽ reſtiterit. Si vero in cõtumacia ſuaviq3 ad obitũ duxauerit z in extremis poſitus priũm poſtulauerit ſi ſatisfecerit vel emendandi ſecuritatẽ preſtiterit priũ et ſepultura eccleſiaſtica cõcedantur. Tertio dicit q̃ ꝙ in ſanitate obſtinata mente nõ penituerit vel emẽdauerit et in morte ſecuritatẽ emendandi preſtare neq̃uerit priũ parũ ſibi poſſe videtur. Sed ſi de peccato cõtritus fuerit. viaticũ nõ negẽt ita tamẽ q̃ nullus clericorũ ſepulturẽ ſue interſit nec eius elemoſinã quiſquã accipiat. Quarto refert ſe ad primũ caſum vt ſi aliquis clericorũ contra lxc in vita vel in morte pmãs dare aut ſepulture interrẽe vel eorũ elemoſinas accipere pſumpſerit vel particeps huius rapine fuerit periculũ ſui ordinis patiatur et careat eccleſiaſtico beneficio. Nota caſum in q̃ priũ denegatur Itẽ non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum ſi reſtitui poſſit Itẽ ad terrorem clerici non dñt interẽſſe ſepulture violenti raptoris vel violatoris eccãrum. nec illorũ elemoſinas accipere dñt. Itẽ clerici non debent interẽſſe ſepulture illius qui in mortali decedit nec elemoſinas illius accipere.

¶ Excõicationi ‖ Ca. Statuit lateranẽ. cõcilium q̃ illi qui ſpoliare preſumunt romanos vel alias nauigio vectos q̃ negociatione vel alijs iuſtis cauſis excõmunicentur. Secundo dicit q̃ illi qui ſpoliant criſtianos naufragium patientes eisq̃bꝫ potius auxilium preſtare deberẽt niſi ablata reſtituerint excõicationi ipſo facto ſe nouerint ſubiacere. Nota q̃ ſpoliant patientes naufragium ſunt excõmunicati cũ non ſit afflictis addenda afflictio.

¶ In archiepiſcopatu. ‖ Ca. rex ſicilie cõmiſerat archiepõ panormitano et alijs epiſcopis exceſſus ſarracenorum puniendos cõtingebat aliq̃q̃ ſarracene mulieres criſtianas et pueros rapiebãt et eis abutebantur et quoſdam etiam occidere non verebantur quesiuit archiepus qualiter hmõi exceſſus puniret rõ. q̃ tales exiſtentes in iuriſdictione illius pecuniaria pena poterit punire et etiam flagellis afficere ita tamen q̃ flagella in vindictam ſanguinis non tranſeant ſi vero ita fuerit graues et enormes exceſſus q̃ mortem vel truncatõem membrorũ deberent fuſtimere vindictam illã regi reſeruet. Nota q̃ princeps prelatis eccãrum cãs criminales delegare poteſt vbi pena ſanguinis non ſequitur et ſic nota q̃ clerici penam ſanguinis inferre nõ debent.

¶ In lãs tuis. ‖ Ca quidam h. nomine multis crimimbus fuerat irretitus qui eccãrum exidium diabolo inſtigante cõmiſerat vnde fuerat excõmunicatus tandem infirmitudine conſtitutus accepta penitentia de cõmiſſis per capellanum ſuũ fuit ab excõmunicatione abſolutus ſed eo mortuo ſepulturam eccleſiaſticam habere non potuit queritur q̃d iuris ſit mandat pa. quatinus ſi eſt ita corpus illius in cimiterio ſepelirĩ et hẽredes eius monendi ſunt et compellendi vt illis quibus ille damnum dedit contra iuſticiam per incendium vel alio modo ſecundum facultates defunctiſatisfaciant vt ſic a peccato valeat liberari Nota q̃ ſimplex ſacerdos in neceſſitate poteſtab ſoluere a maiori excõmunicatione de q̃ alias abſoluere non poſſet. Itẽ hẽredes tenentur ex delicto defuncti etiam ſi ex illo delicto ad eos nihil puenerit Itẽ no. hic ar. ex delicto dfũcti hẽredes nõ teneri vltra facultates vel vires hẽreditatis defuncti Itẽ ar. poſt mortẽ peccata di

mitti.

¶ Cum cū Ca. Quidā miles volebat contrahere matrimoniū cū quadā muliere parentes eius eā sibi dare nolebant tandē de cōsensu mulieris eā rapuit et cū ea cōtraxit et carnaliter eā cognouit ītrauit miles eā repetebat tp̄ uxorē suā q̄ sine l. cōtia sua post carnalē copulā monasteriū ītrare non potuit mulier allegauit ecōtra dicens q̄ eā habere non poterat in uxorem cū eā rapuerit. et raptor nō potest cōtrahere cū rapta puella quesitū fuit a paquid iuris sit in hoc casu ꝛ ipse rñ. ille miles raptor dici non dz cū habuerit mulieris assensū sed raptus dicitur vbi nihil ante de nuptys agitur et miles iste p̄us eā desponsauit quā cognouerit. quamuis parentes reclamarēt preterea post matrimoniū carnali copula cōsūmatum uxor non hz potestatē sui corporis sed maritus et ecōuerso. vñ si cōstiterit matrimonium precessisse ex placitationibus viri uel mulieris cōfessione. post n. odiū mulier sine licentia viri nō potuit monasteriū īgredi aut cōtinentiā p̄fiteri ergo si post matrimoniū cōsūmatum rapta monasteriū ītrauit nō poterit viri cōsortiū declinare. maxime si probari non poterit virū cōsensisse vt mulier cōtinentiā p̄fiteret. Nota q̄ ubi mulier cōsentit raptus non dicitur Itē post matrimoniū carnali copula consūmatū vir potestatē non hz sui corporis sed mulier et ecōuerso. Itez cōfessioni alterius cōiugū statur in prediciū spūalis matrimonij Itē ar. q̄ solus cōsensus sufficit ad hoc q̄ alter cōiugum possit religionē ītrare.

¶ Accedens. Ca. Queritur vtrū raptor possit cōtrahere cū rapta et respondet pa. q̄ sic si prior discessus trāseat postmodū in cōsensū et q̄ prius displicuit postea incipiat cōplacere dūmodo aliae sint legittime persone ad cōtrahendū. Nota q̄ raptor potest cōtrahere cū rapta dūmodo cōsentiant.

¶ De furtis.

Qui furatur. Ca. Planus ē Nota hic pnā eius q̄ hoīem furatur et eū vendiderit.

¶ Fures. Ca. Dicitur hic q̄ si fures et latrones ī furando fuerint mortui non ē orandū p̄ illis. Sed si cōprehensi aut vulnerati cōfessi fuerint cōmunio eis negari non dz. Nota in furto occisos ab ecclā non recipiendos nec p̄ eis orandū ee. Et nota q̄ nō est orandū pro decedentibus in mortali peccato.

¶ Si quis. Ca. Patet Nota q̄ necessitas oīo nō excusat a furto ꝛ ītelligāt q̄dā de modica necessitate secꝰ Rui cū fure. Ca. Rui fur (de magna cū cū fure patitur occidit aīam suā. // Itē nō solū fur tenetur furti sed ille etiā q̄ cōscius furti non indicat dño ipsū querēte. Nota q̄ cōsentientes ꝛ agentes pari pena puniri debent. Itē quilibet tenetur furē indicare alias furti tenetur.

¶ Exlīs. // Ca. Quidā clericus B. nomine quendā calicē subripuit de eccā ibi mnus caute dimissū et longo tpe ipz tenuit sed postmodū restituit ipsi. volebat ad sacros ordines p̄moueri. queritꝰ quid iuris sit rñ. pa. // Si sponte cōfessꝰ fuerit et exinde eccē cuius erat calix satisfecit nec ēfuxer hoc īfamatus post p̄ractā pniām aut partē ipsius dūmodo alias idoneus sit ad sacros ordines poterit p̄moueri. Nota mitius agendū cū sponte cōfesso q̄ cū convicto. Itē non dimittitur peccatū nisi restituatur ablatū si restitui potest. Itē infamatus de furto non dz p̄moueri. Itē licet q̄s satisfaciat de furto

nihilo minus ē illi pmā ponenda. Itē nota partē pmā peractā sufficere vt cum criminoso dispensatur.

De vsuris.

Iurez clericorū. ‖Ca. Quia plurez clerici data pecunia possessiones recipiebant ī pignus dicētes nō eē vsurā statuit cōcilium turon. vt nullus cōstitutus in clero hꝰ vel aliud genus vsure exercere presumat q si aliquis possessiones alicuius data pecunia recepit ī pignus si sortē suā receperit deductis expensis possessionē libere restituat debitori si unus aliqd hz eo recepto possessio ad dñm reuertatur. Si vero post istud statutū aliqs clericus vsuratū crimē cōmiserit officiū sui periculū patiatur nisi fuerit beneficiū eccē qđ redimendum sibi hoc modo videatur. Nota fructus pignoris cōputandos in sortē. Itē clericus vsuracius de rigore iuris ab officio ecclesiastico dz repelli. Itē habes hic casum in q fanore eccē fructus nō cōputantur in sortē.

Quū nō solū. ‖Ca. Dicitur hic q non solū viris ecclesiasticis sed etiam laicis periculosū ē vsuris intendere et ideo mandatur q post q de possessionibus vel fructibus arborū quas in pignore tenēt receperint sortē suā deductis expensis restituantur possessiones suis dñis. Nota q vsure reprobantur in laicis sicut in clericis. Itē fructus pignoris cōputari debent in sortē prius inde deductis expensis.

Quia in oībus. ‖Ca. In multis locis ita crimē mualuit vsuratū vt alijs negocijs preterimissis vsuras exercere ant tanq̄ licitas nō cōsiderātes qualiter crimē istd vetusq̄ testamēti pagina cōdemnetur. et iō statuit lat. cōcilium vt vsurarij manifesti ad cōmunionē nō admittātur altaris nec cristiani accipiant sepulturā q̄ in hoc peccato decesserint nec oblationes eorū quisq̄ accipiat q aūt accepit aut cristiane tradiderit sepulture qđ acceperit restituat ab officio suo suspensus maneat donec ad arbitriū epi satisfaciat. Nota hec ē pena q primo imponi debet de qua fit mentio in rescriptis cōtra vsurarios impetratis.

Super eo. ‖Ca. Quidā exercebant vsuras vt inde captiui redimerent. queritur an liceat. rñ. pa. q cū vsuratū crimen vtroq̄ testamento cōdemnetur super hoc nō ē aliq̄ dispēsatio adhibenda qi etiā dicitur scriptura p alterius vita mentiri non lz multomagis prohibendo ē aliqs ne vsuratū crimen exerceat pro redimenda vita captiui. Nota arcta crimen usuratū dispensari non posse Itē pretextu pietatis non ē ipietas cōmittēda. Itē nō dz q̄s mentiri p vita alterius saluanda Itē ar. q vsura ē maius peccatū q̄ mendaciū.

Cū tu. ‖Ca. archiepūs salerui tanus sm predictū consiliū super eodem qi m oībus precepit vsurarios manifestos cōmunione altaris z ecclesiastica sepultura priuandos donec restituāt usuras quidā ad excusandas excusatōes impetrabant dicebāt illas usuras tantū restituendas que post predictū cōcilium sunt receptē. Alij dicebāt q nō habebant vñ restituere possint vsuras. Alij dicebant q de pecunia vsuraria possessiones fuerant cōparate quas dederāt filijs z parentibus suis vñ pecuniā illā restituere nō poterāt quesiuit archiepūs qđ sup his fieri agendū rñ. pa. ad primū q sive ante sive post consiliū predictū vsure sint extorte cogendi sūt per penā illius concilij ad eas restituendas his a quibꝰ extorte fuerūt

vel eccl̃ hæredibus ℞ si nõ extãt aliq̃ hæredes pauperibus dentur dũmodo habeãt in facultatibus vnde reddere possint. vñ dicit augustinus non dimittit̃ peccatũ nisi restituatur ablatũ. illi vero q̃ nõ hñt vnde reddere possint nõ dñt illa pœna puniri q̃ paupertas eos excusat. possessiones de vsuris cõparate vendi dñt et precia inde recepta restitui his a q̃bus exactæ sunt vsuræ vt sic a peccato et pœna predicta possint liberari. Nota cõstitutionem extẽdi ad preterita. Itẽ nõ dimittitur peccatũ nisi restituatur ablatũ. Itẽ paupertas excusat Itẽ res empte de vsuris succedũt loco pecunie de vsuris receptæ. Itẽ quãdiu inuenitur eq̃ ẽ restituenda vel eq̃ hæredi nõ dñt dari pauperibus.

¶ In ãtate tua. Ca. Quidam mercatores emũt piper cinamomũ ante alias merces q̃ tpe venditõis non valẽt vltra quinq̃ libras z promittunt se soluturos in termino cõstituto sex libras quærentur vtrũ talis cõtractus eẽt vsuratiq̃ dñt. pa. lz talis cõtractus ex forma vsuratius non possit iudicari tamẽ venditores nihilominus peccatũ incurrũt nisi dubiũ eẽt merces illas plus vel minus valituras tpe solutionis faciende. et iõ q̃ sic cõtrahunt melius facerẽt z bene sibi cõsulerent si a tali tractu abstinerent q̃ hoĩm cogitationes deo occulta nõ pñt. Nota aliquẽ excusari a peccato vsure propter dubium.

¶ Preterea. // Ca. Mãdat pa. cui dã epõ quatinꝰ prochianis suis vsuras recipere mercedem ad qd si facere cõtempserint si clerici fuerint illos ab officio z beneficio suspendat. Si laici eos excõicet vsq̃ ad debitã satisfactionẽ. Nota qualiter puniri dñt vsurarij tã clerici q̃ laici

¶ Cõquestus. Idẽ dicatur hic q̃ dictũ ẽ. e. c. fructus enĩ pignoris sp computandi sũt in sortem nisi terra fuerit de feudo monasterij. // Nota q̃ fructus pignoris cõputari dñt in sortẽ Itẽ nota hic casũ vbi fructus nõ cõputãtur in sortez

¶ Tua nos. // Ca. Quesitũ fuit a pa. q̃d sit obseruandũ de filijs vsuratorum q̃ eis succedũt in crimine vsurarum aut etiã de extraneis hæredibus ad q̃s bona illorũ peruenirũt. rñ. pa. q̃ filij eadẽ districtione cogendi sũt vsuras restituere qua parẽtes eorũ cogerẽtur si viuerẽt et idẽ ẽ faciendũ de hæredibus extraneis Nota q̃ res transit ad successionẽ cum suo onere vel cõ.

¶ Cõsulait. Ca. tres questiões hic formãtur prima ẽ talis. Aliq̃s mutuat pecuniã sine pacto aliq̃ vel cõuentiõe eo cũ alio vt aliq̃d vltra sortẽ recipiat. alias nõ mutuaret si nihil crederet habere vltra sortẽ. queritur an talis saltẽ in iudicio aĩe vsuratius sit cõdemnãdus. Secunda questio ẽ aliq̃s mutuauit pecuniã ad certũ terminũ. termino aduenĩẽte creditor nõ vult dare parabolã donec aliq̃d emolimentũ recipiat nõ tñ aliq̃d petit vel exigit a debitore. queritur vtrũ iste eodẽ crimine cũ primo muoluatur. Tertia q̃stio ẽ aliq̃s negociator vendit merces suas longe maiori precio vt alio tpe pretium persoluatur quã si ei in cõtinenti pretiũ persolueretur. Queritꝰ de isto an pœna simili debeat cõdemnari. rñ. pa. ad hoc q̃ ex euangelio hꝰce colligitur q̃d in hiecasibus sit tenendũ in q̃ dicatur. Mutuũ dantes nihil inde sperantes hoĩes isti p intentione lucri quã habent cũ oĩe vsura et suphabundantia prohibeatur in lege iudicande male agere et iõ in aĩar iudicio efficaciter sũt inducendi vt taliter acceptа restituãt. Nota q̃ q̃cquid recipitur vltra sortẽ licet ex forma cõtractus non

sit vsuracius q̄ ad eccām indicādus propter mentionem tamē q̄ ad eā tanquā vsuracius punietur nisi restituerit et sic aliquis nō ē vsuracius q̄ ad eccām sed q̄ ad deū.

¶ Quā pernicioſū // Ca. Aliq̄ fuit manifesti vsurarij quorū quidā publice renunciauerūt vsuris cū isti vsurarij manifeste cōuincebantur sup vsuris appellabant. queritur an appellationibus eor sit deferendū mandat pa. prelatis q̄ annus manifestos vsuracios z precipue illos q̄s cōstiterit publice renunciasse vsuris cū aliq̄s eos cōuenerit nō permittat appellationis beneficio se tueri. Nota q̄ non tenet appellatio vt in crimine q̄ permaneat.

¶ Post miserabilē. // Ca. Queritur qualiter indei cōpellendi sunt ad vsuras restituendas vel remittendas. precipit pa. iudeos cōpelli ad remittendas vsuras cristianis per principes z potestates secularēs et donec eis remiserint vel restituerint ab vniuersis fidelibus in mercimoniis z aliis iubet pa. per excōicatōem oēm cōmunionē denegari Nota iudeos indirecte cōpellendos ad vsuras remittē das. Itē eccā indicat de his q̄ fortes sunt

¶ Tuas dudū. // Ca. Quidā vsurarij faciunt iurare illos quibus mutuāt pecuniā q̄ vsuras nō reperant ab eis z super solutis nullā moueant questionē. q̄ situm fuit a pa. d̄ super hoc sit agendum rē. pa. epō dioc. vt vsuracios ipsos monitione premissa eccāstica cēsura cōpellat ante solutōem vsurarū desistere ab earū exactione vel restituere ipsas postq̄ fuerint persolute ne de dolo suo videatur cōmodū reportare. Nota hāc dec. contra vsuracios per quā possunt cōpelli vt relaxent debitoribus iuramentū prestitū pro vsuris soluendis. vel reprendis solutis

Itē de dolo et fraude non dz quis cōmodum reportare.

¶ Quia frustra. // Ca. Quia frustra legis auxiliū implorat q̄ cōmittit i legē statuit pa. vt si aliq̄s vsuracius literas impetrauerit sup restituendis sibi vsuris vel fructibus cōputandis in sortem auctoritate illarū lrārum nullatenus audiatur nisi prius restituerit vsuras q̄s ab aliis noscitur extorsisse. Nota regulā frustra auxiliū legis inuocat q̄ cōmittit in legē. Itē vsuracius impetrās vsuras non auditur nisi prius receptas restitu at sic nota q̄ q̄ modo cōsimili laborat contra aliū nō ē audiendus Itē obiectu criminis ciuilis actio retardatur.

¶ Cū in dioc. // Ca. In dioc. aliis fiodoren plures erāt vsurarij manifesti p̄ propē timorē potentū q̄ defendūt eos nullus accusatur cōtra eos apparet. nec fuit per scām cōdemnati. quesitū fuit q̄d de illis sit agendū rē. pa. epō dioc. q̄ quā nis cōtra eos nō appareat accusator tñ si aliis argumētis cōstiterit illos eē vsuracios manifestos pnā lat. cōcilij cōtra illos potest exercere. Nota q̄ iudex ex officio suo potest p̄cedere cōtra criminosos manifestos quāuis nō accusent.

¶ Saluſtius. Ca. aliq̄s recepit aliquā in vxorē certa dote sibi a socero cōstituta sed quia socer ille pecuniā tūc tē poris cū genero sponsā tradidit nō hēbat tradidit ei quasdā possessiones p̄ dote quā dedit sibi in pignus quousq̄z dos ei fuerit persoluta. queritur vtrū fructus p̄cepti de istis possessionibus pignori obligatis deb̄eant cōputari in sortē. et rē. pa. q̄ nō cū frequēter fructus dotis non sufficiant ad onera matrimonij supportanda. Nota hic casū q̄ fructus nō cōputantur in sortē.

¶ Michael laicus. // Ca. Micha

el laicus cõquestus fuit dño pa. q̃ m. ꝛ q̃dam alij caues bononien. multa extorserunt ab ipso ꝛ a patre suo cuius hẽres existit per vsuratã prauitatẽ. vñ mandat pa. epo bon vt i cã procedat ꝑmq̃ d iur fuerit procedendũ quidcat tamẽ attentiusne in negocio procedat eodẽ auctoritate illa cum lrãrum nisi dictus michael restituerit vel adhuc restituat si quas ipse alij qñ vel pater eius extorserit vsuras. ¶ Nota. frustra legis auxiliũ inuocat q̃ cõmittit in legem. Itẽ qui morbo cõsimili laborat contra aliũ nõ ẽ audiẽdus. ¶ Itẽ ex q̃ persona q̃s lucrũ capit de eius facto tenetur. ¶ Itẽ filius tenetur ex fco ꝑis.

¶ Quanto. Ca. Quãto ãplius cristiani cõpescũtur ab exactione vsurarũ tãto grauio iudei sup his cristianos infestant grauiores ꝛ imoderatas extorquẽdo ab eis vsuras. vñ statuit cõsiliũ generale vt de cetero iudei quacũq̃ occasiõe graues ꝛ imoderatas a cristianis vsuras extorserint cristianorũ eis participiũ subtrahatur donec de imoderato grauamine satisfecerint et si opus fuerit cristiani per. ec. cõpellantur ab eorũ cõmercijs ab stinere. precepit insuper cõsiliũ principibus vt propter hoc nõ sint cristianis infesti. sed iudeos cõpescãt a tanto grauamine. in fine dicit q̃ eadẽ pena cõpellant iudei ad satisfaciendũ ecclesijs ꝑ decimis et oblationibus quas a cristianis de domibus ꝛ possessionibus alijs percipere consueuerũt anteqũ ad iudeos puemissent vt sic eccle cõseruẽtur indemnes. ¶ Nota iudeos cõpellendos ab exactione vsurarũ indistricte et vt satisfaciant ecclesijs de domibus ꝛ possessionibus ꝑ decimis et oblationibus sibi debitis. et sic nequa iudei tenentur soluere decimas tã personales q̃ ꝑdiales. ¶ Itẽ res transit cũ onere suo.

¶ Nauiganti. Ca. aliqs mutuauit certã pecuniã quantitatẽ alicui nauiganti vltra mare vel eunti ad nundinas et pro eo q̃ creditor recipit in se periculũ pecunie recipit aliud vltra sortẽ. quericur vtrũ vsuracius sit cẽsendus ꝛ rñ. pa. q̃ sic. secũdo pomit aliã questionẽ ecce aliqs dat x. solidos vt alio tpe recipiat totidem mensuras vini. olei vel frumenti q̃ tunc plus valent. quericur vtrũ iste sit vsuracius sit cẽsendus. rñ. pa. si dubiũ sit vtrũ plus vel minus sint valiture tpe solutõis nõ dz propter hoc vsuracius reputari ꝛ ita propter dubiũ excusatur. Tercio ponitur alia questio. ecce aliqs vendit pannos. granũ vinũ vel alias merces vt ãplius recipiat termino cõstituto. q̃ valeant tpe venditõis. quericur vtrũ iste vsuracius sit cẽsendus. rñ. pa q̃ iste etiaz rõe dubij excusatur ab vsura dummodo merces suas tpe cõtractus nõ fuerat vendicaturus. ¶ Nota q̃ mutuãs pecuniã mercatori vt aliqd vltra sortẽ recipiat provsuracio habetur licet periculũ pecunie in se suscipiat et sic nota q̃ cõpensatõ non admittitur in vsuris. ¶ Itẽ nõ solũ ab stinendũ ẽ a malo imo a spẽ mali. ¶ Itẽ dubia in meliorẽ partẽ sũt interpretãda. Itẽ rõe dubij excusatur qs ab vsura. Itẽ non quodcũq̃ dubiũ excusat ab vsura sed qñ ꝓbabiliter dubitari potest.

De crimine falsi.

Falsidicus testis Ca. Teste q̃ falsũ testimoniũ dicit tribus psonis obnoxius ẽ deo q̃ psentiã cõtemnit iudici quẽ fallit et illi cõtra quẽ falsũ testimoniũ dicit. Itẽ ille reus ẽ q̃ veritatẽ occultat ꝛ q̃ mendaciũ dicit ꝑ mꝰ nõ vult ꝓdesse. secũdus vero nocere desiderat. ¶ Nota q̃ testis falsus tribus psonis obnoxius ẽ seq̃z deo iudici ꝛ pximo et in tribus dz puniri. Itẽ qui veritatem

celat peccat et ideo testis compellitur ferre testim oniũ.

¶ Super eo Ca. Quedã sma lata fuit auctoritate falsarũ lrãrum ille p q lata fuit sua ipetrauit executõem faciendã per epm vigoniẽ. ille citatis partibus vt mãm executioni mãdaret opposituũ fuit cora illo q cũ sma illa lata eet auctoritate falsarũ lrãrum nõ debebat executioni mandari cũ nulla eet. eps lras illis visis noluit eã executioni mandare cũ essent false cõsuluit pa. et pa. cõmendat ipsũ q noluit smãm illã latã per falsas lras mandare executioni precipiẽs ei vt quotiẽs aliqua scripta sub noie pa. destinata redarguenda viderit falsitatis nullam eis fidẽ adhibeat. nec obseruet q p ipsas mandatur. sed eũ q presentauerit illas faciat detineri. No. q false lre nõ cõferunt iurisdictõem et iõ nullo tpe conualescat q p eas iudicatũ ẽ. Itẽ inde non dz smãm mandare executioni ibi videt eam nullã. secus si eet iniusta. Itẽ falsarius dz detineri.

¶ Ad audientiã. Ca. Quidam clericus falsauerãt sigillũ regis francie episcopus quidã posuit eos in carcere et significauit hoc dño pa. et quesiuit qualiter eẽnt puniẽdi rñ. pa. q nec mẽbrum eis auferri faciat nec penã infligi corporalem per quẽ mortis periculũ incurrere possent. sed eis a suis ordinibus degradatis in signã maleficij aliquã caracterẽ imprimi faciat per quẽ inter alios hoies cognoscãtur et pronunciã cos abiurare cõpellat. Nota q sigilla regũ sũt autentica. Itẽ eccã penã sanguinis nõ infert. Itẽ aliter puniũtur falsarij clerici lrãrum domini pa. q sigillorũ regũ. sed illud ẽ speciale in lris dñi pa.

¶ Dura sepe. Ca. Quia clerici et alij capiebant lrãs in curia quibuscũ qz propter qd falsitatis periculũ imminebat statuit innoc. et sub pena excõicationis et suspensionis ⁊ beneficij districtius inhibendo ne aliquis apud se. ap. lrãs pa recipiat nisi de manibus dñi pa. vel de manibus illorũ q ad hoc officiũ de mandato pa. sũt deputati. Si vero psona tãte fuerit auctoritatis vt ipsũ deceat p nuncium lrãs recipere nunciũ ad cãcellariũ vel ad pa. mittat idoneũ per quẽ lrãs recipiat iuxta modũ predictũ. Si vero aliqs hmõi mandati transgressor extiterit si laicus fuerit excõicationi subiaceat. si clericus officij ⁊ beneficij sui suspẽsione dãnetur. Statuit etiã vt prelati eccãrum generalẽ seruent smãm quã p singulas parochias frequentius faciãt inuocari q si qs falsas lrãs se habere cognoscet infra xx. dies illas destruat aut resignet si penã illã voluerit euadere. quã smãm nullus relaxare presumat sine speciali mandato dñi pa. nisi in mortis articulo et si absolutio contra hoc presumpta fuerit nullã obtineat firmitatẽ. Nota q lrẽ apostolice de manu pa. vel illius q ad hoc officiũ p pa. deputatus ẽ dñt recipi alias pesumptuose contra eas. Itẽ q contra hoc fecerit si laicus excõicationi subiaceat si clericus ẽ dz officio ⁊ beneficio damnari Itẽ ar. q lrẽ per excõicatũ impetrate nõ valent. Itẽ q hz falsas lrãs infra viginti dies illas destruat. alias cũ smã super hoc lata ẽ erit excõicatus. Itẽ excõicatio in diẽ lata non ligat nisi post diẽ elapsam. Itẽ falsarius lrãrum dñi pa. non põt ab alio q a dño absolui nisi in articulo mortis. Itẽ in casu isto q excõicat nõ potest absoluere hoc ẽ qd pa. hoc prohibuit. ⁊ si fiat nõ tz absolutio qz et hoc precipit.

¶ Licet ad regnũ. Ca. Innoc. p senti distinguit pa septẽ spẽs falsitatis per quas lrẽ apostolice cognosci debent

vtrū sint falsę quas q̄libet diligēs q̄ pr̄ ltr̄as apostolicas cōueniūtur dz aduertē diligenter quas p singulos. §. videas p tr̄ipsū in. §. illo eos etiaz dicit pa. q̄ illi non sūt īmunes a crimine falsitatis qui ltr̄as apostolicas r̄ecipiunt contra tenorē cōstitutōis proxime predicte. Itē quidā sūt q̄ accedunt ad bullā z falsas ltr̄as p ñciunt vt de vera bulla cū alijs figillent. Sed iste due spēs falsitatis nō possunt de facili cōpr̄hendi. nisi vel in modo dictaminis vel in forma scripture vel in qualitate carte ī alijs aūt diligēs indagatōe consideret. vel in adiunctione filorū vel ī collatione bulle vel motione vel obtusione si bulla nō sit equalis Nota diligēter hanc dc. et inuenies in ea multos modos falsitatis ltr̄arum dñi pa. q̄ qualiter deprehenduntur satis pz in ltr̄a.

Quā grauī Ca. Quidā epūs suasen. cor̄ā legato apostolicę sedis sup quibusdā crimnibus accusatus renunciauit episcopatui postmodū ad ap. se. accedens quasdā ltr̄as sub noīe ap. se. ad archiepm̄ suū antmacen̄ r̄eportauit in q̄bꝰ cōtinebatur q̄ ipsū r̄estitueret ad eccl̄am suam altero substituto inde remoto. qđ et fecit r̄ex illius loci non credēs ltr̄as illas a se. ap. emanasse. pr̄cepit ltr̄as illas z ipsum impetrantē ad se. ap. presentari. dñs pa. visis ltr̄as q̄ ipsi archiepō fuerāt presentate r̄escribit eidē dicēs q̄ in eis tā ī continentia q̄ m dictaminē falsitatē īuenit et in hoc fuit āmiratus q̄ ltr̄as illas a se. ap. credidit emanasse cū ipse scire debeat cōsuetudinē ap. se. talē eē vt patri archas. archiepiscopos. epos fratres appellet. ceteros oēs dilectos filios in suis ltr̄as nominando et q̄n vni psone scribit nū quāei loq̄tur in plurali vos vel r̄ester appellando. sed in litteris presentatis hic dilectus filius vocabatur. vñ mandat quatinus ltr̄as apostolicas taliter stude at mtueri tā in filo bulla carta quā stilo qđ r̄eras q̄ falsis vel falsas q̄ r̄etinul lo mō admittat. Nota q̄ pa. oēs episcopos z superiores fratres appellat mferiores aūt oēs dilectos filios z si aliť appellentur ltr̄ sunt falsę. Itē vni nō loq̄tur in plurali cuiuscūq; dignitatis sit. Itē falsitas precipue deprehenditur ī bulla filo. carta. et stilo.

Ad falsatorū Ca. ad cōfusionem falsatorū statuit innoc. tertiꝰ de cōsilio fratrū suorū vt q̄ ltr̄as apostolicas vti voluerint eas prius diligēter examinēt q̄ si falsis ltr̄as vti duxerint ignorāter penas euitare non poterūt mferius positas ipse eī excōicationi supposuit oēs falsatores ltr̄arum apostolicę sedis. q̄ pr̄ se vel p alios vicio falsitatis exercēt cū oībus fautoribus z defensoribus suis statuēs vt clerici q̄ falsarij deprehensi fuerint oībus beneficijs z officijs pr̄tuo sint priuati ita q̄ q̄ pr̄ se vicio falsitatis exercuerint a suis officijs degradati seculari potestati tradantur p̄m leges puniendi. et si laici fuerint pr̄ eas dē leges puniātur legitime. illi vero q̄ sub noīe pa. falsis litteris pr̄ alios īpetratis vtūtur si clerici fuerint officijs z beneficijs spolient si laici fuerint tā diu maneāt excōicati donec satisfaciāt cōpetenter. ita videlicet q̄ ī clericis z ī laicis malicia grauiꝰ puniat q̄ negligētia. et idē obseruādū ē de hiis q̄ falsas ltr̄as īpetrant. Nota q̄ oēs falsarij ltr̄arum apostolicę sedis cū fautoribꝰ et defensoribus suis ipso facto sūt excōicati. Itē clerici degradati propter hoc vicio puniēdi sūt p̄m leges. Et nota hic vnū casū in q̄ clericus statim post degradatōem traditur curie seculari Itē vbi clericus deponitur vel spoliatur officio z beneficio p aliquo delicto laicus p cōsili

potest excõicari. ‖ Itẽ malicia grauius puniẽda ẽ ꝙ negligẽtia.

¶ Accedens. ‖ Ca. Quidã ipetrauit lrãs contra aduersariũ suũ de simplici iustitia. in ꝗbus lrãs falsitas fuit deprehensa. Imperator hoc intelligẽs ãplius voluit vti eis propter hoc dicẽs. epẽ ipsũ ab officio et beneficio suspendit. Vnde accessit ad dñm pa. rem sibi exponens mãdat pa. epõ si lrẽ apostolice in ꝗbus falsitas fuit deprehensa formã habeãt de simplici iustitia officiũ ꝛ beneficiũ illi restituat et ipsũ sup hoc vlterius nõ molestẽ quia nõ ẽ presumendũ. et ꝙ talibus lrãs q̃ de facili habentur ꝗs cõmittat vicio falsitatis et ille nõ fuit vsus illis postquã eas falsas eẽ cognouit. Nota ꝙ in his que de iure cõpetunt alicui et q̃ de facili habentur non ẽ presumendũ falsũ cõmitti. Et sic nota ꝙ circa modica nõ presumitur dolus cõmitti. Itẽ q̃ iurat malum ꝙ ato fit malũ non dz dici culpabilis.

¶ Ex cõscientia. ‖ Ca. Quidã impetrauit lrãs cõtra aduersariũ suũ sup quadã eccã aduersarius ille in iudicium euocatus postulauit sibi fieri copiã rescripti quo viso cepit illas lrãs arguere vicio falsitatis obligãdo se sub periculo cause sue ad p̃bandũ ꝙ lrẽ false eẽnt. iudex lrãs illas misit ad dñz pa. vt per eũ sciret veritatẽ huius falsitatis pa. lrãs illas diligẽter inspiciens nullũ signũ falsitatis vel suspitionis in eis inuenit nisi rasuras paucarũ lrãrum q̃ sapiente aĩm in dubitatiõem inducere nõ debuerũt. vnde mandat pa. quati. si cõstiterit predictũ r. se obligasse sub periculo cause sue ꝙ lrãs illas falsas eẽ proberet sibi sup predicta eccã silentiũ imponatur. qui ꝗbus libẽrã habz potestatẽ ad renunciandũ iuri suo. Nota ꝙ rasura paucarũ lrãrum nõ reddit falsum rescriptũ nisi eẽt in loco suspecto put hic intelligitur. Et sic nota ꝙ modica suspicio non vitiat rescriptũ. Itẽ modica suspicio non dz aĩm sapiẽtis inmutare

Itẽ aliqs potest se obligare sub pretio beneficij sui. Itẽ licitũ ẽ vnicuiqz renunciare iuri suo.

¶ De sortilegijs.

A tabulis. ‖ Ca. In capitulo iste dicitur ꝙ furta sunt requirenda sorte in tabulis vel codicibus aut alijs nec diuinationes alienas m aliqbus rebus ꝗsob seruare presumat et q̃ contra fecerit quadragima dies peniteat. Nota hic penaz illorũ qui sortẽ et diuinationes exercent

¶ Ex tuarũ tenore. ‖ Ca. Quidã pbr̃ v. noĩe accessit cũ quodã infami ad locũ peruiatũ non illa intẽtione vt demoniũ inuocaret. sed vt posset inuenire furtum cuiusdã eccẽ per inspectiõem astrolabij patriarcha grandeñ. significauit hoc dño pa. vñ ipse scribit eidẽ dicẽs ꝙ licet ex bono zelo ꝛ simplicitate pbr̃ ille hoc se fecisse proponat tamẽ non modicã materiã peccati cõtraxit quare mandat quatinus per annũ ꝛ ãplius si eiusdem fuerit eũ ab altaris ministerio precipiat abstinẽre et extũc officiũ suũ poterit exercere. Nota ꝙ simplicitati parcẽdũ ẽ. Itẽ pene sunt arbitrarie. Itẽ nota hic penã illorũ qui hmõi inspectiones vel diuinatiões exercẽt

¶ Eccã vestra. ‖ Ca. Vacãte ecclesie canonici cõuenientes in vnũ de futuri pastoris electione tractaturi vnũ eligerunt ex se per sortẽ q̃ vice capituli tres eligerent electores per quos vice oĩz prouideretur eccẽ de pastore quibus ab ipso electis duo ex illis tertiũ ex se magistrũ eligerũt qui sub hac forma eis data fuit eligendi potestas. vt vel ex se vel ex aliis eligere possent electõem istã per nuncios suos presentauerũt dño pa. petentes

eam cõfirmari dñs pa. examinato tali p̃cessu dignũ multa reprehensione p eo q̃ fors in talibus interuenit electõem celebratã de predicto magistro ad grãm confirmationis admisit sortis vsũ in electionibus prexpressa cõdemnans phibitione. Nota q̃ cũ sub hac forma datur aliq̃b9 eligendi potestas vt vel ex se vel ex aliis eligere possint. tũc possunt eligere pnũ ex se. alias nõ ut hic colligitur Itẽ ad quẽ pertinet cõfirmatio ad ipsũ ptinz examinatio p̃cessus & psõe. Itẽ sortes in electione prohibite sunt.

De collusione.

Scripta fraternitatis. Ca. Quidã accusauerũt adrianũ e pistopiũ tandẽ accusatores cũ adriano in amicabã cõuenerũt desistendo ab occasione significatũ fuit hoc dño pa. q̃ per collusionẽ desisterẽt ab accusatione vnde scribit pa. epis de cortin. super h̃ dicens q̃ qualitas facinoris nunciati ipsũ mducit vt talia dissimulare non debeat cũ grãm inter se fecisse dicãtur. vñ mãdat hoc diligẽter inquiri ne forte hmõi cõcordia non ex caritate sed ex premio sit cõparata. Nota q̃ qualitas facti considerande ẽ. Itẽ non lz recedere ab accusatione ex premio.

Crimina. Trã ista p̃ se pz. Nota q̃ crimina semel audita indiscussa ẽmanere nõ dñt q̃ crimina vnde cũq3 clamauerint punienda sũt

Audimus Ca. Quidã clerici sup beneficijs q̃ possident se permittũt et sustinent ab alijs molestari. et postmodũ vt questioni cedãt & illi q̃ete possideant quasi nonnne trãsactionis soluũt illis q̃ eos molestabant de ipsis beneficijs annuã pensionẽ vt post mortẽ illorũ sibi succedant in beneficijs illis sup quibus facta ẽ collusio peruenit hoc ad noticiã domini pa. unde mandat dioc. epo quati. si cõstiterit ei clericos fuc iurisdictionis p collusionẽ fraudẽ hmõi cõmisisse eos beneficijs illis sup quibus collusũ ẽ nõ differat spoliare cũ satis esset indignum si fraus & dolus q̃ in aliorũ p̃iudiciũ nituntur cõmittere in eorũ incõmodum nõ tenerent. Nota q̃ prelatus nõ potest ecclãm cõstituere pensionariã. Itẽ fraus & dolus nõ debent alicui prodesse.

In tantũ. Ca. archiepõ achetinanus super simonia et alijs crimmibus in tantũ fuerat diffamatus q̃ sine scandalo et periculo nõ poterat ãplius dissimulari. vñ. pa. multorũ clamoribus excitatus horũ inquisitõem cõmisit sed p̃ter peregrinationes ipsius & calliditates eũ ipsis inquisitoribus & examinatoribus vt dicebatur collusionẽ fecerat et testes duxerat corrũpendos ita q̃ nõ solum predicti excessus remanserunt hactenus incorrecti verũ etiã priora prioribus cõmittere nõ expauit. vnde mandat pa. quibusdã quatinus si de hmõi collusione ac corruptione cõstiterit ex integro super premissis excessibus & alijs inquirant que viderint inquirenda alioq̃n sup nouis tantũ inquirant. Nota q̃ non lz alicui corrũpere iudices vel inquisitores & testes vnde puniri dz ex collusione et iterum inquiri Itẽ crimina semel dimissa iterũ puniri non dñt.

De delicto puerorũ.

Queritis Ca. Quidã volebant pueros etiã grandiusculos peccatũ attribuere nisi postquartũdecimũ annũ cũ mapiunt pubescere dicit gregorius istud merito cõsideremus si non essent alia peccata nisi q̃ mẽbris genitalibus cõmittũtur sed furta mẽdacia

priuata sunt peccata et puerilis exemplena est Hic venialiter non ita puniendasunt in his vt in maioribus puniuntur. Item nota quod pueri dolicapaces peccare possunt in multis et punire dñt sed non in tantum sicut maiores et ita pueriter possunt Item de delictu cadit in puerili preter delictu carnis. Item rõe etatis mitius agitur

¶ Reference. Ca. Quidã puer x. annorũ dũ cũ alijs pueris sagittaret quendã aliũ puerũ fortuito casu sagitta percussit et mortuus fuit propter qđ abbas sancti remigij a patre ipsius pueri centũ solidos requisiuit ꝑm cõsuetudinẽ illius terre vnde dictus h. pater pueri appellauit ad pa. sup hoc scribit pa. hermoneñ ego dicẽs q pueri non ita puniũtur ꝑm leges sicut illi q sũt maioris etatis. mandat quati. si cõstiterit filiũ predicti h. infra xiij. annũ eundẽ excessum cõmisisse predictũ abbatẽ moneat et cõpellat vt ab eodẽ h. predictos centũ solidos propter aliquã cõsuetudinẽ non exigat nec requirat ꝑ tpali pena. Nota q etas excusat a tanto sed nõ a toto. Item pro delicto filij minoris xiij. ãnis pna pecuniaria pater puniri non dz.

De clerico venatore.

Episcopũ. Ca. Dicitur in capitulo isto q epũs presbiter diaconus aues ad venandũ aut canes habere non dñt qđ si aliqs eorũ in hac voluptate inuentus fuerit epũs tribus mensibus a cõione presbiter duobus diaconus ab oi officio suspendatur. Nota clericis auium et canũ venationes cũ voluptatis ꝓhibentur sicẽ ar. q hec eadẽ cũ necessitatis exercere possunt. Item nota hic pnã clericorũ q venatões exercent.

¶ Oibus. Ca. In hoc capitulo prohibẽtur oibus clericis venatões et siluaticas vagationes cũ canibus exercere et accipitres ꝛ falcones interdicũtur eisdẽ. Nota q oẽs venatões cũ canibꝫ et auibus clericis prohibentur.

De clerico ꝓcusso.

Siquis. Ca. Si aliqs in sacro gradu ꝓcussor extiterit corripiatur et si se nõ emendauerit deponat. Nota q clerici ꝓcussores eẽ non dñt.

¶ Preterea Ca. epũs tarentinus fecit cedi fustibus quandã mulierẽ cõtra ordinẽ sacerdotij q̃ post octo menses decessit sed nõ propter illã ꝓcussionẽ ꝓuenit hoc ad noticiã dñi pa. vnde ipse ꝓcepit illũ duobus mensibus ab administratione missarũ abstinere. quia ad ordinez suum noluit habere respectũ. Nota q episcopus non dz eẽ ꝓcussor nec per se nec per aliũ indebito modo.

¶ Presentiũ Ca. Quidã presbiter fuit in quodã cõflictu pro parte illorum q̃ violentiã ꝛepellabant in q̃ cõflictu lapides ꝓcerit sed aliq̃ non percussit aliqui occisi fuerũt illuc per alios. dubitauit an eẽt ei ꝑputandũ. accessit ad pa. ipse intellecta eius cõfessione ꝓcipit illum abstinere a celebratione missarũ ꝑ biennũ ita q si aliud nõ impediat extunc suũ officiũ exequatur Nota q in dubijs tutior via eligenda ẽ. Item clerici conflictibus interesse non dñt. vnde punit ad cautelã et sicẽ a. q aliqs punitur ex alterius culpa.

¶ Continentia. Ca. Quidã acco litus ꝑ nomine arma sumpsit ad resistẽdum predonibꝫ et ī illo conflictu treesuerunt vulnerati ad mortẽ tamẽ homicidia illa neq̃ facto neq̃ cõsilio eius perpetrata fuerunt tandem accolitus ille ad religionẽ transiuit voletes ꝓmoueri ad

sacros ordines. quesitū fuit a pa. an posset. rñ q̄ cū ad frugē meliorē vitā transiuerit potuerit ad subdiaconatus ordinē promoueri. et altaris ministeriū exercere Nota q̄ nō dñt clerici interesse talibꝫ cōflictibus vnde iste punitus fuit ꝫ culpabil nō fuerit. ꝑ ad cautelā potius.

De maledictis.

Innotuit. Ca. Quidā clericī in presentia multorū quedam verba protulit iēōtemptū et de prehensionē officij et beneficij dñi pa. significatū fuit ei et mandat cuidā vt illū clericū a sua cōmunicatione cōpescat. vt pena illius sit alijs ī terrorē ne de cetero cōtra romanam eccām verba talia proponat. Nota q̄ principi suo seu prelato suo nemo maledicere dz. Itē pena vnius dz eē metus multorū.

Statuimus. Ca. Statuit in capitulo isto qualiter puniri debēāt qui publice blasphemiā dicere presūpserint contra deū et aliquē sanctorū eius et precipue contra beatā virginē. Et pro ēpm suū pena ista ē imponenda ꝓut inferius ānotatur Si vero aliqs penā istā recipere noluerit ecclē sibi interdicatur ingressus ⁊ mortuus careat ecclesiastica sepultura. Itē si blasphemus diues fuerit pretpalem potestatē multetur pena xl. solidorū alioqn xxx. siue xx. et si ad hoc non sufficit v. solidi vsualis monete nullā ī hoc misericordiā habiturus et si potestas hoc non fecerit per epm cōpellatur ⁊ hoc statutū ponatur inter alia statuta cōmunitatis. Nota q̄ contra deū et alios sāctos ⁊ p̄cipue beatā virginē imblasphemiam nemo prumpere debeat alias punit prout hic dicitur. Itē ar. q̄ pene pñt cōmutari. Itē ar. q̄ vna iurisdictio iuuat per aliā. Itē vbi iudex secularis negligit facere iustitiā per epm dz ad hoc cōpelli.

De clerico excōicato deposito vel interdicto ministrante.

Si qs epūs. Ca. Statutū ē in canone apostolorū q̄ si episcopus pbr diaconus iuste depositus fuerit p certis crimmibus ⁊ postea ausus fuerit attractare ministeriū sibi ā ce depositōez cōmissum ab eccīa alienanda tur. Nota q̄ depositus diuinū ministeriū vltrius attractare non dz. alias punitur vt hic dicitur.

Si qs presbiter Ca. Statutū fuit in cōsilio antiocheñ q̄ si presbiter aut alius clericus degradatus fuerit ab officio suo pro certis crimmibus suspensus. et ipse postmodū per cōtemptū et per superbiā aliqd de ministerio sibi prohibito agere presumpserit si ab episcopo suo admonitꝫ nō destiterit excōicetur et q̄ ei participauerint erūt excōicati et sumit q̄ participauerint clericis vel laicis vel femine excōicatis excōicati sunt. Si vero aliqs ista cōtempserit et episcopus illū corrigere non poterit mouetur auxilium regis et exilio damnetur. Nota q̄ clericus depositus vel suspensus ab episcopo suo ministeriū diuinū agere non dz. Itē q̄ per eccām non corrigitur per secularem potestatē ad requisitōem episcopi corrigatur.

Clerici aūt Ca. Dicitur hic q̄ si aliq clerici ab episcopis suis aut etiam de mandato pa. ab aliens episcopis interdicti vel excōicati fuerint et aū absolutōem diuina officia celebrauerint missi moniti et cōtinenti ī dicerint perpetuo pro casu tante presumptionis deponātur. Nota q̄ monitio sp dz precedere vindictam Itē nota hic penam illorū q̄ excōicati vel

interdicti celebrant .s. ppetuã depositõez

¶ Iacoxe. // Ca. Quidã presbiteri accedentes ad pa. intimauerũt ei qd tã ipsi qd multi alij postqd interdicti et excõicati fuerũt diuina officia celebrare in vñ mãdato pa. archiepõ tollerãt. qd si xl. solũmodo vel pauciores in hoc deliquerũt oẽs in perpetuũ ab officio sacerdotali deponat. Si vero multitudinẽ magnã in hoc peccasse cõstiterit illos deponat q cãm delicti dederũt alios q nõ tm deliquerunt ab officio suspendat ad tẽpus z oĩbus pm p sibi visũ fuerit pniãm iniungat. Nota vltra xl. multitudinẽ appellari. Itẽ q excõmunicati vel interdicti celebrãt sũt deponendi. Itẽ vbi minor ẽ culpa maior dz exerceri vindicta. Itẽ multitudini parcendũ ẽ. vnde versus Ob ppl'm multũ crimen ptransit multũ. Itẽ penitentia ẽ arbitraria.

¶ Illud dñs // Ca. eps Bildensemeñ. nõ petita nec obtenta licẽtia dñi pa. eccã Bildesemeñ. relicta herbipolen eccãz auctoritate propria occupauit propt qd pa. mãdauit eĩ magdeburgeñ vt cũ factũ illud notoriũ eet in partibus illis nisi infra xx. dies ab administratione herbipolen eccẽ cessaret ipsũ excõicatũ publice nunciaret q idẽ episcopus nõ distulit adimplere ipse vero nihilominus diuina postmodũ officia celebrauit et fecit sibi ab alijs celebrari et se ingessit celebrationi diuinorũ ipse vero postmodũ in presentia dñi pa. cõstitutus suã recognoscẽs errorẽ miãm et nõ iudiciũ postulauit tm in suã excusatõem proposuit q cũ magdeburgeñ. episcopus nõ eẽt ordinarius iudex eius nõ credebat q monitione non premissa auctoritate delegata possit procedere contra ipsũ vñ. cũ ante factũ nec post iras ab eo monitorias accepisset. peccare non credebat si diuina officia celebraret meipsum cũ sibi nõ cõstaret nisi per famam de fmã cõtra eũ lata dñs pa. hisaudiuis scribit ca. herbipolen. dicẽs q licet in hoc nõ videatur oĩo culpabilis extitisse qm tamẽ in dubijs via tutior ẽ eligẽda quãuis dubitaret de fmã contra ipsũ lata debuit potius abstinere q sacramẽta ecclesiastica pertractare. Illud vero qd allegabat q sub spẽ remie postqd nouerat se excõicatum a pa. sibi fecit diuina officia celebrari z aliorũ cõmunioni se ingessit ipsũ nõ excusat sed potius cõtra eum facit cũ sub spe nullus debeat deliquere et grauius ẽ excõicato nõ vitare alios q ab alijs non vitari. qm excõicatus potest vitare alios sed nõ potest ab alijs euitari pa. tamẽ facit ei gr̃ã qm nõ iponit ei pnam quã canon illis iponit qui post excõicatõem presumunt celebrare diuina z celebrationi se ingerũt diuinorũ. Nota q episcopus sine licẽtia pa. eccãm dimittere non potest // Itẽ q dubitat de fmã contra eũ lata cũ per famã hoc intelligit potius abstineat q celebret vel celebret qm illõ est tutius. // Itẽ sub spe pnẽ nullus precare potest vel dz qm posset cõtingere q tẽpus non haberet etiã ad cõficendũ. // Itẽ sicut excõicatos vitare debemus sic excõicati non excõicatos vitare debent alias precant // Itẽ post excõicatõem nullus dz celebrare vel celebrãtioni se ingerere diuinorũ alias dz deponi.

¶ Fraternitatis tue. // Ca. archiepiscopus bisuntinus excõicauit quosdã presbiteros z clericos pro suis excessibz q nihilominus excõicati celebrarũt diuina. que fuit archiepiscopus a pa. vtrũz possit eos a suis beneficijs spoliare. rñ. pa. q si canonice sũt excõicatõis fmã inodati et postea presumpserũt celebrare diuina potenit eos oĩbus beneficijs ecclesiasticis spoliare. // Nota qualiẽ puniunt

q̄ celebrant excōicati q; oībus beneficijs ecclesiasticis spoliantur.

¶ Postulastis Ca. Quidā clerici erant excōicati tpe sue excōicatōis ecclesiastica beneficia sūt adepti. quer̄itur vtrū ea possint retinere. rn̄. pa. q̄ cū excōicatis cōicari non debeat. excōicatis clericis beneficia cōferri nō possunt. nec possunt illa retinere nisi cū eis fuerit dispensatū cū ipsa canonice nō fuerint cōsecuti et illi q̄ scienter talibus illa beneficia cōtulerunt tā diu debent a collatione beneficiorū̄ suspendi donec sup hoc veniā consequi meruerāt vt in eo puniātur in quo delinquere p̄sumpserunt. Secūdo ponit alia questio. Clerici quidā et monachi ⁊ moniales celebrauerūt in locis suppositis interdicto tpe ipsius interdicti et adhuc celebrare diuina nō cessant propter q̄d etiā sūt excōicatōis sniā innodati. quer̄it qualiter isti sūt puniendi rn̄. pa. q̄ clerici q̄ talia p̄sumpserunt sūt ecclesiasticis beneficijs spoliandi. monachi et moniales in artioribus monasterijs sūt adagendā pmām detrudendi. Nota q̄ excōicatis beneficia cōferri nō possunt et si cōferantur nō possunt ea retinere nisi cum eis dispēsetur. Itē cōferentes excōicatis beneficia puniūtur in collationibus beneficiorū̄ vnde puniūtur in q̄ peccauerūt Itē in locis interdictis nō ē celebranduz aliter facientes puniūtur vt hic dicitur. q; clerici beneficijs suis sūt spoliādi. monachi ⁊ moniales in artioribus monasterijs sūt detrudendi.

¶ Proposuit. Ca. Ep̄s tusculanus erat legatus in partibus lemonicē. quidā de lemoni. supplicarunt legato pro se ⁊ magistro p. ut eisdē in lemonicēn. ecclesia prouideret et eos faceret recipi in canonicos ⁊ in fratres precipue cū qui q; vel quatuor prebende ab vltima ordinatione ipsius eccē vacarent ibidē. legatus ātactem lemonicēn. ingressus canonicos monuit diligēter vt illos in fratres reciperent et in fratres ad predictas prebendas vacantes q̄ cū post petitas indutias facere nō curassent legatus de predictis prebendis inuestiuit eosdē postmodū vero penitētiarius lemonicēn. contra predictū magistrū p. lr̄as impetrauit ad q̄sdam iudices delegatos coram q̄bus petijt institutōem factā de ipso cassari et ipsū r̄ moueri ab eccā lemonicēn p eo q̄ tpe sue institutionis erat excōicatus per ep̄m lemonicēn. pluribus ānis an̄ suā inuestituram super hoc testes ab vtraq; parte producti fuerūt. iudices cām instructā remiserunt ad ap. se. partib9 in presentia pa. cōstitutis ex parte predicti magistri quedam ꝓposita fuerunt pa. vero auditis q̄ partes proponere voluerūt acta iudicū fecit inspici diligēter et inuenit eē probatū per testes penitētiarij q̄ ep̄s lemonicēn. predictū magistr̄ p. et quosdā alios excōicauerat pluribus ānis ante inuestituram dicti magistri p. p testes vero magistri p. probatur q̄ episcopus predictū magistrū et alios clericos ⁊ etiā laicos per tres ānos absoluit anteq̄ dictus magister fuerat inuestitus et q̄ episcopus dicto magistro cōicauit postea in eccā et in mensa Sed quia penitētiarius nō ꝓbauit dictū magistrū tpe inuestiture sue excōicatū extitisse ab episcopo suo sicut obtulerat se probaturū cū ex parte ipsius magistri fuerit facta fides de absolutione et cōmunione episcopi dīs pa. q̄ de predicto magistro per legatū predictuz factum ē per diffinitiuā sniām approbauit. Nota q̄ q̄ fuit publice excōicatus adhuc presumitur excōicatus nisi ꝓbet absolutus. Vnde nota q̄ q̄ absoluitur litteras sue absolutiōis obtineat ad cautē

lam futurorū vt hic pateat. Item dū quis ē excōicatus nullū beneficiū ecclesiasti cū obtinere potest. Item cui eps cōicat pre sumptiōnō excōicatus tū resumptio talis nō sufficit nec propterea ē absolutus.

Apostolice sedis. Ca. duo ca nonica pragen ecclē pecē pragen ordina tione accesserūt ad ap.se.obiectū fuit e is q erant suspensi vt sic repellerētur ipsi voletant probare sniās illas nullas cē et eis ignorantibus latas fuisse pa.rela xauit illas sniās ad cautelā ne ordinatō ecclē differretur. Sed q; tpe suspēsionis ignati celebrauerunt diuina eos ptabi lis excusat ignorantia. Si vero crassa supina ā erronea ignorātia fuerit propt qđ indigeant dispēsatione pa.dispēsauit cū eis. Nota q; si suspēsus ignorāter di uina celebrat nō incurrit irregularitatē nisi ignorantia crassa fuerit et supina.

Si celebrat. Ca.aliqs parti cipauit excōicato in locutione vel oratiōe et sic incidit in minorē excōicatōem cōsu euit dubitari de tali vtrū si celebraret tē pore talis excōicatōis eēt irregularis rn pa. q; licet grauiter peccet celebrando nō tamē est irregularis et eligere potest et alia q; iurisdictiones existunt exercere ta men si talis scienter electus fuerit talis e lectioē reprobanda pro eo q; eligitur ad susceptōem eorū a quorū perceptione p uatus ē per sanctos patres. Peccat autē cōferendo. Dixit s. q; talis excōicatus pec cat celebrando. vnde poterat forte aliqs dubitare vtrū sacramenta ab eo collata habeant effectū dicit pa. q; sacramenta illa nō careant effectu licet ille peccet cō ferendo et redditur rō cū ille nō videatur remotus a collatione sacramentorū sed a participatione q; cōsistit in sola perceptione. et hec verba sūt dummodo nō inge rat se pertinaciter cōmunioni excōicatoꝝ in cōtemptū ecclē contra phibitōem sui su periorīs q; si post admonitōes legitimā fecerit dz excōicari et sic postea celebran do sacramenta ab eo collata virtutis ca rebunt effectu ⁊ priuatus erit ⁊ electio ne et iurisdictione. Nota q; ligatus mi nori excōicatione irregularitatē nō incur rit et potest eligere ⁊ alia facere q; sibi cō petunt rōe iurisdictionis eligi tamē non potest.

De clerico nō ordinato ministrāte.

Si quis. Ca. Statuit hortus da pa.q; si aliqs nō ordinatus ita presumtuosus fuerit vt vlla ne cessitate instante tanq; eēt ordinat9 bap tisauerit aut aliqđ diuinū officiū exerce rit propter suā presumptionē abstineat ab ecclā et nunquā ordinetur. Nota q; in necessitate qlibet baptisare potest Item nota hic penā nō ordinati ministrātis.

Exlās. Ca. Quidā diacon9 ioānes noīe antequ eēt in presbiterū ordi natus missarū solēnia vsurpare presum psit. queritur qđ iuris sit de illo rn pa. q; ad officiū sacerdotis nō posset promoueri. ꝑ a diaconatu biennio vel triēnio ꝑm q; di ocesano visū fuerit suspensus maneat de beneficio potest cū eo misericorditer agi ne sustētatione priuatus ad seculi nego cia m cleri obprobriū reuertatur. vt cuz eo securius dispensetur sibi cōdigna peni tentia iponatur salubrius tamē faceret si ad vitā regularē se transferret. Nota hic penā illorū q; celebrāt nō ordinati pu niūtur enī in eo in q; peccauerūt. Item pe ne sūt arbitrarie.

De clerico per saltū promoto.

Quelīt. Ca. Quidā subdi aconus p. noīe diaconatus ordi ne pretermisso se fecit in presbi

terū ordinari postmodū cōfessus fuit se certo episcopo suo se nescire si rectaliter se haberet. sed exquo boni viri hoc asserebant inter quos fuerat cōuersatus credebat assertioni eorū cū tunc tpis qñ infectiores ordines susceperat cōstitutus essz infra ānos discretionis. quesiuit epūs a pa. qđ eēt de eo agendū. vñ mandat pa. ei quatinus cōdignā pniām p hōc negligentia ei īponat qua pacta ipsū in diaconū ordinare procuret. qi nō intelligit iteratū quod nescitur eē factū et ita ō misericordia pmittat eū ministrare in ordine sacerdotis. Nota qp nō dz qs ministrare in maiori ordine nisi habeat infectiores Itē nō dicitur iteratū qđ nesciat eē factū.

De eo q furtiue ordines susceperit.

Veniens. Ca. clericus quidā p. noīe accessit ad pa. exponens eidē se furtiue diaconatus ordinē suscepisse. vnde mandat pa. epō dicat. qp si non fuit ab ipso vel ab aliq archidiaconorū suorū vel prelatorū sub interminatione anathematis prohibitus cōdigna penitētia sibi imposita promoueat ipsū ad officiū sacerdotis dispēsatiue pro arbitrio suo nisi alia īpediant. Si vero excōmunicatio sup hoc facta fuit ipsū moneat vt in aliq monasterio seu canonica habitū suscipiat regularē. et postquā fuerit ibi aliquo tpe laudabiliter cōuersatus poterit cū illo misericorditer prouidere. alioquin nulla rōe pa. permittit eū ad sacerdotiū promoueri. Nota qp archidiaconi et alij prelati pūt excōicare. Itē dz eo q post excōicatōem furtiue ordinatur non potest epūs dispensare. alias pōt. qi excōicatus diuinū presumit officiū exercere. Itē ar. qp ingressus religionis nō tollit irregularitatē.

Cū ℔. latore. Ca. quidā ℔. nomine accessit ad epm tpe ordinationis et iuxta cōsuetudinē patrie cōtulit ei quatuor minores ordines quibus nō cōtentus furtiue preter cōscientiā epi ordinē sub diaconatus accepit postmodū vidēs qp male fecerat ad pa. accessit rē sibi exponens quia ipse multū excessit. mandat pa. dio. epo vt cū in minoribus ordinibus ministrare permittat si vero donū religionis intrare voluerit si alias dignus fuerit abbas suus si voluerit in alys ordinibus cū eo poterit dispensare. Nota qp oēs minores ordines vna die possūt cōferri. Itē eodē die non dz qs accipere minores ordines cū ordine sacro. Itē fauore religiōis fit qđ alias nō fieret. Itē cū tali si religionē intrauerit potest abbas dispensare.

Innotuit nobis. Ca. Ruidaz clericus g. nomine et duo alij cū litteris epi sui. accesserūt ad episcopū seguntiñ vt ordines reciperēt ab eodē episcopus dū accederet ad ordinatōem excōicauit q cūqz se ad duos sacros ordines ingerere predicti clerici nihilominus subdiaconatus et diaconatus ordines susceperunt furtiue. queritur quid iuris sit de illis rūdum. pa. quilli de rigore non debent īsuscepti ordinibus ministrare sed si ad religionē voluerūt se transferre pacta penitētia si laudabiliter ibi fuerint cōuersati dioc̄sanus illorū de licētia pa. cū eis poterit dispensare vt in susceptis ordinibus ministrēt. Nota qp nullus duos sacros ordines eodē die recipere dz. Itē fauore religionis facilius cū aliq dispēsatur. Itē post excōicatōem latā ne a liq̄s recipiat simul duos sacros ordines eodem die hos susceperit episcopus cū illo dispensare non potest tanquā cū eo q excōmunicatus diuina presūpsit celebrare Itē ar. qp ingressus religionis non tollit irregularitatem.

De excessibus plator̃ ⁊ subditor̃.

Peruenit Ca. episcopi presbiteros ⁊ alios clericos quasi filios ⁊ fratres frena dñe caritatis tractare sed ipsi cõtrariũ faciebant et nisi ad voluntatẽ suã eiecit pecuniã solu erent dimiñ officiũ interdicebãt eisdẽ vnde mandat pa. ep̃scopis quatinus in eos tallias ⁊ exactiones indebitas exercere nõ presumant nec de cetero illos grauent indebite ⁊ tractent inhoneste et sine cõsensu capituli sui ipsos suspẽdere vel eo rum eccl̃as interdicere non presumãt. neqz duas eccl̃as quarũ vna sufficiat eos habere permittant. nec aliquos excõi cent sine ordine iudiciario Statuit ep̃ si contra fecerint pa eos taliter puniet ep timore pene sue alij a similibus abstinebunt. Nota ep̃ episcopi subditos aggrauare non indebite dñt. Itẽ sine cõsilio capituli non dñt suspendere clericos vel eccl̃as interdicere nec excõicare sine ordine iudiciario. Et sic nota ep ordo iudiciarius seruari dz in sniã excõicationis siue suspensionis. Itẽ pena iniusta dz alijs timorẽ inferre.

Ad hec. Ca. Quidã episcop9 suffraganeus cantuarien archiepiscopi plures eccl̃as cõstituit immunes a cõsuetudine et obsequio archidiaconorũ propt quod redditus eorũ diminuit. peruenit h ad pa. vñ mãdat archiepiscopo predicto quatinus prefatũ ep̃scopũ super hoc corrigat et emendet ita prouideat ep archidiaconis sua iura seruentur illesa in eorũ ecclesijs ⁊ presbiteri illis debitã exhibeant reuerentiã et honorẽ. Nota ep episcopi iura archidiaconorũ et etiã aliorũ prelatorũ diminuere non pñt nec eorũ iurisdictionẽ eis auferre.

Ad aures. Ca. quidã archidiacon exoneñ episcopi in ecclesijs que in suis archidiaconatibus vacabant se auctoritate propria intrudere non verit et eas suis vsibus deputabant cũ personas deberent instituere in eisdẽ. peruenit hoc ad pa. vnde mandat episcopo exoñ. quatinus illos ꝙ tali modo eccl̃as occupãt vel detinent occupatas ecclesiastica censura cõpellat vt eas dimittant et eas ordinet de personis idoneis. prefatos vero archidiaconos pro tãta presumptione puniat aladuersatione cõdigna. Nota ep non dz aliqs sibi retinere qđ alij necesse habet dare. Itẽ nemo dz in seipsũ ignorare ad id qđ alij debetur.

Clerici. Ca. Quia clerici et laici laborant illo vicio sodomitarũ propter qđ ira dei venit in filios diffidentie et v.dicitates igne cõsumpsit. Statuit lat. concilij vt quicqz illo vicio deprehensi fuerint deijciantur a clero vel ad agendam pniãm in monasterijs detrudãtur. si laici fuerit excõicẽtur et a cetu fidelium excludantur. Nota ep clerici laborãtes sui cio sodomitico a clero ejiciendi vel in monasterijs detrudi. Itẽ laici laborãtes eodem vicio excõicati debent et a cõsortio fidelium excludi.

Sane si episcopi. Ca. Statuitur in capitulo isto ep episcopi aliqđ ab abbatibus preter debitã obedientiã contra libertatẽ huic ordini cõcessam nõ exigant. Si aũt amplius exigerũt liberum sit abbatibus huius ordinis auctoritate apostolica denegare qđ petitur. Nota ep abbates dñt episcopis obedientiã. Item non lz episcopis aliquid petere contra libertatẽ a dño pa. alicui cõcessam alioqn licite denegatur quod peticut

Illud etiã. Ca. aliqñ sunt constituti vicarij in ecclesijs auctoritate episcoporũ q obligati sũt psonis ecclesiar

fide et sacramento. vicarij isti se in superbia erigentes falso assumebant sibi nomen personatus cōtra fidem et iuramentū. Statuit alex. pa. q si super hoc in iure cōfessi fuerint vel cōuicti de cetero in eode ēpatu ad executōem sui officij nullatenus admittātur. Nota q cōfessus in iure p conuicto habetur. Itē cōfessio in iure et cōuictio equiparātur Itē q cōtra fidē et iuramentū venit tāq falsarius z p iurus dz exulli de toto episcopatu.

¶ Cū ad quorundā Ca. Statutū fuit in lateran. cōcilio q prelati eccārum cū visitant eccās suas certū numerum equorū et personarū debent habere. sed quidā prelati hoc nō seruabant. vnde quidā prelati quarundā eccārum petierunt a dño pa. sibi sup hoc prouideri vnde pa. auctoritate apostolica indulget istis vt si eccārum prelati numerū euectionis et personarū in lateran. cōcilio cōstitutū excesserint cū eorū eccās visitauerint liceat eis auctoritate apostolica denegare si procuratōem p pluribus postulauerint et prelati propter hoc in eccās illorū clericorū vel clericos aliquā sniām promulgauerint pa. decreuit ipsam nō valere. Nota q sniā lata cōtra priuilegiū vel indulgentiā pa. ab aliquo iferiori nō tenet. vnde videtur per hanc lām q ħ omnibus sit cōcessum.

¶ Sicut venire. Ca. Prior grādēn. monasteriū suū qd ē in dioc. faustini episcopi subiecit siue vniuit monasterio suū monasterio de acerato sine assensu diocesani epi predicti. de cuius auctoritate id fieri debuisset. assensu tamē archiepiscopi intercedente. epūs significauit hoc dño pa. petens vt sibi liceat reuocare q eo inconsulto factū fuit rōn. ei pa. vt liceat ei reuocare qd ille prior grandēn. fecit eo inconsulto non obstante assensu vel cōfirmatione archiepiscopi quā interpo suisse apponitur. quia archiepūs in dioc. sui suffraganei sine ipsius assensu nihil disponere pōt cōtra canonicas sanctiones et pa. id decreuit irritād. Et q epūs id in irritū reuocare possit primo illud ostēdit sicut enī ad pa. pertinet vnire ēpatus z a liene potestati subiicere ita ad episcopū pertinet vnio et subiectio eccārum sue dyoc. // Nota q vnio episcopatuū ad solū papā pertinet. // Itē ordinatio eccārum vnio et subiectio earū ad episcopū pertinet in sua dioc. // Itē oia monasteria nisi sint exempta spectant ad episcopū loci. // Itē archiepiscopus in dioc suffraganei sui nihil habet disponere sine assensu ipsius // Itē ar. q archiepūs non ē iudex ordinarius totius prouincie sue.

¶ Quā sit grauis. Ca. qdā dia conus p noīe publice cōfitebatur se carnaliter cognouisse uxorē cuiusdā sui cōuicini siue prochiani propter qd ille vir uxorē suam remisit ad propria. Significatū fuit hoc dño pa. vñ mandat cuidam archiepiscopo quatenus si cōstiterit de p̄miss̄is prefatū clericū ab officio z beneficio suspendat et virū illū cōpellat vt uxorē suā recipiat z maritali affectu pertractet eandē. Nota q cōfessio īscādalum alterius extra ius facta clerico preiudicat. Itē nemo de iprobitate sua debet cōmodum habere.

¶ Ex lās. Ca. Quidā visitatores in lombardia accesserūt ad eccās albiganen. ut in ea visitatōis officiū exercerēt episcopus albiganen. inter cetera que proposita fuerant. cōtra ip̄m confessus fuit q cū qdam in villa qdam q ad eo iurisdictiōem spectabat infamaret de furto. et ipse fur illud negaret obtulit purgatōem ferri candentis et si deficeret suspenderetur episcop9 quesiuit a iudice

deputato ab ipso ad maleficia puniendā
qđ sibi super hoc videtur inde rñ. vt fie
ret sicut fur dixerat. candē ferrū candē
in ipius presentia ē allatū qđ cū fur ille
accepisset. cōbustus ē. inder pauefactus
cōsuluit ep̄m qđ sibi sup hoc eēt agendū
et ipse rñ. q̄ si fur euaderet maluz eēt
et sic episcopo et inder villā illā exeūtes
in eorū presentia ille fuit ē suspensus ta
men episcopus ipse dicebat in eius excu
satōem se talibus verbis vsum fuisse au
ditis quantus ē clamor populi oēs dicūt
malū ē si sic euaserit īpunitꝰ his auditis
et redactis inscriptis inq̄sitores ipsū episcopū cū litteris suis cōfessionē predictaz
cōtinentibus remiserūt ad pa. sed ipse ni
hil sup his proposuit corā pa. nec lr̄as in
quisitorū ostendit ipse tamē dicebat lr̄as
illas pa. p̄sentasse imo statim cū alter
de predictis inquisitoribus ad ap. se. ac
cessit q̄ rez prorsus dño pa. exposuit idē
episcopus de tanta recessit et perquisitus
non potuit inueniri dñs pa. his auditis
per dictū inquisitorē et per lr̄as inquisito
r. qz idē episcopus nō solū in iudicio fer
ri cādentis verū etiā in suspendio multum
excessit cū his nō tantū auctoritatē pre
stitit sed etiā p̄sentiā suā exhibuit cor
porale. ipsū reputauit indignū ministe
rio altaris et q̄ pontificale officiū sine
ministerio altaris exercere non pōt mā
dat dictis inquisitoribus quatinus mone
ant eundē vt episcopatui cedat. alioquin
ipsū remoueant ab eccl̄a albiganen. et ei
dem eccl̄e faciant de persona idonea prouideri. Nota hic ar. q̄ sufficit absentē requiri licet peremptorū ad eius noticiā non
peruenerit. Item clerici vel episcopi iudicium ferri cadentis iudicare nec recipere
tale purgatōez nō dēt. Item nec interesse
debent nec auctoritatē prestare debent spe
cialiter vt pena corporalis infligatur qđ
si fecerint ē pena expressa in prelatis.
Item officiū episcopale sine altaris minis
terio exerceri non potest. et sic ē argumē
tum q̄ non pōt episcopus nisi primo fu
erit sacerdos Item in locū episcopi depositi
vel irregularis facti ex culpa sua alius
substituī dz.

Inter dilectos. Ca. Vacante
succentoria pictauen̄. Cantor ipsius
eccl̄e ad quē pertinet collatio succētorie e
am contulit p. canonico pictauen̄. post
modum dicta collatione nō cessata ean
dez succentoriā contulit B. canonico picta
uen̄. vnde orta questione inter eos cū
cōmissa fuit super ipsa succentoria qui
busdam iudicibus delegatis coram qbꝰ
petijt vtraq̄z pars electōem de se factā cō
firmari et alterius cassari lite cōtestata
et testibus hinc inde receptis cā delata ē
ad dñm pa. preterea iudices quasdam
litteras concesserunt partibus in qui
bus quedam clausula vltimo in litteris
illis fuit apposita proponebatur contra
dictū B. q̄ illa non fuerit apposita de cōsci
entia iudicū et sic falsauerat lr̄as illas z
q̄ vsus fuerat litteris sic falsatis super
hoc deposuerunt iudices q̄ lr̄as illas con
cesserant dñs pa. attestationibus veriusq̄z partis inspectis inuenit eē probatum
dictum p. publicū aliatorem eē ac publi
cum vsurariū q̄ xi. pro xij. mutuabat īlu
do Ipse vero in sui excusatōem allegabat
cōsuetudinē gallicorū qua clerici mutuant sic frequenter et indūt. sed pa. illā
cōsuetudinē penitus reprobauit cū in illis
magis sit punienda offensa per q̄s delin
quendi auctoritas vsurpatur vnde quod
circa dictū p. de succētoria ipsa factū est
propter indignitatē et vilitatē ipsius de
creuit dñs pa irritandū cū personis vili
bus z indignis pōtē dignitatis patere
non debeant preterea contra prefatum B.

fuit probatum q̃ de cõscientia iudicũ vlti
ma clausula non fuerat inserta in lr̃as e
orundẽ sicut per ipsorũ depositiones cõsti
tit euidenter. propter qd̃ pars altera p
ponebat q̃ predictus B. vsus fuerat litte
ris sic falsatis et ideo tã falsarius debe
bat repelli pa. tamẽ cõsiderauit q̃ licet cõ
staret q̃ dicta clausula in litteris illis fu
isset apposita preter cõscientiã iudicũ ta
men fides facta nõ fuit q̃ dictus B. illam
clausulã apposuerit vel procurauerit vt ab
alio poneretur vel etiã q̃ faceret vsus fu
erit lr̃is sic falsatis vñ pa. ab hmõi falsi
tatis obiectu dictũ B. absoluit precipue ta
men postq̃ hoc sibi obiectum fuit eis vti
noluit. Sed q̃ per depositiões duorũ testi
um cõstitit q̃ cõfessio facta p. pdicto pre
sbitero fuit cõfessionẽ factã postmodũ B. pa. de
cernit ipsam irritã & manẽ. Et quia cã
tor ita mõstranter se habuit in hoc facto
vt prima donatione nõ cassata secundã
facere attemptauit vt puniatur in q̃ pe c
cauit dñs pa. priuat ipsũ potestate cõfe
rendi ac vice successorũ ipsã mandans
iudicibus quatinus eandẽ auctoritatem a
postolica persone idonee assignare procu
rent. Nota q̃ aliator publicus & vsura
rius publicus repellitur a dignitate ob
tinenda nõ obstante cõsuetudine aliq̃.
Itẽ praua cõsuetudo potius dicẽda ẽ cor
ruptela q̃ cõsuetudo. Itẽ nemo auctoritа
te vel cõsuetudine debz vsurpare delinquẽ
di licentiã q̃ propter hoc magis punitur
Itẽ vilibus personis & indignis dignita
tes nõ sunt cõferende. Itẽ ar. q̃ succes
toria ẽ dignitas. Itẽ iudices possunt fer
re testimoniũ de his q̃ corã eis acta sunt
et per eos. Itẽ nõ probat hoc cẽ q̃ ab hoc
cõtingit abesse et sic dubia probatiõ non
nocet. Itẽ nõ punitur q̃ falsis litteris
nõ vtitur postq̃ sibi opponitur. Itẽ duo
testes sufficiunt. Itẽ prima electione
non cassata attẽptare non debz secunda cũ
fiat de re nõ vacante et ita nulla vt hic.
Itẽ punit electus q̃ sua pria electiõe nõ
cassata secundã attẽptat. itẽ punitur debz
quis in eo in quo peccauit.

Accidentibus. Ca. Epi in cõ
silio generali cõstituti cõquesti sũt de ab
batibus q̃ ipsi suis terminis nõ contenti
manus extendũt ad ea q̃ ad epos perti
nere nosc̃ntur videlicet cognoscẽdo de cau
sis matrimonialibus inburgendo penitẽ
tias publicas cõcedendo lr̃as indulgenti
arum et similia presumẽdo propter q̃ au
ctoritas epalis vilescit interdũ apud mr̃
tos volens cõsiliũ episcoporũ dignitati
et abbatũ saluti in his prouidere prohibu
it ned̃ cetero aliqs abbatũ ad talia se ex
tẽdat si ppriũ periculũ voluerit euitare
nisi forte aliquis ipsorum speciali cõcessi
one vel alia legitima causa sup hmõi
valeat sortiri. Nota q̃ ista q̃ hic prohi
bentur abbatibus de iur̃ cõmuni pertinẽt
ad epos. itẽ abbates ista prescribere
possunt.

Dilectus filius. Ca. Quidaz
fecerant quoddã furtũ q̃ vt dicebatur cõ
fessi fuerant super furto ioanni presbite
ro in penitentionali iudicio. rectores fra
ternitatis vrbis cõpellebant dictũ pres
biterũ iohannẽ ad reuelandũ furtes & id
qd̃ sup furto sibi fuerat reuelatũ ad satis
faciendũ ex inde damnã passo et nisi alte
rum predictorũ faceret ruerunt in ipsuz
sniam interdicti propter qd̃ dictus facer
dos cõquestus ẽ dño pa. quia perniciosuz
eẽt dictũ presbiterũ reuelare taliter sibi
credita et cogi ad soluendũ id qd̃ non ca
pit mandat pa. cardinali sancte prudẽ
tiane presbitero vicario suo quati. presa
tos rectores corã se cõueniens inungat
eisdẽ vt a grauamine pbri memorati su
per hoc penitus cõquiescãt. Nota q̃ sa

cerdos repelli non dz vt reuelet sibi in pe nitẽtia credita. Itẽ non dz quispunici in eo in quo nõpeccauit.

¶ Dilecta in cristo. Ca. presbi teri et clerici lotren. eccẽ melden dioc. cũ non cõsueuerint habere sigillum nec sint vnũ corpus ita q capitulũ appellentur nihilominus contra voluntatẽ abbatis se lotronen eccẽ q ẽ ipsorũ caput et patro na proprium sigillũ habere cõtendunt. vnde abbatissa significauit hoc dño pa. mandat pa. quibusdã quatinus eis cõsti terit ita eẽ dictis presbiteris et clericis auctoritate dñi pa. precipiãt expresse ne presumant vel de nouo fabricare sigillum vel vti eo si forte nouiter fuerit fabrica tum. Nota q q nõ sunt vnũ corpus nec faciunt vnũ collegiũ nõ dñt habere cõe sigillum.

¶ Grauẽ. Ca. archidiaconus ã bianen veniens cõtra fidẽ prestitã et debi tam reuerentiã semel z secũdo epm pro prium suũ dñm eẽ denegauit. Itẽ in fo ro seculari deposuit contra eũ super rebꝫ spũalibꝫ questionẽ. Itẽ cãm z cõsiliuz prebuit fratri ipsius archidiaconi et cõ plicibus suis aduersarijs epi et inuasori epi et sociorꝫ eius et ita contra fidelitatẽ in tribus peccauit. Episcopus ambien. grauẽ de ipso archidiacono corã pa. depo suit questionẽ vñ mandat pa. quibusdaz quati si cõstiterit ipsũ archidiaconũ se mel et secundo contra fidẽ et reuerentiã prestitã episcopũ predictũ dñm suũ dene gasse vel in foro seculari cõtra ipsũ sup rebus spũalibus questionẽ deposuisse ut cãm et cõsiliũ prebuisse aduersarijs epi contra ipsũ eundez archidiaconũ tã pu tridum membrũ ne sana inficiat ab am bianen eccã perpetuo abscindant et bene ficia sua p eos ad quos donatio pertinet personis idoneis assignari. Nota qualit punitur clericus q negat prelatũ suũ do minũ suũ eẽ. Itẽ q trahit ipsũ in foro se culari pro re. spũali vel q facit contra fi delitatẽ perdere dz feudũ. Itẽ vbi plura narrantur quoz alterũ per se sufficit ad priuatiõem beneficij alterũ probari suffi cit. Itẽ membrũ putridũ abscindi dz ne sana membra inficiat. Itẽ clericus q negat episcopũ dñm suũ eẽ vel ipsũ tra hit ad iudiciũ seculare vel dat cõsiliũ ad uersarijs suis contra ipsũ per sniãm per dit beneficia sua nõ ipso iure.

¶ Nimis iniquã // Ca. in capitulo isto reprehendit auaricia siue auiditas prelatorũ quã exercent contra viros re ligiosos q dimiserunt oĩa propter deum et inumeraueruñt multa put in ipsa lrã cõtinetur in fine mandat dñs pa. quati. vniuersi et singuli prelati predictis gra uaminibus desistant subditos suos ab hu iusmodi artius cõpellendo. Nota hanc de cre. contra auaritiã et cupiditatẽ prela torum.

¶ Nimis praua. Ca. Quidã vi ti religiosi scz fratres predicatores z mi nores quorũ ordinẽ et regulã se. ap. nos citur approbasse in altissima paupertate cristo pauperi famulari elegerũt sed pre lati eccãrum et alij in multis articulis aggrauare nitũtur eosdem et enumeran tur in lrã vnde mandat pa. vniuersis pre latis eccãrum quati. vniuersi et singuli a predictis grauaminibus oĩo desistant et subditos suos cõpescãt artius ad huiꝰ modi. // Nota q frẽs predicatores et mi nores ad synodũ ire nõ dñt. Itẽ iuramẽ tum fidelitatis episcopis facere nõ dñe. itẽ de fructibus curatorũ suorũ decimas sol uere nõ tenẽtur exempti ẽni sint ab oĩbꝫ prenotatis grauaminibus.

¶ Tãta ẽ clauis. Ca. Dñs pa. propter quosdam excessus quorundam

cõmissos in quosdã canonicos ꝛ prelatos et clericos et res predictorũ regnũ portugalie supposuit interdicto p. episcopus colubren. ab initio cepit seruare interdictũ dem mutato cõsilio violauit temere interdictũ olim quando ĩ dñm pa. q tulerat ipsũ et eccãm vo. cõtemnendo petri claues. et ledendo ecclesiasticã potestatẽ et alios induxit imo cõpulit nõ seruare interdictũ et quos ad hoc inducere non potuit post multa iniurias spoliauit eos dignitatibus prebendis et beneficijs suis et eos coegit exulare interdicendo et excõicando eosdem et cõfercdo predicta fautoribus suis que oĩa idẽ eps in presentia pa. et fratrum ipsius publice recognouit renuncians episcopatui in manibus dñi pa. spontanea voluntate et licet ille renũciauerit volens tñ dñs pa. vt illi qui sniam interdicti violauerant et receperant beneficia aliorũ q sine cã rõabili nõ debuerant spoliari effugiant ĩpuniti ne facti peruersitas transeat presumptoribus in exẽpliũ decreuit irritas et manes oẽm institutionẽ destitutõem collatõem beneficiorũ et dignitatũ presumptas p dictũ epm et excõicationis et interdicti snias in quoscũ q prolatas ab eo hac occasione post violatõem interdicti et q vbi magis excrescit grauius ẽ vindicandũ mandat pa. archiepiscopo bracharen. quatin oẽs illos quos eps intrusit in beneficia et dignitates aliorũ nõ solũ a beneficijs ipsis. verum etiã ab alijs siqua obtinẽt deleat ẽ mouere tã presumptores predictos quã oẽs alios q violauerũt damnabiliter interdictũ ab officio et beneficio suspendẽdo et illos quos cõstiterit manus temerarias extendisse in psonas et res predictorũ canonicorũ prelatorũ et clericorũ ad presentiã pa. venire cõpellat p mentis recepturos inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari. Nota q q violat interdicta in duo videtur delinquere. s. in principem et eccãm quia ledit ecclesiasticam potestatẽ et cõtempnit claues petri. Itẽ post talẽ violatõem et cõtemptũ snia lata ab ipso violatore et institutio et destitutio irrita est. Itẽ violatores interdicti ab officio et beneficio sũt suspendendi. Itẽ qui q grauius excedit grauius ẽ puniendus q vbi maior ẽ culpa maior dz ex exceri vindicti. Itẽ q violentas manꝰ mittit in clericũ ad se. ap. ire cõpellitur. Itẽ vbi eccã per se non sufficit inuocare dz auxiliũ brachij secularis.

De noui operis nunciatione.

Retulerunt Ca. Clerici de rodigo q cepũt edificare quandã capellã ĩ preiudiciũ eccẽ baptismalis de costa pretẽtis ad priorẽ sancti cipriani de venecijs ex parte eccẽ baptismalis denunciatũ fuit nouũ opus cleri de rodigo ne in preiudiciũ ipsius eccẽ illaz capellã edificarẽt. ipsi spreta denunciatione processerunt in ope. vnde super hoc ad petitõem prioris sancti cipriani de venecijs cõmissa fuit cã paduano epo. eps q de noui operis nunciatõe ĩ canonibus nõ reperitur quesiuit a pa. qualiter sup hoc eet procedendũ. quia vero sicut leges non dedignãtur sacros canones imitari. ita sacri canones principũ cõstitutionibus manda: pa eidẽ episcopo quatinus diligẽter cõsideret q si post denũciatõem noui opis siue iure siue iniuria aliquid cõstruatur ꝑm leges dz demolirie ꝑm canones sulla eccã in preiudiciũ alterius ẽ cõstruenda. vnde negocio ipsi tã ꝑm leges q ꝑm canones nõ differat terminare Nota q leges nõ dedignãtur canones imitari et ecõuerso canones legibus adiuuãtur. Itẽ post denunciatõez noui operis nihil ẽ faciendũ alias totuz

dz destrui. Itē nulla eccā. in preiudiciū alterius ē cōstruenda. Itē ī causis eccle siasticis ꝑm leges poterit iudicari

Cū ex iuncto. Ca. archiepūs cantuarien cepit edificare quandā capel lam de lameth in loco pertinente ad ec clesiam cantuarien. monachi cantuari en. eccē denunciauerunt ei nouū opus. ipse archiepūs spreta denūciatione edifi cauit eccām ⁊ canonicos instituit in ea dem reddit⁹ assignando eisdē. recepit eti am incamenta fidelitatis ab ipsis. vnde monachi cantuarien eccē dño pa. q̄ cau ter sūt conquesti mandat pa. cantuarien archiepō quatinus q̄cquid edificatū est in eccā de lameth. post noui operis nunci atōem suis expensis faciat penitus demo liri eo nō obstante si absens fuerit. cū in lege sit cautū vt si ille cui opus nouū fu erit nunciatū edificauerit ante remissio nē et postmodū agere ceperit ius sibi esse ita edificatū habere dz sibi actio denega ri et in irritū reducat q̄cquid de instituen dis canonicis ibidem et alijs ad ipsam ec clesiam pertinentibus ordinatū ē ab ipō vel ab eius antecessore. et canonicos ab obligatione prestiti iuramenti denūciet absolutos auctoritate pa. quia ea q̄ prin cipale non tenet q̄cquid ex eo vel ob id se cutū ē dz irritari.

Sup eo q̄z. In §. isto dicit pa. q̄ multū miratur q̄ monachi cantua rien. cū olim dimiserīt propter deū tot labo ribus et vtilibus personas et res nō du bitauerunt frequenter exponere q̄d mul tomodo fecissent nisi cognoscerēt premis sa in preiudiciū cantuarien. eccē reddā te. archiepiscopus q̄ vitando scandalo ipsorū ab hmōi iurijs nō cessauit cum scriptura dicat q̄ illa q̄ sine mortali pec cato omitti nō possunt nō sunt q̄ scanda lo vitando dimittenda. nec illa debent pro scandalo vitando cōmitti q̄ sine peccato mortali cōmitti nō possunt. tamē ab illi que sine mortali peccato cōmitti possunt et dimitti pro vitando scandalo cessandū est et eis etiā insistendū ē. vnde apostolꝰ Si scandalizatur frater nō cōedam car nes in eternū. et dñs in euāgelio cecos e os qui scādali prestant materiā. Ve īquit hoī illi per quē. scandalū venit. et licet scā dalum maiorū sit vitandū vitandū ē eti am et minorū. in fine dicit q̄ cōtradictio ni fue taliter finē imponat q̄ cōtradicti o preterita per virtutē obedientie valeat expirari. Nota q̄ q̄cq̄id factū ē post denunciatōem noui opis expensis eiꝰ cui denunciatū ē demoliri dz. nec dz q̄s audi ri si dicat ius sibi ē. Itē destructo prin cipali et accessoria destructa sūt Itē ar. pro religiosis q̄d sp presumitur iustam cām habere. Itē ar. q̄ pro vitando scā dalo q̄ñq̄z detrahendū est seueritati. Itē propter scandalū peccatum mortale cō miti non dz. Itē scandalū minorū vita dum ē sicut maiorū.

Significatibus. Ca. Quidā ciuis parisien. nomine cepit edificare ī platea fācte oportune pisien. in preiudi cium ipsius eccē canonici ipsius denuncia uerunt ei nouū opus deponente s de ipso super hoc corā officiali pisien archidiaco ni q̄oz et offerentes se probaturos iō tinenti plateā illā ad suā eccām pertinere illūi suū preiudiciū edificare unde pte bant illū prohiberi ne edificarz non ob stante q̄ dictꝰ n. offerebat cautōem de opere demoliendo si appareret ipsū n. ius edificandi nō habere officialis interlo quendo decreuit probatōes canonicoꝝ ad mittendas et ab opere interim quiescen dum a qua interlocutoria idē n. ad seno nen curiā appellauit officialis curie seno nen. interlocutoriā illam cassauit decer

nens predictū n. prędere debere in opere
construendo prestita prius cautione de
ipso demoliendo si ius non haberet non
admissis probationibus clericorū predi
cti canonici ad se. ap. appellarunt. mādat
pa. quatinus si est ita q̄cquid factū ē post
hmōi appellatōem in statū pristinū reuo
cetur ⁊c. Nota q̄ q̄cquid factū ē post de
nunciatōem noui operis dz demoliri non
obstante cautione oblata de opere demo
liendo si ius nō haberet.

¶ Is cui opus Ca. Quidā denū
ciauit nouū opus alicui q̄ in suū preiudi
cium edificare volebat ille volebat presta
re cautōes de opere destruendo denūcians
nolebat cautōem illam recipere imo vole
bat statim probare preiudiciū suū vel sal
tem vsq; ad tres menses. quesiuit iste
denuncians an deberet audiri. rñdet ei pa.
dicēs q̄ ille cui ipse nouū opus denuncia
uit teneret ipsū expectare vsq; ad tres
menses volentē probare preiudiciū sui iu
ris non obstante cautione q̄ offertur ab
ipso d opere destruendo si non iure edifica
tum apparat. Nota hic et in precedenti
capitulo qd̄ non prodest offerre cautōem
de opere destruendo si aduersarius eā reci
pere noluerit. Item nuncians nouū op9
expectari dz ab aduersario per tres men
ses volens probare preiudiciū sui iuris
non obstante cautione de opere moliendo

De priuilegijs ⁊ excessibus priuile giatorum.

Episcopalia. // Ca. Epi non
nisi maioribus pḡis et frequen
tioribus ciuitatibus presidere
debent ne honor episcopalis ꝓpter ea vi
lescat Nota. q̄ ne vilescat dignitas epi
nō in minoribus villis sed in ciuitatib9
residere dz.

¶ Sicut in indicijs. Ca. Dicit
gregorius q̄ sicut ipse nō vult in iudici
is turbare priuilegia laicorū ita nō vult
q̄ ipsi laici ei debeant preiudiciū aliqd̄ i
ferre. qd̄ si fecerint auctoritate ap. vult
eis resistere et ipsos violentos cohercere
nō ē contra legē sed legi facit subsidiū.
Nota q̄ eccā nō vult ius alterius sibi ar
rogare qz distincta dz eē iurisdictio. Item
violentes cohercere nō est contra legem
agere sed legi subsidiū facere.

¶ Cū et plantare // Ca. Fratres
templi et hospitalis excedebant in pluribꝰ
cōtra eṗalem auctoritatē q̄ etiā scandā
lum faciebant periculū aiarum propter
que epi in lateranē. cōsilio de ipsis grauī
ter sūt conquesti. Sup his primo dicit
pa. cū et plantare sacrā religionē et plā
tam fouere modis oībus debeamus nus
q̄ illud melius exequimur q̄ si ea nutri
re q̄ recta sūt et corrigere q̄ ꝓfectū virtu
tis ipediunt cōmissa nobis auctoritate
curemus. denū descēdit ad articulos in q̄
bus predicti fratres excedebant recipie
bant eni eccās ⁊ decimas de manibus lai
corū sine cōsensu eporum ꝓhibet pa. pre
dictis fratribus et alijs q̄buscūq; religi
osis ne d cetero pdcā recipiāt sine cōsēsu
epoꝝ dimissis illis q̄s cōtra tenorē istū ali
quo tpe receperunt. Item excōicatos ⁊ inh
dictos ab episcopis recipiebant ad diuina
precipit cōsiliū tā his q̄ alijs religiosis
predictos euitandos iuxta sniās episco
porū. Item in ecclesijs suis q̄ ad eos pleno
iure nō pertinet presbiteros instituēdos
in eis cū vacauerint episcopis represen
tent vt de cura plebis episcopis respōde
ant et ipsis fratribus de rebus tpalibus
rōem exhibeant et institutos incōsultis
piscopis nō audeant remouere. Item si cē
plarij vel hospitalarij ad eccām venerit
interdictā semel in āno ad ecclesiasticū
officiū admittātur excluſis excōicatis et

interdictis nec tūc ibi sepeliantur corpora defunctorum. Itē de cōfratribus predictorū statuit cōcilium vt si oīo se nō reddiderint fratribus ipsis sed in proprietatibus suis remanserint propter hoc ab eporum fuorū sua et iurisdictione nullatenus eximantur · sed potestatē suā in eos sicut in alios prochianos suos exerceant cū deliquerint Ad aūt dictū ē de predictis fratribus idē precipit ab aliis oībus obseruādum si ei contra hoc instituū venerint ecce in qbusta presumpserint subiacerāt interdicto et qd egerint irritū habeatur Nota qp ecce vel decime de manu laici sine cōsensu eporū recipi non dūt. Itē cōstitutio extenditur ad preterita. Itē excōicati et interdicti obtētu alicuius priuilegii ad diuina recipi nō dūt. Itē institutō et destitutio presbiterorū ad episcopū pertinet · nisi ecce vtroqz iure ideſt qd ad spūalia et tpalia ad religiosos pertineāt. Itē templarii et hospitalarii semel in āno in ecclesiis interdictis celebrare possunt.

Itē q in fraternitate priuilegiatorū recipiuntur si in propriis possessionibus remanserint propt hoc a subiectione dioc. episcopi nō eximūtur. Itē qp de cōplaciis et hospitalariis hic dicitur ad alios ōnes religiosos extenditur. Itē p abusus siue delictū perditur priuilegiū. et sic nota qp priuilegiū meretur amittē q pmissa sibi abutitur potestate.

¶ Dilecti filii. Ca. Fratres hospitalis hierosolimitani cōquesti fuerunt dño pa. qp archiepiscopi et episcopi eis ꝺ suis malefactoribus iusticiā facere nolūt priuilegia ipsorū non recipiētes vñ pa. scribit prelatis predictis qp ipsi procurent qp ipse priuilegia ipsorū prelatoz decurtabit cū ipsi obuiare nō timeāt scripta auctis ro. ec. Nota ar. contra iudices q iusticiā querelātibus nō exhibēt et partiū probatōes nō attendūt. Itē nota qp ei iusticia nō ē seruanda q alios iusticiā denegat exhibere.

¶ Ad hec. Ca. hospitalarii defūctos excōicatione sepelierant in cimiteriis ecclesiarum mādat pa. cantuarien. archiepiscopo quatinus precipiat ipsis hospitalariis vt corpora illorū defunctorū in excōmunicatione extra cimiteria eiciant et si non fecerint archiepiscopus illud exequi nō omittat. Nota qp corpora defunctorū in excōicatione nō sunt in cimiteriis sepelienda.

¶ Si de terra. Ca. Monachi sancti andree ordinis cistercien. habent priuilegiū de nō dandis decimis de laboribus suis. monachi isti habent terras in prochia canonicorū de plancio de quibus decimas persoluerunt p xxx. ānos dictis canonicis. nec exactati nolunt soluere decimas dictis canonicis vñ. mandat pa. monachis illis qnatinus si de terra illa quā habent in prochia illorū canonicorū p xx x. ānos decimas persoluerūt eis dē eas de cetero integre sibi soluant. qz licet eis sit cōcessū vt de laboribus suis decimas non persoluāt de priuilegio tamē indulto tanto tpe detrahere voluerūt. vñ nō potest per priuilegiū se in hac parte tueri cum libet sit vnicuiqz iuri suo renunciare. Nota qp q nō vtitur priuilegio sibi cōcesso legitimo tpe amittit illud. itē. xxx. ānorum spacii beneficia priuilegii excludit. itē liberū ē cuilibet iuri suo renunciare.

¶ Porro quāuis. Ca. Templarii et hospitalarii multa prerogatiua libertatis sunt muniti veruntamē aliā libertatem habere videtur in locis illis in qbus fuerāt habitatores antecp ad eos peruenissent qp in aliis suis possessionibus si habuerūt eandē vel aliā hoc ex ispectōe

priuilegiorū suorū dz cognosci et ꝑm qđ
inuenitur in priuilegijs ita ē obseruand
In fine dicit pa. sic volumus eos tenorē
priuilegiorū suorū seruare ꝙ fines eorū
nō transgrediantur. Nota ꝙ priuilegia
seruanda sūt ꝑm qđ cōtinetur in eis. Et
sic ar. ꝙ priuilegia stricti iuris sūt. Itē
ar. ꝙ nulli priuilegiato credendū ē nisi p
uilegiū suū inspiciendū cōcedat. Itez a
forma verborū nō ē recedendū. Itē fines
priuilegij nemo excedere dz et sic ē ar. ꝙ
fines mandati diligēter sūt obseruandi

¶ Recepimus Ca. Quidā legatus ap. se. inuenit plures eccās in sua legatione censuales dubitauit vtrū hoc ipso eēnt exempte a iurisdictione eorum
ꝙsiuit a pa. qđ iuris sit sup hoc et ipse respondit cōmendās in hꝫ diligentiā suā dicens ꝙ sicut nō oēs illi q̄ specialiter existūt de iure beati petri ap. se. ānuatim cēsum exsoluūt ita nō oēs cēsuales subtrahuntur a iurisdictione eorū uerūtamē inspiciēda sūt priuilegia eccārum et si fuerit deprehensū in eis ꝙ eccā q̄ soluit censum spūaliter beati petri iuris existit et ad iudicū pcepte liberatus ānuatim cēsus soluatur eccā illa libera ē ⁊ exempta Si vero ad iudicū pceptū ꝓtionis census psoluitur ꝓpterea a iurisdictione epi nō ē subtracta. Nota ꝙ per hanc de cre. dz et potest cognosci ex inspectione priuilegiorū an sit eccā exempta vel nō qⁱ si dicatur in priuilegijs qđ detur census in signū libertatis tūc ē exempta eccā Si aūt detur in signū ꝓtionis nō est exempta. ¶ Itē priuilegia inspiciēda sunt cū de eorū tenore dubitatur Itē exemptio in ꝓtione parū vel nihil cō moditatis est.

¶ Sane. Ca. Nullus dz auctoritate sua sibi presumere qđ alij certa ratiōe inspecta a re. ec. singulari priuilegio ē cōcessum. Nota ꝙ nullus dz proꝓria auctoritate aliqđ sibi presumere. ¶ itez priuilegiū non dz cōcedi nisi certa rōne inspecta. ¶ Itē speciale nō dz trahi ad generale

¶ Parentibus. Ca. Hospitalarij et cāplarij et alij etiā habent oratoria in domibus suis. q̄siuit eps abulien. vtr licēat predictis ponere ibi cāpanas ⁊ publice pulsare. ⁊rñ. pa. ꝙ ñ licet sed agere imo cōpellendi sūt vt ita suo iure sint cōtenti qđ iustitiā nō impediant aliorū. ¶ Nota ꝙ in oratorijs cāplarioū et aliorū nō licet habere cāpanam. ¶ itē ar. ꝙ si excedant metas priuilegiorū suorū siue publice deliquant ꝙ pñt ab episcopo exerceri. ¶ itez priuilegiū sic ē intelligendū et seruādū vt nō ledat vel impediat iustitiā aliorum.

¶ Tuarū nos. Ca. Fratres hospitalis sancti ioannis cum ꝓ elemosinis colligendis mittere debeant clericos ⁊ fratres de ordine suo crucē signatos ipsi mittunt laicos ⁊ illiteratos q̄ in superbiā elati in multis excedere presumūt. ⁊ quadā eccām baptismali sibi ab archiepo lugdun. cōcessa q̄dam corū percussit vicarium sacerdotē. ipsam eccām sanguinis effusione fedando propt̄ qđ archiepus ꝓhibuit ibi celebrari diuina donec fuerit reconciliata ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrauerūt. ¶ itē quosdā presbiteros ab episcopis suis ab officio suspensos. Eidē quātus laici sint restituūt ad diuina officia exequēda. ¶ nē quosdā laicos q̄ cū uxoribus suis in domibus proprijs cōmorantur ꝓ eo ꝙ sibi soluūt ānuatim ita eximere cōtendūt vt alijs ꝑm legem terre respondere nō teneātur Cōsultus pa. rñ. cū priuilegiū mereatur amittere q̄ permissa sibi abutitur potestate. mandat archiepiscopo lugdun. quat. si aliqs clericos aut laicos inuenerit missos a p

dictis fratribus pro elemosinis colligē dis falso crucē signatos interdicat illis q̄ eos miserit officiū predicationis in tota prouincia sua ꝛ missos si laici fuerint excōicatōis mucrone percellat. Si clerici ab officio ꝛ beneficio suspendat. nō obstā te aliq̄ priuilegio vel appellatione. illos vero q̄ post interdictū suū in eccl̄a predicta celebrauerunt diuina eadē pena suspēsionis īuoluat et in eadē diuina officia celebrari nō permittat donec fuerit recōciliata presbiteros ab episcopis suis suspēsos et per frēs illos ad officia sua treme re restitutos in eandē sniām reducat alios vero q̄s propter premissam cām ad respondendū alīs ꝑm legē terre asserūt nō teneri cōpellat alīs respondere nō obstāte appellatione. Nota q̄ priuilegium meretur amittere q̄ abutitur ipso. Itē illi q̄ mittūtur ad colligēdas elemosinas a fratribus hospitalis sc̄i ioānis dīc̄ esse de ipsis fratribus crucē signati vero ꝛ nō falso Alioq̄n repellūtur cū pena hic sta tuta. Itē ar. q̄ licet aliq̄s portet habitū regulare nō obligatur dūmodo cōstet q̄ alio obligandi hoc nō fecit. Et sic ē hic ar. q̄ habitus nō facit monachū. Item priuilegiū nō excusat i delictis. Itē appellatio nō tenetur sed nō tuetur aliquē in delicto. Itē ar. q̄ ordinarius possit punire exemptos cū publice delinquūt. Itē in eccl̄a sanguinis effusione polluta celebrari non dz donec reconcilietur. Itē absolutio vel restitutio facta ab illo q̄ nō habet ius absoluēdi vel restituēdi nō valet itē priuilegio cōuersorū gaudere nō dīc̄ q̄ non sūt cōuersi.

¶ Cū olim ¶ Ca. abbas monasterij eugubiū. olim priuilegiū lucij pa. presentauit dño pa. pretendens illud īnouari ep̄s eugubinus cōtradixit asserēs hoc in eius preiudiciū redundare propter qd̄ priuilegiū nō extitit īnouatū tpe predecessoris abbatis iterū cōstitutus corā pa. procuratoribus episcopi presentibus allegans se predictū priuilegiū lucij pa. amisisse petijt ut dñs pa. faceret recipi testes sup amissione ipsius priuilegij et tenore dñs pa. cōmisit hec cardinali vij apostolorū qui fideliter redegit in scriptis deposīcōes x. testium iuratorū eius publicātq̄ procuratores episcopi petierunt inducias ad reprobandos testes abbatis pa. illas eis cōcessit vt apud se. ap. probarent q̄ vellent vbi pars altera suos testes produxerat post hec dñs pa. manifeste cognoscēs tā per depositiones testiū quā assertionē quorūdam cardinaliū tenorē dicti priuilegij talem fuisse q̄ cenobiū illud nullo mediante ad ro. eccl̄am. pertinebat ꝛ q̄ non liceret alicui epo cōtra monasteriū illūd et eius capellas excōicationes proferre cū soli romano pontifici sit subiectū et q̄ nulla in eo dioc. episcopi mentio habeatur. et preterea abbas tpe celestini ad presentiā eius accedens ipse inspectis priuilegijs ipsius abbatis ipsū licet excōicatus diceret ab episcopo eugubino tp̄e nō ligatū admisit ad osculū pacis q̄ nō fecisset nisi esset exemptus istis oībus cōsideratis dñs pa pa decreuit priuilegiū illud lucij pa. q̄ sine reprehensione bulle carte vel littere apparebat qñ fuit ei ostensū illius fuisse tenoris cuius dicitur ee per depositiones testiū et cardinaliū assertionē. Nota q̄ īnouatio priuilegij fieri non dz si cōtradictio sequatur licet per illā īnouatōem nihil noui iuris acquiratur. Itē amissio priuilegij potest probari et tenor ipsius itē equalitas in iudicijs seruanda ē vt vtraq; pars i eodē loco suas offerat probationes. itē post publicas attestatōes testes possunt induci ad reprobatōem testiū inductorū itē si prelatus excōicatū

recipit ad osculū p hoc presumitur ꝙ nō ē excōicatus. Itē sniā nō suo iudice lata non tz. Itē mstrumentū in tribus precipue reprehenditur in bulla carta et lrā.

¶ Ex parte abbatisse. ‖ Ca. Episcopus melōēsis impetrauit quasdam lrās contra abbatissā et cōuentū lotreñ ecclē ad ꝗsdam delegatos in quibus nulla mentio fiebat de priuilegijs monasterij ꝗ ipsū monasteriū et eius eccās clerū ꝛ populū lotreñ declarant ad ro. ec. nullo modo pertinere quorū priuilegiorū epūs nō erat ignarus coram ꝗbus petebat epūs obtenti abā abbatissa ꝛ monialibus et clero et populo lotreñ. subiectōe in oīmodā reqrebat. Sed cū iudices abbatissā ꝛ moniales valde grauarent ad se. ap. appellauerunt iudices nihilominus in abbatissaz excōicationis et in clerū et populū lotroneñ. interdicti sniās ptulerūt. post hec nuncij monasterij predicta et alia coram dño pa. retulerūt ostēdentes eidē priuilegiū libertatis et pcēres illud priuilegiū īmonasterij dños pa. propter appellatōem p dictā nuncios predictos diutius detinuerit. tandē cū p alteram pte nō fuisset ꝙ defensaret eandē priuilegiū cōcessū ecclē lotreñ īnouauit. ita tū ꝙ per talē īnouatōem ecclē nō plus iuris accresceat ꝙ p priuilegia suorū antecessorū obtinuit ꝑ ius antiquū cōseruetur. Nota ꝙ a grauamine iudicū potest appellari. Itē fragilitati sexus cōpatiendū ē. Itē sniā lata cōtra priuilegium pa. nō tenet vt hic patet et in precedenti ca. Itē sniā lata post appellatōem non ligat vñ pa. iste sententias omittit ꝙ nullas. Itē differētia ē īter excōicatōem et interdictū. qz excōicatio īpsonas dz pferri. itē pendēte cā potest pti īnouatio priuilegij. itē īnouatio priuilegij nihil noui iuris tribuit sed ius cōseruat antiquū.

¶ Cū olim. ‖ Ca. Epūs colimbrien mouit ꝙdam contra monasteriū sancte crucis sup subiectione ipsius monasterij et quibusdā aliis articulis sup ꝗbus īpetrauit lrās cōtra monasterium ad iudices delegatos coram ꝗbus petijt epūs subiectionē monasterij ꝛ duo milia morabatinorū sibi restitui ꝙ duo milia colimbriē sis epūs ꝙ fuerat canonicus regularis ipsius dederat ipsi monasterio petijt etiam quasdā eccās cū fructibus medio tpe perceptis ꝗs monasteriū auctoritate ꝓpria fundauerat preter assensū colibrien. episcopi et expensas factas et faciendas īlit. interim interpartes fuere predictis tandē ex parte monasterij extitit appellatum propt ꝙd epūs colibrien. ad se ap. appellauit accedens morā fecit ibidē longiorē Sed ꝙ pro parte altera nullus cōparuit responsalis. fratribus ipsius monasterij mandat certū terminū prefigendo in ꝙ venirēt ad presentiā suā vel mitterēt diffinitiuā sniām recepturi sup priuilegijs ꝛ libertatibus ꝙ a ro. eccā et ab m. ꝙdā colibrien. episcopo se habere dicebant et sup aliis questionibus interlocutis cōtra eos ab eccā colimbrien. interim aūt liceret vtriqz parti coram abbate de alcobacia et eius cōiudicibus ꝗbus cā prius fuerat delegata proponere ac probare ꝙcquid vellēt et si de partiū procederet voluntate diffinitiuā sniām ꝓmulgarēt iudices audietis hinc et inde ꝙcquid partes ꝓponere voluerūt credētes sufficiēter actū ēē de cā cōdemnauerūt monasteriū īexpēsis ꝗs episcopus occasione ipsius negocij taxatione premissa iurauit se fecisse īfirmando libertatē quā dictus m. episcopus colibrien. cōtulerat monasterio sancte crucis canonicorū assensu extorto per nūcium regis. itē cōdemnauerūt monasteriū ad restitutōem duorum unium

monachinorū q̄ m. quondā colimbrīē· e
pīscopus dederat monasterio. Itē iudica
uerūt prēdictas ecc̄as q̄s monasterium
fundauerat sine assensu epī cū fructib9
medij tpis in ius colimbrīen ecc̄e revoca
ri. cū pars sc̄a cruce nec prescriptiōe nec
alia defensione sup hoc poterit se tueri.
Itandē procurator monasterij ad ap. se.
accedens proposuit prefatā sn̄iam nō te
nere. et si etiā teneret dicebat monasteri
ū indefensū. q̄ priuilegia libertatis ex
hibita iudicibus nō fuerūt et delictū per
sone nō dz in dānū monasterij redūdare
vñ petebat ad exhibitōem priuilegior̄ ō
benignitate apostolica se admitti. pa. ve
ro cōsiderans q̄ priuilegia illa nō solūm p
libertate monasterij faciebāt. sed ius ve.
ec. tuebantur ne in ve. ec. lesio monasterij
redūdaret ad exhibēda priuilegia procu
ratorem admisit cōsideratis priuilegijs ⁊
alijs causse meritis distinguendo inter li
bertatē per m. colimbrīen. episcopū monas
terio cōcessam et libertatē eidē monaste
rio a ve. ecc̄a cōcessam q̄ cōsensus capien
di extortus fuit in cōcessione episcopi et
pagina concessionis in aliq̄ loc̄is rasu
ras habebat suspectas et subscriptiones
singulis manibus subscribentiū ānota
tis. aliud scriptū q̄d exhibitū fuit nullā
rasuram habebat ⁊ eadē manu scriptum
libertatē ab ipso episcopo cōcessam dñs
pa. iudicauit irritā et manē quantū ad hāc
sn̄iam iudicū cōfirmando. verū q̄ per pri
uilegia antedicta cōstitit monasteriū li
berū et exemptū et q̄ tāto tpe fuerat in
possessione libertatis q̄ alijs cessantibꝫ
tiā prescripsisset libertatē illā monasteri
o cōcessam dñs pa. cōfirmauit episcopo su
p hoc silentiū iponendo. per hoc tamē nō
derogatur sn̄tē priorum iudicū cū ipsi de
hac nō cognouerint libertate pronūcia
uit monasteriū nō teneri ad ius profecti
onis q̄d ē cōtrariū libertati nō derogādo
iudicibus delegatis q̄bꝫ priuilegia liber
tatis nō fuerunt presentata in ceteris ve
ro articulis sn̄iam pro colibrīn ecc̄a pro
mulgatā cōfirmauit. Nota q̄ cā potest
monacho delegari. Itē q̄ nō professē ap
pellatōem et in cā succūbit et in expensis
punitur. Itē probatio expensarū per ju
ramentū fieri dz. Itē cōsensus seu cōfes
sio p metū extorta nō valet. Itē episcopꝰ
regularis donare bona ecc̄e nō potest nec
etiā secularis. Itē nullus potest edifica
re ecc̄as sine cōsensu episcopi in cuius ter
ritorio edificātur vñ. episcopus potest il
las revocare. Itē delictū persone in dam
nū ecc̄e redundare non dz. itē cū ecc̄a le
sa ē in iudicio restituitur in his q̄ amisit
Itē instrumentū dz eē sine aliqua rasu
ra suspecta. Itē libertas potest prescribi
contra episcopū nōie alterius allegata
Itē iz sn̄ia iudicis revocetur ex nova cā
iudex q̄ eā tulit propterea nō notatur.
itē sn̄ia pro parte tenet.

Accedentibꝫ Ca. monachi no
uiacen. in presentia dñi pa. petebant de
mas terrarū ciuslibet loci a templarijs q̄s
diu quiete possederāt anteqū ad templari
os pueniss̄ent. et postq̄ templarij terras
illas acq̄sierūt decimas earū p xl. ānos
et āplius pacifice percepērūt. sed mō de no
uo templarij eas subtrahere moliūtur Ex
parte templariorū allegabatur priuilegiū
q̄d de laboribus suis decimas soluere nō
tenētur. mādat pa. iudicibus quatinus si
abbates et monachi probauerint q̄ a tē
plarijs decimas de terris prēdictis per xl
ānos continue percepērint sine lite cōpel
lant templarios ad prestatōem ipsarū cū
tanto tpe contra priuilegia sibi cōcessa
decimas ipsas soluerint eis tacite renun
ciasse videtur si vero in probatione dēfece
rint absoluāt templarios ab eisdem Nota

ꝙ qui non vtitur priuilegio suo per xl. ānos amittit illud et sic nota ꝙ contra ꝓ uilegiū prescribitur Itē tacite renūciat quis iuri suo per cōtractū actū. Itē de fi ciente actore reus absoluitur.

¶ Cū capella. ¶ Ca. Capella du cis burgondie gaudet priuilegio speciali sibi a se. ap. cōcesso viz ꝙ nullus archi episcopꝰ vel episcopus in psonas canoni corū ipsius capelle sniās suspēsionis vel interdicti aut etiā excōis euadeat ꝓmulga re q̄dam canonici ipsius capelle hñt eccle sias prochiales q̄ subsunt ipō lingoñ. occasione dicti priuilegij dicūt se exemp tos in oībus ita vt quantūcunqz grauit excedant nolūt correctione ꝛ snie ipsius epi subiacere. epō significauit hoc dño pa pe. vñ mandat eidē quat. m quantū exē pti sunt. rōe ipsius capelle priuilegijs a postolicis deferat reuerēter sed rōe alia rū eccārum quas ab ipso epō habent vel alias ad epi ptinēt iurisdictōem offici fui debitū in eos dē libere prosequatur. Nota ꝙ in capellis possunt eē canonici. Itē canonici possunt habere eccās parro chiales. Itē aliqs ē partim liber q̄ ad a liquē et partim alij subest. Itē aliqs po test habere plures dños. Itē eadē res duplici iure potest censeri.

¶ Ex ore sedentis // Ca. inter epz vigor nien. ex vna parte et monasterijūeuesth a minēn. ex alta q̄stio verteb̄atur sup subie ctione ac libertate ipsius monasterij pro curator monasterij proposuit ꝙ monaste riū ipsū ab ipsa sui fundatione liberū ex titit et exēptū cū capellis suis ad hoc pro tandū induxit priuilegia ro. pon. cōstan tini vnū ꝛ alterū alex. et iulgētias cle mentis et celestini q̄ vsū continuū p te stes ostendere nitebatur ex parte respon debatur aduersaꝙ in priuilegio cōstanti ni q̄dam perspicitur cōtineri p qd monas terium videtur ad iurisdictōem epi ptine re videlicet ꝙ abbas eiusdem monasterij primū locū post vigornien. epm sp obti neat sed hoc locū habere nō posset in ge nerali cōsilio neqz in ꝓuinciali. et sic re linquitur ꝙ illud intelligitur in sinodo e piscopali qualiter ad eiꝰ sinodū venire tenetur. in priuilegio alex. quodda aliud cōtinet. per qd dioc̄anus episcopus in e o dē monasterio iurisdictōem suā videtur in aliqbus retinere qi ibi dicitur episco pi vigornien. a fratribus eiusdē monas terij aliqd iniuste nō exigant sed in his cōtenti sint q̄ fratres eiusdē monasterij vi gornien. episcopis prestare rationabilit cōsueuerūt. p hoc videtur ꝙ aliq̄ de bonis suis abbates suis episcopis exhibere te nentur. Dñs pa. his ꝛ alijs intellectis cū a neutra parte sit probata p̄scriptio sē cōtionaliter diffinuit ꝙ monasteriū eccl Hamñ. liberū ē a capite et prorsus ab e piscopali iurisdictione exemptū. tutela ip sius monasterij archiepiscopo cāuariē reseruata. in mēbris vero q̄ nō probantur exempta dioc. episcopo sit subiectū propp ter qd abbas ad sinodū episcopi venīe te netur et primū locū post vigornien. epis copū obtinere et idē abbas ꝙ ipsis mem bris nō exēptis tenetur vigornien. epis copo exhibere reuerentiā ꝛ honorē q̄bus exhibitis vigornien. episcopꝰ dz manere cōtentus. Nota ꝙ iudex dz rectam ferre ſ mām nulli contra iustitiā parcere ius suū vnicuiqz tribuere. itē aliqs pro par te subest alicui et pro parte liber ē. item licz monasteriū liberū sit i capite mēbra nō sunt propterea exēpta nisi expresse de mēbris cōtineatur i priuilegio Itē ar. ꝙ aliqs potest eē vasallus pluriū dñoꝝ

¶ Ex parte. Ca. Clerici vel lai ci impetrant lras a dño pa. per quas capit eos cū psonis ꝛ rebus suis sub ipsius

protectionē. ꝗritur vtꝝ per talē protectionē exēpti sint a iurisdictione episcoporū suorū. rñ. pa. q̄ p hmōi lr̄as a potestate suorū epōrum nō subtrahuntur. Nota q̄ per verbū protectionis nō datur exemptio. secus cū dicatur ad indiciū libertatis percepte.

¶ Pastoralis Ca. Quidā religiosi lr̄as obtinent a se. ap. in q̄bus indulgetur eisdē vt ecc̄as suas in proprios vsus cōuertere possint decedentibus personis illarū. ꝗritur vtrū liceat eis auctoritate ꝓpa possessionē illarū ecc̄arū intrare p̄ per dioc. episcopū in illas sint potius inducendi ad hoc rñ. pa. q̄ suo episcopo mō sulto nō lz eis in possessionē illarū intrare q̄ p hmōi indulgentiā episcopali iurisdictione nihil intelligitur derogari nisi forte in ipsa indulgētia cōtineatur expresse q̄ episcopo mō sulto id facere possint. Nota hic ar. q̄ vbi cōceditur maius nō tamen id q̄d minus ē. Itē priuilegiū vel indulgentia intelligitur eē cōcessa sine alterius iniuria. Itē ubi duo sūt ordinamenta nō sufficit alterū totius nisi et vtrūq; removeatur. Itē priuilegia cū sint odiosa non dēnt extēdi nisi q̄tenus in eis cōtinent

¶ Petitis. Ca. aliq̄n cōtingebat q̄ ciuitatis tripolitana ꝓpter hospitalarios vel templarios generali supponit interdicto isti in quorū tenore positū fuerat interdictū nō seruabant. illud quesiuit episcopus tripolitanus vtrū ipse cū capitulo suo debeant observare. rñ. pa. q̄ excessus illorū illis non prebet licētiā delinquēdi ꝑ si predicti fines priuilegiorū suorū nō seruauerint violando interdictū q̄d ꝓ eis fuerat ꝓmulgatū episcopus et capitulū predicti in pena presumptōis illorū quādiu ipsi nō seruauerint interdictū de licētia dñi pa. celebrent ne videātur de aliorū fletu tridere. Nota q̄ non dz q̄s illud facere a q̄ intrauit alios prohiberi nec dz alij legē ponere quā ipse negligit observare. Itē eo iur̄ q̄ q̄s cōtractū vtatur ipse dz vti eodē. Itē nullus dz exercere fines priuilegij sui. Itē nullus de alterius fletu tridere dz.

¶ Rm̄ p cōfessionē. Ca. Episcopus neplxesinus protulit ius episcopale in ecc̄a beati blasij de flaiano pertinente ad quoddā monasterū in dioc. dicti episcopi cōstitutū. ex parte aduersa allegabatur quoddā capitulū qđ cōtinetur in priuilegio monasterio cōcesso viz vt nullus episcopus ecc̄as vtroq; iure illi subiectas interdicto supponere. vel monachū seu clericū eiusdē monasterij sinodare vel excōicare presumat. Dz procurator monasterij fuit cōfessus in iure q̄ episcopus neplxesinus ius episcopale exercuit in ecc̄a predicta. dubitabatur vtrū ca. predicti priuilegij obstaret q̄ minus episcopus ius episcopale possit exercere in dicta ecc̄a vel capellanū ipsius rñt. pa. cū p cōfessionē procuratoris monasterij cōstet q̄ episcopus exercuit ius episcopale in ecc̄a predicta idē episcopus nō obstante capitulo istius priuilegij potest dictā ecclesiam interdicere et excommunicare monachū siue clericū monasterij ad regimē ipsius ecc̄e deputatū cū alteruter q̄ de iure illa fuerint facēda. q̄ illd capitulū intelligitur de monachis vel clericis in ipso monasterio ꝓmanētibus vel destinatis ad ecc̄as vtroq; iure sibi subiectas Nota q̄ cōfessio procuratoris in iure facta dño preiudicat. itē priuilegiū nō tuetur aliq̄s in delicto. Itē ecc̄a huic subiecta ē ablati vtroq; iure q̄n episcopus nullū ius episcopale exercet in illa. itē licz ꝑsona sit exempta cū rōne rei quā possidz nō exēpte ē subiecta.

¶ Quia circa. Ca. archiepisco

pus lunden. cōcessit monachis omnium sanctorū priuilegiū sup decimis episcopalibus retinēdis si forte dicēdo remittimꝰ monasterio cū in sanctorū decimas possessionū ipsius monasterij pertinētes ad archiepiscopatū. archiepūs lundiñ successor cōcedentis priuilegiū ⁊ confirmat vtrū monachi predicti priuilegiū illud extendere valeant ad possessiones acquisitas tpe priuilegij ⁊ postmodū acquirēdas rñ. pr. qñ remissio decimarū illarū facta fuit ꝑm canones predecessor illius modi remittendo decimas episcopales monasterio cū nihil exceperit et potuerit excepisse intelleriss videtur nō solū de decimis possessionū illius tpis sed etiā futuri qr in beneficijs plenissima dz interpretatio adhiberi et vna ⁊ eadē res non dz diuerso iure censeri. Nota q cōcessio simplicit ⁊ indifferenter fcā etiā respicit tpa futura ⁊ generalit intelligit. ⁊ sic ē hic ar. q indifferenter ecclesie vniuersali. Itē q nihil excepit ⁊ potuit totiusue suū intelligit aliēasse. itē in beneficijs plenissima dz fieri interpretatio. Itē vna res nō dz diuerso iure censeri. Itē ar. q priuilegiū extendit ad futura

Antiqua. Ca. Cōsiliū generale renouat priuilegia quatuor patriarchalium sediū statuēdo vt post ro. eccām q inter alias obtinet principatū cōstantinopolitana primū locū obtineat alexandrina sēm anthiochena tertiū hierosolomitana quartū seruata qlibet propria dignitate ita q postq prelati illarū a ro. pon. pallium acceperint prestito sibi fidelitatis et obedientie iuramēto et ipsi postmodū pallium suis suffraganeis largiātur recipiētes pro se obedientiā canonicā et pro ecclesie sponsione obedientie ab eisdē. Secūdo dicit q ante se faciāt crucē vbiqz deferri nisi in vrbe romana et vbicūqz sūmus pontifex pñs fuerit aut etiam legatus vtēs in signeis apostolice dignitatis Vltiō dicit q in oibus ꝓuincijs eorū iurisdictioni subiectis ad eos cū necesse fuerit appelletur. saluis appellatiōibus ad se. ap. ī terpositis qbꝰ ē aboībꝰ deferendū. Nota q dño pa. ē iudex ordinarius singulorū Itē palliū ē signū plenitudinis potestatis pastoralis officij. Itē suffraganei tenentur prestare iuramentū obedientie ⁊ reuerentie patriarche itē minor iudex nō potest exercere iurisdictiōez suā pñte maiori. itē ad patriarchā potest appellari omissis medijs ⁊ hoc intellige de his q sūt eius iurisdictioni subiecti. itē omissis oībꝰ medijs potest appellari ad pa.

De priuilegia. Ca. Romana eccā qbusdā regularibus cōcessit qdam priuilegia Dz qr ipsi fines priuilegiorū suorū excedebant ea minus bene intelligētes pa. eam cōsilio generali declarat qliter sint intelligēda ne illa ptrahāt ad abusū et priuilegiū mereatur amittere q permissa sibi abutitur potestate. Secō ponit verba priuilegiorū. Cōcessum ē ab eccā ro. quibusdā regularibus scz templarijs et hospitalarijs vt his q fraternitatē eorū assumpserint nō negetur eccāstica sepultura nisi sint excōicati ⁊ nōiatim interdicti. Si forte eccē ad quas primēt fuerint interdicti ipsos qz cōfratres qs eccārum prelati apud eccās suas nō permiserint sepeliri ipsi ad eccās suas dferāt tumulādos nisi excōicati vel nominatim fuerint interdicti declarat hic pa. de qbus cōfratribꝰ sit intelligēdū scz de illis q adhuc morātur in seculo ⁊ eorū ordini sunt oblati mutato habitu seculari vel de his q sua bona eis dederant inter vinos retento sibi quādiu vixerint vsufructu isti qui dē sepeliātur apud eccās ipsorū regularium vel apud eccās aliorū nō mēdicantiū si ibi elegerint sepeliri Si enī de qbusliber

cõfratribus ipsorũ fraternitatẽ assumẽ
tibus intelligeretur pro duobus aut tri
bus denarijs ãnuatim sibi collatis mini
um vilesceret eccãstica disciplina tamen
z ipsi certã obtinẽt remissionẽ ab apostо
lica sede cõcessam Vltimo ponit aliũ ar
ticulũ in q excedebant fines priuilegior
suorũ. Continetur enĩ in priuilegio ipso
rũ vt si q fratrũ ipsorũ pro colligẽdis e
lemosinis ad aliquã ciuitatẽ castellũ vel ui
cũ aduenerint si forte locus ille a diuine
fuerit interdictus in eorũ aduentu semel
in ãno aperiãtur eccẽ vt exclusis excõmu
tis et interdictis diuina officia celebren
tur verba illa aperiãtur eccã semel in an
no sic debent intelligi vt vna enĩ eccã eiꝰ
dem loci semel tm̃ in ãno aperiatur. qꝛ Iꝫ
dictũ sit pluraliter aperiãtur eccẽ nõ tm̃ d
ãlibet eccã eiusdẽ loci intelligendũ ẽ ne
si hoc modo intelligeretur nimiã vilipẽdi
cõtingeret sniam interdicti q vero cõtra
istas declarationes q̃cp̃ sibi vsurpare p̃
sumpserint graui subiacerant vitiom No
ta q priuilegiũ meretur amittere q̃ prem̃
sa sibi abutitur potestate. Itẽ alĩ habet habitũ monachalẽ nõ tamẽ ẽ mona
chus Itẽ vilescere nõ dꝫ ecclesiastica
disciplina. Itẽ pluralis locutio exponit
de vno.

¶ Rõ nõnullis. ¶ Ca. Quibusdã
regularibus cõcessũ ẽt vt cũ cõe terre fu
erit interdictũ diuina possint officia cele
brare ianuis clausis et voce suppressa et
nõ pulsatis cãpanis exclusis excõmunicatis
de interdictis in fauorẽ pontificalis offi
cij cõcilij excẽdit hoc ad episcopos nisi h̃
eis expresse fuerit inhibitũ verũtamẽ h̃
ius illis cõcedatur q cãm aliquã nõ pres
titerint interdicto nec aliquã fraudẽ iges
serint cũ tale cõpendiũ ad iniquũ dispen
dium trahi non debeat. ¶ Nota q occasio
nis ad iniquũ dispẽdiũ trahi nõ dꝫ.

¶ Quãto ãplius. ¶ Ca. abbas et
cõuentus ordinis cluniacẽn. sũt exempti
vñ cũ epi et archiepi in quorũ dioc. com
morãtur eos excõicare vel interdicẽ nõ
possint in eos q̃ molũt in molẽdinis eor
vel coquũt panẽ in furnis ipsorũ et q vẽ
dendo vel emẽdo aut alias eis cõmunicãt
excõis et interdicti sniãs pferunt et sic
nõ vim et potestatẽ priuilegiorũ aposto
lice sedis̃ sola verba seruãtes mõachos
dicti ordinis quodãmodo excõicant dum
eis alios excõicare nõ sinunt et sic quan
cũ ad hoc iudicũ iudicio iudicẽt et q cõi
cant illis maiorẽ excõicatiõem incurrunt
cp̃ q excõicatis participant propt̃ qõ mo
nachi cluniacẽn. de pdãs platea genuit dño
pa. st cõsti. vñ mandat vniuersis z sin
gulis. predictorũ quatꝫ sniãs in fraudẽ
priuilegiorũ apostolice sedis de cetero ñ
ferant. qꝛ si sup hoc ad ipsũ querela pue
nerit promulgatores taliũ sniarum seue
ritate debita castigabit. Nota q nõ tã
tum verba sed vim et ptãtem priuilegio
rum legis et canonis seruare debemus.
Itẽ fraus legi vel canoni fieri nõ dꝫ ga
nihilominus incidit in legẽ.

¶ Ex parte. ¶ Ca. in districtu re
gime anglorũ erãt q̃dam trãsigẽtes nec ha
bitus nec tonsura clericos ostẽdit. sed cũ
ipsi deprehendũtur in aliq̃bus maleficijs
vt iurisdictiõem regime deludãt et pẽam
debitã p delictis euadant resumũt tonsu
ram abiectã et habitũ clericalẽ qꝛ antea
p laicis ab oĩbꝰ habebãtur Regina sig
nificauit hoc dño pa. rã. et pa. q si suã iu
risdictiõem in hmõi delinquẽtes exercue
rit q sine tonsura et habitu i delictis fue
rint deprehensi equamm̃iter sustinebit
cũ malicijs hoĩm nõ sit indulgendũ nec
tonsura vel habitu sic resumptis ipsorũ
malicia foueri nõ dꝫ. Nota q q tonsura
et habitu dimissis i delictis deprehẽdũt

amittunt ptiuilegiū clericale et possunt puniri sine pena excōicatōis. // Itē mali cōs hominū nō ē indulgendū sed potius obuiandū.

¶ Sup secula. Ca. quamuis eccā seculariū legū nō respuat famula tū q imitātur vestigia eqtatis tū qi ī frā da et multis aliis puncīs laici nō vtū tur legibus romanorū īperatorū et raro eccāstice occurrant cause q nō possint p canones expediri vt plenius facte pagine insistatur firmiter phibet dns pa. ne pa trs sue vel in cūtatibus seu alys locis vici nis aliqs docere vel audire ius ciuile pre sumat ꝛ q cōtra fecerit a cātum patroci nys ītrī excludatur et per ēm loci ex cōicetur. Nota q eccā approbat leges et eis vtitur. Itē magis ē mīstēdū sa cre pagine q alys scietys. Itē ar. q ra tione vicinitatis sentit qs cōmodū vel ī cōmodū.

¶ Quia mōtionis. Ca. Dns pa pa īnouauerat priuilegiū cuiusdā mona sterij cōstituti in dioc Baiocēn. epūs Baio cēn dubitauit vtrū per talē īnouatōem iuri epali sit derogatū q̄situit a dño pa. an ei prēiudicaret rōn. ei pa. q̄ inno uatio ius nouū nō cōfert nec tollit vetus vnde vult eū ee in eo statu in q erat tpe inno uationis īpetrate sed p hoc nō mōedit pa pa iuri alias cōpetenti eidē monasterio pre iudiciū generare. Nota q īnouatio pui legij nihil noui iuris tribuit nec ius vetꝰ tollit. Itē pa. nō mōedit per lras suas a licui prēiudiciū generare.

¶ Inhis q. // Ca. fratres predi catores et mnores īpetrauerūt indulgē tiā a dño pa. vt vbicūqꝫ fuerint cū alta ri viatico valeāt celebrare sine preiudici o iuris prochialis quidā prelati mmo strictē illā indulgētiā interpretātes. dice bant q per illā indulgentiā predicti frēs preter assensū prelatoꝝ hoc facere nō pos sunt vñ. nō pmittūt eos celebrare p̄m illā indulgentiā. Cū aūt sine indulgētia fra tres predicti possunt de prelatorū licētia celebrare nihil eis conferret. mandat do minus pa. cuidā epō quati. interpretati one hmōi reprobata dūmodo abstineāt ab iniurijs aliorū datā licētiā predictis fratribus debeat publicare ita q dicti fra tres ex indulgētia ipsa aliquā videātur gram cōsecuti. Nota q ea q̄ cultū diui nū respiciūt benigne sūt interpretāda. Itē beneficiū principis late ē interpretā dum. Itē indulgētia siue priuilegiū sic dz intelligi vt ali qd cōferat alias delusorū eet.

¶ Dudū. // Ca. inter priorē et cō uentum de butele ex parte vna ꝛ prioriss sam et moniales de cāpsce ex parte alia coram iudicibus questio sup decimis noua liū mouebatur lite pendente coram iudi cibus moniales īpetrauerūt indulgentiā sup decimis noualiū nō soluēdis. nulla ō lite mota in idulgētia mentionē facien tes pquā indulgentiā volebant repelleē priorē et cōuentū predictos a lite dubita tant iudices qd iuris est pa. de cōsilio fra trū suorū decreuit iuxta predictorū fratrū per indulgentiam illam nō facietē men tionē de lite mota nullū preiudiciū gene rari sup decimis noualiū nō soluēdis qs possidebant tpe indulgentie a parte alte ra īpetrate. Nota q ltē siue indulgētia sup re litigiosa īpetrate de lite mota non facietes mentionē nō valēt nec īpediūt p cessum iudicis qi tacta veritate sūt ob tente. Et sic nota q pa. cōcedendo alicui indulgentiam seu priuilegiū nō intēdit aliū ledere.

¶ Quidā sicut asserie. Ca. Qui dam priuilegiati vt templarij et hospitala

rū quosdā nō reperant in fraternitatē ip
sorū .propter qđ volunt dioc-ēpo de iuri
bus ēcalibuerūdere dicit pa' q̄ diu fra
tres isti morā faciunt in dombg suis dio
c-eos cōpellat ad iura sibi integraliter p
soluenda. Itē q̄ nō sufficit receptio pri
uilegiatorū ad cuitādā iura ēcalia nisi
recepti ad priuilegiatos trāseant·

¶ Cōsultationi ‖ Ca. aliqua ter
ra de nouo redacta ē ad culturā p aliq̄s ē
ligiosos de noualibus decimas nō solue n
tes de qua nō extat memoria q̄ culta fu
isset dubitabatur an perpetuo illa dicti de
beat nouales q̄ ad decimas nō soluendas
rū.pa.q̄ perpetuo terra illa debeat cōferi
nouales q̄ ad īmunitatē de decimis nō sol
uendis aliae cōtingere posset aliqū idul
gentiā de noualibus plurēs dispēdij q̄ p
utilitatis offerre. Nota qđ semel ē noua
le sp erit nouale q̄ ad īmunitatez de dec
mis nō soluendis. Et sic nota hic ar. q̄
principiū cōsiderandū ē. Itē ar. q̄ exquo
res semel ē priuilegiata sp erit priuilegi
ata q̄ priuilegia perpetua sunt.

De purgatione canonica.

¶ Nobilis hō. ‖ Ca. Statuit
cōcilium turonēn. q̄ si nobilis hō
vel etiā ingenuus accusatus fu
erit in synodo et crimē negauerit debeat re
accusatore cū duodecim hōibus ingenuis se
expurget si de hoc fuit infamatus· Secū
do dicit q̄ si ante fuit deprehensus aut in
furto aut in periurio aut falso testimonio
vltra ius ad iusiurandū nō admittatur
sed ei sicut q̄ ingenuus nō ē purgatio indi
catur. Nota q̄ deprehensus in furto.per
iurio aut falso testimonio ad iurandū vl
tra ius nō admittitur. Et sic ē ar· q̄ pre
sumitur cōtra aliquē et ante credenti vita
Itē ar. q̄ propter crimē perditur nomen
dignitatis.

¶ Si q̄s pbr̄. ‖ Ca. Statuit con
cilium agathen̄ vt si pbr̄ fuerit infamatus
negligēs famā suā· eps ppm iuramēto
seu anno cristiamtatis astringat vt eq
infamiā purgaret q̄ purgata si accusa
tor defuerit episcopus illū secū admōe
at et si nō correxerit adhibeat duos vel
tres. et si se nō emendauerit. episcopus e
um publice admoneat. et si sic nō curaue
rit se cōrigere ab officio suspēdatur vsq;
ad debitā satisfactiōem. ne populus in eius
scādalū patiatur. Nota ordmē per istam
decretalē qualiter prelatus procedere de
beat cōtra subditū infamatū antrēq̄ eū
ab officio suspēdat

¶ Moniales ‖ Ca. si moniales ac
cusentur libidinibus seruire vel etiam
denūcientur cessante accusatore p̄ purga
tam suā se expurgēt. Nota q̄ moniales
suspecta de incestu tenetur se purgare·

¶ Si q̄s de gradu· ‖ Ca. Si ali
quis clericus cōuictus fuerit in iudicio l
cōfessus se cōsensisse raptoribus aliena
rum sponsarū vel mediatorē eē a proprio
gradu repellatur et si de hoc verisimilē
infamatus fuerit se expurgare· Nota q̄
cōfessus in iure pro cōuicto habetur. itē
consentiens exigēs pari pena puniūtur qđ
verū est de cōsensu cooperatōis Itē pena
raptoris alienę sponse ē depositio. Itē
verisimilis suspitio moueat purgatōem·

¶ Quotiens. Ca episcopus tri
dentinus accusatus fuit q̄ per simoniaz
eccām beati petri dederat petro presbite
ro sed accusatores hoc p̄ formā canoni
cam probare nō potuerūt. quemuit patriar
cha aq̄legen̄. qđ eēt agendū rn̄.pa. vt in
certia manu sui ordinis et quarta abbā
tū et sacerdotū de illa simonia se expur
get ẽsi de hoc ē īfamatus. tenor purgatio
nis talis dz eē. iurabit episcopus super
sancta dei euāgelia q̄ pro eccā sancti pe

tri danda presbitero p. nec p se nec p ali q̃ submissã psonã· nec aliqs p eo se sciẽ te precũ recepit· Cõpurgatores iurabũt q̃ credũt eũ vrũ iurasse. Nota q̃ cessã te accusatore. si accusatus remaneat infamatus dz se purgare. Itẽ per hoĩes sui ordinis dz qs se purgare. Itẽ arbitratꝰ ẽ numerus cõpurgatorũ. Itẽ cõpurgatores illius opinionis eẽ debent. q̃ nõ sit verisimile eos velle deierare. Itẽ nota hic formã purgatõis faciende. purganduein trabit se nõ feasse qđ obñatur ei. nec per se nec per aliũ· cõpurgatores vero iurabunt se credere illũ dicere vrũ. Itẽ nota q̃ nõ licet mihi per aliũ qđ p me nõ licet

¶ Nos inter alios. ‖ Ca. aliqs p rochianus epi infamatus ẽ de aliq̃ crimine ecclastico. q̃ritur vtrũ epꝰ deficientibus accusatoribus z testibus possit illũ compellere ad purgatõem prestandũ rñ. pa. q̃ si de aliq̃ crimine publica laborat infama de facto ꝓdicte psonie epꝰ põt ipsũ cõpellere ad purgatõez nisi ad supiorẽ duxerit appellandũ et si appellauerit eig parebit iudicũ ad quẽ appellauit. Nota q̃ epꝰ prochianũ suũ infamatũ põt compellere ad purgatõem. Itẽ a tali cõpulsione cũ appellatur iusta de cã.

¶ Cũ p. manconella ‖ Ca. presbiter petrus manconella infamatus erat de simonia p qua fuit sibi indicta purgatio quereb atur quales testes deberet habere ad ipsũ cõpurgandũ. rñ. pa. q̃ cũ purgatões illi debent eẽ tales honestate et opinionis. quod non sit verisimile eos odio vel amore. aut obtentu pecunie velle deierare et necesse ẽ vt vitã z cõuersatõem eius agnoscãt quẽ purgare debent. in fine dicat q̃ q̃ deficiat in purgatõe ab officio z beneficio ẽ priuandus. Dicat etiã q̃ ille q̃ recepit purgatõem nullã maliuolentiã vel indignatõem cũ purgatoribus ostẽdere dz. nec inprodiat eos nec ab alĩs inprodici p mittat. nota q̃ cũ purgatores dñt eẽ bone fame et opinionis et vitã et cõuersatiõnẽ cõpurgandi agnoscere dz Itẽ q̃ deficiat in purgatione punitur tanq̃ presũptiue cõuictus. Itẽ pena deficientis i purgatione ẽ depositio ab officio z beneficio. Itẽ iudex nullã maliuolentiã vel indignationem ostẽdere dz purgatores nõ sũt inprodiendi.

¶ Ex tuarũ· ‖ Ca. Quidã pbr h. nomine infamabatur de homicidio propt qđ epũs suus ab officio sacerdotali suspendit ipse quasdã lras exhibuit antecessoris ipsius episcopi m q̃bus cõtinebat q̃ iudicio aq̃ frigide sua innocentiã purgauisset et epũs ipsũ absoluisset. q̃ritũ fuit a pa. vtrũ talis purgatio sufficiat qz vero preg nãa iudicia sunt inhibita dicat pa. q̃ predicta purgatio insufficiẽs fuit vnde mãdat pa. episcopo quatꝰ si accusatores idonei nõ apparuerint cũ vñ. manu aut v. sui ordinis debeat se purgare· q̃ pstita suspẽsionẽ sine difficultate relaxet zeũ bonis testimoniis ãnunciãs ab ifamia homicidii absoluat. nota q̃ sniã q̃ nulla ẽ nõ absoluit aliquẽ nec cõdemnat. et iterũ sẽtentiandũ ẽ itẽ hmõi purgatõ scz aque frigide vel ferrẽtis inhibita ẽ et iõ q̃ nõ prestita dz haberi.

¶ Constitutus· ‖ Ca. Quidã diaconus p. noĩe infamatus erat de aliq̃ crimine epũs indixit ei purgatõez obtulit purgatores siue cõpurgatores epõ. ipse cepit eos ita diligẽter examinare. ac si eẽt ordinatõem facturus volẽs eos recipere. vñ. predictus diaconus accessit ad dñm pa. sibi exponẽs predicta scribit pa. epõ dicẽs q̃ multũ miratur q̃ purgatiõnẽ oblatã recipere noluit. nisi prius commendasset id ẽ protulisset nola singulorũ vtinã sic discurreret ordinãdos. Datis ei

sufficiat in hmõi purgationibus si purgatores sint bone fame in suis ordinib9 ministrãtes et ab ecclã tollerati nec sint in iudicio de crimine cõdemnati. vñ sunt admittendi. Nota q sufficit si purgatores bone fame nõ cõdemnati de crimine. nec sunt examnãdi ita districte sicut alii testes.

¶ Inter sollicitudines. Ca. Decanus senonen erat grauiter infamatus de hereſi ex eo q cũ hereticis nimiã familiaritatẽ habebat in quadã villa. propt qõ archiepus senonen suspẽdit ipsũ ab officio et beneficio et quãuis cõtra ipsũ nullus apparuerit accusator. tamẽ ex officio suo fama publica deferente voluit de hoc inq rere veritatẽ testes sup hoc cõtra ipsum decanũ recepit postmodũ decanũ ipsũ cuz attestationibus misit ad dñm pa. ipse vero mẽlecto negocio et visis attestationibus scribit archiepõ dicẽs. quãuis cõstitutio ecclãstica doceat tales ab officio tm vsqz ad purgatõez canonicã suspẽdendos qi tñ ipsũ a beneficio ppt enormitatẽ criminis suspẽdit. nõ vult iprobare nec etiam illud iprobat q testes ex officio suo contra ipsũ decanũ recepit lz nullus comparuerit accusator. pa. vero cõsiderãs vulgatã infamã et graue scãdalũ et vehemẽtem suspitionẽ ex dictis testiũ cõtra ipz aborta cũ ppt eorũ qõlibet ei eẽt purgatio mdicẽda. purgatõem xliij. manus sui ordinis indixit eidẽ remittendo ipsũ ad archiepm vt ibi purgetur vbi notorie infamatus mãdans archiepõ quati. adiunctis sibi duobus episcopis purgatõem ei indictã recipiat et q ad ipsũ purgandum accesserint sint catholici z vita probati q cõuersatõem eig et vitã agnoscerint. prudentia et presentẽ q recepta beneficia sibi restituat ab officio tm maneat suspẽsus propt familiaritatẽ quã habuit cũ hereticis donec scãdalũ sopiatur hereticoz familiaritate publice abiurata et miigat eidẽ vt i predcã villa et alijs circũpositis profiteatur et predicet fidẽ catholicã et detestetur hereticã pauitatẽ talit dimittens vitã suã bonis informet operibus vt infamia cõuertatur i famã. et oẽ scãdalũ tollatur q si forte in purgatõe defecerit et ab officio z beneficio depositus ad agẽdam pniãm. in artũ monasteriũ detrudat Nota q cũ alique ẽ infamatus nõ dz statim suspẽdi ab officio et beneficio sed ab officio tantũ vbi multũ sit infamatus. Itẽ ex officio suo iudex procedere pot cõtra infamatũ ad inqrendũ sup qẽ infamatus. Itẽ numerus cõpurgatorũ ẽ arbitrarius. Itẽ vbi qs ẽ infamatus ibi dbz purgare se. Itẽ q aliũ cõpurgat dz eẽ bone fame et agnoscere dz vitã et cõuersatõem cõpurgendi pteritã et presentẽ Itẽ q deficiat in purgatõe hereſis depositus ab officio z beneficio detrudi dz in monasteriũ ad penitẽtiam pagendam.

¶ Cũ dilectus. Ca. Nota q psone cõpurgatoz dñt eẽ vitime z hõeste

¶ Cũ in iuuẽtute. Ca. Epũs qnqz ecclesiẽ. ecclẽ dicebatur habere in moderatã familiaritatẽ cũ quadã neptẽ sua propt qõ rex vngarie sepe scripserat dño pa. vt illã de vngaria ecclã remoueat vñ pa. scripsit cuidã epõ vt super hoc caute inqreret a coepiscopis vngarie et ipsi postmodũ rescripserãt dño pa. q bonã vitã et honeste cõuersatõis eã eẽ credebant psonã ipsius multipliciter cõmendantes sed qr pr filiã quẽ diligit corripit ad maiorẽ cautelã dñs pa. mãdauit eidẽ epõ vt ab illius familiaritate talit cessaret q sinistra suspitio de ipso haberi non posset sed qdam malus hõ rescriptũ illarũ lrãrum subripuit et apud regẽ et alios magnates ipsũ nequiter publicauit. vt

magis infamaretur Sed pa· licet pulsatus fuerit multotiēs cōtra ipsū tū aduersus eū noluit cōmoueri. sciēs q facile dictū seq̄tur multitudo postea vero cū dictus epūs ad strigonien· metropolē extitit postulatus q̄dam q̄ aduersabāt eidē vt p motōem impedirent ipsius exercitū ipsuz iterū infamare vñ ipse de quarūdā amicoz tū suorū cōsilio quēdā procuratorē ad curiam destinauit· postulās a dño pa·quati. purgatōem canonicā faceret ei indicī ad suā innocentiā ostendendā pa.postulatōez illā reputās minus prudā ab ea ipsum sepe reuocare voluit. sed q; procurator instabat.pa.mādauit purgatōem eidē iudicī cū duobus abstantibus quāuis procuratus fuerit q; ex alia cā talis petitio īpedire fiebat q; suffraganei strigonienē ecclē vix eo tpe purgarent eundē q; in facto postulationis cōtradicebant eidē et suffraganei colocen· eccē ipsū tūc nō purgarent cū inter ipsū et colocen archiepz de strigonien·metropoli questio verteret vnde cū nō sint alij pontifices in vngaria merito videbāt q; p epōm regni sui sup illo articulo sepe purgare se nō posset. Nota q; pr̄ diligit filiū quē corripit. Item non dz q̄s habere īmoderatā familiaritatē cū aliq̄.etiā cōsanguinea.vñ suspicio possit haberi. Item facile dictū fuit leue sequitur multitudo.q; pronior ē humana natura ad malū quā ad bonū. Item p imperitiā etiā nō cōcedenda cōcedūtur

Item q̄ aliū cōpurgant.debent eē vicini illius et eiusdē dioc.siue p̄uincie vt eū cognoscāt. Item ex cā admittūtur ad purgatōem alicuj inferioris ordinis cū alias de iure eiusdē ordinis eē deberent.

¶ De testibus. Ca. Queritur hic q̄d cōpurgatores debēt iurare rñdit hic q̄ hoc solū q̄d credēbāt scz q̄ credant eū veraciter dicere q̄ purgatur. Nota q; compurgatores iurare dēt de credulitate. et ita iuramentū cōpurgatorū et iuramentū calumnie videntur similia. Item nō dz q̄s cōpelli subire ancipes iuramentū.

¶ Accedens. Ca. q̄dam diaconus i.nolē dū vellet in presbiterū promoueri q̄dam emuli sui dixerūt illū eē filiū sacerdotis ꝙ̄ qđ dic.ipsū noluit promouere nec pmsit illū a balio promoueri. vñ ille diac.ad dñm pa·accedēs predicta eidē exposuit mandat pa.epō quati. si de hoc ē publica īfamatus et de ipsa infama constare nō poterit purgatōem ab ipso recipiat et ipsū promoueat ad officiū sacerdotis. q; et si nō sit nota delicti tñ ē nota defectus īpediēs ad sacros ordines promouendū. Nota q; īfamatus q̄ nō sit legittimus non dz ad sacros ordines promoueri nisi prius se purgauerit. Item nō legittime nati de iure cōi nō dñt ad sacros ordines promoueri q; et si irregularitas illa nō sit nota delicti tñ ē nota defectus.

Cū dilectis filijs Ca.inter n.presbiterū ex vna parte ⁊ o clericū ex altera sup q̄busdā eccl̄esijs q̄stio verteret pro qua dictus n.pbr̄ et g. procurator o. clerici ad se.ap·accesserūt.procurator ipsius o.ꝙ̄posuit q; cū dictus pbr̄ eēt publice infamatus sup crimine mestus epūs constantiā·ordinarius eius ei purgatōem indixit q̄ cū se purgare nō posset ecclesijs suis fuit per sniam destitutus sed ipse nihilominus eas p violentiā detinebat pro modū cū idē pbr̄ vxorē cuiusdā cōsanguinei sui publice detinerent.q̄dā clericī cōtra ipsū sup hoc ad q̄sdam iudices lr̄as īpetrauerunt.cōtinētes vt dictus presbit̄ sup crimine adulterij ⁊ incestus se purgare non posset ipsū pena debita castigarent ⁊ cuz eis cōstitisset q; idē presbiter pro eo q; īpurgatione defecerat ab epō fuerat condemnatus ipsū tanq; cōtumacē predictis

ecclesiȝ priuauerũt maxime cũ de crimine adulterij et incestus tũ de notorio cõstituisset eisdẽ mãdantes abbati sancti galli ad quẽ beneficiorũ collatio ptinebat' vt beneficia illa cõferret q̃ cõtulit illa o. clerico supradicto vnde pretebat sup illis dicto presbitero ipoi silentiũ ꝛ ipsi o. tra di possessionẽ illorũ beneficiorũ ex aduerso dictus pbr̃ respondit q̃ processus iudicũ predictorũ debebat merito retractari cũ liter nõ cõtẽ. processerunt cõtra ipsum adiacẽs etiã q̃ purgatõem indictã sibi ab electo cõstãcien. curauerit exhibere Sed et rñdebatur q̃ talis purgatõ nõ valebat cũ iudicio pendẽte corã delegatis ordinarius nõ debebat indicere purgatõem infamato ꝛ ita tũ corã nõ suo iudice facta dicitur. his et alijs diligẽter auditis ꝛ intellectis licz lr̃e delegatorũ iudicũ dño pa. ostẽse nõ fuerint vel trãscriptũ ipsarũ tamẽ ex tenore relationis ipsorũ iudicũ q̃ procurator predictus exhibuit dño pa. cõstitit cudẽter q̃ iudices illi processerunt iuris ordine pretermisso. vñ pa. processum illorũ et cessionẽ eccl̃ie a predicto abbate factã retractauit precipue q̃ relatio iudicũ cõtinebat repugnãtia ꝛ aduersa dicebatur ei q̃ crimẽ eiusdẽ presbiteri adeo notorium erat q̃ nullus locus iustificationi erat et tñ permittebatur ibidẽ q̃ ei dẽ presbitero terminũ peremptorium assignarunt in q̃ se purgaret si posset. Si enĩ crimẽ erat notorium nõ erat illi purgatio indicẽda. sed in eũ sũã proferenda Si vero nullus apparuerit accusator et sup predictis criminibus apud bonos ꝛ graues fuerit infamatus purgatio canonica indicat eidẽ nõ obstante q̃ corã predcõ electo dicatur se purgasse q̃ pendente iudicio corã delegatis nõ debuit ordinarius purgatõem indicere infamato. Nota q̃ lit. nõ cõtestata nõ tz processus. Item si nõ valet destitutio nec institutio facta in locũ destitutorũ. Itẽ si nõ valet ptẽ apostole nec accessorium. Itẽ scripture cõtracta cõtinẽti nõ adhibetur fides ꝛ ita cõtracta allegãs nõ tẽ audiẽdus. Itẽ cũ crimẽ notorium tẽ nõ tẽ indicẽda purgatio. sed condẽnatõis ferenda sñtiã. et ita in notorijs necessaria tẽ sñtiã. Itẽ si aliqs tẽ infamatus apud bonos ꝛ graues deficiẽte accusatore dz se purgare. Itẽ purgatõ corã nõ suo iudice prestita nõ tz. vñ iterũ dz se purgare Et ita cũ cõmissa alicui delegato exempta ab ordinario ita q̃ de illa vltius ea pendente corã delegato intromittere se nõ possit.

Accepimus. Ca. archiepõ bisuntinus infamatus erat de simonia de intinẽtia. et q̃ iusticiã vendebant papa mãdauit q̃busdã vt sup predictis se purgaret corã ipsis recepto mandato ipsum citarunt ad pñtiam suã. ipse ad diẽ cõparens purgatõem obtulit sub hac forma viz q̃ erat immunis ab illis criminibus super q̃bus se purgare debebat sed iudices talẽ purgatõm admittere noluerũt significantes hoc dño pa. ipse vero ad apostolicam accedens proposuit q̃ ipsi volebãt vt assereret q̃ nũq̃ a natiuitate sua passus fuerit lapsũ carnis. vñ petebat quatenus sup dicta purgatõem inconsuetam misericorditer mitigaret rigorẽ sed pa. nõ credidit q̃ sub illa forma exactũ fuisset iuramentũ ab ipso sed potius presumit q̃ alia de cã sub illa forma se purgare volebat. viz q̃ immunis erat ab illis criminibus tũ dimissis p pmãz iã eẽt immunis ab illis Sed hoc iurare temerariũ erat tamẽ etiã beatus iacobus dicat et si simplex fiñ hoc ipsũ ignoret aia mea. vñ pa. p̃scriptã formã p̃m quã iurare volebat reprobat vtpote indiscretam et ineptã mandans p̃dictis indicibus vt si voluerit se purgare p̃m hãc formã

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

se purget videlicet q illa crimina grauiora scz simoniā vēdicatōem iusticieet icō tinentiā de qbus extitit infamatus iuret se nō cōmisisse postq fuit in archiepm assumptus. et cōpurgatores iurent qđ credunt illū verū iurasse. q facto illū dimittant in pace. alioqn ipsū ab eccīa bisuntina debeant removere. Nota formā scdm quā infamatus de criminibus dz se purgare. Itē licet qs pniām de cōmissis receperit adhuc nesciat vtrū peccata sint ei dimissa. et in hoc ē ar. q licet qs habeat remissionē vnius āni aut etiā totiq tpis penitētie sibi īposite nihilominus iciunare tenetur. Itē non lz vendere iusticiā.

De purgatione vulgari.

Ivra susceptī. Ca. Queritur vtrū sup possessionibq ecclesiarū possint fieri duella. rñ. pa. q nec sup illis nec sup alijs debent fieri. No. q duella pm canones sūt phibita

¶ Significātibus. Ca. Quidā accusauit v. laicū et frēs sup quodam furto cū q coacti sūt subire duellū in q peccatis alijs prenarratis cecederunt. pter q fuerūt p cōsules spoletine cīt⁹ bonis proprijs spoliati sed postmodū furtū illud apud alios ē iuentū et revelatū qđ fuerāt inocētes. isti frēs significauerūt dño pa. petēti sibi sup hoc prouideri. vnde mādat cōsulibus illis vt ablata restituant vniuersa. Nota q sniā q nulla ē lata cōtra canones nō liberat aliquē nec condēnat. nec trāsit in rē iudicatā. nec necesse ē appellare ab ipsa.

¶ Dilecti filij Ca. Iuonien đ nuo ad fidē cōuersi grauē q̄moniā ad se. ap. transmiserunt q frēs cōpli et alij q sup eos tpalē hñt ptātem. si aliqū de ali q crimine īfamatur. cōpellāt eos subire iudiciū ferri cādentis et sic exinde sequatur adustio. pnā legalē infligāt. Cū igitur iudiciū istud sit interdictū in q deus cōptari videtur. mādat pa. cuidā iudici quatinus dictos fratres et alios per cen. ec. cō pellat vt ab hmōi cōuersorū q tyrannide oio desistant. Nota q iudiciū ferri cādentis prohibitū ē.

De iniurijs et damno dato.

Iniurati. Ca. Ista v. capitula primo posita sūt veteris legis in primo dicitur q si hoīes iurati sūt adinuicē et alter alterū percusserit nec mortuus fuerit sed iacuerit in lecto. percussor soluat ei operas deperditas. et impensas in medico Nota hic pnā pcutientis hominē pm veterē legē percussor prestabit operas amissas et īpensas factas in curatōe

¶ Si qs aparuerit Ca. si qs effoderit cisternā et nō cooperuit eā et bos alterius vel asinus in eā ceciderit dñs cisterne det preciū aī alis et illud qđ mortuum ē illius erit. nota q q occasionē dāni dat damnū dedisse videtur.

¶ Si bos. Ca. Si bos alicuius ab heri et nudiustertius cornupeta ē et dñs illū nō custodierit. si aliū bouē occiderit reddit bouē pro bouē mortuū bouē recipiat. nota q qs tenet ex negligētia

¶ Si leserit. Ca. Si iumētū alicuius leserit agrū vel vineam alterius. restituet estimatōem damni. Nota q qs tenetur de pastu pecoris sui q tenet estimatōem soluere damni.

¶ Si egressus ignis. Ca. Si aliqs apposuerit ignē in agro suo et damnū dederit in segetes vicini sui damnū restituet. nota q occasionē damni dat ꝛc.

¶ Si qs domū. Ca. Si aliquis volūtarie mœnderit domū alicui totū dānum restituet et tres annos peniteat.

Nota q̄ in damnis illatis attēditur volū tas.

¶ Olim sctibentibus ‖ Ca. Florē tini olim posuerūt i tanno epz plxfulanū damna et iniurias plurimas alias ei irro gantes. Sup his cōmisit pa. cām epō mu tiñ. vt eos cōpelleret ad satisfaciendū sup predictis epō predicto epe vocatis partī bus cepit in cā procedere et recepit testes lite nō cōtestata demde cā delata ē ad dñz pa. ipse examinato processu. quia lis cōtes tata nō fuit processū illū reuocauit et q̄ cō mune florētie tannauerat epm fesulanū cōtra deū et ecclīstica libertatē propter iniu riā tanni et ꝓpē expensas et alia damna propt, hoc subsecuta damnauit cōmune floren. in mille libris vsualis monete p̄ missa taxatione et prestito iuramēto fesu lano epō. No. q̄ nō tenet processus lit. nō conte. Itē non tz tannū datū in ecclīsti cā persona cōtra ecclīsticā libertatē. Itē cōdemnatio expensarū sp facienda ē taxa tione premissa et iuramēto secuto.

¶ In nostra. ‖ Ca. Brixiēses mlt tas discordias olim habuerūt inter se q̄ rum occasiōe multa damna sustinuerūt illata ad iuicē propt qd cōiter statutū fecerunt de nō petēdo vel recipiēdo vlteri us restauratōes damnorū a cōi et statuz huius firmauerūt etiā iuramento. sed p̄ ter damna occasione hꝰ discordie mlt tas fecerunt expensas q̄s petebant sibi re fici a cōi dubitatū fuit an obstaret eis iura mētū sup damnis nō repetēdis. propter qd epūs Brixien proposuit hoc in presen tia pa. Cū ergo aliud sit damnoz restau ratio et aliud satisfactio expensarū iura mento prestito sup articulorū nō dz intel ligi factū expensarū vñ mandat pa. quā tinus iuramēto predicto nō obstāte epūs posset auctoritate pa. q̄ dictū cōe pro bono pacis et cōcordie cōtribuat ad expē sarū satisfactionē ad arbitriū ipsiꝰ sicut videbit expedire. Nota q̄ iuramentū nō extenditur ad aliud q̄ iuramentū sit Itē aliud ē damnū z aliud expense et iō iura mentū prestitum sup vno nō extenditur ad aliud. Itē propter bona pacis multa fiunt q̄ alias fieri nō dñt

¶ Si culpa. Ca. aliq̄s culpa su a damnū dedit alicui aut iniuriā irroga uit seu aliꝰ irrogantibus iniuriam opē tulit et hoc in pertia vel negligētia euenerunt. dicitur sup his satisfacere te netur nec ignorācia ipsū excusat. q̄ sa debuit ex facto suo iniuriā posse cōtinge re iacturam

¶ Qd si alia. ‖ Ca. Ecce aīalia tua damnū dederunt nihilominus satisfa cere te oz nisi tu velis liberare teipsū dā do aīalia tua damnū passo. sed si aīalia tua fera fuerūt et q̄ cōsueuerūt nocere. nō sufficit ad liberatōem ea dando. q̄ nō curasti quā debuerās diligētiā adhibē in fine dicitur q̄ licet ille q̄ occasionē de dit damnū dedisse videtur. tamē secus est in illo dicendū q̄ diligentiā quam debue rat adhibuit ne damnū cōtingeret nota q̄ q̄s tenetur si culpa sua damnū dedit. Itē tenetur q̄ iniuriā irrogauit vel aliꝰ opē tulit et ignorātia in talibus nō excu sat. Itē sufficit dare aīal pro damno da to ab ipso sed in feris aīalibus hoc nō suf ficit Itē q̄ occasionē damni dat damnū dedisse videtur cū diligentiā nō adhibuit quā debuit. Itē non ē imputandum q̄ de cōtingentibus nihil omsit.

¶ De pēnis

Eque. ‖ Ca. q̄ticus q̄s pec cat totiēs punitur dz. nota q̄ frequens delictū frequēter pu nitur dz

¶ Presbiteri. ‖ Ca. Si aliq̄s int

fecerit presbiterū et cōpositio inde fiat. acceptā illa pecunia soluatur illi epō ad cuius prochiā ptinet ita q̄ medietatem tribuat in vtilitatē illius eccē cui presfuit et alteri pro aīa defuncti pauperib9 erogat q̄ nullus hēres eiꝰ primo ē quaz ille q̄ ipsū dño sociauit. Nota q̄ pēnā pecuniarī ā quā recepit epūs ab aliq̄ sibi met appellare non dz sed in vtilitatē eccē distribuere. Itē eccā ē hēres clericoruz vnde in rebus eorū succedere dz.

¶ Licet iuxta apostolū. Ca. archidiacoui cōuentrēn. epūs pro corrigendis excessibus a clericis. et laicis pecūniariā exigebant. Itē pro ānua exactione. q̄q̄z rectores eccārū suspēdūt et eccās interdicūt a vicariis denarios exigunt. vt eos in ecclesiis celebrare permittant. hec et alia cōmittebant cōtra ca non ū instituta mandat pa. cantuarien. archiepō quati. hec predictis archidiaconis districtius inhibeat. Si aūt cōtra ve mere presumpserint eos ec. cen. cōpellat. Nota q̄ excessus clericoruz sūt pumendi pena spūali sēdm canones z nō pecuniaria.

¶ Calūniā. Ca. Qui calūniose litigant cōdemnandi sūt in expensis. et ꝺ calūnia puniātur ꝑm q̄ leges precipiūt quia istud sacris cōsonat institutis. precipit pa. vt decetero in pecuniariis causis victus victori in expensis cōdemnetur ni si feratur sniā pro absente. Nota q̄ qui calūniose litē agit. in expensis alteri parti cōdemnari dz.

¶ Nō in dubiis. Ca. Sacerdotes q̄ gubernāt naues ad pugnā et q̄ psonaliter cōflictū exercēt et alios inuitant ad pugnandū oēs sūt deponendi. Nota q̄ nō solū ille ē homicida q̄ iterficit sed etiā ille q̄ inuitat ad interficiendū.

¶ Tue discretionis Ca. clerici aliq̄ deprehendūtur in latrocinijs z in aliis magnis sceleribꝰ. q̄ritur qualiter sint puniendi. rñ. pa. q̄ a suis ordinibus sūt degradandi et in artis monasteriis detrudi ad agendū pniām. Nota q̄ clerici deprehensi in latrocinijs z in magnis criminibus degradati dñt et in artis monasteriis detrudi.

¶ Cōstitutus. Ca. Epūs laicanus cōcessit monasterio cuīpe ferate oēs eccās in eius dioc. sitas ptinētes ad monasteriū illud z q̄cquid iuris habebat in illis in emphiteosim sub annua pensione reddenda et ita q̄ sola pensione cōtentus eēt sub certa pena apposita instrumento inde cōfecto postmodū orta fuit super his cōtencio inter eos per cōfessionē vtriusq̄z partis cōstitit q̄ pars monasterij subtraxit episcopo pensionē et epūs exigit a monasterio pensionē et sic vtraq̄z pars cōmisit in penā. vnde dñs pa. vtrāq̄z partē a pena illa reddidit absolutā. nota q̄ confessio in iure facta preiudicat. Itē pena cū pena cōpensatur.

¶ Sup his Ca. Quidā clericus cora pa. in testimonio vacillauit z variauit in dicto suo pa. fecit illū capi z teneri queritur vtrū propter hoc incurrerit infamiā rī q̄ nō. Nota q̄ vacillās vel varians in testimonio nō ē ipso iure infamis.

¶ Suā ad nos Ca. clerici sancti fortunati condēnati fuerūt epō spoletano in ix. libris per quoddā arbitriū sub certa pena nisi eas psoluerint in termino xxxiij. libras epūs impetrauit quasdā lras contra eos tacta veritate p quas fecit eos sibi condēnari in xxx libris noīe pene q̄ nō soluerant totā sūmam in termino constituto vī dicti clerici dño pa. querimoniā transmiserūt. mandat pa. episcopo spoletano quati. vij. librarū solutiōe

cõtentus existat. et sup pena xxx. libra. clericos de cetero nõ molestet. cũ nõ dece at ipsũ in honestis ãstibus cũ aliena ia ctura ditari. Nota q pena nõ dz exigi ni si pro parte soluta i termino constituto licet de rigore iuris sit cõmissa in totũ et ꝑm q̃sdam et i totũ exigi possit in q̃ sniã fuit iudex q clericos istos cõdemnauit. Itẽ cũ alterius iactura nemo dz ditari. et precipue clerici.

Ad aures. ¶ Ca. Quidã ciues vincẽtini epm suũ i terse cerũt. ꝙ qđ fu erunt feudis et beneficijs q̃ a vincentina eccã detinebant per sniãm spoliati. ãsiuit epũs vincẽti. vtrũ ipsis vel eorũ hẽredi bus illa beneficia sint restituẽda. rñ. pa q nec ipsis nec eorũ hẽredibus sũt illa be nefitia restituẽda. seu de nouo alia cõferẽ da cũ maiori sint etiã aĩaduersione plec tendi. Nota q oĩa beneficia dz q̃s amit tere q̃ obtinet ab eccã q̃ prelatũ ipsius in terficit. nec alia sibi vel eius hẽredibus cõferenda sũt de nouo. Itẽ pena nõ solũ tenet auctorẽ. sed extẽditur ad hẽredes.

Dilectus. Ca. dicitur hic q si aliq̃s temere ꝓrupit cõtra iudicis asser tionẽ ꝑm arbitriũ superioris dz puniri cũ de ipsis litigatoris ĩpbitare cõstiterit ne vilescat iudicialis auctoritas. Nota q litigator q̃ temere cõtradicit iudici corã q̃ tractat arbitrio superioris puniri dz. q nõ e vilipendẽda iudicialis auctoritas.

In q̃busdã. ¶ Ca. patroni eccã rum aduocati seu vice dñi in tãtam pre sumptionẽ se extollunt. qđ cũ dz vacanti bꝰ eccleſijs de psonis idoneis prouideri difficultates ingerũt. et malicias ꝛ depo sitionibus vel de possessionibus. et alijs bonis eccãꝫ ꝓ sua volũt disponere volũ tate. et qđ deterius e in nece prelatorũ ꝓsumunt ꝓhibet generale cõsiliũ expſ se q de cetero patroni vice dñi aduocati sup predictis nõ plus vsurpent. q̃ experi antur in iure ꝓmissum et si cõtra fecerint ꝓ seueritatẽ canonicã cõpescãtur ne. qđ ad defensionẽ e inuentũ ad depressionẽ va leat retorqueri. Statuit insup cõsiliũ q̃ tiꝫ si patroni aduocati seu feudatarij seu alij beneficiati clericũ vel rectorũ aliuiꝫ eccã ꝓ se vel ꝓ alios occidere vel mutilare presumpserint amittant q̃quid iuris in eccã habent vel ab ipsa tenẽt et vsq̃ in quartã generatiõem posteritas taliũ in clericorũ collegiũ nullatenꝫ admittatur neq̃ in domꝫ regularibꝫ prelatiõem a liquã assequãtur. nisi cũ eis fuerit dispẽ satũ nota qđ prouisũ e ad defensionẽ nõ dz ad grauamẽ extẽdi Itẽ nota penã il lorũ q̃ cõtra eccãm delinquũt fez ꝙ amit tere dñt q̃d ab eccã tenẽt. Itẽ pena ex tẽditur ad hẽredes Itẽ monachatꝫ oẽm maculã nõ absterget.

Grauem. ¶ Ca. canões riſter nien vel registerij multas iniurias ꝛ gra uamina irrogauit capitulo lauduñ. ꝓpt qđ ꝑ iudices delegatos apostolica sede fu it excõicatus et ꝑ duos ãnos et ãpliꝫ in excõicatiõe pſistẽe noluit parere iuri cla ues eccle cõtemnẽdo vñ capitulũ lauduñ. iterũ signficauit hoc dño pa. quãuis hu ius ptinacia nõ careat scrupulo hereticꝫ prauitatẽ mãdat pa. q̃busdã quati. si co mes ille cõmonitus iuri parere noluerit absoluãt eccãs in q̃buscũs hz ab eiꝫ ob ligatõe et fideles ipsiꝫ ab obligatõe ipsi us quãdiu in cõicatione pstiterit denũci et absolutos. nota q excõicatus q̃ con temnit claues eccle ĩterũ puniẽdus e ꝓ ut hic dicit q̃ crescẽte cõtumacia crescẽ dz pena Itẽ ar. qđ nobiliẽti parcendus e circa penas ĩpoẽdas.

De penitẽtijs ꝛ remissionibus.

Manifesta ¶ Ca. ꝓcet nota q̃ q publice peccat publice puni

endus eſt.

¶ Qui pbr̃m Ca. Statutū fuit in cōcilio maguntiñ. vt ſi aliq̃s pbr̃m occiderit xij. annis peniteat et ſi cōiugatus fuerit. vſq; ad tps vite ſue milicie angulo careat. et inde nō cōtrahat. Nota q̄ interficiēs pbr̃m xij. annis penitere dz. Itē ſi miles pbr̃m occiderit angulo milicie ꝑpetuo careat ⁊ poſtea nō cōtrahat.

¶ Significauit Ca. Quidā nobilis p. noie. cū fredericus dict9 ĩperator rediret ab vrbe romana tpe quo habuit guerrā cū alex. denegauit ei q̄dā caſtr̃ vñ contigit q̄ quatuor caſtra deſtructa fuerūt. et multi hoīes ĩterfecti. ⁊ alia mala cōmiſſa. dictus p. ſignificauit hoc dño pa. ꝓtēs ſup hoc aīe ſue ꝓuideri. vñ mandat archiepō mediolañ. quati. ſm q̄ ſibi viſū fuerit penitētiā ĩponat eidem cōſidēs q̄ pro libertate ſua et ecclē druotōe hoc fecit. vñ talē diſcretōem adhibeat vt cū ipſe. quā alij timore penitētie a ſeruicio ecclē nō retardētur. nec ſalutis ꝓfectū debeant formidare. Nota q̄ pniē ſunt arbitrarie. Itē inſeri cōdicer agēdum ē cū ꝓcatore. Itē licitū ē p libertate ſua pugnare. Itē minus agitur cū his q̄ pro ſeruicio ecclē ꝓcatū incurrūt.

¶ Rō aūt. Ca. Queſitū fuit a dño pa. vtrū remiſſiones q̄ fiunt in dedicationibus eccl̃arum aut cōferentibus ad edificatōem pontiū. proſint alijs quā his q̄ ſubſint illis q̄ has remiſſiones faciunt cū. pa. q̄ cū a nō ſuo iudice ligati nullus valeat vel abſolui. hmōi remiſſiones illi ſolūmodo proſunt. q̄bus proprij iudices hoc cōceſſerunt. Nota q̄ pniā a nō ſuo iudice lata nō tz. Itē ar. q̄ clericos ſine licētia ſui epi ĩ aliū iudicē etiā eccl̃ſticū cōſentire nō pōt. Itē remiſſiones vel indulgētie illi tm̄ proſūt q̄ remittēti vel ĩdulgenti ſubſunt.

¶ Rō q̄dam. Ca. alicq̄ q̄q; veniunt ad cōfeſſionē de crimiñbus ſuis ⁊ ꝓtunt ſibi pniam ĩponi. cū nolūt de oībus cōfiteri. dicūt ſe cōtimere nō poſſe. queritq̄ de his ſit agendū. cū. pa. q̄ eorū cōfeſſio audiēda ē. et eis ē de crimiñbus alijs cōſiliū ĩpendendū. q̄ tz hmōi pniā nō ſit vera q̄ ad vitā eternā admitti dz eorū cōfeſſio et pniā ē illis ĩponenda. Nota q̄ cōfeſſio nō vere penitētis dz recipi ab eccl̃a.

¶ Licet tā veteris Ca. Dicitur hic q̄ ſi q̄s ieiunare dz in pane et aq̄ et nō hz panē legumiñ9 ⁊ piſcibus vel alijs refocillatur ſi neceſſitas id expoſcat ad ꝑfectā tñ diſcretione vt nō ad delicias ſed cū ad ſuſtētatōem vtatur. Nota ar. q̄ neceſſitas licitū facit q̄ alias nō licet.

¶ Queſitū. Ca. Presbiteri grece vtūtur matrimonio ĩ minoribus ordiñibus cōtracto. q̄q; contingit q̄ optimūt filios ſuos in lecto. q̄ritur vtrū publica pniā ſit eis ĩponenda pro filijs oppreſſis ſi eā ſibi petāt ĩungi. cū. pa. q̄ ſi ipſis procurantibus vel ſtudioſe negligētibus ſi ilij oppreſſi reperiūtur ab officio altaris debent ꝑpetuo abſtinere et grauior pniā quā laicis ē eis ĩponēda non tñ publica niſi in publicū id veniat. ſed ſi ex incuria ipſorū mortui ſūt ĩ amie. et illud ē occultum. penitentia eis ĩponatur pro arbitrio ſacerdotis ⁊ ad terrorē aliorū ad tps abſtineāt ab officio miſſe Nota q̄ pena torre mortē ⁊ ſtudioſe negligere parificātur. Itē clerico maior pniā quā laico d̄bet imponi q; quāto gradus altior tanto caſus grauior ſiue lapſ9. Itē clericis nōē pniā publica ĩponēda niſi crimē illd pro quo ĩponitur publicū eēt itē q̄ occulte peccat occulte puniri dz itē pniē ſūt arbitrarie

¶ Deus q̄ eccl̃am Ca. Limoniē.

de nouo cōuersi erāt ad fidē nihilominus tñ aliqñ cōmittebant excessꝰ. q̄ finit eps limonien. et q̄dam fratres q̄ cū eo erāt q̄ literr eēt eis pniā iūgenda. rñ. pa. q̄ pnitētia nō tam fm quantitatē excessus quā fm pnitētis cōtritōem ē moderanda pensata q̄litate pſone sup fornicatione. adulterio homicidio et alijs crimīnibus cōsideratis etiā circūstantijs oībus. et p̄cipue nouitate limonien ecclē pniā dilīgentibus ē īponenda. put saluti eorū videtr expedire sequētes apli vestigia dicētis lac dedi vobis potū nō escā. eos paulatiz īstruendo in fide cōfessionis formā orationē dñicam et sīmbolū illos sollicite edocētes. interim tñ sacramentū corporis ⁊ sanguinis dñi cōsuetis festiuitatibus et in mortis articulo tribuāt eis dē. Nota hanc decretalē pro illis q̄ iūgunt pnitētias q̄d attendere debeant scz q̄ntitatem excessus. pnitētis cōtritōem. qualitatez pſone. Itē nouitas fidei in hoc dz attendi. Itē a lenioribꝰ dz q̄s magre. q̄n nouus ē q̄s nō solū in fide sed etiā i doctrīa

¶ Officij ‖ Ca. mulier q̄dam cū p̄le nō haberet nec speraret habere timēs ne viri possessio deuolueretur ad aliae. fuccū quarundā herbarū potauit. et sic ventrē eis īturnuit. ⁊ grauidam se ostendens partū supposuit alienū. illa timens maritū. q̄ plem suā eē credidit. nō audet facinus reuelare mulier aīe sue desiderās prouide cōfessa fuit hoc cardinali sancti laurētij pbēo. in iudicio pnitētie. cardīalis significauit hoc dño pa. petēs ab eo vtrū fraude ista durāte sit ei pniā īungenda rñ. pa. q̄d sicut mulieri q̄ ignorāter marito de adulterio prolē fuscepit quāuis illa vxo nō audeat cōfiteri. nō ē pnitētia deneganda. ita nec isti mulieri ē pniā deneganda. et p̄cipue si p alios īteligat alienos ad q̄s timeat possessionē iuri deuolui. Sed cōpetens sibi satisfactio ē iniungenda. Nota q̄ pniā indicat alicui licet adhuc in peccato moretur. Itē in iudicio aīe creditur cuilibet.

¶ Noua q̄dam ‖ Ca. in q̄busdam partibus abbatisse moniales proprias benedicebant. et ipsarū cōfessiones audiunt. et euangeliū legere ac predicare presumunt. ista noua et laudita peruenerūt ad noticiā dñi pa. vnde sup hoc scribit episcopis in q̄x dioc̄sibus hoc fiebant mandans eisdē quati. cū hoc sit absonū et absurdū ne decetr id fiat. firmiter inhibere procurent q̄ ls beatissima virgo maria dignior et excellētior fuerit apostolis vniuersis nō tamē illi. sed istis dīe claues regni celorū cōmisit. nota q̄ abbatissa moniales benedicere nō potest / nec cōfessiones audire nec predicare publice nec euangeliū legere. Itē beata virgo dignior ē et excellētior oībus apostolis. Itē officiū clauiū nō cadit i sexū femineū.

¶ Q̄d aūt ‖ Ca. contingit aliquā dioc̄ terra supponitur interdicto et prohibentur diuina officia celebrare / preter baptisma parulorū et pniās morientiū / q̄ fitum fuit a pa. vtrū tunc viaticū scz corpus dñi dandum sit decedētibus / rñ. pa. quod in verbillo per quod pnitentiam morientibus nō negatur scz cū dicitur p̄ter. pniās morientiū viaticū etiā scz eucharistia īteligit q̄ decedētibꝰ cōcedit.

¶ Licet aūt ‖ Secundo dicitur q̄ tpe generalis interdicti oībus tā vnctio quā ecclāstica sepultura denegatur. tñ pa. ex grā cōcedit vt clerici decedētes qui tñ interdictū seruauerūt / in cimiterio ecclesie sepeliātur siue cāpanarū pulsatione cessantibus oībus solēnitatibus / tertio dicitur q̄ tpe interdicti clerici in conuentualibꝰ ecclesijs bini ⁊ bini vel simul tres pñt dicere horas canonicas ianuis

clauſis excõicatis interdictis excluſis vt potius videatur legere quã cantare. itaq; extentius audire nõ poſſint qi et ꝙbuſdã regularibus ſibe priuilegiũ a ſe. ap. ẽ cõceſſum. in fine dicit q; recipientibus ſignũ crucis. penitẽtia ſi eã poſtulauerint nõ ẽ deneganda. q; aliꝰ peregrinus poteſt de gratia cõcedi. Nota q; penitẽtibus viaticũ denegari nõ dz. Itẽ nõie penitẽtie viaticũ intelligit. Itẽ clerici interdicti poſſunt ſepelici in cimiterio. Itẽ interdicti potius debent legere horas canonicas quã cãtare Itẽ crucesignati et pegrini interdicti poſſunt accipere penitẽtias.

¶ Vis vtriuſq;. Ca. Statuit cõcliũ generale q̃libet fidelis vtriuſq; ſexus. poſtquã diſcretionẽ habuerit ſaltẽ ſemel in ãno. ſua ſolus cõfiteatur peccata ꝓpio ſacerdoti. et ad minus in paſcha ſacramentũ euchariſtie ſuſcipiat reuerenter niſi de cõſilio ſacerdotis duxerit abſtinendũ. alioq̃n ab ingreſſu eccl̃e arceatur et mortẽ ſubeat eccl̃aſtica ſepultura. Secundo dicitur q; ſi aliq̃s alieno cõfiteri voluerit ſacerdoti. licẽtiã prius obtineat a ꝓprio ſacerdote. tamẽ aliꝰ ipſũ ligare non poſſit vel ſoluere. Sacerdos aũt ſit diſcretus vt diligẽter inq̃rat circũſtantias peccatoris. et peccati ꝙbus prudenter intelligat qualẽ cõſiliũ ſibi debeat adhibere. precauẽs diligẽter ne verbo v̄l ſigno q; dat aliquatenus peccatorẽ. et ſi conſilio prudentiori indiguerit illud requirat ſine alicuius expreſſione perſone q̃ enĩ peccatũ in pniã ſibi detectũ manifeſtare preſumpſerit ab oĩ officio ſacerdotali d̃ponatur et in arctũ monaſterium ad agendã penitẽtiã detrudatur. Nota q; q̃libet fidel̃ ſemel ĩ anno pniãz accipere dz et cõionẽ Itẽ fallit hic regula illa. cui cõmunicamus vivo et mortuo cõicare debemus. Itẽ ab illo ſacerdote nemo põt abſolui q; ligari. ſine obtẽta licẽtia proprij ſacerdotis. Itẽ ſacerdos tenetur inquirere circũſtantias peccati et peccatoris. Item ſignis loquimur. Itẽ aliq̃d licet ĩ genere q̃d nõ licet in ſpẽ. Itẽ ſacerdos q̃ peccatũ in pniã ſibi detectũ reuelauerit. dz deponi et in monaſterium detrudi ad penitẽtiam agendam.

¶ Cũ infirmitas. Ca. Dicitur hic q; infirmitas corporis aliq̃ accidit ex peccato. ideo prohibetur in hoc capitulo ne medici infirmos in ſuã curã recipiant/ niſi prius infirmꝰ p medicũ ſe ad cor uerterint emẽdare q; remota cã remouet effectus. Secõdo dicitur q̃d hoc dedit cãm huius cõſtitutionis. q; q̃ infirmatur a liq̃s et dicitur ei a medico vt de ſalute anime diſponat cadit in deſperatiõem / et facilius mortis periculũ incurrit. Tertio dicitur q; ſi medicꝰ fecerit cõtra iſtã cõſtitutiõem. poſtq̃ p prelatos locorũ fuerit publicatus. excõicetur vſq; ad ſatiſfactionẽ cõdignã. Quarto dicitur q; cum aĩa ſit multo precioſior corpore / nullus medicus ſuadeat egroto. q̃d in periculum aĩe conuertatur. Nota q; infirmitas corporis aliq̃ puenit ex peccato itẽ ceſſãte cã ceſſat effectus. // itẽ trãſgreſſores cõſtitutionũ dñi pa. excõicari debent. itẽ aĩa multo precioſior ẽ corpore

¶ Cũ ex eo Ca. in hoc capitulo dicitur q; queſtores elemoſinarũ p̃ patentias admitti nõ dñt. niſi litꝰ apoſtolicas vel loci epi muniãtur. nec aliud predicare debent quã in forma cõtineat. forma vero trãſtum in hoc capitulo inferius cõtinetur expreſſe Secõdo dicit q; q̃ſtores elemoſinarũ in tabernis vel aliꝭ inhoneſtis locis hoſpitari nõ debent/ nec magnoſplus facere. nec falſũ religionis habitũ ſimulare. Tertio dicit q; cũ baſilica dedicatur ſiue ab vno ſiue a pluribus epis

vltra annū nō extēdatur indulgētia nec in āniuersario dedicationis tpe vl· dies excedat remissio. ea maxime rōe/ qz cō. pō. cōsuetū hoc moderatiē in talibus obseruare. Nota q̄ creditur īcepi. ¶ Itē iurisdictio nō extēditur vltra illud qđ in littere cōtinetur. ¶ Itē questores elemosinarū in ihonestis locis morari nō dēbēt. ¶ Itē indulgētia nō dz annū excedere. ¶ Itē papa obtinet plenitudinē potestatis. ¶ Itē minores prelati exēplū accipere dēbēt a maioribus.

¶ Nostro postulasti. Ca. Quesiuit quidā prelatus vtrū per suā quincuriam possit cōcedere remissionis īās generales rō. pa. q̄ hoc liberē potest facere ita tamē q̄ statutū generalis cōsilij nō excedat qđ ē. s. c. primo Nota q̄ epi pñt cōcedere īās remissionis vl indulgētie in suis quincēnijs.

¶ Ne pro dilatione Ca. cū nullus possit ligari vl absolui. nisi a suo proprio prelato et pticulosū sit episcopis et alijs superioribus z minoribus exēptis suos propter hoc prelatos adīre vl licētiā petere ab eisdē ne pro dilatione pñē pticulū imineat aīarum permittat pa. predictis oībus vt etiā preter sui superioris licentiā prouidū et discretū sibi eligāt cōfessorē. Nota q̄ propter pericula aīarū licēt multa q̄ alias nō licerēt. Itē epi et alij prelati inferiores exēpti possunt sibi eligere cōfessorē sine licētia superioris. Itē discretus dz eligi cōfessor.

De pnīa excōicationis.

Propeo. Ca. Quesitū fuit a pa. si clerici infra minores ānos cōstituti se adinuicē percusserint vtrū sint ad ap. se. mittendi pro absolutione rō. pa. q̄ si infra dictā etatē clerici se adinuicē pcusserint/ siue vnus alterū nō sunt ad ap. se. mittendi. qz etas excusat ¶ Itē nec clerici si sint plene etatis et adinuicē se pcusserint nō ex odio vl inuidia p̄ ex leuitate iocosa. sūt excōicati. ¶ Itē nec magister si clericū cā disciplīe pcusserit vl correctionis qz nō potest in ipsis iniectio manuū violēta notari. Secus vero si ex odio dicti clerici se pcusserint tūc ei ad ap. se. ire dēbēt absolui Nota q̄ clerici ipuberes si se adinuicē pcusserint possunt a suis episcopis absolui. ¶ Itē ar. est etatē excusare nō a toto sed a tāto. ¶ Itē q̄ ludendo clericū percutit vl magē q̄ causa correctionis discipulū verberat nō est excōicatus.

¶ Monachi Ca. Monachi et regulares canonici si se adinuicē percusserint/ nō sūt ad ap. se. mittēdi p̄ q̄ abbates suū sūt absoluendi: et si abbas non sufficit epūs dioc. ē adhibendo nota q̄ regulares se se adinuicē pcutientes p̄ abbatez suū possunt absolui.

¶ Si vero alicuius Ca. primo dicitur. q̄ si hostiarius alicuius potestatis preterea officij sui malignatus z maliciose clericū lederit ab epō suo pōt absolui nisi grauiter eū vulnerauerit Secōdo dicitur q̄ si officialis clericū vulnerauerit nō potest sine mandato romani pontificis absolui/ qz laico nō datur tāta potestas nisi forte turbā arcēdo casu fortuito clericū ledat Tertio dicitur q̄ si clericus vl laicus vim vi repellendo clericū percutiat nō ē excōicandus neqz excōicatus/ quia vim vi p̄m q̄ iura permittunt repelle re licet/ vltimo dicitur q̄ si aliqs in clericū turpiter inuētū cū matre filia soror re vl vxore manus iecerit violentas nō ē excōicatus Si aūt inueniat eum in stupro vl adulterio cū alia q̄ ipsū talē nō attingat et in eū violētas manus iecerit ē excōicatus. nota q̄ q̄ pretextu

officij sui clericũ percut. ab epõ põt ab solui. Itẽ qđ casu fortuito fit/nemini est ĩputandũ. Itẽ vim vi repellẽdo clericũ practicẽs. nõ ẽ excõicatus. Itẽ parentes clericũ turpiter coeuntẽ cũ vxore matre sorore vel filia nõ excõicatus ẽ in vltimis personis tenet ẽ.

¶Si vero aliqs. Ca. Si aliqs manus violẽtas iniecerit in clericũ nutrimentũ comã ignorãs q clericus fuerit non erat excõicatus vel si de hoc dubiũ fuerit et propria manu iniecerit qđ eũ clericũ ignorauerit. Si aũt iniecte noluerit/sicut ab excõicato cõuenit abstinere q cõstat eũ violẽtas manum clericũ iniecisse. Nota q ignorantia excusat ab excõicatione. Itẽ p iuramentũ purgatur cõscientia alicuius. et sic ignorantia p iuramentũ probatur. Itẽ q ignorãtiam allegat eã probare dz. Itẽ iuramento alics statur in preiudiciũ alterius sed hoc facit presumptio habitus laicalis.

¶Nõ dubiũ ẽ. Ca. dicit hic q q cũqz violẽtas manus in clericos aut cuiuslibet religionis cõuersos iniecit sniãz excõis incurrit et a solo papa. possunt absolui nisi in articulo mortis. Nota q pcurãs clericũ ã alicuius religionis cõuersũ a solo pa. potest absolui. Itẽ propt periculũ mortis multa fiũt q alias non fierent.

¶Mulieres. Ca. dicitur hic in hoc responso q si mulieres et serui q sui iuris nõ sunt manus in clericũ violẽtas iniecerunt ab epõ dioc. pñt absolui Secũdo dicit aliq delicati et magne potentie violẽtas manus in clericos iniecerunt. Sed dicũt q laborẽ veniendi ad ap. se. sustinere nõ possunt. ꝗritur qđ iuris sit/rñ. pa. q statuis psone et veritas negocij prius ẽ intimanda vo. pon. et ꝑm eius cõsiliũ erit procedendũ Tertio dicit aliq nõ iniciũt violẽtas manus in clericũ sed alij de ipsorũ mandato hoc faciũt. ꝗritur an isti q hoc mãdant sint excõicati. rñ. pa q sũt excõicati et sũt ad ap. se. mittendi cũ ille vere delinquat cuius mãdato delictũ cõmittitur. nota q mulieres ⁊ serui ab epõ dioc. q iectione manuũ in clericũ possunt absolui et sic nota q paratus serui et cõditioni. Itẽ status psone ⁊ veritas facti vel negocij attendenda ẽ. Itẽ q mandat tenetur vt faciens hoc edicto.

Itẽ idẽ ẽ mandare qđ facere

¶Porro si aliqui Ca. Si aliq violentas manus iniciũt in fratres suos et priã ducti nõ commoti et priuatis postulant veniã q forte occulta fuit offensa. monẽdi sũt vt satisfaciãt: et pro absolutione apostolico cõspectui se presentent sine q absolui nõ possunt. nota q non dz qs absolui p intentione violenta in clericũ nisi prius satisfecerit leso. Et ẽ hic ar. q nõ valet priã sine satisfactione.

¶Nulli se possunt Ca. aliq sunt priuilegiati. queritur an p priuilegium excusentur q minus excõicatos vitare teneantur rñ. pa. q pretextu priuilegij nõ excusantur q minus excõicatos vitare dẽant et si clericos leserint sicut excõicati debent vitari. nota q priuilegiũ non extẽditur ad iniquũ cõpendiũ nec tuetur aliquẽ in delicto.

¶Parrochianos Ca. Dicit hic q q violentas manus emittunt in monachos vel conuersos tãq excõicati sũt deuitandi et euitandi donec lesis cõgrue satisfecerint/et apostolico se cõspectui presentauerint pro absolutione. nota q conuersi eodẽ priuilegio gaudẽt cũ monachis quorũ sunt conuersi. itẽ satisfacere dz qs leso antecq absoluatur. item absoluendi a pa. lrãs sup satisfactione premissa secũ portare dñt

¶ Ex tenore. // Ca. Quidã cano nicus b. nolẽ violẽtas manus inf̃it i ꝗn dam subdiaconũ qꝫ forte ꝓ absolutione ad se. ap. ire nõ potuerat Ianuen̄ archie piscopus significauit hoc dño pa. vñ. mã dat eidẽ quati. recepto iuramento ab ipso b. ꝙ suo debeat stare mandato auctorita te pa. ipsũ absoluat et sibi in virtute iura menti precipiat ne de cetero in clericum monachũ vel alicuius religionis cõuer sum manus violẽtas inĵciat nisi se defen dendo aut de mandato suorũ prelatorũ hꝰ fecerit vel nisi sup eũ habeat prelatõis officiũ aut magisterĩ et in quatuor istis casibus nõ ẽ excõicatus patiens et si i clericũ socĩũ suũ manus iecerit non ꝑ cipiat ei per sacramentũ licet sit excõica tus Nota ꝙ excõicatus ꝓ violenta iniectione iura: stare mandato ecc̃e. Jt̃ hic ẽ forma ecc̃e expressa ꝑm ꝙ excõicati ꝓp ter manus violentas in clericũ vel cõuer sum dñt absolui Jt̃ nota quatuor casus in ꝗbus percutiens clericũ nõ ẽ excõicatꝰ scz defendendo se aut si de mandato prela ti hoc fecit vel super eũ habeat prelatõez vel magisterĩ.

¶ De cetero. Ca. dicitur hic in hac dec. ꝙ si ꝗs manꝰ violẽtas inĵcit in clericũ ẽ excõicatus si habeat inimicitias capitales propter quas ad ap. se. sine pe riculo ire non possit vel propt̃ alias iust as cãs dioc. ipsum absoluat iuramento recepto ꝑm formã ecc̃e ei precipiat sub debito iuramenti vt quãcito poterit re. pon. adeat mandatũ apostolicũ receptu rus Nota ꝙ in oĩ edicto subintelligitur rationabilis excusatio. Jt̃ nemo dz crede re capitalibus inimicis

¶ Ad hec. Ca. iudex delegatus ex cã rationabili excõicauit aliquem ille excõicatus lr̃as impetrauit ad aliũ dele gatũ iste secundus delegatus mandat or dinario vt illũ habeat absolutũ quẽ pri us denunciauerat excõicatum ad mãda tũ prioris delegati: dubitat ordinarius quid facere debeat rñ. pa. ꝙ si i litteris se cũdis contineturvt recepta sufficiẽti cau tione ipsũ excõicatũ absoluat ordinarꝰ ipsi debet habere absolutũ quia re. ec. absolutõem sñt̃ aliorũ iudicũ delegatorꝝ nõ cõsuevit alĩ demandare nisi in lr̃is cõ missionis sit expressum de sufficiẽte cau tione prestanda ab his ꝙ debent absolui ꝙ de mandato ecc̃e debeant obedire Casꝰ iste colligitur per antiquã dec. Nota ꝙ rescriptum impetratũ preter re. ecc̃e con suetudmariũ. stilũ non valet. Jt̃ excõi cati pro iniectione violenta cautõem pre stare dz mandato ecc̃e obedire antequã absoluãtur.

¶ Ea noscitur Ca. In principi o huius dece. dicitur ꝙ epũs quatuor p sonas absoluere potest ab excõicatione propter violentã manuũ iniectionẽ in ec clesiasticã personã satisfactione prestita iuxta facultates ipsarũ alĩ vero oẽs siue pauperes siue diuites adap. se. vel eius legatũ pro absolutione sua se presentẽt si vero tpe ĩfirmitatis timore mortis a su o prelato fuerit absolutus per iuramen tũ precipiatur eidẽvt sanitate recepta ad re. ecc̃am vel eius legatũ accedat manda tum apostolicũ recepturus. Nota ꝙ mu lieres senes valitudinarĩ. et mẽbrorum destitutionibꝰ ĩpedi ti ab episcopis possũt absolui. Jt̃ facultates in satisfactione sp cõsiderande sunt. Jt̃ delictũ semel puni tũ iterũ punit nõ dz

¶ Cũ nõ ab hoĩe Ca. aliqs ẽ ex cõicatus ꝓ violenta manuũ iniectione in clericũ sed nondũ ẽ denunciatꝰ queri turvtrũ ab alĩe sit vitãdus rñ. pa. licz nondũ sit denunciatus debeꝫ illũ euitãr nisi forte id tibi soli constet in ꝗ casu ipm

priuatim tñmodo debes euitare: vt tuba
re cõfusus p latenti exæssu satisfaciãt
quãdiu ab eccã tolleratur. Scdo ḡritur
aliq occidũt clericos q cõtempto habitu
clericali tẽpꝰ mdi et enormitatibꝰ se imis
cent. quæritꝫ an occisores predictorũ cle
ricorũ sint excõicati. rñ. pa. qd in odiũ cle
ricalis exæssus et terroꝛ et correctionẽ
similiũ excõis sũam nõ incurrunt. tñ pe
nitẽcia aliquãtulũ aspeꝛa ẽ illis ĩponẽ
da quasi in laicos talia cõmisissent. no
ta q excõicatus dꝫ euitari antecp denũn
cietur ĩ publico. Itẽ clericũ q habitũ cõ
temnunt et enormitatibus se ĩmiscẽt a
mittunt priuilegiũ suũ citra aliq admo
nitõem. et taliũ occisores nõ incidũt ĩ ca
nonẽ. Itẽ ex psona augetur crimẽ q
quãto gradꝰ altioꝛ tãto lapsus grauioꝛ.

¶ Cũ desideres. Ca. Primo talꝫ
questio hic ponitur. aliqs erat excõicatꝰ
iurauit stare mandatis eccẽ. epũs añ ab
solutõem reddidit ei cõionẽ. ḡritur vtrũz
a baliꝫ sit ei cõicãdũ. et an epũs ei cõicare
debuerit. rñ. pa. q iuratoria cautio q̃ præs
tant excõicati potius ad cautelã ex cõsue
tudine eccẽ introducta ẽ/ quã ex rigoꝛe ca
nonũ. nec ꝓpt iuramentũ dꝫ qs dicta absꝰ
lutus nisi absolutio sit subsecuta nec dꝫ
cõioni restitui aliorũ cũ constet ipsũ ex
cõicatũ fuisse et vtrũ sit eũ absolutũ non
ẽ nec epũs nec alĩ dñt ei excõicare. ni
si ꝑm formã eccẽ post iuramẽtũ fuerit ab
solutus. q q excõicato cõicat ẽ excõicatꝰ
Scda ḡstio talis ẽ. publica fama est ali
quẽ ẽ excõicatũ ꝓpt violentã manuũ in
iectionẽ in clericũ/ ḡritur an propt famã
illã debeat euitari. rñ. pa. q nec epũs nec
alĩ dñt ei cõicare nisi de hoc ad arbitriũ
epi se purgauerit vel saltẽ ad cautelam
fuerit absolutꝰ. Tertia ḡstio ẽ/ aliqs ver
berauit clericũ epõ mediãte clericus cui
suo verberatore cõposuit. et ille sibi non
ciliatus fuit. ḡritur an sit ei cõicandũ
ab aliꝫ rñ. pa. q licet ille clerico satisfe
cerit. eccẽ tñ quã offẽdit propt hoc nõ sa
tisfecit. et nisi ꝑm formã eccẽ fuerit absꝰ
lutus. nõ ẽ ei ab aliꝫ cõicandũ. Nota p
mo q iuramentũ nõ ẽ de substãtia absꝰ
lutiõis vñ si omittatur ĩ absolutõe miꝫil
ominus absolutus ẽ q sic absoluitur/ Itẽ
fama in hoc casu prolat. Itẽ propt fa
mã mdicitur purgatio. Itẽ excõicatus
duos offẽdit psonã quã lesit. et eccã m ꝛ
vtriq satisfacere dꝫ alias nõ dꝫ absol
ui: Itẽ forma eccẽ ĩ absolutõe ẽ necã.

¶ Veniẽs Ca. Ruedã monialis dũ
sacerdos matutinũ officiũ celebraret in
trauit ec cãm ꝛ cepit ludere cũ alio clerico
prestando ĩpedimẽtũ diuino officio. prop
ter qd sacerdos aliquantulũ cõmotus vt
diuinũ officiũ liberius celebraret manus
ĩ eã apposuit vt ipsam extra eccãz pone
ret sed cũ nollet exire cõpulit ipsã intra
eccãm residere/ propt qd epũs sacerdotez
illũ tp excõicatũ vitabant ꝛ faciebat ab a
liꝫ euitari. vnde ipse ad pa. accedens fcm
sibi exposuit. mãdat pa. epõ ḡri. si res ita
se hꝫ ipsũ nõ euitet cũ nõ sit excõicatus
Nota q clerici turbantes diuinũ officiuz
pñt corrigi ꝛ ejci de eccã pt excõicatõez

¶ Peruenit Ca. aliq leuẽ et mo
dicã iniuriã inferũt clericis. vt dicũt prop
ter quã sũt excõicati dñs pa. cõmittit ar
bitrio epi vt videat an leuis sit iniuria ꝛ
nõ. et si iniuria leuis fuerit eos absoluat
ac ad pa. remittat eos sẽ. Quidã volunt
dicere qd hoc decretale cõtinet grãm ꝛ nõ
ẽ ius qd hic dicit. Nota q epi pñt absol
uere de leui iniuria clericos irrogata

¶ Significauit Ca. aliq erãt ex
cõicati a pa. propter suos excessus qdam
clerici sciẽter et spõte ptiçpauerũt illis
excõicatis et ipsos ĩ officijs recepũt. ḡric
a q isti clerici sint absoluendi. rñ. pa. q

isti clerici cadē sniā sunt ligati cū illis excōicatis z ab ipso pa. sūt absoluēdi · vel isti erāt excōicati cū oībus suis ptic̄pantibus · vel partic̄pauerūt clerici isti illis ī crimine. Nota q excōicātes excōicatis a pa. ab eo tātum sūt absoluendi.

Tua nos. Ca° Questū fuit a dño pa. vtrum illi tm ab ipso t sint absoluendi q manus violētas in clericos ī iecerunt rspondit pa. q nō solū q violentas manus mittunt in clericos sed etiā incendiarij si pro incendio sūt excōicati p9 q̄ sunt p̄r sniām ecc̄e publicati a se. ap. sunt absoluēdi. et hoc statutū fuit p̄p̄ter enorme delictū q̄bus p̄cipiendū ē p̄sti to iuramento vt de cetero talia nō cōmittant et iuxta facultates suas satisfaciant sicut p̄cipitur excōicatis p iniectione manuū violēta vt xxiij · q · vlt. p̄ssimam Nota q nō solū verberātes clericos a dño pa. sūt absoluendi · sed etiā incēdiarij p9 q̄ sūt p sniām ecc̄e denotati.

Ad eminentiā Ca. Quidā dubitabat vtrū illi sint p absolutis habendi q̄a cardinalibus de latere pa. missis absolutūtur ab excōicatione quā incurrūt p violēta manuū iniectione in clericos vel in alias religiosas p̄sonas cū ipsi cardinales nullū sup hoc mandatū exp̄ssum ostendant q̄ sunt a pa. q̄d inutile sit et ipse rñ · q illos dz habere absolutos q̄e cōstiterit a talibus beneficiū absolutionis adeptos. Nota q legati q̄ mittūtur a late re pa. licet nō habeant mandatū sp̄ciale absolvere tm possunt excōicatos.

A nobis fuit. Ca. q̄dam epūs p̄tulit sniām excōicationis sub hac forma q q̄s furtū fecerit sit excōicatus quaritur vtrū hec generalis sniā referat ad subditos excōicatoris tm an extēdatur ad oēs q nō sunt de iurisdictione illius ad hoc rñ: pa. q hac sniā nō ligant nisi subditi ipsius excōicati nisi forte plus contulerit maior auctoritas delegantis. Nota q sentētia iudicis nō ligat vel absolvit illos q nō sūt de sua iurisdictione. Item sententia q̄ certas p̄sonas cōp̄hendit auctoritate maioris extēditur ad prorogatur ad alios q nō sūt de iurisdictione proferentis. Item sentētia q̄ nulla ē p̄t rata haberi et erit aliqua.

Cōquesti Ca. canonici regulares cōquesti sūt dño pa. q i. de malefrena et q̄dam alij sequaces illius quasdam ecc̄lias regni ep̄atus fregerunt spoliantes eas dem mandat pa. q̄busdam q̄tenus si ē ita predictos sacrilegos excōicatos denūcīet et faciant artius euitari donec passis iniuriam cōgrue satisfaciant et cū ipsis vtrinq; cōmētibus ad ap. se. accedant Nota q effractores ecc̄larum ipso facto sūt excōicati · et post denunciatōem excōis eorū a solo pa. sūt absoluendi vt hic videtur

Perpendimus Ca. Quidaz sacerdos nominabat se filiū regis / accep tis armis seditōem fecit et guerrā p̄p̄ter q comes q̄dam iussit illū fustigari. q poste a de mandato eius dē fuit suspēsus / quesi tū fuit vtrū occisores illius sint excōicati. rñ. pa. q si sacerdos tali modo exc̄ssit et nō pro pulsando iniuriam fuit occisus sed alios ī ferendo. Interfectores illis nō sūt excōicati / p̄nicīosa tñ iudex iniungat eis cōp̄tentem p̄m merita p̄sonarū Nota q vim vi repellere licet Item clericus inuasōr de se enormib9 amittit priuilegiū suum citra aliquam admonitōem.

Vniuersitati Ca° Quidaz laicus existēs in seruicio cuiusdam abbatis de mandato ipsius in clericū monachum vel conuersū manus iniecit temerarias maxime vbi cū nō subest p̄p̄ quam debeat verberari. querit vtrū laicus ille incidat in excōicatōem rñ · pa. q nisi abbas

in ꝑpria psona hoc faciat cū regulatis disciplīe vl si necessitas iīmineat p clericū vel per monachū hoc faciat tā ille q tales verberari facit quā q verberat excōmunicatus ē etiā si cā subsit propt quā debeat verberari. // Nota q disciplina rēgulatis psē laicū īponi nō dz. sed p abbatē vl p monachū vel clericū:

¶ In audientia. Ca. clerici ali qñ relicto habitu clericali assumunt arma militaria. quēritur vtrū illi q iniuriā corporalē talibus clericis inferūt sint excōicati' et an illi clerici adhuc priuilegio gaudeant clericali. rñ. pa. q hmōi clerici si a prelatis suis tertio cōmoniti nolnerīt arma militaria dēponere de priuilegio clericorū subsidiū aliqđ habere nō dēnt. cum frustra legis īploret auxiliū q cōmittit in legē et lex huic responso prestat optimū argumētū qua dicitur q si matrona casus pudicicia attēptatur in veste meretricali fuerit deprehensa iniuriā agere nō poterit. // Nota q clerici q arma sumunt dūmodo se enormibus nō īmiscerant retinēt priuilegiū clericale vsq3 ad tertiam admonitionem. // Itē q legē vel canonē offēdit illius auxiliū amittit. Et sic punitur in eo in q peccauit. Itē leges in subsidiū canonū inducūtur

¶ Nō de hīs. Ca. Quicūq3 violentas manus mittit in ecclīasticā psonā ē excōicatus nec potest absolui nisi a pa vel eius legato exceptis q̄busdam casibꝰ q̄ in ipsa trā cōtinētur. Nota q in mortis articulo cōstituti paupes senes z debiles vel alio iusto īpedimento īpediti si i canonē late sñiē incurrerint possunt ab epō loci absolui.

¶ Cum p cā. Ca. inter g. et f. archidiaconos gabilon. ecclīe questio vertebatur occasiōe cuiusdā excōis ꝑpetrate p quendā ad se. ap. accessērūt procuratores corū ad se. ap. procurator g. archid. allegauit q f. archid. in succentorē manus iecerat temere violētas tractando ipsū p claustrum ꝑpt q archiepūs ob violentā manuū iectionē et violatōem īmunitatis ecclīe erat excōicatus publice nūciari. sed cū ipse in absolutione sua quā obtinuerat a sede aplica alterā de predictis causis nō expresserit nō dz haberi absolutus. sed tēp excōicatus pro altera euitari: vñ mandat pa. iudicibus quati. si eis cōstiterit dictū f. archidiaconū propt duplicē cām excōicatū fuisse et alterā tm expressisse in līs quas sup absolutione sua īpetrauit ipsū tēp excōicatus cōpellant satisfacere ecclīe pro altera. // nota q violans emunitatē ecclīe excōicatus ē. Itē absolutio tacita veritate vel falsa de cā obtēta nō valet. Itē q pro pluribus causis ē excōicatus oēs illas cās i absolutōe sua exprimere dz alias nō est absolutus.

¶ Nobis Ca. aliqs erat excōicatus pro violēta manuū iectione i clericū iste iurauit stare mādato ecclīe et quā tū leo fuit voluerat absolui. nec p eū stetit q mnus absolueretur sed morte preuentus absolui nō potuit. q̄ritur vtrū iste et alius i q̄bus manifesta pniē signa apparuerūt debeat haberi ab ecclīa absolutus et vtrū pro talibꝰ elemosina sit recipiēda et a fidelibus sit orādū. rñ. pa. q iudicū dei veritati q nec fallit nec fallitur sp īnititur iudiciū aūt ecclīe aliqñ sequitur opinionē q fallit z fallit. / vñ cōtingit aliqñ vt q legatus ē apud deū apud ecclīam sit innodatus. et q liber ē apud deū apd ecclīaz ē absolutus. vnde quantūcunq3 se q̄ eiuramēto astrinxerit ecclīe mādato parere q̄tūcunq3 pniē signa p̄sefferint si morte p̄uētus absolutus nō extitit quāuis apd deū absolutus creditur. tñ apud ecclīaz nō ē habendus absolutus tā pōt z dz ei ke

neficio eccē subueniri vt beneficiū absolutionis ipendatur defuncto ex q̄ de ipsius vitētis pniā per euidentia signa constitere vt nō obstante q̄ dicatur eccām potestatē hz ligandi et soluendi hoies sup terram tā non possit absoluere et ligare sup terra sepultos. nec illud obstat cui nō cōicamus viuo nec mortuo cōicare debemus cū in certis casibus legat eccām ligasse mortuos et soluisse. vñ statuit pa. vt illi mortis absolutio a se. ap. requiratur q̄ dū viuebat ab eadē fuerit absoluēdus. absolutionē vero alioquī ex cā premissa illis pa. īdulget a q̄bus dū viuebāt fuerāt absoluēdi absolutōis forma fiat cū psalmo penitētiali et oratione dñica et alijs cōsuetis et heredes defuncti cōpellātur ad satisfaciē dū p ipso. Nota q̄ indicia dei nō fallit. sz iudicia eccē sepe fallit. Itē apud deū aliq̄s absolutus ē/et apd eccām ligatus et econuerso. Itē p signa cōstat d̄ pniā alicui Itē eccām ligat et soluit sub terra sz i certis casibus. Itē post mortē absolui excōicatus. Itē heredes tenētur et cōpellūtur satisfacere p defuncto.

¶ Hup a nobis. Ca. due q̄stiones apponūtur hic/prima talis ē/laici aliq̄ detinent clericos in custodia publica et priuata vel etiā detrudūt illos i vincula sine corporis lesione. q̄ritur an isti laici sint excōicati. Secūda q̄stio ē talis. aliq̄ scienter cōmunicant excōicatis nolatim. q̄ritur vtrū isti participantes possint absolui ab excōicatōe a simplici sacerdote et ab epō vel archiepō. Ad primā questionē rñ. pa. q̄ nō credit laicos illos penā excōis euadere q̄nis nulla corporalis lesio fuerit sb secuta. extra quā violētia sepius circa clericos ptrahitur. In secūda q̄stione distinguitur vtrū ille q̄ nolatim excōicatē scienter cōicat in crimine cōicet criminoso ei consiliū impendēdo auxiliū et fauorē aut alias in ordē vel osculo orādo aut cōedendo. In primo casu cū talis cōicet crimini et ptici pet criminoso et i ordē criminis in eū vi delicet deliquere q̄ damnauit ab excōicatore vel eius superiore dz absolui cū facientes et consentientes pari pena constringat. In secūdo vero casu a suo epō vel simplici sacerdote pōt absolui quāuis tūc sit ligatus sniā canonis et nō iudicis cū q̄ conditor canonis eius absolutōem sibi nō retinuit aliqs īdulsisse videtur. ille vero q̄ participat crimini et criminoso cū iuramento dz absolui q̄ vero iuxta secūm modū participat sine iuramēto pōt absolui. m fine dicit q̄ si difficile sit ex aliq̄ iusta cā q̄ ad ipsū excōicatorē absoluēdū nō possit accedere. concedit pa. vt prestita cautione ꝑm formā eccē q̄ suo excōicatori parebit a suo absoluatur epō vel proprio sacerdote. ¶ Notā primū casū q̄ aliq̄s ē excōicatus lz nullā lesionē clericis intulerit detrudendo ipsos i vincula vt sepe factū in diuersis scripturis. ¶ Itē sniā excōis p solaz participatōem criminis trāsit ad illū in quē lata nō fuit. Itē consentiēs dicitur q̄ consiliū auxiliū et fauorē prestat alicui in crimine et eadē sniā cū illo ligatur. q̄ facientes et consentientes pari pena cōstringit. Itē vbi conditor canonis absoluti onē sibi specialiter nō retinuit aliqs īdulsisse. Itē nota hic formā absolutionis maioris excōis et minoris. item vltimo nota q̄ excōicatus ex iusta cā ꝑt absolui ab alio quā a suo excōicatore/ꝑ hoc ē propt periculū aie.

¶ Quod in dubijs. ¶ Ca. aliqs erat excōicatus iurauit stare mandatis eccē q̄ritur an sit excōicandū aliq̄ fuerit absolutus/rñ. pa. q̄ non ē excōicandū donec p eccām fuerit absolutus. alioqn ps iuramentū non eēt absolutio necessaria Secūdo queritur vez aliqs scīēter erret

cõicare noĩ atim excõicatis .xñ.pa. q nullus tenetur participare excõicatis nisi q dã pſone q̃ p illud capitulũ Qm̃ multos ſpecialiter excuſantur c illud ẽ xi.q. iij. qm̃ multos. Tertio querit q̃ prn a ĩpm debeat illis q̃ participant noĩatim excõicatis xñ pa. q illi q̃ noĩatim excõicatt ſciẽter fuerẽ ſñptuoſe pticipãt pĩ pſonas ĩ dcõ canone ãnotatas ſũt excõis vmquo ĩ nodãdi ñ cõmoniti ab eaꝝ pticipatõe deſtiterint. Secus ãt ẽ õ illis q̃ ſciẽter cõicãt ei q̃ cũ pncipibꝫ ſuis ẽ excõicatus/tũc e nĩ ipſi ſniãm excõis ĩcurrũt: no. q nullꝫ tenet cõicare excõicato q̃ inuanifeſtare mãdato ecclẽ. niſi prius p eccãm fuerit abſolutus. Itẽ q̃ ſciẽter participat excõicatis niſi cõmonitus deſtiterit ẽ excõicãdꝫ Itẽ cum excõicato cũ pncipibus ſuis cõicans ipſo iure ẽ excommunicatus

Inter alia. Ca. archiepũs ſtrigonien̄ in dc.predicta q̃ſunt vtrũ ali q̃ teneãtur pticipare excõicatis et pa.xñ. q nullus tenetur participare excõicatis niſi q̃dã pſone que p illud gregis. pa. capitulũ qm̃ multos ſpecialiter excuſant. ex hac reſponſione orta fuit occaſio diſputandi/q̃dam dicẽtes q excõicato cõicãt tenẽtur perſone ĩ predicto capitulo noĩate preſertim que prius. ſ. añ excõem ex debito eis cõicare tenebantur. alĩ dicebant q predicte pſone licite poſſunt excõicatis cõmunicare ſi velint nõ tñ ad hꝰ tenẽturex neceſſitate queſunit archiepũs q̃liter dc. illa ſit ĩtelligẽda: vt igitur vñ ius prodijt interpretatõ que prędat ſic. pa.xñ. q quedã pſone ĩ capitulo predcõ annotate tenebãtur ad obſequiũ illis m q̃s lata ẽ excõicatio añ prelatõem ipſius excõis et pꝰ excõez ad contrariũ nõ tenẽtur bñficio canonis id agente. vnde non ſũt a priori obligatione ſolute et ita pr conſequẽs tenẽtur illis ad cõionẽ ſine q̃ obſequiũ exhibere non pñt. Sed hoc non ptinet ad eos pſonas in dicto capło denotatas cũ mercatores pegrini et viatores a cõione taliũ debeant abſtinere niſi articulꝰ neceſſitatis inmineat ꝓm q ex fine capituli colligitur manifeſte. ꝑ ad illas ſolũmodo que ipſis excõicatis ſunt aſtricte/ſed non dñt eis cõicare ſeu participare in crimmalibus ꝛ in crimmibꝰ pro q̃bus ipſi ſũt excõicati q ſi facerent eadẽ ſniã tenẽtur Nota q ad illũ pertinet in eis interpretatõ ad quẽ ptinꝫ cõſtitutõ in eis Itẽ q̃dam bñficio canonis tenẽtur participare excõicatis. itẽ neceſſitas excuſat ab excommunicatõe

Cũ illorũ Ca. abſolutio illoꝝ q̃ violẽtas manus mittũt in clericos ſedi aplice reſeruatur. exceptis q̃buſdaꝫ caſibus q̃dã tali excõicatõe ligati ſniãm eccãſticã negligẽtes ordines ſuſcipiũt. q̃ritur q̃d de his fieri debeat in hac q̃one diſtinguit pa. predicti q̃ ſic recipiũt ordines vel ſe ſciunt excõicatos vel non recolũt ſcĩm q̃ ĩ ſniãm ĩcidẽrũt ꝛ factũ ſciũt ſed iuris ignari neſciũt exinde ſe teneri. in primo caſu ſi fuerint ſeculares ſũt in perpetuũ deponẽdi/in alijs duobus caſibꝰ nec epi nec archiepi ſine ſpeciali mandato pa. diſpẽſare pñt. cũ ab excõe eos abſoluere non pñt/ qr maiora illis ſũt prohibita q̃bus vetita ſunt minora poterũt iſta ſũmo pontifici intimari vt arcta eos ꝓm q mandauerint prędatur: Si vero q̃ ſciũt ſe excõe predicti legatos fuerit clauſtrales ꝛ ordines ſuſtexerint arcta ipſoꝝ abſolutõem ſtatuit alex. pa. q monachi ꝛ canonici q̃cũq̃ modo ſe in clauſtro pcuſſerint per ſuũ abbatẽ abſoluantur ſtatuit etiã q̃d de ſeculo fugiẽtes q̃ habitũ monaſticũ acceperũt et ĩt cetera confitẽtur ſe excommunicatos eẽ pro violenta manuũ miectione ĩ clericos ante

ingressū sine licentia ro. pon. abbas eos absoluere nō pōt Innoc. tñ cōcedit abbatibus istorū i fauorē religionis vt eos absoluē possint nisi excessus enormis fuerit aut in epm̄ vel abbatē manus iniecta fuerit si vero aliqs claustralis in religiosaz psonā alterius claustri manus iecerit violētas p abbatē vtriusqz dz absolui. Si vero hmōi regulares sic excōicati ad ordines accesserint p̄m primā distinctionē q̄ scīēter ordinē fuscepterit. pa. statuit illos ab executione ordinis manere suspēsos. Circa alios q̄ nō hñt memoriā facti vel iuris peritiā abbates ipsorū monasteriorū vtilitate pensata poterint dispensare nisi graue fuerit factū/aut ille q̄ fecit adultus fuerit et discretus vt cōtra ignorantiā vel oblionē p̄sumatur/in fine p̄cipit pa. abbatibus vt formā istā diligēter obseruēt/ne priuilegiū mereat amittere q̄ permissa sibi abutitur potestate Nota q̄ secularis excōicatus ordinez scīēter suscipiēs deponitur. Itē q̄ nō pōt absoluere excōicatū cū eo dispensare nō potest. Itē q̄bus prohibita sūt maiora sūt multo fortius et minora. Itē ex psona augetur crimē et p cōsequēs pena Itē regularis excōicatus scīēter ordinē recipiens suspēsus ē ab excōe ordinis. Itē mutuus agitur cū ignorāte ius positiuum secus in iure naturali. Itē in eod ē genere delicti dispēsant abbates cū monachis in q̄ nō pōt dispēsare epūs cū suis clericis. Itē ar. q̄ nō sp credendū ē cōfitenti peccatū in pniā Itē priuilegiū meretur amittere q̄ pmissa sibi abutitur ptāte.

De monialibus. Ca. Dicitur hic q̄ si moniales se admiscē p̄sumpserint vel cōuersos suos vel cōuersas aut etiaz clericos ab epō loci p̄nt absolui. Nota q̄ moniales p violēta manū iectione i ecclīsticū psonā ab epō loci dñt absolui

Si vero. Ca. Quidam crucesignati cū venetis vt ipsi veneti ducerēt eos nauigio suo vsqz in terrā sarracenorum p̄ certa mercede maiore parte nauli recepta veneti fuerūt excōicati isti crucesignati dubitabāt vtrū deberēt trāsire in nauibus illorū cū illi eēnt excōicati que sitū fuit a pa. q̄d facere deberent cū illi veneti nollēt eis restituere mercedē receptam. rñ. pa. crucesignatis q̄ si veneti noluerint absolui nec satisfacē sibi de mercede p̄mittit illis vt cū ipsis trāseant vsqz in terrā sarracenorū p̄m q̄ cū ipsis cōuenerūt vel etiam cōuenerint. cōicantes illis cū dolore cordis et sub spe venie. qi cū maiorē partē mercedis recep̄rint nec eā velint restituere nec possunt ad hoc cōpelli ne lucrū de sua malicia reportarēt/et isti damnū et ab excōicatis possit p̄ti et recipi q̄d debetur et m iure cauetur q̄ si q̄s transierit p terrā hereticorū aut excōmunicatorū necessaria emere poterit ab eisdez/ p̄terea si p̄familias domus excōicatus sit eius familia excusat a parti q̄ patrōe ipsius edux venetorū tēp dñena uū sit excōicatus ipsius excōicatō istos ñ contingeret tanēp familiā ipsiz dū in nauibus eis fuerint et excusabiles erūt apd deū si cōicauerint ipsis in q̄bus eorū cōmunē non poterūt euitare Nota q̄ ab excōicatis pōt exigi et recipi q̄d dñt Itē tpe necessitatis pñt necessaria emi ab excōicatis et hereticis. Itē familia pōt participare dño sine pena excōis.

Vt fame Ca. clericū aliqñ grauit excedūt nec pñt ad agendā pniām i monasteriis deputari. sed opportunitate capta inde aufugiūt et prioribus scelera bus se imiscēt/ vñ q̄sinit lugduñ. archiepūs vetū pñt ab ipso vel ab aliis prelatis arte custodie mancipari. rñ. pa. q̄ cū prelati excessus teneant corrigere cleri

corũ et publice vtilitati inſit ne crimina
impunita et illi clerici fiãt dete
riores debent illos ſub arta cuſtodia deti
nere poſtq̃ fuerit de crimine cõdemnati.
Secõdoquerit̃ fuit vtrũ laici incidũt i ex
cõicatõem ſi clericos in magnis ſceleribꝫ
cõprehendant cũ eos ad iudicẽ trahere
nõ poſſint. niſi manus i eos iecerint vi
olẽtas/ tñ. pa. q̃ laici dicta excõez pñt ca
pere clericos & ad iudiciũ trahere ſi opo
teat etiã violẽter dũ tñ id de mandato ſu
orũ faciant prelatorũ cũ hoc nõ ipſi ꝫ aq̃
illi auctoritate hꝫ factũ fuerit facere videant et
non ãplig laicorũ violẽtia ſe extẽdat quã
exigat defenſio clericorũ. Nota q̃ prela
ti exceſſus ſubditorũ corrigere dñt. Itẽ
ad publicã vtilitatẽ ptinet ne crimina ẽ
manent ĩpunita. Itẽ clerici de crimini
cõdemnati q̃ nolũt corrigi pñt incarcerari
Itẽ laici ẽ mandato prelatoꝝ pñt capere
clericos ad iudiciũ trahere illos cũ mode
ramine inculpate tutele/ Itẽ ie facere in
telligatur cuius auctoritate fit.

¶ Contigit. ‖ Ca. cõſuetudo ẽ in
archiepatu Brachaten. ſi q̃s laicus ali
quẽ offendat corpus ſuũ ſupponit ſponte
xxx. ſeu pluribus aut paucioribus fuſtiũ
ictibus clerici eande cõſuetudinẽ obſerua
tant ſi clericus aliũ clericũ offenderat ã
etiã laicũ in ſatiſfactione iniurie queſiuit
Brachaten. archiepũs vtrũ hmõi pruſſo
res clericorũ incidant in excõem/ tñ. pa.
q̃ hmõi manus iniectio et ſi nõ violẽta ĩ
iurioſa tñ videtur. cũ ille canon nõ tã in
fauorẽ clerici ordinati quã in fauorẽ ordi
nis clericalis fuerit promulgatus et ideo
mandat pa. vt illud decetero prohibeat
attemptari. vñ ſequitur q̃ tales ſũt excõi
cati. Si q̃s clericus p̃ hmõi prohibiti
onẽ ſponte ſe ſubiecerit excõicatur. ita tñ
q̃ clericus ſatiſfaciat iniuriã paſſo ſine
iniuria ordinis clericalis Nota q̃ ĩ inie
ctione manuũ non ſolũ violenta attendi
tur ſed etiã temeritas et iniuria. Itẽ in
ri publico nemo põt renũciare. q̃le ẽ iſtud
q̃ clericus ſponte ſe ſubiẽat pcuſſiõibꝫ
cũ id reſpiciat iniuriã totius ordinis cle
ricalis. itẽ volẽti et ſcienti ac patiẽti fit
iniuria ſi in eo ledatur ius alterius.

¶ Relatũ. Ca. ſerui propter in
iectionẽ manuũ in clericos in excõez inci
dunt dñi ſui allegant q̃ nolũt carere ſer
uis ſuis et ita nõ curant venire ad ſe ap.
abſoluendi illudentes canonicã diſcipli
nã ſignificantes hoc dño pa. vñ mãdat ar
chiepõ lugduñ quati. cõpellat eos venire
ad ſe. ap. abſoluẽdos cũ potius deo q̃ hoi
ſit deferendũ. niſi ſerui illi hꝫ faciãt ĩ frau
dẽ vt ſe ſubtrahant obſequio dñorum. aut
ipſi dñi ꝓpter eoꝝ abſentiã grauiter lede
rentur ſine culpa dñorũ. & tũc in vtroq;
caſu ab ipſo archiepõ ex indulgentia pa
poterũt abſolui & ĩ recõpenſatõez laboris
alia eis ſatiſfactio iniungatur. dũmodo nõ
ſit enormis exceſſus. vt ꝓpt̃ ſcandalũ tol
lendũ ad ſeruũ ſeruorũ venire debeant
abſoluendi. Nota q̃plus ẽ deo q̃ hoi de
ferendũ. itẽ ſerui a ſe. ap. p̃ iniectione
manuũ in clericos ſũt abſoluendi. niſi in
duobus caſibus hic poſitis. ſcz ſi faciant
hoc in fraudẽ vt ſubtrahant dñis ſeruiti
um debitũ vel ſi dñi graue dampnũ incur
rerint de eorũ abſentia. itẽ p̃ vna ſa
tiſfactione alia iniungitur.

¶ Sacris ‖ Ca. alicꝫ ſũt excõicati
cũ oĩbꝫ fautoribus et ptiapibus ſuis. a
licꝫ ſponte cõicauit talibus tam dẽ ad cor
redendũ de mandato eccl̃e illos excõicatos
q̃s fouerat expugnauit. queritur an iſte
debeat haberi abſolutus. rñt pa. q̃nõ eſt
habendus abſolutus niſi grãm abſolu
tionis petierit et ſi occũbant in hmõi bello
nõ ſũt oblationes recipiende pro illo nec
excões dño ſoluende niſi cum de ipſius

viuentis pniã p euidentia signa constiterit fuerit absolutus ꝑm tenorẽ cõstitutionis inuc. Nota q̃ ꝛz ꝯs excõicatus iuret stare mandatis eccℓe vel expugnet excõicatos nõ habetur p absoluto. nisi beneficiũ absolutõis fuerit subsecutũ.

Sicut nobis. Ca. aliq excõicantur aliqñ ab epõ suo. Illi accedũt ad curiã dñi pa. rediẽtes dicũt se absolutos nec ostendũt lrãs sue absolutõis. q̃situit epus asisinatẽñ. vtrũ debeat illos habẽ p absolutis/rñ. pa. q̃ nisi sup absolutõe sua lrãs apostolicas vel illius cui vices suas in hac parte cõmittit reportauerit aut alio modo legittime cõstiterit de absolutõe ipsorũ ipsos pro excõicatis facit pene faciat euitari. Nota q̃ nõ ẽ credendũ alicui q̃ dicit se absolutũ nisi de hoc fidez faciat.

Per tuas. Ca. Epus altissiodorẽñ. excõicauit archipbrũm suũ archipresbiter ad senonẽñ. archiepm accedẽs obtulit cautõnem standi iuri prestans absolui. archiepus volens epõ deferre ipsũ monuit vt eũ absolueret. et q̃ eũ absoluere noluit archiepus eum absoluit quẽ epus nõ habebat absolutũ dicẽs. q̃ eius absolutio ad archiepm nõ ptinebat. vñ archiepus q̃situit a pa. q̃d in similibus sit tenendũ sup hoc. rñ. pa. q̃ q̃dam dicebãt q̃ cũ questio nõ deferatur ad archiepm p appellatõem de illa q̃stione se intromittere non põt et excõicatus vocẽ nõ hz appellandi. veputat ab eccℓa sepatus sive appellauerit sive nõ metropolitanus eũ nõ dz nec põt absoluere premissa opinione reiecta. primo ostẽdit pa. p quandã dec. alex. q̃ si añ appellatõem epus aliquẽ excõicauerit metropolitanus ante litis ingressũ iuramento recepto cõstabit mãdatis eccℓe dz ipsũ absoluere nisi epõ duxerit deferendũ et ipsũ ad eũ remittere absoluendũ et subsequitur ibidẽ q̃ nec excõicati sũt audiẽdi nisi prius fuerint absoluti nec sũt ad illos a q̃bus appellauerant remittendi. Scdo in contrariũ p epõ allegat pa. cõsiliũ sardicẽñ in q̃ dicitur q̃ ille q̃ ab epõ ẽ excõicatus vicinos episcopos mereꝛellet et cũ eius audiatur et episcopus q̃ iuste vel iniuste excõicauit patiẽter accipiat vt negotiũ discutiatur q̃ usq; ipsius sniã approbetur vel emẽdetur et añ finẽ cause nullus eũ excõicati restituat. pa. vero his premissis dicit distinguẽ dũ. vtrũ q̃ proponat se post appellatõez legittimã excõicatũ fuisse vel itollerabilẽ errorẽ et sniã fuisse expressum in quibus casibus ad probatõem eorũ dz admitti. etiã si absolutõem nõ petat. sed in alijs dz euitari quãuis tales apostolica sedes absoluere cõsueuit ad cautelã sed in alijs nõ dz audiri nisi fuerit absolutus ne sniam cõtemnere videatur et p hoc ampl̃ius ligatur et in casibus istis intrel ligitur cõsiliũ sardicẽñ. qđ si absolutõis beneficiũ postulauerit metropolitanus dz illũ absoluere nisi suo duxerit suffraganeo deferendũ et si suffraganeus ipsũ nõ absoluerit metropolitanus cautione recepta q̃ suo debeat parere mandato ipsum absoluat et cãm audiat et sic archiepus recta proceꝛsit. Sed si forte epus subditũ suũ ꝑpt manifestũ excessũ excõicasset metropolitanus non dz ipsũ absoluere nisi epus req̃situs maliciose ipsũ absoluere noluisset. Nota hic duos casus in q̃bus non tz excõicatio cũ de his cõstiterit et iõ propter dubiũ interim audire ad probatõem eorũ ꝛez q̃ appellauerit añ excõem vel error itollerabilis in sniã sit expressus alias nõ ẽ ꝯs audiẽdus añ absolutõem. Itẽ in dubio absolutur ꝯs ad cautelã. Itẽ ligatur ꝯs excõtemptu ꝛz sit excõicatus. Itẽ negligẽtia suffra

ganei p metropolitanū suppleri dz

¶ Si aliqñ. // Ca. cōtingit aliqñ q̄ pa. excōicat alios postmodū eisdē lit teras suas mittit cū salutationis eloq̄o q̄ritur an propter hoc sint absoluti/ rñ. pa. q̄ nō propt hoc credatur excōis sñā relaxata cū q̄pt ignorantiā vel negligē tiam aut occupatōem nimiā vel p subrep tōem hmōi lrā impetrentur. Nota q̄ per certa sciā dz absolutio impetrari p subreptio nem.

¶ Officiū. // Ca. aliq̄s hz plures prelatos ius in ipsū habentes excōicat ab illis propt plures excessus tandē de vno excessu satisfacere vult vni prelato tum/ quer̄itur vtrū ipsū debeat absoluere p excessu de quo satisfacere vult et dē et cū de alio nō satisfecerit alij vtq̄ absolu tus valeat nunciari. rñ pa. q̄ supprimen tu veritatē absolutio subrepta nō prodest et cū prelatus metuerit veritatē ab solutōem exhibere nō dz nō videtur re spondē ad questionē. sed potest dici respō sū eē dū dicit absolutio subrepta ñ p̄dest q̄ absolui dz sed ei nō prodest q̄ ad effec tū nisi ab alia fuerit absolutus. Nota q̄ absolutio per subreptionē obtenta nō va let.

¶ Responso // Ca. Ista plena ē licētiā ē prelato predicare interdictis et excōicatis de his q̄ ptinēt ad ipsorū cor rectionē dūmodo cōtra formā interdicti nullū eis diuinū officiū celebretur. Se cūdo q̄siuit epūs ferrarien. vtrū tpe inter dicti cū diuina officia sint tūc interdicta prēt baptisma parvulorū et pniās mori entiū liceat pueros baptisatos cōsigna re in fronte. rñ pa. q̄ sicut pñt baptisa ri sic possunt in frontibus ab epō sacro crismate delimiti. Nota q̄ excōicatus et in terdictis pōt predicari de his q̄ pertinēt ad eorū correctionē. Itē in generali in dicto sp excipiūtur baptisma parvulorū et pniā morientiū.

¶ Inq̄sitioni. // Ca. Duo sūt cōiu ges vir et vxor alter dictarū ip̄dimētū ē inter eos. ita q̄ nō pñt sibi carnaliter cō misceri sine peccato. q̄ritur q̄d iuris sit dñs pa. dicit eē distinguendū vtrū alter cōiugū sciat ip̄dimentū cōiugij p certū propter q̄d nō pōt carnale cōmeraū sine peccato mortali exercere. quamuis ille plane non possit aut nō sciat pro certo ꝑ credit In primo casu dz potius excōem sustinere quā per carnalē copulā vel com mercū mortaliter peccare In scdo casu distinguitur vtrū habeat cōscientiā hu iusmodi ex credulitate temeraria z leui an probabili et discreta. Si ex leui et te meraria credulitate hmōi cōscientiā ha beat eā oīo dimittat ad cōsiliū sui pasto ris et debitum reddat et exigat. Si con scientiā habeat hō impedimēti ex cā pro babili et discreta/ debitū reddat sed non exigat contra hmōi consaentiā/ ne cōtra legē coniugij vel contra iudicū cōsaētie cōmittat offensam. Nota q̄ q̄s dz potiꝰ excōem sustinere q̄ mortaliter peccare. Itē nullus contra consciētiā facere dz z potius dz seq̄ consciētiā q̄ sñiaz eccē cū q̄s errans ē in hoc casu

¶ Contingit. // Ca. Comes flan drensis significauit dño pa. q̄ in dio. epī sui erant quidam q̄ nec in tonsura nec i forma vestimētorū nec i qualitate uego ciorū aliq̄d de clerico ostendebant sed vt pe nam possint aliqñ euitare se pro clericis exhibebant cū sup excessibus conuenie tantur cū arcōcasis criminibus allegan tes fori priuilegiū q̄ facto antea nega uerant clericatū/ sup hoc scribit dñs pa. dioc' epō dicēs q̄ priuilegiū meretur a mittere q̄ pmissa sibi abutitur potestate et frustra ip̄lorat legis auxiliū q̄ cōmt

tit in legē. vñ mandat eidē vt si predicti
clerici tertio ab epo cōmoniti seipsos cō
tempserint emendare nō habebunt priuilegiū clericale Nota q ipso facto negat
qs clericatū. Itē priuilegi meretur a
mittere q premissa sibi abutitur poteſta
te. Itē frustra legis iplorat auxiliū q
cōmittit in legē. Itē clericus vsqz ad
trinā admonitōez tenet priuilegiū.

¶In presentia. Ca. Quidā obi
cebant cōtra decanuz suū in modū denū
ciatōis excōem/ipse excipiendo propone
bat contra ipsos q nō erāt audiēdi cū su
per hoc ipsū nō premonuerint nec ab eis
fuerit ipetitus: et eidē decano cōicauerūt
cū epūs q ipsi in mensa et in diuinis/nec
ipsū euitauerāt. q̄ritur an sint audiēdi cō
tra ipsū decanū: et rñ. pa. q nō propter
predicta. Nota q nō premonuit nō ad
mittitur ad denunciandū Itē q ptica pa
uit excōicato nō admittitur ad denūcian
dū ipsū cū / ī debuerit euitare. vñ nō pōt
reprobare mores qs prius probauit.

¶Quante presumptionis. Ca.
Quidā dicebant q illi solū modo erāt ex
cōicati q manus violētas mittebant in
rectores eccīe siue clericos dicit pa. q
magne presūptōis existit in rectores eccīa
rum manus iniecte violētas z q aucto
ritas catholica nō solū punit auctorē hu
sceleris / sed omnes facētes et cōsentē
tes pari pena cōdemnat interpretās eos
fauore delinquētibus q manifesto facino
ri desinūt obuiare. Nota q q clericū verbe
rat et q verberari facit vel cōsentit coope
rando vel q auctoritatē hz ex officio et ñ
prohibet si pōt: ē vere excōicatus. Et sic
nota q facientes z cōsentientes pari pe
na cōstringit.

¶Sacro approbante. Ca. Qui
dā prelati eccīarum nimis erāt faciles ad
excōicandū. voluit cōsiliū generale con
tra ipsos adhibere medelā statuit ne qs
in aliquā excōis sniām promulgare pre
sumat nisi cōpetēti monitione premissa z
presentibus psonis p qs possit probari
monitio si necē fuerit: et si cōtra presūp
tū fuerit etiā si iusta fuerit ex cā. ingres
sum ecē p mensem vnū sibi nouerit im
dictū alia etiā pena mulctādus si visum
fuerit exprimere Secdo dicit q si etiā admo
nitio legittima precesserit prelatus caue
at diligēter ne aliquē excōicet absqz ma
nifesta et rōabili cā q si fecerit z humili
ter requisitus nō curauit reuocare proces
sum absqz grauamine grauatus deponat
apō supiorē de iniusta excōe q̄relāz supe
rior si absqz periculo more pōt ad excōica
torē illū absoluendū remittat infra ter
minū cōpetentē. alioqn superior ipsū ab
soluat cautione recepta q absoluto de in
iusta excōe cognoscat q si iniusta ē con
stiterit excōicatur condēnetur ad interē
ē alias etiā puniēdus arbitrio superioris
si culpe qualitas postulauerit q nō ē le
uis culpa tantā penā infligere iniuste. ni
si forsitā ex cā probabili errauerit sed si
contra excōicatorē vel probatū fuerit a
cōquerētē/et ipse simili modo ad interē
condēnetur vel alias ꝑm superioris arbi
triū nisi forsitā et ipsū probabili errore ex
cuset et sup eo pro q fuit excōicatus cau
tione recepta satisfacere cōpellatur vel ī
pristinam reducat sentētiam vsqz ad sa
tisfactionē obseruandam. Tertio dicit q
si iudex suū cognoscēs errorem paratus
sit talem reuocare sententiam z ille pro
q lata fuerit appellet ne absqz satisfac
tione reuocet illam appellationi nō de
ferat/nisi talis sit error de q merito valeat
dubitari/et tūc cautione recepta q corā
illo iuri parebit ad quem extitit appella
tum vel corā delegato ab ipso/ipsū absol
uat. et sic penam euitabat predictā. caue

tñ oño ne malicioſe in alterius preiudiciũ mentiatur ſi pnã canonicã voluerit euitare Nota primo pnã illorũ q̃ excõicãt admonitione nõ premiſſa qõ valde cauẽ dum ẽ. qi punitur etiã ſi excõicatio ſit ex cã. Itẽ nullus dz excõicare ſine manifeſta ⁊ rõabili cã. alioq̃n. cõdemnatur ad ĩteresſe excõicato. Itẽ probabilis error excuſat a pena ĩteresſe. Itẽ cũ iniuſte q̃s excõicatur ſine grauamine dz abſolui. Itẽ mora periculoſa ẽ in excõicatione Itẽ ap̃l appellatõem nõ dz q̃s remanere excõicatus ſed iudex ea nõ obſtante illũ abſoluat et cãm ad ſuperiorẽ trãſmittat ſi appellatõ valet. Itẽ nullus dz fingere errorẽ ĩ preiudiciũ alterius alias puniet

Nouerit. Ca. Honorius ĩ iſto capitulo excõicat oẽs hereticos vtriuſq; ſexus q̃cunq; noie cẽſeantur et fautores ⁊ defenſores eorũ et receptores et illos q̃ deinceps ſeruari fecerint ſtatuta edita contra eccleſticã libertatẽ niſi ea deleri fecerint infra duos mẽſes de libris ſuis poſt publicatõem ſñe. // Itẽ excõicat ſtatutarios et ſcriptores ſtatutorũ ipſorũ necnõ poteſtates. conſules rectores et cõſiliarios loco⁊ vbi deinceps hmõi ſtatuta et cõſuetudines edite fuerint vel ſeruare ⁊ illos q̃ ſm ea preſumpſerint iudicare vel ſcribere iudicata. Nota q̃ oẽs heretici ipõ iure ſũt excõicati. Itẽ fautores et defenſores hereticorũ hereticis eq̃parãtur. Itẽ ar. q̃ illa ſcripta ſunt reprobata quorũ damnantur auctores.

Canonica Ca. Statuit alex. pa. q̃ monachi et canonici regulares q̃cũq; mõ ſe pauperint p abbatẽ ſuũ abſoluant cũ ſtatutũ ponitur e. e. c. ij. cõſtitutionẽ illã extẽdit pa. honorius ad hoſpitalarios hieroſolimitanos vt p priorẽ ſuũ q̃ ſacerdos dz eẽ in eodẽ caſu fratribus eiuſdẽ ordms abſolutõis beneficiũ ĩpendat niſi fortaſſe eẽt maioris prouidẽtia reſeruanda. Nota q̃ monachi et canonici regulares et hoſpitalarij hieroſolimitani ſi ſe pauperint ab abbatibus vel prioribus ſuis pñt abſolui.

Sup eo. Ca. Monachi greci ⁊ heremite propter inobedientiã ſuſpenduntur et excõicantur tñ ad mandatũ eccle redire nolunt niſi p manualẽ ꝓmiſſionẽ cõſultus pa. an eẽnt recipiẽdi ſine iuramẽto tñ. q̃ ſi nõ poteſt induci ad preſtandũ iuramentũ ſm formã eccle recipiant hac vice cũ manuali ꝓmiſſione cũ introduz ſeueritati cõſideratis locorũ et tpm qualitatibus ẽ aliq̃d detrahendũ. Nota q̃ iuramentũ nõ ẽ de ſubſtantia abſolutõis de rigore ſed potius ad cautelã preſtatur Itẽ detrahendũ ẽ iuri q̃libz ex tpe ex loco et alijs cauſis.

Venerabili. Ca. Archiepũs turoñ. tulit ſñiam ſuſpẽſionis in epm de nomaneñ. propt quã ſuſpenſionẽ epũs ⁊ procuratores archiepi accederũt ad preſentiã dñi pa. ipſe vero auditis allegationibus partiũ ſñiam ipſam relaxauit ad cautelã preſtito iuramento ab ipſo epõ preſente procuratore archiepi qõ parebit mandato archiepi ſi cõſtiterit ipſum culpabilẽ extitiſſe ſup eo p̃ q̃ fuit ſuſpenſus. nota q̃ iuramentũ preſtari dz cuiz q̃s abſoluitur a ſuſpenſione ſicut ſit ĩ excommunicatione.

Grauẽ. Ca. Piſani fecerunt duo ſtatuta contra eccleſticã libertatem et in derogatõem apl̃ice ſedis primũ viz q̃ ſi q̃s clericus vel laicus contra quemcunq; laicum piſanum diſtrictus ad iudicẽ eccleſticũ trãsap. ĩpetraret in mille ſolidis cõdemnaretur inſi renũciauerit litteris neq; reddatur poſſeſſionũ ſuarum reddantur eiſdem nec agri colant ipſoꝝ ſed tanno ſubiacẽt poteſtatis. itẽ ſta

tuerunt vt clerici suis sūptibus quoddā castrū pisanorū facerent custodiri q si nō fecerint potestas contra eos parere tenetur. sup his cōquestus fuit archiepūs pisanus dño pa. vñ mandat epō seneñ. q tinus in cōsiliarios et officiales ciuitatis pisanorū excōis sniām proferat nisi statuta ipsa de capitularibus suis fecerint amoueri. et caueri q decetero similia non attemptēt ꝑ cū idē statutarij multa d bonis ecclesiasticis dicūtur habere in feudū denūciet illos hmōi feudis fore priuatos Nota q laici contra eccām nihil statuere possunt vel contra eccāsticā libertatē et q contra faciunt sunt excōicati.

¶ Cū voluntate. Ca. in primo responso dicit q si aliq̄s participat excōicatis in his q ad salutē vel correctionem eor pertinēt in locutione. licet aliquando eis incidenter interponat vt apud eos magis proficiat nō ē excōicatus. Scdo dicitur q predicatores dñi predicāt excōicatis et alijs detentoribus alienatū rerū. audiūt cōfessiones eorū licite possunt recipere ab eis elemosinas. cū ipsi quasi gerant cām eorū ad quos res ipse pertinere noscūtur precipue si alias in loco illo nō possunt sustentatōem habere. Tertio dicitur q clericus rōe officij qd in eccā obtinet et alij clerici seniores zelo deuotiōis possunt procurare pueros vel adolescentes cōstitutos in mnoribus ordinibus turbantes diuinū officiū nec incurrunt excōem. Itē prelati magistri subditos et scolares suos cū correctionis leuiter pñt procurare sine pena excōis et idē dicendū est de his q aliq̄s de familia sua vel ꝓpm quos superiorū graduū sibi modo coerigunt vt eos cohibeant a vicijs honestisq̄ moribus informent. In oibus premissis casibus excōis sniāz nō incurrūt cū hmōi ptcipatio et correptio bono aīo nō diabolo suggerente fiat Nota q voluntas et ꝓpositū aliquis inspicienda ē ad hoc vt de fō suo iudicet: Itē ne cessitas facit licitū q alr ē illicitū Itē rōe officij lz qd aliquis nō liceret. Itē nota hic plures casus in quibus licet corrigere et punire clericū sine pena excōis.

¶ Si cōcubine. Ca. publice cōcubine clericorū q noluerūt ab eis recedere excōicate fuerūt clerici isti cōcubmarij post latā sniām carnaliter ad eas habuerunt accessum. queritur vtrū illi sint eadē sniā ligati. rñ: pa. q eadē sniā inuoluūtur. q participant in eodē crimine criminoso. Nota q participans in crimine eadē sniā notatur cū notatum excōicato

¶ Duobus collata. Ca. Duobus fuit collata potestas vt ab excōicatione minori si eam incurrat se vicissim absoluant vterq̄ mādit in hmōi sniāz. queritur vtrū ista potestas eis collata expirz rñ. pa. q ꝓpt ea nō expirat q̄minus vnus alium absoluat cū contradictū q̄dam q alter alium absoluere nō pōtnisi ab alio alio nō suspenso primo fuerit absolutus.

¶ Permittimus. Ca. permittit pa. rectoribus eccārum q tpe interdicti semel in septimana cū cōpiaendi corpus dñi ad opus infirmorū q decedentibus in pnitētia tpe interdicti nō negatur pñt misse sarū solēnia celebrare exclusis excōicatis et interdictis: Nota q tpe interdicti cōceditur corpus cristi decēntibus ꝑ pmā.

¶ Quānis. Ca. Si aliq̄s inciderit i excōem ꝓpt violentā manuum iniectionē satisfecerit iniuria passo nō rñ pōt aliter q̄m p se. ap. vel eius legatū beneficiū absolutionis obtinere. nisi in q̄busdā casibus q in ipsa lrā continētur Sed quibusdā d pdictis q̄ videlicet labrant īpedimēto exceptis pueris precipiēdum ē sub habito iuramenti vt īpedimēto

cessante ad ap.se. accedunt mãdatũ apostolicũ suscepturi. Nota q licet qs satisfecerit iniurĩã passo nõ tñ ẽ absolutus: Itẽ nota hic plures casus in q̃bus excõicati ꝓpt̃ violentã manuũ iniectionẽ ꝛo. ponẽ. adire nõ dñt. Itẽ cessante cã cessat̃ dz effectus.

¶ Si quẽ. Ca. Si aliqs sub hac forma verbor̃ direxit excõico illũ t̃ similia verba protulerit dicẽdũ ẽ eũ nõ solũ minori excõe q̃ a ꝓceptione sacramentorũ separat ligatũ eẽ. vrũ etiã maiori q̃ a fidelĩũ excludit cõione. Nota q idẽ est dicere excõico et anathẽmatizo.

¶ Pueris. Ca. Aliq̃ pueri ĩfra xiiij. ãnos cõstituti violentas manus mittunt in clericũ facti sũt maiores añ absolutõem. quæritur a q̃ debeant absolui. cñ pa. qđ sive añ sive post pubertatẽ postulent se absolui dioc. epũs illos absoluere põt cũ propter defectũ etatis in q̃ cõmissa fuit excessus rigor eccĩe sit mãsuetudine tẽperandus. Nota q rõe etatis rigor iuris aliq̃n tẽperatur et sic nota q etati paratur.

¶ De verborũ significatione.

¶ Inouate. Ca. In osee ꝓphẽta verba ista inouate nouale reperiũtur. Hieronimus exponit hic qđ sit nouale ẽ melius exponitur. i. e. qđ ꝑ nouale.

¶ Nã et rex. Ca. In daniele nabugodonosor appellatur pr̃ eminẽtiã. q pr̃ tñ nõ fuit. exponit hic hieronimus. q̃re dicatur pr̃. hic pr̃ appellatur ꝓpter nimiã scripturæ q̃ annos et oẽs superiores patres appellat.

¶ Nã et ego. Ca. Salomõ protulit hec verba. nã et ego vnigenitus fui corã matre mea et tñ aliũ habuit fratrẽ q̃ preceſſit ipsũ. exponit hic hieronimus quare vocat se vnigenitũ s. q̃ ille mox natus sine noĩe q̃si nõ fuisset vita decessit. et ita dicitur nõ fuisse/ ideo primogenitũ se vocauit. nota nõ videtur factum qđ nõ durat factũ.

¶ Qđ dicitur Ca. In euãgelio mathei sũt hec verba. anteqũ conuenirent ex hoc verbo volebat arguere quasi a cõtrario q̃ postea conueniſſent maria ꝛ ioseph. dicit hieronimus nõ tñ sequitur ꝙ postea cõueniſſent. sed scriptura ostẽdit ꝙ nũquã cõuenerũt. // nota q licet fortissimũ sit genus arguẽdi a contrario sensu fallit tñ hic nõ ei sequẽs ante q̃ cõuenirent ergo postea cõuenerũt. scriptura ei nõ tacuit q̃ cõuenerunt.

¶ Joseph. Ca. In eodem mathẽo dicitur ioseph non cognouit donec ꝑperit filiũ suũ primogenitũ ex hac auctorita te q̃ dã pessime suspicabantur maria alios filios habuisse dicit hieronimus mos ẽ diuinarũ scripturarũ vt primogenitus vocetur/ q̃ primo natus ẽ non ille quẽ fratres sequũtur. // nota in loquendo vsus intelligendi verba attendi dz. Itẽ primogenitus appellatur q̃ primo natꝰ ẽ quãuis nullus sequatur.

¶ Intelligẽtia. // Ca. cũ aliqs audit aliq̃ verba cõsiderare dz cũm dicẽdi et nõ ipsam significatõem verborũ tũ quia verba deseruiunt intẽtioni et nõ intẽto verbis. verba enĩ inuenta sũt vt ꝑ ea intẽtionẽ suã exprimat. nota q cã dictorũ considerari dz

¶ Nihil obstat Ca. Euãgeliste diuerso modo narrauerũt passionẽ dñi dicit augustinus q̃ nihil nocet narrandi diuersitas vbi eadẽ dicũtur q̃libet euãgelistarũ narrauit eo ordine q̃ deus voluit // nota q testibus q̃ diuerso modo ferunt testimoniũ. q̃ nõ nocet dũ tñ eadẽ dicãt sensu si cõtraria dicerẽt.

¶ Preterea. Ca. Gregorius scri

lebat quidã amico suo aliqñ forte male ĩterpretatur. vel etiã interpretabatur dicta gregorij scribit dicẽs· Si epistolam meã ad ĩterpretandã te recipere cõtigerit rogo nõ verbũ ex verbo transferri. sed sensũ ex sensu. qz aliqñ dũ pponens verbo tũ attenditur veritas amittitur. Nota qp nõ debeg cõsiderare verba. sed inventõez

¶ Quãnis. ¶ Ca· hoc nomẽ prepositus generale nomẽ ẽ ad oẽs q̃ presunt vsus tñ obtinuit eos prepositus vocari q̃ quandã curã pretoratus gerũt sup alios Nota qp vsus loquẽdi cõsiderari dz.

¶ Forus ¶ Ca. Primo ostẽdit isidorus q̃d sit forus ⁊ vnde dicatur· Secõ ostendit exq̃bus cõstet cõstat eĩ ex cã· legez indicio ostẽdit etiã q̃re dicatur causa dicit enim causa a casu quo venit q̃ dum proponitur cã ẽ. dũ discutitur iudiciũ. dũ finitur dicatur iustitia· ostẽdit etiã vnde dicatur iudiciũ et iustitia. ¶ Tertio dicit q̃d sit negociũ· exeo qp supra dixit materia et origo negocij ⁊c. ostẽdit etiã q̃d sit iurgiũ. et vnde dicatur lis. dicit insup. cã aut argumẽto aut plãtoĩbus cõstat· /et ostendit qualit̃ postq̃ ostẽdit q̃d sit negociũ dicit isidorus qp in oĩ negocio quatuor psone sũt requirende· iudex accusator reus. et tres testes ostẽdendo· vñ dicatur iudex et vñ dicatur accusator et reus et testis. Vltimo dicit qp in teste tria sunt requirenda/conditio natura et vita. Cõditio vtrũ sit seruus vel liber natura si sit vir vel mulier/vita si innocens sit et integer· actu ostẽdit. etiã cũm quare ista tria cõsiderentur in teste nota ar. qp possumus iducere pro nobis libros gentiliũ. Itẽ testes ⁊ instrumẽta eq̃parant. Itẽ in oĩ negocio q̃tuor psone requirũtur iudex accusator: reus/et testis Itẽ tria cõsiderantur in teste/natura/vita: et cõditio Itez nota cõtra mulieres qp variũ ⁊ mutabile sp producunt.

¶ Pactũ ¶ Ca. Pactũ dicitur q̃d fit ĩt partes scriptura cõuenies legibꝰ et moribus approbata/et dicitur pactum quasi pro pace factũ.

¶ Ius dictũ ẽ ¶ Ca. ostẽdit hic isidorus vñ dicatur ius sez a iure possidẽdo hoc eĩ iure possidetur q̃d iuste· et hoc iuste q̃d bene/male aũt possidet q̃ sui male vtitur vel vsurpat aliena.

¶ Cã captẽ ¶ ca. Queritur de decimis/primicijs ⁊ oblatõibus/in q̃nz bonis dicẽdum sit eẽ et q̃d appellẽtur. oblatões rñ. pa. decime et primicie et oblationes cõnumerãtur in solis bonis ecclarũz oblatões vero dicũtur que cũq̃z de propriis ⁊ licitis rebus offerũtur ecclẽ a fidelibꝰ/et quicũq̃z p seculare eas obtinet ptẽtem procul dubio cõtra deũ facit et q̃ accipit et q̃ tradidit raptor et sacrilegus iudicatur· nota qp oblatões de propriis et licitis rebus fieri dñt: Itẽ qui bona ecclẽ rum rapiũt et inuadũt sacrilegi iudicãt.

¶ Que simit ¶ Quesitũ fuit a patrũ sacerdos vno tñ clerico pñte infirmũ vngere possit Secõ sunt q̃sitũ qñ festũ bti matthei apli i ãno bisextili debeat obseruari cũ quidã inter vigiliã ⁊ festũ velint interponere diẽ rñ. pa. qp sacerdos vno clerico pñte et etiam solus si necẽ fuerit põt vngere infirmũ de festo bti matthei apli dicit pa. qp vigilia ꝑm cõsuetudinẽ ecclãsticã pcedat ipm festũ ita videlicet. qp nec pro bisexto nec alio mõ int̃ vigilia et solemnitatẽ alia dies intueniat i qua vtiqz vigilia ieiuniũ celebretur nisi venerit die dnica. et ipm festũ siue fiat in die bisextili siue i sequẽti qz duo dies pro vno reputantur nulluserror est ꝑ cõsuetudo ecclẽ seruetur ¶ Nota qp solꝰ sacerdos infirmũ vngere põt Itez die dñica nõ ẽ ieiunãdũ Item cõsuetudo ecclẽ ꝑmanz dz

¶ In his Ca. Inter magros et cō uersos sancti simpliciani corā archiepō mediolañ. sup eccē hospitali qō vertebā tur archiepūs tulit sniām sub hac forma verborū statuo z precipio q ita fiat q nō fuit vsus his verbis, tale partē cō demno t absoluo dicebatur q talis sniā nō tenebatur qō sup hoc delata ē ad dñz pa. vñ ipse cōsiderās q hoc verbū statuo tē prefectā fingat. Itē fm gregy. qđ pre cipit ipperatur. z qđ ipperatur necē ē fieri et nō dz qs considerare verba sed voluntatē procuratorū vtriusqz partis pñtiū interpretatur z diffinit q sniā predicta perpetuā obtineat firmitatē. Nota q in tractu loquētis cōsideranda ē et nō verba Itē nō refert p q verba fiat cōdēnatio t absolutio dum tñ de intētione iudicis constet per illa verba.

¶ Olim tibi Ca. Dñs pa. mandauit capło paduano quati. magro g. canonico padua. prebendā q tm̄ residētibus de cōi cōferatur sicut vni ex alijs residētibus et beneficia manualia cōferent q si canonici hoc nō facerent patriarcha grandē. sup hō executores ad id ap. cas. cōpellat canonici mandatū apostolicū maliciose aliter quā debeant interpretātes dicebant q nō tenebātur ad hoc cū ipse residerent ex eo q dicē sicut vni ex residētibus. sed ipse nō residebat. vñ nō tenebātur. vnde patriarcha petijt a dño pa. qualit mādatū fuit cēt intelligendū. rñ. pa. q cū beneficia principis latissime sint interpretanda iniunxit capło paduano prebendā que tm̄ residentibus in victu et vestitu cōferē de cōi dicto magistro g. plene cōferendaz sicut vni ex alijs residentibus malicioſa interpretatōe reiecta. Nota q beneficiū principis largissime ē interpretandum.

¶ Cū i ptibz Ca. In regno portugalie diuersa loca supponūtur. aliqñ i terdicto. qđam habētes priuilegia vt liceat eis celebrare diuina ianuis clausis z exclusis excōicatis et interdictis, cū generale interdictū terre fuerit asserentes se nō teneri particulari interdicto dicentes interdictū generale solūmodo cū regnum vel prouincia tota subijcitur interdicto. eps colimbrien. cōsuluit pa. qñ generale vel particulare dici debeat interdictū: rñ. pa. Cū in priuilegijs illorū de regno vel prouincia nihil dicatur p hoc verbum terre, nō solū regnū vel prouincia intelligitur. sed etiā villa vel castrū. vt in his locū habeat qđ de generali dicitur in dicto Nota q noīe terre cōprehenditur regnū prouincia castrū z villa.

¶ Cū tibi Ca. altisiodoren. eps obtinuit indulgentiā a dño pa. vt ordinatio rerū clericorū decedentiū ab intestato mēpi dispositōe cōsisteret. orta est cōtentio inī epm et canonicos sup verbo illo rerum clericorū dicebant canonici q appellatione clericorū nō intelligebātur canonici. Cōsultus pa. sup hoc rñ. q appellatione clericorū et canonici et alij oēs comprehendūtur. Nota q appellatione clericorū canonici cōprehenditur.

¶ Cū clerici Ca. clerici placēti iuramentū prestāt epō placen. sb hac forma verborū. Ego talis ab hac hora manca fidelis ero et ob diens placētine eccē z dño meo epō placētino. capłm placentinū cōsulam dñm pa. verum per vocabulū illud eccē placētine intelligi debeat clerus totius dioc. an capłm tm̄ eccē placentine: rñ. pa. per vocabulū illud nō dz itelligi totius dioc. clerus sz capłm intelligatur eccē cathedralis. ille tamē q prestat hmōi iuramentū epō tanq̄ capiti principaliter obligat. Nota q cū dico eccā cathedralis noīe eccē itelligitur. epūs z capitulū, et nō alij clerici q epūs est in

ecām et ecām in episcopo.

¶ Quesiti. ‖ Ca. In lris apo. fe quēter appōitur ista clausula p cen. ec. q. qđ p clausulā illā debeat intelligi vñ. pa. q p eā intelligit iūdicti suspēsiones z excōi catōis sniā. vt iudex illaz īponat quā magis viderit expedire rex z psonarū circūstātias indagatis. Nota q nole cēsure ecāstice inūdicti suspēsionis z excōis sniā intelligitur Itē iudex i penis inferēdis ēcām stātias rex z psonarū cōsiderare dz Itē pene sunt arbitrarie

¶ Quid p nouales ‖ Ca. Religio si qđā habēt īdulgētiā vt de noualiby suis decimas nō soluāt q fictū fuit a dño pa. qđ intelligi dz p vocabulū nouar. qđā dixerūt q nouale ē tra que āno cessat. Alij dixerūt q nouale sit ex silua q arboribus extirpata ad cultū redigit z vtraqz mtp tatō ex legiby ciuilibus habetur. pa. cū dicit q illa fuit mtatō añcessor. cū īdulgētiam de noualiby cōcesserūt q nouale sit tra nouo ad cultū reddita. de q nō extat memoria q culta fuisset. verū tamē nō credit pa. de qlibz tali nouali īdulgētiā fuisse cōcessam: nisi de illo solūmō de q religiosus locus decimā papē pōt sine graui detrimēto prochialis ecē. cū sepe de tali loco īculto prochiar ecām magnos papit de decimarū rōne pnētus. Nota q nouale dicitur duplicat ꝑm leges. s. tra ꝑsa q āno cessat. Itē silua q arboribus extirpata ad cultū redigitur. Itē ꝑm canones dī nouale ager de nouo ad cultū redactus de q nō extat memoria. q aliquando fuerit cultus

Itē īdulgētia siue priuilegiū nō datur īgraui detrimēto alterius Itē de loco īculto dantur ecē ꝓuētus ratōne decimarū.

¶ Venerabili. ‖ Ca. Frēs scē crucis monasterū de argā. recepērūt sub protectōe sua q cōsueuerat colimbriē. epo iura epalia exhibere. tāle qdam por illius monasterij q fuerat canonicus colimbri. impetrauit sup hoc qđdaz priuilegiū tacita veritate. salvo iure matricis ecē occasiōe hy verbi salvo iure matricis ecē dictus prior nolebat colimbriē. episcopo de iuribus episcopalibus respōdere. nec obediētiaz adhibere dicēs q p matricē ecāz ītelligit romanaz ecāz z nō cathedralē vnde cōstitus fuit dño pa. mandat pa. quibusdaz q si aliqd nō occurrerit ꝓpter qđ dictus prior nō debebat diocesano episcopo respōdere cōpellant dictū priorē ad prestā dū obediētiam dctō episcopo et de alijs rōnabilibus sicē predecessores ipsius predecess. ipsius episcopi rōnabiliter nō obstante priuilegio īpreiudiciū colimbriē. ecē p sbreptōnē obtēto q p illd vocabulū matricē ecām cathedralis ecāz ītelligit nō rōana.

Nota q mōasteria tenētur episcopo iura episcopalia exhibere nisi fuerūt exēpta. Itē priuilegiū īpreiudiciū alicuius tacita veritate obtētū nō valet. Itē ꝓpter matricē ecāz cathedralis ecāz ītelligitur.

¶ Ex pte. Ca. Officialis t pre positus comitisse blesensis cepit qndam latronē. z iusticia fuit īde facta post fctāz iusticiam latro ille fuit p capt̄m carnotēn. requisitus q dicebat eū in terra ipsig captū fuisse. officialis comitisse dicebat eū captū fuisse i terra comitisse. et sup hy cautōem obtulit de parēdo iuri. ꝑ capt̄m nihilominꝰ terrā comitisse supponi īterdicto secerūt q relaxare noluerūt nisi prius eis solueretur emēda occasione priuilegij sui in q cōtinetur q nemī liceat excōmunicatis vel nolatim īterdictis pro ecā carnotē. absqz cōgrua satisfactōe bñficiū absolutōis īdulgere. Sed q comitissa absolutōem obtīere nequit appellauit ad metropolitanū q postea dubitauit sup clausula priuilegij. vñ q fuit a pa. īterp tatōez illius clausule priuilegij carnotē.

dñe pa. vera q predicta et alia ꝓposita fuerũt sup hoc dicit distinguẽdũ eẽ ad ĩtellige-
dã clausulam illã vtrũ i aliqz sniã tacita sit pro cõtumacia tm̃ qz citatus noluit stare iuri vel eẽ pro offensa qz iussus noluit maleficiũ emẽdare. In prio casu sufficit ꝙ sniã relaxetur si prius sufficiẽs stã di iuri cautio p̃beatur. In secũdo vero casu si offẽsa ẽ manifesta nõ dz sniã relaxari. nisi prius prestetur emẽda. Si vero dubia ẽ offẽsa cautio cõprtẽs de iuri parẽdo p̃stetur dz sniã relaxari. Nota ꝙ intẽdens põt agere vel procuratorẽ cõstituere Itẽ intrpretatõ priuilegij si dubitetur de illo dz fieri ab eo q̃ dedit priuilegiũ. qz eius ẽ intrpretari cui ẽ cõcedere. Itẽ hoc priuilegiũ reducitur ad inuestõe ꝑm ꝙ dictã ĩdulgẽtiã ĩtelligit pa. et iõ ad cautelã tm̃ valz illa ĩdulgẽtia. qz solet plus timeri &c.

Itẽ excõicatur q̃ aut p cõtumacia aut pro offensa siue pro crimine.

¶ Cũ olim. Ca. In p̃dicta decretali dr. Si offẽsa ẽ manifesta nõ dz q̃s absolui nisi prius p̃stetur emẽda. super verbo illo manifesta orta ẽ cõtentio. dicebant canonici ꝙ illa offensa dicitur manifesta que sibi et non alijs manifesta videtur. ¶ Ex parte committisse dicebatur ꝙ ad eoz arbitriũ nõ ẽ standũ qz sp dicerẽt offẽsam manifestã. Sup hoc scribit pa. committisse dicẽs. dũ âsam soluimus nodũ dicamus ligauisse ꝓpt hoc ꝙ dicebãt canonici carnotẽ. offensam illam manifestã nõ q̃ iudici. nõ q̃ alij. ꝑ que sibi tm̃ manifesta videtur. ꝑ pa. dicit illã offensam manifestam que vel p cõfessionẽ vel probatõem ltimam nota fuerit aut emẽdatia facti que nulla possit ĩgiuersatõe celari ¶ Nota ꝙ nõ dicitur plene respõsũ cum respõsio ẽ obscura z ad plura possit referri. Itẽ nõ ẽ standũ cõfessioni alicuius ĩ iure pro se facte. Itẽ manifestũ ponitur ĩ p̃dicto capto pro notorio. Itẽ manifestũ dicitur triplicit. s. cõfessione. plantõe facti euidentia.

¶ Abbate. Ca. Vacãte mõasterio sancti siluini monachi elegerũt quẽdam de gremio suo ĩ abbatem et cõfirmatõnẽ electõnis sue petierũt a monẽ. epõ cõfirmari ꝑ monachis sã bertini se opponẽtibus ex aduerso epũs electõnẽ illaz noluit cõfirmare. ꝓpt qđ ptes ad dñz pa. habuerũt recursũ corã q̃ procurat orsã siluini electõnẽ prefatã canonice factam prẽtit cõfirmari. Sz procurat orsã bertini ꝓposuit ex aduerso ꝙ tã de cõsuetudie approbata q̃ de spãli priuilegio vo. pon. electio mõsterij sã siluini dz de mõasterio sã bertini celebrari. vñ hmõi electõ erat nõ ĩmerito reprobanda cõtra cõsuetudinẽ z priuilegia se. ap. attẽptata et monachi altioẽ. debebant de iure cõpelli vt de monasterio sã bertini psonam idoneaz sibi eligerẽt ĩ abbatem lite cõtestata z testibus receptis pa. depositõibus testiũ diligẽs mspectis ĩuenit eẽ probatũ ꝙ a. xl. annis et mfra mõachi altioẽ. elegerũt sibi abbatem de mõastrio sã bertini z cũ quadã vice guarimñ. monachũ altioẽ. elegissẽt electõ effcm̃ habere nõ potuit donec apd mõasterium sc̃i bertini profession̄ facta p aliquãtũ tpis qũ placuit abbati et mõachis sã bertini ĩ abbatẽ sã siluini extitit electus. Itez ex priuilegijs romanoz põtificũ apparebat altioẽ. abbatẽ de mõasterio sã bertini eligẽdũ. In priuilegio pascal pa. cõtinet subrogatõnẽ abbatie penes monasteriũ sã siluini apd altio. iuxta preteriti ptis morem in vestra sp cõcedimus dispositõne cõsisteret. et in priuilegio calixti pa. hmõi capl̃m ĩuenitur porro iuxta pascalis pa. decretũ abbatis subrogatõem penes altioẽ. nõ aliũde ꝙ de monasterio vrõ fieri ap. auctoritate cõcedi

mo/ Ad ista respõdebat a pte aduersa qsi etiã verũ eẽt q̃ infra pdictũ tpus de monasterio sã bertini sp fuit abbas altio. assumptus. ex h̃ tñ dici nõ poterat q̃ aliqua cõsuetudo q̃i cõtradicõ indicio fuisset obtenta. cũ id qđ dicũ ẽ de dicto quarto p bono pacis factũ fuerit. preterea ĩ priuilegio paschalis đi iuxta preteriti tpis morẽ. ꝑ de more preteriti tpis nõ fit fides. vñ pil lõ priuilegiũ mõasterio altio cẽ. nullũ ꝑiudiciũ generatur. Sz cõtra h̃ respõdebat q̃ hec determinatõ iuxta preteriti tpis morem z causalis z cõditõnalis pôt ĩtelligi et referri. tã ad illd verbũ cõcedimꝰ q̃ ad ĩfinitũ. s. cõsistere. Si ei determinet verbũ illd cõsistere qđ est impsonale cõditõnalis ĩtelligitur. et ẽ sensus Cõcedimꝰ subrogatõnẽ abbatie sã siluini in vra dispositõne cõsistere iuxta ꝓteriti tpis morẽ. i. si mos preteriti tpis talis fuit. Si vero determinet verbũ impsonaliter causaliter debet ĩtelligi et ẽ sensus. Concedimus iuxta ꝓteriti tẽpis morẽ. i. q̃ mos preteriti tpis sic obtinuit. et iste ẽ verior ĩtellectꝰ. q̃ cũ priuilegiũ sit lex priuata. z lex nõ debeat eẽ obscura et cẽta. nec eẽt priuata nisi aliqđ indulgeret. sic enĩ intelligẽda sũt verba vt res de qua agitur potius valeat q̃ pereat. q̃re priuilegiũ mutile eẽt. preterea calixtus pa. determinatõem illã dubiaz remouit. dicẽs q̃ electõ monasterij sã siluani vel siluini nõ fiat aliũde q̃ de mõasterio sã bertini. Hñs et alĩs diligẽter auditis dñs pa. adiudicauit mõasterio sã bertini hmõi dignitatẽ vt q̃tiens vacauerit monasteriũ sã siluini electõ eiusdẽ fiat de monasterio sã bertini. ita viz vt tã diu mõasteriũ ipm̃ hac debeat prerogatiua honoris gaudere. donec ibi viguerit obsẽuãtia regularis vt psone idonee ĩueniãtur ĩ illo que possint ĩ abbatẽ assumi. Nota q̃ cõfirmatõ abbatie spectat ad epm̃ Itẽ ꝓ uilegiũ dicitur lex priuata. lex nõ dz esse obscura ꝓ manifesta. Itẽ priuilegiũ sp dz intelligi vt aliqđ indulgeat. alias delusoriũ eẽt Itẽ res de qua agitur potius dz ĩtelligi vt valeat q̃ pereat Itẽ aliq̃ tenẽtur eligere de aliena eccl̃ia. z h̃ius prescribi pôt ꝓ verũ videtur si titulũ habẽt q̃ prescribũt Itẽ priuilegiũ amittit ꝑ dictũ.

Sup qbusdam. Ca. qdam legatus ap. se. exercẽs legatõis officiũ ĩ pibus tolosanis fecit qđam mãdata comiti tolosano. viz vt manifestos hereticos expugnaret. et q̃ ꝓdagia salmaria z guidagia nõ exigeret. et de cõq̃rentibus ad arbitriũ ipsiꝰ vel alterius legati seu iudicis ordinarij vel delegati iusticiã exhiberet. Comes tolosanꝰ petijt a pa. q̃ diceretur hereticus manifesti et q̃ dicãtur ꝓdagia et guidagia et salmaria interdicta. z qualiter eccl̃ia capi possit ĩtelligendũ. Ad primũ rñ. pa. q̃ illi dicũtur hereticus manifesti q̃ cõtra fidẽ catholicã publice predicãt aut ꝓfitẽtur seu defendũt errorẽ. vel q̃ coram prelatis suis cõuicti sũt de hereti vel confessi vel ab eis ꝑ sñtiam cõdemnati de hereticã ꝑuitate. q̃z bona ꝓpria cõfiscãtur et ipsi ꝑm leges puniũtur. Ad secundũ mandatũ rñ. q̃ illa ꝓdagia guidagia z salmaria dicũtur ei interdicta que nõ apparẽt imperatorꝭ vel regũ vel laterane cõcilij auctoritate cõcessa. et q̃ non apparẽt introducta ex ãtiqua cõsuetudine a tpe cuius non extat memoria. Terciũ mãdatũ. s. vt de se cõq̃rentibus ꝑm arbitriũ ipsiꝰ legati vel alterius. et ordinarij vel delegati iusticiã exhibere. sic ẽ ĩtelligẽdũ vt viz ĩ omni cã q̃ratõne pson̄ę vel res ad eccl̃asticã forũ ptinet z sup oĩbus capis q̃ ꝑ mare ꝓuãda statuta sũt ꝑ ipsũ legatũ vel auctoritate ap. statuẽda Itẽ viduis pupillis orphanis z psonis miserabilibꝰ ĩ his omnibus teneatur ĩ iudicio eccl̃astico rñdere

Nota hic qs dicatur hereticis manifestis
Item bona hereticorum cōfiscanda sūt Item
solus rex vel imperator pōt īducere prēdagi
a Item cōsuetudo curiae nō extat memori
aines siue priuilegiū inducat Item verbū
generale restringitur Item rōe psone rei
sortit qs forū Item causae viduarū z mise
rabiliū p sonaz ad eccāsticū forspectāt.

Nouimus. Ca. Epōs pisiē. de
mādato pa. fecit capi q̄ndā falsariū litte
rarū ap. se. cōsulēs pa. qd de ipso falsario
fit agēdū. añq̄ pa. ad qōnē rīderet. vn it
exponere verbū illd. qd ī antiqs canoni
bus et ī decretali sua cōtra falsarios edita
cōtinet vicz vt clericus p eccāsticū iudi
cē degradatus seculari tradatur curie pu
niēdus. q̄dam añcessores īnocētij sup ex
positōe illius verbi cōsulti diuersa dixe
rūt. et q̄rūdam eorū opinio a plurib9 fu
it approbata. q dixerūt clericos q̄ ppī hȳ
flagitiū vel aliud fuerit degradatus tāq̄
exutus priuilegio clericali seculari foro
p cōsequētiā applicatur cū ab eccāstico
foro sit directus. ꝑ īnocētius aptius expo
nit verbū illd hoc mō degradatio illius ce
lebrāda ē seculari prīce pīte. et ē nūciā
dū eidē. vt cū degradatō fuerit celebrata
ī suū forū recipiat degradatū. et sic īteli
gitur tradi curie seculari. et eccā p illo ī
terra dere dz. vt citra mortis periculum suiā
moderetur. Vltimo rīdet. ad qōnem vt fal
sariū illū qnē epōs de mādato suo capi fe
cit in ppetuū carcerē ad agēdā pniām in
cludat. pane doloris z aqua angustie sus
tentādū. vt cōmissa fleat. z flenda vlte
rius nō cōmittat. Nota hic quō ītelli
gi debeat verbū illd clericis degradatis z c.

Item eccā sanguinē defendit Item pniā ē
flere cōmissa z flēda vlterius nō cōmittere.

Dilecto filio. Ca. archiepō eti
am. hēbat cōtrouersiā cū venetis z pcu
ratore ipsorū sup eccā sā marci de tyro cī
pore innoc. ad petitōem archiepi cōmissa
fuit cā q̄busdaz iudicibus veneti ciuitatis ī
me nō venerūt vñ ꝑpt cōtumaciā ipsorū
archiepūs missus fuit ī possessionē illius
eccē cū tri ꝑuande. tandē archiepō ex cā
necessariā tūc absēte. iacobus procurator ve
netorū volūt recuperare possessionē z sta
re iuri ꝑ q archiepūs absens erat ex cā
necessariā eā hēre nō potuit. vñ pa. īdulsit illi
vt lapsō ānī nō obstarz q̄mnō post ānū
recuperet possessionē. archiepūs postea
hoc ītelligēs dubitauit an p talē īdulgē
tiam possit recuperare possessionē eccē q̄n
cūqz et post ānū vñ ipse significauit hoc
dño pa. q̄ tpe īdulgētie impetrate tātuz
tpus effluxerat qd sufficiebat ei ad rectū
possessionē ꝑm cōcilū generale scz ānō
vnde timebat archiepūs q̄ īdulgētia p
cluderet ei viā ad rectā possessionē quare
q̄siuit a pa. īterpretatōem illius īdulgen
tie rñ. pa. q̄ nō fuit ītentō sua ius ei au
ferre qd ei cōpetebat ex possessione quaz
habuit añ absentiā vel etiā post reuersi
onē ipsius. et sibi imputet pe aduersa si
negligēs fuit ī sua iusticia prosequēda.
siue añ siue post reditū archiepiscopi q
cessante impedimēto absentie ipsius archi
episcopi cōueniēdi ipāz habuit facultatē

Nota q̄ nō intendit dns pa. p īdulgē
tiā alij preiudicare Item negligētia p
curatoris nocz dño Item currit tpus ei
q̄ agere pōt Item cōtra illū q̄ absens ē ex
cā necessariā nō procedit itē cessāte cā ces
sat effectus.

Cū mī vos. Ca. mī prioē et
clericos scōrū ioannis z pauli tuā. trauz
ex vna pte z abbatē sā petri spoleta. dio.
ex altera sup ecia pte oblatōnū capelle
hilarij ptinēt. is ad dcm abbatē qd vtre
batur receptis probatōibus ī qōne illa p
batū fuit ex pte prioris z clericorū sā io
annis z pauli q̄ p xl. ānos et amplius t

cia ptē oblatōnū predicte capelle ipsi rece
pant et q prior cō imferat clericis īstitu
tis p abbatē de mōte et nūcijs illis eandē
tertiā colligēdam. ꝓpt qđ īnoc. pa. adiudi
cauit ipsam tertiā eccē scōrū io. et pauli.
statuēs vt priori liceat p eosdē clericos i
tiaz illā colligere sicut fuerat cōsuetum.
postmodū vero sacdos predicte capelle as
serebat oblatōnū nomīe nō cōtineri ea q
ipsi capelle i festiuitate oīz scōrū mittūt
vel portātur ad illā et qdam alia de qbus
oībus terciam illā priori denegat exhibe
re. de alijs noīe tertie psoluende p tota p
tis cōtingēte priorē retinere voletat ad
expensas necias factēdas ipsi capelle: resi
ciēde. Ipē i no. de oībus supdictis integre
psolui voluit. et mādauit i eiam portōem
Adhuc tertio dictam capellam dē capel
le q decime primitie vel ea q offerūtur sa
cerdotibus p missis mortuorū et qdam a
lia q sequūturnō cōtinebantur noīe obla
tōnū. vñ de illis nolūt dcō priori taā ptē
psoluere. sup hijs cā delata fuit ad hono
rē pa. ipse vero audito et intellectis oīb9
statuit vt p clericū priorīs i eadē capella
īstituēdū de oībus predās et alijs oblatō
nibus qcūqz titulo ad capellam illā pue
nerūt sine aliqua diminutōe integre tercia
portō priori et clericis predās psoluatur
¶ Nota q nomē oblatōnū generale est
ad oīa q qcūqz titulo ad eccīaz puenīūt.

¶ Ex pte vestra. Ca. īnt epm
aretīn. et. f. et. p. tertrādi q forte patrom
fiue mōachi erāt monasterij pro q litiga
bant ex vna pte. et canōicos aretīn. ex al
ta sup qdam molēdino de caliano et qui
busdaz alijs articulis qō vertebatur dñ
mōasterū vellet reedificare molēdinū p
dictū canōicī p iactū lapilli denūciauerūt
ei nouū opus. sup hijs qō delata ē ad īno.
Ipē audītis cāe meritis diffinitiuam tu
lit snīam in qua cōtinebatur nec caromi
ca impdiat qminꝰ mōasterū ipsū presa
tū molendinuz de caliano reedificare va
leat in eo statu i q erat tpe motē litis. ca
nonici aretini snīam ipsam reuocare vole
bant dicētes capīm illd referēdū ee ad tē
pus q lapillus i denūciatōe nouī opis ia
cius fuit. Epē et. f. et. p. dicebant illd ee
intelligēdū de tpe quo īnt ptes litis cōt.
facta fuit petinerūt isti qlit capīm illud
eēt intelligēdū. dñs pa. cōsiderata snīa il
la īterpretatur illd quod in prefato capīo
dicitur de tpe motē litis referēdū ee ad tē
pus q litt cōt. facta fuit. // Nota q tēp9
motē litt referēdū ē ad tēpus litis cōt. et
ē ar. hic qđ tūc demū cepta dicitur iudici
um cū lis est contestata.

¶ Ex pte vestra. Ca. Epūs al
tañ. ap. se. legatus īptibus romanie fe
cit quādam instōnē sup legatt defunctoꝝ
vt pīarcha cōstantinopolitanꝰ terciam
hēret portōnē de hijs q legantur a decēdē
tibus ꝛ postmodū qdam alius cardinalis
ap. se. legatus ibidē cōstōnem illam īno
uauit patriarcha occasione illius cōstōis
a prelatt vniuersitatt frācigenaꝝ et ab a
lijs ecclesijs suis de qbusdaz q sibi a decē
dentibus legantur tertiaz exigit portōez
de qbus vt dicebant: tertia illa deduci nō
debebat. Sup hijs delata ē qō ad dñz pa.
Ipse vero intellecta mēte ipsoꝝ cordia
liū sup ipsa cōstōne rescribit prelatt pre
dictis. Cū ergo dñs pa. ex īterpretatōne
cardinaliū accepit. qđ ipsi nō intellexerūt
vt de his q i ornamēto eccāstico vel ad fa
bricam eccē aut ad lūinaria eccē. ꝛ de his
que pro anniuersario septīo tricesimo ac
vicesimo facīēdis vel de hijs que specialī
ter legantur rectoribus eccārū nisi forte
rōe eccē id fiat a qcūqz legantur aliqua
dēret solui portō eccē cathedrali ipse eoꝝ
interpretatōem ratam hz et firmam et
fm interpretatōem eorū cōstōnez presa

tam recipit obſuari. prohibẽdo expresse ne fraudulẽt aliqd fiat ī prudicīũ ecclẽ cathedralis. Nota qꝫ legatus pōt facere cōstōnem ī sua ꝓuincia Itẽ legatꝰ pt mīpretari suã cōstōnem qꝫ eius ẽ mīpretari cuius est cōdere.

¶ Tua nobis. ‖ Ca. Epūs tullẽ. grauatus erat honore debitorũ ī pretranit a dño pa. vt fructꝰ bñficiorũ q̃ in dio. sua vacare cōtingeret ꝓpt debita rele uãda p biẽniũ retineret q̃daz indulgẽtiã illã ma licioſe restrigere molientes asserũt prebẽ dos et bñficia maiorũ bñficiorũ nomine mīme cōtineri. epūs significauit hoc dño pa. et ipse rñ. qꝫ ī h casu generali noīe be neficiorũ prebende ac alia bñficia cōtinẽ tur Nota qꝫ beneficiũ ꝑncipie nō est re strigẽdũ Itẽ p generale nomẽ oīa q̃ sub ipso cōtinẽtur mtelligi dñt. Et sic no. qꝫ verbũ īdefinite positũ generaliť accipien dum est.

¶ Trãsmisse. ‖ Ca. Epūs zcapꝰ xãctonẽ. significauerunt dño pa. qꝫ q̃dra genarie numerꝰ ī eorũ eccl̃a cōstitutus nō poſat obſuari. qua facultates eccl̃e ñ sufficiebant. vñ prebant quatinꝰ nume rũ canonicorũ ꝑm facultates eccl̃e. dñs pa. moderari dẽret. mãdat pa. q̃busdaz vt canonicor et prebẽdarũ nũerũ ꝑm facul tates eccl̃e moderarẽtur. statuẽs eũdẽ nu merũ firmť obseruari. Ipsi vero inuene rũt facultates illius eccl̃e a tpe statuti nu meri adeo exercuisse. qꝫ sine diminutõe p bendarũ maior ibidẽ numerus poſat ordi nari. vñ prebant a dño pa. an p verbum moderatõis qđ in lr̃is pa. ꝓpositũ erat nu merũ eũdẽ augmẽtare debeant vel minu erre. mãdat pa. quatinus si antique ꝑben de nō sũt diminnere. cũ moderatõ ibi locuꝫ nō hẽat nũerũ ꝑbendarũ et canonicor di mittant in eo statu m quo ipsũ īuenerũt augmẽtũ redditũ cōuertẽtes in vtilitatẽ eccl̃e donec pa. sup h aliter duxerit dispo nendũ. Nota qꝫ ꝑm facultates eccl̃e ca nonici sũt in ecclesijs instituẽdi. et si plu res ibi instituti sũt diminui dꝫ numerꝰ.

Itẽ forma mãdati seruãda ẽ Itẽ nō ẽ recedendũ a significatõe vocabuli Itꝫ augmẽtũ redditũ nō dꝫ diuidi īter cano nicos. ꝑ in vtilitatẽ eccl̃e cōuerti Itꝫ vi detur hic qꝫ canonici etiã cũ epō sine licẽ tia pa. nũerũ canoicor nō dñt diminuere

De regulis iuris.

Omnis res. ‖ Ca. Omnis res. i. ōnis obligatõ tẽpalis pr quascũqꝫ cãs cōtrahitur p eas dem dissoluitur. hmõi eī obligatões tpa les sine cōtractꝰ cōsensu cōtrahũt. et dis sensu dissoluũtur. Secus ī spũalibꝰ ob ligatõibus que cōsensu cōtrahũt. Sed dissensu nō amittũtur vt sacra eccl̃asti ca. Nota qꝫ oīs obligatõ tpalis consen su cōtrahitur et dissensu dissoluitur.

¶ Estote ‖ Ca. Estote misericor des et nolite iudicare et nō iudicabimini Exponit hic beda ꝓticulã istã hꝰ auctori tatis. Nolite iudicare zc. hoc loco. i. hac p te auctoritatẽ scꝫ nolite zc. et dicit beda nihil aliđ nob precipitur nisi vt ea que dubia sũt q̃ aīo fiãt ī meliorẽ pt̃ ītерpre temur. Nđ aũt scriptũ ẽ ex fructibus eo rũ cognoscetis eos de manifestis dicatur qꝫ illa nō possunt bono aīo fieri vt stupꝝ blasphẽmie. furta. ebrietates. et silia de q̃bus cũ ētũ sit illa eẽ mala nob ꝑmissuꝫ ẽ iudicare et iō ad bonũ reduci nō possũt

Nota dubia ī meliorẽ pt̃ ītерpretari. qꝫ potius dẽmꝰ presumere bonũ qꝫ malũ.

¶ Qui scandalisauerit ‖ Pone hic casũ p. c. xi. q. iij. inter verba laudantiũ nō qđ in os ītret coīqnat hoīem. ꝑ qđ ex ore ꝓcedit audito hꝰ verbo scãdalisati sũt

iudei cū ꝟ dcm̄ fuisset dño rñ̄. Sinite illos. ceci sūt et duces ceco-rū. ꝛ iō dicit beda utilis ſcādalū nasci permittitur q̄ veritas relinquatur. nō enim ꝓpt̄ scandalū dz hō peccare mortaliť Nota. q̄ veritas sez ius cōe qđ idispēsabile ē p nullo scandalo ē relaxandum.

¶ Qđ nō ē licitū Ca. Dicit beda sup marcū qđ nō ē licitū in lege ncātas licitum facit .q; ncātas nō subiacet legi quod probat auctoritate veteris legis ꝑm quā pceptū est sabbatum custodiri ꝛ cū machabei sine culpa pugnabāt in sabbato ꝓpter ncātatem . et si quis egrotus ie iunū fregerit. ceus voti nō habetur

Nota q̄ ncātas legem seruare nō pōt

Quod latenter. Ca. Illa que fiūt latenter siue clam ât p vim vel alias illicite introducta sunt firmitatē hre nō debent quia cōtra ius et eqtatē fiunt

Nota q̄ ea que fiunt cōtra ius et equitatem firmiter habere non debent.

¶ Cum in cōtē platōne. Ca. Judices a principio cāe non debent incipere a tormentis nisi primo alique presumptiones precedant Nota q̄ a tormentis iudices incipere non debent

¶ Que multotiens. Ca. q̄q̄d cōmittitur seu delinq̄tur ī sacratis deo rebꝰ et epis vel ecclesiis iniuste et inique agitur. et pro sacrilegio reputatur. q; sacra ab aliquo violari non debent Nota q̄ q̄ res ecclesie inuadit. sacrilegiū cōmittit.

¶ Qui ex timore. Ca. Dicit augus. qui ex timore facit illud quod sibi p̄cipitur aliť facit q̄ debeat. quia libenti animo illud facere deberet. et ideo iam non dicitur facere. et ideo ex tali obediētia nō meretur. Nota ar. q̄ non dicitur factū quod ītime non fit Itē ar. q̄ qui inuitꝰ seruit et rem pdit et meritū. Itē ar. a cōtrario q̄ qui inuitus offendit non est imputandum.

¶ Defleat. Ca. Peccator cum peccat merito flere dz. quia offendens in vno factus est ōnium reus. quia ꝓpter illū dānabitur Nota pro vno solo mortali peccato dānabitur quis. q̄uis multa bona opera fecerit.

¶ Quāuis cāe. Pastor siue prelatus dz habere curam de ouibus suis. et ideo si lupus comedit oues et ipse nesciat nullam habebit apud deū excusatōez ꝓpter negligentiam suam Nota q̄ ignorantia non excusat.

¶ Indignum. Ca. Dicitur hic q̄ pro spiritualibus obtinendis nullus compelli debet homagium siue fidelitatez facere. cum hoc indignum sit et a consuetudine romane ecclesie alienum. et ideo ab alīs ecclesiis est prohibendum.

Nota q̄ nulla pactio illicita in spiritualibus debet intervenire Itē nota regulas huius tituli notabiliter notandas.

Explicitunt casus lōgi domini Bernardi supra quinqz libris decretaliū louanij impssi impensa Rodolphi loeffs de oriell Anno domini M. cccc. lxxxiiij. mensis februarij die sexta.

LANDES- UND STADT BIBLIOTH. DÜSSELD.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

martyr es effecta agnu sine macula.

Ora deum ut mundemur a delictis et

saluemur cum sanctis in glo ria.

Deus in tua uirtute lęs Andree

andreas. Gaudet & letatur cade comi

tatus. Piscacio nati tui ipe primu

factus piscator ploꝝ. Nunc mido

domine. Istum crucis sorum. & re

cardimus. Xpi filu tu atq; fratr

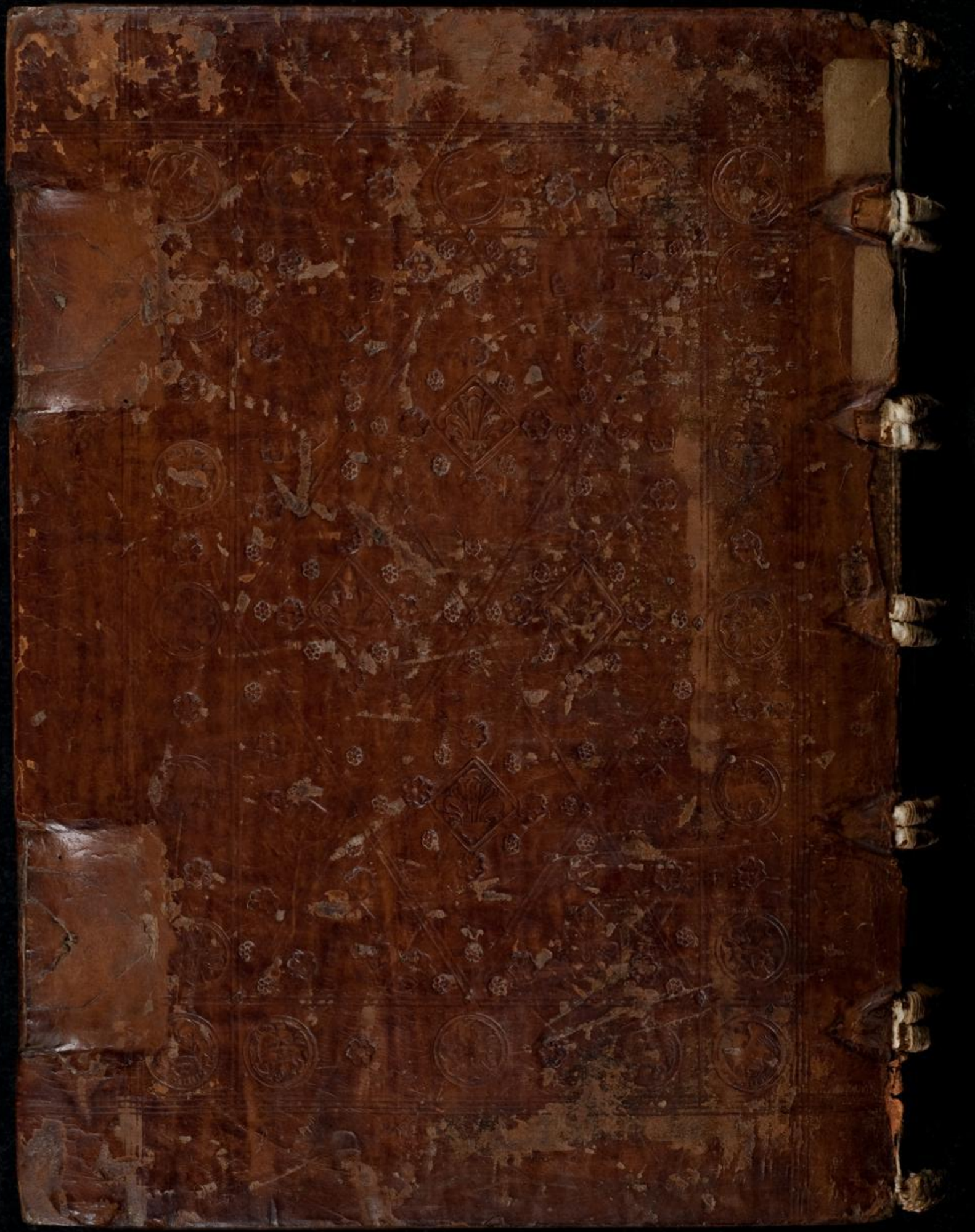
Nos igitur peccatis mris grauat

te deus poscimus. Vt illius qu tu

semp sectamus pcepta tibi plac

Nos intercessione tucaris in eternum

Qui sancton senatus de ap

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf